

# คิดใหม่การเมืองเรื่อง 'รุ่น' กรณีศึกษาความขัดแย้ง ในครอบครัวไทย

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล  
ทิพย์นภา หวนสุริยา  
ภาคิน นิมมานนรงค์  
ธนกฤต สำราญกมล  
จурพี เชื้อนคำ

รายงานวิจัยเรื่อง

**คิดใหม่การเมืองเรื่อง “รุ่น” : กรณีศึกษาความขัดแย้งในครอบครัวไทย**  
**Rethinking Politics of ‘Generation’: A Case Study of Conflicts Within Thai Families**

จัดทำโดย

รศ.ดร.กนกวัฒน์ เลิศชูสกุล คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.ทิพย์นภา หวนสุริยา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ.ภาคิน นิมมานนรวงศ์ โรงเรียนกำเนิดวิทย์

อรุณี เชื้อนคำ

ธนกฤต สํารายกมล

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ  
ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์)

มิถุนายน 2567

## สารบัญ

<b>บทที่ 1 บทนำ</b> .....	<b>13</b>
ขบวนการคนรุ่นใหม่กับความขัดแย้งทางการเมืองไทย .....	14
โจทย์คำถามงานวิจัย .....	16
วัตถุประสงค์ .....	16
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ .....	16
หน่วยการศึกษาและขอบเขตการวิจัย .....	17
ระเบียบวิธีวิจัย .....	19
การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative research methods) .....	20
การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research methods) .....	25
ขั้นตอนการดำเนินงาน .....	31
การผสมผสานเครื่องมือเชิงคุณภาพและปริมาณ .....	32
ข้อจำกัดในการดำเนินงาน .....	33
การขอรับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนฯ .....	34
โครงสร้างรายงาน .....	35
<b>บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม กรอบคิด และทฤษฎี</b> .....	<b>39</b>
ความตื่นตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ .....	42
การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในทุกหนทุกแห่ง .....	43
ปัจจัยการเติบโตการเคลื่อนไหวขบวนการคนรุ่นใหม่ .....	47
ปัจจัยการก่อตัวของขบวนการคนรุ่นใหม่ในไทย 2563-2564 .....	55
นิยามและข้อถกเถียงว่าด้วย “รุ่น” และ “รุ่นทางการเมือง” .....	63
ว่าด้วยนิยามและแนวคิดเรื่อง “รุ่น” .....	63
รุ่นทางการเมือง (Political Generation) .....	81
ความขัดแย้งทางการเมืองของคนต่างรุ่น (Intergenerational Political Conflict) .....	92

ความขัดแย้งระหว่างรุ่น .....	93
นิยาม ข้อถกเถียง และประวัติศาสตร์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น.....	95
ที่มาและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงจากความแตกต่างระหว่างรุ่นสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น	102
ทางออกและทางแก้ไขความขัดแย้งระหว่างรุ่น .....	136
การสร้างเครื่องมือในการทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างรุ่น.....	137
การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการยุติความรุนแรง .....	140
การปรับแนวคิดของมวลชนคนรุ่นใหญ่.....	143
การเปิดพื้นที่ทางการเมืองหลากหลายมิติและสร้างช่องทางการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น .....	143
การศึกษาวิจัยที่มาของปัญหา .....	144
การแก้ปัญหาในเชิงนโยบาย .....	145
<b>บทที่ 3 “รุ่น” ทางการเมืองของไทย .....</b>	<b>195</b>
ความแตกต่างระหว่างรุ่น .....	197
การวิเคราะห์ผ่านกรอบช่วงอายุ: B X Y และ Z .....	198
การวิเคราะห์ผ่านลักษณะ "ยึดมั่นขนบธรรมเนียม" กับ "เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง".....	214
การวิเคราะห์ผ่านกรอบความคิด “อนุรักษ์นิยม” และ “เสรีนิยม”.....	234
ที่มาความแตกต่างระหว่างรุ่น .....	238
รุ่นสงครามเย็น: อนุรักษ์นิยม Boomer ในเศรษฐกิจการเมืองสงครามเย็น.....	240
รุ่นประชาธิปไตยครึ่งใบ: รุ่นโน้มเอียงอนุรักษ์นิยม X ในประชาธิปไตยครึ่งใบ-ฟองสบู่-ต้มยำกุ้ง .....	241
รุ่นการเมืองเหลืองแดง: รุ่นโน้มเอียงเสรีนิยม Y ในทักษิณ-ทักษิณมิก-ความขัดแย้งเหลืองแดง.....	244
รุ่นโบว์ขาว: รุ่นเสรีนิยม Z ในเผด็จการคสช.-โลกพลิกผันทุกมิติ .....	245
ความหลากหลาย ลื่นไหล และพลวัตของ “รุ่น” .....	248
ความแตกต่างในรุ่นเดียวกัน .....	249
หลายวัยในกลุ่มความคิดและพลวัตการเปลี่ยนแปลงในรุ่น.....	255
การเปลี่ยนแปลงทางอุดมการณ์ตามผลของช่วงเวลาคีชีวิต (life cycles effect): .....	282

บทสรุปสงท้าย .....	284
<b>บทที่ 4 จากความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” สู่ความขัดแย้ง .....</b>	<b>290</b>
โครงสร้างสังคม “ระบบอาวุโส”: กีดกันและกดทับคนอายุน้อย .....	292
ความขัดแย้งระหว่างวัยในครอบครัว .....	293
รุ่น Boomer: รุ่นอนุรักษ์นิยมที่มีปัญหาทุกรุ่น .....	301
รุ่น Z อำนาจต่อรองน้อยที่สุด .....	303
ชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมสูงวัย พรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้า และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม: พลัง	
ขับเคลื่อนความตึงเครียดระหว่าง “รุ่น” สู่ความขัดแย้ง .....	304
สำนึกความแตกต่างระหว่างรุ่นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ .....	305
สำนึกความเป็นรุ่นสู่ความขัดแย้งในคนรุ่นใหม่ .....	308
สำนึกความเป็นรุ่นสู่ความขัดแย้งในคนรุ่นใหญ่ .....	318
บทสรุปสงท้าย .....	320
<b>บทที่ 5 การทำงานของความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น .....</b>	<b>322</b>
“ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration conflict)” .....	326
การต่อสู้ในปริภูมิมหภาคทางการเมือง (Macro political sphere) .....	326
การต่อสู้ในปริภูมิจุลภาคทางการเมือง (Micro political sphere) .....	328
พื้นที่การปะทะระหว่างรุ่น: B VS Z ในครอบครัวและโรงเรียน .....	334
B และ Z: รุ่นที่ตื่นตัวทางการเมืองมากที่สุดคนละชั่ว .....	335
ความขัดแย้งในครอบครัว: “การชุมนุม” เงื่อนไขบังคับให้เผชิญหน้า .....	342
ความขัดแย้งระหว่าง “รุ่น” ในโรงเรียน .....	347
ความล้มเหลวในการป้องปรามความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว .....	350
ความยึดมั่นในโลกคนละใบ .....	350
ความพยายามที่ไม่เพียงพอ .....	354
รุ่น X: พลังเพียงหนึ่งเดียวในการแก้ไขปัญหา .....	355

การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งมากกว่าแก้ไขความขัดแย้ง .....	356
ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่าง “รุ่น” .....	357
ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในชั่วการเมืองเดียวกันเกิดขึ้นได้ .....	357
ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงเพราะบรรยากาศในครอบครัวไม่ดีอยู่แล้ว .....	358
ความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวเกิดขึ้นได้ในทุกชนชั้น .....	362
ความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวเกิดขึ้นได้ไม่ว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ เป็นอย่างไร .....	363
ปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างไม่ไปสู่ความขัดแย้ง .....	365
บทสรุปสังท้าย .....	367
<b>บทที่ 6 การคลี่คลายตัวของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น: ชั่วคราว หรือ ถาวร.....</b>	<b>369</b>
การคลี่คลายตัวชั่วคราวของความขัดแย้งระหว่างรุ่น .....	371
การยุติลงของการชุมนุมรายวัน .....	372
การดำรงอยู่ของความตึงเครียดระหว่างรุ่นจากระบบอาวุโสและนโยบายกีดกันคนรุ่นใหม่ .....	379
ไม่เห็นด้วย ไม่ล้าเส้น แต่ต้องร่วมมือกัน (co-habitation): ผู้ใหญ่นุรักษ์นิยมสุดขีดกับคนรุ่นใหม่ ....	381
การสมานฉันท์ระหว่างรุ่น (ถาวร?) .....	385
ปัจจัยพื้นฐานเชิงบวกในการสมานฉันท์ความขัดแย้งระหว่างรุ่น .....	385
การเปลี่ยนแปลงจากการชุมนุมสู่การเมืองรูปแบบอื่น .....	397
คนรุ่นใหม่อายุมากยอมรับความสามารถ ความรู้ และจุดยืนด้านการเมืองของคนรุ่นใหม่ .....	401
บทสรุปสังท้าย .....	413
<b>บทที่ 7 บทสรุป: การเมืองเรื่อง “รุ่น” .....</b>	<b>417</b>
“รุ่น” ทางการเมือง .....	418
จากความแตกต่างระหว่างรุ่นสู่ความขัดแย้ง .....	419
การทำงานของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration political conflict) .....	420

การคลี่คลายตัวของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น: ชั่วคราว หรือ ถาวร?.....	421
<b>บรรณานุกรมเนื้อหา.....</b>	<b>423</b>
ภาษาไทย .....	423
ภาษาอังกฤษ .....	426
<b>บรรณานุกรมสัมภาษณ์.....</b>	<b>462</b>
<b>ภาคผนวก: เนื้อหา.....</b>	<b>469</b>
<b>ภาคผนวก: "ข้อมูลจากการสำรวจในการวิจัยเชิงปริมาณ ครั้งที่ 1 และ 2".....</b>	<b>550</b>

## สารบัญตาราง

### ตารางในบทที่ 2

ตารางที่ 2T-01: รายชื่อรุ่นและรายละเอียดในระดับสากลร่วมสมัย .....	71
ตารางที่ 2T-02: การปะทะขัดแย้งระหว่างรุ่น 3 รุ่นในประวัติศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่ .....	96

### ตารางในบทที่ 3

ตารางที่ 3T-01 คุณลักษณะของคนรุ่น B .....	199
ตารางที่ 3T-02 คุณลักษณะของคนรุ่น X .....	205
ตารางที่ 3T-03 ลักษณะของคนรุ่น X ที่มองตนเองเปรียบเทียบกับภาพเหมารวมจากคนรุ่นอื่น .....	206
ตารางที่ 3T-04 คุณลักษณะของคนรุ่น Y .....	208
ตารางที่ 3T-05 คุณลักษณะของคนรุ่น Z .....	210
ตารางที่ 3T-06 การแบ่งองค์ประกอบของภาพเหมารวม .....	214
ตารางที่ 3T-07 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น .....	218
ตารางที่ 3T-02 คุณลักษณะของคนรุ่น X .....	228
ตารางที่ 3T-04 คุณลักษณะของคนรุ่น Y .....	230
ตารางที่ 3T-08 สัดส่วนการเลือกพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยมและพรรคฝ่ายเสรีนิยมของคนแต่ละรุ่น .....	231
ตารางที่ 8.9A ค่าเฉลี่ย และ (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ของลักษณะและความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มรุ่นทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม .....	236
ตารางที่ 8.9C อายุเฉลี่ยและสัดส่วนของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ภายในกลุ่มโพรไฟล์ทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม .....	237
ตารางที่ 8.9C อายุเฉลี่ยและสัดส่วนของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ภายในกลุ่มโพรไฟล์ทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม .....	250
ตารางที่ 8.9C อายุเฉลี่ยและสัดส่วนของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ภายในกลุ่มโพรไฟล์ทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม .....	256
ตารางที่ 3T-09 แสดงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น B ในปี 62 และปี 66 .....	261
ตารางที่ 3T-10 แสดงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น X ในปี 62 และปี 66 .....	262



ตารางที่ 3T-11 แสดงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น Y ในปี 62 และปี 66.....	265
ตารางที่ 3T-12 แสดงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น Z ในปี 62 และปี 66.....	267
ตารางที่ 3T-10 แสดงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น X ในปี 62 และปี 66.....	274
ตารางที่ 3T-13 การเลือกข้างทางการเมืองของคนรุ่น Y ช่วงก่อนและหลังปี 2563-2564.....	279

#### ตารางในบทที่ 4

ตารางที่ 4T-01 ลักษณะของคนรุ่น B ที่มองตนเองเปรียบเทียบกับภาพเหมารวมจากคนรุ่นอื่น .....	296
ตารางที่ 4T-02 สัดส่วนคะแนนความถี่ความขัดแย้งทางการเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน.....	298
ตารางที่ 4T-03 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรุนแรงและความถี่ของความขัดแย้งทาง การเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมินและรุ่นผู้ประเมิน.....	299
ตารางที่ 4T-04 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน และรุ่นที่ถูกประเมิน.....	300
ตารางที่ 4T-05 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ภัยคุกคาม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ ถูกประเมิน.....	300
ตารางที่ 4T-02 สัดส่วนคะแนนความถี่ความขัดแย้งทางการเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน.....	302
ตารางที่ 4T-06 สัดส่วนคะแนนความรุนแรงของความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่น ผู้ถูกประเมิน .....	303
ตารางที่ 4T-07 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นทางการเมือง แบ่งตามเพศ.....	317
ตารางที่ 4T-08 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นทางการเมือง แบ่งตามศาสนา .....	318

#### ตารางในบทที่ 5

ตารางที่ 5T-01 การจัดลำดับการให้ความสำคัญประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น .....	330
ตารางที่ 5T-02 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น.....	338
ตารางที่ 5T-03 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (ไม่รวม คนที่ไม่สนใจ หรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด).....	340

ตารางที่ 3T-01 คุณลักษณะของคนรุ่น B .....	351
ตารางที่ 3T-02 คุณลักษณะของคนรุ่น X .....	352
ตารางที่ 3T-04 คุณลักษณะของคนรุ่น Y .....	353
ตารางที่ 3T-05 คุณลักษณะของคนรุ่น Z.....	353

## ตารางในบทที่ 6

ตารางที่ 6T-01 ตัวอย่างแกนนำที่ถูกดำเนินคดี .....	374
ตารางที่ 6T-02 เปรียบเทียบคะแนนเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองหลักการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 และ 2566 .....	383
ตารางที่ 6T-03 ข้อคำถามวัดเจตคติต่อคนต่างรุ่น.....	386
ตารางที่ 3T-06 การแบ่งองค์ประกอบของภาพเหมารวม.....	387
ตาราง 6T-04 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น.....	388
ตารางที่ 4T-06 สัดส่วนคะแนนความรุนแรงของความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่น ผู้ถูกประเมิน .....	394
ตารางที่ 6T-05 ผลการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปี 2565.....	411

## สารบัญภาพ

### ภาพในบทที่ 1

ภาพที่ 1-01 กรอบแนวคิดในการสำรวจส่วนที่ 2 .....	29
---	----

### ภาพในบทที่ 3

ภาพที่ 3-01 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น .....	201
ภาพที่ 3-02 และ 3-03 ตัวอย่างภาพวาดของรุ่น Baby Boomer เมื่อต้องบรรยายถึงโลกอนาคตที่ตนอยากเห็น .....	202
ภาพที่ 3-04 ตัวอย่างการออกแบบดาวของกลุ่มคนรุ่น Y .....	209
ภาพที่ 3-01 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของแต่ละรุ่น ....	212
ภาพที่ 3-05 คะแนนเฉลี่ยภาพลักษณ์ของคนแต่ละรุ่น .....	217
ภาพที่ 3-06 ค่าเฉลี่ยของเจตคติ แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน .....	222
ภาพที่ 3-07 ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ภัยคุกคาม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน .....	223
ภาพที่ 3-08 ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งทางการเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน .....	225
ภาพที่ 8.9B ค่าเฉลี่ยของลักษณะและความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มรุ่นทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม .....	236
ภาพที่ 3-09 ผลงาน “สร้างเรื่องเล่าใหม่” ของกลุ่มครอบครัวมุสลิมจากจังหวัดสงขลา.....	253
ภาพที่ 3-10 กิจกรรมออกแบบดาวกลุ่มรุ่น Y จังหวัดเชียงใหม่ .....	255
ภาพที่ 3-11 สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2562.....	258
ภาพที่ 3-12 สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.เขต).....	259
ภาพที่ 3-13 สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์) .....	260
ภาพที่ 3-14 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (ทุกกลุ่มในรุ่น).....	270
ภาพที่ 3-15 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (เฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าสนใจและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่รวมคนที่ไม่สนใจหรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด)....	270
ภาพที่ 3-16 สัดส่วนการเลือกพรรคต่าง ๆ ในปี 62 ของคนรุ่น X .....	272

ภาพที่ 3-17 สัดส่วนการเลือกพรรคต่าง ๆ ในปี 66 แบบสส.เขตของคนรุ่น X.....	273
ภาพที่ 3-18 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น.....	277
ภาพที่ 3-19 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (เฉพาะกลุ่มสนใจในแต่ละรุ่น).....	278
ภาพที่ 3-14 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น.....	281

#### ภาพในบทที่ 4

ภาพที่ 3-08 ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน.....	298
ภาพที่ 4-01 ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน.....	302
ภาพที่ 4-02 ค่าเฉลี่ยของความรุนแรงในความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน.....	303
ภาพที่ 4-03 กิจกรรมออกแบบดาวกลุ่มรุ่น Y และ Z จังหวัดขอนแก่น.....	307

#### ภาพในบทที่ 5

ภาพที่ 5-E1 แผนภาพกรอบคิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น.....	326
ภาพที่ 5-E2 การปะทะกันของคนต่างรุ่นในปริภูมิทลมหภาคทางการเมือง.....	327
ภาพที่ 5-E3 การปะทะกันของคนต่างรุ่นในปริภูมิทลจุลภาคทางการเมือง.....	329
ภาพ 5-01 ประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่คนแต่ละรุ่นให้ความสำคัญเป็น 3 อันดับแรก.....	332
(ตัวเลขร้อยละรวมทุกประเด็นในแต่ละรุ่นไม่เท่ากับ 100 เพราะแต่ละคนเลือกคำตอบ 3 ข้อ).....	332
ภาพที่ 5-02 สัดส่วนการไปเลือกตั้งในปี 2562 ของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามกลุ่มรุ่น.....	335
ภาพที่ 5-03 ความสนใจประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น.....	337
ภาพที่ 5-04 ความสนใจประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น.....	337
ภาพที่ 3-18 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น.....	338
ภาพที่ 3-19 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (ไม่รวมคนที่ไม่สนใจ หรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด).....	340

ภาพที่ 5-05 ผลการวิเคราะห์เส้นทางแบบกลุ่มสัมพันธ์ (dyadic path analysis) ของข้อมูลการสำรวจชุดที่ 2	360
--	-----

## ภาพในบทที่ 6

ภาพที่ 3-06 ค่าเฉลี่ยของเจตคติ แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน	386
ภาพที่ 6-01 ผลงาน “สร้างดาวดวงใหม่” ของกลุ่มกรุงเทพฯ	390
ภาพที่ 3-19 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (เฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าสนใจและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่รวมคนที่ไม่สนใจหรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด)	393
ภาพที่ 4-01 ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน	394
ภาพที่ 3-19 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (เฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าสนใจและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่รวมคนที่ไม่สนใจหรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด)	398
ภาพที่ 3-11 สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2562	404
ภาพที่ 3-12 สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.เขต)	405
ภาพที่ 3-13 สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์)	406

## บทที่ 1

### บทนำ

นับตั้งแต่ปี 2563 เราได้เห็นความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่เติบโตขึ้นอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามการรณรงค์และการชุมนุมทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวพัฒนาไปสู่การเผชิญหน้าหลายระลอกระหว่างคนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยกับผู้คนหลากหลายกลุ่มในสังคมไทย ทั้งบนท้องถนนกับเจ้าหน้าที่รัฐ บนโลกออนไลน์กับพลังอนุรักษ์นิยมที่หลากหลาย ในสถานศึกษาระหว่างครู ผู้บริหาร และนักเรียน นักศึกษา ในพื้นที่ทำงานทั้งในภาครัฐและเอกชน ระหว่างพนักงานรุ่นใหม่กับผู้บริหารระดับต่างๆ รวมถึงในครอบครัวระหว่างลูกหลานกับพ่อแม่และคนรุ่นปู่ย่า แม้การชุมนุมของมวลชนคนรุ่นใหม่จะยุติลงแล้วในช่วงปลายปี 2564 แต่ความไม่ลงรอย ความขัดแย้ง และการเผชิญหน้า ระหว่างคนรุ่นใหม่กับผู้คนหลากหลายกลุ่มในหลากหลายพื้นที่ยังคงดำรงอยู่และดำเนินต่อไป ที่ผ่านมากการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวมักอยู่บนสมมติฐานเรื่อง “ความขัดแย้งระหว่างรุ่น” ที่เน้นความแตกต่างของกลุ่มคนผ่านกรอบ อายุ พัฒนาการของช่วงวัย และกรอบการนิยาม “รุ่น” ที่นิยมในโลกตะวันตก<sup>1</sup> และนี่คือจุดเริ่มต้นของงานวิจัยชิ้นนี้

งานวิจัยชิ้นนี้ตั้งคำถามและมีเป้าหมายในการทำความเข้าใจที่มาของความขัดแย้งทางการเมืองไทย ว่าความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” เป็นที่มาหรือสามารถอธิบายความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันในสังคมไทยได้จริงหรือไม่ และถ้าเป็นจริงเช่นนั้น เรามีทางออก ทางเลือกในการก้าวข้ามความขัดแย้งได้หรือไม่ อย่างไร

เพื่อตอบโจทย์คำถามเหล่านี้ งานวิจัยชิ้นนี้พยายามทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง “ความแตกต่างระหว่างรุ่น” กับ “ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม” ผ่าน นิยาม และตัวชี้วัดความเป็น “รุ่น” งานชิ้นนี้เริ่มต้นด้วยการศึกษาคูณลักษณะที่แตกต่างกันของแต่ละรุ่น ว่าสามารถนิยามได้อย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจาก “รุ่น” ที่เน้นเฉพาะประเด็นเรื่องช่วงอายุและพัฒนาการช่วงวัยแบบที่นิยมในโลกตะวันตกและระดับสากลอย่างไร งานชิ้นนี้สนใจพิจารณาถึงบริบททางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทย จากนั้นจึงวิเคราะห์ตัวชี้วัดคุณลักษณะ (defining feature) ของแต่ละรุ่น ว่าส่งผลต่อการเกิดขึ้นของความขัดแย้งที่ผ่านมามากกว่าหรือไม่ รวมทั้งการศึกษาแนวทางและประสบการณ์การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองต่างๆ ในการเก็บข้อมูล งานวิจัยชิ้นนี้เลือกเน้นการศึกษา “ครอบครัว” เป็น

หน่วยทดลอง ทั้งในการศึกษาคุณลักษณะของรุ่นต่างๆ ทำความเข้าใจความขัดแย้ง และทดลองแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้ง

### **ขบวนการคนรุ่นใหม่กับความขัดแย้งทางการเมืองไทย**

นับตั้งแต่ต้นปี 2563 เราเริ่มเห็นการขยายตัวขึ้นของการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ในหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ในช่วงเริ่มต้น การชุมนุมประท้วงในพื้นที่มหาวิทยาลัยและโรงเรียนเป็นไปเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยต่อผลการตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคอนาคตใหม่ การชุมนุมยุติลงชั่วคราวเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงเดือนกรกฎาคมการชุมนุมเริ่มกลับมาอีกครั้ง แต่ในครั้งนี้นั้นพื้นที่การแสดงออกทางการเมืองขยับตัวออกจากสถานศึกษาไปยังพื้นที่สาธารณะ จำนวนผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งนักเรียนมัธยมฯ และนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย พื้นที่การชุมนุมขยายและกระจายตัวในพื้นที่หลายจังหวัดทั่วประเทศ และที่สำคัญประเด็นข้อเรียกร้องมีได้จำกัดอยู่เพียงแค่ประเด็นการยุบพรรคอนาคตใหม่ แต่กลับขยายไปสู่ประเด็นปัญหาอื่นๆ ที่กว้างขวาง เราเห็นการยกระดับข้อเรียกร้องไปไกลถึงเรื่องการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การสร้างรัฐสวัสดิการ การปฏิรูปกองทัพและระบบราชการ การปฏิรูปการศึกษา การต่อต้านทุนผูกขาด การเรียกร้องสิทธิความหลากหลายทางเพศ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและโครงสร้างทางสังคมแบบปิตาธิปไตย เป็นต้น<sup>2</sup> ยิ่งไปกว่านั้น ช่วงเดือนสิงหาคม-ตุลาคม 2564 การชุมนุมที่เน้นสันติวิธีและการรณรงค์เชิงสัญลักษณ์ เปลี่ยนรูปแบบไปสู่การชุมนุมแบบเผชิญหน้า ปะทะ และตอบโต้กับเจ้าหน้าที่รัฐ ด้วยความรุนแรงหลากหลายรูปแบบ ในช่วงพลบค่ำของทุกวัน เป็นระยะเวลากว่า 3 เดือน โดยในครั้งนี้นำผู้เข้าร่วมชุมนุมเปลี่ยนจากนักเรียนชั้นมัธยมฯ และนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัย กลายเป็นลูกหลานของคนจนในเมือง และนักศึกษาในระดับอาชีวะ การชุมนุมยุติลงด้วยการจับกุมผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนกว่า 300-400 คน<sup>3</sup>

การก่อตัวขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่ระหว่างช่วงปี 2563-2564 และความตื่นตัวทางการเมืองอย่างต่อเนื่องหลังจากนั้น ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและการปะทะที่รุนแรงระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนกลุ่มอื่นๆ และผู้มีอำนาจในสังคม การขยายตัวของผู้สนับสนุน และข้อเรียกร้องที่แหลมคมและกว้างขวางของการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ส่งผลให้เกิดการเผชิญหน้าและปะทะกันระหว่างกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้คนกลุ่มอื่นๆ ที่คิดแตกต่างกันในหลากหลายพื้นที่และรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการปะทะทางกายภาพในพื้นที่การชุมนุมระหว่างผู้เข้าร่วมการชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ความมั่นคงของรัฐหลายต่อหลายระลอก การเผชิญหน้ากัน

ระหว่างครูและนักเรียนในพื้นที่โรงเรียน ระหว่างผู้บริหารประเทศอย่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา กับกลุ่มนักเรียนแล้ว การต่อสู้และถกเถียงอย่างรุนแรงในพื้นที่สื่อ ความไม่ลงรอยกันระหว่างคนรุ่นใหม่กับผู้บริหารและหัวหน้างานในพื้นที่การทำงาน และที่น่าสนใจคือ ความขัดแย้งของสมาชิกกลุ่มอื่นๆ กับลูกหลานในครอบครัวที่มีระดับความรุนแรงและประเด็นหลากหลายอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในสังคมไทย ซึ่งในหลายกรณีนำไปสู่ความไม่ลงรอย ความแตกแยก และการใช้ความรุนแรงในครอบครัว<sup>4</sup>

ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว หลายฝ่ายในสังคมไทยให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่อง “รุ่น” ทั้งในฐานะปัจจัยที่มาและแนวคิดเริ่มต้นในการหาทางก้าวข้ามและออกจากความขัดแย้ง<sup>5</sup> แม้เวลาจะผ่านไปหลายปีนับตั้งแต่การชุมนุมเริ่มต้นขึ้น จนการชุมนุมยุติลง แต่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่กับกลุ่มอื่นๆ ในสังคมยังคงดำเนินต่อไป ที่ผ่านมามีหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชนพยายามนำเสนอ สร้าง และทดลองแนวทาง รูปแบบ และต้นแบบใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความแตกต่าง การลดความขัดแย้ง ลดช่องว่าง การปะทะระหว่างรุ่น และสร้างความร่วมมือใหม่ๆ เช่น การจัดเวทีระดมความคิดเห็นจากตัวแทนเด็กและเยาวชนเพื่อร่างกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยสภาพัฒนาฯ การเปิดพื้นที่รับฟังเสียงคนรุ่นใหม่ผ่านโครงการ “สภาเมืองคนรุ่นใหม่” ของกรุงเทพมหานคร และความพยายามในการสร้างพื้นที่พูดคุยและรับฟังความคิดเห็นจากคนรุ่นใหม่ในบริษัทธุรกิจและภาคเอกชนต่างๆ แต่ที่ผ่านมาก็ยังดูเหมือนว่าความพยายามต่างๆ ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรและยังไม่สามารถนำไปสู่การคลี่คลายของการสร้างความเข้าใจและการร่วมมือกันระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นอื่นๆ

ปรากฏการณ์และปัญหาข้างต้นเป็นจุดเริ่มต้นของงานวิจัยชุดนี้ คณะผู้วิจัยสนใจว่า เหตุใดความพยายามในการแก้ปัญหาที่ผ่านมามีไม่ได้ผล หรือการเริ่มต้นเข้าใจปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจากสมมติฐานเรื่อง “รุ่น” ที่อิงกับแนวคิดเรื่องรุ่นที่นิยามโดยบริบทของโลกตะวันตก อาจไม่เหมาะสมกับการทำความเข้าใจความเป็น “รุ่น” และ “ความขัดแย้ง” ในสังคมไทย เราจะสามารถอธิบายความแตกต่างและช่องว่างระหว่างวัยอันนำสังคมไทยไปสู่การแตกหักระหว่างวัย (generation clash) ได้อย่างไร นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้ยังพยายามทบทวน ตั้งคำถามและพัฒนาแนวทางในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมในช่วงปลายปีที่ผ่านมา ผ่านแนวคิดเรื่อง “รุ่น” รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมทั้งในรูปแบบเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมและวิธีวิทยา (methodology) เพื่อทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่กับส่วนอื่นๆ ในสังคม โดยเลือกศึกษา “ครอบครัว” ในฐานะหนึ่งในพื้นที่ความขัดแย้งและพื้นที่ของการพยายามแก้ไขปัญหาที่สำคัญแห่งหนึ่ง



## โจทย์คำถามงานวิจัย

1. อะไรคือนิยาม ตัวชี้วัด คุณลักษณะ และความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” ที่เหมาะสมกับสังคมและการเมืองไทย
2. ชุดคำอธิบายและความแตกต่างหลากหลายระหว่าง “รุ่น” สามารถอธิบายปรากฏการณ์ความขัดแย้ง การปะทะ และความแตกหักทางการเมืองโดยเฉพาะในระดับครอบครัว ที่ปรากฏขึ้นนับตั้งแต่ ขบวนการคนรุ่นใหม่เติบโตขึ้นในช่วงปี 2563-2564 ได้หรือไม่ อย่างไร
3. อะไรคือทางออกและทางเลือกในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง “รุ่น” ของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในระดับครอบครัว

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอคำอธิบาย นิยาม ตัวชี้วัด คุณลักษณะ และความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” ที่เหมาะสมกับสังคมและการเมืองไทย ที่ไปไกลกว่าการนิยามและการแบ่งโดย “อายุ” “พัฒนาการช่วงวัย” ไปยังความซับซ้อนของบริบทที่หลากหลายของสังคมไทย ทั้งมิติทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและเทคโนโลยี
2. เพื่ออธิบายความขัดแย้งทางการเมืองไทยระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม ผ่านกรอบคตินิยาม และข้อค้นพบเรื่อง “รุ่น” โดยการทดสอบในระดับครอบครัว
3. เพื่อสำรวจและทดสอบนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งในรูปแบบข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม เครื่องมือ และวิธีวิทยา (Methodology) ในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมไทย โดยเน้นที่ระดับครอบครัว

## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยช่วยนำเสนอคำอธิบาย นิยาม ตัวชี้วัด คุณลักษณะ และความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” ที่เหมาะสมกับสังคมและการเมืองไทย ที่ไปไกลกว่าการนิยามและการแบ่งโดย “อายุ” “พัฒนาการช่วงวัย” ไปยังความซับซ้อนของบริบทที่หลากหลายของสังคมไทยทั้งมิติทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี
2. ชุดคำอธิบายและวิธีการทำความเข้าใจความขัดแย้งทางการเมืองไทยระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนกลุ่มอื่นๆในสังคม ผ่านกรอบคตินิยาม และข้อค้นพบเรื่อง “รุ่น” โดยการทดสอบในระดับครอบครัว

3. ผลผลิตทางด้านนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งในรูปแบบข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม เครื่องมือ และวิธีวิทยา (methodology) ในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมไทย โดยเน้นที่ระดับครอบครัว

## หน่วยการศึกษาและขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลและศึกษาคนทุกรุ่น โดยเน้นสถาบัน “ครอบครัว” เป็นจุดตั้งต้นในการเก็บข้อมูล ทดสอบสมมติฐาน และสร้างกรอบการวิเคราะห์ โดยเน้นศึกษาการก่อตัวของรุ่น พัฒนาการความขัดแย้งทางการเมือง และความพยายามในการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัวในช่วงระยะเวลาระหว่างปี 2557-2566

งานชิ้นนี้เลือกจำกัดขอบเขตการศึกษาที่การแบ่งรุ่นและลักษณะความสัมพันธ์ของคนต่างรุ่นในหน่วย “ครอบครัว” เนื่องจากเหตุผลสำคัญ 4 ประการ หนึ่ง ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่ประกอบไปด้วยคนหลากหลายช่วงวัย เป็นที่รวมของคนจากทุกวัย มิใช่เพียงช่วงวัยใดช่วงวัยหนึ่งเท่านั้น ทั้งผู้สูงวัย วัยกลางคน วัยรุ่นช่วงต่าง ๆ รวมทั้งเยาวชน หากเรานิยามตามการแบ่งรุ่นตามโลกตะวันตกจะเห็นว่าครอบครัวเป็นพื้นที่ซึ่งมีคนที่รุ่น Silent รุ่น Baby Boomer รุ่น X รุ่น Y และ รุ่น Z อยู่ในหน่วยสังคมเดียวกัน สอง ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว มีหลากหลายระดับ มิติ และประเด็น ตั้งแต่เรื่องชีวิตประจำวัน ความเห็นที่มีต่อสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์แบบทางการและไม่เป็นทางการ มีทั้งความสัมพันธ์แบบทั้งพึ่งพาและเป็นอิสระจากกัน ฯลฯ สาม ครอบครัวเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ความขัดแย้งทางการเมืองปรากฏตัวให้เห็นอย่างชัดเจน ในหลากหลายรูปแบบ ประเด็น และระดับความเข้มข้น โดยเฉพาะในช่วงการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ นอกจากนั้น “ครอบครัว” ยังเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความพยายามในการแก้ไขปัญหา เยียวยา และคลี่คลายความขัดแย้งร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีพลวัต และหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแตกต่างจากหน่วยทางสังคมและเศรษฐกิจอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน หน่วยงานรัฐ และเอกชน ที่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมือง และมีความจำเป็นหรือพยายามในการปรับตัวที่น้อยกว่าครอบครัว สี่ การเริ่มต้นด้วยการศึกษา “ครอบครัว” ทำให้เราสามารถอธิบายคำถามสำคัญที่ว่า เหตุใดครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ผ่านการกล่อมเกล่าในลักษณะใกล้ชิดและเข้มข้นแบบเดียวกัน แต่เหตุใดจึงกลายเป็นที่แห่งความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงเวลาที่ผ่านมา

ในการเลือกหน่วยการศึกษา “ครอบครัว” คณะผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะความประนีประนอมและสายสัมพันธ์ทางสายเลือดที่ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีลักษณะเฉพาะ และอาจไม่สะท้อนความสัมพันธ์ในมิติอื่นๆ นอกจากนี้ ครอบครัวยังอาจไม่ใช่พื้นที่การปะทะทางกายภาพที่รุนแรงที่สุด เมื่อเทียบกับผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยเชื่อว่าการเริ่มต้นการศึกษาด้วยหน่วยครอบครัว น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการขยายความเข้าใจต่อหน่วยทางสังคมและการเมืองอื่นๆ ต่อไปในอนาคต และมีความหวังอย่างยิ่งในการได้มีโอกาสในการศึกษาหน่วยทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจอื่นๆ ต่อไป

ในด้านขอบเขตช่วงเวลา งานวิจัยชิ้นนี้สนใจทำความเข้าใจพัฒนาการและพลวัตชุดความสัมพันธ์ในครอบครัว ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี 2557-2566 เนื่องจากเหตุผล 3 ประการหลัก

หนึ่ง ปี 2557 เป็นปีหลังจากที่คนรุ่นล่างสุดในความขัดแย้งทางการเมือง หรือรุ่นเจน Z ที่เริ่มเกิดในปี 2540 มีอายุครบ 17 ปี ซึ่งเป็นวัยที่คณะผู้วิจัยมีสมมติฐานว่าเริ่มกลายเป็น ตัวกระทำ (agent) ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมได้ รวมทั้งเริ่มสร้างลักษณะเด่นของรุ่นของตนได้แล้วในระดับหนึ่ง ลักษณะเด่นดังกล่าว อาทิ ความเป็น Digital Native หรือคนรุ่นที่เติบโตในยุคข้อมูลข่าวสาร เพราะแม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2529 แต่การทำให้โลกออนไลน์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คนจริงๆ เกิดขึ้นหลังจากนั้นหลายทศวรรษ ดังจะเห็นว่า Facebook เริ่มให้บริการในปี 2547 Twitter ในปี 2549 และ บริษัท Apple เริ่มเปิดตัว iPhone รุ่นแรกในปี 2550 ช่วงกลางทศวรรษ 2550 จึงเป็นจุดตัดที่สำคัญที่ทำให้เราเริ่มเห็นโลกออนไลน์ทำงานอย่างเต็มรูปแบบ คนรุ่นเจน Z ที่เกิดในปี 2540 เป็นคนรุ่นแรกที่สร้างตัวตนและคุณลักษณะของตนเองผ่านการขยายตัวของโลกออนไลน์

สอง ปี 2557 เป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งทางการเมืองระลอกใหม่กำลังก่อตัวขึ้นก่อนที่จะจบลงด้วยการรัฐประหารในปี 2557 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของความเห็นที่ไม่ลงรอยกันระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนกลุ่มอื่นๆ ในขณะที่คนรุ่นก่อนหน้าเติบโตท่ามกลางประสบการณ์การเมืองและเศรษฐกิจที่หลากหลายทั้งเผด็จการทหารในช่วงทศวรรษ 2500-2510 ประชาธิปไตยครึ่งใบที่เศรษฐกิจเติบโตในช่วงปลายทศวรรษ 2510-2520 ประชาธิปไตยเต็มใบที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษ 2530 ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยและฝ่ายอนุรักษ์นิยมในระหว่างทศวรรษ 2540-2550 เราเห็นคนรุ่นใหม่queเริ่มต้นประสบการณ์ทางการเมืองด้วยการเติบโตของขบวนการมวลชนต่อต้านประชาธิปไตย และการอยู่ในอำนาจยาวนานหลายปีของระบอบรัฐประหารในปี 2557 ท่ามกลางเศรษฐกิจชะลอตัวและตกต่ำ

มากในช่วงวิกฤติการณ์โควิด ผลทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวเราได้เห็นคนรุ่นถัดมาต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจภายใต้ระบอบที่ได้รับการสนับสนุนโดยฝ่ายอนุรักษ์นิยม ในขณะที่ไม่เคยมีประสบการณ์ภายใต้บรรยากาศประชาธิปไตยเลย

สาม ระหว่าง 2557-2566 หรือระยะเวลา 10 ปีเป็นระยะเวลาที่ยาวนานและมีจุดตัดทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มากพอจะเห็นการก่อตัวและพัฒนาการของความขัดแย้งในครอบครัวหลายต่อหลายครั้งและในมิติที่หลากหลาย เช่น การรัฐประหารปี 2557 การลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญในปี 2559 การเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 การยุบพรรคอนาคตใหม่ในปี 2563 การขยายตัวและการยุติของขบวนการคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 ชัยชนะของชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี 2565 ชัยชนะของพรรคก้าวไกลในปี 2566 รวมทั้งความพยายามในการแก้ไขปัญหาและเยียวยาความขัดแย้ง และผลลัพธ์ของความพยายามที่ครอบครัวพยายามทดลอง

## ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้วิธีวิจัยแบบผสม (mixed methods) โดยเลือกใช้และผสมผสานเครื่องมือที่หลากหลายทั้งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ (qualitative and quantitative research methods) สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ งานชิ้นนี้เลือกใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” (civic imagination) ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ งานชิ้นนี้ใช้การสำรวจ (survey) ผ่านแบบสอบถาม นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลผ่านการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณที่สมบูรณ์ขึ้น

คณะผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวด้วยเหตุผล 3 ประการ ได้แก่ หนึ่ง การใช้เครื่องมือวิจัยหลายชนิดผสมกันช่วยทำให้เกิดความยืดหยุ่น ให้นักวิจัยสามารถขยายขอบเขตของคำถามและเป้าหมายการศึกษา และออกแบบการเก็บข้อมูลไปได้ไกลกว่าโจทย์และสมมติฐานตั้งต้น โดยเฉพาะในความพยายามในการสร้างและพัฒนานิยาม และตัวชี้วัดความเป็น “รุ่น” ปัจเจกและทางออกจากความขัดแย้ง ซึ่งทั้งหมดมีความจำเป็นต่ออาศัยข้อมูลที่กว้างขวางและรอบด้าน ในขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพจะช่วยให้เห็นลักษณะเฉพาะในรายละเอียดของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละรุ่น ข้อมูลเชิงปริมาณทำหน้าที่ช่วยเชื่อมโยงข้อมูลที่มีรายละเอียดให้เป็นภาพที่ใหญ่ขึ้นของคนแต่ละรุ่น

สอง การใช้ข้อมูลผสมโดยการเลือกส่วนที่ดีจากทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ (best of both worlds) ในการนิยามคุณลักษณะของรุ่น อธิบายความขัดแย้ง และแนวทางการแก้ไขปัญหา ทำให้ข้อสรุปของงานวิจัยมีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ และช่วยเสริมจุดอ่อนของกันและกัน ในขณะที่การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพต้องอาศัยกรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มเพื่อให้ได้เห็นภาพรายละเอียดและความซับซ้อนของแต่ละปัจเจก กลุ่ม และรุ่น เพื่อให้รายละเอียดและข้อมูลเชิงลึกในหลากหลายบริบท (contextualised details and insights) ในประเด็นความซับซ้อนของคนแต่ละรุ่น ความขัดแย้งและตัวอย่างทางออกในหลากหลายกรณี แต่การนำเสนอข้อสรุปจากเพียงข้อมูลเชิงคุณภาพของกลุ่มเฉพาะอาจจะทำให้เกิดข้อสงสัยว่าจะสามารถอธิบายคนส่วนใหญ่ในสังคมได้หรือไม่ หรือการใช้กรณีศึกษาเฉพาะของแต่ละกลุ่มในรุ่นจะสามารถสะท้อนผู้คนส่วนใหญ่ในรุ่นได้หรือไม่ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บข้อมูลผู้คนจำนวนมากจะช่วยเติมเต็มในส่วนนี้ เนื่องจากข้อมูลเชิงปริมาณช่วยให้ข้อมูลที่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปของคนทั้งรุ่นและทุกรุ่น (generalisable insights) แต่การวิจัยเชิงปริมาณที่เน้นการสรุปแบบกว้างๆ ขาดรายละเอียดของคนเฉพาะกลุ่ม อาจทำให้เกิดข้อสงสัยว่าข้อสรุปแบบกว้างนั้นเหมารวมผู้คนมากเกินไปหรือไม่ ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกเฉพาะกลุ่มสามารถช่วยเสริมให้ข้อสรุปในภาพกว้างสมบูรณ์ขึ้น

และ สาม การเก็บข้อมูลแบบผสมช่วยตรวจสอบ ทดสอบ และยืนยันข้อค้นพบของเครื่องมือแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งทำได้ทั้งในการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อยืนยันความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ (exploratory sequential)

### **การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative research methods)**

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การสำรวจและทบทวนวรรณกรรม (literature reviews) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” (civic imagination) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวิเคราะห์นิยาม ตัวชี้วัด คุณลักษณะ (defining feature) ของรุ่นที่ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งทางการเมือง และการรวบรวมแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลในกรณีไทยและกรณีศึกษาอื่นๆ ทั่วโลก

การสำรวจและทบทวนวรรณกรรม (literature reviews) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน หนึ่ง การสำรวจข้อมูลจากกรณีศึกษาในโลกตะวันตกและประเทศกำลังพัฒนาที่เผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง

คนรุ่นใหม่กับผู้คนกลุ่มอื่นๆ และรุ่นอื่นๆ ในสังคม โดยเน้นเรื่องการนิยาม ตัวชีวิต และคุณลักษณะของ “รุ่น” ความสัมพันธ์ระหว่าง “รุ่น” กับ “ความขัดแย้งทางการเมือง” รวมทั้งการนำเสนอทางออกความขัดแย้งทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว ทั้งในภาพรวม และการศึกษาที่เน้นเรื่อง “ครอบครัว” และ สอง การรวบรวมข้อมูลด้านปัจจัยเชิงประวัติศาสตร์ พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่อาจจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดคุณลักษณะพิเศษของ “รุ่น” ในเมืองไทย

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) งานวิจัยเลือกสัมภาษณ์ครอบครัวของคนรุ่นใหม่ 4 กลุ่ม ได้แก่ แกนนำการชุมนุมขบวนการคนรุ่นใหม่ คนรุ่นใหม่ที่เป็นผู้สนับสนุนแนวหน้าของการชุมนุมขบวนการคนรุ่นใหม่ คนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมการชุมนุมเป็นครั้งคราว และคนรุ่นใหม่ทั่วไปที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง คณะผู้วิจัยเน้นสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีพื้นฐานหลากหลายทั้งในมิติพื้นที่ สถานะทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งการเมือง และลักษณะโครงสร้างครอบครัว ด้านพื้นที่ ประกอบด้วยครอบครัวในกรุงเทพฯ และในจังหวัดอื่นๆ ทั้งในตัวเมืองและในชนบท ในหลากหลายจังหวัดทั้งจังหวัดขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ในทุกภาคของประเทศ ด้านเศรษฐกิจและสัมมาอาชีพ ประกอบด้วยครอบครัวชนชั้นสูง ชนชั้นกลางระดับบน ชนชั้นกลางระดับล่าง และครอบครัวที่มีฐานะยากจน ครอบครัวนักธุรกิจ ครอบครัวข้าราชการ ครอบครัวแรงงานระดับล่าง ครอบครัวนักวิชาชีพ (professionals) ด้านความขัดแย้งทางการเมือง ประกอบด้วยครอบครัวที่มีความขัดแย้งทางการเมืองรุนแรงถึงขั้นแตกหัก ความแตกต่างและไม่ลงรอยเฉพาะมิติทางการเมือง ไปจนถึงครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ที่ดีในทุกมิติ และ ด้านลักษณะโครงสร้างทางครอบครัว ประกอบด้วยครอบครัวขยายที่อยู่ร่วมกันครบทุกรุ่น ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวแห่วงกลาง ครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ 34 ครอบครัว ซึ่งกำหนดจากความหลากหลายของพื้นที่ที่ครอบคลุมกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดใน 4 ภูมิภาคหลักของไทย และในแต่ละภาคเลือกจังหวัดเล็กและใหญ่ พื้นที่เมืองและชนบท จะได้ตัวอย่างพื้นที่ละ 2 ครอบครัว โดยพยายามเลือกครอบครัวที่มีความหลากหลายตามมิติอื่นๆ ที่ระบุไว้ในข้างต้น การสัมภาษณ์ใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งในพื้นที่และออนไลน์ เน้นพูดคุยกับสมาชิกแต่ละรุ่นในครอบครัวแยกจากกัน เพื่อให้สมาชิกแต่ละรุ่นมีอิสระในการให้ข้อมูลและลดบรรยากาศความขัดแย้งในการพูดคุยหากเป็นครอบครัวที่มีความขัดแย้งระหว่างรุ่นสูง

คณะผู้วิจัยเน้นการถามคำถาม 3 ชุดหลัก ได้แก่ หนึ่ง การนิยามคุณลักษณะสำคัญและความแตกต่างระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่มีช่วงอายุ สอง ลักษณะ ที่มา และการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์

และความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกช่วงอายุต่างๆ ในครอบครัวก่อน ระหว่าง และหลังการชุมนุมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ และ สาม ความพยายาม ความสำเร็จ ความล้มเหลว และบทเรียนในการพยายามแก้ปัญหา ความแตกต่าง ความไม่ลงรอย และความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว (ภาคผนวก 1A-01 ชุดคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก)

งานชิ้นนี้เริ่มด้วยการเลือกติดต่อผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เคยให้สัมภาษณ์กับหัวหน้าโครงการในโครงการวิจัยเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ก่อนหน้านี้เป็นจุดตั้งต้นในการหาผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับความหลากหลายและคุณสมบัติที่ต้องการ ในงานชิ้นก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลอัตชีวประวัติทางการเมือง (political and historical biography) จากผู้เข้าร่วมการชุมนุมจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมฯ นักศึกษามหาวิทยาลัย คนรุ่นใหม่ที่ทำงานแล้ว ในช่วงการชุมนุมในปี 2563 ถึงต้นปี 2564 รวมถึงลูกหลานชนชั้นล่างในการชุมนุมทะลุแก๊สที่บริเวณแยกดินแดงในช่วงปลายปี 2564 โดยมีผู้เข้าร่วมการชุมนุมในพื้นที่การชุมนุมทั้งสิ้น 36 การชุมนุม และ 1 กลุ่มพูดคุย (focus group) รวม 10 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ นครปฐม สมุทรสงคราม ราชบุรี เชียงใหม่ สงขลา สุรินทร์ กาฬสินธุ์ เพชรบุรี และปัตตานี ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้มีความหลากหลายกระจายตัวหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นในเชิงพื้นที่ เพศภาวะ เพศวิถี สถานะทางเศรษฐกิจ-สังคม ความเมือง-ชนบท พื้นที่ ระดับการศึกษา ประเภทสถาบันการศึกษา สาขาวิชาที่เรียน ความตื่นตัว และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง<sup>6</sup>

การเก็บข้อมูลเริ่มจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ในฐานะตัวแทนแกนนำการชุมนุมขบวนการคนรุ่นใหม่ คนรุ่นใหม่ที่เป็นผู้สนับสนุนแนวหน้าของการชุมนุมขบวนการคนรุ่นใหม่ และคนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมการชุมนุมเป็นครั้งคราว จากนั้นจึงขยายต่อไปสู่กลุ่มคนรุ่นใหม่ทั่วไปที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ภายใต้การสุ่มตัวอย่างแบบอ้างอิง (snowball sampling) โดยผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่มแรกจะเป็นผู้เสนอชื่อผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากเขา คือ ไม่สนใจและไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเลย

สาม การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” (civic imagination) กิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลและทดสอบเชิงปฏิบัติการในการทำความเข้าใจทางเลือกและทางออกจากปัญหาทางวัฒนธรรม สังคม การเมือง และเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมมองตัวเองในฐานะพลเมืองที่มีพลังและความสามารถในการผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นจริง งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้เครื่องมือดังกล่าวเพื่อเป้าหมาย 2 ประการหนึ่ง ขยายความเข้าใจเรื่องรุ่นให้ไปไกลกว่าเรื่องช่วงวัยและนิยามภายใต้บริบทรุ่นของโลกตะวันตก ไปสู่

ความเข้าใจเรื่อง “รุ่น” ที่ซับซ้อนมากขึ้นในบริบทของสังคมและการเมืองไทย สอง ทดลองและทดสอบแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง โดยเน้นการหาคำตอบที่สถาบันครอบครัว (ภาคผนวกที่ 1A-02 รายละเอียดการจัดกิจกรรมและข้อมูลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมจินตนาการพลเมือง)

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” ได้รับการศึกษา พัฒนา และนำไปใช้จริงในโครงการ Civic Imagination Project ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยมหาวิทยาลัยเซาเทิร์น แคลิฟอร์เนีย (University of Southern California - USC) ภายใต้การนำของศาสตราจารย์ Henry Jenkins และกลุ่ม Civic Path ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้คนหลากหลายกลุ่ม เช่น นักวิชาการ ศิลปิน และนักเคลื่อนไหวทางสังคม กิจกรรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าวเป็นการทำงานวิจัยเชิงขับเคลื่อนที่ผสมผสานระหว่างทฤษฎีกับแนวทางปฏิบัติในการสร้างเครื่องมือที่สามารถกระตุ้นและฟื้นฟู “จินตนาการพลเมือง” ในช่วงเวลาที่พลเมืองส่วนมากสิ้นหวังทางการเมือง และแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างรุนแรง และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับมือกับความท้าทายและปัญหาต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ โดยการเชื่อมโยงจินตนาการพลเมืองเข้ากับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งในบริบทจริงและเปิดพื้นที่ในการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนจินตนาการระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ที่จะช่วยกระตุ้นการสนทนาที่ก้าวข้ามความแตกต่างทางความคิด และหาเป้าหมายและคุณค่าร่วมกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเริ่มต้นและกระตุ้นการสนทนา ผ่านเรื่องเล่าและจินตนาการของวัฒนธรรมสมัยนิยมที่สอดคล้องกับคนแต่ละกลุ่ม ที่อาจดูเหมือนไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองและปัญหาสังคม แต่กลับกลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในเชิงสัญลักษณ์ที่สามารถจุดประกายและเสริมพลังให้กับปัจเจกชนและชุมชนต่างๆ ได้ ในการจินตนาการถึงอนาคตและโลกที่ทุกคนอยากเห็นร่วมกัน และเชื่อร่วมกันว่าโลกที่ดีกว่าเกิดขึ้นได้จริง<sup>7</sup>

การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” ของโครงการวิจัยชิ้นนี้เป็นการต่อยอดจากโครงการ “จินตนาการใหม่ของเยาวชนไทย” ซึ่งค้นพบว่า เครื่องมือดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการเปิดบทสนทนาเชิงลึกและช่วยให้สามารถสำรวจจุดประสงค์ ความหวัง ความสิ้นหวัง ตลอดจนความคิดอุดมการณ์เฉพาะตน และประสบความสำเร็จมากในการทำ ความเข้าใจและสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ในเยาวชน คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าเครื่องมือดังกล่าวสามารถหนุนเสริมการสัมภาษณ์เชิงลึกได้เป็นอย่างดี<sup>8</sup> (ภาคผนวกที่ 1A-03 รายละเอียดพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ : การสัมภาษณ์เชิงลึกและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการจินตนาการพลเมือง)

การวิจัยครั้งนี้จะนำเครื่องมือบางชิ้นที่เคยใช้ในการวิจัยก่อนหน้ามาปรับใช้ รวมทั้งทดลองสร้างและพัฒนาเครื่องมือใหม่ที่สอดคล้องกับหน่วยการศึกษา “ครอบครัว” กิจกรรมที่จะนำมาใช้ซึ่งผ่านการทดสอบใน



การวิจัยก่อนหน้านี้ เช่น กิจกรรม “เรื่องเล่าจากจุดเริ่มต้น” (The Origin Stories) ที่เจาะลึกไปยังอดีตของผู้เข้าร่วมผ่านวัตถุแห่งความทรงจำ และเชิญให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนแลกเปลี่ยนเรื่องราวของตน พร้อมช่วยกันเปลี่ยนวัตถุดังกล่าวให้กลายเป็นของวิเศษที่มีพลังเปลี่ยนแปลงโลก และกิจกรรม “ความหวังที่ไม่มีอะไรกัน” (Infinite Hope) ซึ่งหัวใจอยู่ที่การสร้างบทสนทนาที่เผยให้เห็นถึง “ชุดคุณค่า” ที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกันในตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรม และมักถูกใช้เป็นกิจกรรมเริ่มต้นในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของสังคมที่ผู้เข้าร่วมคาดหวัง จากนั้นจึงเข้าสู่กิจกรรมอื่นๆ ซึ่งเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ผสมผสาน และประนีประนอม จนเกิดเป็น “จินตนาการใหม่” ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยอมรับร่วมกัน<sup>9</sup>

อย่างไรก็ดี ที่ผ่านมากิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” มักดำเนินการจำกัดอยู่กับกลุ่มคนที่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมที่คล้ายกัน และความสนใจบางอย่างร่วมกัน ยิ่งไปกว่านั้น ในหลายกรณียังมักเป็นกลุ่มคนรุ่นเดียวกันด้วย ดังนั้นการนำเครื่องมือนี้มาใช้กับงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีข้อจำกัดหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น หนึ่ง ความแตกต่างหลากหลายของช่วงวัย สอง ความหลากหลายของภูมิหลังทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม และ สาม ครอบคลุมเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อนและเปราะบางในหลายมิติที่แตกต่างจากสถาบันทางสังคมและการเมืองอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นทางการ ผูกพันและขัดแย้งกันในหลากหลายมิติที่อาจดูเหมือนมากกว่าและแตกต่างจากสถาบันอื่นๆ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงพยายามทดลองออกแบบและพัฒนากิจกรรมจินตนาการพลเมืองให้แตกต่างจากเดิม โดยเริ่มต้นด้วยการปรับใช้กิจกรรมดังกล่าวกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายมากขึ้น 3 กลุ่มหลัก คือ หนึ่ง กลุ่มคนที่มาจากหลากหลายช่วงวัยในครอบครัวเดียวกัน สอง ครอบครัวที่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่ รายได้ อาชีพ การศึกษา ลักษณะครอบครัว และพื้นที่ และ สาม ครอบครัวที่มีความหลากหลายทางอุดมการณ์ เช่น ครอบครัวที่มีองค์ประกอบคนรุ่นใหม่ที่แตกต่างกันทั้งในด้านบทบาททางการเมือง เช่น กลุ่มแกนนำการเคลื่อนไหว กลุ่มคนที่เข้าร่วมอย่างแข็งขัน กลุ่มคนที่ไปเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองบางครั้ง กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่สนใจและไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเลย รวมถึงในด้านฐานคิดทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ เช่น คนรุ่นใหม่ที่สนับสนุนแนวคิด “รัฐสวัสดิการ” ไปจนถึงคนรุ่นใหม่ที่เชื่อในอุดมการณ์แบบอิสเสรีนิยม (libertarianism) ตลอดจนคนรุ่นอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกันในเชิงอุดมการณ์ สาขาอาชีพ ตลอดจนภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมอื่นๆ

โครงการวิจัยจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” 4 ครั้งกระจายตัวตามความหลากหลายทางพื้นที่ตาม 4 ภูมิภาคหลักของไทย ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบไปด้วยผู้คนจาก

หลากหลายช่วงวัย ซึ่งมีที่มาจาก 2 แหล่ง ได้แก่ ครอบครัวผู้ให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่ช่วยเสริมความหลากหลายในมิติที่หายไปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์ ภายใต้การสุ่มตัวอย่างแบบอ่ำอิง (snowball sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มแรกนำเสนอผู้คนที่ม่ลักษณะแตกต่างจากเขา เช่น ไม่สนใจและไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเลย จากนั้นนำคนหลากหลายรุ่นมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในแต่ละกิจกรรมจะแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ช่วง เพื่อเป้าหมายในการตอบโจทย์วิจัยที่แตกต่างกัน ได้แก่

หนึ่ง การแบ่ง 4 กลุ่มตามช่วงวัยและรุ่นแบบตะวันตก คือ Boomers Generation X Generation Y และ Generation Z เรื่องทดสอบและเก็บข้อมูลลักษณะสำคัญ (defining feature) และความแตกต่างระหว่างรุ่น

สอง การแบ่งตามบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกัน เพื่อทำความเข้าใจความขัดแย้งในครอบครัว

และ สาม การแบ่งตามความคิดทางการเมือง เพื่อทำความเข้าใจแนวทางในการจัดการความขัดแย้งของครอบครัว นำไปสู่การคลี่คลายความขัดแย้ง และใช้กิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” เป็นเครื่องมือในฐานะทางออกความขัดแย้ง และขมวดปมจุดต่าง จุดร่วม การคลี่คลาย และทางออก

### **การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research methods)**

งานวิจัยชิ้นนี้เลือกการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจ (survey) ด้วยแบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อตรวจสอบ ทดสอบ ยืนยันสมมติฐานและข้อค้นพบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมสัมภาษณ์เชิงลึก และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” รวมทั้งการค้นหาคำแปรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรุ่น ความขัดแย้งทางการเมือง และทางออก ที่ไม่พบในการเก็บข้อมูลก่อนหน้าใน 3 มิติที่สำคัญ หนึ่ง ตัวชี้วัด (index) ในการอธิบายคุณสมบัติ คุณลักษณะ (defining feature) ของแต่ละรุ่น และความแตกต่างระหว่างรุ่น สอง ความสำคัญและความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” ในการอธิบายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และ สาม ทางออกความขัดแย้งที่นักวิจัยค้นพบจากวรรณกรรมต่างๆ และข้อเสนอจากผู้ให้ข้อมูล

โครงการวิจัยนี้เน้นการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เชิงตัดขวาง (cross-sectional) หรือการศึกษาปรากฏการณ์ทางประชากรจากคนหลายรุ่น ภายในช่วงเวลาและบริบทเดียวกัน โดยการระบุนิยามตามข้อสมมติฐานที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลเฉพาะกลุ่มว่าคนต่างรุ่นมีคุณลักษณะพิเศษอย่างไร แตกต่างกันอย่างใด เหมือนกันอย่างไร ทั้งด้านเจตคติ พฤติกรรม ค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมือง และเชื่อมโยงกับโครงสร้างและเหตุการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทย จากนั้นจึงเอาไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละรุ่น ว่าผู้คนในวงกว้างเชื่อหรือเห็นด้วยกับประเด็นต่างๆ ด้วยมุมมองและรูปแบบ (pattern) ที่แตกต่างกันตามที่นักวิจัยได้รับจากการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพหรือไม่

สำหรับการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยชิ้นนี้เริ่มต้นด้วยการแบ่งกลุ่มคนตามจุดอ้างอิงรุ่นแบบตะวันตก คือ Boomers, Generation X, Generation Y, Generation Z โดยประมาณการรุ่นละ 550 คน รวม 2,200 ชุดคำถาม โดยควบคุมการกระจายให้มีความหลากหลายในเชิงพื้นที่ทั้ง จังหวัดต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งพื้นที่เมืองและชนบท โดยในการทำการสำรวจแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

หนึ่ง การสำรวจด้วยแบบสอบถามเพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างรุ่นในแง่มุมต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับระดับความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมในครอบครัว ผู้วิจัยมุ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบยืนยันผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ (exploratory sequential mixed methods) โดยประเด็นคำถามที่คาดว่าจะศึกษาในการเก็บข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยเริ่มต้นด้วยการสรุปข้อมูลเบื้องต้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” ในการตอบคำถามเบื้องต้นว่า ในประเทศไทยควรมีกรอบการนิยาม “รุ่น” ที่แตกต่างไปจากโมเดลของตะวันตก (เช่น Boomers, Generation X, Generation Y, Generation Z) หรือไม่ และหากต้องนิยามรุ่นแบบไทย เราควรแบ่ง “รุ่น” ของคนในประเทศไทยอย่างไร โดยผ่านการพิจารณากรอบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี หรือปัจจัยอื่นใดบ้าง คนใน “แต่ละรุ่น” มีความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมืองและสังคม แรงจูงใจ และลักษณะทางจิตวิทยาอื่นๆ แตกต่างกันอย่างใด รุ่นมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมาอย่างไร และอะไรคือข้อเสนอและข้อค้นพบเกี่ยวกับทางออกจากความขัดแย้ง

- “รุ่น” ของไทย: เมื่อสรุปวิธีนิยาม “รุ่น” และสมมติฐานว่าแต่ละรุ่นจะมีลักษณะ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมเด่นๆ คร่าว ๆ เบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยจึงสร้างแบบสำรวจที่มีรายการลักษณะที่ใช้นิยามรุ่นต่างๆ และให้คนในรุ่นต่างๆ ประเมินตนเอง ประเมินคนในรุ่นเดียวกับตนเอง และประเมินคนในรุ่น

อื่น ๆ ว่ามีลักษณะตามสมมติฐานเบื้องต้น แต่ละด้านมากน้อยเพียงใด และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามว่า นิยามของรุ่นที่สร้างขึ้น สามารถแบ่งแยกรุ่นได้อย่างชัดเจน โดยคนในแต่ละรุ่น รายงานว่าตนเอง และคนในรุ่นเดียวกันมีลักษณะตามนิยามสูง และมีความแตกต่างระหว่างรุ่นในลักษณะต่างๆ ตามที่ใช้ในการนิยามรุ่นที่ค้นพบก่อนหน้านี้ และตรงกับการรับรู้ของคนอื่นที่มองมายังรุ่นดังกล่าวด้วย หากผลประเมินแต่ละรุ่นจากแต่ละมุมมองไม่ตรงกัน อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าเกิดการรับรู้รุ่นเป็นภาพเหมารวมมากกว่าการรับรู้ตามลักษณะที่รุ่นนั้นเป็นจริง ๆ

- “รุ่น” กับ “ความขัดแย้งทางการเมือง”: ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” กับ ระดับความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมในแต่ละครอบครัว โดยเรียบเรียงข้อคำถามที่บ่งชี้ปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม ให้คนในครอบครัวที่เข้าร่วมการวิจัยตอบ โดยครอบครัวที่เข้าร่วมการวิจัย ต้องเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวจัดอยู่ในต่างรุ่นกัน ตามนิยาม “รุ่น” แบบใหม่ที่พัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อตอบคำถามว่าครอบครัวที่มีระดับความขัดแย้งสูง สัมพันธ์กับการมีความแตกต่างระหว่างสมาชิก ในลักษณะที่เป็นตัวนิยามความเป็นรุ่นหรือไม่ หากมีความสัมพันธ์กัน ก็สามารถสรุปได้ว่า รุ่นอาจเป็นปัจจัยที่สร้างความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมในครอบครัว
- ปัจจัยอื่นๆ กับ “ความขัดแย้งทางการเมือง”: นอกเหนือจากประเด็นเรื่อง “รุ่น” ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยเฉพาะปัจจัยและทางเลือกอื่นๆ ในการอธิบายความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัว ในการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลอื่นๆ ที่อาจช่วยอธิบายระดับความขัดแย้งในครอบครัวได้ ใน 2 กรอบหลัก ได้แก่ หนึ่ง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว (family functioning) ซึ่งหมายถึงคุณสมบัติทางสังคมและเชิงโครงสร้างของสิ่งแวดล้อมในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น การมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) และความสัมพันธ์ (relationship) ภายในครอบครัว โดยเฉพาะระดับความขัดแย้งและความสมกลมเกลียว (conflict and cohesion) ความสามารถในการปรับตัว (adaptability) ความเป็นองค์กร (organization) และคุณภาพของการสื่อสาร (quality of communication) และ สอง บรรยากาศในครอบครัว (family climate) ซึ่งหมายรวมถึง ความกลมเกลียว (cohesion) ความขัดแย้ง (conflict) การดูแลสนับสนุนระหว่างสมาชิกในครอบครัว และชุดความสัมพันธ์ต่างๆ กรณีที่ครอบครัวมีบรรยากาศที่ดีหรือทำหน้าที่ครอบครัวได้ดี ก็อาจเป็นตัวแปรกันชนที่ทำให้ความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยมระหว่างรุ่น ไม่นำไปสู่ความขัดแย้งที่

รุนแรง ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวที่ไม่ดี หรือไม่ทำหน้าที่ที่ดี ก็อาจจะเป็นตัวเร่งทำให้ความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น เป็นต้น

- “ทางออกจากความขัดแย้ง”: การสำรวจทำหน้าที่ในการทดสอบข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมและการสำรวจเชิงปริมาณว่าด้วยทางเลือกในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัว

ในการทำการสำรวจ (survey) แบ่งออกเป็น 2 ครั้ง เพื่อเป้าหมายที่แตกต่างกัน (ภาคผนวกที่ 1A-04 รายละเอียดแบบสอบถามในการสำรวจ) ได้แก่

การสำรวจครั้งที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพของ “รุ่น” ทั้งจากการนิยามตนเองของคนในรุ่น การนิยามภาพของ “รุ่น” จากการรับรู้ของคนต่างรุ่น ว่ามีลักษณะอย่างไร และสอดคล้องกันหรือไม่ โดยจะนำลักษณะเด่นของคนแต่ละรุ่น (Boomer, X, Y, Z) ในประเทศไทย ในแง่คุณลักษณะ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองและสังคม ที่สังเคราะห์มาจากการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์ผลจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีในช่วงที่แต่ละรุ่นเติบโตมา และการสัมภาษณ์เชิงลึกในส่วนของ การศึกษาเชิงคุณภาพ มาสร้างเป็นแบบสอบถามให้คนในแต่ละรุ่นประเมินว่าลักษณะใดที่นิยาม 1) ตนเอง 2) คนรุ่นเดียวกับตนเอง และ 3) คนรุ่นอื่นๆ ได้ดีที่สุด และนำผลการประเมินทั้งสามชุดมาเปรียบเทียบกันว่า คนแต่ละรุ่นนิยามตัวเองหรือมีลักษณะอย่างไร สอดคล้องกับที่คนรุ่นอื่นนิยามหรือไม่ ภาพที่รับรู้ตรงกับลักษณะที่คนรุ่นนั้นๆ เป็น หรือเป็นภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมีต่อคนรุ่นนั้นๆ โดยไม่สอดคล้องกับความจริง

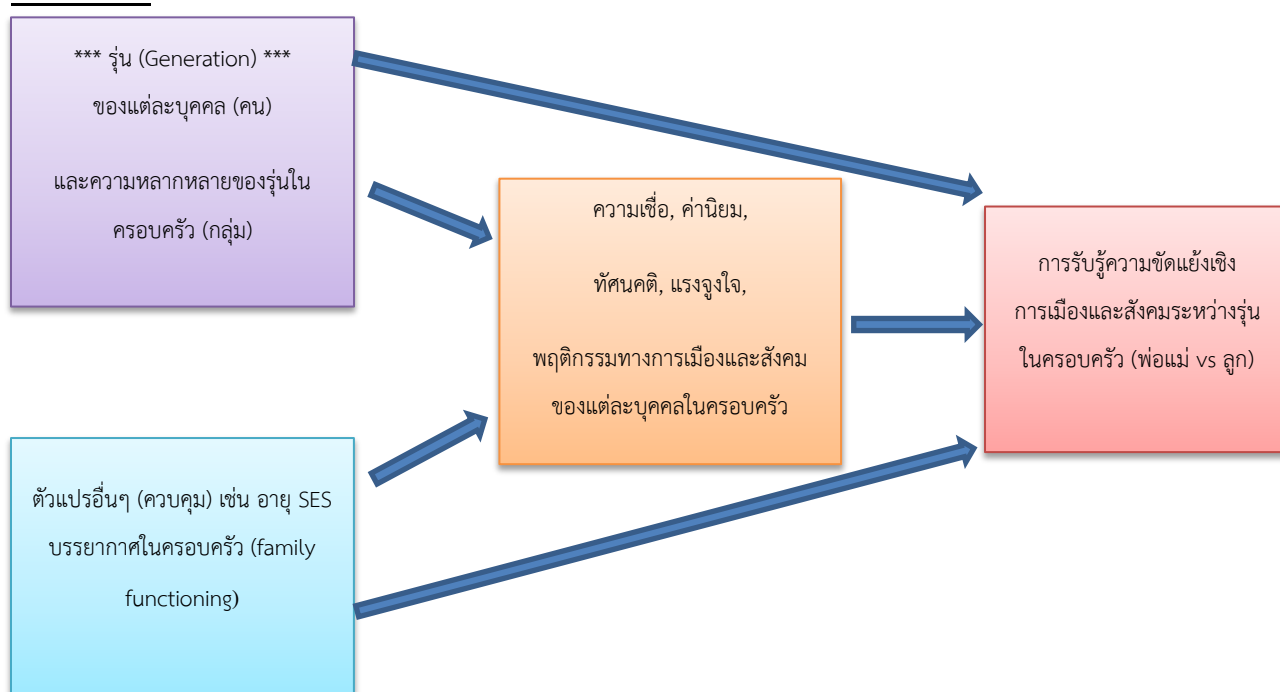
การเก็บข้อมูลจะใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ได้คน 4 รุ่น รุ่นละประมาณ 450 คน รวม 1800 คน โดยเลือกให้กระจายไปยังจังหวัดต่างๆ และมีความหลากหลายทางสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยหน่วยการวิเคราะห์ ของการศึกษานี้จะเป็นระดับบุคคล

การสำรวจครั้งที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า “รุ่น” และ “ความหลากหลายของรุ่นในครอบครัว” สามารถทำนายการรับรู้ความขัดแย้งเชิงการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัวได้จริงหรือไม่ เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นๆ เช่น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว บรรยากาศในครอบครัว (family climate) หรือการทำหน้าที่ของครอบครัว (family functioning) และศึกษาว่า หาก “รุ่น” และ “ความหลากหลายของรุ่นในครอบครัว” ทำนายความขัดแย้งเชิงการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัวได้ จะอธิบายความสัมพันธ์ที่พบนี้ด้วยกลไกใด โดยผู้วิจัยมีสมมติฐานว่า กลไกดังกล่าวอาจเป็นความแตกต่างของปัจจัยทางจิตวิทยา อาทิ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ แรงจูงใจ กล่าวคือ ความแตกต่างระหว่างรุ่น นำมาซึ่ง

ความแตกต่างของปัจจัยทางจิตวิทยาเหล่านี้และปัจจัยเหล่านี้เองเป็นตัวทำนายความขัดแย้งเชิงการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัว (ดูภาพที่ 1-01 กรอบแนวคิดในการสำรวจส่วนที่ 2)

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะสำรวจครอบครัว 300 ครอบครัว โดยคาดหวังกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละครอบครัวประมาณ 2 คน รวม 600 คน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ multi-level modeling ผลของทั้งปัจจัยส่วนบุคคลแต่ละคนภายในครอบครัวและปัจจัยที่เป็นลักษณะของครอบครัว ที่มีต่อการรับรู้ความขัดแย้งเชิงการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัว

ภาพที่ 1-01 กรอบแนวคิดในการสำรวจส่วนที่ 2



สอง การทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรที่พบว่าเป็นตัวทำนายความขัดแย้งเชิงการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัวได้หรือไม่ โดยคณะผู้วิจัยเลือกตัวแปรที่อยู่ในวิสัยที่สามารถจัดการกระทำหรือเปลี่ยนแปลงได้ (เช่น ระดับการรับรู้คนรุ่นอื่นโดยใช้ภาพเหมารวม รูปแบบข้อความที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างรุ่น ทัศนคติที่มีต่อความขัดแย้ง ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ส่งสารที่เป็นผู้สื่อสารข้อความหรือความคิดเห็นทางการเมืองและสังคมที่ได้อ่าน อิทธิพลทางสังคมจากคนรอบข้างว่ามีท่าทีกับคนต่างรุ่นที่มีความเห็นทางการเมืองต่างกันอย่างไร)

การเก็บข้อมูล สามารถทำการทดลองออนไลน์ ด้วยการส่งแบบสอบถามออนไลน์ที่มีการจัดการกระทำเงื่อนไขการทดลอง เช่น ระบุตัวผู้ส่งสารแตกต่างกัน ให้ดูวิดีโอที่แตกต่างกัน แล้ววัดว่ากลุ่มตัวอย่าง

ในเงื่อนไขที่ได้สิ่งเร้าต่างกันมีคะแนนตัวแปรตามแตกต่างกันใหม่ เช่น ทำให้การรับรู้คนต่างรุ่นแตกต่างกันไป หรือยินดีรับฟังและสนทนาแลกเปลี่ยนมากขึ้นใหม่ เบื้องต้นคาดว่าจะแบ่งเป็นการทดลองย่อย 4 - 5 การทดลอง กลุ่มตัวอย่างรวม 400 คน

สาม การทดลองเพื่อทดสอบผลการแทรกแซงเพื่อลดความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัว หากการวิจัยเชิงสำรวจและการทดลอง ให้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้นว่าความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับตัวแปรใด และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมระหว่างรุ่นในครอบครัว ผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะพัฒนาโปรแกรมแทรกแซง เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรม หรือสื่อรูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างรุ่นได้ และทำการทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว และประเมินผลว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับ ประเด็น หรือรูปแบบความขัดแย้ง กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว หรือการเรียนรู้และเติบโตของครอบครัวผ่านการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งร่วมกันหรือไม่ เป็นต้น

#### การเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูลการวิจัย

คณะผู้วิจัยคำนึงถึงการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่หลากหลาย จึงกำหนดพื้นที่เบื้องต้นในการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย อันได้แก่ กรุงเทพมหานครและภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังคัดเลือกพื้นที่ซึ่งสะท้อนความเป็นจังหวัดใหญ่หัวเมืองและจังหวัดเล็กภายในแต่ละภูมิภาค โดยพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัดต่อหัว (GPP per Capita) อันเป็นผลรวมรายได้จากกิจกรรมการผลิตในภาคส่วนต่างๆ ภายในจังหวัด (รายงานสภาพัฒน์, 22) ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพของการเป็นจังหวัดใหญ่และเล็กภายในภูมิภาค จากการเปรียบเทียบว่าจังหวัดนั้นๆ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัดต่อหัวสูงหรือต่ำกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาค (GRP Per Capita) โดยใช้ปัจจัยอย่างจำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร และสัดส่วนผู้มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนในจังหวัดประกอบการพิจารณา

ในการสำรวจแบบสอบถามซึ่งต้องการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก คณะผู้วิจัยคำนึงถึงความหลากหลายของพื้นที่ภายในระดับจังหวัดเพิ่มเติม โดยการเก็บข้อมูลภายในจังหวัด ทั้งจังหวัดขนาดใหญ่และจังหวัดขนาดเล็ก คณะผู้วิจัยแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตเมืองและเขตชนบท โดยเขตเมืองกำหนดให้เป็นพื้นที่อำเภอเมืองของแต่ละจังหวัด (ยกเว้นจังหวัดสงขลาที่กำหนดให้เขตเมืองเป็นอำเภอหาดใหญ่) ขณะที่เขตชนบท คณะผู้วิจัยเลือกใช้สัดส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลรูปแบบต่างๆ ต่อองค์การ

บริหารส่วนตำบล จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรภายในอำเภอ เพื่อคัดเลือกพื้นที่อำเภอชนบทภายในจังหวัดนั้นๆ (ภาคผนวก 1A-05: ข้อมูลรายละเอียดในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ)

นอกจากนี้ ในการเก็บข้อมูลการสำรวจแบบสอบถามในทุกพื้นที่ คณะผู้วิจัยยังเน้นย้ำให้คณะผู้เก็บข้อมูลกระจายพื้นที่เก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทุกสถานะทางเศรษฐกิจสังคม (socio-economic backgrounds) โดยตั้งสมมติฐานเบื้องต้นถึงสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละพื้นที่ดังนี้ พื้นที่ตลาดหมู่บ้านที่ไม่มีรั้วปิดกั้นในเขตชนบท หมู่บ้านในเขตเมือง สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า สถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฯลฯ เพื่อให้ครอบคลุมผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายมากที่สุด (ภาคผนวก 1A-06 สมมติฐานสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละพื้นที่โดยคณะผู้วิจัย)

## ขั้นตอนการดำเนินงาน

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีต่างๆ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2567 - มีนาคม 2567 โดยมีรายละเอียดการเก็บข้อมูลการวิจัยแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดย รศ.ดร.กนกรัตน์ เลิศชูสกุล เริ่มเก็บข้อมูลการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม 2567 - กุมภาพันธ์ 2567 ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่ 8 จังหวัด แบ่งเป็นจังหวัดใหญ่ในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ขอนแก่น เชียงใหม่และสงขลา และจังหวัดเล็ก ได้แก่ สมุทรสาคร กระบี่ พัทลุง รวมถึงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีภูมิลำเนาในจังหวัดที่หลากหลาย แบ่งเป็นจังหวัดใหญ่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ขอนแก่น สงขลา อุบลราชธานี และจังหวัดเล็ก ได้แก่ แพร่ ราชบุรี และระนอง มีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 67 คน แบ่งเป็นกลุ่มอายุตั้งแต่ 59-77 ปี (รุ่นเบบี้บูมเมอร์; Baby Boomer) จำนวน 3 คน กลุ่มอายุตั้งแต่ 43-58 ปี (รุ่นเจนเอเรชั่นเอ็กซ์; X) จำนวน 3 คน กลุ่มอายุตั้งแต่ 27-42 ปี (รุ่นเจนเอเรชั่นวาย; Y) จำนวน 11 คน และกลุ่มอายุตั้งแต่ 18-26 ปี (รุ่นเจนเอเรชั่นซี; Z) จำนวน 50 คน

2) การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “จินตนาการพลเมือง” โดย อ.ภาคิน นิมมานนรวงศ์ จัดกิจกรรมทั้งหมด 4 ครั้ง ใน 4 จังหวัดใหญ่ ได้แก่ สงขลา (หาดใหญ่) กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่และขอนแก่น ระหว่างเดือนมกราคม 2567 - มีนาคม 2567 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น หรือ 38 คน แบ่งเป็นกลุ่มอายุตั้งแต่ 59-77 ปี (รุ่นเบบี้บูมเมอร์; Baby Boomer) จำนวน 9 คน กลุ่มอายุตั้งแต่ 43-58 ปี (รุ่นเจนเอเรชั่นเอ็กซ์; X)



จำนวน 12 คน กลุ่มอายุตั้งแต่ 27-42 ปี (รุ่นเจนเนอเรชันวาย; Y) จำนวน 9 คน และกลุ่มอายุตั้งแต่ 18-26 ปี (รุ่นเจนเนอเรชันซี; Z) จำนวน 8 คน

3) การสำรวจแบบสอบถาม โดย ผศ.ดร.ทิพย์นภา หวนสุริยา สำรวจแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 2,200 ชุด แบ่งเป็นแบบสอบถาม 2 ชุดย่อยซึ่งมีวัตถุประสงค์และต้องการตอบคำถามที่แตกต่างกัน ได้แก่ แบบสอบถามชุดที่ 1 1,800 ชุด และแบบสอบถามชุดที่ 2 600 ชุด โดยมอบหมายให้คณะผู้เก็บข้อมูลจำนวน 4 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ต่างๆ ที่คณะผู้วิจัยคัดเลือกตามเกณฑ์ (การเก็บข้อมูลแบบสอบถามชุดที่ 1) และผู้เก็บข้อมูลในจังหวัดอื่นๆ เพิ่มเติม (การเก็บข้อมูลแบบสอบถามชุดที่ 2) โดยผู้เก็บข้อมูลทั้งหมดได้รับการอบรมก่อนการลงพื้นที่จริงและรายงานผลการเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่ต่อ ผศ.ดร.ทิพย์นภา หวนสุริยาเป็นระยะ ตลอดการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนมกราคม 2567 – มีนาคม 2567

### **การผสมผสานเครื่องมือเชิงคุณภาพและปริมาณ**

ดังที่ได้กล่าวในข้างต้นว่างานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้วิธีวิจัยแบบผสม ทั้งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยขั้นตอนการทำวิจัยเพื่อตอบคำถามของแต่ละโจทย์วิจัยจะมีการผสมผสานเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ในทุกระดับ ได้แก่

ขั้นที่ 1 การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านนิยาม คำอธิบาย คุณลักษณะสำคัญของความเป็น “รุ่น” ความสัมพันธ์ระหว่าง “รุ่น” กับ “ความขัดแย้งทางการเมือง” และทางออกจากความขัดแย้งทางการเมืองผ่านหน่วยครอบครัว ทั้งของเมืองไทยและต่างประเทศ ดำเนินการผ่าน 3 แหล่งข้อมูล หนึ่ง ระดมสมองในกลุ่มคณะผู้วิจัยเพื่อกำหนดคุณลักษณะสำคัญของรุ่นต่างๆของไทยผ่านการสำรวจและทบทวนวรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทย สอง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มคนหลากหลายรุ่น เพื่อให้ได้ คุณลักษณะสำคัญเบื้องต้น (defining feature) ของแต่ละรุ่น และ สาม กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “จินตนาการพลเมือง” เพื่อรับฟังความเห็นของคนจากหลายกลุ่มถึงจินตนาการที่มีต่อประเด็นดังกล่าว

ขั้นที่ 2 การทดลองสร้างกรอบการนิยาม โดยการนำคุณลักษณะสำคัญพื้นฐานที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เพื่อสร้างกรอบการนิยามรุ่น คณะผู้วิจัยนำนิยามรุ่นแบบโลกตะวันตกมาใช้เป็นตัวตั้งต้นในการแบ่งช่วงรุ่น เนื่องจากการกำหนดรุ่นในแบบสากลตะวันตกนั้นวิเคราะห์ผ่านบริบทและประวัติศาสตร์โลกซึ่งก็ล้วนแล้วแต่มีผลต่อประเทศไทย จากนั้นจึงเพิ่มเติมการวิเคราะห์ด้วยเงื่อนไขประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทย ซึ่งอาจสามารถกำหนดรุ่นในลักษณะของไทยภายใต้กรอบการแบ่งช่วงอายุตามแบบ

ตะวันตก หรือนำไปสู่การสร้างนิยามรุ่นแบบไทยขึ้นมาใหม่ทั้งหมด เช่น รุ่นวิกฤตเศรษฐกิจ รุ่นประชาธิปไตย ครึ่งใบ รุ่นโบว์ขาว ฯลฯ

ขั้นที่ 3 การทดสอบ และพิสูจน์ ข้อค้นพบและบทวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญ เบื้องต้น และกรอบการนิยามแต่ละรุ่น ผ่านการสำรวจ (survey) โดยใช้แบบสอบถาม จำนวนประมาณ 2,200 ชุด โดยแบ่งตาม รุ่นหลัก 4 รุ่น ได้แก่ รุ่น Boomers, Generation X, Generation Y, Generation Z โดยประมาณการรุ่นละ 550 คน

ขั้นที่ 4 การทดสอบข้อค้นพบที่ได้จากการเก็บข้อมูลผ่านกระบวนการเชิงคุณภาพ “จินตนาการ พลเมือง” และเชิงปริมาณด้วยการทดสอบและการทดลองเพื่อทดสอบผลการแทรกแซง

### **ข้อจำกัดในการดำเนินงาน**

ข้อจำกัดในการสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากการสัมภาษณ์เชิงลึกต้องการกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความชัดเจนภายในครอบครัวในระดับหนึ่งและบางส่วนต้องเคยมีส่วนร่วมในการชุมนุมทางการเมืองเมื่อปี 2563-2564 ด้วย การคัดเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูลจึงต้องสอดคล้องไปกับผู้ให้ข้อมูลซึ่งคณะผู้วิจัยมีเครือข่ายติดต่อดังเป็นสำคัญ ทำให้ในหลายกรณี จังหวัดที่ถูกระบุให้เป็นจังหวัดเล็กหรือใหญ่ภายในภูมิภาคจึงอาจไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ด้านต่างๆ ที่คณะผู้วิจัยใช้อย่างสมบูรณ์ (เช่น จังหวัดที่ถูกระบุให้เป็นจังหวัดเล็กอาจไม่ได้มีผลผลิตภายในจังหวัด ความหนาแน่นหรือจำนวนประชากรในระดับต่ำมากนัก)

ข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการจินตนาการพลเมือง การจัดกิจกรรมจินตนาการพลเมืองเป็นการวิจัยส่วนเดียวที่เก็บข้อมูลเฉพาะในพื้นที่จังหวัดใหญ่ เนื่องจาก

หนึ่ง ข้อจำกัดด้านงบประมาณซึ่งในการจัดกิจกรรมหนึ่งครั้งต้องใช้งบประมาณมากกว่าการวิจัยในส่วนอื่น เพราะต้องครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งค่าเช่าสถานที่ ค่าอาหารกลางวัน ค่าตอบแทนผู้มาเข้าร่วมและผู้ช่วยเก็บข้อมูล ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมในจังหวัดเล็กด้วยได้

สอง ข้อจำกัดด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป้าหมาย เช่นเดียวกันกับการสัมภาษณ์เชิงลึก กิจกรรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง อันได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งต้องเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันอย่างน้อย 4 คน ทำให้การเชิญชวนและหากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาเข้าร่วมทำได้ยาก ในการจัดกิจกรรมทั้ง 4 ครั้ง มีเพียง 1 ครั้งที่มีผู้สมัครเข้าร่วมมาเกินกว่าที่กิจกรรมต้องการ อันได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นในกรุงเทพมหานคร

ขณะที่กิจกรรมที่จัดขึ้นในสงขลา มีผู้มาเข้าร่วมในวันจริงน้อยกว่าที่สมัครและยืนยันมาเข้าร่วม ทำให้ต้องมีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยการเชิญครอบครัวซึ่งเป็นเครือข่ายของผู้วิจัยและผู้เก็บข้อมูลมาเข้าร่วม แทน ขณะที่กิจกรรมในเชียงใหม่และขอนแก่น มีผู้สมัครและตอบรับมาเข้าร่วมกิจกรรมน้อยจนไม่สามารถจัดกิจกรรมตามกำหนดการเดิมได้ ทำให้ต้องมีการเลื่อนการจัดกิจกรรมออกไปเป็นกำหนดการใหม่ จากเดิมภายในเดือนกุมภาพันธ์ 2567 เป็นเดือนมีนาคม 2567

ข้อจำกัดในการสำรวจแบบสอบถาม ในการลงพื้นที่สำรวจแบบสอบถาม เดิมคณะผู้วิจัยวางแผนในการดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามทั้งสองชุดด้วยพื้นที่และทีมผู้เก็บข้อมูลกลุ่มเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดทั้งในด้านขีดความสามารถในการเก็บข้อมูลของทีมผู้เก็บข้อมูล (workload) และการหากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ไม่ครบตามเป้าหมาย ในการสำรวจแบบสอบถามชุดที่ 2 ซึ่งต้องการสมาชิกในครอบครัวเดียวกันอย่างน้อย 2 คน ทำให้ต้องมีการเก็บข้อมูลแบบสอบถามชุดที่ 2 เพิ่มเติม โดยคณะผู้วิจัยปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูล โดยเลือกใช้ผู้เก็บข้อมูลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเป้าหมายที่ต้องการเพิ่มเติมแทน อันได้แก่ ภาคเหนือ เชียงใหม่และพิษณุโลก ภาคกลาง นครปฐม สุพรรณบุรีและราชบุรี ภาคตะวันออกฉะเชิงเทรา อุบลราชธานี ศรีสะเกษ มหาสารคาม และภาคใต้ สงขลาและนครศรีธรรมราช ซึ่งพื้นที่ใหม่ทั้งหมด คณะผู้วิจัยพยายามคัดเลือกบนเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ในการสำรวจแบบสอบถามชุดที่ 1 อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลาและจำนวนผู้เก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตอำเภอ เมืองและเขตอำเภอชนบทนอกเมืองได้ดังเดิม

#### **การขอรับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนฯ**

คณะผู้วิจัยได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2566 (รหัสโครงการวิจัยที่ 660372) และได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนฯ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2567 (หนังสือรับรองเลขที่ 013/67) (ภาคผนวกที่ 1A-07 หนังสือรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนฯ) และได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีต่างๆ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2567 - มีนาคม 2567

ตลอดการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีต่างๆ คณะผู้วิจัยมีมาตรการในการปกป้องสิทธิ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย ซึ่งเสนอและได้รับการอนุมัติโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนฯ อย่างเคร่งครัด คณะผู้วิจัยคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ต้องมีอายุมากกว่า 18 ปีขึ้นไป มีการขอความยินยอมด้วยวาจาและ

มอบเอกสารข้อมูลรายละเอียดการวิจัยแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกครั้ง โดยผู้เข้าร่วมในการวิจัยมีสิทธิ์ปฏิเสธไม่เข้าร่วมการวิจัยหรือสามารถออกจากกรวิจัยในในเวลาใดก็ได้ อีกทั้งไม่เก็บข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการละเมิดตัวตนของผู้เข้าร่วมการวิจัยได้

โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถร้องเรียนคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนฯได้ เมื่อคณะผู้วิจัยไม่ปฏิบัติตามรายละเอียดที่ให้ไว้ก่อนการเข้าร่วมการวิจัย

## โครงสร้างรายงาน

งานวิจัยชิ้นนี้เริ่มต้นในบทที่ 1 ด้วยการอธิบายถึงขอบเขตการวิจัยและขั้นตอนการผสมผสานเครื่องมือการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเข้าด้วย ทั้งการวิจัยเอกสารและทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถาม รวมทั้งการฉายภาพให้ผู้อ่านได้เห็นความยากลำบาก และข้อจำกัดในการดำเนินงานในการศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองในระดับครอบครัว

ก่อนการนำเสนอผลการวิจัยในบทต่อๆ ไป บทที่ 2 ของรายงานวิจัยนำเสนอทบทวนวรรณกรรมที่รวบรวมนิยาม กรอบคิด วิธีการศึกษา และปัจจัยที่มาของรุ่น รุ่นทางการเมือง ความขัดแย้งระหว่างรุ่น และความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น ผ่านชุดประสบการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นในพื้นที่อื่นๆ ทั่วโลก รวมทั้งนำเสนอกรอบคิดและทฤษฎีที่งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ในการวิเคราะห์กรณีศึกษาของไทย ทั้งด้านพัฒนาการและปัจจัยการก่อตัวขึ้นของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ทั้งในระดับโลกและในประเทศไทย นิยาม ปัจจัยการก่อเกิด มายาคติ และข้อถกเถียงว่าด้วย “รุ่น” และ “รุ่นทางการเมือง” ความขัดแย้งทางการเมืองของคนต่างรุ่น ปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นพัฒนาสู่ความขัดแย้ง และสุดท้ายคือชุดประสบการณ์ทางเลือก และทางออกในการก้าวข้ามความขัดแย้งระหว่างรุ่น

บทที่ 3 จะวิเคราะห์คุณลักษณะและความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” และตอบคำถามหลักว่า “รุ่น” ยังมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจการเมืองไทยมากน้อยเพียงใด คณะผู้วิจัยจะวิเคราะห์ “รุ่น” ของไทย รวมถึงความแตกต่างทั้งคุณลักษณะและที่มาของความเป็นรุ่น โดยเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทั้งความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมทางการเมือง โดยเน้นการสำรวจความแตกต่างระหว่างรุ่นผ่านกรอบช่วงอายุแบบตะวันตก B-X-Y-Z ทศนคติทางสังคม “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” กับ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” และกรอบความคิดทางการเมืองผ่านกรอบแบ่งแนวคิดระหว่างอนุรักษ์นิยมและเสรีนิยม จากนั้นจึงนำกรอบ

คิดเรื่อง “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” และ “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)” มาใช้ในการวิเคราะห์หาที่มา ความหลากหลาย ความสิ้นไหล และพลวัตของความเป็นรุ่นของไทย นอกจากนั้นในบทนี้ยังพยายามอธิบายองค์ประกอบความหลากหลาย ความสิ้นไหล และพลวัตของแต่ละรุ่นอีกด้วย

บทที่ 4 และ 5 นำเสนอบทวิเคราะห์ว่าด้วยความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น บทที่ 4 จะนำเสนอบทวิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นทางการเมือง การพัฒนาไปสู่ความตึงเครียด การเผชิญหน้า และความขัดแย้งระหว่างรุ่น ทั้งเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง และเงื่อนไขผลกดันเฉพาะหน้า และในบทที่ 5 ฉายภาพให้เห็นถึงการทำงานของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นของไทยมีลักษณะเช่นไร งานวิจัยชิ้นนี้เสนอว่า ความขัดแย้งดังกล่าวเป็น “ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration conflict)” ที่ประกอบไปด้วยทั้งการเผชิญหน้าและต่อสู้กันของมวลชนคนรุ่นใหม่และชนชั้นนำรุ่นสูงวัย (young mass and old elite) และการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน (different age cohorts) ในพื้นที่และมิติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการปะทะในครอบครัว สถานศึกษา หรือที่ทำงาน

บทที่ 6 เป็นส่วนของการทำความเข้าใจการคลี่คลายตัวของความขัดแย้ง ผ่านมุมมอง 2 ด้านที่งานวิจัยชิ้นนี้ค้นพบ ได้แก่ หนึ่ง การคลี่คลายตัวของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นเป็นเพียงปรากฏการณ์ชั่วคราว เนื่องจากการชุมนุมยุติลง ขณะที่ชนชั้นนำ พรรคการเมือง ตลอดจนชนวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ก็ยุติการใช้ “รุ่น” ในการต่อสู้ทางการเมือง ในทางตรงกันข้าม ปัญหาเชิงโครงสร้างแบบระบบอาวุโสยังคงดำรงอยู่ และยังคงเป็นต้นความตึงเครียดระหว่างรุ่น และเป็นอุปสรรคในการแก้ไขความขัดแย้งต่อไป แต่ในขณะเดียวกัน สอง กระบวนการการสมานฉันท์ระหว่างรุ่นก็เกิดขึ้นในทิศทางเชิงบวก โดยเฉพาะการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนรุ่นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นเสรีนิยมหรืออนุรักษนิยมแบบอ่อนกับคนรุ่นใหม่เสรีนิยม

---

<sup>1</sup> การแบ่งรุ่นที่ถูกพัฒนาและได้รับความนิยมในตะวันตก โดยการแบ่งรุ่น ผ่านช่วงอายุ และบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของโลกตะวันตก อันได้แก่ Boomers, Generation X, Generation Y, Generation Z ดู Dimock, M. (2019). Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. *Pew Research Center*, 17(1), 1-7.; Redmond, G. (2008). Children's perspectives on economic adversity: A review of the literature.; Strauss, W., & Howe, N. (1991). *The History of America's Future 1584 to 2069*. William Morrow, Incorporated.

<sup>2</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2021a). The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1883452>. McCargo, D. (2021). Disruptors' dilemma? Thailand's 2020 Gen Z protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 175-191.

<sup>3</sup> Kanokrat Lertchoosakul and Thanapol Kerngpaiboon. (2021). Formation, Development, and Dynamics of the Din Daeng Protests from August to October 2021. [Karn Ko Tua Phattanakarn Lae Ponlawat Karn Chumnum Yaek Din Daeng Rawang Duean Singhakom–Tulakom 2564] *101World*. <https://www.the101.world/wp-content/uploads/2021/10/Preliminary-report-Kanokrat-25102021.pdf> (In Thai)

<sup>4</sup> Sinpeng, A. (2021). Hashtag activism: social media and the# FreeYouth protests in Thailand. *Critical Asian Studies*, 53(2), 192-205.; Anusorn Unno. (2021). “Thalu Gas”: The Other Version of the “Thai Youth Movement”. *ISEAS Perspective*, 2021(146). <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2021-146-thalu-gas-the-other-version-of-the-thai-youth-movement-by-anusorn-unno/>; Kanokrat Lertchoosakul. (2021a). The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1883452>; Kanokrat Lertchoosakul and Thanapol Kerngpaiboon. (2021). Formation, Development, and Dynamics of the Din Daeng Protests from August to October 2021. [Karn Ko Tua Phattanakarn Lae Ponlawat Karn Chumnum Yaek Din Daeng Rawang Duean Singhakom – Tulakom 2564] *101World*. <https://www.the101.world/wp-content/uploads/2021/10/Preliminary-report-Kanokrat-25102021.pdf> (In Thai); McCargo, D. (2021). Disruptors' dilemma? Thailand's 2020 Gen Z protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 175-191.

<sup>5</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน

<sup>6</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2021a). The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1883452>; Kanokrat Lertchoosakul and Thanapol Kerngpaiboon. (2021). Formation, Development, and Dynamics of the Din Daeng Protests from August to October 2021. [Karn Ko Tua Phattanakarn Lae Ponlawat Karn Chumnum Yaek Din Daeng Rawang Duean Singhakom – Tulakom 2564] *101World*. <https://www.the101.world/wp-content/uploads/2021/10/Preliminary-report-Kanokrat-25102021.pdf> (In Thai); กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

<sup>7</sup> วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, ภาคิน นิมมานนรงค์ และสรัช สินธุประมา. (2565ก). *การสร้างจินตนาการพลเมือง: คู่มือการจัดเวิร์คชอป*. ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์). [https://kidforkids.org/wp-content/uploads/2022/09/คิดforคิดส์\\_2022\\_คู่มือการสร้างจินตนาการพลเมือง-Manual-for-Workshop.pdf](https://kidforkids.org/wp-content/uploads/2022/09/คิดforคิดส์_2022_คู่มือการสร้างจินตนาการพลเมือง-Manual-for-Workshop.pdf)

<sup>8</sup> วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, ภาคิน นิมมานนรงค์ และสรัช สินธุประมา. (2565ก). *การสร้างจินตนาการพลเมือง: คู่มือการจัดเวิร์คชอป*. ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์). [https://kidforkids.org/wp-content/uploads/2022/09/คิดforคิดส์\\_2022\\_คู่มือการสร้างจินตนาการพลเมือง-Manual-for-Workshop.pdf](https://kidforkids.org/wp-content/uploads/2022/09/คิดforคิดส์_2022_คู่มือการสร้างจินตนาการพลเมือง-Manual-for-Workshop.pdf); วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, ภาคิน นิมมานนรงค์ และ

---

สร้อย สิริประมา. (2565ข). *โครงการจินตนาการใหม่ของเยาวชนไทย*. รายงานวิจัย. ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์).<https://101pub.org/youth-civic-imagination/>

<sup>9</sup> วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, ภาคิน นิมมานนรงค์ และสร้อย สิริประมา. (2565ก). *การสร้างจินตนาการพลเมือง: คู่มือการจัดเวิร์คช็อป*. ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์). [https://kidforkids.org/wp-content/uploads/2022/09/คิดforคิดส์\\_2022\\_คู่มือการสร้างจินตนาการพลเมือง-Manual-for-Workshop.pdf](https://kidforkids.org/wp-content/uploads/2022/09/คิดforคิดส์_2022_คู่มือการสร้างจินตนาการพลเมือง-Manual-for-Workshop.pdf); วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, ภาคิน นิมมานนรงค์ และสร้อย สิริประมา. (2565ข). *โครงการจินตนาการใหม่ของเยาวชนไทย*. รายงานวิจัย. ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์).<https://101pub.org/youth-civic-imagination/>

## บทที่ 2

## บททวนวรรณกรรม กรอบคิด และทฤษฎี

คำถามการวิจัย	ประเด็นอภิปรายสำคัญ
<p>อะไรคือนิยาม ตัวชี้วัด คุณลักษณะ และความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” ที่เหมาะสมกับสังคมไทย? : การทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาชุดคำอธิบายบนบริบทในพื้นที่ประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกและกรอบคิด ทฤษฎีสำคัญ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● งานวิจัยชิ้นนี้เสนอการพิจารณาความเป็นรุ่นเบื้องต้นผ่านกรอบคิดเรื่องผลกระทบจากกลุ่มรุ่นเดียวกัน (cohort effect) ผลกระทบจากช่วงเวลาของชีวิต (life cycle effect) และผลกระทบจากเหตุการณ์เฉพาะ (period effect) <ul style="list-style-type: none"> <li>○ การนำเสนอเรื่องรุ่นและความขัดแย้งเรื่องรุ่น ทั้งในบริบทโลกและไทย งานวิชาการหลายชิ้นมักสนใจสร้างคำอธิบายผ่านกรอบคิดอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น</li> <li>○ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้เห็นว่ามีความจำเป็นต้องพิจารณากรอบคิดทั้ง 3 กรอบคิดควบคู่กันเพื่อขยายความเข้าใจว่าด้วยรุ่นในสังคมไทย ให้ไปไกลกว่าเพียงความแตกต่างด้านอายุ <ul style="list-style-type: none"> <li>■ ผลกระทบจากกลุ่มรุ่นเดียวกัน (cohort effect) จะทำให้เห็นการก่อร่างสร้างความเป็นรุ่นบนฐานของการเกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกันของคนรุ่นอายุหนึ่ง ๆ ทำให้คนกลุ่มรุ่นหนึ่ง ๆ เผชิญกับโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคมและชุดคุณค่าในลักษณะใกล้เคียงกัน</li> <li>■ ผลกระทบจากช่วงเวลาของชีวิต (life cycle effect) ช่วยอธิบายพลวัตความเป็นรุ่น เมื่อเข้าสู่วงจรชีวิตที่ทำให้การใช้ชีวิตและการรับรู้ประสบการณ์ในด้านต่างๆเปลี่ยนแปลงไป ก็อาจทำให้วิถีคิดและการตอบสนองต่อเหตุการณ์ของคนกลุ่มรุ่นหนึ่ง ๆ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย</li> <li>■ ผลกระทบจากเหตุการณ์เฉพาะ (period effect) เป็นผลกระทบใหญ่ที่ส่งผลต่อคนทุกกลุ่มรุ่นในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งมีความสำคัญต่อการหล่อ</li> </ul> </li> </ul> </li> </ul>



	<p>หลอมความเป็นรุ่นมากเช่นกัน เมื่อพิจารณา ร่วมกับผลกระทบอื่นๆข้างต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● การใช้กรอบคิดเรื่อง “รุ่นทางการเมือง (political generation) ใน ฐานะกรอบคิดสนับสนุนที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงจาก “ความ แตกต่างระหว่างรุ่น” สู่ “ความขัดแย้งระหว่างรุ่น” <ul style="list-style-type: none"> <li>○ กรอบคิดเรื่อง “รุ่นทางการเมือง (political generation) ทำให้เราเข้าใจการก่อตัวขึ้นของ “รุ่นทางการเมือง” หนึ่งๆที่มีลักษณะเฉพาะและมักเกิดขึ้นในช่วงเวลา เฉพาะทางประวัติศาสตร์เท่านั้น นำไปสู่การสร้างสำนึก ความเป็นรุ่นที่เข้มข้น ไม่ว่าจะมาจากการถูกหล่อหลอม โดยสภาพแวดล้อมและบริบททางประวัติศาสตร์เฉพาะ หรือการตั้งใจใช้ความเป็นรุ่นในปฏิบัติการทางการเมือง ของตัวแสดงทางการเมืองก็ตาม</li> <li>○ การก่อตัวขึ้นของรุ่นทางการเมือง ทำให้ความแตกต่าง ระหว่างคนรุ่นต่างๆซึ่งถูกกำหนดครอบและหล่อหลอม โดยผลกระทบสำคัญ 3 ปัจจัย อันได้แก่ ผลกระทบจาก กลุ่มรุ่นเดียวกัน (cohort effect) ผลกระทบจากช่วงเวลา ของชีวิต (life cycle effect) และผลกระทบจาก เหตุการณ์เฉพาะ (period effect) กลายมาเป็นความ ขัดแย้งระหว่างรุ่นในสังคม</li> </ul> </li> </ul>
<p>ชุดคำอธิบายและความ แตกต่างหลากหลายระหว่าง “รุ่น” สามารถอธิบาย ปรากฏการณ์ความขัดแย้ง การปะทะ และความแตกหัก ทางการเมืองโดยเฉพาะใน ระดับครอบครัว ที่ปรากฏขึ้น นับตั้งแต่ขบวนการคนรุ่นใหม่ เติบโตขึ้นในช่วงปี 2563- 2564 ได้หรือไม่ อย่างไร การ ทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาชุด คำอธิบายบนบริบทในพื้นที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ในบริบทโลก คนรุ่นใหม่ก้าวขึ้นมามีบทบาทในการเคลื่อนไหว ทางสังคมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 2540 (คริสต์ศตวรรษที่ 2000) เป็นต้นมา โดยมีปัจจัยสำคัญมาจากการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่พลิกผันมากขึ้น เช่น ผลกระทบจากนโยบายเสรีนิยมใหม่ วิกฤตการณ์การเงินใน เอเชีย ปี 2540 วิกฤตการณ์แฮมเบอร์เกอร์ ปี 2550 รัฐบาล อำนาจนิยมรวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางมากขึ้น สถานการณ์การ แพร่ระบาดของโควิด 19</li> <li>● การเคลื่อนไหวอย่างแพร่หลายของขบวนการคนรุ่นใหม่ ตั้งแต่ ทศวรรษที่ 2540 (คริสต์ศตวรรษที่ 2000) เป็นต้นมา ทั้งในระดับ โลกและไทย ไม่ได้ปะทุขึ้นมา เพราะความคับข้องใจและไม่พอใจ</li> </ul>

<p>ประเทศอื่นๆทั่วโลกและกรอบคิด ทฤษฎีสำคัญ</p>	<p>ของคนรุ่นใหม่ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่พลิกผันมากขึ้นเท่านั้น หากแต่มีปัจจัยกระตุ้นสำคัญอื่นๆ ซึ่งทำให้คนรุ่นใหม่ทั้งรุ่นถูกหล่อหลอมภายใต้ประสบการณ์ใกล้เคียงกัน รวมถึงการพัฒนาทักษะและความสามารถในการปฏิบัติการทางการเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนความค้ำข้องใจและไม่พอใจไปสู่ความสำเร็จในการระดมการเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวางได้</p>
<p>อะไรคือทางออกและทางเลือกในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง “รุ่น” ของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในระดับครอบครัว : การทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาชุดคำอธิบายบนบริบทในพื้นที่ประเทศอื่นๆทั่วโลกและกรอบคิด ทฤษฎีสำคัญ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● จากการทบทวนวรรณกรรมผ่านประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในพื้นที่ต่างๆทั่วโลก งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าทางออกและทางเลือกในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นที่ถูกเสนอในวงวิชาการและนโยบายสาธารณะ เป็นข้อเสนอในลักษณะที่เป็นทางการและมีเนื้อหากว้างๆ เช่น การแก้ไขปัญหาค่าผ่านนโยบาย เปิดพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่ ลดการปะทะเฉพาะหน้า โดยการไม่ใช้ความรุนแรงปราบปรามการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ เป็นต้น มากกว่าที่จะเป็นการเสนอทางออกทางแก่นฐานของความขัดแย้งระหว่างรุ่นที่มีมิติที่หลากหลาย</li> </ul>

เพื่อหาแนวทางในการศึกษาและตอบคำถามเบื้องต้นของงานวิจัยชิ้นนี้ ในส่วนนี้ของรายงานวิจัยสำรวจและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์และกรณีศึกษาการเติบโตขึ้นของความขัดแย้งระหว่างรุ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งกรอบคิด ทฤษฎี และข้อถกเถียงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญคือแนวทางการนำกรอบคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ไปใช้ในการศึกษา วิเคราะห์และตอบคำถามงานวิจัยชิ้นนี้ในกรณีของไทย

เนื้อหาในบทนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ หนึ่ง พัฒนาการและปัจจัยการก่อตัวขึ้นของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในหลากหลายพื้นที่ทั่วโลก โดยเฉพาะในช่วงหลังทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ความตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ขยายตัวอย่างกว้างขวาง สอง นิยาม ปัจจัยการก่อเกิด มายาคติ และข้อถกเถียงว่าด้วย “รุ่น” และ “รุ่นทางการเมือง” สาม ความขัดแย้งทางการเมืองของคนต่างรุ่น ไม่ว่าจะเป็นกรณีตัวอย่างในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก และห้วงประวัติศาสตร์ในอดีต และที่สำคัญคือปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นพัฒนาสู่ความขัดแย้งและการปะทะระหว่างรุ่น และ สี่ ชุดประสบการณ์ทางเลือกทางออกในการก้าวข้ามความขัดแย้งระหว่างรุ่น ทั้งที่เคยลงมือทำแล้ว และเป็นข้อเสนอจากงานวิจัยและประสบการณ์ของพื้นที่ความขัดแย้งระหว่างวัยในหลายพื้นที่ทั่วโลก

### **ความตื่นตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่**

ระหว่างทศวรรษ 1830 -1840, 1920 – 1930 และ 1960 – 1970 ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ถือเป็นพลังทางการเมืองที่โดดเด่นและมีส่วนสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมทั้งในระดับประเทศและในระดับนานาชาติ ในขณะที่ช่วงทศวรรษ 1980 – 1990 บทบาทของขบวนการนักศึกษาและคนรุ่นใหม่กลับถดถอยลง ก่อนจะกลับมาเคลื่อนไหวบนเวทีการเมืองอีกครั้ง ทั้งในฐานะผู้นำการเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศของตัวเองและในระดับโลกช่วงปี 2000 เป็นต้นมา

ขบวนการของวัยรุ่นและคนหนุ่มสาวชูประเด็นเรียกร้องที่หลากหลาย ตั้งแต่ประเด็นทางการเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมด้วยพลวัตใหม่ๆ ในการระดมการสนับสนุน ทำให้คนรุ่นใหม่ประสบความสำเร็จในการระดมการเคลื่อนไหวใหญ่และการประท้วง ในหลายประเทศ ขบวนการนักศึกษาและคนรุ่นใหม่ถึงกับโค่นล้มระบอบเผด็จการที่กุมอำนาจมาอย่างยาวนานได้

เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ข้างต้น เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอภาพรวมและรายละเอียด พัฒนาการและประวัติศาสตร์ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมของคนรุ่นใหม่ทั่วโลก การศึกษา เปรียบเทียบลักษณะขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในแต่ละยุคนับตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 จนถึง ปัจจุบัน และในส่วนตัวจะนำเสนอบทสังเคราะห์ปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดความตื่นตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่

### **การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในทุกหนทุกแห่ง**

งานวิชาการส่วนใหญ่มักวิพากษ์วิจารณ์ว่า การถดถอยของขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ทั่วโลกในปลายทศวรรษ 1970 จนถึงปลายทศวรรษ 1990 เป็นผลจากการที่คนรุ่นใหม่ไม่สนใจการเมือง ไม่ยินดียินร้าย และไม่ใส่ใจการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย งานบางชิ้นถึงกับอธิบายคนรุ่นใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าวว่าเป็น “รุ่น ‘อะไรก็ได้’ ” (the ‘whatever’ generation) ซึ่งนิยามจากการมีทัศนคติที่ไม่สนใจทางการเมืองและการมีแรงจูงใจที่จำกัด (limited motivation) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ<sup>1</sup>

ในทางตรงกันข้าม นับตั้งแต่ก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 2000 เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่กลับเริ่มพุ่งสูงมากขึ้น ระหว่างปี 2001 – 2023 มีการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่และนักศึกษาเกิดขึ้นกว่า 40 ประเทศทั่วโลก<sup>2</sup> (ภาคผนวกที่ 2A-01: รายชื่อและรายละเอียดขบวนการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่ทั่วโลก) ในเดือนธันวาคม ปี 2001 การจลาจลของคนรุ่นใหม่ในอาร์เจนตินาปะทุขึ้นมาเนื่องจากความไม่พอใจต่อรัฐบาลและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ (Argentine great depression) ต่อมาในครึ่งหลังของทศวรรษที่ 2000 การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ได้ถูกจุดประกายในประเทศต่าง ๆ ต่อไปอีกจำนวนมาก ตั้งแต่การจลาจลในฝรั่งเศสปี 2005-2006 การเคลื่อนไหวของนักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งถูกเรียกว่า “การปฏิวัติเพนกวิน (Penguin Revolution)”<sup>3</sup> การจลาจลของคนรุ่นใหม่ในกรุงดัลลิน ประเทศไอร์แลนด์ รวมถึงการจลาจลลักษณะเดียวกันในประเทศฝรั่งเศสในช่วงปี 2006<sup>4</sup> นอกจากนี้ยังมีการประท้วงต่อต้านปัญหาความไม่ยุติธรรมของคนในเขตเมือง (urban injustice) ในกรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซในปี 2008<sup>5</sup> และการประท้วงซึ่งสร้างความประหลาดใจอย่างมากของคนรุ่นใหม่ในสิงคโปร์ระหว่างปี 2009 - 2010 เป็นต้น

ในช่วงทศวรรษถัดมา การเคลื่อนไหวขนาดใหญ่ของคนรุ่นใหม่ยิ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นในเกือบทุกประเทศทั่วโลก ปี 2011 ถูกเรียกว่า “ปีของผู้ประท้วง (Year of the Protestor)” เพราะถือเป็นจุดสูงสุดของการเคลื่อนไหวในช่วงเวลานี้ ภายในระยะเวลาเพียง 1 ปี เยาวชนคนหนุ่มสาวกว่า 17 ประเทศทั่วโลกร่วมกัน

ผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวใหญ่ในประเทศของตัวเอง นักเรียนและนักศึกษาจบใหม่ในประเทศตะวันตกหลายประเทศ เช่น ไอร์แลนด์ กรีซ สเปน โปรตุเกสและอื่นๆ ต่างเดินขบวนชูประเด็นต่อต้านนโยบายรัดเข็มขัด (anti-austerity policies) ซึ่งไปตึงงบประมาณในการจ้างงานภาครัฐและสวัสดิการสังคมอันเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ ปี 2008<sup>6</sup> ที่สหรัฐฯ การเคลื่อนไหวที่เรียกกันว่า “Occupy Wallstreet Movement (OWS)” ก่อตั้งขึ้นมาโดยนักศึกษามหาวิทยาลัยเพื่อประท้วงบรรดาบริษัทยักษ์ใหญ่ในวอลล์สตรีท จากความโลภที่ก่อให้เกิดความหายนะทางเศรษฐกิจจุดรีดเอาผลประโยชน์สูงสุดไปจากตลาดรวมทั้งพยายามแทรกแซงการตัดสินใจในรัฐบาลประชาธิปไตย<sup>7</sup>

นอกจากนี้ในปีเดียวกัน ยังเกิดการจลาจลหลายระลอกในสหราชอาณาจักรและการเคลื่อนไหวประท้วงของนักศึกษามหาวิทยาลัยในรัฐควิเบก แคนาดา โดยคนรุ่นใหม่เหล่านี้โกรธแค้นและไม่พอใจการกระทำของรัฐบาลในหลายประเด็น เช่น การตึงงบประมาณมหาวิทยาลัย ปัญหาในประเด็นสิ่งแวดล้อมต่างๆ เป็นต้น ต่อมาในปี 2014 กลุ่มการเคลื่อนไหวของนักศึกษาและคนรุ่นใหม่ในญี่ปุ่นซึ่งมีชื่อว่า “กลุ่มนักศึกษาต่อต้านกฎหมายป้องกันลับเฉพาะ (Students Against Secret Protection Law: SASPL) และ กลุ่มนักศึกษาปฏิบัติการเร่งด่วนเพื่อเสรีนิยมประชาธิปไตย (Students Emergency Action for Liberal Democracy: SEALDs)” ได้รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นมาเพื่อต่อต้านกฎหมายชั้นความลับเฉพาะ (Special Secrecy Law) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงใหม่ (new security-related law) โดยการลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกในรอบกว่า 50 ปีหลังการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองครั้งสุดท้ายของนักศึกษาญี่ปุ่นช่วงปลายทศวรรษที่ 1960<sup>8</sup>

ในสิงคโปร์และไต้หวัน การเคลื่อนไหวบนพื้นที่ออนไลน์และนำไปสู่การประท้วงบนท้องถนนของวัยรุ่นหนุ่มสาวได้สร้างความประหลาดใจให้กับผู้ใหญ่ในสังคมเป็นอย่างมาก นอกเหนือไปจากบรรดาประเทศประชาธิปไตยเสรีก้าวหน้า ในปี 2011 บรรดาเยาวชนคนหนุ่มสาวได้ผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือซึ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาล ผ่านการปฏิบัติที่แตกต่างหลากหลายตามพื้นที่ต่างๆ ถูกเรียกรวมๆ กันว่าเหตุการณ์ “อาหรับสปริง (Arab Spring)” โดยอาหรับสปริง เป็นการเคลื่อนไหวประท้วงต่อต้านรัฐบาลระลอกใหญ่ รวมทั้งเป็นการลุกฮือและการต่อสู้ทำทลายด้วยกำลังอาวุธที่กระจายไปทั่วโลกอาหรับ เริ่มต้นในประเทศตูนิเซียที่มีการเคลื่อนไหวประท้วงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของรัฐบาลและภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน ก่อนจะกระจายไปยังลิเบีย อียิปต์ เยเมน ซีเรียและบารเรน นอกจากนี้ ยังมีการเดินขบวนประท้วงของคนรุ่นใหม่ในโมร็อกโก อิรัก แอลจีเรีย จอร์แดน คูเวต โอมานและซูดาน และการประท้วงเล็กๆ รองลงมาในประเทศอื่นๆ อันได้แก่ จิบูตี มอริทาเนีย ปาเลสไตน์ ซาอุดีอาระเบียและพื้นที่ซึ่งถูกโมร็อกโกยึดครองในเขตซาฮาราตะวันตก (Moroccan-

occupied Western Sahara) การลุกฮือประท้วงเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการโค่นล้มระบอบเผด็จการที่ครองอำนาจมาอย่างยาวนานได้ในอย่างน้อย 4 ประเทศ อันได้แก่ ตูนิเซีย ลิเบีย อียิปต์และเยเมน<sup>9</sup> นอกจากนี้คลื่นการเคลื่อนไหวอาหรับสปริงแล้ว ในปี 2011 นักศึกษามหาวิทยาลัยในชิลีและแคนาดาในปีใกล้เคียงกันยังนำการเคลื่อนไหวที่เรียกกันว่า “Chilean Winter” และ “Maple Spring” ตามลำดับ และประสบความสำเร็จในการระดมการประท้วงใหญ่เพื่อปกป้องและเรียกร้องผลประโยชน์เพิ่มเติมที่เกี่ยวกับสิทธิ์ทางการศึกษาของตนเองด้วย

ในปีต่อๆ มา การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในประเทศต่างๆ ยังคงดำเนินต่อไป เฉพาะปี 2012 ปีเดียว คนรุ่นใหม่ในฮ่องกง มาเลเซีย เม็กซิโก ปากีสถานและแคนาดา ต่างเคลื่อนไหวจัดการประท้วงในประเด็นต่างๆ นับไม่ถ้วน เช่น ขบวนการนักศึกษาในมาเลเซีย “กลุ่มสมานฉันท์นักศึกษามาเลเซีย (the Solidariti Mahasiswa Malaysia; Student Solidarity of Malaysia: SMM)” เคลื่อนไหวต่อต้านนโยบายเพิ่มดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา ทำให้นักเรียนนักศึกษาที่มีภาระหนี้สินมากขึ้นตามมา โดยในการเคลื่อนไหวดังกล่าวยังมีการพยายามเรียกร้องให้มีการจัดการศึกษาฟรีควบคู่ไปด้วย ในเม็กซิโก Yo Soy 132 องค์กรเคลื่อนไหวของนักศึกษามหาวิทยาลัย จัดการประท้วงต่อต้านพรรค Institutional Revolutionary Party (PRI) เรียกร้องประชาธิปไตยที่แท้จริง (real democracy) การเคลื่อนไหวดังกล่าวถูกเรียกภายในกลุ่มผู้เคลื่อนไหวเองว่า “Mexican Spring” (ล้อกันไปกับอาหรับสปริง) แม้จะเป็นที่รู้จักโดยสำนักข่าวต่างชาติว่า “Mexican Occupy Movement” มากกว่าก็ตาม ในปากีสถาน ปี 2012 ถือเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ปี 1960 ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยลุกขึ้นมาจัดการประท้วง ชนวนเหตุในครั้งนี้นำมาจากการพยายามลอบสังหารนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวเพื่อการศึกษาของผู้หญิงอย่าง Malala Yousafzai โดยกลุ่มตาลิบัน (Pakistani Taliban) เหตุการณ์นี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เธอได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในเวลาต่อมา

ระหว่างปี 2013 – 2019 เยาวชนคนหนุ่มสาวตามประเทศในทวีปต่างๆ เช่น สหรัฐฯ ตุรกี ฮ่องกง อินเดีย สวีเดน ไต้หวันและชูดาน ต่างจัดการประท้วงขึ้นมาหลายระลอก ซึ่งในหลายครั้งเป็นที่รู้จักในระดับโลกด้วย เช่น ในปี 2013 คนหนุ่มสาวในสหรัฐฯ นำการเคลื่อนไหว “Black Lives Matter” เพื่อต่อต้านความรุนแรงที่เกิดจากการใช้อาวุธปืน การเหยียดสีผิว การเลือกปฏิบัติและความไม่เท่าเทียมทางเชื้อชาติที่คนผิวดำประสบพบเจอ โดยเฉพาะหลัง Trayvon Martin วัยรุ่นแอฟริกันอเมริกันถูกยิงเสียชีวิต การเคลื่อนไหวนี้ภายหลังได้กระจายไปยังประเทศอื่นๆ ด้วย<sup>10</sup> ในยูเครน ระหว่างปี 2013-2014 เยาวชนนักศึกษานำการเคลื่อนไหว “Maiden Uprising” ซึ่งเป็นการประท้วงที่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านประธานาธิบดีโปรรัสเซีย (pro-Russian) อย่าง Victor Yanukovych เนื่องจากเขาไม่ยอมลงนามในข้อตกลงร่วมกันระหว่างสหภาพยุโรปกับยูเครน (EU-Ukraine Association Agreement) ปีเดียวกันในตุรกี คนหนุ่มสาวได้

เคลื่อนไหวจัดการประท้วงใหญ่เพื่อต่อต้านนโยบายของรัฐบาลที่ไม่เปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อน (top-down decision) ในการจะรื้อถอนสวนสาธารณะอย่างสวน Takis Gazi ที่แทบจะเป็นพื้นที่สีเขียวเพียงไม่กี่แห่งใจกลางกรุงอิสตันบูลและสร้างเป็นห้างสรรพสินค้าแทน<sup>11</sup>

อีกฟากหนึ่งของโลก ในปี 2014 นักเรียนมัธยมศึกษาและนักศึกษามหาวิทยาลัยในฮ่องกงจัดตั้งขบวนการปฏิวัติร่ม (Umbrella Movement) ขึ้นมาเพื่อปกป้องเสรีภาพทางการเมืองของพวกเขาและต่อสู้กับการพยายามกดปราบและการถูกควบคุมโดยอำนาจเผด็จการที่มากยิ่งขึ้นจากรัฐบาลแผ่นดินใหญ่ การประท้วงครั้งนี้มีสหพันธ์นักเรียนนักศึกษาฮ่องกง (The Hong Kong Federation of Students) เป็นองค์กรนำการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการตัดสินใจของคณะกรรมการสามัญประจำสภาประชาชนจีน ก่อนหน้านั้นในปี 2012 นักเรียนนักศึกษาฮ่องกงยังได้จัดการเคลื่อนไหวทางการเมืองมาก่อน นำโดยองค์กรนักศึกษาอย่าง Scholarism ซึ่งเข้าไปปักหลักยึดที่ตั้งของสำนักงานรัฐบาล<sup>12</sup> ในไนจีเรีย กลางปี 2010 วัยรุ่นหนุ่มสาวได้เริ่มจัดตั้งขบวนการ “Not-Too-Young-To-Run (NTYTR)” เรียกร้องให้มีการปฏิรูปรัฐธรรมนูญลดอายุขั้นต่ำในการลงเลือกตั้งในตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงพยายามหยุดยั้งการสืบทอดอำนาจของประธานาธิบดีคนปัจจุบันอย่าง Abdoulaye Wade ซึ่งมีความปรารถนาจะลงเลือกตั้งในสมัยที่ 3 ด้วย ในเวลาใกล้เคียงกันขบวนการ Occupy Nigeria movement จัดตั้งขึ้นมาจากปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจซึ่งเชื่อมโยงกับการตัดลดงบประมาณสนับสนุนค่าเชื้อเพลิง ต่อมาในปี 2016 คนรุ่นใหม่ไนจีเรียได้จัดตั้งการเคลื่อนไหวขึ้นมาอีกกระลอก โดยมีเป้าหมายในการเน้นให้เห็นถึงปัญหาการกีดกันเยาวชนคนรุ่นใหม่จากการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ<sup>13</sup> ในแอฟริกาใต้ ระหว่างปี 2015-2016 ขบวนการนักศึกษาเคลื่อนไหวจัดการประท้วงใหญ่ภายใต้แคมเปญ “#FeesMustFall (#FMF)” เพื่อประท้วงมหาวิทยาลัยให้ยุติการขึ้นค่าเล่าเรียนและเรียกร้องให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณให้มหาวิทยาลัยเพิ่มมากขึ้น ในชูดาน ปี 2019 คนรุ่นใหม่ถือเป็นกำลังหลักสำคัญในการประท้วงใหญ่และนำมาสู่การลงจากตำแหน่งของประธานาธิบดี Omer al-Bashir<sup>14</sup>

ในทศวรรษต่อมา การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ขยายตัวและเข้มข้นมากขึ้น ภายในระยะเวลาเพียง 2 ปีของทศวรรษ 2020 เกิดการเคลื่อนไหวประท้วงและการจลาจลของคนรุ่นใหม่ครั้งสำคัญที่ต้องถูกบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์หลายต่อหลายครั้งในหลายประเทศทั่วโลก ในไทย ปี 2021 เป็นปีซึ่งเราได้เห็นการเคลื่อนไหวประท้วงของคนรุ่นใหม่ที่ใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 นักเรียนมัธยมศึกษาและนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างยื่นหยัดต่อสู้เพื่อเสรีภาพทางการเมืองของตนเองและเรียกร้องให้เกิดประชาธิปไตยในประเทศ ทั้งยังผลักดันข้อเรียกร้องที่ถูกมองว่าสุดโต่งในสังคมไทยมาอย่างยาวนานอย่างการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ด้วย<sup>15</sup> ในพม่า นักเรียนนักศึกษาและวัยรุ่นหนุ่มสาวที่เริ่มทำงานร่วมกันระดมการสนับสนุนจัดการ

ประท้วงไปทั่วประเทศ ซึ่งภายหลังพัฒนาไปเป็นหน่วยตอบโต้ (militant units) เพื่อต่อสู้กับการรัฐประหารในปี 2021 ในกรีซ ปีเดียวกัน ผู้ประท้วงรุ่นใหม่จัดการประท้วงขึ้นในมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรกในรอบหลายทศวรรษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความไม่พอใจต่อมาตรการเผด็จการและเข้มงวดเกินไปของรัฐบาลในการจัดการกับการแพร่ระบาดของโควิด 19 ในปี 2022 คนรุ่นใหม่ในศรีลังกาทั้งนำการเคลื่อนไหวและสนับสนุนการประท้วงซึ่งต่อมากลายมาประสบความสำเร็จในการล้มระบอบเผด็จการของประธานาธิบดีราชปักษาซึ่งถูกมองว่าเป็นรัฐบาลที่มีปัญหาคอร์รัปชันและไม่สามารถแก้วิกฤตเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศได้<sup>16</sup> สุดท้ายแต่ไม่ท้ายสุด ช่วงปลายปี 2022 ได้เกิดการประท้วงกระจายไปทั่วประเทศของเยาวชนคนรุ่นใหม่และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นักเรียนนักศึกษาหญิงในประเทศอิหร่านซึ่งถือเป็นการประท้วงที่ใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่การปฏิวัติอิหร่าน ปี 1979 โดยคลื่นการประท้วงนี้เป็นผลมาจากการเสียชีวิตของ Mahsa Amini ซึ่งถูกสังหารโดยตำรวจศีลธรรม (religious morality police) จากการไม่สวมผ้าคลุมฮิยาบซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่พยายามจะเข้ามาควบคุมตามกฎของศาสนาอย่างเคร่งครัด คนหนุ่มสาวและเยาวชนในอิหร่านต่างเดินขบวน ตะโกนโห่ร้องด้วยสโลแกน “ผู้นำเผด็จการไปตายเสีย (Death to the dictator)” และ “ผู้หญิง ชีวิต เสรีภาพ (Women, life, freedom)” เป็นต้น<sup>17</sup>

นอกเหนือจากการประท้วงบนท้องถนนแล้ว วัยรุ่นหนุ่มสาวในศตวรรษที่ 21 ยังมีส่วนขับเคลื่อนทางสังคมผ่านช่องทางอื่นๆ อีกมาก ตั้งแต่การเข้าไปทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน (community development)<sup>18</sup> การมีส่วนร่วมกับสังคมในฐานะพลเมือง (civic participation)<sup>19</sup> การเสนอการปฏิรูปการศึกษาและโรงเรียน (education and school reform)<sup>20</sup> งานกิจกรรมอาสา<sup>21</sup> และการสร้างนวัตกรรมของคนรุ่นใหม่อื่นๆอีกนับไม่ถ้วน เช่น การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในเมือง (creative urban space) การมีส่วนร่วมทางการเมืองบนพื้นที่สังคมออนไลน์ (ICT and political engagement) การทำธุรกิจเพื่อสังคมของคนรุ่นใหม่ (youth social enterprise) และการพัฒนาด้านสาธารณสุข เป็นต้น<sup>22</sup>

### **ปัจจัยการเติบโตการเคลื่อนไหวขบวนการคนรุ่นใหม่**

งานหลายชิ้นก่อนหน้านี้อธิบายว่า การฟื้นตัวของขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะในทศวรรษที่ 2000 – 2020s มีสาเหตุหลักและปัจจัยกระตุ้น 6 ประการ คือ หนึ่ง การตระหนักถึงการถูกกีดกันในหลากหลายมิติด้วยตนเอง (the personalization of multi-dimensional exclusions) สอง ประเด็นปัญหาของโลกอนาคต (problem issues of the future) ที่ผู้ใหญ่ไม่สนใจ อันได้แก่ เรื่องสิ่งแวดล้อมและการศึกษา สาม ระบอบการปกครองโดยคนชราที่เป็นเผด็จการ (autocratic gerontocratic regimes) สี่ การขยายตัวของโลกอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมสมัยใหม่ ห้า การก่อตัวขึ้นของสถาบันทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ และ หก ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการระบาดครั้งใหญ่ของโควิด 19



### การตระหนักถึงการถูกกีดกันในหลากหลายมิติ

Birkholz (2013) ได้เสนอแนวคิดดังกล่าวเพื่ออธิบายว่าการลุกฮือของคนรุ่นใหม่มักจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเยาวชนคนหนุ่มสาวทั้งรุ่น ไม่ว่าจะมีความรู้หรือจนประสบเข้ากับการถูกกีดกันในหลากหลายมิติ (multi-dimensional exclusion) ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม นอกจากนี้ Birkholz ยังเห็นอีกว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่ในทศวรรษปัจจุบันไม่ได้ตระหนักถึงการถูกกีดกันในด้านต่างๆ ผ่านการกล่อมเกลாத่างอุดมการณ์ (ideologicalization) หรือ การทำกิจกรรมทางการเมือง (political advocacy) ของผู้นำการเคลื่อนไหวแต่อย่างใด หากแต่ได้ประสบพบเจอกับการถูกกีดกันเหล่านั้นโดยตรงด้วยตนเอง<sup>23</sup> อันจะเห็นได้จากการถูกกีดกันในแต่ละด้านของคนรุ่นใหม่ ได้แก่

*การถูกกีดกันทางเศรษฐกิจ:* การถูกกีดกันทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยซึ่งถูกใช้อธิบายการเติบโตของขบวนการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่มายาวนานแล้ว อย่างน้อยตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 การลุกฮือของคนหนุ่มสาวในไอร์แลนด์และอิตาลีถูกปลุกเร้าด้วยการถูกกีดกันออกจากระบบการในการเลือกตั้งและความไม่พอใจต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทของตนเอง ในพื้นที่ชนบทของทั้งสองประเทศ หลักประกันในการทำงานสำหรับคนหนุ่มสาวนั้นมีน้อยจนถึงขั้นไม่มีด้วยซ้ำ เยาวชนคนหนุ่มสาวเหล่านี้ไม่มีทางเลือกในการทำงานนอกจากการช่วยงานในกิจการของที่บ้าน ซึ่งก็เต็มไปด้วยปัญหาการแย่งสิทธิมรดกและความขัดแย้งในครอบครัว บริบทเช่นว่าทำให้เยาวชนคนหนุ่มสาวไปเข้าร่วมการเคลื่อนไหวประท้วง ซึ่งความคิดแบบสุดโต่ง<sup>24</sup> และมีความหวังว่าจะหลุดพ้นจากวังวนที่เกิดขึ้นกับตนเองในขณะนั้น

ปัญหาตั้งแต่ผลกระทบจากนโยบายเสรีนิยมใหม่ วิฤตการณ์เศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ในปี 2008 การว่างงานและการจ้างงานที่มีหลักประกันความเสี่ยงต่ำ หนี้จากการกู้ยืมเพื่อการศึกษาประกอบกับค่าเล่าเรียนในการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สูงมากขึ้น ราคาบ้านที่สูงเกินไปในการซื้อขายเป็นเจ้าของ ทำให้คนหนุ่มสาวในศตวรรษนี้ต่างได้รับผลกระทบโดยตรงจากความท้าทายใหม่ๆ ทั้งในทางกายภาพและทางจิตใจ<sup>25</sup> งานศึกษาในประเทศต่างๆ จำนวนนับไม่ถ้วนยืนยันว่าปัญหาการถูกกีดกันทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มประเทศอาหรับ (เหตุการณ์อาหรับสปริง) ในจีเรีย ศรีลังกา กรีซ อังกฤษและอื่นๆ<sup>26</sup> การจลาจลในปี 2011 ที่อังกฤษถือเป็นหลักฐานที่ดีในการสนับสนุนข้อถกเถียงนี้ โดยผู้เข้าร่วมการจลาจลมีแนวโน้มจะมาจากพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่มีสถานะยากจนที่สุด และหนึ่งในกลุ่มนั้นคือคนรุ่นใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2008 หนักมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่เพิ่งจะเริ่มทำงานครั้งแรก (first-time jobbers) จากข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ปี 2011 อัตราการ

ว่างงานของคนรุ่นใหม่ในอังกฤษเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 20 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศของสหราชอาณาจักรถึง 2 เท่า และเป็นตัวเลขที่สูงที่สุดนับตั้งแต่เคยมีการรายงานมาในปี 1992 ด้วย<sup>27</sup>

*การถูกกีดกันทางการเมือง:* การถูกกีดกันทางการเมืองทั้งการมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง (party politics) และในกระบวนการจัดทำนโยบายสาธารณะ (policy process) ได้สร้างความขัดเคืองใจและไม่พอใจในหมู่คนรุ่นใหม่ที่ยากจะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมาก การปฏิวัติอียิปต์ในปี 2011 เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจสำหรับการถูกกีดกันประเภทนี้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ เนื่องจากตลอด 30 ปีซึ่งระบอบอนุรักษ์นิยมภายใต้ประธานาธิบดี Mubarak ครองอำนาจอยู่ มีการให้ความสนใจในประเด็นปัญหาของคนรุ่นใหม่อย่างมาก ทั้งยังล้มเหลวในการดึงเอาเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมอยู่ในกระบวนการทางการเมือง และไม่มีการจัดทำนโยบายสาธารณะใดๆ ที่ครอบคลุมการแก้ไขปัญหาให้แก่คนรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนทั้งในเรื่องการศึกษา การจ้างงานหรือการเข้าไปริเริ่มทางการเมืองใดๆ แม้จะมีการอัดฉีดงบประมาณมหาศาลเข้าสู่ระบบการศึกษาและสร้างงานให้กับคนรุ่นใหม่ แต่ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงความเป็นจริงที่ว่ารัฐบาล Mubarak ไม่เคยให้ความสนใจเยาวชนคนรุ่นใหม่มาโดยตลอด มากไปกว่านั้น รัฐบาลซึ่งไม่ได้สนใจประชากรคนรุ่นใหม่อยู่แล้ว ก็ไม่มีความคิดที่จะไปสร้างกรอบกฎหมายเพื่อควบคุมสถานการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ซึ่งก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การปฏิวัติอียิปต์ในปี 2011 ประสบความสำเร็จในการโค่นล้มระบอบเผด็จการควบคู่ไปกับความสำเร็จในประเทศอื่นๆ ในเหตุการณ์อาหรับสปริง<sup>28</sup>

นอกจากอียิปต์แล้ว ยังมีตัวอย่างในประเทศอื่นๆ เช่น ในจอร์เจีย ขบวนการเคลื่อนไหว Not-too-young-to-run ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อจะเน้นย้ำให้เห็นถึงปัญหาการกีดกันคนรุ่นใหม่ออกจากการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง พวกเขาเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อลดอายุขั้นต่ำในการลงสมัครแข่งขันรับเลือกตั้ง<sup>29</sup> ในไต้หวัน ผู้นำขบวนการนักศึกษา Sunflower ในปี 2014 ค่อยๆ พัฒนาขบวนการเคลื่อนไหวและท้ายที่สุดจัดตั้งขึ้นเป็นพรรคการเมืองที่สนับสนุนประชาธิปไตยพรรคใหม่ (pro-democracy new party) เพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระของไต้หวันจากจีนแผ่นดินใหญ่อย่างจริงจัง เนื่องจากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลไม่ยอมรับข้อเสนอของขบวนการฯ เข้าไปพิจารณา นอกจากนี้บรรดาเยาวชนคนรุ่นใหม่ไต้หวันอีกจำนวนหนึ่งซึ่งถูกหล่อเลี้ยงความไม่พอใจจากความไม่โปร่งใสในการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล ได้ตั้งการเคลื่อนไหวอีกการเคลื่อนไหวหนึ่งแยกออกมาในปี 2015 ชื่อว่า Anti- Black Box Movement ด้วย

ในพม่า Spring Revolution ในปี 2021 เป็นปฏิวัติที่กลับของเยาวชนคนรุ่นใหม่ซึ่งเปื้อนภัยกับการถูกกีดกันจากพื้นที่การเมือง การเจรจาสันติภาพ และกระบวนการเปิดเสรีทางการเมืองซึ่งกำลังค่อยๆ เกิดขึ้นก่อนการรัฐประหารในปีเดียวกัน โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่และเยาวชนในพม่ามองว่าตนเองเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีความชอบธรรมอย่างมากที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ข้างต้น และมีความพยายามจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการสร้างสันติภาพดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม การเจรจาที่เกิดขึ้นไม่ได้มีการสร้างพื้นที่ทางการเมืองที่จะนำเอาความเห็นของคนรุ่นใหม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแต่อย่างใด<sup>30</sup> นอกจากนี้ ในปี 2022 เราได้เห็นการบุกเข้าไปยังทำเนียบประธานาธิบดีศรีลังกาของผู้คนจำนวนมากซึ่งเป็นส่วนหนึ่งการประท้วงและตอบโต้ของประชาชนต่อระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยซึ่งไม่มีการคานอำนาจใดๆ อีกทั้งยังไม่ยอมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในระบบพรรคการเมือง<sup>31</sup>

*การถูกกีดกันทางสังคม:* การถูกกีดกันทางสังคมเป็นส่วนสำคัญที่กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ลุกขึ้นมาเรียกร้องต่อสถาบันท้องถิ่น ในเหตุการณ์อาหรับสปริง คนวัยหนุ่มสาวในกลุ่มประเทศอาหรับรู้สึกหัวเสียและไม่พอใจที่การเลื่อนสถานะทางสังคมของตัวเองขึ้นไปถูกขัดขวางเพียงเพราะเรื่องของอายุ เนื่องจากในสังคมซึ่งมีความเป็นลำดับชั้นและยึดโยงอยู่กับความเป็นชนเผ่าและเครือญาติ (hierarchy and kin-based society) มาก่อนของภูมิภาคตะวันออกกลาง มีเพียงผู้ใหญ่ที่พร้อมไปด้วยวุฒิเท่านั้นที่จะมีสถานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นข้อกำหนดหรือคุณค่าทางสังคมใหม่ซึ่งเรียกร้องให้เยาวชนคนหนุ่มสาวต้องมีการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นไปจึงเปรียบเสมือนกับดัก ทำให้คนรุ่นใหม่ในตะวันออกกลางยังต้องอยู่ในสถานะของการเป็น “เด็ก” และต้องรอคอยจนกว่าจะเรียนจบมหาวิทยาลัยถึงจะเริ่มเป็นผู้ใหญ่ได้ (trapped the younger generation with a longer ‘waithood’) วัยรุ่นที่อยู่ในช่วงระหว่างกลางเช่นนี้จึงขาดความชอบธรรมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ตกเถียงหรือนำเสนอประเด็นต่างๆ ในหลายพื้นที่ของสังคม

ยิ่งไปกว่านั้น การมีสถานะเป็นเด็กและเยาวชนหมายความว่าพวกเขาต้องพึ่งพาครอบครัวในเรื่องการเงิน เกิดเป็นเงื่อนไขทางสังคม-เศรษฐกิจที่ไม่พึงประสงค์สำหรับคนรุ่นใหม่จากข้อจำกัดในด้านการเงินทำให้เกิดการตีกรอบไม่ให้วัยรุ่นและเยาวชนได้ทำสิ่งที่อยากทำด้วย วัยรุ่นหนุ่มสาวจำนวนมากแม้จะอยู่ในวัยถึง 30 ปีแล้วก็ยังคงถูกปฏิบัติในฐานะเด็กคนหนึ่ง ฉะนั้นหนึ่งในข้อเรียกร้องหลักของขบวนการเคลื่อนไหวเยาวชนคนรุ่นใหม่ในเหตุการณ์อาหรับสปริงจึงเป็นการเรียกร้องให้คนในสังคมยอมรับหรือเคารพคนหนุ่มสาวและพยายามจะเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงรุ่น (intergenerational relationships) ที่ดำรงอยู่อย่างเข้มข้นมากในสังคม<sup>32</sup> ในฝั่งของคนรุ่นใหม่สหรัฐฯ ขบวนการ Black Lives Matter ก็เริ่มเคลื่อนไหวขึ้นมาจากการถูกกีดกันทางสังคม แม้การเคลื่อนไหวจะขยายตัวอย่างรวดเร็วจากปัจจัยกระตุ้นอื่น อันได้แก่การ

เสียชีวิตของ George Floyd ซึ่งถูกตำรวจจับกุมเกินกว่าเหตุ แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยับยั้งเคลื่อนคนหนุ่มสาวจากทุกมุมโลกให้มาร่วมในการเคลื่อนไหว BLM ก็ยังเป็นประสบการณ์ตรง (first-hand experiences) ซึ่งพวกเขาได้รับรู้ได้ในสังคมที่มีการเหยียดสีผิว การเลือกปฏิบัติและความไม่เท่าเทียมทางเชื้อชาติอยู่<sup>33</sup>

### ประเด็นปัญหาและความกังวลแห่งอนาคต

เยาวชนคนรุ่นใหม่ในทศวรรษนี้เห็นว่า ขณะที่รัฐบาลที่อยู่ในอำนาจและกลุ่มคนที่อาวุโสกว่ายังคงดำรงและมีชีวิตอยู่กับปัจจุบันเป็นหลัก ให้ความสนใจอยู่แต่กับการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบฉับพลัน การบริโภคและการลงทุนในระยะสั้น คนหนุ่มสาวกลับยังคงต้องมีชีวิตอยู่ต่อไปในอนาคตอันยาวไกลกว่ามาก<sup>34</sup> ทำให้การไม่ใส่ใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการศึกษา<sup>35</sup> ของผู้ใหญ่สร้างความขุ่นเคืองใจอย่างมากแก่คนรุ่นใหม่และทำให้เกิดผลลัพธ์ทางการเมืองซึ่งผู้ใหญ่ไม่อาจจินตนาการได้อีกต่อไป ยกตัวอย่างเช่น การเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาคิวเบกในปี 2012 นักศึกษาลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวหลังมีการประกาศขึ้นค่าเล่าเรียนจากเดิมกว่าร้อยละ 75<sup>36</sup> ขบวนการนักเรียนนักศึกษาชิลีในปี 2006 และ 2011 ก็มีเป้าหมายที่ชัดเจนอย่างมากในการต่อต้านแผนการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลที่ยังคงเน้นให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่และขึ้นอยู่กับกลไกตลาด ซึ่งยิ่งซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในชิลีให้รุนแรงมากขึ้นไปอีก<sup>37</sup> นอกจากนี้ในช่วงเวลาไล่เลี่ยกัน ขบวนการคนรุ่นใหม่นับไม่ถ้วนก็ปะทุขึ้นเพื่อเรียกร้องรณรงค์ให้ปกป้องสิ่งแวดล้อมให้ดีกว่านี้ เยาวชนกลุ่มนี้ตำหนิพวกผู้ใหญ่และรัฐบาลที่ใส่ใจปัญหาที่มีผลต่ออนาคตของพวกเขาไม่มากพอ<sup>38</sup> การเคลื่อนไหวดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนหรือประเทศของคนรุ่นใหม่แต่ละขบวนการๆ เท่านั้น หากแต่มีการผลักดันให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นระดับโลกบนเวทีด้านสิ่งแวดล้อมสำคัญอย่าง COP26<sup>39</sup>

แม้แต่ขบวนการคนรุ่นใหม่ที่มีประเด็นหลักในการเคลื่อนไหวเป็นเรื่องอื่นก็ยังสะท้อนความกังวลจากข้อเรียกร้องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและ/หรือปัญหาด้านการศึกษาอยู่มากเช่นกัน เช่น เยาวชนคนหนุ่มสาวในกินี (Guinea) ซึ่งไม่ได้เรียกร้องเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง แต่ชี้ให้เห็นว่าข้อเรียกร้องเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเรื่องราวของอนาคตที่พวกเขาจะต้องอยู่กับมันต่อไป นอกจากความต้องการให้มีการสร้างงานและจ้างงานที่เพียงพอ พวกเขายังเรียกร้องให้มีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมและการศึกษาของคนรุ่นใหม่ และต้องการให้มั่นนโยบายที่พร้อมปรับตัวไปกับนโยบายหรือโครงการใหม่ๆ ซึ่งเข้าใจและเป็นมิตรกับคนรุ่นใหม่ด้วย<sup>40</sup> ในการเคลื่อนไหวต่อต้าน Hosni El Sayed Mubarak ประธานาธิบดีแห่งอียิปต์ในปี 2011 นอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจแล้ว เยาวชนคนหนุ่มสาวในอียิปต์ยังลุกขึ้นมาต่อต้านสิ่งที่พวกเขาเรียกว่า “ระบบการศึกษาของเผด็จการ (dictator’s education system)” และการ

ปฏิรูปที่ไม่มีประสิทธิภาพ สำหรับพวกเขาแล้ว ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอียิปต์ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงาน โรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างผลิตซ้ำความรู้แบบที่รู้จักกันอยู่แล้วและมีความอนุรักษ์นิยม (conservative and known knowledge) แทนที่จะส่งเสริมการศึกษาที่มีการคิดแบบวิพากษ์<sup>41</sup>

### ระบอบประชาธิปไตยที่ครองอำนาจมาอย่างยาวนาน กดขี่ และกดโกง

แม้ไม่ใช่ทุกรัฐบาลที่มีคนอาวุโสจะเป็นปัญหาสำหรับคนรุ่นใหม่ แต่คลื่นการเคลื่อนไหวของขบวนการคนรุ่นใหม่ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 2000 ล้วนเกิดขึ้นมาเพื่อต่อต้านรัฐบาลประชาธิปไตยซึ่งครองอำนาจมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังใช้อำนาจแบบเผด็จการ กดขี่และไม่ยอมปรับตัว เหตุการณ์อาหรับสปริงถือเป็นตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดในการอธิบายการต่อต้านรัฐบาลในลักษณะข้างต้น ผู้นำทุกคนซึ่งถูกโค่นล้มสำเร็จโดยขบวนการอาหรับสปริงในประเทศต่างๆ ล้วนแต่มีอายุมากและปกครองประเทศมากกว่า 2 – 3 ทศวรรษโดยไม่มีการส่งต่อบทบาทผู้นำไปให้คนอื่นเลย Zine El Abidine Ben Ali, Hosni Mubarak, Muammar Gaddafi, Ali Abdullah Saleh อดีตผู้ปกครองที่ถูกโค่นล้มในประเทศตูนิเซีย อียิปต์ ลิเบียและเยเมน มีอายุ 75, 81, 69, 65 ปี และปกครองประเทศมา 24, 32, 30 และ 22 ปีตามลำดับ (ณ ช่วงเวลาที่มีการปฏิวัติ)<sup>42</sup>

การเคลื่อนไหวประท้วงในไนจีเรียและอิหร่านซึ่งเพิ่งเกิดในปี 2022 ก็เป็นตัวอย่างที่ดีเช่นกัน ท่ามกลางสภาวะโรคระบาดโควิด 19 คนหนุ่มสาวนำโดยนักธุรกิจสตาร์ทอัพรุ่นใหม่ เดินขบวนประท้วงรัฐบาลภายใต้ผู้นำที่มีอายุย่างเข้า 80 ปีแล้วอย่าง Muhammadu Buhari ในประเด็นปัญหาการคอร์รัปชัน มาตรการจัดการโควิด 19 ที่ไร้ประสิทธิภาพ และการพยายามกดปราบเยาวชนคนรุ่นใหม่<sup>43</sup> ขณะที่นักเรียนนักศึกษากว่า 100 มหาวิทยาลัยทั่วโลกต่างก็ร่วมกันสไตรค์เพื่อเรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองและเสรีภาพของผู้หญิงในอิหร่านซึ่งกำลังเผชิญหน้าท้าทายกับระบอบเผด็จการศาสนาที่ดำรงมาได้กว่า 43 ปีและนำโดยผู้นำที่มีอายุกว่า 83 ปีแล้วอย่าง Ali Khamenei<sup>44</sup> ผู้นำและรัฐบาลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ นอกจากอายุที่มากแล้วยังมีความอนุรักษ์นิยมขั้นสุด ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงและความสนใจของคนรุ่นใหม่ทั้งหมด มากไปกว่านั้นยังใช้ความรุนแรงขัดขวางการส่งเสียงทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ด้วย

### อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์

แม้ว่าจะมีข้อวิพากษ์วิจารณ์การเคลื่อนไหวออนไลน์ว่าอาจก่อให้เกิดภาวะการเคลื่อนไหวที่มีคนไม่ลงแรงทำ (slacktivism) เนื่องจากพื้นที่บนสื่อสังคมออนไลน์และการร่วมยื่นข้อเรียกร้องอย่างเป็นทางการบนอินเทอร์เน็ตนั้นต้องการความพยายามและความมุ่งมั่นของผู้เข้าร่วมน้อยมาก ทำให้เกิดการขยายตัวเฉพาะในกลุ่มตัวเอง (self-aggrandizing) และการเคลื่อนไหวที่ไม่มีประสิทธิภาพซึ่งไม่ส่งผลอย่างมี

นัยสำคัญใดๆ ในทางการเมือง<sup>45</sup> อย่างไรก็ตาม ปฏิเสธไม่ได้ว่า สิ่งที่เราพบเห็นในต้นทศวรรษ 2010 อันได้แก่ การปฏิวัติทางเทคโนโลยีและดิจิทัล ได้เป็นตัวเร่งและทำให้การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่มีความเข้มข้นมากขึ้น ทั้งยังเสริมสร้าง ขยายแนวร่วมระดับนานาชาติและสร้างเยาวชนต้นแบบซึ่งมีอิทธิพลอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์นี้เองที่ทำให้การกระทำของเยาวชนเหล่านั้นเป็นที่รับรู้ร่วมกันไปทั่วโลกได้จริง ยกตัวอย่างในเหตุการณ์อาหรับสปริง อินเทอร์เน็ตถือเป็นตัวเปลี่ยนเกมที่สำคัญ คือ นอกจากจะเป็นเครื่องมือที่เพิ่มอำนาจและความเท่าเทียมในการเคลื่อนไหวของเยาวชนคนหนุ่มสาวแล้ว ยังช่วยทำให้การเคลื่อนไหวขยายเป็นวงกว้างได้ท่ามกลางรัฐที่มีตำรวจการเมือง (ideological police) และการสอดส่องอย่างเข้มงวดในทุกตารางนิ้ว<sup>46</sup> โดยจะเห็นว่าการถ่าย Vlog (Vlogging) เป็นตัวจุดประกายสำคัญทำให้เกิดการปฏิวัติในอียิปต์เมื่อปี 2011 ซึ่งเริ่มต้นจาก Asmaa Mahfouz โพสต์ vlog ที่ถ่ายไว้ซึ่งในท้ายที่สุดแพร่กระจายไปทั่วแพลตฟอร์ม YouTube<sup>47</sup>

นอกจากในเหตุการณ์อาหรับสปริงและอียิปต์แล้ว การถ่ายวิดีโอโดยเฉพาะบนแพลตฟอร์มอย่าง YouTube ก็มีบทบาทสำคัญเช่นกันในการเคลื่อนไหวของ Occupy Movement<sup>48</sup> ในกรีซ เว็บไซต์ทางเลือก (Athens Independent Media Centre) แอปพลิเคชันสังคมออนไลน์ทั้งหลาย เช่น บล็อก (of occupied University) บล็อกขนาดเล็ก (microblog – Twitter) เครือข่ายออนไลน์ (networking sites – Facebook) และการสื่อสารกันผ่านเครือข่ายมือถืออย่าง SMS เป็นเครื่องมือสำคัญที่บรรดาผู้ชุมนุมปัจเจก กลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (affinity groups) กลุ่มและสมาคมต่างๆ (กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มฝ่ายซ้าย กลุ่มอนาธิปไตย กลุ่มคนไม่มีงานทำ กลุ่มผู้อพยพและอื่นๆ) ซึ่งเข้าร่วมในการเคลื่อนไหวลุกฮือครั้งนั้นใช้แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและกัน<sup>49</sup> ในหลายกรณี สื่อสังคมออนไลน์ถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างและขยายแนวคิดที่ว่าด้วย “การเมืองแห่งความหวัง (Politics of Hope)” ผ่านวัฒนธรรมร่วมสมัย (pop culture) ที่พยายามตั้งคำถามกับแนวความคิดเสรีนิยมใหม่ที่อยู่บนหลักสามัญสำนึกหรือไม่ภายหลังวิกฤตการเงินโลก (GFC) ยกตัวอย่างเช่น นวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง “Hunger Games” ซึ่งด้วยพล็อตเรื่องทำให้คนรุ่นใหม่ได้จินตนาการถึงอนาคตใน “รูปแบบและเงื่อนไขใหม่ๆ อื่น” ก็เป็นตัวเร่งที่เป็นไปได้ในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงและสร้างความหวังของคนรุ่นใหม่<sup>50</sup>

### สภาวะโรคระบาดโควิด 19

แม้ว่าสภาวะโรคระบาดโควิด 19 จะกระทบผู้คนบนโลกแทบจะทุกคน ไม่เลือกชนชั้นวรรณะ พื้นที่หรือช่วงวัย แต่ก็ต้องยอมรับว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่ทั้งหลายได้รับผลกระทบป่วน ทั้งจากสภาวะการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มต่อไปในอนาคตมากที่สุด นักเรียนนักศึกษาและหนุ่มสาววัยทำงานไม่เพียงประสบกับ

ความยากลำบากทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกันกับวัยผู้ใหญ่ แต่ยังคงพบกับสภาพการศึกษาที่เลวร้ายมากท่ามกลางสถานการณ์โควิดที่ต้องจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เส้นทางการทำงานในอนาคตถูกบดบังหายไป ทั้งยังเป็นคนรุ่นใหม่ี่เองที่เป็นกลุ่มท้ายๆ ที่เข้าถึงวัคซีนและได้กลับมาใช้ชีวิตปกติ นอกจากนี้ในฐานะผู้ที่ต้องพึ่งพา (dependent) สภาพความเป็นอยู่และสวัสดิการในชีวิตของพวกเขาต้องขึ้นอยู่กับอนาคตอันไม่แน่นอนของครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่ามกลางมาตรการล็อกดาวน์ ผู้ใหญ่อาจเลือกที่จะทำงานอยู่บ้าน หรือยอมรับความเสี่ยงออกไป ณ สถานที่ทำงานจริงได้ แต่นักเรียนนักศึกษาไม่มีทางเลือกอื่นใดนอกจากการเรียนออนไลน์ ซึ่งกระทบต่อพัฒนาการทางวิชาการและทักษะทางสังคมของคนรุ่นใหม่อย่างมาก

นอกจากนี้ เยาวชนคนรุ่นใหม่ยังเป็นประชากรกลุ่มสุดท้ายที่จะได้รับวัคซีนที่มีคุณภาพเหมาะสม ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุจากการต้องสำรองวัคซีนให้กลุ่มเปราะบางอื่น ๆ ก่อน หรือการที่ยังไม่มีผลทดสอบกับเด็กที่ชัดเจนก็ตาม สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ชีวิตของพวกเขาตกอยู่ในความเสี่ยง ซ้ำยังทำให้พวกเขาถูกกีดกันออกจากเส้นทางการทำงานที่เป็นไปได้และการใช้ชีวิตในสังคม เนื่องจากตำแหน่งงานทั่วไปและการรวมกลุ่มทางสังคมแทบจะทุกงานต้องการใบรับรองการฉีดวัคซีน ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาทักษะทางวิชาการหรือทางสังคมของพวกเขาล่าช้าและไม่ครบถ้วนตามไปด้วย

นอกจากนี้ โรคระบาดโควิด 19 ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตวิทยาต่อคนรุ่นใหม่อีก ตั้งแต่อาการซึมเศร้า การทำร้ายร่างกายตนเองไปจนถึงการพยายามฆ่าตัวตายได้เพิ่มสูงขึ้นมากในหมู่วัยรุ่น<sup>51</sup> ผลกระทบทั้งหลายทั้งปวงของสภาวะโรคระบาดดังที่กล่าวมานี้ ต่างเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการลุกฮือและการเคลื่อนไหวต่อต้านของคนรุ่นใหม่หลังปี 2019 ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นใน การประท้วงของกลุ่ม EndSARS ในไนจีเรีย ปี 2020-2021 และในศรีลังกาเมื่อปี 2022 แม้ในการเคลื่อนไหวประท้วงทั้งสองจะมีการชูประเด็นหลักที่ชัดเจนซึ่งไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโควิด อันได้แก่ ในกรณีของไนจีเรีย มีการเรียกร้องให้ยุบเลิกหน่วยงานของรัฐ (state agencies) อย่าง the Special Anti-Robbery Squad (SARS) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของตำรวจไนจีเรียที่มีชื่อเสียงไม่ดีจากการกดขี่ทำร้ายประชาชน และ ในกรณีของศรีลังกา ซึ่งต้องการโค่นล้มตระกูลราชบัณฑิการที่ครองอำนาจทางการเมืองมาอย่างยาวนาน แต่งานหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า สถานการณ์ภาวะโรคระบาดโควิด 19 มีส่วนสำคัญมากต่อการผงาดขึ้นมาของขบวนการเคลื่อนไหวและส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ที่ขบวนการเหล่านั้นใช้ด้วย<sup>52</sup> รัฐบาลไนจีเรียได้นำเอามาตรการฉุกเฉินเพื่อจัดการสถานการณ์โควิด 19 มาใช้กดปราบการเคลื่อนไหว ซึ่งก็ยิ่งไปสร้างความโกรธแค้นในหมู่ผู้ประท้วงมากขึ้น ขณะที่ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งเป็นประเด็นหลักที่ผลักดันประชาชนศรีลังกามาลงถนนประท้วง ก็พบว่า

ต้นเหตุมาจากโรคระบาดโควิด 19 ที่ไปสร้างผลกระทบต่ออุตสาหกรรมส่งออกและการท่องเที่ยว<sup>53</sup> ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศ

### สถาบันการเมืองใหม่เพื่อคนรุ่นใหม่

แม้ว่าการเกิดขึ้นมาของขบวนการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่หลายต่อหลายขบวนการฯ ในคลื่นทศวรรษที่ 2000 – 2020 ดูจะเกิดขึ้นอย่างไม่มี การเตรียมการใดๆ มาก่อนหรือจัดตั้งกันขึ้นมาเองอย่างเป็นธรรมชาติ แต่ในหลายกรณีก็มีพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่ องค์กร สมาคม หรือแม้กระทั่งกลุ่มทางศาสนาที่สนับสนุนคนรุ่นใหม่และประเด็นของพวกเขาเหล่านั้นเป็นตัวเร่ง สร้างแรงบันดาลใจ และช่วยระดมการสนับสนุนแบบอ้อมๆ ด้วยเช่นกัน ขณะที่พรรคการเมืองและพลังทางสังคมในรูปแบบเก่าๆ เช่น National Democratic Party (NDP) ในอียิปต์ ตั้งความหวังที่จะไม่เข้าทำให้งกับสมาชิกในสังคมที่เป็นคนรุ่นใหม่ แทนที่จะยอมรับและรวมเอาพวกเขาเข้าไปอยู่ในระบบการเมืองอย่างแท้จริง องค์กรและกลุ่มใหม่ๆ ของคนรุ่นใหม่กลับให้ทั้งเครื่องมือในการเคลื่อนไหวขององค์กร (Organization instruments) และความหวังเพื่อการเปลี่ยนแปลง<sup>54</sup>

### **ปัจจัยการก่อตัวของขบวนการคนรุ่นใหม่ในไทย 2563-2564**

การปรากฏตัวของขบวนการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่ระหว่างปี 2563-2564 เป็นปรากฏการณ์ที่สังคมทั้งสังคมและนักวิชาการด้านการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่สามารถคาดเดาได้ พัฒนาการที่มีพลวัต ความสร้างสรรค์ และการขยายตัวที่รวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีงานเขียน งานวิจัย และบทวิเคราะห์มากมายให้ความสนใจกับปรากฏการณ์ดังกล่าว งานศึกษาทั้งหมดต่างตระหนักถึงความสำคัญของการเติบโตขึ้นของขบวนการคนรุ่นใหม่ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการเมืองและสังคมไทย ไม่ว่าจะในฐานะขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนครั้งใหญ่ที่มีคนรุ่นใหม่เข้าร่วมอย่างกว้างขวางมากที่สุดนับตั้งแต่หลังทศวรรษ 2510 และเป็น การเคลื่อนไหวของคนธรรมดาที่กล้าตั้งคำถามท้าทายสถาบันอนุรักษนิยมของไทยครั้งสำคัญ

งานศึกษาที่ผ่านมามีอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยให้ความสำคัญกับการศึกษาและตอบคำถามหลักที่สำคัญ 9 ด้าน ได้แก่ หนึ่ง ปัจจัยและเงื่อนไขการกำเนิดและขยายตัวของขบวนการคนรุ่นใหม่ สอง องค์กรประกอบและข้อเรียกร้องของผู้เข้าร่วมผลักดันและสนับสนุน สาม พลวัตและพัฒนาการของการขบวนการเคลื่อนไหว สี่ รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรและเครือข่ายการเคลื่อนไหวและการระดมทรัพยากร ห้า ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวและต่อสู้กับผู้ที่มีอำนาจรัฐ หก กระบวนการสร้างกรอบคิด (framing process)



เจ็ด ปฏิบัติการของรัฐและปฏิสัมพันธ์ที่มีระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวและรัฐ *แปด* ทางออกความขัดแย้ง และ *เก้า* ผลลัพธ์ (impact) ผลกระทบ (effect) และผลสะท้อน (consequences) ของการเคลื่อนไหว

การระเบิดตัวขึ้นของการชุมนุมประท้วงของคนรุ่นใหม่ในหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศสร้างความประหลาดใจและคำถามมากมายให้กับสังคมและวงวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการและมุมมองที่สังคมมีก่อนหน้านี้ มักมองคนรุ่นใหม่เป็นกลุ่มที่ไม่สนใจและเฉื่อยชาทางการเมือง แม้ว่าจะเริ่มมีคนรุ่นใหม่กลุ่มเล็กๆ ที่มีบทบาทอย่างมากในการต่อต้านการรัฐประหารในปี 2557 ก็ตาม ดังนั้นในช่วงต้นของการชุมนุมวาระธรรมส่วนใหญ่จึงเน้นหาคำตอบถึงที่มาและเหตุผลการก่อตัวและเติบโตของขบวนการคนรุ่นใหม่ ว่าเหตุใดคนรุ่นใหม่มากมายจึงลุกขึ้นมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันในวงกว้างอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน นับตั้งแต่ทศวรรษ 2520<sup>55</sup> โดยเราสามารถจัดกลุ่มชุดคำอธิบายได้ 4 ชุด ดังนี้ หนึ่ง การบรรจบกันระหว่างปัจจัยปัญหาเชิงโครงสร้างที่กดทับและส่งผลเชิงลบต่อคนรุ่นใหม่ และปัจจัยกระตุ้นระยะสั้น สอง ทักษะทางสังคมและการเมืองที่คนรุ่นใหม่มีอยู่ก่อนเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหว (pre-existing network and skills) ที่เอื้อต่อการสร้างและสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง ทั้งภาวะผู้นำ เครือข่ายทางสังคมและการเมือง ทักษะในการระดมทรัพยากร และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่ใช่การชุมนุมสาม กระบวนการสร้างคนรุ่นใหม่ให้กลายเป็นพลเมืองที่พร้อมลงมือเปลี่ยนแปลง (self-actualization citizenship) และ สี่ ความขัดแย้งระหว่างรุ่นทางการเมือง (inter-political-generation conflict)

#### ปัจจัยกดทับเชิงโครงสร้างและปัจจัยกระตุ้นระยะสั้น

งานศึกษาหลายชิ้นเสนอว่าการก่อตัวและขยายตัวของขบวนการคนรุ่นใหม่ในปี 2563 เป็นผลจากการมาบรรจบกันของความไม่พอใจต่อการกดทับเชิงโครงสร้างและเหตุการณ์กระตุ้นระยะสั้น<sup>56</sup> คนรุ่นใหม่ที่สะสมความไม่พอใจที่มีต่ออำนาจเผด็จการที่กดทับพวกเขาทั้งในสถาบันการศึกษาและครอบครัว<sup>57</sup> ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจและความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลทหารที่มีอำนาจยาวนานเกือบทศวรรษ<sup>58</sup> และความไม่พอใจต่ออิทธิพลทางอ้อมของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่พวกเขาเชื่อว่ามีผลต่อชีวิตของพวกเขา<sup>59</sup> ทั้งหมดถูกผลักให้ระเบิดตัวโดยเหตุการณ์ที่สำคัญ 3 เหตุการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจยุบพรรคอนาคตใหม่ที่กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ que เลือกพรรคผู้สืบทอดทำลายความหวัง<sup>60</sup> การหายตัวไปขณะลี้ภัยอยู่ที่ประเทศกัมพูชาของวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ นักกิจกรรมต่อต้านเผด็จการและผู้วิจารณ์สถาบันกษัตริย์อย่างเปิดเผยและการระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของคนรุ่นใหม่ทั้งด้านการเรียน เศรษฐกิจ และความกังวลต่ออนาคตของพวกเขา ทั้งหมดนี้ทำให้คนรุ่นใหม่รู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของพวกเขาถูกคุกคามอย่างหนัก และถึงเวลาที่ต้องลุกขึ้นเข้าร่วมกิจกรรมที่อาจสร้างการเปลี่ยนแปลงได้

อย่างไรก็ดี งานหลายชิ้นมองว่าแต่ละปัจจัยส่งผลต่อคนรุ่นใหม่แต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน เช่น งานของ Kanokrat Lertchoosakul (2021) ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อกลุ่มผู้สนับสนุนที่เป็นนักเรียนกับนักศึกษามหาวิทยาลัย ขณะที่ปัญหาการกดขี่และประสิทธิภาพของรัฐบาลทหารที่กุมอำนาจอย่างยาวนานและการยุบพรรคอนาคตใหม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย แต่ปัจจัยที่มีผลทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาเข้าร่วมการชุมนุมกลับเป็นปัญหาความไร้ประสิทธิภาพ การใช้อำนาจเผด็จการ ความเหลื่อมล้ำ การถูกรบงการด้วยแนวคิดอนุรักษนิยม การล่วงละเมิดทางเพศ และปัญหาคอร์รัปชันในโรงเรียน ปัจจัยระยะสั้นที่มีผลต่อพวกเขา คือ การถูกบังคับให้สูญหายของวันเฉลิม นักเรียนมัธยมศึกษาเชื่อมโยงปัญหาทั้งหมดเข้ากับบทบาทและอิทธิพลของสถาบันกษัตริย์

61

### เครือข่ายและทักษะของคนรุ่นใหม่ (pre-existing network and skills)

อีกหนึ่งปัจจัยที่งานหลายชิ้นให้ความสำคัญ คือ เครือข่ายและทักษะของคนรุ่นใหม่ที่มีมาก่อนการเข้าร่วมการชุมนุม (pre-existing network and skills) งานเหล่านี้อธิบายว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่เกิดขึ้นได้ทันทีหลังการยุบพรรคอนาคตใหม่ โดยไม่ต้องมีการจัดตั้งองค์กรการเคลื่อนไหวอย่างเป็นระบบและสามารถขยายตัวทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว เป็นเพราะผลจากการที่พวกเขามีเครือข่ายและทักษะทางสังคมและการเมืองที่สามารถใช้ต่อยอดในการเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ทันทีอยู่แล้ว ซึ่งได้แก่

หนึ่ง แกนนำและเครือข่ายนักกิจกรรมคนรุ่นใหม่ที่เคลื่อนไหวและวางรากฐานในการสร้างนักกิจกรรมรุ่นใหม่ตั้งแต่หลังการรัฐประหารในปี 2557 งานของ Akanit Horatanakul (2023) เสนอว่าการขยายตัวของการชุมนุมทั่วประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและดูเหมือนจะไร้การจัดตั้งนั้น แท้จริงแล้วส่วนใหญ่เป็นบทบาทของแกนนำระดับย่อย (micro-leadership) ที่ได้รับการพัฒนาและกระจายตัวในหลายพื้นที่ของประเทศตลอดช่วงหลายปีก่อนหน้านั้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเครือข่ายองค์กรนักกิจกรรมที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องยาวนานอย่าง *ฐานโกลบอล* หรือกลุ่มนักกิจกรรมที่รวมตัวกันภายใต้ร่มของมูลนิธิโกลบอลติมทองที่พยายามสร้างนักกิจกรรมรุ่นใหม่ผ่านกิจกรรมค่าย “สร้างสุข” กว่าร้อยค่ายในช่วงระหว่างปี 2549-2560 และ *ฐาน มอศ.* (มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม Thai Volunteer Services) องค์กรที่ทำหน้าที่ในการสร้างอาสาสมัครเพื่อสังคมผ่านกิจกรรมการส่งนักศึกษาจบใหม่ลงทำงานด้านการพัฒนาในหลากหลายรูปแบบในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศนับตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา โดยกิจกรรมของ มอศ. มิได้สร้างเพียงนักกิจกรรมที่ทำงานรณรงค์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องแม้หลังกิจกรรมสิ้นสุดลง แต่ยังสร้างเครือข่ายนักกิจกรรมทั่วประเทศที่เข้มแข็งระหว่างปี 2549 ถึงปี 2560 มอศ.สามารถผลิตนักกิจกรรมทางการเมืองได้มากกว่า 300 คน หลังจบกิจกรรม

อาสาซึ่งมีระยะเวลา 1 ปี หลายคนยังคงทำงานเป็นนักพัฒนาเอกชนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง

62

นอกจากนั้น ยังมีเครือข่ายนักกิจกรรมรุ่นใหม่ที่กำลังก่อตัวขึ้นหลังการรัฐประหาร 2557 อย่างกลุ่ม *กลุ่ม F.A.N (Friend of Activist Network)* ซึ่งเริ่มต้นจากกลุ่มนักกิจกรรมต่อต้านมวลชนอนุรักษ์นิยมเสื่อเหลือง และการรัฐประหารเข้าบ้านอยู่ร่วมกัน และกลายเป็นฐานที่มั่นที่สำคัญของกลุ่มนักกิจกรรมรุ่นใหม่ในระยะต่อๆ มา *กลุ่มประชาธิปไตยใหม่ (New Democratic Movement - NDM)* ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็น *กลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย (Democratic Restoration Group - DRG)* กลุ่มนักกิจกรรมต่อต้านรัฐประหารที่รวมตัวกันในกรุงเทพฯ จากหลายหลายมหาวิทยาลัย และในระยะต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนการเมืองเพื่อสร้างนักกิจกรรมรุ่นใหม่และสร้างเครือข่ายนักกิจกรรมทั่วประเทศ ผ่านกิจกรรมทั้งค่ายและกลุ่มศึกษา เพื่อเปิดพื้นที่ให้นักกิจกรรมจากหลากหลายที่ได้มีโอกาสพบกัน<sup>63</sup> *กลุ่มศึกษาเพื่อความเป็นไทย (Education for Liberation of Siam - ELS)* เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มนักเรียนที่สนใจประเด็นปัญหาด้านการศึกษาและประชาธิปไตย และเคลื่อนไหวผลักดันการปฏิรูปการศึกษา การต่อต้านการเกณฑ์ทหาร การต่อต้านวัฒนธรรมเผด็จการและอนุรักษ์นิยมในโรงเรียน ในระยะต่อมาเราได้เห็นบทบาทของแกนนำคนสำคัญไม่ว่าจะเป็น เนติวิทย์ โชติภัทร์ไพศาล ภิรมชัชวาลย์ หรือสิริภพ พุ่มพิงพุทท กลายเป็นแกนนำคนสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองนับตั้งแต่ช่วงปี 2560 และในช่วงการชุมนุมปี 2563-2564 เมื่อพวกเขากลายเป็นนักศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ<sup>64</sup> *กลุ่มดาวดิน* เครือข่ายนักกิจกรรมภาคอีสานของไทย ที่เริ่มต้นการเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นภาคอีสานภายในรัฐบาลรัฐประหาร เช่น ปัญหาเหมืองแร่โปแตส จนกระทั่งยกระดับการเคลื่อนไหวสู่การต่อต้านรัฐประหาร และตั้งคำถามกับสถาบันอนุรักษ์นิยมในระดับโครงสร้างของไทย นักกิจกรรมคนสำคัญของกลุ่มอย่าง จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา หรือไผ่ ดาวดิน กลายเป็นแกนนำหลักคนสำคัญในการเคลื่อนไหวระหว่างปี 2563-2564<sup>65</sup> และ *เครือข่ายนักกิจกรรมในประเด็นความหลากหลายและความเท่าเทียมกันทางเพศ* เป็นเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยกลุ่มนักกิจกรรมที่ทำงานเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องในหลากหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มรณรงค์สิทธิการสมรสของคนรักร่วมเพศ สิทธิผู้ให้บริการทางเพศ กลุ่มผลักดันการทำแท้งเสรี ฯลฯ

66

หลังการรัฐประหารปี 2557 และในปี 2563 เครือข่ายนักกิจกรรมเหล่านี้มีบทบาทอย่างสูงในการก่อตัวและขยายตัวของขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563 งานของ Akanit Horatanakul (2023) ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญใน 3 ด้าน ได้แก่ หนึ่ง เครือข่ายพื้นฐานดั้งเดิม (pre-existing network

infrastructure) ในการชุมนุมและการระดมทรัพยากร ทั้งในช่วงการก่อตัวของขบวนการต่อต้านการรัฐประหารในปี 2557 และหลังศาลตัดสินยุบพรรคอนาคตใหม่ในปี 2563 เครือข่ายนักกิจกรรมเหล่านี้เป็นกลุ่มแรกที่เริ่มเคลื่อนไหวจัดการชุมนุม ควบคู่กับการค่อยๆ ก่อตัวของการชุมนุมของนักเรียนและนักศึกษาในสถานศึกษา สอง เครือข่ายนักกิจกรรมเหล่านี้ใช้ประสบการณ์และทักษะทางการเมืองในการช่วยสนับสนุนด้านการระดมทุนและผู้ชุมนุม การประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐและการช่วยให้คำปรึกษาในการเคลื่อนไหวกับแกนนำรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสหพันธ์นักศึกษา (Student Union) กลุ่มเยาวชนปลดแอก กลุ่มทะลุฟ้า กลุ่มคณะราษฎร หรือกลุ่มในระดับภูมิภาคอย่าง กลุ่มโฆง-ซี-มูล กลุ่มเด็กเปเรต (People's Revolution for Equality and Democracy – PRED) กลุ่ม Law Long Beach (LLB) กลุ่มตรงต้านเผด็จการ (Trang against Dictatorship - TAD)<sup>67</sup> ฯลฯ สาม เป็นฐานที่มั่นในการประสานงานและการจัดการชุมนุมใหญ่และการช่วยสนับสนุนในการสร้างเครือข่ายในนักกิจกรรมรุ่นใหม่<sup>68</sup>

สอง เครือข่ายและทักษะทางสังคมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่กลับเป็นทุนทางสังคมที่เอื้อประโยชน์ให้กับคนรุ่นใหม่ในการจัดการชุมนุมทางการเมืองทั้งบนโลกออนไลน์และบนท้องถนน งานศึกษาหลายชิ้นนำเสนอตัวอย่างเครือข่ายและทักษะที่พัฒนาจากการมีส่วนร่วมเครือข่ายที่สำคัญได้แก่ *เครือข่ายแฟนคลับศิลปินเกาหลี* เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เป็นสมาชิกของ “บ้านเบส” ซึ่งหมายถึงกลุ่มแฟนคลับที่ชื่นชอบศิลปินคนเดียวกันหรือวงเดียวกัน โดยในการเข้าร่วมบ้านเบส คนรุ่นใหม่เหล่านี้ได้มีโอกาสฝึกฝนวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและทักษะการระดมทรัพยากร ซึ่งกลายเป็นประโยชน์ในสร้างสรรค์กิจกรรมมากมายทั้งในช่วงการสนับสนุนการรณรงค์ทางการเมืองของพรรคการเมืองที่พวกเขาสนับสนุนและในช่วงการเข้าร่วมและขับเคลื่อนขบวนการคนรุ่นใหม่ปี 2563-2564 ไม่ว่าจะเป็นทักษะในการแพร่กระจายข้อมูลทางสื่อสังคม การจัดโปรเจกต์ในวาระพิเศษ ทักษะการระดมทุน การตรวจสอบหรือถ่วงดุลอำนาจในการตัดสินใจ วัฒนธรรมการโหวต การดูคอนเสิร์ต เป็นรูปแบบหนึ่งของการเชื่อมโยงวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมไปสู่การเมืองแบบมีส่วนร่วม เช่น ทักษะการชมคอนเสิร์ตที่ช่วยเตรียมความพร้อมให้กับพวกเขาในการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง<sup>69</sup> *เครือข่ายชุมนุมคริปโต หรือการแลกเปลี่ยนเงินตราดิจิทัล* โดยเฉพาะบิตคอยน์ ซึ่งเครือข่ายของคนกลุ่มนี้สะสมความคิดและมีประสบการณ์ในการลงมือปฏิบัติการการผลักดันการเปลี่ยนแปลงสร้างสกุลเงินดิจิทัลในฐานะเครื่องมือในการทำทนายอำนาจรัฐ ผลักดันการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ทวงคืนอำนาจรวมศูนย์ของรัฐ โดยเมื่อเข้าร่วมปฏิบัติการทางการเมือง พวกเขาใช้ทักษะที่มีในการออกแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านเทคโนโลยีเงินดิจิทัลเพื่อการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย<sup>70</sup>

และ สาม การสังสรรค์ กระบวนการ และความสำเร็จในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในหลากหลายรูปแบบก่อนการชุมนุมประท้วงในปี 2563 ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์สร้างธรรมาภิบาลในระดับโรงเรียนที่ขับเคลื่อนโดยนักเรียนและเครือข่ายผู้ปกครองที่ประสบความสำเร็จในการตรวจสอบการคอร์รัปชัน การล่องละเมิดทางเพศ ฯลฯ หรือการรณรงค์บนโลกออนไลน์ซึ่งประสบความสำเร็จในการต่อต้านนโยบาย “ซิงเกิลเกตเวย์” ที่พยายามควบคุมข่าวสารข้อมูลของรัฐบาลทหาร ท้ายที่สุด นำมาซึ่งการลงคะแนนเสียงและการทำงานร่วมกับพรรคอนาคตใหม่ในการหาเสียงเลือกตั้งจนพรรคประสบความสำเร็จอย่างมากในปี 2562<sup>71</sup>

### ความเป็นพลเมืองที่พร้อมลงมือเปลี่ยนแปลง (self-actualization citizenship)

วรรณกรรมหลายชิ้นเสนอว่าการลุกขึ้นมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่เป็นผลมาจากความสำเร็จในการสร้างสำนักทางการเมืองแบบใหม่ในหมู่มนุษย์คนรุ่นใหม่ จากพลเมืองที่ “ยึดหน้าที่” (dutiful citizenship) สู่อการเป็นพลเมืองที่พร้อมลงมือเปลี่ยนแปลง (self-actualization citizenship)<sup>72</sup> โดยทั้งหมดเป็นผลจากพัฒนาการของระบบการศึกษาทางเลือกและนักการศึกษาฝ่ายก้าวหน้าที่ขยายตัวมากขึ้น อิทธิพลสื่อใหม่ๆ ที่เป็นการผสมกันระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ก้าวหน้าและสื่อออนไลน์ (Hybrid printed and social media) และการเติบโตในครอบครัวที่ตื่นตัวทางการเมืองสูงไม่ว่าจะเป็นครอบครัวเสื้อเหลืองหรือแดง

ที่ผ่านมา รัฐไทยประสบความสำเร็จในการกล่อมเกลาคอนไทยส่วนใหญ่เป็นพลเมืองที่ “ยึดหน้าที่” พลเมืองที่เชื่อฟังในกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่รัฐเป็นผู้กำหนด หรือพลเมืองที่ยอมทำตามคำสั่ง (passive citizen) ความพยายามหลายระลอกของภาคประชาสังคมและพลังฝั่งเสรีนิยมประชาธิปไตยในการสร้างพลเมืองที่มีความตื่นตัว (active citizen) ยังคงจำกัดอยู่ภายในกรอบความเป็นพลเมืองแบบติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐ (monitorial citizenship)<sup>73</sup> แต่ในช่วงเวลาเพียงไม่กี่ปีก่อนการชุมนุมใหญ่ปี 2563 งานศึกษาหลายชิ้นพบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขใหม่ๆ หลายประการได้ทำให้เกิดกระบวนการการสร้างและพัฒนาสำนักความเป็นพลเมืองแบบใหม่ให้กับของคนรุ่นใหม่อย่างรวดเร็ว จากพลเมืองที่เน้นการยึดหน้าที่หรือทำหน้าที่เพียงการตรวจสอบอำนาจรัฐไปสู่พลเมืองที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตนเองว่าจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้<sup>74</sup> ไม่ว่าจะเป็น

หนึ่ง การขยายตัวของการศึกษาแบบก้าวหน้าและการขยายตัวของครูรุ่นใหม่ งานของ Kanokrat Lertchoosakul (2022b) และ พรรณรายและคณะ (2565) เสนอว่าการขยายตัวของโรงเรียนทางเลือก โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนกึ่งนานาชาติและนานาชาติ ในช่วงทศวรรษที่ 2550 กลายเป็นพื้นที่ที่สร้าง

พลเมืองที่หน้าตาแตกต่างจากเดิมเนื่องจากการเรียนการสอน ทั้งในแง่ของรูปแบบ เนื้อหา และหลักสูตร แตกต่างจากโรงเรียนในกำกับของรัฐ การเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ๆ ที่ขยายตัวมากขึ้นเหล่านี้เน้นการเปิดพื้นที่เสรีภาพให้นักเรียนตั้งคำถาม คิดนอกกรอบ แสดงออกถึงความเป็นตัวตน และลงมือปฏิบัติจริงในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทั้งหมดช่วยปูพื้นฐานให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากขึ้นกลายเป็นคนที่มีความมั่นใจในการเป็นผู้กระทำการภายใต้ความเชื่อและความสนใจของตนเอง<sup>75</sup> นอกจากนี้โรงเรียนทางเลือกแล้วการขยายตัวของครูรุ่นใหม่ที่กำลังก้าวหน้ายังกลายเป็นพลังสำคัญในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนที่เน้นการเสริมสร้างพลังให้กับคนรุ่นใหม่ในโรงเรียนภายใต้กำกับของรัฐ<sup>76</sup> และในหลายกรณีการเรียนการสอนในโรงเรียนและบทบาทของครูหัวก้าวหน้าเหล่านี้กลายเป็นแรงบันดาลใจและพลังสนับสนุนที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนในโรงเรียนหันมาสนใจประเด็นทางสังคมและการเมือง รวมทั้งกล้าลุกขึ้นเปลี่ยนแปลงทั้งภายในสถานศึกษาและสังคมโดยรวม<sup>77</sup>

สอง การผสมผสานระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ก้าวหน้าและสื่อสังคมออนไลน์ (Hybrid printed and social media) งานเขียนหลายชิ้นอธิบายการก่อตัวขึ้นของสำนักพลเมืองที่ต้องการและสามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงได้นั้น เป็นผลจากอิทธิพลของการเกิดขึ้นของสื่อสิ่งพิมพ์และสำนักพิมพ์ใหม่ๆ ที่เริ่มก่อตัวขึ้นในช่วงทศวรรษ 2540 ไม่ว่าจะเป็นสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน สำนักพิมพ์ Way สำนักพิมพ์ A Day สำนักพิมพ์ Open สำนักพิมพ์ The Illumination สำนักพิมพ์สมมติ สำนักพิมพ์นิสิตสามย่าน สำนักพิมพ์ BookScape ฯลฯ ที่กล้าตั้งคำถามกับโครงสร้างอำนาจอนุรักษ์นิยมของไทย ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นกษัตริย์ศึกษา รัฐวิพากษ์ ประวัติศาสตร์วิจารณ์ การเมืองเปรียบเทียบ และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั่วโลก โดยชุดงานพิมพ์ วารสาร และหนังสือเหล่านี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในหมู่นักเรียนรุ่นใหม่ ขณะที่เมื่อสื่อออนไลน์เริ่มขยายตัวในประเทศไทย เราก็ได้เห็นบทบาทของข่าวสารและข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้นผ่านสื่อใหม่ๆ ที่มีต่อการเปิดโลกในการตั้งคำถาม การเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้ใหม่ของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยผ่านสื่อเหล่านี้ รวมทั้งการปรับตัวของสื่อสิ่งพิมพ์ที่เคลื่อนย้ายเนื้อหาที่ก้าวหน้าที่พวกเขาเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์สู่ช่องทางบนโลกออนไลน์ ส่งผลทำให้เนื้อหางานเขียนเชิงวิพากษ์เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้อย่างกว้างขวางขึ้น ในทางตรงกันข้าม ขณะที่สื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนถูกรอบด้วยเนื้อหาแบบอนุรักษ์นิยมและขาดการปรับตัวต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นใหม่จึงหันไปหาสื่อที่อยู่นอกตำราเรียนเหล่านี้<sup>78</sup> ผนวกกับทักษะในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่คนรุ่นใหม่พัฒนาได้อย่างรวดเร็วทำให้คนรุ่นใหม่ในสังคมไทยกลายเป็น “พลเมืองดิจิทัล”<sup>79</sup> นอกจากนี้ ในช่วงก่อนการชุมนุมโลกออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่คนรุ่นใหม่ใช้ในการแสดงออกทางการเมือง และต่อรองอำนาจกับรัฐไทย<sup>80</sup>

และ สาม งานหลายชิ้นให้น้ำหนักกับการกล่อมเกลາทางการเมืองที่คนรุ่นใหม่ในครอบครัวที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงทั้งในฝั่งเสื้อเหลืองและสีแดง ที่ผ่านมาความขัดแย้งทางการเมืองได้สร้างพลเมืองที่ตื่นตัวทางการเมืองจำนวนมากทั้งในฝั่งเสื้อเหลืองและแดง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและประสบการณ์ของพวกเขากลายเป็นส่วนหนึ่งในการกล่อมเกลาคคนรุ่นใหม่ ทั้งการถูกดึงเข้าร่วมกิจกรรมของทั้งสองฝั่งในช่วงวัยเด็ก การรับฟังเรื่องเล่าและถ่ายทอดประสบการณ์ ทั้งหมดทำให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากได้มีโอกาสและประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งโดยตรงและผ่านเรื่องเล่า การกล่อมเกลาดังกล่าวส่งผลให้คนรุ่นใหม่มองการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องปกติ และการลุกขึ้นพยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไม่ใช่เรื่องผิด งานเขียนหลายชิ้นได้ถ่ายทอดเรื่องราวของคนรุ่นใหม่ถึงแรงบันดาลใจ ความคับข้องใจ และแรงผลักดันจากชุดประสบการณ์ที่เขามีกับครอบครัวของเขาที่เป็นเสื้อเหลืองหรือแดง<sup>81</sup>

#### ความขัดแย้งระหว่างรุ่นทางการเมือง (inter-political-generation conflict)

อีกหนึ่งปัจจัยที่งานวิชาการให้ความสนใจคือ “การเมืองเรื่องรุ่น” และ “ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น” ในขณะที่งานหลายชิ้นกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวอย่างกว้างๆ ว่าคนรุ่นใหม่มีความแตกต่างทางทัศนคติและความเข้าใจทางการเมืองที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนหน้า<sup>82</sup> งานของ กนกรัตน์ (2564) และ Kanokrat Lertchoosakul (2024) ให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ผ่านมิติเรื่องรุ่นทางการเมือง กนกรัตน์เสนอว่าการชุมนุมประท้วงของคนรุ่นใหม่ในปี 2563 เป็นผลจากการปะทะกันระหว่างรุ่นในลักษณะ 2 ชั้นความขัดแย้ง (the double layer of intergenerational political clashes) ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่กับชนชั้นนำเผด็จการและอนุรักษนิยมที่เป็นระบอบคนแก่ (gerontocratic regime) และการปะทะกันระหว่างคนรุ่น Z (Generation Z) กับคนรุ่นผู้ใหญ่ในหลากหลายพื้นที่ของสังคมทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และสถานที่ทำงาน<sup>83</sup>

นอกจากนั้น งานของกนกรัตน์ยังวิเคราะห์ความแตกต่างในหลากหลายมิติที่เป็นที่มาของความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างด้านบริบทและความคาดหวังต่อชีวิต ในขณะที่คนรุ่นใหม่ซึ่งหมายถึงคนรุ่น Z และ Y เติบโตท่ามกลางโลกที่พลิกผัน (disruptive world) ในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ ธุรกิจ โรคระบาด เทคโนโลยี แต่รัฐบาลเผด็จการที่ปกครองประเทศตั้งแต่ปี 2557 กลับขาดความสามารถในการแก้ไขปัญหาหรือสร้างความหวังให้กับพวกเขาในการมีสังคมที่สามารถปรับตัวได้กับโลกอนาคต ผลทำให้พวกเขาหันไปฝากความหวังกับแนวคิดเสรีนิยมและรัฐบาลแบบประชาธิปไตย<sup>84</sup> ในทางตรงกันข้าม คนรุ่นแก่กว่าทั้งรุ่น Boomer และ X กลับเติบโตในเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างก้าวกระโดดภายใต้

รัฐบาลเผด็จการในยุทศวรรษ 2500-2510 พวกเขาถูกกล่อมเกลามาให้ไม่ไว้ใจประชาธิปไตยและสังคมนิยม ในช่วงยุคสงครามเย็น แนวคิดทั้งสองถูกมองว่าเป็นแนวคิดทางการเมืองของประเทศมหาอำนาจที่พยายามแทรกแซงการเมืองไทย ความแตกต่างดังกล่าวทำให้คนรุ่นใหม่มีความคิดทางการเมืองที่ไม่เหมือนคนรุ่นผู้ใหญ่ โดยคนรุ่นใหม่เชื่อมั่นในสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย ความหลากหลาย การถกเถียง และการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้ใหญ่กลับมีแนวคิดไปในทางอนุรักษนิยม ชอบการปกครองที่เน้นให้ทุกคนอยู่ภายใต้ระเบียบ เชื่อในสังคมที่เน้นระบบลำดับชั้น เชื่อมั่นในความคิดแบบชาตินิยม กษัตริย์นิยม และที่สำคัญคือ ไม่ไว้ใจประชาธิปไตย<sup>85</sup> ท่ามกลางความแตกต่างเหล่านี้ คนรุ่นใหม่กลับมีอำนาจน้อยกว่าและถูกกดทับโดยคนรุ่นผู้ใหญ่ ความไม่พอใจดังกล่าวเป็นปัจจัยพื้นฐานในการเข้าร่วมการชุมนุมประท้วง<sup>86</sup>

### **นิยามและข้อถกเถียงว่าด้วย “รุ่น” และ “รุ่นทางการเมือง”**

จากการสำรวจการเติบโตขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่อื่นทั่วโลกข้างต้น งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าคำอธิบายถึงที่มาของปรากฏการณ์ดังกล่าวให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ประเด็นปัญหาและวิกฤติการณ์ต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากกรณีการเคลื่อนไหวทางการเมืองคนรุ่นใหม่ของไทยในช่วงปี 2563-2564 ที่ส่วนใหญ่เน้นให้ความสำคัญกับปัจจัยด้าน “ความแตกต่างและขัดแย้งระหว่างรุ่น” ดังนั้น ส่วนนี้ของการทบทวนวรรณกรรมจะเริ่มด้วยการสำรวจวรรณกรรมแนวคิด คำอธิบาย และตัวอย่างความขัดแย้งระหว่างรุ่นในกรณีอื่นๆ ทั้งนิยามและข้อถกเถียงพื้นฐาน และมาคาดคิดเกี่ยวกับ “รุ่น” และที่สำคัญ คือจะนำเสนอกรอบคิดที่งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยและรูปแบบการกำหนดความเป็น “รุ่น” ในกรณีศึกษาของไทย

### **ว่าด้วยนิยามและแนวคิดเรื่อง “รุ่น”**

แนวคิดเรื่อง “รุ่น” หรือ “เจเนอเรชัน” มักถูกใช้เพื่ออธิบายค่านิยมและพฤติกรรมร่วมของคนที่อยู่ในช่วงอายุที่เหมือนหรือแตกต่างกันในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเชื่อทางการเมือง การทำงาน การมีครอบครัว รวมถึงการใช้ชีวิตในมิติต่างๆ โดยมักจะมีการสร้าง “ภาพเหมารวม” (stereotype) เพื่อใช้อธิบายความแตกต่างระหว่างรุ่น ตัวอย่างเช่น คนรุ่นเก่ามีความอดทนในการทำงาน ไม่เปลี่ยนงานบ่อย ขณะที่คนรุ่นใหม่เหวี่ยงแหยะ เปลี่ยนงานไปเรื่อย คนรุ่นเก๋ารักหารากเหง้าทางวัฒนธรรมและสถาบันทางสังคมอันดีงามเอาไว้ ขณะที่คนรุ่นใหม่ไร้รากทางวัฒนธรรม พร้อมจะทำลายสถาบันทางสังคมแบบเดิมทุกอย่าง คนรุ่นเก๋าสงสัยสังคมและชุมชนโดยรอบ ส่วนคนรุ่นใหม่สนใจแต่ตนเองและเป็นปัจเจกชนนิยม คนรุ่นใหม่ยึดมั่นใน



ประชาธิปไตย ขณะที่คนรุ่นเก่าไม่สนใจประชาธิปไตย สนใจแต่เรื่องปากท้องของตัวเอง ซึ่งภาพเหมารวมดังกล่าวเป็นหนึ่งในต้นตอให้เกิดการ “ปะทะกันระหว่างรุ่น” (generation clash) ในหลากหลายพื้นที่ ทั้งในพื้นที่การเมือง ที่ทำงาน ครอบครัว ท้องถนน สื่อ เวทีวิชาการ รวมถึงในโลกออนไลน์

ที่ผ่านมา มีการศึกษาทางจิตวิทยาจำนวนมากที่ชี้ว่า “รุ่น” เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม ประสบการณ์ และเจตคติ<sup>87</sup> คำอธิบายที่แพร่หลายในสังคมปัจจุบันมาจากทฤษฎีตั้งเดิมของ Karl Mannheim นักสังคมวิทยาชาวฮังการีที่อธิบายว่า “รุ่น” เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมวิทยา เมื่อคนเกิดในช่วงปีใกล้เคียงกัน ก็จะเผชิญกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์แบบเดียวกัน เป็นผลให้คนกลุ่มนั้นมีความคิดความเชื่อและค่านิยมบางอย่างเหมือนกัน และแตกต่างกันไปจากกลุ่มคนที่เกิดในช่วงปีอื่นๆ<sup>88</sup> ในปัจจุบัน เราจะเห็นคนทั่วไปใช้แนวคิดนี้ในการอธิบายความแตกต่างระหว่างรุ่น เช่น คนรุ่นเก่ามองว่ารุ่นของตนเคยเผชิญความยากลำบากในด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความอดทนมากกว่าคนรุ่นใหม่ ส่วนคนรุ่นใหม่อาจมองว่ารุ่นของตนเติบโตมาในยุคดิจิทัล จึงมีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมากกว่าคนรุ่นเก่า

โดยทั่วไปแล้ว ผู้คนมักมีความเข้าใจเรื่องรุ่นผูกโยงไปกับเรื่องของอายุ อีกทั้งในแทบทุกสังคมยังใช้เรื่องอายุเป็นปัจจัยหลักเพื่อพิจารณาการจัดสรรหน้าที่ต่างๆ ในสังคมและแสดงการให้เกียรติและให้อำนาจทางการเมืองกับบุคคลต่างๆ โดยแม้จะเป็นที่รับรู้ร่วมกันเช่นนั้น แต่แนวคิดเรื่องอายุกลับไม่ได้เป็นแนวคิดที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันทั้งหมด และที่สำคัญหลายฝ่ายยังคงถกเถียงการนิยามแนวคิดเรื่อง “รุ่น” ว่ามีได้กำหนดด้วยตัวเลขอายุแต่เพียงอย่างเดียว<sup>89</sup> จะเห็นจากการให้ความสำคัญที่หลากหลายต่อแนวคิดเรื่องอายุในสังคมและในห้วงประวัติศาสตร์ต่างๆ ดังนี้

ในช่วงยุคกรีก อายุเป็นเส้นแบ่งหลักในชีวิตผู้คน ช่วงเวลาที่แตกต่างกันในแต่ละชั้นของชีวิตมักจะหลอหลอม ให้เกิดลักษณะหรือความสนใจเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามวัยด้วย<sup>90</sup> เช่น เยาวชนคนหนุ่มสาวที่ยังอายุน้อยมักจะทำอะไรเกินเลยมากกว่าที่สังคมกำหนด สังคมกรีกจึงมองว่าเด็กเหล่านี้ต้องได้รับการแนะนำชี้ทางจากผู้ใหญ่ที่โตแล้ว<sup>91</sup> ในทางกลับกันในสมัยยุคกลาง ความรู้ที่ด้วยพัฒนาการของมนุษย์หรือพฤติกรรมที่ยึดโยงกับเรื่องช่วงวัยนั้น (age-based behavior) เป็นที่รู้จักหรือยอมรับน้อยมาก เด็กและวัยรุ่น (childhood and adolescence) ได้รับการปฏิบัติเหมือนๆ กัน อีกทั้งยังถูกมองไม่ต่างจากวัยผู้ใหญ่ คำศัพท์ในภาษาละตินสำหรับคำว่า child (puer) และ adolescence (adolescents) ต่างถูกใช้สลับกันไปมา

(interchangeably) เพิ่งจะเริ่มมีการแยกใช้จากกันในศตวรรษที่ 18 นี้เอง โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นมาพร้อมกับยุคอุตสาหกรรมที่สถานะระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่เริ่มขยับห่างให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น Johann Wolfgang von Goethe ตระหนักได้แล้วว่าแนวคิดในการมองโลกของปัจเจกถูกตัดสินมาจากประสบการณ์ที่เขาเหล่านั้นเคยประสบพบเจอเมื่อยังเป็นวัยรุ่น ฉะนั้นสมาชิกที่ถือว่าอยู่ใน “รุ่น” เดียวกันจึงถูกยึดโยง (bond) ด้วยความเข้าใจที่มีร่วมกัน (mutual understanding) ทำให้พวกเขาเหล่านั้นมองตัวเองแตกต่างออกไปจากคนรุ่นอื่นๆ<sup>92</sup>

ในศตวรรษที่ 19 การสนทนาว่าด้วยแนวคิดเรื่องรุ่นอยู่บนฐานทางทฤษฎีและวิทยาศาสตร์มากขึ้น โดยมี 2 สำนักคิดหลัก (major perspectives) ก้าวขึ้นมาตั้งข้อถกเถียงระหว่างกันว่าท้ายที่สุดแล้วปัจจัยเรื่องอายุหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองกันแน่ที่เป็นตัวชี้วัดความเป็น “รุ่น” ในทางหนึ่ง นักคิดฝ่ายปฏิฐานนิยม (positivist) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของแนวคิดเรื่องพัฒนาการของแต่ละช่วงชีวิต (life-course development) โดยมองว่าอายุหรือช่วงวัยที่ผ่านไปเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการกำหนดประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์<sup>93</sup> ในขณะที่อีกฝ่ายซึ่งมาจากสำนักคิดแบบ romantic-historical school กลับเห็นแย้งว่าอายุทางชีวภาพ (biological age) ไม่ได้สำคัญเท่ากับปัจจัยทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อื่นๆ ปัจจัยเหล่านี้ต่างหากที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความรับรู้ทางความคิดของการเป็นรุ่นร่วมกัน (mentality of generation)<sup>94</sup> ต่อมาในต้นศตวรรษที่ 20 แนวคิดว่าด้วยรุ่นเริ่มถูกพัฒนาให้มีความเป็นสมัยใหม่มากขึ้น โดยหนึ่งในนิยามที่สำคัญมากที่สุดอันหนึ่งถูกนำเสนอโดย Karl Mannheim ในบทความของเขาที่มีชื่อว่า “Das Problem der Generationen” (1928) และถูกแปลมาเป็นภาษาอังกฤษ ในชื่อ “The Problem of Generations”<sup>95</sup> (1952) เดิมทีแนวคิดดังกล่าวถูกเสนอขึ้นในฐานะแนวคิดทางเลือกเพื่อถกเถียงกับแนวคิดมาร์กซิสม์ที่ว่าด้วยชนชั้นทางเศรษฐกิจ (economic class of Marxism) โดยในแนวคิดนี้ได้พยายามอธิบายกลไกการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (mechanism of social change) ว่าเกิดขึ้นจากการเติบโตขึ้นของแนวคิดและขบวนการเคลื่อนไหวชนชั้นที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม ที่ยึดถือผลประโยชน์ของชนชั้นหนึ่งๆ เป็นหลัก (the rise of class-class conservative ideas and movements)<sup>96</sup>

สำหรับ Karl Mannheim คำว่า “รุ่น” แตกต่างไปจากรุ่นทางสังคมอื่นๆ เช่น รุ่นในหมู่ครอบครัวเครือญาติ (kinship) ที่เกาะเกี่ยวกันผ่านสายเลือด หากแต่ “รุ่น” ในความหมายของเขาหมายถึงกลุ่มของปัจเจกที่มีอายุไล่เลี่ยกัน ทำให้กลุ่มปัจเจกเหล่านี้ประสบพบเจอกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในช่วงเวลาหนึ่งๆร่วมกัน ซึ่งนี่เป็นส่วนสำคัญในการหล่อหลอม (shapes) ชีวิต สำนึก และความคิดร่วมกันของคนในรุ่น แนวคิดเช่นนี้มีความแตกต่างไปจากแนวคิดเรื่องรุ่นในยุคก่อนที่มักจะรับเอารุ่นไปผูกกับกลุ่มประชากรที่เกิด

พร้อมๆ กัน (birth cohorts) แม้จะทำให้เกิด (entail) การเชื่อมโยงผู้คนในรุ่นเข้าด้วยกันได้ในที่ทางทางประวัติศาสตร์ (historical location) และประสบการณ์ทั่วไปในช่วงเวลาเดียวกัน (common experience) แต่ไม่ได้มองผู้คนในรุ่นนั้นๆ ว่าเป็นตัวแสดงที่มีสำนึกเรื่องรุ่นขึ้นมาเอง (not self-conscious agency)

Manheim ยังและเห็นว่ารุ่นนั้นถูกกำหนดขึ้นมาเป็นกรอบคิด (conceptualized) ในฐานะสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์โดยการชี้นำของการตระหนักรู้จากปัจเจกเอง (individual's self-awareness)<sup>97</sup> อย่างไรก็ตาม เขาได้ตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่าผู้คนแม้จะเป็นคนในรุ่นเดียวกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาจะมีความเหมือนกันไปเสียทั้งหมด (non-homogenous) และยังมีหลากหลายอย่างมากทั้งในเชิงพื้นที่ วัฒนธรรม ชนชั้น และอื่นๆ ดังนั้นพวกเขาอาจมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ด้วยมุมมองที่แตกต่างกันได้<sup>98</sup> นอกจากนี้ในระยะต่อมาแนวคิดที่ว่าด้วยรุ่นยังมีการพัฒนาที่ซับซ้อนและเต็มไปด้วยข้อถกเถียงมากขึ้น เช่น Bourdieu (1993) ได้อธิบายแนวคิดที่ว่าด้วยรุ่นผ่าน “habitus” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกสร้างขึ้นร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่ง (inventive habitus)<sup>99</sup>

ท่ามกลางข้อถกเถียงจำนวนมากมาย เราสามารถรวบรวมคำอธิบายแนวคิดเรื่องรุ่น ที่ถูกใช้ในการนิยามอย่างแพร่หลาย โดยแบ่งตามความหมาย การใช้งาน และหรือด้านของความเป็นรุ่นได้เป็น 5 นิยามหลักๆ<sup>100</sup> ได้แก่

หนึ่ง แนวคิดที่ว่าด้วยพัฒนาการของช่วงชีวิต (Life course development) รุ่นจะเป็นตัวนิยามพัฒนาการในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่วัยเด็ก (younger) วัยกลางคน (middle-aged) และคนรุ่นที่อาวุโสกว่า<sup>101</sup>

สอง แนวคิดที่ว่าด้วยรุ่นทางครอบครัว หรือรุ่นจากการสืบเชื้อสาย (Family generation or generational descent) แนวคิดนี้นิยามความเป็นรุ่นจากการพิจารณาหน่วยครอบครัว (within a family) ซึ่งมีลำดับวงศ์ตระกูลเป็นตัวกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของสมาชิกตามรุ่นที่ต่อๆ กันมา ยกตัวอย่างเช่น รุ่นลูกหลาน (offspring) รุ่นพ่อแม่ รุ่นปู่ย่าตายาย เป็นต้น รูปแบบการเป็นรุ่นซึ่งยึดโยงมาจากผังลำดับเครือญาติ (family tree) ลักษณะนี้เป็นการสร้างประสบการณ์ทางสังคม (social experience) ทุกๆ คนจะได้สลับสับเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถูกเลี้ยงดูและมาเป็นผู้เลี้ยงดูเองบ้าง เป็นระบบที่แลกเปลี่ยนบทบาทกันทั้งการเป็นผู้รับและผู้ให้ และผู้ถูกเลี้ยงดูและผู้เลี้ยงดู<sup>102</sup>

สาม แนวคิดที่ว่าด้วยกลุ่มอายุ (age group) อายุเป็นปัจจัยที่กำหนดช่วง (stage) ของปัจเจกบุคคลในวงจรชีวิต (life cycle) ทั้งในเชิงกายภาพและสังคม โดยช่วงเวลาแต่ละช่วงภายในวงจรชีวิตเกี่ยวข้องในเชิง

การเมืองได้เพราะสวัสดิการของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องและกำหนดกฎเกณฑ์ (institutionalize) ในทุกช่วงเวลาของชีวิตประชากรภายในประเทศทั้งสิ้น<sup>103</sup>

สื่ แนวคิดว่าด้วยกลุ่มรุ่น (Cohort) โดยกลุ่มรุ่น (Cohort) ในที่นี้ หมายถึงกลุ่มที่เกิดพร้อมๆ กันตามช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ ฉะนั้นสมาชิกภายในกลุ่มหรือรุ่นจะแบ่งปันประสบการณ์ทางการเมืองและสังคมบางอย่างร่วมกันและจะทำให้เกิดการกลมเกลียวทางสังคมตามประสบการณ์นั้นๆ กลายมาเป็นชุดค่านิยมเฉพาะ กลุ่มที่เกิดมาในช่วงเวลาที่แตกต่างกันจะสร้างอัตลักษณ์ร่วมที่ต่างกันออกไปบนฐานของบริบทโดยรอบ (external context) และเงื่อนไขภายใน (internal conditions) ณ ช่วงเวลานั้นๆ ที่พวกเขาเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น<sup>104</sup> แนวคิดนี้ถูกเสนอขึ้นมาเป็นครั้งแรกโดย Karl Mannheim<sup>105</sup> โดยเขายกตัวอย่างว่า ผู้คนที่เกิดในเยอรมันตะวันตกและอังกฤษระหว่างสงครามโลกทั้งสองครั้ง มักจะโหวตให้กับพรรคการเมืองสายอนุรักษ์นิยมมากกว่า cohort อื่นๆ ซึ่งก็เป็นผลมาจากการที่พวกเขาเหล่านั้นเติบโตมาในช่วงเวลาที่พรรคอนุรักษ์นิยมทั้งหลายยังครองอำนาจอยู่ ตัวอย่างที่น่าสนใจอื่นๆซึ่งสนับสนุนแนวคิด Cohort คือการแพร่ขยายของแนวคิดหลังวัตถุนิยม (post materialism) ที่นำไปสู่การผงาดขึ้นมาของบรรดาพรรคกรีนในประเทศต่างๆ<sup>106</sup> เป็นต้น

และ หัว แนวคิดว่าด้วยรุ่นทางการเมือง (political generation) การจัดรุ่นในรูปแบบนี้เป็นการจัดวางผู้คนตามกลุ่มอายุที่เติบโตในช่วงเวลาพิเศษของประวัติศาสตร์ (a special age group in history) ซึ่งมีความตระหนักรู้ถึงบริบททางการเมืองที่มีความเฉพาะตัวในรุ่นของตัวเอง (its political uniqueness) และมีความร่วมมือกันเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง ยกตัวอย่างเช่น คนรุ่นเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่และคนรุ่นทศวรรษที่ 1960<sup>107</sup> เป็นต้น

นอกจากกรอบนิยามแบบกว้างๆ 5 กรอบนิยามเหล่านี้ เราได้เห็นความพยายามในการพัฒนาปัจจัยที่กำหนดความเป็นรุ่นอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงและใช้กันอย่างแพร่หลายมาก จากหนังสือเรื่อง Generations: Does When You're Born Shape Who You Are? (2021) ของ Bobby Duffy ศาสตราจารย์ด้านนโยบายสาธารณะ และผู้อำนวยการสถาบันนโยบาย มหาวิทยาลัย King's College มหาวิทยาลัยลอนดอน เสนอว่าแนวคิดเรื่อง “รุ่น” หรือ “เจเนอเรชัน” ยังคงเป็นแนวคิดและเครื่องมืออันทรงพลังในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่กำลังเผชิญได้ หากคำนึงถึงพลังในการอธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติแบบแผนความเชื่อ และพฤติกรรม ในช่วงเวลาต่างๆ นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร หากสามารถยกระดับแนวคิดดังกล่าวให้ไม่ลดทอนความซับซ้อนทางเศรษฐกิจและสังคม Bobby Duffy เสนอว่านิยาม “เจเนอเรชัน” และ

ความแตกต่างระหว่างรุ่นยังมีพลังในการอธิบายเนื่องจาก ในช่วงชีวิตหนึ่งผู้คนจะต้องมีประสบการณ์บางอย่างร่วมกันจากผลกระทบ (effect) 3 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบจากวงจรชีวิตในแต่ละช่วง หรือผลกระทบจากช่วงอายุ (Life Cycle Effect or Age Effect) ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (Period Effect) และ อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)”

ข้อเสนอดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ The Pew Research Center ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสามารถเฉพาะทางในด้านการวิจัยประชากร (demographic research) โดย The Pew Research Center ได้เสนอปัจจัยการกำหนดความเป็นรุ่นของ ผ่านนิยามรุ่นหนึ่งๆ ในฐานะกลุ่มประชากรซึ่งเกิดไล่เลี่ยกันในช่วงระยะเวลา 15 – 20 ปี นอกเหนือจากนั้น ก็มีการเพิ่มปัจจัยต่างๆ (range of factors) เข้ามาพิจารณาความเป็นรุ่นหนึ่งๆ ประกอบด้วย อันได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานประชากร (demographics) ทักษะคติ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมร่วมสมัย (pop culture) และฉันทามติร่วมกันในหมู่นักวิชาการ<sup>108</sup> โดยจากผลการวิจัยทางสถาบันฯ ได้เน้นย้ำถึงทั้ง 3 ปัจจัยสำคัญ (critical factors) ในการประเมินแยกกลุ่มอายุแต่ละกลุ่มออกจากกัน อันได้แก่

หนึ่ง ผลกระทบจากวงจรชีวิตในแต่ละช่วง หรือผลกระทบจากช่วงอายุ (Life Cycle Effect or Age Effect) แต่ละช่วงวงจรของชีวิตมักส่งผลกระทบที่แตกต่างกัน คนเราย่อมเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงอายุ โดยเฉพาะช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ เช่น ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ที่มีอายุโลกว่า มักกำหนดวิธีคิดและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เช่น ในช่วงที่เราเป็นวัยรุ่น เรายังคงต้องอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ไม่ต้องคิดเรื่องค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ทำให้เรามีชีวิตและวิถีคิดแบบหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่เป็นผู้ใหญ่กว่าเมื่อต้องย้ายออกจากบ้านพ่อแม่ ต้องเริ่มสร้างครอบครัวต้องทำงานเพื่อหาเงินผ่อนบ้านและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ทำให้เราต้องคิดมากขึ้นในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประสบการณ์ที่แตกต่างกันเหล่านี้เปลี่ยนแนวคิดและการใช้ชีวิตของผู้คนในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น เด็ก วัยรุ่น วัยเริ่มทำงาน เริ่มสร้างครอบครัว มีลูก และคนในวัยเกษียณ<sup>109</sup>นอกจากนั้นการสำรวจคนเจเนอเรชันต่างๆ ที่มีน้ำหนักตัวอยู่ในระดับสุขภาพดี (healthy weight) ในสหราชอาณาจักร พบว่า คนทุกรุ่นมีแนวโน้มที่จะมีน้ำหนักตัวอยู่ในเกณฑ์สุขภาพดีลดลงเมื่ออายุมากขึ้น สะท้อนว่าคนที่เข้าสู่ช่วงอายุสูงวัยมีแนวโน้มที่จะออกกำลังกายน้อยลงและระบบเผาผลาญในร่างกายก็ทำงานได้น้อยลง<sup>110</sup>

สอง ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (Period Effect) เหตุการณ์และสถานการณ์เฉพาะบางอย่างมักจะกระทบคนทุกคนที่อยู่ในเหตุหรือสถานการณ์นั้นๆ อย่างกะทันหัน ไม่ได้จำกัดไว้ที่ช่วงอายุใดช่วงอายุ

หนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น การหยุดยั้งการแบ่งแยกและการเคลื่อนไหวของขบวนการเพื่อสิทธิพลเมืองในทศวรรษที่ 1960 ได้สร้างผลกระทบต่อสังคมอเมริกันในวงกว้างทั้งหมดคล้ายคลึงกันในวิกฤตเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ในปี 2007-2009 ซึ่งประชากรในทุกภาคส่วนของสังคมต่างต้องก้มหน้ารับชะตากรรม<sup>111</sup> ตัวอย่างพลังของเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคนทุกรุ่น เช่น โรคระบาดอย่างโควิด 19 วิกฤตเศรษฐกิจปี 2008 หรือสงครามโลกครั้งที่สอง ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์การก่อการร้ายในฝรั่งเศสเมื่อปี 2015 ส่งผลให้คนทุกรุ่นทุกวัยในฝรั่งเศสรู้สึกกังวลต่อการก่อการร้ายมากยิ่งขึ้น หรือเบริกซิท (Brexit การถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร) ก็ส่งผลให้คนในสหราชอาณาจักรกังวลต่อประเด็นผู้อพยพมากยิ่งขึ้นทุกรุ่น โดยเฉพาะในช่วงปี 2016 ที่มีการลงประชามติ<sup>112</sup>

สาม ผลกระทบจากกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort Effect) สถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีความเฉพาะตัวบางสถานการณ์ (Unique historical circumstances) สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงหรือความผันแปรต่อประสบการณ์ของคนในรุ่นอายุใกล้เคียงกันเท่านั้น หรืออาจสร้างผลกระทบต่อคนในรุ่นอายุต่างๆ แตกต่างกัน ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (Period effect) บางอย่างกระทบต่อประสบการณ์ของคนในรุ่นอายุที่เป็นผู้ใหญ่กว่าแต่อาจจะไม่ส่งผลอะไรเลยต่อคนที่เกิดในยุคหลังๆ<sup>113</sup> ผลกระทบจากกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effects) คือพลังที่เกิดจากการเกิดและใช้ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของคนรุ่นเดียวกัน คนแต่ละรุ่นอาจมีทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมเฉพาะที่แตกต่างจากคนรุ่นอื่นๆ ในภาพรวม เพราะคนรุ่นเดียวกันผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่คล้ายคลึงกันและก่อร่างลักษณะเฉพาะที่ต่างจากคนรุ่นอื่น ตัวอย่างเช่น การสำรวจการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของผู้ใหญ่ชาวอเมริกัน พบว่า คนรุ่นที่มีอายุมากที่สุด (Pre-War หรือ Baby Boomers) มีแนวโน้มจะเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประจำ ขณะที่คนรุ่นเด็กกว่าลงมา (Gen Z หรือ Millennials) มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาน้อยลง สะท้อนให้เห็นว่า ช่วงเวลาที่เกิดมีส่วนในการกำหนดมุมมองและพฤติกรรมของคนอเมริกาที่มีต่อศาสนาเช่นกัน<sup>114</sup>

ปัญหาของการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องเจเนอเรชันคือการให้ความสำคัญกับแค่ผลกระทบจากกลุ่มรุ่นเดียวกัน (cohort effects) ในการอธิบายพฤติกรรมหรือทัศนคติของปัจเจกบุคคล และละเลยพลังสำคัญอย่างผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (period effects) และผลกระทบจากวงจรชีวิต (lifecycle effects) ในฐานะพลังที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพิจารณาพลังทั้ง 3 ประการร่วมกันจะทำให้แนวคิดเรื่องรุ่นมีพลังในการอธิบายปรากฏการณ์และทำนายอนาคตได้มากขึ้น ตัวอย่างเช่น การระบาดของโควิด-19 ไม่ได้เป็นเพียงผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (period effects) ที่ส่งผลกระทบต่อคนทุกรุ่นในทุกมิติเท่านั้น ทว่าคนแต่ละรุ่นซึ่งอยู่ในช่วงวงจรชีวิตที่ต่างกัน (life cycle effects) ก็ได้รับผลกระทบกับเหตุการณ์แตกต่างกัน

เช่น คนสูงอายุอาจจะได้รับผลกระทบในเชิงสุขภาพมากกว่า ขณะที่คนหนุ่มสาวอาจได้รับผลกระทบจากการเรียนและการทำงานอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายลือคดาว์นมากกว่า เพราะคนรุ่นใหม่ส่วนมากมีพื้นที่บ้านและทรัพยากรในการรับมือกับสถานการณ์ได้น้อยกว่า<sup>115</sup>

นอกจากนั้น โควิด-19 ยังมีผลกระทบจากกลุ่มรุ่น (cohort effects) ในแง่ที่ว่าคนรุ่นเดียวกันจะเผชิญกับสถานการณ์และผ่านกระบวนการจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการก่อร่างอัตลักษณ์ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นผ่านประสบการณ์ร่วม โดยเฉพาะในกลุ่มคนหนุ่มสาวที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่ (coming of age)<sup>116</sup> ที่อาจเลือกใช้ชีวิตหลังการระบาดครั้งใหญ่ในรูปแบบที่กล้าเสี่ยงมากขึ้นหรือน้อยลงก็ได้ เพราะแม้ความกังวลต่ออนาคตที่จะเกิดขึ้นผ่านสถานการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆ เช่น ปัญหาโลกร้อน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม วิกฤตเศรษฐกิจโลก การแข่งขันทางการเมือง โรคระบาด ฯลฯ ล้วนส่งผลต่อคนทุกรุ่น ทว่าความรู้สึกหวั่นเกรงต่ออนาคตที่สิ้นหวังนั้นมักส่งผลกระทบต่อคนช่วงเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่มากกว่าคนรุ่นอื่นๆ<sup>117</sup>

Duffy (2021) เชื่อว่า เมื่อพิจารณาพลังทั้ง 3 ประการร่วมกันอย่างมีพลวัต แนวคิดเรื่องเจเนอเรชันจะสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิด (framework) ในการอธิบายสังคมที่เป็นอยู่ รวมถึงคาดการณ์ถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น เราสามารถคาดเดาถึงแนวโน้มที่คนไม่ว่ารุ่นไหนจะมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น หรือแนวโน้มที่คน Gen Z มีแนวโน้มที่จะเคร่งศาสนาหรือลดลงเมื่อเทียบกับคนรุ่นก่อน หรือกระทั่งการคาดเดาถึงสิ่งที่ไม่คาดคิดเพราะเหตุการณ์สำคัญบางอย่าง เช่น หลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2008 หรือหลังเกิดโควิด-19 เส้นทางชีวิตทางเศรษฐกิจของคนรุ่นใหม่อาจจะเปลี่ยนไปจากเดิมในทิศทางไหน

นอกจากปัจจัยกำหนดที่ยกมาแล้ว ยังมีนักวิชาการและนักคิดมากมายพยายามอธิบายความแตกต่างของคนในแต่ละรุ่น ผ่านกรอบนิยามเรื่องรุ่น (generation typology) การแบ่งรุ่นที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในการอธิบายรุ่นของผู้คนในศตวรรษที่ 20 และ 21 ได้แก่ ข้อเสนอของ William Strauss และ Neil Howe ซึ่งในเวลาต่อมาถูกพัฒนาปรับปรุงโดยนักคิดอีกจำนวนมาก ในตอนต้นกรอบนิยามเรื่องรุ่นนี้พัฒนาขึ้นจากพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของสังคมอเมริกันและตะวันตกด้วยการนำเอาแนวคิดเรื่องวงจรชีวิต ผลกระทบจากกลุ่มอายุใกล้เคียงกัน ผลกระทบจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์เฉพาะ ซึ่งข้อมูลจำนวนมากพัฒนาผ่านปัจจัยกำหนดรุ่นของ the Pew Research รวมทั้งความคิดความเชื่อและ

พฤติกรรมของคนของคนในรุ่นเดียวกัน มาวิเคราะห์ร่วมกัน<sup>118</sup> (ตารางที่ 2T-01: รายชื่อรุ่นและรายละเอียดในระดับสากลร่วมสมัย)

ตารางที่ 2T-01: รายชื่อรุ่นและรายละเอียดในระดับสากลร่วมสมัย

ชื่อของรุ่น	ช่วงเวลาที่คน ในรุ่นเกิด	เหตุการณ์สำคัญ	คุณลักษณะ (Characters)
Missionary Generation	1860-1882	ยุคหลังสงครามกลางเมือง สหรัฐและยุควิคตอเรีย	ผู้ทำนายผู้ยึดมั่นในศาสนา/ อุดมคตินิยม (The prophet/idealist archetype)
Lost Generation	1883-1900	สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง, การ แพร่ระบาดของไข้หวัดสเปน, ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่	ความร่อนเร่พเนจร : สับสน พเนจรไม่อยู่กับที่ (wandering) และไร้ทิศทาง
G.I. Generation (Greatest Generation)	1901-1924	สงครามโลกครั้งที่สอง, ยุค เศรษฐกิจรุ่งเรืองหลังสงคราม และยุคภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ครั้งใหญ่	ความเป็นวีรบุรุษ (ฮีโร่): มี ความเป็นทางการ (Formality), สามัคคีเป็นหนึ่งใน เดียวกัน (uniformity) ให้ความ ร่วมมือ, ให้ความสำคัญกับ ประโยชน์สาธารณะมากกว่า ประโยชน์ส่วนตัว
Silent Generation	1925-1942	หายหน้าหลังสงครามโลกครั้งที่ สอง, การเกิดขึ้นของโทรทัศน์	ปรับตัวไปตามสถานการณ์: เคารพผู้มีอำนาจ ซื่อสัตย์



		และโทรศัพท์	จงรักภักดี, “ทำงานภายในระบบให้หนัก” ไม่พยายาม “เปลี่ยนระบบที่มีอยู่ดีแล้ว”
Baby Boomer	1943-1960	ยุคเศรษฐกิจรุ่งเรืองหลังสงคราม, สงครามเย็น, การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมือง และการต่อต้านสงคราม, การปฏิบัติเรื่องเพศ, Neil Armstrong เหยียบพื้นผิวดวงจันทร์	สนใจใคร่รู้, มองโลกในแง่ดี, เองงานเป็นศูนย์กลาง การใช้ชีวิตและอุดมคติ นิยม: มีความหัวก้าวหน้า, เสรีนิยมและชายใหม่
Generation X	1961-1981	วัฒนธรรมและสื่อร่วมสมัยเป็นที่รู้จักแพร่หลาย, วิกฤตพลังงานในทศวรรษที่ 1970, การปฏิบัติอิหร่าน, สงครามอ่าว, วิกฤตเศรษฐกิจโลก (ต้มยำกุ้ง) ปี 1997, การล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน, การกลับมาของเอดส์, และเหตุการณ์โรงไฟฟ้า Chernobyl ระเบิด	ปฏิภิกิริยาโต้กลับ: เอาตนเองเป็นที่ตั้ง (individualistic), ยืดหยุ่นง่าย, และไม่ไว้วางใจผู้มีอำนาจ
Generation Y or Millennials	1982-1996	การปฏิบัติอินเทอร์เน็ต, สงครามอ่าว (1990 – 1991), การโจมตีของกลุ่ม	มีสำนึกของความเป็นพลเมือง: อยู่ร่วมกับเทคโนโลยีได้ (Tech-comfortable), เอา

		ผู้ก่อการร้าย 9/11, วิกฤตการณ์แฮมเบอร์เกอร์	ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง, และ มองโลกในแง่ดี
Generation Z	1997-2012	ภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้ง ใหญ่, การประกาศสงครามกับ กลุ่มก่อการร้าย ISIS, สิทธิใน การแต่งงานเท่าเทียมกัน, ประธานาธิบดีผิวดำคนแรก (ของสหรัฐฯ)	อยู่ในยุคเทคโนโลยีเฟื่องฟูและ มีความระแวงระวัง: ไม่เชื่อใจ ในระบบการเมือง, เชื่อมโยง ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ตลอดเวลา (always contact) และเป็นผู้ที่ทำงานหลายด้าน ได้ (ในเวลาเดียวกัน) (multi- taskers)
Generation Alpha	2013 - mid- 2020s	ภาวะโรคระบาดโควิด 19, สงครามในยูเครน, และโลกที่ ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี	

แหล่งที่มา: Strauss and Howe Neil (1991, 1997) and Giancola (2006)

*The Missionary Generation:* คนรุ่นนี้เป็นเด็กที่เกิดมาจากการกล่อมเกลาทางสังคมในยุคหลังสงครามกลางเมืองและยุควิคตอเรีย หลายคนโตมาต่อต้านค่านิยมที่เคร่งครัดเข้มงวดของยุควิคตอเรีย โดยพวกเขาเริ่มตั้งคำถามกับ “ที่ทางของผู้หญิง (a women’s place)” และบทบาทของเพศอื่นๆ ในฐานะวัยรุ่น (young adults) ผู้นำที่โดดเด่นของคนรุ่นนี้มักจะเป็นนักเทศน์ทางศาสนาที่มีชื่อเสียง (famous preachers) นักข่าวสายเสรีนิยม ผู้ที่พยายามตั้งคำถามต่อสิ่งผิดปกติกในสังคม (prohibitionist) ผู้เรียกร้องสิทธิของแรงงาน ฝ่ายสนับสนุนสหภาพฯ (trade unionist) และเหล่านักรณรงค์เพื่อสิทธิการเลือกตั้งของผู้หญิง (women’s suffrage campaigners) เมื่อคนในรุ่นนี้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ชนชั้นนำในรุ่นของพวกเขาก็ถูกขนานนามว่าเป็น “Wise Old Men” จำนวนไม่น้อยมีบทบาทสำคัญในการผลักดันนโยบาย เช่น นโยบาย “New Deal” นโยบายความมั่นคงทางสังคม เป็นผู้นำในการต่อต้านฟาสซิสต์ (leading the global war against Fascism) และทำให้ค่านิยมสูงสุดของชาวอเมริกันกลับมามีความแน่นอนในการสร้างรัฐเสรีนิยมอีก

ครั้ง ท่ามกลางยุคสมัยที่ปั่นป่วนมากยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์โลก<sup>119</sup>

*The Lost Generation:* คนรุ่นนี้เติบโตมาท่ามกลางการปะทุของสงครามโลกครั้งที่สอง คำว่า “หาย (Lost)” ถูกใช้เพื่ออธิบายคุณลักษณะของคนรุ่นนี้ซึ่งเต็มไปด้วยความสับสน ร้อนเร่ พเนจรและไร้ทิศทาง เนื่องจากเกิดความสับสนอลหม่านครั้งใหญ่และความรู้สึกไร้เป้าหมายในหมู่ผู้รอดชีวิตในช่วงปีแรกๆ หลังสงครามสิ้นสุดลง ความสับสนครั้งใหญ่ที่ว่ามานั้น นอกจากจะเป็นผลของสงครามแล้ว ยังเป็นเพราะการเติบโตขึ้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมและวัฒนธรรมใหม่ซึ่งถูกเรียกว่า “Roaring Twenties” คนในรุ่นนี้เติบโตขึ้นมาพร้อมกับทักษะการอ่านออกเขียนได้ เริ่มมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม (consumerist behavior) และอิ่มตัวต่อสื่อ (media-saturation) มากกว่าคนในรุ่นที่อาวุโสกว่า อย่างไรก็ตาม แม้จะมีบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแปลกใหม่มากขึ้น แต่คนรุ่นนี้ยังคงถูกจำกัดอยู่ภายใต้ค่านิยมทางสังคมแบบอนุรักษ์นิยมของคนรุ่นก่อนหน้าอยู่ดี นอกจากนั้นพวกเขายังต้องทนทุกข์ทรมานจากภาวะไข้หวัดสเปนที่ระบาดไปทั่วโลก และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ ที่แย่ไปยิ่งกว่านั้นคือในขณะที่ตัวพวกเขาเองเคยต้องเผชิญกับสงครามโลกครั้งที่หนึ่งในช่วงหนุ่มสาว เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ พวกเขากลับต้องเฝ้ามองดูลูกหลานตัวเองไปต่อสู้ในสนามรบอีกครั้งในสงครามโลกครั้งที่สอง<sup>120</sup>

*The Greatest Generation:* หรือรู้จักกันในชื่อ G.I. Generation หรือ รุ่นสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้คนในรุ่นนี้มีชีวิตเติบโตในวัยเด็กท่ามกลางเศรษฐกิจถดถอยครั้งใหญ่และเป็นกลุ่มหลักที่ถูกระดมพลไปต่อสู้ในสงครามโลกครั้งที่สอง คำว่า “ยิ่งใหญ่ที่สุด (Greatest)” ในที่นี้แรกเริ่มถูกใช้เพื่อกล่าวถึงคนรุ่นนี้ในฐานะส่วนหนึ่งของกองทัพสหรัฐฯ ซึ่งมีศักยภาพยิ่งใหญ่ที่สุดในการสู้รบในสงครามโลกครั้งที่สอง และสงครามเกาหลี ทำให้ต่อมาคนรุ่นนี้จะถูกมองในฐานะรุ่นที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในบรรดา รุ่นทั้งหมดของชาวอเมริกันตามไปด้วย อีกทั้งอักษรย่อ “G.I.” ก็เป็นอักษรย่อที่หมายถึงทหารอเมริกันในสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากนั้นคนรุ่นนี้ถือว่าเป็นคนรุ่นแรกๆ ที่ในวัยเด็กได้เผชิญกับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น วิทยุ โทรศัพทน์ รถยนต์ ท่ามกลางการพุ่งสูงขึ้นของความไม่เท่าเทียมทางรายได้ในระดับโลกและเศรษฐกิจที่เติบโตทะยานขึ้นอย่างรวดเร็ว พวกเขายังเป็นส่วนหนึ่งของยุคที่ศิลปะสมัยใหม่ งานเพลงและภาพยนตร์รุ่งเรืองมาก โดยรู้จักกันทั่วไปว่าเป็น “ยุคทองแห่งฮอลลีวูด”<sup>121</sup>

*The Silent Generation:* คนรุ่น “Silent Generation” หรือรู้จักกันในอีกชื่อคือ “Traditionalist Generation” เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่และสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งเกิดขึ้นในยุคก่อนหน้าทำให้คนมีลูกน้อยลง คนรุ่นนี้จึงมีจำนวนน้อยลงตามไปด้วย พวกเขาส่วนใหญ่คือคนที่เข้าร่วมรบในสงคราม

เกาหลี คนรุ่น “Silent Generation” มักถูกบรรยายว่าเป็นลูกหลานของครอบครัวที่อยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ ต้องเผชิญหน้ากับความยากลำบากทางเศรษฐกิจและดิ้นรนทำงานเพื่อเลี้ยงครอบครัวของตัวเอง ก่อนที่คนรุ่น “Silent” จะเติบโตเป็นวัยรุ่น พวกเขาได้เผชิญกับความน่ากลัวและสยดสยองของสงครามโลกครั้งที่สอง การล่มสลายของระบอบนาซี และอนุภาพการทำลายล้างของระเบิดนิวเคลียร์มาแล้วร่วมกับครอบครัว นอกจากนั้นพวกเขายังแตกต่างจากคนรุ่นก่อนหน้าและรุ่นถัดไปจากพวกเขา ที่พยายามต่อสู้และ “ต้องการจะเปลี่ยนแปลงระบบ” คนรุ่น “Silent” มักจะพูดถึงแต่ “การทำงานในระบบ” มากกว่า พวกเขาจะก้มหน้าก้มตาทำงานหนักเพียงอย่างเดียวซึ่งทำให้คนรุ่นนี้ถูกตีตราไปว่าเป็นรุ่นที่ “เงียบหาย” หรือ “Silent” นั่นเอง ทศนคติของพวกเขาเอนเอียงไปทางการไม่เป็นผู้แบกรับความเสี่ยงและต้องการก้าวเดินไปอย่างปลอดภัย (playing it safe) นอกจากนี้คนรุ่น Silents บางครั้งยังถูกนิยามว่าพยายามมุ่งสู่ความสมานฉันท์ปรองดองและยึดคุณค่าประเพณีดั้งเดิมมากกว่าการเปลี่ยนแปลง รวมถึงยังประกอบไปด้วยคนส่วนใหญ่ที่ไม่ส่งเสียง เป็น “พลังเงียบของคนส่วนใหญ่ (silent majority)”<sup>122</sup> เป็นต้น

*Baby Boomer.* พวกเขาเป็นผลผลิตจากการขยายตัวของประชากรเด็กเกิดใหม่อย่างรวดเร็ว (baby boom) ครั้งแรกในประวัติศาสตร์โลก ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 อัตราการเกิดทั่วโลกพุ่งสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นผลมาจากเสถียรภาพและเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างมากในช่วงหลังสงคราม คนรุ่น Baby Boomer เติบโตขึ้นมาท่ามกลางการเพิ่มขึ้นของความมั่งคั่ง (affluences) และการอุดหนุนจากรัฐอย่างกว้างขวางทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณสุขหลังสงคราม ดังนั้นพวกเขาจึงมีความคาดหวังถึงโลกที่จะได้รับการพัฒนาและและเรียกร้องถึงสิ่งที่ดีกว่าเดิม<sup>123</sup> ในสหรัฐฯ คนส่วนใหญ่ในรุ่นต่างทำงานหนักเพื่อที่จะครอบครองสิ่งที่เรียกว่า “American Dream” ซึ่งเป็นความฝันที่มีชื่อเสียงอย่างมากจากการให้ความสำคัญกับวัตถุ (materialism) และความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด (greediness) ความฝันดังกล่าวทำให้คนในรุ่น Boomer เองเป็นที่รู้จักในอีกชื่อว่า “Me Generation” ในทางการเมือง พวกเขามีความเป็นเสรีนิยมและหัวก้าวหน้ามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคนรุ่นก่อนหน้า นอกจากนั้นการเกิดขึ้นของสงครามเย็นยังมีส่วนในการวางรากฐานความคิดของคนรุ่นนี้ สมรภูมिरบที่รุนแรงจำนวนนับไม่ถ้วนทั่วทุกมุมโลกระหว่างกลุ่มประเทศประชาธิปไตยตะวันตกและคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะในสงครามเวียดนาม ได้คร่าชีวิตคนรุ่นใหม่สหรัฐฯ ที่ถูกเกณฑ์ไปรบหลายพันคน ยิ่งไปกว่านั้น ความไม่สงบภายในประเทศ (civil unrests) และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พวกเขามีประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง การปฏิวัติเรื่องทางเพศ (The Sexual Revolution) การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมือง การต่อต้านนิวเคลียร์และสงคราม บีบบังคับให้หนุ่มสาวของคนรุ่นนี้ต้องกลับมาตั้งพิจารณาใหม่ทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับพวกเขา

อย่างไร ทั้งหมดทำให้พวกเขาตั้งคำถาม ต่อต้าน และท้าทาย รัฐบาลและครอบครัวที่ยึดคุณค่าตามประเพณีดั้งเดิมและรุ่นพ่อรุ่นแม่ที่เป็น Silent generation<sup>124</sup>

*Generation X or Xers:* ในแง่ของจำนวนแล้ว พวกเขาเป็นกลุ่มอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับรุ่นพ่อแม่หรือรุ่นลูกหลานของตัวเอง เป็นผลมาจากการเกิดขึ้นของยาคุมกำเนิด (contraception pill) ในยุคพ่อแม่ของคนกลุ่มนี้ซึ่งคือ Boomers ทำให้อัตราการเจริญพันธุ์ต่ำลงและคนในรุ่นนี้ต่างถูกรุ่นอื่นๆ ทั้งก่อนหน้าและหลังพวกเขาแซงหน้าไปในแง่ของจำนวน ในสังคมอเมริกัน คนรุ่น Generation X มักจะถูกมองข้ามและเป็นลูกคนกลางที่ไม่ค่อยได้รับการดูแลในสังคมอเมริกัน ในทางสังคมพวกเขาเป็น “เด็ก ๆ ที่ต้องเอากุญแจบ้านห้อยคอ (latchkey generation)” เนื่องจากเป็นรุ่นซึ่งส่วนใหญ่ในวัยเด็กอยู่ภายใต้การเลี้ยงดูของครอบครัวที่หย่าร้างหรือแม่ต้องทำงานคนเดียว ฉะนั้นช่วงวัยเด็กของคนรุ่นนี้เวลาต้องกลับเข้าบ้านจึงต้องเปิดประตูด้วยตัวเองและสุดท้ายก็พบกับบ้านที่ว่างเปล่า พวกเขาเป็นรุ่นแรกที่ถูกส่งไปใช้บริการสถานดูแลเด็กนอกบ้าน ในช่วงต้นในทศวรรษที่ 1980 – 1990 เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ คน Gen X (Xer) โด่ดากับ “MTV” “วีดิโอเกม” แนวเพลงที่มีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มทางสังคมที่เข้มข้นมาก เช่น punk, post-punk และ heavy metal เป็นต้น ในแง่มุมทางเศรษฐกิจ คนรุ่นนี้ต้องประสบกับสถานการณ์ที่มีความผันผวนและวิกฤตทางเศรษฐกิจหลายต่อหลายครั้ง ตั้งแต่วิกฤตพลังงาน เช่น ในปี 1973 เกิดจากการห้ามส่งออกน้ำมันโดยกลุ่ม OPEC ในปี 1979 เกิดการปฏิวัติขึ้นในอิหร่านซึ่งก็กระทบสายการผลิตน้ำมัน ในปี 1990 เชื่อมโยงกับเกิดสงครามอ่าว ภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปี 1980 และรวมถึงวิกฤตการณ์เศรษฐกิจปี 1997

เมื่อคน Gen X เติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว พวกเขาและพ่อแม่ของพวกเขาต้องเผชิญกับการลดขนาดในภาคธุรกิจครั้งใหญ่ (major corporate downsizing) พวกเขาเป็นคนรุ่นแรกในประวัติศาสตร์ชาติตะวันตก (หรืออย่างน้อยก็ในสหรัฐฯ) ที่มีรายได้หรือฐานะทางการเงินน้อยกว่า (financially less well-off) คนรุ่นพ่อแม่ของตัวเอง ในทางการเมือง พวกเขาถูกบรรยายลักษณะว่าไม่ได้ยึดติดกับอุดมการณ์ความคิดทางการเมืองใดมากเป็นพิเศษ และความท้อแท้และหมดหวังกับการเมือง (disillusionment) ไม่ไว้ใจและระแวงบรรดานักการเมืองและผู้นำบริษัทยักษ์ใหญ่ เนื่องจากพวกเขาเริ่มโตเป็นผู้ใหญ่ในช่วงความถดถอยของกองทัพสหรัฐฯ และความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก และการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจจากการครอบงำของกลุ่มอนุรักษ์นิยมมาสู่ตลาดเสรี อีกทั้งยังอยู่ในช่วงเวลาที่มึเรื่องอื้อฉาวทางการเมืองให้พบเห็นอยู่มาก (Watergate, Iran-Contra affairs, การลงมติถอดถอน Bill Clinton) และการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ซึ่งประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมานี้ทำให้พวกเขาไม่เชื่อ

ใจใคร่ๆก็ตาม (cynical) และมองโลกในแง่ร้ายตลอดแตกต่างจากคนรุ่นก่อนหน้าพวกเขา มากไปกว่านั้น พวกเขายังเป็นคนรุ่นแรกที่ต้องเผชิญกับหายนะทางสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตั้งแต่ the meltdown at Three Mile Island (1979), the Union Carbide disaster in Bhopal, India (1984), and the Chernobyl accident (1986) ซึ่งก็มีส่วนในการก่อร่างสร้างมุมมองของพวกเขาต่อโลกใบนี้อย่างมาก<sup>125</sup>

*Generation Y or Millennials*: สมาชิกของกลุ่มประชากรที่เกิดใกล้เคียงกันในรุ่นนี้ (this demographic cohort) รู้จักกันในรุ่น Millennials เนื่องมาจากกลุ่มที่อายุมากที่สุดในการนี้ได้เติบโตกลายเป็นผู้ใหญ่ในช่วงท้ายของศตวรรษ (millennium) พอดี<sup>126</sup> นอกจากนั้นพวกเขายังถูกเรียกด้วยชื่ออื่นๆเช่น Net Generation<sup>127</sup> Generation 9/11<sup>128</sup> Generation Next<sup>129</sup> และ The Burnout Generation<sup>130</sup> คนรุ่น Millennials ถูกมองว่าเป็น “คนที่เกิดมาในยุคดิจิทัล (Digital Natives)” พวกเขาเป็นรุ่นแรก ซึ่งเติบโตมาในยุคอินเทอร์เน็ต พวกเขาคุ้นเคยกับการใช้อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์อย่างมือถือพกพาและสื่อสังคมออนไลน์<sup>131</sup> ปรัชญาการอื่น ๆ ที่โดดเด่นในคนรุ่นนี้คือในเรื่องของการศึกษา ในสหรัฐอเมริกาคนรุ่นนี้เป็นรุ่นแรกที่ผู้หญิงมีจำนวนมากกว่าผู้ชายในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย และยังมีคะแนนสอบและเกรดที่ดีกว่าด้วย ทั้งยังเป็นรุ่นที่มีเชื้อชาติที่หลากหลายมาก<sup>132</sup> ซึ่งไม่ใช่เพียงในโลกตะวันตกเท่านั้น ในช่วงระหว่างทศวรรษ 1990 – 2010 ผู้คนในประเทศกำลังพัฒนาเริ่มมีการศึกษามากขึ้น เป็นผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศเหล่านั้น<sup>133</sup> นอกจากนี้สำหรับในโลกตะวันตกเอง คนรุ่นนี้จะนับถือในศาสนาซึ่งมีความเคร่งครัดน้อยกว่าคนรุ่นก่อนๆ แต่อาจจะยังระบุตัวเองว่ายังนับถือในศาสนาอื่นๆ หรือยังคงนับถือในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ไม่ได้เคร่งครัดในพิธีใดๆ อีกแล้ว<sup>134</sup>

ที่น่าสนใจคือคนรุ่น Millennials บางครั้งถูกเรียกว่าเป็นรุ่น echo boomers คือเป็นรุ่นที่สะท้อนลักษณะหลายอย่างมาจากรุ่น Boomer โดยสิ่งแรกๆที่เหมือนกันคือการกลับมาอีตราการเกิดที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญอีกครั้งในต้นทศวรรษที่ 1980 ถึงกลางทศวรรษที่ 1990 ทำให้คนรุ่นนี้มีจำนวนที่ใกล้เคียงกับจำนวนคนรุ่น boomers<sup>135</sup> ยกเว้นคนรุ่น Millennials ในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเกิดมาในช่วงเวลาที่ในหมู่คนอายุน้อยเลื่อนแต่งงานกันช้าลง<sup>136</sup> นำไปสู่อีตราการเจริญพันธ์ที่ถดถอย นอกเหนือไปจากจุดต่างดังกล่าวในประเทศกำลังพัฒนา คนรุ่น Millennials ถูกมองว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับคนรุ่น Boomer อีกอย่างคือการเป็น “Generation Me” นักจิตวิทยาบรรยายลักษณะของคนรุ่น Millennials ไว้ว่าเป็น “Me Me Me Generation” คือมีลักษณะที่หลงตัวเองและเอาตัวเองไว้เป็นศูนย์กลาง<sup>137</sup> การถูกบรรยายลักษณะเช่นนี้เป็นเพราะการเลี้ยงดูในวัยเด็ก เนื่องจากคนรุ่นนี้มักจะได้รับการดูแลอย่างประคบประหงมแบบ “ตามใจ/สปอยล์” (“pampering” childhood) แม้ว่าคนรุ่น

Millennials จำนวนไม่น้อยจะเติบโตมาในช่วงที่อัตราการหย่าร้างของครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น แต่พ่อแม่ซึ่งเป็นคน Gen X ก็มักจะให้ความสำคัญกับลูกมากเพื่อทดแทนการที่รุ่นตัวเองถูกพ่อแม่ Baby Boomers ปล่อยปละละเลย ดังนั้นเมื่อเทียบกับรุ่นอื่นๆ คนรุ่น Millennials ไม่ต้องเจอเรื่องลบๆ มาก รวมทั้งยังได้รับการดูแลเป็นอย่างดี (groomed) จากผู้ใหญ่รอบตัวผ่านวิธีคิดที่ “กระตุ้น/ให้กำลังใจ” (empowerment method) ซึ่งเด็กรุ่น Millennials ถูกพร่ำบอกตั้งแต่เกิดว่าพวกเขาเหล่านั้นพิเศษและมีคุณค่า คนรุ่นนี้เติบโตและถูกชี้นำในยุคที่ “ใครๆ ก็ได้เหรียญรางวัล” เพียงแค่ไปเข้าร่วมในกิจกรรมใดๆ และถูกพร่ำสอนว่าต้องคาดหวังว่าจะมีรางวัลมอบให้ทันทีที่ทำงานหนักสำเร็จ ในขณะที่เดียวกัน Millennials ยังถูกส่งเสริมให้กล้าแสดงออกอย่างเปิดเผยต่อหน้าสาธารณะ (to talk openly and publicly) ไม่ว่าจะเรื่องของความรู้สึกของตัวเอง การต้องการพีดแบคในเรื่องต่างๆ และยังมีคามกระตือรือร้นที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับโลกด้วย ทำให้หลายคนวิจารณ์คนรุ่น Millennials บางคนว่าไม่มีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่<sup>138</sup>

แต่อย่างไรก็แล้วแต่ การปกป้องดูแลเหล่านี้ไม่ได้เป็นหลักประกันที่จะทำให้ชีวิตคนรุ่น Millennials มีแต่ความสุขหรือเป็นบวกไปตลอด มิหนำซ้ำคนรุ่น Millennials ยังเติบโตมาท่ามกลางบรรยากาศแห่งความขัดแย้งและความกลัวเสียด้วย จะเห็นว่าพวกเขาโตมาเป็นวัยรุ่นในช่วงของสงครามอ่าว (1990-1991) การระเบิดเมือง Oklahoma และการโจมตีของกลุ่มก่อการร้ายในเหตุการณ์วันที่ 11 กันยายน เป็นต้น นอกจากนี้ เหตุการณ์กราดยิงในโคลัมเบีย (Columbine shootings) ยังถือเป็นการกราดยิงในโรงเรียนครั้งแรกๆ ซึ่งจะกลายมาเป็นสิ่งที่พบเห็นกันมาตลอดแม้แต่ในปัจจุบันของสหรัฐฯ คนรุ่น Millennials จำนวนมากต้องซุ่มหลบภัยจากการกราดยิงในห้องเรียนของตัวเอง (lockdown drills) ความกังวลในปัญหาต่างๆ มากมายที่กล่าวไปนี้ ทำให้คนรุ่น Millennials มีกฎหมายที่บัญญัติออกมาเพื่อปกป้องชีวิตของพวกเขามากกว่าคนรุ่นไหนๆ<sup>139</sup> อีกทั้งคนรุ่น Millennials ทั่วโลกยังต้องทนทุกข์ทรมานกับความปั่นป่วนใหม่ๆ ที่ผุดขึ้นมาจำนวนมาตั้งแต่ที่พวกเขาเริ่มชีวิตการทำงาน หลายคนเผชิญกับภาวะว่างงานซึ่งมีระดับที่สูงมากในช่วงภาวะเศรษฐกิจถดถอยและยังต้องเผชิญการถดถอยอีกระลอกในปี 2020 ซึ่งเป็นผลมาจากการระบาดของโควิด 19<sup>140</sup>

*Generation Z or Zers:* พวกเขายังเป็นที่ยึดมั่นในชื่ออื่นๆ มากมายตั้งแต่ Zoomers<sup>141</sup> iGeneration<sup>142</sup> Neo-Digital Natives<sup>143</sup> Net Gen<sup>144</sup> the Homeland Generation<sup>145</sup> Pluralist Generation<sup>146</sup> และ Centennials<sup>147</sup> เป็นต้น คำว่า “Zoomer” เป็นศัพท์ที่ไม่เป็นทางการในการกล่าวถึงสมาชิกของคนรุ่น Generation Z ซึ่งเป็นการผสมคำมาจากคำว่า boomer ที่มาจากคนรุ่น Baby Boomers โดยใช้ Z ที่มาจากชื่อรุ่นของตัวเอง

คนรุ่นนี้เป็นที่รู้จักจากคุณลักษณะหลักซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติทางเทคโนโลยี พวกเขาเป็นรุ่นทางสังคมรุ่นแรกที่เติบโตขึ้นมาในยุคที่มีมือถือสมาร์ทโฟนและสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทกับผู้คนในชีวิตตั้งแต่อายุยังน้อย<sup>148</sup> ตั้งแต่หน้าที่แรกที่เกิดมา พวกเขาต่างมีชื่อโดเมน (domain name) บัญชีเฟสบุ๊กและทวิตเตอร์ต่างๆ เป็นของตัวเองแล้ว<sup>149</sup> ในญี่ปุ่น Zer ถูกบรรยายลักษณะในฐานะ neo-digital native พวกเขาเหนือกว่าคนรุ่น Millennials ซึ่งถูกบรรยายว่าเป็น digital natives ขึ้นไปอีกหนึ่งขั้น โดยที่ Digital native มักจะสื่อสารกันผ่านข้อความหรือเสียงเป็นหลัก ในขณะที่ Neo-digital natives นั้นใช้วิดีโอ การโทรหากันผ่านวิดีโอ (video-telephony) และภาพยนตร์ ไม่เฉพาะแต่การเข้าถึงมัลติมีเดียทางสังคมเท่านั้น แต่คนรุ่น Zer ยังมีความพร้อมเป็นอย่างดีที่จะใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการทำงานในอนาคตด้วย<sup>150</sup> อย่างไรก็ตาม เมื่อพวกเขาเติบโตมาเป็นวัยรุ่น ก็ได้รับผลกระทบทางลบจากการอยู่บนหน้าจอ (screen time) เนื่องจากพวกเขาใช้เวลาไปกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายมากเกินไปทำให้มีเวลาอ่านหนังสือน้อยลง<sup>151</sup> ในสถานการณ์ทั่วโลกปัจจุบัน คน Gen Z ใช้เวลาไปกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้นและอ่านหนังสือน้อยลงกว่าเดิมไปอีก<sup>152</sup> ทำให้กระทบต่อสมาธิ<sup>153</sup> คลังคำศัพท์<sup>154</sup> ความสามารถทางวิชาการ<sup>155</sup> และความสามารถทางเศรษฐกิจในอนาคตต่อไป<sup>156</sup>

ในทางสังคมและการเมือง คน Gen Z ต้องมีชีวิตอย่างหวาดระแวงอยู่ในโลกที่พลิกผันและพบเจอกับการผงาดขึ้นมาของรัฐบาลที่มีความอนุรักษ์นิยมมากขึ้น พวกเขาเติบโตมาท่ามกลางความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและสภาวะเศรษฐกิจถดถอย ต่างจากคนในรุ่น Gen X และ Millennials ซึ่งต้องเปลี่ยนความคาดหวังของตัวเองจากการเกิดขึ้นมาของสภาวะเศรษฐกิจถดถอย แต่คน Gen Z เกิดมาพร้อมกับสภาวะดังกล่าวทันที ดังนั้นพวกเขาแทบจะไม่สามารถจินตนาการได้ถึงอนาคตทางการทำงานที่มั่นคงและโอกาสที่คนรุ่นก่อนหน้าของพวกเขาเคยพบเจอได้ ผลสุดท้ายที่ตามมาทำให้เมื่อเปรียบเทียบกับพ่อแม่ปู่ย่าตายายของตัวเอง คนรุ่นนี้มีความรู้สึกคิออย่างรอบคอบและวิตกกังวลมากขึ้น ตั้งแต่การคิดเรื่องการจ่ายค่าเทอมและมองหางานทำตั้งแต่วัยเด็ก<sup>157</sup> วัยรุ่น Gen Z กังวลกับเรื่องประสิทธิภาพทางวิชาการของตัวเองและเรื่องงานมากกว่าคนในรุ่นอาวุโสกว่า อีกทั้งยังมีความตระหนักรู้และหมั่นตรวจสอบสุขภาพจิต (mental health condition) ของตัวเองอยู่เสมอ<sup>158</sup> ในทางการเมืองพวกเขาถูกเรียกว่า “Homeland Generation” เพราะว่าเป็นคนรุ่นแรกที่มีชีวิตวัยเด็กอยู่ท่ามกลางมาตรการป้องกันและการตรวจตราจากรัฐอยู่ตลอดเวลา ในสหรัฐฯ พวกเขาโตมาเป็นวัยรุ่นพอดีกับช่วงเวลาที่กระทรวงความมั่นคงภายใน (Homeland Security) บังคับใช้มาตรการป้องกันอย่างเข้มงวดหลังการโจมตีในเหตุการณ์ 9/11<sup>159</sup>



*Generation Alpha*: ถูกตั้งชื่อตามอักษรตัวแรกในภาษากรีก ล้อไปกับการที่เด็กรุ่นนี้เป็นรุ่นแรกที่เกิดเข้ามาในศตวรรษที่ 21.<sup>160</sup> ชีวิตของคนในยุคสมัยใหม่ (Millennium age) แตกต่างจากคนที่อยู่ในช่วงปีก่อนหน้าอย่างมาก ทั้งในเชิงไลฟ์สไตล์ รูปแบบความสัมพันธ์ ธรรมชาติของการทำงาน บทบาทของเพศต่างๆ รวมถึงชีวิตส่วนตัวและการทำงานเปลี่ยนแปลงไปอย่างมหาศาล ชีวิตวัยเด็กของคน Gen Alpha ต้องปะทะสังสรรค์กับโลกที่ขับเคลื่อนไปด้วยเทคโนโลยีอย่างเต็มรูปแบบ สภาวะโรคระบาดโควิด 19 และสงครามยูเครน<sup>161</sup> เด็กรุ่น Alpha กลุ่มแรกๆ เกิดมาในปี 2010 ปีเดียวกับที่ไอแพดและอินสตาแกรมเปิดตัว นอกจากนี้ พบว่าเด็ก Gen Alpha เป็นรุ่นที่เก่งที่สุดในการค้นหาและใช้ (navigate) แอปต่างๆ ที่มีอยู่มากมายบนสมาร์ทโฟน มากไปกว่านั้น โควิด 19 ทำให้พวกเขาเป็นรุ่นแรกที่เริ่มเรียนในระบบการศึกษาผ่านวิธีการทางออนไลน์มากขึ้น ประกอบไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงที่ไปไกลขึ้นมาก (the rise of online technology advancement) ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมและไลฟ์สไตล์ที่เคยมีมาทั้งหมดเปลี่ยนไป Telework, flexi-time, work from home หรือ remote working, working in shifts ทำให้เส้นแบ่งระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงานที่เคยมีในรุ่น Millennials พร่าเลือนไป กระทั่งกับคน Gen Alpha อีกทั้งความผันผวนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสถานการณ์โควิด 19 แพร่ระบาดและสงครามยูเครนทำให้ครอบครัวของพวกเขาต้องประสบกับค่าครองชีพพุ่งสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นเหมือนกันทั่วโลก<sup>162</sup>

แม้แนวคิดนี้จะเป็นที่นิยมอย่างมากในการเสนาเรื่องรุ่น แต่งานวิจัยเหล่านี้ยังคงขาดหลักฐานที่สนับสนุนแนวคิดนี้ ในแง่หนึ่ง นักวิจัยเรื่องรุ่นต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเชื่อมโยงตัวแปรรุ่นไปสู่เหตุการณ์สำคัญหรือประสบการณ์ที่จำเพาะต่อแต่ละกลุ่มปีเกิด (cohort effect) เพราะความสัมพันธ์ดังกล่าวมีตัวแปรแทรกซ้อนอื่นๆ ที่ยากจะจำแนกออก เช่น อิทธิพลของช่วงอายุของคนในแต่ละรุ่น (age effect) หรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกับทุกรุ่นพร้อมกัน (period effect) ตัวแปรแทรกซ้อนเหล่านี้จึงทำให้นักวิจัยไม่สามารถสรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างรุ่นนั้นเกิดจากตัวแปรเรื่องกลุ่มปีเกิดอย่างแท้จริง<sup>163</sup> ในอีกแง่หนึ่ง ความแตกต่างระหว่างรุ่นที่นี้อาจเป็นเพียงความเข้าใจของสังคม ซึ่งอาจไม่ได้สะท้อนถึงความจริงเสมอไป นักวิจัยพบว่าลักษณะของรุ่นหลายประการเป็นภาพเหมารวมหรือการรับรู้ที่บิดเบือนของคนแต่ละรุ่น ซึ่งอาจไม่สะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างแท้จริง<sup>164</sup> คนที่เกิดรุ่นเดียวกันอาจมีลักษณะนิสัย ความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป และบางคนอาจมองว่าตนเองมีลักษณะเหมือนกับคนรุ่นอื่นมากกว่ารุ่นตัวเอง นำไปสู่การระบุตัวตนร่วมกับคนรุ่นอื่น<sup>165</sup> แม้กระทั่งการรับรู้นิยามคำว่า “รุ่น” ก็ยังแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล เช่น นิยามของรุ่นที่แบ่งเป็นชื่อรุ่นต่าง ๆ (เช่น Baby Boomers, Generation X, Generation Y) มักพบในคนอายุน้อย ในขณะที่คนอายุมากมักแบ่งรุ่นโดยใช้ลำดับชั้นวงศ์ตระกูล (genealogical definition)

หรือแบ่งเป็นช่วงอายุคร่าว ๆ โดยไม่ใช่ที่รุ่นที่ชัดเจน<sup>166</sup> ดังนั้น หลักฐานต่าง ๆ จึงชี้ว่า ผู้ที่ศึกษาเรื่องรุ่นไม่ควรตั้งสมมติฐานไว้ก่อนว่ารุ่นต่าง ๆ มีลักษณะที่แตกต่างกันจริง หรือการแบ่งคนเป็นรุ่น ๆ นั้นถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ แต่ผู้วิจัยควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่ว่า ความแตกต่างที่วัดได้นี้อาจเกิดการรับรู้ของคนแต่ละรุ่น ซึ่งอาจไม่ได้สะท้อนถึงความจริงก็ได้<sup>167</sup> แนวคิดดังกล่าวผลักดันให้เกิดแนวทางการวิจัยเรื่องรุ่น โดยใช้มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมมากขึ้น โดยนักวิจัยอาจมองว่า “รุ่น” นั้นเป็น “อัตลักษณ์ทางสังคม” แบบหนึ่ง ซึ่งการนิยามตนเองด้วยอัตลักษณ์นี้อาจสัมพันธ์กับความแตกต่างระหว่างรุ่น และความขัดแย้งระหว่างรุ่นที่ตามมา<sup>168</sup>

จากการทบทวนชุดนิยาม การแบ่ง และปัจจัยในการก่อตัวของความเป็น “รุ่น” งานชิ้นนี้เลือกกรอบกำหนดความเป็นรุ่นที่น่าเสนอโดยทั้ง Bobby Duffy และ The Pew Research Center มาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นรุ่นในกรณีของไทย โดยงานชิ้นนี้พิจารณาถึงทั้ง ผลกระทบจากวงจรชีวิตในแต่ละช่วง หรือผลกระทบจากช่วงอายุ (Life Cycle Effect or Age Effect) ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (Period Effect) และ อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect) กรอบคิดทั้ง 3 ปัจจัยจะช่วยพางานวิจัยชิ้นนี้ขยายขอบเขตการทำความเข้าใจเรื่อง “รุ่น” ในการเมืองและสังคมไทยไปไกลกว่าความแตกต่างเฉพาะด้านอายุ แต่ชวนไปพิจารณาถึงการหล่อหลอมผู้คนในแต่ละช่วงอายุผ่านประวัติศาสตร์ เหตุการณ์พิเศษ ในขณะเดียวกันก็ไม่ละทิ้งการทำความเข้าใจพัฒนาการของผู้คนในแต่ละช่วงวัย

### **รุ่นทางการเมือง (Political Generation)**

ท่ามกลางนิยามและข้อถกเถียงจำนวนมากเกี่ยวกับเรื่อง “รุ่น” แบบทั่วไปแล้ว งานชิ้นนี้สนใจนำแนวคิดเรื่อง รุ่นทางการเมือง (Political Generation) มาใช้ในการทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างรุ่น เนื่องจากพิจารณารุ่นผ่านกรอบการเมืองช่วยทั้งในการยกระดับการนำ 3 กรอบปัจจัยทั้ง ผลกระทบจากวงจรชีวิตในแต่ละช่วง หรือผลกระทบจากช่วงอายุ (Life Cycle Effect or Age Effect) ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (Period Effect) และ อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect) ในเห็นภาพที่ซับซ้อนของปัจจัยต่าง ๆ ที่มากขึ้นโดยเฉพาะปัจจัยด้านการเมือง นอกจากนี้กรอบคิดเรื่องรุ่นทางการเมืองยังช่วยให้ภาพความซับซ้อนในหลากหลายมิติของความเป็นรุ่น ไม่ว่าจะ เป็นความขัดแย้งระหว่างรุ่น หรือการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละรุ่น

### นิยามและข้อถกเถียงว่าด้วย “รุ่นทางการเมือง”

“รุ่นทางการเมือง” เป็นนิยามที่น่าสนใจในการอธิบายการก่อตัวขึ้นของความขัดแย้งระหว่างรุ่น ที่ผ่านมาการอธิบายการกล่อมเกลாதทางการเมือง (political socialization) ในหมู่คนรุ่นเยาว์หรือการนิยามความเป็นรุ่นนั้นมักจะกล่าวถึงแนวคิดที่ว่าถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น (generational descent) แนวคิดนี้พยายามอธิบายว่าคุณค่าทางการเมือง ทศนคติและพฤติกรรมถูกส่งต่อ (transmitted) จากรุ่นสู่รุ่นภายในครอบครัว ตั้งแต่รุ่นปู่ย่ามาจนถึงพ่อแม่และลูกหลาน ผ่านประสบการณ์ที่ได้รับจากการกล่อมเกลாதทางสังคม เด็กๆ เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองมาจากพ่อแม่ของตัวเอง ไม่ว่าจะจากการถูกสอนโดยตรง (direct instruction) การสร้างเสริมประสบการณ์ผ่านระบบการให้รางวัลหรือลงโทษ (reward-punishment in reinforcement experiences) หรือจากการสังเกตและการทำตาม (observation and modelling) ยกตัวอย่างให้เห็นภาพ เช่น ลูกหลานมักจะไต่ยีนบทสนทนาทางการเมืองซึ่งคนในครอบครัวพูดคุยถกเถียงกัน มีการสังเกตพฤติกรรมทางการเมืองของพ่อแม่ ในขณะที่พ่อแม่เองก็อาจจะให้รางวัลแก่ลูกๆ เมื่อพวกเขาแสดงให้เห็นถึงทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องไปกับความเชื่อทางการเมืองของตัวเอง อีกทั้งยังอาจพยายามพูดคุยขัดขวางมุมมองทางการเมืองของเด็กๆ ถ้าแตกต่างไปจากของครอบครัวด้วยก็ได้ แม้ว่าแนวคิดเหล่านี้จะไม่ได้มองการพยายามกล่อมเกลาททางการเมืองของครอบครัวว่าจะส่งผลโดยตรงและเข้มข้นมากที่สุดต่อแนวคิดทางการเมืองของลูกหลาน (political orientation of offspring)<sup>169</sup> แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการกล่อมเกลาทของครอบครัวเช่นนี้มีอิทธิพลมากเช่นกัน

การก่อตัวขึ้นของรุ่นทางการเมืองเกิดขึ้นเมื่อมีกลุ่มคนที่มีช่วงอายุเท่าๆ กัน มีความคิดและความเชื่อทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน และพยายามระดมผู้คนในช่วงอายุเดียวกันผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม รุ่นทางการเมืองในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ในโลกตะวันตกปรากฏขึ้นครั้งแรกในช่วงปี 1815 สมาคมนักเรียน Burschenschaft ในประเทศเยอรมนีรวมตัวกันทั่วประเทศต่อต้านระบอบเผด็จการและเรียกร้องการรวมชาติเยอรมัน และต่อมาได้ขยายตัวทั่วยุโรปและพลังสำคัญในการปฏิวัติหลายที่ทั่วยุโรป จนเป็นที่รู้จักกันในนาม The Youth Europe Generation (1815-1848) จากนั้นจึงเกิดรุ่นทางการเมืองรุ่นใหม่อีกหลายระลอก ไม่ว่าจะเป็น รุ่น The Post-Victorian Generation (1890-1910) รุ่น Great Depression Generation (ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1930) และรุ่น The 1960s Generation (ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1960 - 1970) (Braungart and Braungart, 1990) สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดการก่อตัวขึ้นของรุ่นทางการเมือง ได้แก่ เงื่อนไขการกล่อมเกลาททางสังคมช่วงต้นของรุ่น (pre-text socialization) พัฒนาการของช่วงวัย

(life-course effects) ผลกระทบที่เกิดขึ้นและสร้างความเป็นรุ่น (cohort effects) ผลกระทบจากเหตุการณ์ในช่วงเวลา (period effects)<sup>170</sup>

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ที่อุดมการณ์และแนวคิดทางการเมืองของคนรุ่นต่าง ๆ มีความแตกต่างกันก็มีให้เห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ แนวคิดที่ว่าด้วยทายาทจากรุ่นสู่รุ่น (generational descent) จึงเริ่มไม่สามารถใช้อธิบายได้อีกต่อไป ความเกี่ยวพันทางกันเมืองของคนรุ่นพ่อแม่และรุ่นลูกค่อย ๆ ลดลง ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวของเด็ก ๆ วัยรุ่นตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นไปจนมัธยมศึกษาปลาย โดยเฉพาะในโลกตะวันตก หลังจากออกไปนอกบ้านเข้าสู่ระบบการศึกษาและการทำงานตั้งแต่อายุน้อย การกล่อมเกลாதงสังคมอื่น ๆ กลับมีพลังในการจูงใจมากกว่าการกล่อมเกลามาจากครอบครัว<sup>171</sup> ยกตัวอย่างเช่น เด็กปีหนึ่งในสหรัฐฯ จำนวนหนึ่งที่เติบโตมาในครอบครัวที่เลือกพรรครีพับลิกัน ได้เปลี่ยนมุมมองไปยึดถือแนวคิดที่มีความเสรีนิยมมากกว่าซึ่งเพิ่งได้รับมาตอนเข้าเรียนมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การจะส่งต่อคุณค่าทางการเมืองจากคนรุ่นพ่อแม่ไปสู่ลูกหลานของตัวเองได้นั้นยังต้องมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนด้วย ไม่ว่าจะเป็นความถี่ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (the rate of social change) การเลื่อนสถานะทางสังคม (social mobility) ขอบเขตการผสมผสานทางวัฒนธรรม (the extent of cultural integration) ธรรมชาติในความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกในแต่ละครอบครัว (nature of the parent-offspring relationship) และระดับพัฒนาการการรับรู้ของเด็กเองด้วย (child's level of cognitive development)<sup>172</sup>

ดังนั้น ในเวลาต่อมา แนวคิดที่ว่าด้วย “รุ่นทางการเมือง” จึงเริ่มมีความน่าสนใจมากกว่าในหมู่นักวิชาการที่ต้องการจะอธิบายความแตกต่างทางการเมืองในคนรุ่นแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การจะทำความเข้าใจแนวคิดที่ว่าด้วยรุ่นทางการเมืองได้นั้น ต้องก้าวข้ามมายาคติหลัก 4 ประการก่อน ได้แก่

*ประการแรก* คือ รุ่นทางการเมืองไม่เท่ากับคำว่า “รุ่นทางชีวภาพ” งานยุคแรก ๆ ใช้ความเป็นรุ่นในสองรูปแบบนี้ราวกับเป็นสิ่งเดียวกัน<sup>173</sup>

*ประการที่สอง* รุ่นทางการเมืองไม่ได้ผลัดเปลี่ยนอย่างทันทีทันใดหรือเป็นไปโดยอัตโนมัติในทุก ๆ รอบ 30 – 35 ปี ต่างจากแนวคิดเรื่องทายาทจากรุ่นสู่รุ่น ที่เมื่อผู้ใหญ่ อายุ 30 ปี มีลูก ก็เท่ากับเกิดรุ่นขึ้นมาใหม่ทันทีที่เด็กคลอด เพราะกระบวนการทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (continuous ones) ฉะนั้น คนรุ่นทางการเมืองใหม่จึงไม่อาจรอการส่งต่ออำนาจทางการเมืองจากพ่อแม่มาได้เสมอไป หมายความว่ารุ่นทางการเมืองใหม่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็ก ๆ ที่ยังไม่ทันโตเป็นคนรุ่นพ่อแม่เลยก็ได้ หรือในหลายครั้งคนรุ่นพ่อแม่หรือที่อาวุโสกว่าบางกลุ่มอาจถูกหล่อหลอมเปลี่ยนแปลงด้วย

บรรยากาศทางการเมืองบางอย่าง ที่ทำให้เกิดสำนึกของรุ่นทางการเมืองใหม่และขัดแย้งกับคนในรุ่นเดียวกันเองที่ไม่ได้เปลี่ยนสำนึกทางการเมืองก็ได้ ด้วยเหตุนี้ ประวัติศาสตร์การเมืองจึงไม่ได้มีแต่ความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นพ่อแม่และลูกๆ เท่านั้น แม้จะมีความขัดแย้งเช่นว่าให้เราเห็นบ้างก็ตาม

*ประการที่สาม* แนวคิดที่เห็นว่า “คนรุ่นใหม่หัวก้าวหน้า (liberal young)” กับ “ผู้ใหญ่อนุรักษ์นิยม (conservative old)” เป็นเพียงคนสองกลุ่มที่มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองนั้นดูเกินเกินไป (too oversimplified) ยังคงมีหลายกรณี que แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นหนุ่มสาวบางส่วนก็อาจมีแนวคิดทางการเมืองไปทางอนุรักษ์นิยมมากกว่ารุ่นผู้ใหญ่ได้<sup>174</sup> การทบทวนวรรณกรรมในงานของ Binstock และ Day (1996, 364) พบว่าจากผลการวิจัยต่างๆ ก่อนหน้านี้ “แม้กลุ่มคนที่อาวุโสกว่าส่วนใหญ่จะถูกมองว่ามีความเป็นอนุรักษ์นิยมมากกว่าคนหนุ่มสาว แต่หลักฐานเชิงประจักษ์เกือบทั้งหมดในการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่นิยามตัวเองว่าเป็นอนุรักษ์นิยมและเสรีนิยมในสหรัฐฯ กลับหักล้างแนวคิดที่มองว่าผู้คนยึดถือแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยมมากขึ้นเมื่อพวกเขาอายุมากขึ้น”<sup>175</sup> ในการศึกษาที่เผยแพร่ล่าสุดของ Danigelis และคณะ (2007) ก็พบข้อสรุปคล้ายๆ กันว่า การมีอายุมากขึ้นไม่ได้ทำให้คนกลายเป็นอนุรักษ์นิยม และความคิดเห็นของผู้คนในทุกวัยก็ไม่ได้มีความมั่นคงไปตลอดเวลา ไม่ว่าจะอายุเท่าใดต่างเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวตลอดเวลา เช่น เหตุการณ์ทางการเมืองหรือการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางเทคโนโลยี<sup>176</sup> และแน่นอนว่าบางคนอาจจะเปลี่ยนการโหวตให้พรรคการเมืองไปตามบริบททางการเมืองในแต่ละการเลือกตั้งได้ด้วย เช่น ในเยอรมนี กลุ่มคนที่อาวุโสกว่ายังคงโหวตให้พรรค Christian Democrats (CDU) ถึงแม้ว่าพรรคจะมีจุดยืนในการทำงานขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่มตัวเองก็ตาม นอกจากนั้นผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจจะมีอุดมการณ์หรือความชื่นชอบในนโยบายหนึ่งๆ ในแบบหนึ่ง แต่นโยบายอื่นๆ อาจแตกต่างกันออกไปก็ได้ ดังเช่นที่ Colomer (2001, 163) กล่าวไว้ว่า “ผู้สูงวัยอาจมีแนวคิดแบบฝ่ายขวาในนโยบายทางเศรษฐกิจ แต่มีแนวคิดแบบฝ่ายซ้ายเสรีนิยมในประเด็นทางศีลธรรม”<sup>177</sup> เป็นต้น

และ *ประการที่สี่* ประการสุดท้าย การเติบโตและขยายตัวของขบวนการเคลื่อนไหวเยาวชนคนรุ่นใหม่ก็ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นมาของรุ่นทางการเมืองใหม่ด้วย งานศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนรุ่นใหม่จำนวนมากในช่วงศตวรรษที่ 20 เห็นว่ายิ่งเร็วเกินไปที่จะบอกว่าการเคลื่อนไหวของคนหนุ่มสาวที่มีให้เห็นมากขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งๆ เป็นสัญญาณในการก่อตัวของรุ่นทางการเมืองใหม่<sup>178</sup>

จากข้อถกเถียงข้างต้น นักวิชาการหลายฝ่ายพยายามพัฒนาการแบ่งและนิยามรุ่นทางการเมืองหลากหลายรุ่น ในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของโลกตะวันตก มีตัวอย่างรุ่นทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ทั้งหมด

4 รุ่น ได้แก่ the Young Europe Generation (1815-1848) the Post-Victorian Generation (1890-1910) Great Depression Generation (1930s) และ the 1960s Generation (1960- 1970)<sup>179</sup>

ขบวนการเคลื่อนไหวของเยาวชนคนรุ่นใหม่แบบเต็มรูปแบบนั้นเกิดขึ้นในปี 1815 เมื่อขบวนการนักศึกษาอย่าง Burschenschaft (Students' Association) ในเยอรมันลุกขึ้นมาเดินเคลื่อนไหวประท้วงอำนาจเผด็จการ (despotism) ของบรรดาเจ้าผู้ปกครองในรัฐเล็กจ้อยต่าง ๆ รวมถึงต้องการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งความเป็นชาติหนึ่งเดียวของเยอรมัน (nationalism)<sup>180</sup> นับตั้งแต่นั้นมา เราได้เห็นการเกิดขึ้นของขบวนการนักศึกษาในหลายประเทศ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1930 และ 1960 ซึ่งดูจะสะท้อนให้เห็นการเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางของกิจกรรมทางการเมืองที่มีฐานมาจากรุ่น (political generational activity)<sup>181</sup>

### ปัจจัยที่ก่อให้เกิดรุ่นทางการเมือง

หลังจากทำความเข้าใจแนวคิด ข้อถกเถียง และปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องรุ่นทางการเมืองแล้ว คำถามต่อมาคือว่า ทำไมรุ่นทางการเมืองถึงกำเนิดขึ้นมาเฉพาะในบางช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ งานวิจัยจำนวนมาก พบว่ามี 3 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดรุ่นทางการเมืองในช่วงเวลาเฉพาะนั้นๆ ขึ้นมา อันได้แก่ ผลกระทบจากช่วงเวลาของชีวิต (life-course), ผลกระทบจากกลุ่ม (cohort) และผลกระทบจากเหตุการณ์/ช่วงเวลาเฉพาะหรือพิเศษ (period)

*ผลกระทบจากช่วงเวลาของชีวิตทางการเมือง (Political Life-Course Effects):* ผลกระทบจากแต่ละช่วงชีวิต หรือพัฒนาการลักษณะของคนในทางจิตเวช (psychobiological developmental characteristics) อธิบายการมีพฤติกรรมและทัศนคติทางการเมืองบนฐานของห้วงเวลาของชีวิต (life-cycle) เป็นหลัก

ช่วงชีวิตในแต่ละช่วง (stage) มีส่วนอย่างมากในการกำหนดและสร้างพฤติกรรมทางการเมืองที่หลากหลาย<sup>182</sup> สมมติฐานของแนวคิดนี้อยู่ตรงที่ว่า เมื่อปัจเจกบุคคลมีอายุมากขึ้น พวกเขาจะต้องผ่านการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพบางอย่างไม่ว่าจะในเรื่องสรีระร่างกาย (physiology) การทำงานของการรับรู้ (cognitive functioning) รูปแบบทางอารมณ์ต่างๆ (emotional patterns) และความต้องการอื่นๆ (needs) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาทางชีวภาพ (biopsychology) เหล่านี้มักจะเกิดขึ้นเรื่อยๆ ตลอดช่วงชีวิตของคนเรา (lifespan) และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นลำดับขั้น (sequential) ตามอายุ คนหนุ่มสาวก็มีความคิดแบบหนึ่ง พออายุมากขึ้นก็เริ่มเปลี่ยนไปคิดอีกแบบหนึ่ง ไม่สามารถย้อนกลับ (irreversible) และส่วนใหญ่จะเป็นเหมือนกันทุกคน (universal) เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าในแต่ละขั้นของช่วงชีวิตจะไปเกี่ยวโยงกับเรื่องแนวคิด/ความเชื่อ (orientations) ความจำเป็นต่างๆ (needs) ความสนใจ (interests) และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอายุในแต่ละกลุ่ม ตามการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ<sup>183</sup>

แนวทางแบบช่วงเวลาของชีวิต (life-course approach) ค้นพบว่าช่วงวัยรุ่น (youth period) เป็นช่วงเวลาที่ก่อตัวทางความคิดที่สำคัญ (key formative years) ในการสร้างคุณลักษณะทางการเมืองของคนคนหนึ่ง นักวิจัยจำนวนมากเห็นว่า วัยเด็กเป็นวัยที่มนุษย์ยังมีความสามารถในการสร้างกรอบคิด (conceptualize) และเข้าใจการเมืองอยู่อย่างจำกัด ไม่ว่าจะเป็นในแง่การเริ่มรับรู้และเข้าใจความเป็นนามธรรมของแนวคิดทางการเมืองและนโยบายต่าง ๆ<sup>184</sup> ดังนั้น วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่ตอนต้น (ประมาณอายุ 15 – 25 ปี) จึงถือเป็นช่วงเวลาสำคัญของชีวิตที่จะพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมือง เกิดการก่อตัวและลงหลักทางความคิด มุมมองต่อโลก (world-view) และความคิดหลักส่วนใหญ่จะยังคงอยู่กับพวกเขาเมื่อเติบโตใหญ่<sup>185</sup> ในแง่ทางชีวภาพ (biological terms) การเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ (cognitive changes) ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการเป็นวัยรุ่นนั้นปูทางการสร้างความตระหนักรู้ทางการเมืองที่มากขึ้นและความสามารถในการคิดแบบวิพากษ์อย่างเข้มข้น การเติบโตในด้านความรู้ (cognitive growth) ทำให้คนหนุ่มสาวสามารถพัฒนาจุดยืนที่มั่นคงขึ้นกว่าเดิม การประเมินทางการเมืองของพวกเขาก็มีความลุ่มลึก<sup>186</sup> ยิ่งไปกว่านั้น ช่วงเวลาวัยรุ่นเป็นช่วงในการค้นหาความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรม (fidelity) เพื่อใช้ในการประกอบสร้างอัตลักษณ์และค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสังคมด้วย<sup>187</sup>

ในแง่ของความหลากหลายของอุดมการณ์การเมือง (Ideological spectrum) การศึกษาการเมืองของคนรุ่นใหม่ (youth politics) ทั้งในระดับชาติและระดับข้ามชาติตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ถึง 1980 เป็นต้นมา ตั้งข้อถกเถียงไว้ว่าคนหนุ่มสาวมีแนวโน้มที่จะวิพากษ์วิจารณ์สังคมและการเมืองมากกว่า โดยเฉพาะในเรื่องการรับมือกับปัญหาสังคมโดยผู้ใหญ่อำนาจ<sup>188</sup> งานศึกษาเหล่านี้ยังรายงานด้วยว่า คนรุ่นใหม่มักจะมีแนวคิดทางการเมืองของตัวเองว่าอยู่ตรงกลางหรือไม่ก็ขยับไปทางซ้ายกว่า อีกทั้งส่วนใหญ่ยังมักจะเป็นเสรีนิยมในทางการเมืองมากกว่ากลุ่มที่มีอายุมากกว่าด้วย<sup>189</sup> การสำรวจผู้นำการปฏิวัติ 64 คน ในรอบ 300 ปี ชี้ให้เห็นว่า จุดที่คนเหล่านี้มีส่วนร่วมมากที่สุดคือพวกเขาโดยมากมักเป็นคนอายุน้อย ร้อยละ 36 ระบุว่าเข้าร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติตั้งแต่ก่อนอายุ 20 ปี ขณะที่ร้อยละ 84 เข้าร่วมในช่วงอายุ 35 ปี<sup>190</sup>

ในทางกลับกัน วัยกลางคนและคนที่อาวุโสกว่ามักจะถูกอธิบายแตกต่างออกไป การสำรวจพบว่าคนในช่วงวัยกลางคนเป็นกลุ่มที่แปลกแยก (alienated) จากสังคมโดยรวมน้อยที่สุด และพวกเขามีความสุดโต่งไปในทางใดทางหนึ่งน้อย เมื่อเทียบกับทัศนคติทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่และกลุ่มผู้ใหญ่ที่อายุมากกว่า พวกเขามีแนวโน้มที่จะมีความเป็นเสรีนิยมน้อยกว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่แต่ก็ไม่ได้มีความเป็นอนุรักษ์นิยมเท่าคนที่อาวุโสกว่า อีกทั้งยังมักจะเข้าไปร่วมโหวตและมีส่วนร่วมในการเมืองกระแสหลักและมีความกลางๆ (mainstream and moderate politics) มากกว่าที่จะใช้วิธีแบบที่กลุ่มสุดโต่งหรืออนุรักษ์นิยมขวาจัดใช้กัน<sup>191</sup> นักวิชาการจำนวนมากอธิบายเหตุผลที่เป็นเช่นนี้ว่าเป็นเพราะตำแหน่งแห่งที่ทางอำนาจที่

สูงกว่าของวัยกลางคนและส่วนได้ส่วนเสียที่เพิ่มมากขึ้น (strong developmental stakes) ของพวกเขาในระบบสังคมการเมือง<sup>192</sup> ทำให้ยังต้องมีส่วนร่วมในระบบการเมืองทางการเมืองและไม่สุดโต่งจนเสียผลประโยชน์เฉพาะหน้ามากเกินไป สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (older adulthood) ข้อสรุปโดยทั่วไป (conventional conclusion) รวมถึงผลการสำรวจจากหลายแหล่ง เห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุกว่ามักจะมีความเป็นอนุรักษ์นิยมมากกว่าคนหนุ่มสาวและวัยกลางคน<sup>193</sup> แต่นี่ก็เป็นข้อสรุปที่ยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางนัก เนื่องจากรูปแบบการโหวตให้แก่พรรคการเมืองของรุ่นคนที่มีความอาวุโสกว่าไม่ชัดเจนเท่าใด<sup>194</sup>

*ผลกระทบจากกลุ่มทางการเมืองที่เกิดใกล้เคียงกัน (Political Cohort Effects):* โดยทั่วไปแล้ว คำว่ากลุ่ม หรือ cohort มักจะใช้กล่าวถึงกลุ่มที่มาจากการเกิด หรือ birth cohort หรือก็คือกลุ่มที่เกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน โดยคนกลุ่มนี้มักจะมีแนวโน้มในการแบ่งปันชุดประสบการณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์หรือสังคมร่วมกัน ซึ่งในมุมมองแบบกลุ่มนี้ (cohort perspective) ให้คำอธิบายว่าด้วยการก่อตัวของรุ่นทางการเมืองแตกต่างออกไป ขณะที่ Life-Course Effects เน้นการสร้างความคิดทางการเมืองตามช่วงวัย แต่สำหรับ Cohort Effect เน้นความสำคัญของประสบการณ์ร่วมของคนที่เกิดใกล้เคียงกันมากกว่า ไม่ได้พิจารณาเฉพาะความใกล้เคียงทางอายุ โดยเน้นคนกลุ่มที่เติบโตขึ้นมาภายใต้เงื่อนไขเฉพาะทางสังคมเดียวกัน มีประสบการณ์ร่วมกันในกลุ่มเหตุการณ์ที่มีความหมาย (set of meaningful events) และพัฒนาการของวงจรชีวิต (stage of life-cycle development) เดียวกันอีก ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความคิดความอ่านทางการเมือง ทศนคติและพฤติกรรมของพวกเขาไปตลอดชีวิต นอกจากนี้ประสบการณ์ร่วมดังกล่าวยังเป็นตัวตัดสินด้วยว่าสมาชิกภายในกลุ่มที่เกิดใกล้เคียงกันเหล่านั้นจะผูกโยงร่วมกันเพื่อลุกขึ้นมาสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือไม่ จากมุมมองเช่นนี้ ทำให้เห็นว่ากลุ่มคนที่เกิดมาใกล้เคียงกันในแต่ละกลุ่มนั้น (each cohort) มีลักษณะและองค์ประกอบทางประชากรที่โดดเด่นแตกต่างกันไป โดยเฉพาะจำนวนของแต่ละรุ่น<sup>195</sup>

แม้ว่าจะปฏิเสธแนวคิดเรื่องช่วงเวลาของแต่ละขั้นของชีวิต (Life-course effect) ว่าเป็นปัจจัยชี้ขาดในการกำหนดและสร้างรุ่นทางการเมือง แต่การก่อตัวของกลุ่มทางการเมืองที่เกิดใกล้เคียงกัน (political cohorts) นั้นก็มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับแนวคิดดังกล่าวไม่มากนักน้อย เหตุการณ์ทางสังคมการเมืองอาจสร้างผลกระทบที่แตกต่างแก่กลุ่มอายุที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาของชีวิตในแต่ละขั้นและประสบการณ์ที่กลุ่มอายุนั้นๆ เคยพบเจอมา<sup>196</sup> ช่วงวัยรุ่นมักถูกมองว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการก่อร่างสร้างคุณค่าและทัศนคติทางสังคมและการเมือง ภายหลังจากช่วงเวลานั้น อะไรก็ตามที่เกิดขึ้นในสังคมเมื่อกลุ่มคนรุ่นใหม่ (youthful cohort) เติบโตกลายเป็นวัยรุ่น (comes of age) จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อมุมมองทางการเมืองของพวกเขา มากไปกว่านั้น แนวคิดทางการเมือง (political orientation) ซึ่งก่อตัวใน



ตอนวัยรุ่นยังก่อให้เกิดรากฐานในการรับรู้และตีความเรื่องการเมืองไปตลอดชีวิต และมีแนวโน้มน้อยมากที่จะมีการเปลี่ยนแปลงฐานคิดไปเมื่ออายุมากขึ้น<sup>197</sup> นอกจากนี้ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ (critical historical incident) เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ สงคราม การอพยพพลัดถิ่น นวัตกรรมใหม่ๆ ทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม แม้จะกระทบกับสมาชิกในทุกภาคส่วนของสังคม แต่ก็พบว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่ซึ่งอยู่ในช่วงก่อตัวของการเรียนรู้ทางการเมืองนั้นได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงมากที่สุด

ยกตัวอย่างเช่น Loewenberg (1983) ได้รวมเอาองค์ประกอบในทางจิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) กับการตีความเรื่องกลุ่ม (cohort interpretation) มาใช้ในการอธิบายการเติบโตขึ้นของระบอบนาซีหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เขาเสนอว่า ระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง กลุ่มเด็กที่เกิดมาในปี 1900 – 1914 มีจำนวนค่อนข้างมากโดยเปรียบเทียบกับรุ่นก่อนๆ อีกทั้งยังต้องพบเจอกับประสบการณ์ร้ายแรงร่วมกันอีกจำนวนไม่น้อยด้วย ตั้งแต่การที่พ่อต้องออกจากบ้านเพื่อไปรบ สภาวะความหิวโหยและการขาดแคลนสิ่งอุปโภคบริโภคในช่วงสงคราม การกลับบ้านของบรรดาคุณพ่อที่เป็นทหารภายหลังการพ่ายแพ้สงครามที่น่าอดสูของจักรวรรดิเยอรมัน อัตราการว่างงานที่สูง และความผิดหวังอย่างขมขื่นต่อรัฐบาลของตัวเองในขณะนั้น เป็นต้น ประสบการณ์ร่วมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาแห่งการก่อตัว (formulative years) เหล่านี้เองทำให้กลุ่มเฉพาะที่เกิดในช่วงเวลาดังกล่าวเปราะบางและยอมรับในวิธีการแก้ปัญหาที่โหดร้ายของรัฐบาลนาซีตัวชีวิตที่ทำให้เห็นผลกระทบของกลุ่มที่เกิดใกล้เคียงกัน (cohort effect) สะท้อนได้จากสัดส่วนของกลุ่มอายุที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองต่างๆ ของเยอรมนีในช่วงทศวรรษ 1930 จะเห็นว่า พรรค Social Democratic Party ซึ่งยึดมั่นในความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดใบบรรดาพรรคการเมืองของเยอรมนีในช่วงเวลานั้น มีสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 18 – 30 ปี เพียงร้อยละ 19.3 เท่านั้น และมีเพียงร้อยละ 8 ที่อายุน้อยกว่า 25 ปี ขณะที่พรรคนาซีอย่าง Nationalist Socialist Party กลับมีสัดส่วนสมาชิกที่อายุระหว่าง 18 – 30 ปี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 37.6 ในปี 1931 มาเป็นร้อยละ 42.2 ในปี 1932<sup>198</sup>

ตัวอย่างที่น่าสนใจอื่นๆ คือคนในรุ่นแห่งการสนับสนุนการแต่งงานของเกย์ (Gay marriage generation) คนรุ่นนี้เป็นตัวอย่างของการสร้างรุ่นจากจินตนาการ หรือ รุ่นจินตกรรม (imagined generation) ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่คนทุกรุ่นไม่ว่าจะมีความคิดทางการเมืองแบบซ้าย ขวา สนับสนุนพรรครีพับลิกันหรือเดโมแครต เกรงศาสนาหรือมีความเป็นอนุรักษ์นิยมมาก ต่างเห็นด้วยว่าสิทธิในการแต่งงานของเกย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต รุ่นทางการเมืองเช่นนี้ไม่ได้เกิดจากกลุ่มที่เป็นอายุ (age cohort) แต่เป็นกลุ่มย่อยๆ ซึ่งร่วมตอบสนองไปกับประเด็นกระตุ้นของแต่ละรุ่น (generational triggers) และต้องการที่จะกำหนดโชคชะตาของตัวเอง

รุ่นทางการเมืองนี้มักจะหมายถึงสมาชิกของกลุ่มซึ่งแบ่งปันประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม (social and cultural exposure) ในเงื่อนไขเฉพาะทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ทำให้เกิดความโดดเด่นเฉพาะรุ่นขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มนั้นๆ จะมีประสบการณ์กับประวัติศาสตร์เช่นว่าเท่ากันหมด สมาชิกของคนในรุ่นเดียวกันเองอาจมีความแตกต่างบางอย่างจากกันอย่างน้อยก็สำคัญเกิดขึ้นได้ในแง่ของการที่สมาชิกย่อยในรุ่นนั้นๆ (generation units) ตอบสนองต่อประสบการณ์ร่วมดังกล่าวในมุมที่ต่างกันออกไป เช่น คนรุ่น Gay Marriage แม้จะสนับสนุนสิทธิในการแต่งงานของเกย์ แต่อาจมีแนวทางในการผลักดันต่างกัน กลุ่มหนึ่งอาจมองว่าควรสร้างแรงสนับสนุนจากสาธารณะ เพื่อให้ค่านิยมฝังลึกไปในสังคมและจะทำให้การเรียกร้องสิทธิดังกล่าวเป็นไปได้มากขึ้น ขณะที่อีกกลุ่มมองว่าจะได้สิทธิต้องกดดันผ่านกลไกรัฐเป็นหลักให้ได้มาซึ่งร่างกฎหมาย ดังนั้นการเป็นรุ่นหนึ่งๆ จึงประกอบไปด้วยกลุ่มจำนวนมากของผู้คนที่มีความโดดเด่นแตกต่างกัน แต่ละกลุ่มนิยามความเป็นตัวเองผ่านการต้องปะทะกับเหตุการณ์ทางสังคมในประวัติศาสตร์ช่วงนั้นๆ รวมถึงยังมีปฏิริยาโต้ตอบแตกต่างกันออกไปได้ด้วย<sup>199</sup>

*ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะทางการเมือง (Political Period Effects):* ไม่ใช่รุ่นทุกรุ่นจะกลายมาเป็นรุ่นทางการเมือง การอธิบายว่ารุ่นใดบ้างจะพัฒนาความเป็นรุ่นไปสู่รุ่นทางการเมืองต้องอาศัยตัวแปรด้าน “ช่วงเวลาเฉพาะทางการเมือง (Political Period Effects)” แนวคิดดังกล่าวเน้นว่ามีเพียงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และกระแสทางสังคมวัฒนธรรมเฉพาะบางอย่างเท่านั้นที่จะส่งเสริม หรือยับยั้งการก่อตัวและพัฒนาขึ้นของรุ่นทางการเมือง โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นหนุ่มสาว<sup>200</sup> หากจะกล่าวให้มีความชัดเจนมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปร่างอย่างสิ้นเชิง (transform) ของชุมชน วัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคมและระบบการเมืองเป็นตัวอย่งที่ทำให้เห็น (represent) ความไม่ปะติดปะต่อทางประวัติศาสตร์ (historical discontinuities) ปูทางให้เกิดความไม่พอใจของคนรุ่นใหม่ (youthful disenchantment) และเริ่มลุกขึ้นมามีส่วนร่วมทางการเมืองต่อมา (politically active)<sup>201</sup> ตัวอย่างเช่น การแพร่ขยายของขบวนการและแนวคิดแบบชาตินิยมเป็นวัฏจักรหลักต่อรุ่นทางการเมืองของคนหนุ่มสาวและขบวนการเคลื่อนไหวของพวกเขาในศตวรรษที่ 19 ขณะที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาการว่างงานในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด (fostered) ความท้อแท้และไม่พอใจโกรธแค้นในบรรดาคนหนุ่มสาว ส่งผลให้เกิดการผงาดขึ้นมาของรุ่นทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในศตวรรษที่ 1930<sup>202</sup> การปะทะกันของทั้งปัจจัยกระตุ้นทางอุดมการณ์และวิกฤติการณ์ครั้งใหญ่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งนัก และเมื่อเกิดขึ้น จึงส่งผลให้เกิดความไม่พอใจและเครื่องมือทางอุดมการณ์ทำงานอย่างสอดคล้องกันและทรงพลัง

แม้ว่าแนวคิดที่ว่าด้วยรุ่นทางการเมืองจะมีประโยชน์หลายประการในการอธิบายปรากฏการณ์การขึ้นมามีบทบาทของคนรุ่นหนึ่งๆ ในการเคลื่อนไหวทางสังคม แต่ปัญหาและข้อจำกัดหลักๆ ของแนวคิด

ดังกล่าวมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ หนึ่ง การกำหนดความเป็นรุ่นทางการเมืองในเชิงพื้นที่ (spatial span of a political generation) สอง ความหลากหลายและการแข่งขันกันเองภายในรุ่นทางการเมือง (diversity and contesting within one political generation) และ สาม ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองในระยะยาว

*การกำหนดความเป็นรุ่นทางการเมืองในเชิงพื้นที่ (spatial span of a political generation):* ในการอธิบายรุ่นทางการเมืองมักเกิดคำถามว่า เหตุใดคนรุ่นใหม่ในบางพื้นที่ที่แตกต่างกันทั่วโลกกลายเป็นคนรุ่นทางการเมืองเดียวกัน ในขณะที่คนรุ่นใหม่ในพื้นที่อื่นๆ นอกเหนือจากนั้นไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของรุ่น<sup>203</sup> เช่น ในช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นช่วงเวลาที่คนหนุ่มสาวจำนวนนับไม่ถ้วนไม่ว่าจะในซีกโลกตะวันตกและตะวันออก กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว กำลังพัฒนา หรือยังไม่พัฒนา ต่างแบ่งปันและสะท้อนว่าพวกเขาเหล่านั้นมีความคิดทางการเมือง ขั้วกั้วล และมีการลงมือเคลื่อนไหวที่คล้ายๆ กัน ในทางกลับกัน เยาวชนคนหนุ่มสาวที่อาศัยอยู่คนละพื้นที่ในช่วงเวลาเดียวกันกลับไม่ได้มีความเป็นรุ่นเดียวกันทางการเมือง เช่น คนรุ่นใหม่ในจีนและเยอรมนี ซึ่งในหมู่วัยรุ่นหนุ่มสาวของทั้งสองประเทศไม่เคยมีชุดประสบการณ์ (community of experience) ร่วมกันไม่ว่าจะในศตวรรษที่ 19 หรือศตวรรษที่ 1960 ก็ตาม<sup>204</sup>

*ความหลากหลายและการแข่งขันกันเองภายในรุ่นทางการเมือง (diversity and contesting within one political generation):* ในแต่ละรุ่นทางการเมืองมีความหลากหลายและความขัดแย้งระหว่างรุ่นภายใน (intra-generational conflict) ดังที่ Mannheim ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าภายในรุ่นทางการเมืองเดียวกัน ก็มีทั้งกลุ่มในรุ่น (generation units) ที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงของรุ่น (protagonist) และคู่แข่งที่เห็นแย้ง (antagonist) สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความขัดแย้งเช่นนี้มาจากบริบทพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกันซึ่งมิให้เห็นในรุ่นทุกรุ่น<sup>205</sup> ดังนั้น เมื่อมีการก่อตัวของรุ่นทางการเมืองขึ้นมา ไม่เฉพาะความขัดแย้งกับรุ่นอื่นๆ (intergeneration conflict) เช่นรุ่นเด็กกับรุ่นผู้ใหญ่ จะเกิดขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงความขัดแย้งภายในรุ่นเดียวกันเองนี้ด้วย (intragenerational conflict)

ท่ามกลางรุ่นทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ (youth political generation) ยังมีกลุ่มทางการเมืองต่างๆ ภายใน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายซ้ายปะทะฝ่ายขวา, กลุ่มสายกลางกับกลุ่มสุดโต่ง (moderate vs extreme) กลุ่มที่มีส่วนร่วมเชิงรุกอยู่ตลอดเวลา (proactive) หรือกลุ่มที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลง (changed-oriented) เป็นต้น หรือแม้แต่ในฝั่งที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน ก็ยังมีความแตกต่างที่ลึกซึ้งได้ด้วย เช่น กลุ่มในรุ่นย่อยๆ ที่นิยมแนวทางแบบสุดโต่งหรือแนวทางปฏิวัติภายใต้แนวอุดมการณ์ฝ่ายซ้าย (political left) ไปจนถึงแนวคิดแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย และอนุรักษ์นิยม โดยปฏิเสธอุดมการณ์ที่มีอำนาจนำ

(ideological status quo) ในหมู่แนวคิดแบบเสรีนิยมทั้งหลาย และส่งเสริมแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่สุดชั่วกว่าหรือต้องการให้เกิดรูปแบบทางการเมืองแบบยูโทเปีย (Utopian forms of politics)<sup>206</sup>

ตัวอย่างที่ดีและทำให้เห็นภาพมากขึ้นคือภายในรุ่นทศวรรษที่ 1960 ภาพที่คนจะนึกถึงเมื่อพูดถึง “ทศวรรษที่ 60” มักจะไปเกี่ยวข้องกับยุคสมัยที่นักเรียนนักศึกษาเป็นผู้มีส่วนร่วมหลัก ร่วมกันประท้วงเพื่อสิทธิพลเมือง (civil rights) การต่อต้านสงคราม ขบวนการเคลื่อนไหวเฟมินิสต์ และที่สำคัญคือการผงาดขึ้นมาของแนวคิดซ้ายใหม่ (New Left) อย่างไรก็ตาม มีหลักฐานที่เด่นชัดว่าคนหนุ่มสาวในยุคสมัยเดียวกันหลายพันคนเป็นกลุ่มผู้สนับสนุนหลักของแนวคิดแบบขวาใหม่ (New Right) พวกเขาเหล่านี้เคยเข้าร่วมการประท้วงของฝ่ายขวา และในเวลาต่อมาก็กลายมาเป็นผู้นำอนุรักษ์นิยมในทุกวันนี้<sup>207</sup>

และ ปัญหาที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้เกี่ยวกับความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองในระยะยาว: การวิเคราะห์ถึงผลกระทบในระยะยาว (long lasting impact) และการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระยะต่อมาของคนรุ่นเดียวกันเพื่อทำความเข้าใจรุ่นทางการเมือง เป็นเรื่องที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ ในขณะที่งานหลายชิ้นรายงานว่าคนในช่วงอายุที่แก่กว่ามักจะมีความเป็นอนุรักษ์นิยมและมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนพรรคอนุรักษ์นิยมมากกว่าตามไปด้วยเมื่อเทียบกับคนในรุ่นอายุที่น้อยกว่า นักทฤษฎีสายวงจรของช่วงชีวิต (life cycle theorists) อธิบายว่าการที่แนวคิดแบบอนุรักษ์นิยมเพิ่มสูงควบคู่ไปกับอายุที่มากขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความรู้สึกช้าลงจากการแก่ตัว (aging slowdowns) และระยะเวลาที่คนมีอายุมากขึ้นกลุ่มนั้นได้มีความผูกพันไปกับสังคม (identify with society)<sup>208</sup> แต่ผู้ที่ศึกษาด้านรุ่นทางการเมืองหลายกลุ่มกลับเห็นไปในทางตรงข้ามอย่างสิ้นเชิง คือ ความมุ่งมั่นทางการเมือง (commitment) และอุดมการณ์ทางการเมือง ไม่ได้จางหายไปตามกาลเวลา งานวิจัยจำนวนนับไม่ถ้วนที่ศึกษาช่วงเวลาของชีวิตผู้คนในระยะยาว (life-course research) ค้นพบว่า ความคงเส้นคงวาในทัศนคติทางการเมืองเมื่อได้รับมาแล้วในช่วงปีที่แนวคิดค่อย ๆ ก่อตัวและตกผลึก กลับมีให้เห็นอย่างเด่นชัดมาก ไม่เปลี่ยนแปลงในเนื้อหาสาระเลยตลอดชีวิตของคนคนหนึ่ง เนื่องจากเมื่อชุดความเชื่อทางการเมืองหนึ่ง ๆ ถูกปรับไปแล้ว ก็มักจะมีแนวโน้มที่คนคนนั้นจะละทิ้งความเชื่อดังกล่าวของตัวเองน้อยมาก<sup>209</sup>

ในอีกแง่หนึ่ง งานวิจัยหลายชิ้นยังพบว่าทัศนคติทางการเมืองของปัจเจกนั้นเปลี่ยนแปลงได้ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของวัย ทว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น ปัจเจกที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิด (outlook) ของตัวเองอาจเกิดขึ้นได้ตามข้อเท็จจริงใหม่ๆ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นเข้ากันได้กับความคิดทางการเมืองที่มีอยู่แล้วของคนรุ่นนั้นๆ หรือไม่มากกว่า ในแง่นี้ เท่ากับว่า สมาชิกกลุ่มที่เป็น “เสรีนิยม” และ “อนุรักษ์นิยม” ในรุ่นทางการเมืองนั้นๆ จะยังคงความเป็น “เสรีนิยม” และ “อนุรักษ์นิยม” ไปตลอดช่วงชีวิตทางกายภาพของพวกเขา แต่ในบางเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่าง

รวดเร็ว ความคิดทางการเมืองอาจเปลี่ยนแปลงได้<sup>210</sup> นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองยังเป็นผลมาจากอุดมการณ์ที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่วัยรุ่น แต่ยังไม่เคยแสดงออกอย่างชัดเจนก่อนหน้านี้ การอธิบายของแนวคิดกลุ่มที่เกิดใกล้เคียงกัน (cohort explanation) มองว่ากลุ่มอายุที่เกิดใกล้ๆกัน (aging cohort) ไม่จำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอนุรักษ์นิยมมากขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น แต่ที่เป็นเช่นนั้นเพราะแท้จริงแล้วพวกเขาสร้างและสะสมคุณลักษณะแบบอนุรักษ์นิยมมาตั้งแต่ช่วงวัยรุ่น (since their formative years) ตัวอย่างเช่น ในกลุ่ม (cohort) ที่ก่อร่างคุณลักษณะทางการเมืองมาในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำและนโยบาย New Deals สะสมความเป็นอนุรักษ์นิยมมาตั้งแต่เด็กและมีแนวโน้มที่จะแสดงความอนุรักษ์นิยมมากขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤติการทางเศรษฐกิจในวัยชรา แม้ว่าเขาจะมีสายสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและระบุตัวเองในการเลือกตั้งพรรคเสรีนิยมอย่าง Democrats ตลอดช่วงชีวิตของพวกเขาก็ตาม<sup>211</sup>

นอกจากนี้ ในแบบสำรวจข้ามประเทศ (large-scale and cross nationals) ที่จัดทำขึ้นในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกตลอดกว่า 20 ปี พบว่ากลุ่มประชากรที่เติบโตมาท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำแห่งยุคทศวรรษ 1930 และยังเผชิญหน้ากับสงครามโลกครั้งที่สอง ปมเพาะความเป็นอนุรักษ์นิยมมาตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นแล้ว ดังนั้นเมื่อต้องมึปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มที่เติบโตในช่วงเวลาแห่งความมั่งคั่งกว่าในช่วงหลังสงคราม<sup>212</sup> กลุ่มคนที่มีอายุมากกว่านี้ซึ่งกังวลกับเรื่องทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติจึงถูกมองเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยม เนื่องจากพวกเขาไม่สนับสนุนการเป็นพันธมิตรทางการทหารของกลุ่ม NATO และรวมถึงระวางสงฆ์มหาอำนาจในสงครามเย็นทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นสหรัฐฯ หรือสหภาพโซเวียต ในขณะที่กลุ่มที่มีอายุน้อยกลับสนใจสนับสนุนคุณค่าในการแสดงออกและไลฟ์สไตล์ใหม่ๆ มากกว่า<sup>213</sup>

### **ความขัดแย้งทางการเมืองของคนต่างรุ่น (Intergenerational Political Conflict)**

หลังจากได้เห็นภาพการอธิบายความแตกต่าง ที่มาความแตกต่างระหว่างรุ่น และรุ่นทางการเมืองไปแล้ว ในส่วนนี้นำเสนอภาพปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของคนต่างรุ่น (Intergenerational Political Conflict) และปัจจัยที่งานชิ้นนี้เลือกใช้ในการวิเคราะห์ที่มาความขัดแย้งในกรณีของไทย แม้ว่าในงานชิ้นนี้จะเน้นให้ความสนใจกับปัจจัยที่ส่งผลทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นทางการเมืองพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น แต่จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้งานชิ้นนี้เห็นว่า *ควรพิจารณานำปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างรุ่นที่ไม่ได้เน้นด้านการเมืองมาพิจารณาปรับใช้ร่วมด้วย*

เนื้อหาในส่วนนี้เริ่มต้นด้วยการอธิบายนัยสำคัญของความขัดแย้งระหว่างรุ่นโดยทั่วไป จากนั้นจึงนำเสนอนิยาม ข้อถกเถียง และประวัติศาสตร์ว่าด้วยความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น และส่วนสุดท้าย

ซึ่งเป็นส่วนหลักของบทนี้ จะนำเสนอปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่งานชิ้นนี้จะนำไปใช้วิเคราะห์และอธิบายความขัดแย้งระหว่างรุ่นของไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงปี 2563-2564

### **ความขัดแย้งระหว่างรุ่น**

ในการอธิบายความขัดแย้งระหว่างรุ่นโดยทั่วไป Michael Corsten นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ได้สืบย้อนประวัติศาสตร์ของแนวคิดเรื่อง “รุ่น” และเสนอว่าแนวคิดนี้กลายเป็นคำยอดฮิตในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในช่วงทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา อันเนื่องมาจากการเสื่อมสลายของชุดคำอธิบายแบบเดิมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ร่วมของคนในสังคม<sup>214</sup> ปัจจัยสำคัญมาจากการที่ความขัดแย้งทาง “ชนชั้น” หรืออุดมการณ์ทางการเมืองเสื่อมคลายมนต์ขลังลงหลังสิ้นสุดสงครามเย็น ขณะเดียวกันระบบการเมืองและเศรษฐกิจแบบใหม่ที่มุ่งเน้นความเป็นปัจเจกบุคคล ก็ค่อยๆ ปลดปล่อยภูมิหลังและสภาพแวดล้อมออกจากตัวตนของปัจเจกแต่ละคน เมื่ออัตลักษณ์ร่วมเดิมเสื่อมพลังในการอธิบาย “รุ่น” จึงค่อยๆ กลายเป็นตัวเลือกใหม่ซึ่งเป็นไปได้มากกว่าและน่ารับฟังกว่า เพราะนอกจากจะใช้อธิบายถึงกำลังแรงงานในสายพานการผลิตท่ามกลางสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันได้แล้ว “รุ่น” ยังปราศจากความเป็นการเมืองในความหมายที่ว่า มนุษย์คนหนึ่งถูกลดทอนให้กลายเป็นแค่การแสดงออกของช่วงวัยซึ่งยากจะเปลี่ยนแปลงได้ และตามสมมติฐานแล้วน่าจะมีลักษณะเหมือนๆ กันแทบทั้งรุ่น

ทำนองเดียวกัน Jean Twenge นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน อธิบายไว้ในหนังสือ *The Real Differences between Gen Z, Millennials, Gen X, Boomers and Silents-and What They Mean for America's Future* (2023) ว่าต้นตอที่แท้จริงของความแตกต่างระหว่างรุ่นไม่เพียงเป็นผลของประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันของคนในแต่ละช่วงเวลา แต่ยังเป็นผลของเทคโนโลยีที่ขบเน้นความเป็นปัจเจกและเลื่อนช่วงชีวิตของความเป็นผู้ใหญ่ของคนรุ่นหลังให้เกิดขึ้นช้ากว่าคนรุ่นก่อนๆ<sup>215</sup> เธอตั้งข้อสังเกตว่าพัฒนาการของเทคโนโลยี ตั้งแต่เครื่องมือพื้นฐานในงานอุตสาหกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ไปจนถึงการเติบโตของอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ค่อยๆ ทำให้คนแต่ละรุ่นหลุดออกจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันเช่นในสังคมเกษตรกรรม สู่เศรษฐกิจภาคบริการและข้อมูลข่าวสารซึ่งเน้นความเป็นปัจเจก ให้ความสำคัญกับผลงานหรือความสำเร็จส่วนบุคคล และต่อให้เรายังคงทำงาน “ร่วมกัน” แต่อาจไม่จำเป็นต้องทำงานที่เดียวกัน และไม่จำเป็นต้องใช้ชีวิตร่วมกันในระดับเดียวกับการทำงานในชุมชนเกษตรกรรมอีกต่อไป เทคโนโลยีค่อยๆ สร้างโลกที่คนสามารถอยู่บ้าน

หลังเดี๋ยวกันได้โดยอยู่ในโลกคนละใบ เราทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยไม่ต้องอยู่ด้วยกัน แนวคิดปัจเจกนิยมที่ขยายตัวขึ้นนี้เห็นได้ชัดเมื่อเรามองไปที่คนรุ่นใหม่ในยุคสมัยของเรา ซึ่งมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น และไม่ค่อยยอมรับกับบรรทัดฐานทางสังคมแบบเดิม อย่างไรก็ตาม Twenge มองว่าคนทุกรุ่นมีความเป็นตัวของตัวเองมากกว่าคนรุ่นก่อนหน้าทั้งสิ้น นอกจากนี้ เธอยังย้ำว่าแนวคิดแบบปัจเจกนิยมไม่ใช่เรื่องดีหรือไม่ดีในตัวมันเอง เพราะความเชื่อที่ว่าเราทุกคนต่างมีชีวิตเป็นของตัวเองเป็นรากฐานสำคัญของแนวคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม ตลอดจนการยอมรับความแตกต่างหลากหลายในมิติต่างๆ ซึ่งเป็นคุณค่าที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน

“คนเจน Silence ใช้วิธีคิดแบบปัจเจกนิยมเมื่อพวกเขาต่อสู้เรียกร้องให้ยกเลิกการแบ่งแยกเชื้อชาติ เจน Boomers ใช้วิธีคิดแบบปัจเจกนิยมเมื่อต่อต้านการเกณฑ์คนไปรบในสงครามเวียดนามและทำทนายฎีกาแบบเดิมที่กำกับว่าผู้หญิงทำอะไรได้บ้างและไม่ได้บ้าง เจน X เป็นปัจเจกนิยมในแบบฉบับของตัวเองด้วยการให้คุณค่ากับความมั่นใจในตัวเองและคงไว้ซึ่งความเคลือบแคลงสงสัยต่อผู้อื่น เจน Millennials ยกกระดานมองตัวเองในแง่บวกขึ้นไปอีกขั้นและสนับสนุนสิทธิของเพศทางเลือกในการเป็นตัวของตัวเองและรักคนที่พวกเขารัก เจน Z เสนอข้อโต้แย้งแบบปัจเจกนิยมว่าคนทุกคนสามารถเลือกเพศสภาพของตัวเองได้ และเพศสภาพมีมากกว่าสองเพศ”<sup>216</sup>

กระนั้นก็ตาม ราคาที่ต้องจ่ายให้กับการเติบโตของความเป็นปัจเจกคือการเสื่อมคลายของสายสัมพันธ์ในลักษณะเดิม และเมื่อคนต่างกลุ่มสามารถอาศัยอยู่ด้วยกันได้โดยอยู่ในโลกคนละใบ และยิ่งเมื่อสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ค่อยๆ ดึงคนรุ่นใหม่ให้ใช้เวลาชีวิตส่วนใหญ่ในโรงเรียนกับคนรุ่นเดียวกันมากกว่าครอบครัวของตัวเอง และค่อยๆ ทำให้คนรุ่นหลังๆ ก้าวผ่านช่วงชีวิตของความเป็นผู้ใหญ่ได้ช้าลง<sup>217</sup> เช่น แต่งงานช้าลง มีลูกช้าลง เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยได้ช้าลงหรืออาจเป็นไม่ได้ และอยู่ในระบบการศึกษายาวนานขึ้นกว่ารุ่นพ่อแม่ของตน ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่ความแตกต่างระหว่างรุ่นจะยิ่งกลายเป็นคำอธิบายที่สมเหตุสมผลสำหรับคนจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ทำความเข้าใจ หรือกระทั่งจินตนาการไม่ออกถึงวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่แตกต่างจากตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนในครอบครัวเดียวกัน

การเกิดขึ้นมาของรุ่นไม่ว่าจะเป็นรุ่นแบบใด นั้นหมายถึงความแตกต่างระหว่างรุ่นก็ก่อตัวขึ้นควบคู่กันไปด้วย ในบางกรณีความแตกต่างระหว่างรุ่นอาจนำสังคมไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่ก้าวหน้าขึ้นและเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ มากขึ้นจากคนรุ่นใหม่ แต่ในหลายกรณีความแตกต่างอาจกลายเป็นความขัดแย้งและพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงได้<sup>218</sup> เมื่อพูดถึงความขัดแย้งระหว่างรุ่น (generational

conflict) หรือ เจาจะลงไปในเรื่องความขัดแย้งของคนต่างรุ่นกัน (intergenerational conflict) ในงานวิเคราะห์ส่วนใหญ่ก่อนหน้า มักจะเน้นกล่าวถึงช่องว่างทางวัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ หรือความขัดแย้งและการปะทะระหว่างรุ่นในที่ทำงาน มากกว่าที่จะพูดถึงความขัดแย้งระหว่างคนต่างรุ่นในทางการเมือง สังคมหรือเศรษฐกิจ<sup>219</sup> อันจะเห็นว่าในงานวิจัยทางการตลาดและพฤติกรรมการจัดองค์กรก่อนหน้าก็ให้ความสนใจในความขัดแย้งระหว่างรุ่นเพื่อที่จะปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของการจัดการความเป็นผู้นำในองค์กร (leadership management) ลักษณะนิสัยและวัฒนธรรมในการทำงาน และรวมถึงปัญหาในการจ้างงาน (employment problem) มากกว่าด้วย<sup>220</sup>

### **นิยาม ข้อถกเถียง และประวัติศาสตร์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น**

ตรงกันข้ามกับการนิยามเรื่องความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบทั่ว ๆ ไป งานชิ้นนี้สนใจศึกษาความแตกต่างและความขัดแย้งทางการเมืองของคนต่างรุ่น ที่ผ่านมากการถกเถียงเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นดำเนินมาอย่างต่อเนื่องหลายทศวรรษ โดยเฉพาะในเรื่องความสำคัญของความขัดแย้งที่มีฐานมาจากอายุ (age-based conflict) ในฐานะปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง เพลโตเองเคยกล่าวไว้ว่าความขัดแย้งและการต่อสู้กันของคนต่างรุ่น (generational struggle) แทบจะเป็นกลไกพื้นฐานและตัวการสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ขณะที่อริสโตเติลก็เห็นด้วยว่า การปฏิวัติทางการเมือง “ไม่ได้เกิดขึ้นมาจากเฉพาะความขัดแย้งระหว่างคนวัยกับคนจน แต่เป็นการต่อสู้ดิ้นรนระหว่างพ่อและลูกด้วย”<sup>221</sup> ที่อริสโตเติลกล่าวเช่นนั้น เนื่องจากเขาได้แยกแยะให้เห็น (identified) ความแตกต่างระหว่างคนหนุ่มสาวกับผู้ใหญ่โดยเชื่อมโยงความขัดแย้งระหว่างรุ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง<sup>222</sup>

กลางศตวรรษที่ 20 งานและแนวคิดที่ใหม่กว่าพัฒนาขึ้นมาในช่วงที่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นปรากฏขึ้น Rudolf Heberle (1951) อธิบายความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดทางการเมืองว่าสอดคล้องไปกับจังหวะการเปลี่ยนแปลงรุ่น Heberle เห็นว่าประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่นของคนคนหนึ่งมักส่งผลอย่างยั่งยืนต่อกับพัฒนาการในเรื่องปรัชญาและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกคนนั้น ในบางครั้งคราว ประสบการณ์เช่นนี้กลายเป็นประสบการณ์ร่วมของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งทรงพลังถึงขนาดที่ทำให้วัยรุ่นหนุ่มสาวจับมือกันกลายเป็นคนรุ่นทางการเมืองเดียวกันได้<sup>223</sup> หลังจากการสำรวจตรวจสอบรุ่นทางการเมืองต่าง ๆ ที่กำเนิดขึ้นในช่วง 175 ปีที่ผ่านมา Braungart & Braungart ได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนที่มีอายุใกล้เคียงกันจะเปลี่ยนแปลงไปเป็น (transformed) คนรุ่นทางการเมืองเดียวกันก็ต่อเมื่อสมาชิกภายในกลุ่มจำนวนมาก



ตระหนักได้ว่าพวกเขาผูกโยงกันด้วยสำนึกของกลุ่มอายุรุ่นเดียวกัน (age-group consciousness) และสามารถระดมคนที่มีสำนึกเดียวกัน ในฐานะพลังที่มีความกระตือรือร้น (active force) ให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง<sup>224</sup> ในช่วงเวลาเฉพาะบางช่วง หนุ่สาวในคนรุ่นทางการเมืองใหม่เหล่านี้มอง (perceive) ผู้ใหญ่ (ในฐานะผู้มีอำนาจควบคุมระบบต่างๆ) และระเบียบที่ดำรงอยู่ (status quo) ในฐานะศัตรู ฉะนั้นพวกเขาจึงก่อตัวจากการเรียกร้องประเด็นปัญหาต่างๆทางสังคม การเมืองและการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง<sup>225</sup> ด้วยตรรกะแบบเดียวกันนี้ (along this line) งานชิ้นอื่นๆ เสนอให้เห็นอีกว่ารุ่นทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนในกลุ่มอายุเดียวกันใช้การปฏิเสธระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบัน การเข้ามาร่วมมือกัน และความพยายามที่จะเปลี่ยนทิศทางการเมือง มาเป็นภารกิจแห่งยุคของคนรุ่นนั้น (its generational mission)<sup>226</sup>

แม้ว่าจะมีข้อเสนอเชิงทฤษฎีที่หลากหลาย แต่จากงานวิจัยที่มีลักษณะข้ามศาสตร์ (interdisciplinary) อันประกอบไปด้วยแนวคิดทางจิตวิทยาว่าด้วยผลกระทบของช่วงชีวิต (Psychological Life-Course Effects) แนวคิดทางสังคมวิทยาว่าด้วยผลกระทบของกลุ่มที่เกิดใกล้เคียงกัน (Sociological Cohort Effects) และแนวคิดทางประวัติศาสตร์ว่าด้วยผลกระทบของช่วงเวลาเฉพาะ (Historical Period Effects) ในประวัติศาสตร์การเมืองสมัยใหม่ พบว่าการก่อตัวขึ้นขึ้นมาของรุ่นนั้นไม่จำเป็นเลยที่จะต้องนำไปสู่ความขัดแย้งของคนต่างรุ่นกัน มีเพียงรุ่นเฉพาะบางรุ่นเท่านั้น ที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งเช่นว่าได้<sup>227</sup> หลักฐานโดยประจักษ์แสดงให้เห็นว่ามีความขัดแย้งของคนต่างรุ่น 3 ครั้งหลักเท่านั้นในประวัติศาสตร์การเมืองสมัยใหม่ของโลกตะวันตก (ตารางที่ 2T-02: การปะทะขัดแย้งระหว่างรุ่น 3 รุ่นในประวัติศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่)

ตารางที่ 2T-02: การปะทะขัดแย้งระหว่างรุ่น 3 รุ่นในประวัติศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่

The 1930s: Greatest Generation  Vs  Lost Generation	The 1960s – 1970s Baby Boomers  Vs  Silent Generation	The 1990s – 2010s Generation X  Vs  The Millennials
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> <li>● การถดถอยลงของระบอบอนุรักษนิยม</li> <li>● สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่</li> <li>● ปีกเยาวชนที่เข้มแข็งของพรรคการเมืองในทุกอุดมการณ์</li> <li>● รุ่นทางการเมืองใหม่</li> <li>● การเคลื่อนไหวของมวลชนคนรุ่นใหม่ที่ใหญ่ที่สุด</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การล่มสลายลงของระบอบอนุรักษนิยมสุดโต่ง</li> <li>● การถดถอยลงของเศรษฐกิจที่เคยเติบโตรุ่งเรืองหลังสงคราม</li> <li>● การมีรัฐบาลประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา</li> <li>● ประเด็นความกังวลใหม่ๆเกิดขึ้นมาในหมู่คนรุ่นใหม่ เช่น สิทธิพลเมือง, สงคราม, สิ่งแวดล้อม, และอื่นๆ</li> <li>● การเกิดขึ้นมาของขบวนการเคลื่อนไหวมวลชนและพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● เด็กที่เกิดมาในยุคดิจิทัล (Digital Native)</li> <li>● การกล่อมเกลாதองสังคมท่ามกลางการยอมรับความหลากหลายทางการเมือง</li> <li>● เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูงแต่อยู่ในภาวะไม่มั่นคงมากทางการเมือง</li> <li>● ความผันผวนทางเศรษฐกิจและวิกฤตการณ์แฮมเบอร์เกอร์ 2008</li> <li>● รัฐบาลและนโยบายแบบเสรีนิยมใหม่</li> </ul>
--	---	--

แหล่งที่มา: รวบรวมจาก Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990); Howe, Neil and Strauss, William. (1992); Blom, Phillip. (2008); Altbach, P. G. (1974); Esping-Andersen, G., & Sarasa, S. (2002); Milkman, R. (2017)<sup>228</sup>

### The Lost VS Greatest generations

ระหว่างทศวรรษที่ 1930 ขบวนการมวลชนคนหนุ่มสาวออกมาร่วมเดินขบวนเพื่อต่อสู้กับชนชั้นนำอนุรักษนิยมและมวลชนของผู้ใหญ่ ช่วงเวลานี้ถือเป็นช่วงที่ความขัดแย้งทางการเมืองในยุโรปและสหรัฐฯ ถูกแบ่งแยกกันด้วยเส้นแบ่งระหว่างรุ่นจริงๆ วัยรุ่นหนุ่มสาวประท้วงต่อต้านสิ่งที่พวกเขาเห็นว่าเป็นเงื่อนไขหรือบริบททางสังคมที่น่าผิดหวัง พวกเขาเชื่อว่าทั้งหมดเป็นผลจากการบริหารงานของผู้ใหญ่ และพยายามต่อสู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง<sup>229</sup>

ความขัดแย้งของคนต่างรุ่นนี้เป็นการปะทะกันระหว่าง the Lost generation ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงประมาณ 20 ปี กับรุ่นที่อายุมากกว่าพวกเขาอันได้แก่ the Greatest generation ที่อยู่ในวัยประมาณ 40 ปี<sup>230</sup> โดยเกิดขึ้นระหว่างปี 1932 – 1948 วัยรุ่นหนุ่มสาวเป็นผู้นำและพลังทางการเมืองสำคัญในการลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวในหลายประเทศทั่วยุโรป ทั้งในฝรั่งเศส อิตาลี อังกฤษและเยอรมันซึ่งบรรดานักศึกษาคณะรุ่นใหม่ออกมาต่อต้านระบอบซาร์ชาติปไตยที่พบเห็นได้ทั้งในรัฐบาลฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา อีกทั้งยังพยายามยกระดับการประท้วงด้วยการใช้แนวคิดต่างๆ มาสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ ชาตินิยม เสรีนิยม สันตินิยม (pacifism) และสังคมนิยม ในทางกลับกันคนหนุ่มสาวจำนวนไม่น้อยก็เป็นพลังหลักสนับสนุนขบวนการลัทธิฟาสซิสต์และนาซีในหลายประเทศด้วย<sup>231</sup>

ในสหรัฐฯ ทศวรรษที่ 1930 เกิดขบวนการนักศึกษาที่จัดตั้งมาเป็นอย่างดีและมีขนาดใหญ่ที่สุดเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ขึ้น<sup>232</sup> การเคลื่อนไหวต่อต้านสงครามในเดือนเมษายน ปี 1936 สามารถระดมผู้สนับสนุนได้ถึง 350,000 – 500,000 คน นอกจากนี้การเคลื่อนไหวทศวรรษดังกล่าวของสหรัฐฯ ยังเป็นครั้งแรกอีกด้วยที่คนหนุ่มสาวมีดำลุกขึ้นมาจัดตั้งขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นของตัวเอง<sup>233</sup>

ไม่เพียงแต่ในโลกตะวันตกเท่านั้น ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลกในช่วงเวลานั้นก็พบเห็นมวลชนคนรุ่นใหม่ออกมาเคลื่อนไหวเช่นกัน แม้จะชูประเด็นทางการเมืองที่แตกต่างกันไปตามบริบท ยกตัวอย่างเช่น ระหว่างทศวรรษที่ 1930 – 1940 เยาวชนคนรุ่นใหม่ในสหรัฐฯ ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย ซิลี เปรู บราซิล โบลิเวีย เม็กซิโก อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ พม่า และอื่นๆ ต่างสร้างแคมเปญเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูปทางการเมือง การต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคม การต่อต้านระบบที่แบ่งแยก (anti-apartheid system) การปฏิรูปมหาวิทยาลัย เป็นต้น<sup>234</sup>

### The Boomer VS Silent generations

ในทศวรรษที่ 1960 ขบวนการคนรุ่นใหม่ถือกำเนิดขึ้นมาอีกครั้งและกลายเป็นปรากฏการณ์ระดับโลก คนหนุ่มสาวอายุ 20 ปีส่วนใหญ่ในหลายพื้นที่ทั่วโลกต่อสู้กับชนชั้นนำ (establishments) และพ่อแม่ในวัย 45-50 ปี ทั้งในประเด็นการต่อต้านสงคราม การต่อต้านนิวเคลียร์ ชูความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเท่าเทียมกันทางเพศ ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม สิทธิพลเมือง (civil rights) และอื่นๆ

ในสหรัฐฯ แนนอนว่าทศวรรษที่ 1960 ไม่ใช่ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของประเทศที่นักศึกษาลุกขึ้นมาเดินประท้วงภายในเขตมหาวิทยาลัย ก่อนหน้านี้ ในปี 1766 ที่มหาวิทยาลัย Harvard ก็เกิดการประท้วงอันเนื่องมาจากความโกรธแค้นและไม่พอใจคุณภาพของอาหารในโรงอาหาร อย่างไรก็ตาม ขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในทศวรรษที่ 1960 นั้นพยายามดึงดูดและระดมการเคลื่อนไหวผ่านการเรียกร้อง 3 ประเด็นหลักๆ ที่ไม่ใช่ประเด็นปัญหาโดยตรงของชีวิตนักศึกษาเอง แต่เป็นปัญหาของสังคมในวงกว้าง ได้แก่ สิทธิพลเมือง (civil right) เสรีภาพในการพูด (free speech) และการต่อต้านสงคราม (antiwar sentiments)

การเคลื่อนไหวและความไม่สงบภายในเขตมหาวิทยาลัยครั้งแรกๆ นั้น เกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย วิทยาเขตเบิร์กลีย์ (University of California, Berkeley) แทบทั้งสิ้น ในปี 1957 นักศึกษาจัดตั้ง SLATE ซึ่งเป็นพรรคการเมืองของนักศึกษาขึ้นมา และในปี 1959 ก็มีการจัดตั้ง Student Peace Union ขึ้น จนต่อมาระหว่างปี 1959 – 1960 นำไปสู่เหตุการณ์ที่ปั่นป่วนอย่างต่อเนื่องภายในมหาวิทยาลัย ตั้งแต่การที่ฝ่ายนักศึกษาถือตราสัญลักษณ์ต่อต้าน ROTC (Reserve Officers' Training Corps) การเดินขบวนเพื่อเรียกร้องให้ปล่อยตัวฆาตกรต่อเนื่องอย่าง Caryl Chessman ซึ่งถูกศาลสั่งลงโทษประหารชีวิต (การเคลื่อนไหวนี้อยู่บนฐานคิดที่ต้องการจะให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต รวมถึงต่อต้านการพยายามยกข้อกฎหมายที่ปกติไม่ค่อยใช้มาสนับสนุนการประหารชีวิตของศาล) การระดมคนล้อมศาลว่าการเมืองใน San Francisco ซึ่งเป็นที่ประชุมของ HUAC (House Un-American Activities Committee)<sup>235</sup> เป็นต้น การประท้วงของนักศึกษาเกิดขึ้นในอีกหลายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศด้วยแนวการเคลื่อนไหวคล้ายๆ กัน หนึ่งในนั้นคือการร่วมมือใหม่ๆ ของกลุ่มหัวรุนแรงผิวดำ (militant black) กับนักศึกษาผิวขาวในรัฐทางใต้

ในยุโรป ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่เกิดขึ้นให้เห็นแทบจะทุกประเทศ ที่โดดเด่นคือในปารีส ลอนดอน เบอร์ลินและโรม ประเด็นในการเคลื่อนไหวยังคงควบคู่ไปกับประเด็นการต่อต้านสงครามและสิทธิพลเมืองในสหรัฐฯ อยู่ แต่การประท้วงในยุโรปจะเน้นประเด็นความไม่เท่าเทียมกันของการจัดสรรปันส่วนทางเศรษฐกิจใหม่ (economic redistribution) และสวัสดิการมากกว่า ที่เป็นปรากฏการณ์เด่นชัดที่สุดคงจะหนีไม่พ้นเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ปี 1968 ที่กรุงปารีส ซึ่งเป็นเหตุการณ์การเดินขบวนประท้วง การสไตรค์หยุดงานและการยึดอาคารมหาวิทยาลัยและโรงงานที่ใหญ่ที่สุดและมีอิทธิพลที่สุด โดยสามารถคงการเคลื่อนไหวอยู่ได้มากกว่า 7 สัปดาห์และมีผู้เข้าร่วมกว่า 10 ล้านคน ความไม่สงบครั้งใหญ่ในเหตุการณ์

ตั้งกล่าวริเริ่มจัดตั้งและนำโดยนักศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นนำที่ตั้งอยู่ในกรุงปารีสอย่างมหาวิทยาลัย Sorbonne<sup>236</sup>

นอกโลกตะวันตก ขบวนการคนรุ่นใหม่เองก็ขยายตัวในทวีปเอเชีย ละตินอเมริกา อเมริกากลาง และแอฟริกา คนหนุ่มสาวในประเทศต่าง ๆ ในทวีปเหล่านี้สะท้อนข้อเรียกร้องที่คล้าย ๆ กันกับขบวนการนักศึกษาในโลกตะวันตก ทั้งการต่อต้านสงครามและการต่อต้านนิวเคลียร์ แต่ในเวลาเดียวกันพวกเขาก็มีประเด็นเฉพาะในพื้นที่ของตนเองเช่นกัน (local agendas) ตั้งแต่การต่อต้านระบอบเผด็จการ การเรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองและระบอบประชาธิปไตย การปฏิรูประบบการศึกษา หรือการต่อต้านจักรวรรดินิยมและการพยายามครอบงำชาติเล็ก ๆ ของมหาอำนาจ<sup>237</sup> ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ค่อนข้างมีชีวิตชีวามาก ตั้งแต่ ในไทย ขบวนการนักศึกษาสามารถโค่นล้มระบอบเผด็จการที่กดขี่ข่มเหงและปกครองประเทศมากกว่า 2 ทศวรรษได้เป็นผลสำเร็จในปี 1973 ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในขบวนการเคลื่อนไหวคอมมิวนิสต์ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ด้วย<sup>238</sup> ในพม่า นักกิจกรรมนักศึกษาซึ่งเป็นพลังสำคัญมาตั้งแต่ช่วงการเคลื่อนไหวต่อต้านเจ้าอาณานิคมก็ร่วมเดินประท้วงต่อต้านการขึ้นสู่อำนาจของคณะเผด็จการทหารในทศวรรษที่ 1970<sup>239</sup> ในอินโดนีเซีย นักศึกษาซึ่งครั้งหนึ่งเป็นผู้สนับสนุนหลักในการก่อร่างสร้างระเบียบใหม่ของนายพลซูฮาร์โต (New Order Regime of Suharto) ก็ได้หันหลังให้กับซูฮาร์โตและมีบทบาทสำคัญในการโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการของซูฮาร์โตเองสำเร็จในปี 1998<sup>240</sup>

### Gen X VS the Millennials

คนรุ่น Millennials ถือเป็นที่มาสำคัญในขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ที่มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 2000 แม้ว่าในงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในแต่ละขบวนการมักจะไม่ค่อยกล่าวถึงปัจจัยเรื่องความขัดแย้งระหว่างคนต่างรุ่น (intergenerational conflict) ในฐานะสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดการลุกฮือขึ้นมาของคนรุ่นใหม่ แต่ทว่าก็มีงานอยู่บ้างที่ศึกษาปรากฏการณ์การขึ้นมาของขบวนการคนรุ่นใหม่ในทศวรรษดังกล่าวในภาพรวมที่เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างรุ่นซึ่ง Gen X และ Gen Y เป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งนั้นด้วย คนรุ่น Millennials ในโลกตะวันตก เป็นรุ่นที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์มากกว่าคนรุ่นอื่นๆ ก่อนหน้า พวกเขาเติบโตมาเป็นวัยรุ่นในสังคมยุคหลังความขัดแย้งทางเชื้อชาติสีผิว (post-racial society)<sup>241</sup> ที่มีระดับที่รุนแรงมากกว่าในปัจจุบัน คนรุ่นนี้ได้เริ่มต้นสร้างขบวนการเคลื่อนไหวจำนวนนับไม่ถ้วน ทั้งในระดับโลกและท้องถิ่น เช่น ขบวนการในเหตุการณ์

“อาหรับสปริง” ‘Occupy Wall Street’ the ‘Black Lives Matter’ the ‘Fridays for Future’ Environmental movements และ ‘Dreamers’ movements เป็นต้น<sup>242</sup>

นอกเหนือจากความขัดแย้งระหว่างรุ่นทั้ง 3 ช่วงเวลาที่กล่าวไป ยังมีกรณีศึกษาอีกหลายกรณีที่อธิบายถึงความขัดแย้งของคนต่างรุ่นทางการเมืองในประเทศอื่นๆ ที่มีกระบวนการเฉพาะตัวว่า (Intergenerational political conflict in specific countries and specific process) ความขัดแย้งทางการเมืองอื่นๆ ที่ถูกมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างคนต่างรุ่น เช่น คนรุ่น Red Guard และรุ่นที่อาวุโสกว่าในจีน เป็นตัวอย่างรุ่นทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยรัฐเพื่อต่อสู้กับคนในรุ่นที่อายุมากกว่าพวกเขาชัดเจน<sup>243</sup> ในการต่อสู้กันระหว่างวัยรุ่นหนุ่มสาวในตุรกีซึ่งพยายามจะปกป้องพื้นที่สาธารณะสำคัญอย่างสวน Gazi (the Gazi park) ก็ถูกมองโดย Marcie J. Patton ว่าเป็นการสู้กันระหว่างคน Gen Y กับรัฐบาลอนุรักษ์นิยมที่เต็มไปด้วยคนสูงวัย<sup>244</sup> ในการเผชิญหน้าทางการเมืองระหว่างคนรุ่นหนุ่มสาวกับรัฐบาลกินี (Guinea) ระหว่างปี 2004 – 2010 ก็เป็นอีกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างรุ่น (intergenerational conflict) โดยเยาวชนคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 50 ของประชากร ลุกขึ้นมาต่อต้านการถูกทำให้เป็นเสียงส่วนน้อยชายขอบ (marginalization) และการมองพวกเขาเป็นเด็ก (infantilization) โดยผู้ใหญ่รุ่นอาวุโสกว่าและรัฐบาลอนุรักษ์นิยม<sup>245</sup> ในไนโรบี ประเทศไนจีเรีย คนหนุ่มสาวที่อยู่ในเมือง (young urban) ลุกขึ้นมาต่อต้านทั้งผู้นำอนุรักษ์นิยมและคนรุ่นที่อาวุโสกว่า ซึ่งสนับสนุนงบประมาณสาธารณะให้แก่คนแต่ละรุ่นไม่เท่ากัน ทำให้เกิดระดับการต่อสู้ที่แตกต่างกันไปในคนแต่ละรุ่นเหล่านี้<sup>246</sup> โดยรุ่นที่ได้รับงบประมาณมากกว่าอาจจะไม่ออกมาแสดงออกทางการเมือง แต่รุ่นที่ได้รับความสำคัญน้อยกว่าในการจัดสรรงบประมาณมักออกมาเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมือง

อีกกรณีที่น่าสนใจคือความขัดแย้งในอียิปต์ แม้ว่าปรากฏการณ์อาหรับสปริงที่แพร่ขยายไปในภูมิภาคแทบจะไม่ถูกมองว่าเป็นความขัดแย้งของคนต่างรุ่นกันเลย แต่หลักฐานและการวิเคราะห์ในกรณีของอียิปต์กลับเห็นชัดเจนว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างรุ่น อันจะเห็นว่าใน “การปฏิวัติอียิปต์ ปี 2011” มีคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่เป็นผู้นำและผู้สนับสนุนสำคัญ คนรุ่นนี้ถูกกดขี่ทางวัฒนธรรม การเมืองและเศรษฐกิจจากทั้งโครงสร้างทางสังคมที่กดขี่อยู่แล้ว (the suppressive social structure) และระบอบที่ทั้งมีแต่ผู้ใหญ่สูงวัยและอนุรักษ์นิยมของ Mubarak

นอกจากในประเทศดังที่กล่าวไปแล้วนี้ ความขัดแย้งระหว่างรุ่นวัยยังเกิดขึ้นในหลายประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วย (various aging society) เช่นในสหราชอาณาจักร กลุ่มคนรุ่นใหม่ถูกทำให้อยู่ชายขอบ

(marginalized) ด้วยกระบวนการแบบประชาธิปไตยเอง เพราะว่าการกลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนมากกว่า ทำให้ในกระบวนการเลือกตั้ง กลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งสูงอายุที่ยังคงมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันมักจะชนะคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่มีอยู่น้อยกว่าเสมอ เกิดการขาดดุลของประชาธิปไตยที่มีผลมาจากความแตกต่างระหว่างรุ่นวัยตามมา (intergenerational democratic deficit)<sup>247</sup>

### **ที่มาและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงจากความแตกต่างระหว่างรุ่นสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น**

หลังจากได้เห็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของคนรุ่นหว่างรุ่นที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ในส่วนนี้จะเสนอกรอบวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความแตกต่างระหว่างรุ่นทางการเมืองไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น และอธิบายกระบวนการที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นเปลี่ยนผันกลายเป็นความขัดแย้งและการปะทะกันระหว่างรุ่น

ดังที่กล่าวไปข้างต้น ระยะห่างระหว่างรุ่น (generation gap) และความแตกต่างหลากหลายระหว่างรุ่นนั้นมิให้เห็นทั่วไปในแทบจะทุกสังคม ทำนองเดียวกัน การก่อตัวและการพัฒนาของรุ่นทางการเมืองก็เกิดขึ้นมาได้เป็นครั้งคราว แต่ในสังคมที่มีระยะห่างระหว่างรุ่นและการปรากฏตัวของรุ่นทางการเมืองเหล่านั้นกลับมีจำนวนไม่มากที่พัฒนาขึ้นมาเป็นความขัดแย้งระหว่างรุ่น การทำความเข้าใจการก่อตัวขึ้นของความขัดแย้งและการปะทะระหว่างรุ่นจึงเป็นเรื่องซับซ้อน เนื่องจากในหลายกรณี ความขัดแย้งและการปะทะระหว่างรุ่นมักเกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วนโดยที่หลายฝ่ายไม่ทันตั้งตัว รุ่นที่ลุกขึ้นมาเรียกร้องทางการเมืองในช่วงเวลาหนึ่งอาจเคยเป็นและถูกมองว่าเป็นรุ่นที่ไม่มีความสนใจ (apolitical) เฉยเมย (passive) และไม่มีความรู้ (ignorance) ทางการเมืองในช่วงเวลาหนึ่งด้วยซ้ำ

การก่อตัวของรุ่น ความขัดแย้ง ไปจนถึงการปะทะระหว่างรุ่นมักก่อตัวในลักษณะคลื่นใต้น้ำ โดยก่อนที่คนรุ่นผู้ใหญ่จะรู้ตัว คนหนุ่มสาวเหล่านี้ก็ลุกขึ้นมาอย่างไม่คาดคิดและกลายมาเป็นคู่ขัดแย้งทางการเมือง<sup>248</sup> ตัวอย่างเช่น ขบวนการนักศึกษาสหรัฐในทศวรรษที่ 1930 ไม่ได้เกิดขึ้นมาทันทีทันใดทั้งในช่วงทศวรรษ 1920 รุ่นทางการเมืองที่จะกลายมาเป็นรุ่นที่มีความสุดโต่งของสหรัฐนี้เองก็ถูกรับรู้โดยคนในสังคมว่าเป็นพวกอนุรักษนิยมทางการเมือง ไม่สนใจการเมืองและมัวแต่มีความสุขไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง<sup>249</sup> ด้วย กรณีคล้ายกันนี้ในทศวรรษที่ 1950 รุ่นทางการเมืองที่จะเติบโตไปเคลื่อนไหวในทศวรรษที่ 1960 ยังคงมุ่งเป้าเพื่อจะเติบโตในการทำงานอย่างเดียว (career-oriented) มี

ความเป็นอนุรักษ์นิยมและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหาสังคมใดๆ แม้ว่าจะมีโพลสำรวจหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า นักศึกษากว่าร้อยละ 33 ต่อด้านสงครามเกาหลี แต่ก็ไม่พบเห็นการเคลื่อนไหวประท้วงหรือความพยายามในการต่อต้านการถูกเกณฑ์ไปรบในสงครามดังกล่าวเลย<sup>250</sup>

นอกจากนี้ในทศวรรษที่ 1960 แม้จะมีองค์กรของนักศึกษาอยู่บ้าง แต่เกือบทั้งหมดถูกจัดตั้งโดยองค์กรทางการเมืองของผู้ใหญ่อีกที เช่น องค์กรนักศึกษาเสรีนิยมอย่าง Students for Democratic Action (SDA) ถูกก่อตั้งโดยองค์กรเดียวกันของผู้ใหญ่อย่าง Americans for Democratic Action (ADA) ในปี 1948 และองค์กรอย่าง National Student Association (NSA) ซึ่งเป็นองค์กรของสหพันธ์นักเรียนนักศึกษา (federation of student governments) ที่มีจำนวนสมาชิกระบุไว้ในเอกสารทางการ ('on paper' members) กว่า 1 ล้านคนก็ได้รับทุนสนับสนุนมาจาก CIA<sup>251</sup>

ในต้นทศวรรษที่ 2000 เช่นเดียวกับในสองยุคก่อนหน้า มุมมองหลักที่บรรยายลักษณะคนรุ่น Millennial คือขี้เกียจ เห็นแก่ตัว หลงตัวเอง ตัวเองสมควรที่จะได้รับสิ่งที่ดีที่สุดเท่านั้นโดยไม่ต้องพยายาม (with a sense of entitlement) และเป็นรุ่นที่ไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากเท่าใด (politically disengaged generation) แม้แต่นิตยสาร Time ยังพาดหัวบรรยายคนรุ่นนี้บ่นปกว่าเป็น "Me Me Me Generation" ซึ่งมาจาก "การที่พวกเขาเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองน้อย (civic engagement) และมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำกว่าคนรุ่นก่อนแทบจะทุกรุ่น"<sup>252</sup> แต่ในช่วงเวลาสั้นๆ คนรุ่น Millennials ที่ถูกมองเช่นนี้เองกลับกลายเป็นกลุ่มหัวก้าวหน้า ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติสีผิวและชาติพันธุ์ อีกทั้งยังชูประเด็นเคลื่อนไหวที่กว้างขวางหลากหลาย ตั้งแต่สิทธิของคนกลุ่มน้อยทางเพศไปจนถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม ซึ่งหลากหลายมากกว่าที่เราเคยเห็นมาจากการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใดก็ตามก่อนหน้านี้เช่นกัน<sup>253</sup>

หลังจากทบทวนวรรณกรรมทั้งด้านจิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา และการเมืองเรื่องความขัดแย้ง งานชิ้นนี้พบกรอบปัจจัยที่น่าสนใจจำนวน 10 กรอบปัจจัย ซึ่งงานชิ้นนี้เลือกนำมาใช้ในการเลือกเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หนึ่ง กระบวนการทางปัญญาที่บิดเบือน (Social-cognitive Bias) และการใช้ภาพเหมารวม (Stereotype) สอง ความขัดแย้งที่มาจากกรณีอุดมการณ์ทางการเมือง ค่านิยม และจริยธรรมที่แตกต่างกัน สาม ความขัดแย้งที่เกิดจากการรับรู้ภัยคุกคามจากต่างรุ่น (Intergroup Threat Theory) สี่ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นในครอบครัว ห้า กรอบโครงสร้างหน้าที่ (structural function model) หก ตัวแบบทางประวัติศาสตร์ (historical model) เจ็ด การขยายตัวอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรคนรุ่นใหม่ที่มี



การศึกษา (the rapid expansion of the young educated population) *แปด* ระบอบประชาธิปไตยซึ่งกดขี่ข่มเหงและยังยึดกุมอำนาจไว้อย่างมั่นคง (the suppressive and robust gerontocratic regime) *เก้า* มวลชนคนสูงวัยอนุรักษ์นิยมที่มีผู้จัดตั้งเป็นอย่างดี (The outnumbered, well-organized, conservative gerontocratic mass) และ *สิบ* พรรคการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวของคนหนุ่มสาวเอง (youth political party and movement organization)

### กระบวนการทางปัญญาที่บิดเบือน (Social-cognitive Bias) และการใช้ภาพเหมารวม (Stereotype)

จากกรอบคิดเรื่องกระบวนการทางปัญญาที่บิดเบือน (Social-cognitive Bias) และการใช้ภาพเหมารวม (Stereotype) งานชิ้นนี้เลือกเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบว่าภาพเหมารวมระหว่างรุ่นเป็นปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นต่างๆ ในสังคมไทยพัฒนาทัศนคติในเชิงลบ และมีผลต่อความไม่พอใจที่จะเป็นพื้นฐานของความขัดแย้งระหว่างรุ่นหรือไม่ เมื่อบุคคลจัดแบ่งคนในสังคมออกเป็นรุ่นตามอายุและปีเกิด ก็อาจมีการรับรู้ที่เหมารวมว่าคนในรุ่นอื่นๆ มีลักษณะที่เหมือนกันไปหมด (outgroup homogeneity)<sup>254</sup> และอาจหลงลืมว่าคนที่เกิดในรุ่นเดียวกันอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันก็ได้ การรับรู้นี้นำมาสู่การใช้ภาพเหมารวม (stereotype) ที่มีต่อรุ่นอายุต่างๆ<sup>255</sup> ภาพเหมารวมเหล่านี้อาจตรงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่ก็ส่งผลต่อเจตคติที่คนมีต่อรุ่นต่างๆ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้บุคคลเรียนรู้ภาพเหมารวมเกี่ยวกับรุ่นต่างๆ คือ สื่อ<sup>256</sup>

ปัจจุบัน มีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากมายที่ถกเถียงกันเรื่องรุ่น ข้อมูลจากการโต้เถียงกันนี้ก็สามารถเป็นแหล่งข้อมูลให้บุคคลเรียนรู้คุณลักษณะของรุ่นเช่นกัน<sup>257</sup> ตัวอย่างเช่น คนรุ่นใหม่จำนวนมากใช้วลี “OK, Boomer.” เพื่อแสดงความน้อยถึงภาพเหมารวมทางลบต่อคนในรุ่น Baby Boomers โดยมองว่าคนรุ่นนี้หัวรั้นไม่เปิดกว้าง ชอบตัดสินผู้อื่น มักเสียมารยาทเพราะไม่เข้าใจธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมสมัยใหม่<sup>258</sup> เมื่อนักวิจัยเก็บข้อมูลการพูดคุยเรื่องรุ่นในทวิตเตอร์<sup>259</sup> ก็พบการใช้ภาพเหมารวมเรื่องรุ่นจำนวนมาก เช่น ภาพเหมารวมว่าคนในรุ่น Generation Z และ Generation Y มักขี้เกียจ เอาแต่ใจ ถูกเลี้ยงดูแบบเอาใจมากเกินไป และมีปัญหาด้านสุขภาพทางจิต ในขณะที่คนในรุ่น Baby Boomers เป็นพ่อแม่ที่แยและไม่มีความตระหนักเรื่องสุขภาพทางจิต เป็นต้น

ภาพเหมารวมทางลบเหล่านี้อาจนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่น เช่น ในสถานที่ทำงานที่มีคนหลากหลายรุ่น ภาพเหมารวมที่คนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่มีต่อกันอาจนำมาสู่ความตึงเครียดในที่ทำงาน ทำให้ต่างฝ่ายต่างมีอารมณ์ทางลบที่เก็บไว้ภายในและก่อให้เกิดบรรยากาศที่น่าอึดอัดเมื่อต้องทำงานร่วมกัน<sup>260</sup> การปฏิบัติตัวกับคนต่างรุ่นโดยใช้ภาพเหมารวมอาจนำมาซึ่งความขุ่นข้องใจ เพราะผู้ที่ตกเป็นเป้าของภาพ

เหมารวมอาจไม่พอใจที่ถูกตัดสินว่ามีลักษณะทางลบ<sup>261</sup> นอกจากนี้ การใช้ภาพเหมารวมอาจนำมาสู่การเหยียดอายุ (ageism) เช่น ในที่ทำงาน คนอายุน้อยมักถูกมองว่าไม่มีความสามารถ ไม่มีมารยาท ไม่เคารพผู้หลักผู้ใหญ่ และมักถูกผู้มีอายุมากอบรมสั่งสอนอย่างดูถูกดูแคลน ผู้มีอำนาจในที่ทำงานมักปิดกั้นโอกาสไม่ให้พนักงานอายุน้อยเข้าร่วมกิจกรรมฝึกฝนทักษะและความเป็นผู้นำ เพราะมองว่าเป็นการลงทุนที่ไม่ได้ประโยชน์<sup>262</sup> ส่วนผู้สูงอายุก็มักจะได้รับ การเหยียดอายุเช่นกัน เช่น คนแก่ มักถูกมองว่าปรับตัวไม่เก่งและมีความสามารถต่ำ<sup>263</sup> ผู้สูงอายุในบ้านพักคนชราอาจได้รับภาพเหมารวมทางลบในลักษณะที่ลดทอนความเป็นมนุษย์ (dehumanization)<sup>264</sup> เป็นต้น นอกจากนี้ตัวอย่างที่กล่าวไปข้างต้น ภาพเหมารวมเรื่องรุ่นอาจส่งผลให้รุ่นต่าง ๆ รับรู้ว่าคุณค่าของรุ่นมีค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างจากตน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นในด้านค่านิยมและความเชื่อด้วย

#### ความขัดแย้งจากความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ค่านิยม และจริยธรรม

นอกจากความไม่พอใจที่อาจเกิดจากภาพเหมารวม แล้วงานวิจัยชิ้นนี้ยังเห็นถึงความสำคัญของการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ถึงความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมือง ค่านิยม และจริยธรรม ว่ามีผลต่อการนำพาคนต่างรุ่นในสังคมไทยไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองจริงหรือไม่ เนื่องจาก ในสังคมโดยทั่วไปก็ประกอบไปด้วยคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกันเป็นเรื่องธรรมดา บางคนอาจมีความอนุรักษ์นิยม (conservatism) สูงและระบุดัตตวนร่วมกับฝ่ายอนุรักษ์นิยม (conservative) ในขณะที่บางคนอาจมีความอนุรักษ์นิยมต่ำและระบุดัตตวนร่วมกับฝ่ายเสรีนิยม (liberal) แต่คำถามสำคัญคือความแตกต่างเหล่านั้นนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองได้อย่างไร

ความแตกต่างทางอุดมการณ์เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่งานวรรณกรรมหลายชิ้นก่อนหน้านี้ใช้ในการอธิบายที่มาของการปะทะต่อสู้กันทางการเมืองของคนต่างรุ่น แม้งานวิจัยหลายชิ้นจะสามารถพิสูจน์ได้แล้วว่าแนวคิดที่มองคนที่มีอาวุโสมากขึ้นจะมีความอนุรักษ์นิยมมากและคนที่เด็กกว่าจะมีความเป็นเสรีนิยม ส่วนใหญ่ไม่เป็นความจริง แต่ในบางช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดการปะทะกันระหว่างรุ่นดังที่เคยกล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างรุ่นสามครั้งในประวัติศาสตร์ไปนั้น กลับพบว่าคนในรุ่นผู้ใหญ่และผู้สูงวัยเป็นรุ่นที่ได้รับการกล่อมเกลารวมทางการเมืองให้มีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยมตั้งแต่วัยเยาว์ และผูกติดกับแนวคิดดังกล่าวตลอดมา ขณะที่คนรุ่นใหม่กลับเติบโตท่ามกลางกระแสเสรีนิยมหรือแม้กระทั่งสังคมนิยม ความพยายามของคนรุ่นอาวุโสกว่าในการกีดกันแนวคิดเสรีนิยมและความแตกต่างอื่นๆ นี้ก็ยิ่งไปทำให้คนรุ่นเด็กกว่ากลายมาเป็นศัตรู ซึ่งคนหนุ่มสาวเหล่านี้ก็มองคนรุ่นอาวุโสกว่าเป็นอุปสรรคขวางกั้นการ

เปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สิ่งที่ดีกว่าสำหรับพวกเขา เมื่อเป็นเช่นนี้ความขัดแย้งระหว่างรุ่นอันเป็นผลมาจากการมีอุดมการณ์ที่แตกต่างกันจึงเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในทศวรรษที่ 1920 และ 1960 ขณะที่บรรยากาศทางการเมืองปกคลุมไปด้วยความเป็นอนุรักษ์นิยมแต่วัฒนธรรมเสรีนิยมและความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในทั้งสองช่วงกลับเริ่มเติบโต ไม่ว่าจะในยุค Roaring Twenties หรือ Beat Generation ก็ตาม การปะทุวัฒนธรรมที่ทำทลายกระแสอนุรักษ์นิยมเหล่านี้ต่างสร้างความตื่นตกใจให้กับคนรุ่นอายุมากกว่า<sup>265</sup> ในทศวรรษที่ 1920 เป็นช่วงเวลาแห่งความสิ้นหวังและไม่พอใจ (disillusionment) และการปฏิวัติในแวดวงวรรณกรรมและศิลปะ กลุ่มคนที่เติบโตมาในทศวรรษที่ 1920 เป็นกลุ่มที่พบเห็นวัฒนธรรมคนรุ่นใหม่กำลังเติบโตต่อต้านการรักษาดิถีตามคุณค่าเก่าๆ ของยุควิคตอเรีย ความเชื่อทางศาสนา การทำงานหนัก และธรรมเนียมประเพณีตามจารีตแบบเก่าของสังคม<sup>266</sup> คล้ายคลึงกันในยุค 1950 และ 1960 ซึ่งผู้ใหญ่และผู้สูงวัยที่เกิดทันสงครามโลกเพื่อหนายกับการปะทะกันทางอุดมการณ์ของทั้งสองค่ายในช่วงระหว่างสงคราม พวกเขาผันตัวเองไปเลือกพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์กลางๆหรือกลางขวาแทน รวมถึงยังหันกลับไปพยายามรักษาขนบธรรมเนียมทางสังคมแบบอนุรักษ์นิยม ขณะที่คนรุ่นเด็กกว่าในทศวรรษที่ 1960 กลับปฏิเสธและต่อต้านทั้งแนวคิดทางการเมืองและพรรคการเมืองที่เป็นขวาและซ้ายสุดโต่ง และหันเหการสนับสนุนไปสู่แนวคิดใหม่ๆ เพื่อทำลายคนรุ่นก่อนมากกว่าแทน<sup>267</sup>

ในทศวรรษที่ 2000 คนชราและคนหนุ่มสาวยิ่งมีความแตกต่างกันมากขึ้นไปอีก ก่อนที่ Barack Obama ประธานาธิบดีผิวดำคนแรกในปี 2008 จะชนะการเลือกตั้ง สหรัฐฯ ถูกครอบงำโดยรัฐบาลคนสูงวัยผิวขาวอย่างรัฐบาลของ George W. Bush ดังนั้น Barack Obama จึงเสมือนเป็นตัวแทนความไม่พอใจของคนรุ่น Millennials นับล้านๆคน ซึ่งจะเห็นว่าร้อยละ 60 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อายุต่ำกว่า 30 ปีต่างโหวตให้กับ Obama เทียบกับร้อยละ 50 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุเกิน 30 ปีขึ้นไป นี่ถือเป็นหนึ่งในความแตกต่างเรื่องรุ่นที่มีนัยสำคัญมากที่สุดในบรรดาการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯของทุกครั้งที่ผ่านมา<sup>268</sup>

คนรุ่น Millennials ไม่เพียงแต่ลุกขึ้นโหวตให้ Obama อย่างถล่มทลายเท่านั้น แต่จำนวนมากยังไปมีส่วนร่วมในการสร้างแคมเปญสนับสนุน Obama โดยตรงด้วย พวกเขาเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในรุ่นที่มีความเป็นเสรีนิยมมากที่สุดรุ่นหนึ่งในประวัติศาสตร์สหรัฐฯ สมัยใหม่ อีกทั้งยังมีการสร้างฐานความชอบธรรมและอัตลักษณ์ของตัวเองขึ้นมาใหม่ในฐานะคนรุ่นแรกที่เกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล (the first generation of digital natives) ทำให้คนรุ่น Millennials เป็นที่รู้จักขึ้นมาจากการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างชำนาญ ซึ่งเห็นอย่างชัดเจนจากรายงานในปี 2015 ว่าร้อยละ 90 ของคนรุ่น Millennials ใช้

สื่อสังคมออนไลน์ในประเภทต่างๆ เทียบกับเพียงร้อยละ 51 ของคนรุ่น Boomers<sup>269</sup> ยิ่งไปกว่านั้น คนรุ่น Millennials ยังเป็นคนรุ่นแรกที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลางสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับความแตกต่าง (an intersectionality society) คนรุ่นนี้เกิดขึ้นมาภายใต้วัฒนธรรมหลังการแบ่งแยกเชื้อชาติสีผิว (post-racial culture) และรวมถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศโดยเฉพาะทางกฎหมาย แม้แต่สิทธิในการแต่งงานของคนเพศเดียวกันและสิทธิอื่นๆ ของชาว LGBTQ+ ก็มีความชอบธรรมใหม่ที่จะยื่นหยัดอยู่ในสังคมได้ แต่ในสภาพความเป็นจริง คนรุ่น Millennials ก็พบเจอกับประสบการณ์ที่ย้อนแย้งกับการแสวงหาความเสมอภาคที่เกิดในรุ่นของตัวเองด้วยเช่นกัน โดยแม้แต่หลังการเลือกตั้งที่ได้ประธานาธิบดีแอฟริกันอเมริกันคนแรก การเหยียดเชื้อชาติก็ยังคงแพร่หลาย<sup>270</sup> ซึ่งความย้อนแย้งทั้งหลายเหล่านี้เองก็สร้างความไม่พอใจเป็นอย่างมากในหมู่คนรุ่น Millennials

งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ชั่วทางการเมืองนั้นมีความสัมพันธ์กับค่านิยมและการตัดสินใจจริยธรรม เมื่อบุคคลมีอุดมการณ์ทางการเมืองขัดแย้งกันจึงอาจมีการตัดสินใจการกระทำที่ขัดแย้งกันด้วย ทฤษฎีที่กล่าวถึงความแตกต่างในการตัดสินใจทางจริยธรรมของชั่วการเมืองทั้ง 2 ชั่ว คือ ทฤษฎีฐานทางจริยธรรม (Moral Foundations Theory)<sup>271</sup> โดยทฤษฎีฐานทางจริยธรรมนั้นกล่าวว่า จริยธรรมของมนุษย์ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มีความเป็นพหุ ดังนั้นคนเราจึงอาจให้ความสำคัญกับประเด็นทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน และมีการตัดสินใจทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน<sup>272</sup> ผู้คิดทฤษฎีนี้กล่าวว่า นักวิจัยมักนิยามจริยธรรมโดยแบ่งออกเป็นเพียง 2 มิติ ได้แก่ (1) การไม่ทำร้ายมนุษย์คนอื่น และ (2) ความยุติธรรมและความเท่าเทียม แต่มิติทั้งสองนี้ไม่อาจจะทอนถึงจริยธรรมของมนุษย์ที่มีความแตกต่างหลากหลาย และอาจเป็นอคติที่โน้มเอียงให้ความสำคัญกับจริยธรรมของกลุ่มเสรีนิยมมากกว่ากลุ่มอนุรักษนิยม<sup>273</sup>

หากอ้างอิงทฤษฎีฐานทางจริยธรรม จริยธรรมของมนุษย์นั้นตั้งอยู่บนฐานอย่างน้อย 5 ฐาน<sup>274</sup> ได้แก่ (1) ฐานด้านความห่วงใยและการประทุษร้าย (the care/harm foundation) เป็นฐานจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่ากับชีวิตและสุขภาพ การปกป้องดูแลผู้อื่น รวมไปถึงการกล่าวโทษผู้ที่ทำร้ายสิ่งที่มีชีวิตจิตใจ ทั้งมนุษย์และสัตว์ (2) ฐานด้านความเท่าเทียมและการคดโกง (the fairness/cheating foundation) มีความเกี่ยวข้องกับความยุติธรรม การต่อต้านการคดโกงเอาเปรียบผู้อื่น เกี่ยวโยงถึงค่านิยมเรื่องสิทธิและความเสมอภาค (3) ฐานด้านความภักดีและการทรยศ (the loyal/betrayal foundation) เป็นฐานจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความภักดีต่อพวกพ้อง ความเหนียวแน่นของกลุ่ม ความภาคภูมิใจในกลุ่มของตน รวมไปถึงการป้องกันการทรยศต่อกลุ่ม ฐานด้านความภักดีนั้นเชื่อมโยงกับค่านิยมเรื่องความรักชาติ ความรักครอบครัว การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของพวกพ้องเหนือผลประโยชน์ของผู้อื่น (4) ฐานด้าน

อำนาจและการต่อต้าน (the authority/subversion foundation) เป็นฐานจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาไว้ซึ่งลำดับชั้นอำนาจทางสังคม การเชื่อฟังผู้ที่มีอำนาจสูงกว่า เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีของสังคม เช่น บทบาททางเพศ การเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ รวมไปถึงการประณามผู้ที่ต่อต้านโครงสร้างสังคมที่ดำรงอยู่ และ (5) ฐานด้านความบริสุทธิ์และความเสื่อมเสีย (the sanctity/degradation foundation) มีความเกี่ยวข้องกับการรักษาไว้ซึ่งความดีงาม ความบริสุทธิ์ผุดผ่อง เช่น คำปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา การรักษาสงวนตัว การถือพรหมจรรย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการปฏิเสธกีดกันสิ่งแปลกปลอมทางสังคม เช่น ความรักในเพศเดียวกัน ผู้ลี้ภัยจากต่างประเทศ เป็นต้น ฐานทางจริยธรรมทั้ง 5 มิติสามารถจัดเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่ม คือ (1) ฐานทางจริยธรรมเพื่อปัจเจกบุคคล (individualizing foundations) เป็นจริยธรรมที่คำนึงถึงปัจเจกบุคคลแต่ละคนเป็นหลัก ประกอบไปด้วยฐานด้านความห่วงใยและด้านความเท่าเทียม และ (2) ฐานทางจริยธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวกลุ่ม (binding foundations) เป็นจริยธรรมที่ยึดเอากลุ่มสังคมเป็นศูนย์กลาง เพื่อปกป้องและยึดเหนี่ยวกลุ่มของตนเองไว้ ประกอบไปด้วยฐานด้านความภักดี ด้านอำนาจ และด้านความบริสุทธิ์<sup>275</sup>

ฐานทางจริยธรรมทั้ง 5 มิตินี้มีต้นกำเนิดจากวิวัฒนาการ ทำให้มนุษย์สามารถปกป้องตนเอง ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ช่วยเหลือพวกพ้อง ปกป้องกันและกันจนสามารถอยู่รอดมาถึงปัจจุบัน<sup>276</sup> แม้ว่าฐานทางจริยธรรมเหล่านี้ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด แต่วัฒนธรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลก็มีอิทธิพลทำให้แต่ละคนให้ความสำคัญจริยธรรมแต่ละด้านแตกต่างกันไป<sup>277</sup> งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าอุดมการณ์การเมืองที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับของฐานทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มอนุรักษนิยมมักมีระดับของฐานทางจริยธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวกลุ่มมากกว่ากลุ่มเสรีนิยม ส่วนกลุ่มเสรีนิยมมักมีระดับของฐานทางจริยธรรมเพื่อปัจเจกบุคคลมากกว่ากลุ่มอนุรักษนิยม<sup>278</sup> ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มอนุรักษนิยมและกลุ่มเสรีนิยมมีนิยามของความถูกต้องที่แตกต่างกัน มีการให้ความสำคัญกับประเด็นทางจริยธรรมแตกต่างกัน

ความแตกต่างนี้อาจเป็นต้นตอของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองทั้ง 2 กลุ่ม<sup>279</sup> ตัวอย่างเช่นกลุ่มเสรีนิยมนั้นสนับสนุนการสมรสในเพศเดียวกันเพราะให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและมีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ แต่กลุ่มอนุรักษนิยมกลับรู้สึกความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศนั้นเป็นสิ่งที่ผิด เพราะละเมิดจริยธรรมของตนในเรื่องความบริสุทธิ์ หรือในทางกลับกัน กลุ่มอนุรักษนิยมมักสนับสนุนลำดับชั้นและกฎระเบียบในสังคม แต่กลุ่มเสรีนิยมอาจมองว่าโครงสร้างทางสังคมนี้เป็นสิ่งที่ผิด เพราะขัดกับหลักการเรื่องสิทธิความเท่าเทียม<sup>280</sup>

จากคำอธิบายข้างต้น หากคนจากต่างรุ่นกันมีอุดมการณ์ทางการเมืองหรือมีฐานทางจริยธรรมแตกต่างกัน ความแตกต่างนี้ก็อาจอธิบายความขัดแย้งระหว่างรุ่นได้ หลักฐานจากงานวิจัยจำนวนหนึ่งชี้ว่า คนแต่ละรุ่นมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน เช่น การสำรวจพฤติกรรมการเลือกพรรคการเมืองของคนรุ่นต่าง ๆ ในอเมริกา พบว่า คนต่างรุ่นมีแนวโน้มการเลือกพรรคเดโมแครตและรีพับริกันแตกต่างกัน<sup>281</sup> การสำรวจแบบตัดขวาง (cross-sectional study) ของ Grant และคณะ (2001)<sup>282</sup> พบว่าคนอายุมากมักมีแนวคิดแบบอนุรักษนิยม (conservatism) มากกว่าคนอายุน้อย ส่วนคนอายุน้อยมักมีแนวคิดแบบเสรีนิยมสุดขั้ว (radical liberalism) มากกว่าคนอายุมาก และอุดมการณ์เสรีนิยมแบบดั้งเดิม (traditional liberalism) มีระดับสูงที่สุดในกลุ่มวัยกลางคน

ในอีกด้าน นักวิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความอนุรักษนิยมและค่านิยมที่เกี่ยวข้องด้วยสมมติฐานที่ว่าความอนุรักษนิยมน่าจะเพิ่มมากขึ้นตามอายุ งานวิจัยจำนวนหนึ่งพบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับความอนุรักษนิยม เช่น การสำรวจแบบตามยาว (longitudinal study) ของ Peterson และคณะ (2020)<sup>283</sup> ที่ศึกษาข้อมูลในคนที่เกิดในรุ่นเดียวกัน พบว่า คนส่วนใหญ่ไม่ได้เปลี่ยนขั้วทางการเมืองเมื่ออายุมากขึ้น แต่ในคนส่วนน้อยที่มีการเปลี่ยนแปลงขั้วการเมืองมักเปลี่ยนจากขั้วเสรีนิยมเป็นขั้วอนุรักษนิยม ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานทางจริยธรรม (moral foundations) ก็ไม่พบว่ารุ่นหรืออายุที่แตกต่างกันมีผลต่อรูปแบบฐานทางจริยธรรมที่สะท้อนถึงอุดมการณ์เสรีนิยมหรืออนุรักษนิยม แต่คนในรุ่นก่อนหน้าอาจมีคะแนนของฐานทางจริยธรรมสูงกว่าคนในรุ่นที่ตามมาที่ทุก ๆ มิติ<sup>284</sup> หรือคะแนนของฐานทางจริยธรรมแต่ละมิติอาจคงที่ตลอดช่วงชีวิต<sup>285</sup>

หากอายุที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์กับระดับความอนุรักษนิยม ความสัมพันธ์นี้ก็อาจเกิดจากตัวแปรส่งผ่านอื่น ๆ เช่น งานวิจัยแบบตัดขวางของ Cornelis และคณะ (2019)<sup>286</sup> พบว่ากลุ่มอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความอนุรักษนิยมในด้านสังคม (social conservatism) แต่ความสัมพันธ์นี้มีตัวแปรส่งผ่าน คือ ระดับการเปิดรับประสบการณ์ (openness to experience) และระดับความต้องการข้อสรุป (need for closure) กล่าวคือ กลุ่มคนอายุมากมักมีระดับการเปิดรับประสบการณ์ที่ต่ำ และมีความต้องการข้อสรุปที่สูง จึงมีความอนุรักษนิยมสูงกว่ากลุ่มคนอายุน้อย ส่วนงานวิจัยของ Kerry และ Murray (2018)<sup>287</sup> พบว่า บทบาทของการเป็นผู้ปกครองและแรงจูงใจในการดูแลลูกเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างอายุและความอนุรักษนิยม กล่าวคือ เมื่อคนมีอายุมากขึ้น ก็อาจมีแรงจูงใจที่อยากจะเลี้ยงดูลูกและ/หรือมีลูกเป็นของตนเอง ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัวนี้จะทำนายความอนุรักษนิยมที่สูงขึ้น นอกจากนี้ จำนวนลูกที่เพิ่มขึ้นก็สัมพันธ์กับความอนุรักษนิยมของผู้ปกครองที่สูงขึ้นเช่นกัน<sup>288</sup>

ความอนุรักษนิยมที่แตกต่างกันในแต่ละรุ่นหรือช่วงวัยอาจเกิดจากประสบการณ์ที่แต่ละรุ่นเผชิญต่างกัน เช่น งานวิจัยแบบตัดขวางของ Fuks และคณะ (2018)<sup>289</sup> ได้เก็บข้อมูลในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา และพบว่าคนรุ่นเก่าที่เคยใช้ชีวิตในช่วงเวลาที่ประเทศถูกปกครองโดยระบบอำนาจนิยมจะมีการสนับสนุนประชาธิปไตยมากกว่าคนรุ่นใหม่ที่เกิดมาในยุคที่ประเทศมีประชาธิปไตยแล้ว งานวิจัยนี้จึงอาจชี้ถึงข้อจำกัดของงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวไปข้างต้น เนื่องจากงานวิจัยเหล่านั้นมีการนิยามรุ่นจากอายุหรือลำดับวงศ์ตระกูลผลที่ได้นั้นอาจแตกต่างออกไปหาผู้วิจัยคำนึงถึงเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ในประชากรที่ศึกษาด้วย

นอกจากนี้ นักวิจัยยังทำการศึกษาอุดมการณ์ทางการเมืองและค่านิยมของคนในช่วงอายุต่างๆ ในแง่ของ “ภาพเหมารวม” นักวิจัยพบว่าแต่ละช่วงอายุมีภาพเหมารวมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทางการเมือง เช่น คนอายุมากมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มอนุรักษนิยมหรือมีความอนุรักษนิยมสูง ในขณะที่ภาพเหมารวมของคนอายุน้อยมักเป็นกลุ่มเสรีนิยมหรือมีความเสรีนิยมสูง<sup>290</sup> ในด้านภาพเหมารวมเกี่ยวกับฐานทางจริยธรรมและค่านิยมต่างๆ คนอายุมากถูกมองว่าให้ความสำคัญกับฐานทางจริยธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวกลุ่มมากกว่าคนอายุน้อย (เช่น ความภักดีต่อกลุ่ม การเคารพธรรมเนียมปฏิบัติและอำนาจทางสังคม และความบริสุทธิ์ผุดผ่อง)<sup>291</sup> และยึดติดธรรมเนียมปฏิบัติแบบดั้งเดิม เช่น ความรักชาติ ความเลื่อมใสในศาสนา<sup>292</sup> ส่วนคนอายุน้อยก็ถูกมองว่าให้ความสำคัญกับฐานทางจริยธรรมเพื่อปัจเจกบุคคลมากกว่าคนอายุมาก (เช่น ความห่วงใยผู้อื่น สิทธิและความเสมอภาค)<sup>293</sup> ชอบท้าทายโครงสร้างและสถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน<sup>294</sup> และชอบประท้วงต่อต้านเผด็จการจากรัฐ<sup>295</sup> นอกจากนี้ ยังมีภาพเหมารวมอื่นๆ ที่เจาะจงกับรุ่น เช่น รุ่น Baby Boomers ได้รับภาพเหมารวมว่าเป็นคนเหยียดสีผิว เหยียดเพศ และเหยียดผู้ที่รักเพศเดียวกัน ไม่เปิดรับความแตกต่างหลากหลาย เลือกปฏิบัติกับชนกลุ่มน้อย<sup>296</sup>

ดังนั้นแล้ว ความขัดแย้งระหว่างรุ่นอาจอธิบายได้จากความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองและค่านิยมของคนแต่ละรุ่น ซึ่งอาจเป็นความแตกต่างที่มีจริงหรือเป็นความแตกต่างที่คนแต่ละรุ่นรับรู้กันและกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อความแตกต่างนี้เด่นชัดในการรับรู้ของคนแต่ละรุ่น คนก็อาจรู้สึกวิตกกังวลและคิดว่าค่านิยมของตนกำลังถูกคุกคามจากผู้ที่มีความคิดความเชื่อต่างจากตน “ภัยคุกคาม” ที่แต่ละรุ่นรับรู้นี้ก็สามารณนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นได้เช่นกัน

#### ความขัดแย้งจากการรับรู้ภัยคุกคามจากต่างรุ่น (Intergroup Threat Theory)

กรอบคิดด้านการรับรู้ภัยคุกคามจากต่างรุ่น (Intergroup Threat Theory) เป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขที่งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบว่ามีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของคนต่าง

รุ่นในกรณีของไทยหรือไม่ เนื่องจากคนเราอาจมีการรับรู้ว่ามีคนมาจากนอกกลุ่มนั้นเป็นภัยคุกคามต่อเรา ไม่  
ว่าคนต่างกลุ่มนั้นจะเป็นภัยต่อผู้รับรู้จริงหรือไม่ แต่การรับรู้นี้ก็เพียงพอที่จะก่อให้เกิดความรังเกียจ  
เตียดฉันทระหว่งกลุ่มได้ ทฤษฎีที่กล่าวถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว คือ ทฤษฎีภัยคุกคามระหว่างกลุ่ม  
(Intergroup Threat Theory)<sup>297</sup>

ภัยคุกคามที่บุคคลรับรู้ได้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรก คือ ภัยคุกคามแบบเหมือนจริง  
(realistic threat) หมายถึง การรับรู้ว่ามีคนจากต่างกลุ่มนั้นอาจแข่งขันแย่งชิงทรัพยากรและอำนาจไปจากกลุ่ม  
ของตน หรือคนจากนอกกลุ่มนั้นอาจก่อให้เกิดอันตราย คุกคามสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิต<sup>298</sup>  
ตัวอย่างของภัยคุกคามประเภทนี้ เช่น คนผิวขาวในอเมริกาอาจมีการรับรู้ว่ามีคนเอเชียมีความสามารถสูงกว่า  
ตนและจะมาแย่งงานในประเทศของตน หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศบ้านเกิดอาจมองว่าผู้ที่อพยพมาจาก  
ประเทศอื่นจะทำให้อัตราการเกิดอาชญากรรมในประเทศสูงขึ้น เป็นต้น<sup>299</sup> ในงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องรุ่นนั้น  
นักวิจัยพบว่าคนเราอาจรับรู้ภัยคุกคามประเภทนี้จากคนต่างรุ่นได้ เช่น คนในรุ่น Millennials อาจมองว่าคน  
ในรุ่น Baby Boomers นั้นกักตุนทรัพยากรต่าง ๆ เอาไว้ ทำให้เป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้คนรุ่นใหม่ได้เติบโต  
ทางเศรษฐกิจ<sup>300</sup> คนทำงานที่มีอายุมากแต่ไม่เกษียณออกจากงานมักถูกมองว่าครอบครองตำแหน่งงานและ  
ความร่ำรวยเอาไว้แทนที่จะส่งต่อให้คนรุ่นใหม่<sup>301</sup>

ภัยคุกคามอีกประเภทที่คนเรารับรู้ คือ ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์ (symbolic threat) หมายถึง การ  
รับรู้ว่ามีคนจากต่างกลุ่มนั้นเป็นภัยต่อระบบความคิดความเชื่อ ค่านิยม จริยธรรมหรือศาสนาของกลุ่มตน หรือ  
การรับรู้ว่ามีคนจากต่างกลุ่มทำให้ตนเสียเกียรติหรือถูกลดทอนคุณค่า<sup>302</sup> ตัวอย่างของภัยคุกคามประเภทนี้  
เช่น ผู้ที่สนับสนุนพรรครีพับลิกันมองว่าค่านิยมของกลุ่มเสรีนิยมจะคุกคามค่านิยมแบบอเมริกันดั้งเดิม ใน  
ขณะเดียวกัน ผู้ที่สนับสนุนพรรคเดโมแครตก็กังวลว่าค่านิยมเรื่องความเสมอภาคจะถูกคุกคามโดยผู้มี  
อำนาจฝ่ายอนุรักษ์นิยม เป็นต้น<sup>303</sup> ในงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องรุ่นนั้น นักวิจัยพบว่าคนอาจรับรู้ภัยคุกคามเชิง  
สัญลักษณ์จากคนต่างรุ่นได้ เช่น คนในรุ่น Baby Boomers อาจมองว่าคนรุ่น Millennials เป็นภัยต่อระบบ  
ค่านิยมที่พวกเขายึดถือ เพราะมองว่าคนกลุ่มนี้ปฏิเสธที่จะสืบทอดค่านิยมอันดั้งเดิมต่อไปในอนาคต<sup>304</sup> ใน  
การสำรวจในสหรัฐอเมริกา คนรุ่น Silent Generation มองว่าปัญหาหนึ่งที่รุ่นของตนกำลังเผชิญและถูกให้  
ความสำคัญมากที่สุด คือ การที่ค่านิยมทางศีลธรรมกำลังถูกคุกคาม ในขณะที่คนรุ่นอื่นๆ ให้ความสำคัญกับ  
ปัญหาอื่นมากกว่า<sup>305</sup>



ในบางครั้ง คนอาจรับรู้ “สถานะ” (status) ของกลุ่มตกอยู่ภายใต้การคุกคามจากคนนอกกลุ่ม ภัยคุกคามสถานะ (status threat) นี้อาจถูกตีความได้ว่าเป็นภัยแบบเสมือนจริง เพราะสถานะเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจ หรืออาจเกี่ยวข้องกับภัยเชิงสัญลักษณ์ เพราะสถานะนั้นสะท้อนถึงเกียรติและคุณค่าของกลุ่ม<sup>306</sup> งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ว่า การรับรู้ภัยคุกคามสถานะมีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และภาพเหมารวมเรื่องอายุ การกระตุ้นให้คนอายุน้อยคิดถึงภาพเหมารวมว่าคนอายุมากมี “ประสบการณ์ความรู้” มากกว่าตนเองทำให้คนอายุน้อยรู้สึกว่าสถานะของตนถูกสั่นคลอน ในทำนองเดียวกัน คนอายุมากก็อาจรู้สึกว่าสถานะของตนถูกสั่นคลอนเมื่อถูกย้ำเตือนถึงภาพเหมารวมที่ว่าคนอายุน้อยมี “ความสามารถทางสติปัญญา” สูงกว่าคนอายุมาก<sup>307</sup>

การรับรู้ภัยคุกคามสามารถนำมาสู่เจตคติทางลบต่อคนต่างรุ่น และภัยคุกคามแต่ละแบบอาจมีอิทธิพลต่อคนแต่ละรุ่นแตกต่างกัน เช่น เมื่อคนอายุน้อยถูกกระตุ้นให้รับรู้ภัยคุกคามสถานะจากคนอายุมาก ก็จะประเมินคนอายุมากในทางลบ ในทางกลับกัน เมื่อคนอายุมากถูกกระตุ้นให้รู้สึกว่าสถานะของตนถูกคุกคามจากคนอายุน้อย ก็ประเมินคนอายุน้อยในทางลบเช่นกัน แต่อิทธิพลจากภัยคุกคามสถานะพบในคนอายุน้อยมากกว่าคนอายุมาก<sup>308</sup> ในการศึกษาที่เปรียบเทียบระหว่างคนรุ่น Baby Boomers และคนรุ่น Millennials ผู้วิจัยพบว่าในกลุ่ม Baby Boomers ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์มีอิทธิพลทำนายเจตคติทางลบต่อกลุ่ม Millennials สูงกว่าภัยคุกคามแบบเสมือนจริง ส่วนในกลุ่ม Millennials นั้น ภัยคุกคามแบบเสมือนจริงมีอิทธิพลทำนายเจตคติทางลบต่อกลุ่ม Baby Boomers สูงกว่าภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์<sup>309</sup> ดังนั้นแล้ว ความขัดแย้งระหว่างรุ่นจึงอาจเกิดจากการรับรู้ที่คนต่างรุ่นเป็นภัยคุกคามต่อรุ่นของตน ทั้งภัยคุกคามแบบเสมือนจริง เช่น การมองว่าคนต่างรุ่นจะแก่งแย่งทรัพยากรและอำนาจไปจากรุ่นของตน และภัยเชิงสัญลักษณ์ เช่น การรับรู้ที่คนต่างรุ่นมีความคิดความเชื่อที่แตกต่างจากตน และค่านิยมอันดีงามของตนอาจถูกแทนที่โดยค่านิยมของคนรุ่นอื่นๆ

#### ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นในครอบครัว

งานวิจัยชิ้นนี้เลือกนำกรอบการศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวมาใช้ในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ว่าเงื่อนไขทางด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลอย่างไร หรือไม่ต่อความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้เนื่องจากคนในครอบครัวอาจมีอุดมการณ์และค่านิยมทางการเมืองแตกต่างกัน และอาจช่วยให้เราเข้าใจได้ว่าความขัดแย้งในระดับใดที่สามารถพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับอื่นๆ ได้

โดยทั่วไปแล้ว ลูกจะได้รับการขัดเกลาทางสังคม (socialization) จากผู้ปกครอง ทำให้มีค่านิยมทางการเมืองที่สอดคล้องกับผู้ปกครอง แต่การขัดเกลาทางสังคมนี้อาจได้ผลหรือไม่ได้ผลโดยขึ้นกับปัจจัยต่างๆ เช่น ลูกอาจมีความคลาดเคลื่อนในการรับรู้ค่านิยมที่ผู้ปกครองต้องการปลูกฝัง หากผู้ปกครองไม่ค่อยพูดคุยเรื่องการเมืองกับลูก ลูกก็อาจรับรู้ค่านิยมทางการเมืองของผู้ปกครองคลาดเคลื่อนไปจากความจริง เป็นผลให้ลูกมีขั้วทางการเมืองแตกต่างไปจากผู้ปกครอง<sup>310</sup> แม้ลูกจะรับรู้ค่านิยมทางการเมืองของผู้ปกครองอย่างถูกต้องแล้ว ลูกก็อาจปฏิเสธค่านิยมของผู้ปกครองได้เนื่องด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น ลูกที่ขาดความใกล้ชิดหรือขาดการเกื้อหนุนทางสังคม (social support) จากผู้ปกครองก็มักจะปฏิเสธค่านิยมที่ผู้ปกครองต้องการปลูกฝัง<sup>311</sup> หากลูกมองว่าผู้ปกครองไม่ส่งเสริมให้ตนมีอิสระรับผิดชอบตนเอง (autonomy) เช่น ไม่ให้อิสระกับลูกในการเลือกเส้นทางชีวิตของตนเอง ลูกก็มีแนวโน้มที่จะปฏิเสธค่านิยมของผู้ปกครองเช่นกัน<sup>312</sup> งานวิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่เลี้ยงลูกแบบควบคุมเข้มงวด (authoritarian parenting) และแบบตามใจ (permissive parenting) มีโอกาสที่จะปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองให้กับลูกได้น้อยกว่าผู้ปกครองที่เลี้ยงลูกแบบเอาใจใส่ (authoritative parenting)<sup>313</sup> และถึงแม้ว่าผู้ปกครองจะปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองได้สำเร็จในช่วงวัยรุ่น เมื่อลูกก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่ตอนต้นก็มีโอกาสจะเปลี่ยนขั้วการเมืองของตนเองได้ งานวิจัยพบว่าลูกที่มาจากครอบครัวที่สนใจเรื่องการเมืองมักจะมีขั้วทางการเมืองสอดคล้องกับผู้ปกครองในวัยรุ่น แต่เนื่องจากลูกในกลุ่มนี้ถูกปลูกฝังให้สนใจประเด็นทางสังคมและการเมือง จึงเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างหลากหลาย ทำให้มีโอกาสสูงที่จะพิจารณาเปลี่ยนขั้วการเมืองของตนในภายหลัง<sup>314</sup>

ไม่ว่าความแตกต่างทางการเมืองระหว่างลูกและผู้ปกครองจะเกิดจากสาเหตุใด แต่ในภาพรวม ลูกที่มีขั้วทางการเมืองแตกต่างจากผู้ปกครองมักจะมีคามพึงพอใจในความสัมพันธ์ที่ต่ำกว่าลูกที่ขั้วทางการเมืองตรงกับผู้ปกครอง<sup>315</sup> ดังนั้น ความแตกต่างทางการเมืองในครอบครัวน่าจะนำมาสู่ความขัดแย้งในครอบครัวได้

หากว่า “รุ่น” ของผู้ปกครองและลูก (หรือสมาชิกครอบครัวคนอื่นๆ) สามารถอธิบายความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว ผู้วิจัยเชื่อว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวก็น่าจะเป็นไปตามคำอธิบายจากทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมต่าง ๆ ที่ระบุไปข้างต้น สำหรับคำอธิบายเรื่องอัตลักษณ์ทางสังคม หากอัตลักษณ์เรื่องรุ่นนั้นมีความเด่นชัดในครอบครัว ประกอบกับสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนมีการระบุตัวตนร่วมกับรุ่นต่างๆ และมีการรับรู้ว่ามีสมาชิกคนอื่นเป็น “คนนอก” เพราะมาจากต่างรุ่นกัน การรับรู้เหล่านี้ก็น่าจะมีอิทธิพลต่อความขัดแย้งระหว่างรุ่นในครอบครัว ในด้านคำอธิบายเรื่องการใช้ภาพเหมารวม หากว่าคนในครอบครัวรับรู้คนต่างรุ่นโดยใช้ภาพเหมารวม (แทนที่จะมองว่าสมาชิกในครอบครัวมีความเป็นปัจเจกและแตกต่างจากภาพ

เหมารวมของคนรุ่นนั้นๆ) การรับรู้นี้ก็อาจส่งผลต่อความขัดแย้งในครอบครัวได้ สำหรับคำอธิบายเรื่องความแตกต่างทางค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมือง หากคนต่างรุ่นในครอบครัวมีอุดมการณ์ทางการเมืองหรือค่านิยมทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน ก็อาจนำมาสู่การตัดสินใจที่ต่างกันและก่อให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวได้ และในด้านคำอธิบายเรื่องการรับรู้ภัยคุกคามระหว่างกลุ่ม หากคนในครอบครัวมองว่าสมาชิกคนอื่นเป็นส่วนหนึ่งของรุ่นที่เป็นภัยคุกคามต่อรุ่นของตน ก็อาจมีเจตคติทางลบต่อกันซึ่งอาจนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นได้เช่นกัน

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมีการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรทางจิตวิทยาสังคมดังที่กล่าวไปข้างต้น ได้แก่ การระบุตัวตนร่วมกับรุ่นของตนเอง การจัดกลุ่มคนในครอบครัวเข้ากับรุ่นต่างๆ การใช้ภาพเหมารวมเรื่องรุ่นกับคนในครอบครัว ความแตกต่างด้านค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมือง และความเห็นต่อประเด็นทางสังคมต่าง ๆ ทั้งความแตกต่างที่วัดได้จริงและความแตกต่างที่บุคคลรับรู้ และการรับรู้ภัยคุกคามที่มาจากคนต่างรุ่น ทั้งภัยคุกคามแบบเหมือนจริงและภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์ ผู้วิจัยเชื่อว่าตัวแปรเหล่านี้ น่าจะอธิบายความขัดแย้งระหว่างรุ่นในครอบครัวที่เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมและการเมืองได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาความขัดแย้งในบริบทครอบครัวอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแทรกซ้อนอื่นๆ เช่น รูปแบบการเลี้ยงดูลูกของผู้ปกครอง (parenting styles) ที่ต่างกันอาจมีอิทธิพลต่อความขัดแย้งในครอบครัว โดยงานวิจัยพบว่า การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (authoritative parenting) ทำนายความถี่และความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองและลูกที่ต่ำและทำนายความเหนียวแน่น (cohesion) ระหว่างผู้ปกครองและลูกที่สูง<sup>316</sup> นอกจากนี้ รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวก็มีผลเช่นกัน งานวิจัยพบว่า ครอบครัวที่มีการสื่อสารแบบเปิดกว้างและให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น (conversation orientation) มักจะสร้างบรรยากาศที่ดีในการพูดคุยเรื่องประเด็นทางการเมือง ทำให้ลูกมีความสบายใจในการพูดคุยเรื่องการเมืองกับพ่อและแม่ และรูปแบบการสื่อสารนี้ทำนายคุณภาพความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและลูก<sup>317</sup> ดังนั้น นอกจากตัวแปรทางจิตวิทยาสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัว (family climate) ด้วย บรรยากาศในครอบครัวตามกรอบคิดของ Björnberg และ Nicholson (2007)<sup>318</sup> ประกอบไปด้วยมิติ 6 มิติ ได้แก่ การควบคุมสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว (intergenerational authority) การเอาใจใส่สมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว (intergenerational attention) ความเหนียวแน่นของสมาชิกในครอบครัว ในด้านารรู้คิด (cognitive cohesion) และด้านอารมณ์ (emotional cohesion) การสื่อสารอย่างเปิดกว้าง (open communication) และการปรับตัวได้ของครอบครัว (adaptability) มิติทั้ง 6 มิติที่น่าจะครอบคลุมตัวแปรแทรกซ้อนต่างๆ ที่อาจมีผลต่องานวิจัยได้

### โครงสร้างหน้าที่ (structural function model)

ปัจจัยด้านตัวแบบโครงสร้างหน้าที่ (Structural Functional Model) เป็นอีกหนึ่งชุดตัวแบบที่งานวิจัยชิ้นนี้สนใจใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ที่คนรุ่นต่างๆ ในสังคมมีต่อกัน และบทบาทของโครงสร้างทางสังคมที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างพวกเขาว่ามีผลต่อการพัฒนาตัวของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นหรือไม่

ตัวแบบโครงสร้างหน้าที่นี้ซึ่งถูกพัฒนาโดย S. N. Eisenstadt (1956) เป็นหนึ่งในทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการอธิบายความขัดแย้งระหว่างรุ่น (basis theory of generational conflict) โดยพัฒนามาจากแนวคิดสายหน้าที่นิยม (functionalism) ที่มองความแตกต่างระหว่างสังคมในอดีตที่เปลี่ยนแปลงช้ากับสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงเร็วทำให้สถาบันทางสังคมไม่สามารถทำหน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพได้ดั้งเดิม โดยในอดีตสังคมเป็นระบบที่มีความเสถียร และทำหน้าที่บูรณาการแต่ละภาคส่วนในสังคมให้ดำรงอยู่อย่างสงบและต่อเนื่อง ทำให้ตัวแบบโครงสร้างหน้าที่ไปเน้นวิเคราะห์ความแตกต่างที่ค่อนข้างคงที่ (static differences) โดยมองว่าความแตกต่างทางความคิดของคนแต่ละรุ่นเป็นสิ่งที่ต้องพบเห็นได้โดยทั่วไปในสังคมมนุษย์ทุกสังคม (universal in human societies) ในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปของสังคม คนรุ่นใหม่ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์คนรุ่นเก่า รวมถึงสังคมและการเมืองที่สร้างโดยคนรุ่นเก่า<sup>319</sup> ทฤษฎีนี้ยังบอกต่ออีกว่าเมื่อคนหนุ่มสาวค่อยๆ เปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ ทัศนคติและพฤติกรรมของพวกเขาจะต้องเปลี่ยนแปลงตามไป ดังนั้น ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่จึงมองการประท้วงและความไม่สงบที่เกิดขึ้นจากเยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นปัญหา (troublesome) ชั่วคราวซึ่งเป็นผลมาจากความบอบช้ำทางจิตใจส่วนตัวของวัยรุ่นเหล่านี้เท่านั้น<sup>320</sup> โดยในสังคมบุพกาล (primitive societies) การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างช้าๆ ทำให้การจัดช่วงชั้นทางสังคมในหน่วยครอบครัว (social stratification of families) อันได้แก่การแบ่งหน้าที่กันตามระดับอายุ (และเพศ) ยังสามารถรองรับความแตกต่างทางสังคมได้ ครอบครัวในฐานะสถาบันหลักทางสังคมมีหน้าที่ในการกล่อมเกลாத่างสังคม ส่งต่อค่านิยมและความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอต่อเด็กๆ ในการจะเติบโตไปสู่สภาพแวดล้อมแบบผู้ใหญ่ต่อไป ดังที่กล่าวไปว่าเมื่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปอย่างช้าๆ คนวัยหนุ่มสาวเองก็ยังสามารถฟังฟังผู้ใหญ่ในฐานะต้นแบบการใช้ชีวิตได้<sup>321</sup> อีกทั้งการแบ่งกลุ่มอายุยังเป็นการคงไว้ซึ่งการแบ่งงานกันทำด้วย ซึ่งนักคิดสายหน้าที่นิยมอย่าง Durkheim ได้กล่าวถึงไว้มาอย่างยาวนานว่าเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาระเบียบทางสังคม<sup>322</sup>

ในทางกลับกัน สังคมสมัยใหม่กลับมีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่าสถาบันทางสังคมอย่างครอบครัวจะยังมีความสำคัญ แต่ทว่ากลับไม่ใช่สถาบันเดียวที่สามารถทำหน้าที่กล่อมเกลาท่างสังคมได้อีกแล้ว ครอบครัวมีบทบาทที่จำกัดมากขึ้นในทางเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษาหรือศาสนา

นอกจากนี้ครอบครัวยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางเพื่อเชื่อมหรือเปลี่ยนผ่านระหว่างเยาวชนคนรุ่นใหม่และโลกภายนอกได้อีกต่อไป ส่วนหนึ่งเพราะสังคมสมัยใหม่คนรุ่นใหม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกได้โดยตรงโดยไม่ต้องอาศัยครอบครัวเป็นตัวเชื่อม นอกจากนี้การแบ่งงานกันทำโดยใช้อายุเป็นตัวแบ่งก็ยิ่งเห็นชัดว่าเป็นหลักการที่ใช้ไม่ได้ในสังคมสมัยใหม่แล้ว<sup>323</sup> ทำให้เมื่อยังเกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ก็ยิ่งเกิดปัญหาในการสื่อสารระหว่างกันของกลุ่มอายุวัยรุ่นและกลุ่มอายุผู้ใหญ่ที่อาวุโสกว่ามากขึ้น เพราะว่าแต่ละกลุ่มอายุต่างก็มีช่วงเวลาของชีวิต (separate phase of life) และประสบการณ์ที่แตกต่างกันอย่างมากเมื่อเทียบในช่วงเวลาที่พวกเขาเติบโตมา (in its growing-up years)<sup>324</sup> โดยเป็นช่วงที่ความคิดทางการเมืองเริ่มตกผลึกและลงหลักปักฐาน ซึ่งช่วงเวลาและลักษณะของคนต่างรุ่นในสังคมสมัยใหม่มีลักษณะที่แตกต่างกันมาก ดังนั้น เมื่อคนวัยหนุ่มสาวรู้สึกไม่พอใจกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่และครอบครัวแทบจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการให้แก่พวกเขาได้ ก็ทำให้พวกเขาออกไปหาแรงสนับสนุนจากคนรุ่นเดียวกัน เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และนำไปสู่การต่อสู้ปะทะกันระหว่างคนต่างรุ่นในที่สุด

325

#### ตัวแบบประวัติศาสตร์ (historical model)

ตัวแบบทางประวัติศาสตร์ (historical model) เป็นกรอบที่งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ในการประเมินบทบาทของเงื่อนไข ปรากฏการณ์ และการพลิกผันในแต่ละห้วงประวัติศาสตร์ว่าส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนระหว่างรุ่นอย่างไร และมีผลต่อการพาดคนต่างรุ่นในกรณีประเทศไทยไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นได้หรือไม่ อย่างไร

ตัวแบบทางประวัติศาสตร์ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ (historical change) และพยายามก้าวข้ามตัวแบบโครงสร้างหน้าที่ โดยการไม่ตั้งสมมุติฐานว่าสังคมโดยปกติทั่วไปมีเสถียรภาพ (stable) อยู่แล้ว ฉะนั้นแทนที่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นจะผูกโยงไปกับการเปลี่ยนไปของโครงสร้างสังคม ตัวแบบทางประวัติศาสตร์กลับเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างรุ่นกับการต่อสู้แข่งขันที่กว้างขวางออกไปในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแทน โดยยืนยันว่าความแตกต่างระหว่างรุ่นไม่ได้เกิดขึ้นบนฐานทางชีวภาพ (biological fact)<sup>326</sup> ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางแบบผลกระทบจากกลุ่มที่เกิดใกล้เคียงกัน และช่วงเวลาเฉพาะ (cohort and period effects) ที่ก็มองว่าการมีพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันไปไม่ได้เกิดขึ้นมาเพราะแค่เป็นกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน แต่รุ่นต่าง ๆ นิยามตัวเองผ่านประสบการณ์ร่วมกันในช่วงเวลาเฉพาะ ซึ่งช่วงเวลาเฉพาะของคนแต่ละรุ่นนี้ (generational period) เกิดสอดคล้องกับการมียุคทางประวัติศาสตร์และคุณค่าที่ยึดถือในประวัติศาสตร์แตกต่างกัน ดังนั้นเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทาง

ก้าวหน้าและสมัยใหม่มากขึ้น ช่วงเวลาเฉพาะของรุ่น (generational period) ก็เคลื่อนตามไปกับบริบทใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ด้วย<sup>327</sup>

โดยความขัดแย้งระหว่างรุ่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อรุ่นทางการเมืองเข้าปะทะสังสรรค์กับสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะ การเติบโตขึ้นของประชากร การขยายตัวของความเป็นเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรม การถดถอยทางเศรษฐกิจ สภาวะการว่างงาน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แนวคิดชาตินิยม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม<sup>328</sup> เมื่อกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดใกล้เคียงกันได้ประสบพบเจอ (contact) กับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ พวกเขาอาจมองตัวเองว่ามีความแตกต่าง และมากกว่านั้นคือ แปรกแยกไปจากกลุ่มผู้ใหญ่ที่อายุมากกว่าได้ ยิ่งไปกว่านั้นด้วยความคิดแบบอุดมคตินิยมในหมู่วัยรุ่นหนุ่มสาว ก็อาจทำให้พวกเขาวิพากษ์วิจารณ์โลกเช่นว่าของผู้ใหญ่ และทำยที่สุดตามมาด้วยการระดมผู้คนขึ้นมาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง<sup>329</sup> อย่างไรก็ตาม Manheim ก็ได้กล่าวไว้ด้วยว่าอาจจะมีการมีกลุ่มในรุ่นย่อยๆ ที่เป็นคู่ขัดแย้งกัน (protagonistic and antagonistic generation units) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ เพราะบริบทแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกันมีให้เห็นได้ในรุ่นทุกรุ่น<sup>330</sup>

ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในทั้ง 3 ยุคก่อนหน้ามีจุดร่วมกันอีกประการหนึ่งคือ การเกิดขึ้นมาของวิกฤตโลกอย่างฉับพลัน เป็นปัจจัยกระตุ้นหลักที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นกลายมาเป็นการต่อสู้กันอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะในทางเศรษฐกิจหรือการเมืองก็ตาม แม้ว่าวิกฤตระดับโลกจะส่งผลกระทบต่อทุกคน แต่เยาวชนคนหนุ่มสาวมักได้รับผลกระทบมากที่สุด อย่างน้อยก็ในมุมมองของพวกเขา ในหลายกรณี วิกฤตการณ์หลักให้เยาวชนคนหนุ่มสาวตกอยู่ในสถานะที่ต้องยกว่าคนรุ่นอายุมากกว่า และที่สำคัญผู้ใหญ่ในรัฐบาลหรือสถาบันทางสังคมต่างๆ ไม่ได้ช่วยเหลือและดูแลพวกเขาอย่างดีพอที่จะช่วยให้พวกเขารอดพ้นวิกฤตเหล่านี้ไปได้

ทศวรรษที่ 1930 หรือเป็นที่รู้จักในอีกชื่อคือ “Dirty Thirties” เป็นทศวรรษที่ถูกก่อรูปขึ้นมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองซึ่งจะขึ้นสู่จุดสูงสุดกลายเป็นสงครามโลกครั้งที่สอง ตั้งแต่ตลาดหุ้นล่มในเดือนตุลาคมปี 1929 ไปจนถึงเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ตลอดทศวรรษ 1930 สร้างความวิตกกังวลใจและความยากลำบากให้กับผู้คนทั่วโลก อัตราความยากจนและการว่างงานแพร่ขยายไปทั่ว โดยเฉพาะในประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างเยอรมนีที่ต้องดิ้นรนจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง อยู่แล้ว วิกฤตการณ์ในครั้งนั้นก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจ (spiritual malaise) ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเป็นพิเศษ พวกเขามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากเนื่องมาจากการให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาในทศวรรษที่ 1920 ทำให้คนหนุ่มสาวได้เข้าไปเรียนวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมากขึ้น แต่ทว่าตั้งแต่ปี 1929 – 1934 อัตราการว่างงานในหมู่บัณฑิตชายก็สูงขึ้นเป็นพิเศษที่ร้อยละ 50 – 85

ขบวนการนักศึกษาซึ่งลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวตามมหาวิทยาลัยต่างๆตลอดทศวรรษที่ 1930 ก็สะท้อนให้เห็นกระแสและเหตุการณ์ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่กินเวลาไปเกือบทศวรรษนี้ด้วย<sup>331</sup>

สำหรับในทศวรรษที่ 1960 – 1970 สงครามเย็นซึ่งดำรงอยู่ตลอดสองถึงสามทศวรรษได้แสดงให้เห็นถึงวิกฤตความชอบธรรมและวิกฤตทางการเมืองของชนชั้นนำที่มีอาวุธกว่าในหมู่นรุษหนุ่มสาวทั่วโลก ก่อนหน้านั้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้คนยังคงเฉลิมฉลองยินดีกับสันติภาพได้เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่เมื่อทศวรรษที่ 1940 สิ้นสุดลง โลกก็เข้าสู่ยุคใหม่ที่มีชื่อว่า “ยุคสงครามเย็น” ในสงครามครั้งนี้ การสู้รบแนวหน้าไม่ได้ถูกจำกัดไว้ในพื้นที่ใดเป็นการเฉพาะ แต่พบเห็นได้ในเกือบทุกภูมิภาคของโลก และจะด้วยความบังเอิญหรือไม่ก็ตาม ในหลายประเทศ กลุ่มที่มีอำนาจปกครองทั้งในรัฐบาลประชาธิปไตย สังคมนิยม เผด็จการ หรือในปีกพรคการเมืองฝ่ายขวาหรือซ้าย ต่างเป็นกลุ่มผู้สังวัย การสู้รบและการเผชิญหน้ากว่า 50 ครั้งเกิดขึ้นในหลายประเทศ เป็นสงครามตัวแทนระหว่างกลุ่มประเทศประชาธิปไตยตะวันตกและกลุ่มสังคมนิยมของสหภาพโซเวียตและจีน ยกตัวอย่างเช่น วิกฤตการณ์ในอิหร่าน (the Iran crisis) สงครามกลางเมืองในกรีซ (the Greek Civil Wars) สงครามอินโดจีน (the Indochina War) สงครามเกาหลี (the Korean War) สงครามกลางเมืองในปารากวัย (the Paraguayan Civil War) วิกฤตการณ์มาลายา (the Malayan Emergency) การลุกฮือ Mau Mau ในประเทศเคนยา (the Mau Mau Uprising in Kenya) วิกฤตช่องแคบไต้หวัน (the Taiwan Strait Crisis) สงครามกลางเมืองในซูดาน (the Sudanese Civil War) วิกฤตการณ์คลองสุเอซ (the Suez Crisis) การต่อสู้ของกองกำลังคอมมิวนิสต์ในไทย (the Communist insurgency in Thailand) และอื่นๆ อารุชนิวเคลียร์กลายเป็นความปกติใหม่บนโลกที่เต็มไปด้วยสงครามเหล่านี้

ในช่วงสูงสุดของสงครามเย็น รุ่นที่มีนัยสำคัญมากที่สุดในประวัติศาสตร์โลกอย่าง Baby Boomer ก็ได้ถือกำเนิดขึ้น คนรุ่นนี้ซึ่งมีจำนวนเยอะมากที่สุดและมีการศึกษาสูง กำลังเติบโตเป็นวัยรุ่น พวกเขาเป็นคนรุ่นแรกที่เติบโตมากับโทรทัศน์ ในปี 1957 ทุกครัวเรือนในสหรัฐฯ แทบจะมีโทรทัศน์ในครอบครองกันหมดแล้ว<sup>332</sup> พวกเขาจึงได้รับรู้ถึงการต่อสู้ที่เกิดขึ้นอย่างสดใหม่ ขณะที่พวกเขาผู้ใหญ่ในรัฐบาลกำลังวุ่นอยู่กับการทำสงคราม มวลชนคนหนุ่มสาวเหล่านี้ที่เพิ่งจะเริ่มเดือดร้อนกับเศรษฐกิจหลังสงครามที่มีการเจริญเติบโตน้อยลงมาก แทบจะรับไม่ได้กับการเปลี่ยนแปลงขนาดไปกับสงครามใหม่ พวกเขาได้แต่นั่งดูเพื่อนร่วมชาติวัยเดียวกันถูกส่งไปตายในสนามรบ ซึ่งก็ทำให้พวกเขาแทบจะไม่มีรู้สึกเลยว่าสงครามนี้จะปประโยชน์ต่อคนรุ่นเขาอย่างไร ความวุ่นวายปั่นป่วนทางการเมืองนี้เองเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดขบวนการต่อต้านสงคราม ขบวนการสังววดล้อม และขบวนการเพื่อสันติขึ้นมา

ในทศวรรษที่ 2000 ความขัดแย้งระหว่างรุ่นเกิดขึ้นจากการเผชิญหน้ากับวิกฤตสองด้านที่ปะทะกันพอดี อันได้แก่ ช่วงเวลารอทำงานที่ยาวนานมากขึ้นของวัยรุ่น Millennials ที่ยังเพิ่งสร้างตัวและไม่มีความมั่นคง (the long-waithood of precarious Millennials) กับเศรษฐกิจถดถอยครั้งใหญ่ในปี 2008 คนรุ่น Millennials ถือเป็นรุ่นที่มีการศึกษาสูงที่สุดในประวัติศาสตร์สหรัฐฯ ในปี 2015 ประชากรร้อยละ 36 ในกลุ่มอายุ 25 – 29 ปีมีวุฒิการศึกษาระดับวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอน 4 ปีหรือมากกว่า เทียบกับเพียงร้อยละ 24 ในปี 1976 ซึ่งปรากฏการณ์นี้ก็ไม่ได้มีความเฉพาะตัวอยู่แค่ในสหรัฐฯ เท่านั้น หากแต่เป็นกระแสใหญ่ระดับโลกซึ่งขยายความการเป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ (youth) ในฐานะอีกช่วงหนึ่งของวงจรชีวิต โดยเฉพาะในหมู่นักร่ำรวย ในศตวรรษที่ 21 คนหนุ่มสาวที่เป็นผู้ใหญ่ตอนต้นต้องเผชิญอยู่กับสภาวะไม่มั่นคงในการทำงาน แม้จะมีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาแล้วก็ตาม ปรากฏการณ์ดังกล่าวเรียกว่า “waithood” หมายถึงการที่คนรุ่น Millennials ต้องแบกรับภาระทางเศรษฐกิจอย่างหนัก ตั้งแต่ค่าเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยซึ่งพุ่งทะยานสูงขึ้นมา Millennials ต้องจ่ายเงินเพื่อการศึกษาของพวกเขาสูงกว่าคนรุ่นก่อนหน้า โดยจะเห็นว่าในปี 2011 2 ใน 3 ของนักศึกษาสหรัฐฯ ที่มีวุฒิการศึกษาจากการเรียน 4 ปีขึ้นไปต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการเล่าเรียนของพวกเขา ในปีเดียวกัน นี้ก็กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษาโดยเฉลี่ยพุ่งเป็น 26,600 ดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นสัดส่วนและจำนวนที่สูงเกินมากเมื่อเทียบกับบัณฑิตในยุคก่อนหน้า<sup>333</sup>

แตกต่างจากคนรุ่น Boomers ซึ่งเติบโตมาเป็นวัยรุ่นในช่วงที่โอกาสการทำงานยังคงมีอยู่อย่างมากมาย คนรุ่น Millennials ต้องเจอกับความท้าทายทันทีหลังจบการศึกษา วิกฤติการณ์แฮมเบอร์เกอร์ในปี 2008 ทำให้แม้พวกเขาจะมีการศึกษาที่สูงกว่าคนรุ่นก่อนหน้าทุกรุ่น แต่ความหวังของคนรุ่น Millennials กลับเกิดขึ้นได้ยากและเต็มไปด้วยความยากลำบากในการเข้าถึงงานที่มีความมั่นคงและตรงกับสายที่พวกเขาเรียน ตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา หลายคนต้องลงเอยกับการทำงานที่ไม่ได้มีสถานะเป็นพนักงานประจำ (marginal employment) เช่น เด็กฝึกงาน (interns) พนักงานชั่วคราว (temporary workers) พนักงานตามสัญญาจ้างอิสระ/จ้างเหมาบริการ (independent contractors) และฟรีแลนซ์ เป็นต้น โดยสรุป การได้งานที่ไม่ตรงกับความสามารถ (underemployment) งานที่ไม่มั่นคงและภาวะ “waithood” เป็นสถานการณ์ปกติที่แพร่ขยายมากในหมู่นักเรียน Millennials หลังวิกฤตการณ์ปี 2008<sup>334</sup> ขณะที่ในประเทศอื่นๆ Mason (2013) ได้ชี้ให้เห็นถึงระดับการศึกษาที่สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ในหมู่นักเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมทั่วโลกในศตวรรษที่ 21 ตั้งแต่ Arab Spring ไปจนถึง Occupy Wall Street เขาเห็นว่าการเคลื่อนไหวเหล่านี้โดย “เหล่าบัณฑิตจบใหม่ที่ไม่มือนาคต”<sup>335</sup> ซึ่งเป็นหลักฐานที่ชัดเจนว่าทำไมวิกฤตการณ์ปี 2008 ถึงเป็นปัจจัยกระตุ้นที่โดดเด่นที่สุดที่ทำให้คนรุ่น Millennials ที่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยแล้วยังต้องออกมาเคลื่อนไหว<sup>336</sup>



### การขยายตัวอย่างรวดเร็วของคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษา

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาเป็นปัจจัยเฉพาะที่ช่วยในการความขัดแย้งระหว่างรุ่นทั้ง 3 ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ก่อนหน้า สำหรับกรณีของไทยแม้ว่าอาจจะไม่ได้เห็นปัจจัยในลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจน แต่งานวิจัยชิ้นนี้สนใจนำปัจจัยพิจารณาเป็นแนวทางในการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทที่สร้างให้คนรุ่นใหม่มีคุณลักษณะพิเศษที่ทำให้พวกเขา มีสถานภาพที่สร้างความเป็นอภิสิทธิ์ในสังคมที่ทำให้พวกเขาแตกต่างจากคนรุ่นก่อนหน้านี้ได้

การเติบโตของกลุ่มประชากรที่มีการศึกษามากขึ้น (the rapid expansion of the young educated population) เป็นบริบทเงื่อนไขก่อนหน้า (pre-text condition) ไม่ว่าจะเป็นในทศวรรษที่ 1920 1960 และ 2000 ช่วงเวลาเหล่านี้ต่างเป็นช่วงที่จำนวนนักศึกษาและเยาวชนในวงการศึกษาระดับสูงเพิ่มขึ้นมา (they are all the different stages of education and the intellectual boom) ขณะที่มหาวิทยาลัยในประเทศยุโรปเริ่มเติบโตขึ้นมาตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 อันเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้ต้องมีการสร้างประชากรที่มีการศึกษาผ่านมหาวิทยาลัยมารองรับมากขึ้น อีกฟากหนึ่งของมหาสมุทรแอตแลนติก การที่หนึ่งในบิดาผู้ก่อตั้งสหรัฐฯ อย่าง Thomas Jefferson เน้นย้ำว่าการศึกษามีวิธีการที่สำคัญในการสร้างพลเมืองที่ตื่นตัวในการพัฒนาประเทศและตั้งมั่นรักษาไว้ซึ่งประชาธิปไตยได้<sup>337</sup> ส่งผลให้แผนการหรือวิสัยทัศน์ผันกลายเป็นโครงการสร้างมวลชนคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษากลุ่มใหญ่ ต่อมาเมื่อรัฐบัญญัติว่าด้วยการอนุญาตขายที่ดินของรัฐ (the Morrill Land-Grant Act) ผ่านรัฐสภาในปี 1862 ในสมัยของประธานาธิบดี Abraham Lincoln รัฐบาลมลรัฐต่างๆ ก็ได้รับอนุญาตให้สามารถขายที่ดินสาธารณะในครอบครองได้เพื่อนำมาลงทุนสร้างมหาวิทยาลัยใหม่ๆ ที่เน้นการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเกษตรกรรมเป็นหลัก ท้ายที่สุดทุกมลรัฐจึงมีมหาวิทยาลัยเป็นของตัวเอง นอกจากนี้ ระหว่างปี 1870 – 1897 จำนวนสถาบันการศึกษาชั้นสูง (higher education institution) ในสหรัฐฯ ก็เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างก้าวกระโดดเป็น 821 แห่งจากเพียง 23 แห่งในปี 1800<sup>338</sup> ถึงแม้ว่าในคลื่นแรกของการขยายตัวของมหาวิทยาลัยนี้จะยังคงจำกัดอยู่ที่คนจำนวนไม่มากนัก เหมือนกับการขยายตัวของระบบการศึกษาชั้นสูงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งก็ตาม แต่ในทศวรรษที่ 1930 จะเห็นการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากวัยรุ่นหนุ่มสาวเข้าเรียนในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ จำนวนนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นเช่นนี้มีส่วนสร้างเสริมวัยรุ่นหนุ่มสาวให้ตื่นตัวทางการเมือง และสร้างชุมชนทางวิชาการที่กระตือรือร้น (vibrant academic ambient) จนกลายเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตของการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในทศวรรษที่ 1920 และ 1930 ด้วย<sup>339</sup>

ไม่เพียงแต่ในโลกตะวันตกเท่านั้น พื้นที่อื่นๆ ทั่วโลกก็เผชิญกับประสบการณ์คล้ายๆ กัน เช่น ในภูมิภาคละตินอเมริกา โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่เป็นอาณานิคมสเปนมาก่อน มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัย

มากกว่า 25 แห่งมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 มีเพียงบราซิลซึ่งเป็นประเทศภายใต้อาณานิคมโปรตุเกสที่เพิ่งมีมหาวิทยาลัยในปี 1930<sup>340</sup> ในเอเชีย หลังการฟื้นฟูเมจิปี 1868 ญี่ปุ่นได้มุ่งสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัย (Modernization Era) อย่างรวดเร็ว มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยจักรวรรดิโตเกียว (Tokyo Imperial University) ในปี 1886 และหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ก็มีมหาวิทยาลัยในเครือจักรวรรดิก่อตั้งเพิ่มขึ้นอีก 5 แห่ง<sup>341</sup> สำหรับเกาหลี ภายใต้อาณานิคมญี่ปุ่น การขยายตัวของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวปลดแอกประเทศเกิดขึ้นมาได้ในช่วงปี 1920 - 1930<sup>342</sup> ในอินเดียก็เช่นกัน ภายใต้การเป็นอาณานิคมอังกฤษ มหาวิทยาลัยสามแห่งแรกก่อตั้งใน Calcutta Bombay และ Madras ในปี 1857 และจากนั้นเป็นต้นมาก็ค่อยๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้น จนในปี 1923 มีมหาวิทยาลัย 12 แห่งกระจายตัวก่อตั้งกันใน 12 เมืองใหญ่ทั่วประเทศ<sup>343</sup> ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ในภาพรวมจะมีโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาสำคัญๆ อย่างมหาวิทยาลัยน้อยกว่า แต่ทว่าวัยรุ่นหนุ่มสาวจำนวนไม่น้อยได้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศและกลับมาพร้อมกับแนวคิดชาตินิยมหรือสังคมนิยม ยกตัวอย่างเช่น บรรดาคนหนุ่มสาวอินโดนีเซียถือเป็นกลุ่มเบิกทางแรกๆ ที่ลุกขึ้นมาสร้างขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านอาณานิคมในราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ซึ่งพวกเขาเหล่านั้นเดินทางไปศึกษาในฐานะประชากรของประเทศที่อยู่ภายใต้อาณานิคม<sup>344</sup> ในพม่า หลังการสถาปนาก่อตั้งมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (Rangoon University) ในปี 1920 องค์กรนักศึกษา อย่างสหภาพนักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (Rangoon University Student Union: RUSU) กลายเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญในหลายต่อหลายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในระยะต่อมา<sup>345</sup> สำหรับไทย ในปี 1932 ข้าราชการหนุ่มสาวชาวไทยที่มาศึกษาในประเทศตะวันตกก็นำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงผ่านประเทศจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ<sup>346</sup> โดยสรุป ทุกประเทศที่กล่าวถึงข้างต้น ในช่วงทศวรรษที่ 1920 - 1930 ต่างเผชิญกับการผงาดขึ้นมาของขบวนการเคลื่อนไหวและการลงมือทำทลายโดยตรงจากคนรุ่นใหม่ด้วยกันแทบทั้งสิ้น

ต่อมาช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็นยุค Baby Boom (ที่มีประชากรเด็กเกิดใหม่จำนวนมากระหว่างทศวรรษที่ 1940 ถึงต้นทศวรรษที่ 1950) เกิดการขยายตัวอย่างมากของจำนวนคนหนุ่มสาว (the enlargement of the young popular) ในทศวรรษที่ 1960 ทั้งในโลกตะวันตกและพื้นที่อื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น ในสหรัฐฯ ซึ่งในปี 1940 มีประชากรอยู่ประมาณ 132 ล้านคน แต่ตั้งแต่ว่าปี 1946 เป็นต้นมาจนถึงปี 1964 กลับพบว่าเด็กเกิดใหม่มากถึง 76 ล้านคน หมายความว่าประชากรสหรัฐฯ มีจำนวนเพิ่มสูงกว่าร้อยละ 50 นับจากปี 1945<sup>347</sup> ในยุโรป ฝรั่งเศสและออสเตรียเผชิญกับสภาวะการณเด็กเกิดใหม่ปะทุมากที่สุดในปี<sup>348</sup> (the highest baby booms)

นอกจากนี้ ควบคู่ไปกับประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาก็เผชิญกับ Baby boom เช่นเดียวกัน ในโมร็อกโค จีน ไทย ตุรกี บราซิล อาร์เจนตินา และอุรุกวัย ต่างก็มีวัยรุ่นหนุ่มสาวจำนวนมาก หลังไหลเข้าไปเรียนในมหาวิทยาลัยในช่วงทศวรรษที่ 1960 McAdam (1986) เสนอไว้ในหนังสือ *Freedom Summer* ว่าการขยายตัวของคนรุ่นใหม่ทำให้เกิดสภาวะ “biographical availability” ในหมู่เยาวชนวัยรุ่นที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคม McAdam เห็นว่าเด็กในรุ่น Baby Boomers นี้ไม่ถูกผูกมัดกับกฎข้อบังคับของครอบครัวหรือการเรียกร้องให้หางานทำ จึงทำให้มีเวลาว่างกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กในรุ่นก่อนๆ พวกเขาจึงเข้าไปมีบทบาทผลักดันการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งเป็นผลหลักๆ มาจากช่วงเปลี่ยนผ่านจากความเป็นเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ของคนรุ่น Baby Boomers ที่ถูกยึดออกให้ยาวขึ้นจากการขยายตัวของระบบอุดมศึกษาในทศวรรษที่ 1950 และ 1960<sup>349</sup> พวกเขากลายเป็นพลังมวลชนสำคัญและมีบทบาทมากในการผงาดขึ้นมาของขบวนการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่ในช่วงเวลานั้น การที่คนรุ่นนี้ที่มีจำนวนแซงหน้าคนรุ่นอื่นและยังออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องส่งเสียงของตัวเองอีกก็สร้างปัญหาสำหรับคนรุ่นที่อาวุโสกว่าอยู่มาก

นอกจากนี้ ไม่เฉพาะในทศวรรษที่ 1920 และ 1960 หากแต่ในทศวรรษที่ 2000 ก็เช่นกัน เด็กรุ่น Millennials กลายเป็นรุ่นที่มีการศึกษาสูงมากที่สุดในประวัติศาสตร์สหรัฐฯ ในปี 2015 ร้อยละ 35 ของประชากรที่มีอายุระหว่าง 25 – 29 ปีจบการศึกษาระดับปริญญาที่มีการเรียนการสอน 4 ปีขึ้นไป (four-year college degree or more) ซึ่งสูงขึ้นจากร้อยละ 24 ในปี 1976 อย่างไรก็ตาม ในศตวรรษที่ 21 วัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น (young adults) กลับต้องเดินอยู่บนเส้นทางที่สุมเสี่ยงเพราะแม้จะมีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาแต่สถานะในการทำงานกลับไม่มั่นคง นักวิเคราะห์บางคนนิยามปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าเป็น “waithood” เป็นผลมาจากความคาดหวังที่สูงมากขึ้นตามระดับการศึกษา แต่คนในรุ่น Millennials ดังที่กล่าวไป มักจะผิดหวังหงุดหงิดใจกับการทำงานที่ไม่มั่นคง อีกทั้งยังเผชิญกับสภาวะว่างงานเกือบตลอดเวลา (chronic unemployment) และการได้ทำงานที่ไม่ตรงกับคุณสมบัติของตัวเอง (underemployment)<sup>350</sup> นี่อาจเป็นเหตุผลหนึ่งว่าทำไม คนรุ่น Millennials จึงมีปฏิสัมพันธ์ (engage) กับคนในที่ทำงานน้อยกว่าคนในรุ่นที่อายุมากกว่าและพวกเขายังเปลี่ยนงานอยู่บ่อยๆ ด้วย<sup>351</sup> ปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดสภาวะ “biographical availability” ในหมู่วัยรุ่น Millennials<sup>352</sup>

ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในประเทศอื่นๆ ก็มีบริบทพื้นฐานอย่างการเพิ่มจำนวนขึ้นมากของคนหนุ่มสาวเช่นเดียวกัน ในประเทศกินี เยาวชนคนหนุ่มสาวมีสัดส่วนกว่าร้อยละ 50 ของประชากร ขณะที่ในภูมิภาคแอฟริกาใต้สะฮารา (Sub-Saharan Africa) จำนวนคนรุ่นใหม่ก็เพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 42 ในปี 2021<sup>353</sup>

ระบอบชราธิปไตยที่กดขี่เข้มแข็งและผูกขาดอำนาจ (the suppressive and robust gerontocratic regime)

งานชิ้นนี้สนใจการรอบป้จจ้ยดำนระบอบชราธิปไตยซึ่งกดขี่เข้มแข็งและยึดกุมอำนาจอย่างมั่นคง (the suppressive and robust gerontocratic regime) มาช่วยในการวิเคราะห์ว่าระบบโครงสร้างทางการเมืองส่งผลหรือไม่อย่างไรต่อความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นดำเนินไปภายใต้ระบอบการปกครองที่คณะผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย

ชราธิปไตย (gerontocracy) หมายถึง สังคมที่ชนชั้นปกครองประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มีอายุมากกว่าประชากรหลักส่วนใหญ่ ขณะที่ระบอบชราธิปไตย (gerontocracy regime) ก็คือรูปแบบการปกครองแบบคนธิปไตย (oligarchy rule) ซึ่งตัวผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่าผู้ใหญ่ในสังคมส่วนใหญ่ทั้งหมด หรืออาจกล่าวสั้นๆ ได้ว่า ชราธิปไตยคือสังคมที่ผู้นำทางการเมืองถูกกันไว้ให้เฉพาะคนที่อาวุโสกว่าเท่านั้น<sup>354</sup> ทั้งนี้ คำว่า “Gerontocracy” ถูกตั้งนิยามโดย Jean-Jacques Fazy และนำมาใช้ครั้งแรกในเชิงดูถูกเหยียดยามกลุ่มคนสูงวัยและอนุรักษ์นิยมในรัฐสภาฝรั่งเศสในทศวรรษที่ 1820<sup>355</sup>

ระบอบเช่นว่านี้เป็นที่นิยมอย่างมากในโลกสมัยโบราณ ตั้งแต่ยุคคลาสสิกของเอเธนส์ การจะมีสิทธิโหวตในฐานะสมาชิกสภานิติบัญญัติบน (member of the legislative upper house) จะต้องมียอายุ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งแม้จะดูเป็นตัวเลขที่น้อยมากในปัจจุบัน แต่หากพิจารณาพร้อมกับอายุขัยโดยเฉลี่ยของคนยุคคลาสสิก เอเธนส์ที่อยู่ประมาณ 35 ปีแล้วนั้น อายุ 30 ปีแทบจะเป็นช่วงท้ายๆ ของชีวิตแล้ว ในสปาร์ต้าเองก็มีการปกครองที่คล้ายคลึงกัน คือมีการปกครองด้วยสภา (council) อย่าง Gerusia ซึ่งสมาชิกจะต้องมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปและดำรงตำแหน่งไปได้ตลอดชีวิต<sup>356</sup> อุดมคติที่ต้องการคนอาวุโสมากเข้ามามีบทบาทนำทางการเมืองเช่นนี้ดำเนินต่อไปจนเป็นธรรมเนียมในสาธารณรัฐโรมันโบราณ<sup>357</sup> เมื่อก้าวสู่ยุคสมัยใหม่ ระบอบชราธิปไตยแรกที่ถูกตั้งขึ้นมาให้เห็นคือฝรั่งเศสภายใต้การฟื้นฟูโดยราชวงศ์ Bourbon (1815 – 1830) (Bourbon Restoration) อายุขั้นต่ำของผู้แทน (deputies) ถูกยกขึ้นไปจาก 30 เป็น 40 ปี ขณะที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องอายุไม่น้อยกว่า 30 ปีขึ้นไปด้วย<sup>358</sup>

อย่างไรก็ดี เมื่อสำรวจรัฐบาลในช่วงปัจจุบันทั่วโลก พบว่าในประเทศส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลเผด็จการหรือประชาธิปไตยก็ตาม นักการเมืองชนชั้นนำส่วนใหญ่ต่างเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม แม้วางานวิจัยส่วนใหญ่ในเรื่องระบอบชราธิปไตยมักจะศึกษารัฐบาลเผด็จการในกลุ่มประเทศแอฟริกา ซึ่งผู้ชายที่มีอายุมากมักจะได้อปกครองสังคมในประเทศ แต่เรากลับพบว่าประมุขแห่งรัฐและหรือผู้นำรัฐบาลในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก เช่น อิตาลี เยอรมัน สหรัฐฯ และอื่นๆ ต่างก็เป็นคนวัยเกษียณที่มีสิทธิรับบำนาญ (pensioner) ด้วยกันทั้งนั้นเช่นกัน<sup>359</sup> รัฐบาลสหรัฐฯ ในช่วงสองสมัยล่าสุดเป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็น

ภาพได้อย่างชัดเจน เพราะทั้ง Donald Trump และ Joe Biden ก็มีอายุล่วงเลยไปกว่า 70 และ 78 ปี แต่ถึงกระนั้น ทั้ง Trump และ Biden เองก็ยังมีอายุน้อยกว่าสมาชิกในสภาองเกรสอยู่มาก เช่น Nancy Pelosi อดีตประธานสภาผู้แทนราษฎร และ Jim Clyburn อดีตประธานวิปลีเสียงข้างมาก (Majority whip) มีอายุ 80 ปีเท่ากัน (ในปี 2021 ปัจจุบันอายุ 82 ปี), Steny Hoyer อดีตผู้นำเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร (Majority leader) อายุ 81 ปี (ในปี 2021 ปัจจุบัน อายุ 83 ปี) รวมถึงสมาชิกวุฒิสภา Dianne Feinstein, Chuck Grassley และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งเดียวของรัฐอลาสกา Don Young ต่างมีอายุ 87 ปีทั้งสิ้น<sup>360</sup> (ในปี 2021 ปัจจุบันอายุ 89 ปี)

ที่ผ่านมา รัฐบาลที่คณะผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยอาจไม่ได้ออกแนโยบายเข้าข้างคนที่มีอาวุโสกว่าเสมอไป (pro-old people policy) และการคงอยู่ของระบอบประชาธิปไตยก็ไม่ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นไปเสียทุกกรณี อีกทั้งรัฐบาลประชาธิปไตยจำนวนไม่น้อยก็ออกนโยบายที่ให้สิทธิประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่คนทุกคนมากกว่าที่จะเน้นไปที่กลุ่มอายุใดอายุหนึ่ง แม้ว่ากลุ่มอายุเฉพาะบางกลุ่มจะมีจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ก็ตาม ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา บรรดาประเทศประชาธิปไตยและอุตสาหกรรมพัฒนาขั้นสูงทั้งหลายกลับเพิ่มอายุเกษียณและปรับลดสิทธิประโยชน์จากบำนาญให้มีความเข้มงวดมากขึ้น (stricter with pension benefits) ด้วยซ้ำ ตลอดทศวรรษที่ 1990 รัฐสภาองเกรสของสหรัฐฯ ผ่านนโยบายและกฎหมายจำนวนมากที่ขัดต่อความคาดหวังของกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นตัวแทนคนอายุมาก<sup>361</sup> รวมถึงในญี่ปุ่น อิตาลีและเยอรมนี ที่ซึ่งรัฐบาลเต็มไปด้วยผู้ใหญ่อายุมาก รัฐบาลของประเทศเหล่านี้กลับพยายามจัดสรรงบประมาณให้มีความสมดุลทั้งกับคนชราและเด็กๆ เยาวชน นอกจากนี้ในการปฏิรูปที่เกี่ยวข้องกับแรงงานใน 3 ประเทศที่กล่าวไป คนรุ่นที่อาวุโสกว่ามักจะเป็นผู้แพ้ในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ การตัดสินใจเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลต้องการสร้างความมั่นใจว่าเสียงสนับสนุนในการเลือกตั้งจะมาจากทุกกลุ่มอายุและเพื่อคงไว้ซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวด้วย<sup>362</sup>

ไม่เพียงแต่ในประเทศประชาธิปไตยเท่านั้นที่รัฐบาลประชาธิปไตยอาจไม่ได้ออกนโยบายเอาใจกลุ่มคนสูงวัย แต่รัฐบาลเผด็จการประชาธิปไตยในเวียดนามและคิวบาก็เช่นกัน Fidel Castro ที่อายุมากและทลายทางการเมืองของเขาซึ่งควบคุมและมีอำนาจในรัฐบาลคิวบามาอย่างยาวนาน พยายามถ่ายโอนอำนาจมายังคนรุ่นใหม่ และลดความตึงเครียดกับกลุ่มประชากรที่เป็นคนรุ่นใหม่ไปได้อยู่มาก<sup>363</sup> ขณะที่ในเวียดนามซึ่งเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการครอบครองสตาร์ทอัพระดับยูนิคอร์นและเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมในภูมิภาคได้ รัฐบาลสังคมนิยมพรรคเดียวออกนโยบายสร้างแรงดึงดูดและเชิญชวนบริษัท

ต่างชาติให้มาลงทุนส่งเสริมสตาร์ทอัพ รวมถึงเศรษฐกิจที่เน้นพัฒนานวัตกรรม ซึ่งก็เป็นไปทั้งเพื่อจะรักษาฐานเสียงในหมู่มวลชนคนรุ่นใหม่และต้องการสร้างการแข่งขันใหม่ๆ เพื่อก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง<sup>364</sup>

ดังนั้น ในฐานะที่งานวิจัยชิ้นนี้สนใจเงื่อนไขที่รัฐประชาธิปไตยเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่น คำถามสำคัญที่ต้องตอบคือ ปัจจัยใดบ้างที่ระบอบและรัฐบาลแบบประชาธิปไตยนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่น จากความพยายามทบทวนบทเรียนความขัดแย้งระหว่างรุ่นก่อนหน้านี้พบว่า ลักษณะของรัฐแบบพหุนิยมและผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยคนสูงวัยกลุ่มเล็กๆ ส่งผลให้เกิดรัฐที่มีแนวโน้มลำเอียงให้ประโยชน์กับผู้สูงวัยและสร้างความไม่พอใจให้กับคนรุ่นใหม่ รัฐบาลประชาธิปไตยที่ไม่ยอมสร้างกลไกทางการเมืองเพื่อเปิดรับการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่มอายุน้อยกว่า ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและวิกฤตต่างๆ ยาก (resilient to changes and crisis) และที่มากกว่านั้นคือใช้มาตรการกดขี่รุนแรงต่อเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ถูกขึ้นมาท้าทายอำนาจตัวเอง เงื่อนไขหลักเหล่านี้ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นเปลี่ยนไปเป็นสงครามหรือการต่อสู้ปะทะที่รุนแรงขึ้นระหว่างคนต่างรุ่นกัน

ประการที่หนึ่ง ลักษณะและจำนวนผู้เล่นของรัฐส่งผลต่อการออกนโยบายที่ลำเอียงให้กับผลประโยชน์ของผู้สูงวัย จากฐานแนวคิด การเมืองเชิงสถาบัน (political institution) และแนวคิด เศรษฐศาสตร์การเมือง (political economic) ทำให้เราเข้าใจมากขึ้นว่า ผู้สูงวัยจะผูกขาดอำนาจทางการเมืองไปถึงขั้นใด (to what extent) เพราะเหตุใด และอย่างไร (why and how) ในขณะที่แนวคิดการเมืองเชิงสถาบันเน้นศึกษาความสามารถของมวลชนและชนชั้นนำสูงวัยในการเข้าถึงอำนาจรัฐและกระบวนการทางการเมือง แนวคิดแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองศึกษาการจัดสรรและลำดับความสำคัญนโยบายสาธารณะในการให้ประโยชน์กับคนในวัยต่างๆ แนวคิดทั้งสองทำให้เราเห็นได้ว่า รัฐที่มีลักษณะและฐานคิดแตกต่างกันมีผลต่อการกำหนดช่องทางให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับนโยบายสาธารณะเข้าสู่กระบวนการจัดทำนโยบายสาธารณะแตกต่างกัน

ในทางหนึ่ง งานของ Pampel (1994) เห็นว่ารัฐในระบบพหุนิยม (pluralist) และบรรษัทนิยม (corporatist) มีการจัดสรรงบประมาณระหว่างเด็กและผู้สูงวัยแตกต่างกัน จากการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง (time-series data) ในประเทศประชาธิปไตยและอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมขั้นสูง 22 ประเทศ พบว่า รัฐบรรษัทนิยมที่มีฐานการเมืองอยู่บนพื้นฐานของชนชั้น (class-based corporatism) และมีพรรคฝ่ายซ้ายที่เข้มแข็ง มักไม่มีแนวโน้มจัดสรรงบประมาณบนฐานกลุ่มอายุ (age-based expenditure) ยกตัวอย่างรัฐประเภทนี้ เช่นเยอรมนีและอิตาลี ซึ่งแม้ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยและผู้มีอายุเยอะ แต่ไม่มีความลำเอียงในการจัดสรรงบประมาณให้กับผู้สูงวัย โดยเน้นจัดสรรงบประมาณให้กับการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ด้วยซ้ำ เหตุผลหลักเนื่องจากฐานของพรรคการเมืองอยู่บนฐานของกลุ่มจัดตั้งเชิงชนชั้น (class-based organization

) ทำให้การจัดตั้งกลุ่มรุ่นทางการเมืองเกิดขึ้นได้ยาก (generational solidarity) และกลุ่มที่เน้นผลประโยชน์ในเชิงอายุถูกลดทอนความสำคัญ ในทางกลับกัน การจัดสรรงบประมาณของรัฐแบบพหุนิยมกลับมีความลำเอียงในการให้ความสำคัญกับกลุ่มอายุ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มการเมืองวางอยู่บนพื้นฐานที่หลากหลาย มิได้ยึดโยงกับกลุ่มผลประโยชน์ที่อยู่บนพื้นฐานของชนชั้นและรูปแบบการผลิตเท่านั้น ผลทำให้การรวมกลุ่มบนฐานของกลุ่มอายุเดียวกันเกิดขึ้นได้และมีความสามารถในการกดดันรัฐบาลในการผลักดันนโยบายและงบประมาณสนับสนุนผลประโยชน์ของกลุ่มอายุได้<sup>365</sup>

นอกจากระบบรัฐแล้ว จำนวนผู้เล่นทางการเมืองในระบบยังมีผลต่อความโน้มเอียงในการกำหนดนโยบาย และอาจเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มอายุได้ด้วย Schmidt (2002) เสนอว่า ในระบบที่มีตัวแสดงหลักเพียงตัวแสดงเดียว (single-actor systems) “การจัดทำนโยบาย (policymaking)” จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มชนชั้นนำของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง รัฐบาลมักประกอบไปด้วยพรรคการเมืองพรรคเดียว เช่น อังกฤษ และสหรัฐ การมีส่วนร่วมโดยสาธารณะมักมีอิทธิพลไม่มากนักในกระบวนการจัดทำนโยบาย ส่งผลให้มีโอกาสที่การกำหนดนโยบายอาจถูกรอบงำโดยกลุ่มอายุใดอายุหนึ่งได้ ขณะที่ระบบที่มีตัวแสดงที่หลากหลาย (multi-actor systems) รัฐบาลประกอบไปด้วยพรรคการเมืองหลายพรรค รวมทั้งการมีพื้นที่สาธารณะและกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายสามารถส่งเสียงแสดงความเห็นระหว่างการจัดทำนโยบายได้ เช่น ในประเทศเยอรมนี ทำให้รัฐบาลมีแนวโน้มในการจัดทำนโยบายที่เน้นสร้างความร่วมมือและฉันทามติระหว่างกลุ่มต่างๆ มิใช่เพื่อประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง<sup>366</sup>

ประการที่สอง รัฐบาลประชาธิปไตยนับไม่ถ้วนในประเทศกำลังพัฒนา มีแนวคิดอนุรักษนิยมและเน้นการใช้อำนาจเผด็จการ พยายามกีดกันและปิดกั้นช่องทางทุกช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่และเยาวชนออกจากกระบวนการทางการเมือง และไม่ให้ความสนใจในการจัดทำนโยบายที่เป็นประโยชน์กับคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ในประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว พบว่าการที่คนรุ่นใหม่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการเมืองทางการเมือง (formal politics) ก็ถูกจำกัดไว้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากการเป็นนักการเมืองที่ต้องลงเลือกตั้งเป็นตัวแทนของท้องถิ่นหรือสมาชิกวุฒิสภาระดับชาติ ต่างต้องปฏิบัติภารกิจที่หลากหลายและจำนวนมาก ต้องอาศัยเงินทุน ทักษะ หรือความชำนาญทางการเมือง รวมไปถึงเครือข่ายทางการเมืองในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ที่มีอายุมากสะสมเป็นทุนทางการเมืองมานานแล้ว ดังนั้นการต่อสู้ทางการเมืองที่ต้องใช้ต้นทุนสูงเหล่านี้ ทำให้เป็นเรื่องยากที่เยาวชนและคนรุ่นใหม่จะสามารถเข้าสู่การเมืองในระบบได้<sup>367</sup> ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่คนรุ่นใหม่ นอกจากนั้นรัฐบาลประชาธิปไตยจำนวนมากยังไม่สนใจปัญหา และไม่สร้างนโยบายหรือความเปลี่ยนแปลงต่อผลประโยชน์ของคนรุ่นใหม่ ไม่ที่จะเป็นการพยายามทำความเข้าใจปัญหาและข้อเรียกร้องที่คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญ ในทางตรงกันข้าม

รัฐบาลจำนวนมากกลับเน้นนโยบายที่ยิ่งสร้างความไม่เท่าเทียมในกลุ่มรุ่นต่างๆ ในหลายกรณีความขัดแย้งก็ปะทุขึ้นมาจากการที่คนรุ่นใหม่ถูกละเลยไม่มีหลักประกันความมั่นคงทางสังคมใดๆ ขณะที่คนรุ่นที่มีอายุมากกว่ากลับได้รับส่วนแบ่งอย่างไม่เท่าเทียมจากงบประมาณสาธารณะของประเทศ<sup>368</sup>

ในประเทศยุโรปหลายประเทศ เช่น เยอรมนี ภายใต้รัฐบาลนาซี ชนชั้นนำรุ่นเก่าเกือบทั้งหมด ทั้งในพรรคการเมือง ชนชั้น หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ หันไปเป็นปีกอนุรักษ์นิยมทั้งสิ้น ในทศวรรษที่ 1920 พรรคอนุรักษนิยมของสหรัฐฯ อย่างรีพับลิกันครอบงำการเมืองไว้ในแทบทุกมิติ สถานการณ์นี้คล้ายคลึงกับยุคทศวรรษที่ 1960 ที่การเมืองสหรัฐฯ หลังสงครามมีความเป็นอนุรักษนิยมมากกว่า ภายใต้การนำของประธานาธิบดี David Eisenhower ผู้นำอนุรักษนิยมของพรรครีพับลิกัน รัฐบาลสหรัฐฯ ยกเลิกความพยายามทั้งหลายของประธานาธิบดีสายเสรีนิยมคนก่อนอย่าง Harry S. Truman ขณะที่ประเทศยุโรปอื่นๆ ก็เผชิญกับสถานการณ์คล้ายคลึงกัน อาทิ ในทศวรรษที่ 1950 – 1960 ทั้งฝรั่งเศสและเยอรมนีต่างอยู่ภายใต้วิบุรุษสงครามอย่าง Charles de Gaulle และ Konrad Adenauer ทั้งหมดนี้กลายเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ทำให้เกิดความไม่พอใจของคนรุ่นใหม่ต่อระบอบประชาธิปไตยเผด็จการอนุรักษนิยม<sup>369</sup>

ประการที่สาม การไม่ปรับตัวเพื่อนำเสนอทางเลือกเมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปแล้วอย่างรวดเร็ว เดิมทีการเป็นคนที่มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าเป็นข้อดีของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้มีประสบการณ์มากกว่าสามารถจัดการกับปัญหาและแฉะวิกฤติต่างๆ ได้ดีกว่าคนที่ขาดประสบการณ์ แต่ท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นักการเมืองอาวุโสและอนุรักษนิยมรุ่นใหญ่น้อยคนนักจะสามารถทำความเข้าใจและพยายามปรับตัวเพื่อก้าวข้ามความท้าทายใหม่ๆ ได้ แม้ว่าพวกเขาจะเคยผ่านวิกฤติและประสบความสำเร็จในการรับมือมาก่อนในอดีตก็ตาม ในหลายกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่น รัฐบาลประชาธิปไตยถูกมองว่าทั้งล้าสมัยและไม่มีประสิทธิภาพในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและวิกฤติการณ์ใหม่ๆ เนื่องจากนอกจากจะปฏิเสธการปรับตัวแล้ว ยังมีการยึดติดกับประสบการณ์ที่พวกเขามี ซึ่งไม่ใช่ข้อได้เปรียบและกลายเป็นอุปสรรคขวางกั้นการเปลี่ยนแปลงแทน พวกเขายังคงยืนยันต่อทางเลือกในการแก้ไขปัญหาแบบเดิม และต่อต้านข้อเสนอของคนรุ่นเด็กกว่าที่ต้องการทางออกทางเลือกใหม่ๆ<sup>370</sup> ทั้งหมดส่งผลให้คนรุ่นใหม่ไม่พอใจและโจมตีระบอบประชาธิปไตยที่ไม่มีความสามารถในการปรับตัว

ก่อนหน้าทศวรรษที่ 1960 และ 2000 เราจะเห็นว่าทุกอย่างรอบตัวเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ และเปลี่ยนแปลงเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้นด้วย ขณะที่ในทศวรรษที่ 1960 และ 2000 เอง โลกกลับเริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดหลังสงคราม (post-war economic boom) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization) การปฏิวัติทางระบบไอที เป็นต้น ทำให้ตลาดแรงงานต้องการคนที่มีทักษะใหม่ๆ เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทว่าชนชั้นนำในแวดวงการศึกษาที่ควร



จะต้องตระหนักได้ถึงปัญหาเหล่านี้กลับมองไม่เห็นเสียเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งทำหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ที่สะสมจากคนรุ่นอดีตสู่คนรุ่นใหม่

ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงซ้ำ สถาบันการศึกษาแทบจะไม่รับรู้ความเปลี่ยนแปลง เช่น ในอังกฤษ แม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่มหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ในช่วงทศวรรษที่ 1960 ก็ยังผลิตซ้ำโครงสร้างและหลักสูตรของมหาวิทยาลัยรุ่นโบราณในอดีต เช่น Oxford และ Cambridge สำหรับฝรั่งเศสในช่วงเวลาเดียวกันก็เช่นกัน มหาวิทยาลัยต่างๆ ในปารีสต่างยังปฏิบัติกับคนหนุ่มสาวราวกับเป็นเด็กอนุบาลที่ไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไร มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ในโลกตะวันตกยังคงเต็มไปด้วยเนื้อหาที่สอนกันมานานตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และไม่เคยได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อช่วยให้นักเรียนนักศึกษาเข้าใจการเปลี่ยนแปลงในสังคมขณะนั้นเลย สิ่งนี้กลายเป็นปมปัญหาสำคัญที่กระตุ้นความไม่พอใจให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่กับผู้บริหารสถาบันการศึกษาและรัฐบาลในช่วงนั้น<sup>371</sup>

นอกจากนั้นในช่วงทศวรรษ 2000 ปัญหาใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเด็น ความผันผวนของสภาวะภูมิอากาศ (climate change) การเรียกร้องสันติภาพยุติสงคราม (pacifism) โลกอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยี เอไอ เศรษฐกิจโลกที่พลิกผัน (disruptive economy) สภาวะการระบาดระดับโลกของโควิด 19 ก็เป็นชนวนทำลายต่อรัฐบาลประชาธิปไตย และสถาบันทางสังคมอื่นๆ ที่ไม่ปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการใหม่ และไม่ยอมรับข้อเสนอในการหาทางออกของคนรุ่นใหม่

และ ประการที่สี่ การใช้ความรุนแรงกดขี่ในการกดปราบขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ การจัดการกับการเติบโตขึ้นของคนรุ่นใหม่ด้วยวิธีการดังกล่าว แทนที่จะแก้ปัญหา กลับยิ่งก่อให้เกิดการปะทะกันระหว่างคนรุ่นหนุ่มสาวกับรัฐบาลประชาธิปไตย รวมทั้งลดทอนความชอบธรรมของผู้ใหญ่ในสายตาของคนรุ่นใหม่ ในหลายกรณีที่ความขัดแย้งระหว่างรุ่น ระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตยกับคนหนุ่มสาว ปะทุขึ้นท่ามกลางความพยายามมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ เมื่อคนหนุ่มสาวพยายามวิพากษ์วิจารณ์ ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล หรือเสนอนโยบายทางเลือกอื่นๆ รัฐบาลประชาธิปไตยมักมองคนหนุ่มสาวเหล่านี้จากมุมมองแบบอนุรักษ์นิยม มองว่าพวกเขาเป็นผู้ก่อความไม่สงบหรือขัดขวางทางการเมือง แทนที่จะมองพวกเขาในฐานะพลังทางการเมืองที่ชอบธรรมและเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ<sup>372</sup> และสุดท้ายเมื่อรัฐบาลเริ่มใช้มาตรการข่มขู่คุกคามกับคนรุ่นใหม่ที่ดินตัวมากเหล่านี้ การปะทะต่อสู้ระหว่างรุ่นก็จะเกิดขึ้น

ในทศวรรษที่ 1920 ผู้บริหารที่มีความเป็นอนุรักษ์นิยมในมหาวิทยาลัยสหรัฐฯ มักจะมีปฏิกิริยาที่รุนแรง “ใช้ไม้แข็ง (heavy hand)” กับการเคลื่อนไหวของนักศึกษาเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเซ็นเซอร์

หนังสือพิมพ์และบทความวารสารต่างๆ ของนักศึกษา รวมถึงยังมีการไล่หรือพักการเรียนนักศึกษาที่เป็นบรรณาธิการและกลุ่มที่ก่อความไม่สงบ (agitators) อื่นๆ ด้วย ปฏิบัติการเช่นนี้ รวมถึงกระแสความเกลียดกลัวคอมมิวนิสต์อย่าง Red Scare ในทศวรรษดังกล่าว ทำให้ชมรมสังคมนิยมต่างๆ ในมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อตัวเองเป็นชมรมการเมือง (Politics Club) หรือชมรมปัญหาสังคม (Social Problems Club) แต่ยังคงยืนหยัดต่อสู้กับการกดขี่ที่รุนแรงอยู่<sup>373</sup>

ในช่วงทศวรรษ 1960 การใช้ความรุนแรงโดยรัฐต่อต้านการลุกฮือของเยาวชนคนรุ่นใหม่และขบวนการอื่นๆ ที่ต่อต้านผู้นำในฝรั่งเศส อังกฤษและสหรัฐฯ ภายใต้การดำรงตำแหน่งของ Charles De Gaulle, Margaret Thatcher และ Ronald Reagan ได้นำมาซึ่งการจลาจลครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในรอบหลายปี<sup>374</sup> นอกจากการใช้ความรุนแรงต่อผู้ประท้วงแล้ว การใช้ความรุนแรงลอบสังหารผู้นำสายเสรีนิยมที่คนรุ่นใหม่ชื่นชอบและนับถือส่งผลให้ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ขยายตัวมากขึ้นด้วย ดังจะเห็นว่าแม้จะก้าวเข้ามาสู่ยุคใหม่ในทศวรรษที่ 1960 ซึ่งยุคอนุรักษ์นิยมครองเมืองได้จบลงไปแล้ว John F. Kennedy ประธานาธิบดีคนใหม่ที่อายุน้อยที่สุดของพรรคเดโมแครต ยังคงต้องเผชิญกับความยากลำบากในการนำนโยบาย “New Frontier” (การพยายามขยายโครงการช่วยเหลือทางสังคม) มาปฏิบัติ สิ่งที่เกิดขึ้นคือเขากลับถูกลอบสังหาร เช่นเดียวกับ Martin Luther King Jr ผู้นำที่มีความโดดเด่นที่สุดของขบวนการเพื่อสิทธิพลเมืองก็ถูกลอบสังหารด้วย โดยลอบสังหารทั้งสองกรณี นำไปสู่การประท้วงใหญ่ของคนรุ่นใหม่

มวลชนคนสูงวัยอนุรักษ์นิยมจำนวนมากที่จัดตั้งเป็นอย่างดี (The outnumbered, well-organized, conservative gerontocratic mass)

นอกจากระบอบการปกครองโดยผู้สูงวัยแล้ว งานชิ้นนี้ยังสนใจปัจจัยที่งานหลายชิ้นก่อนหน้านี้ให้ความสนใจคือบทบาทและอิทธิพลที่มวลชนฝ่ายต่อต้านขบวนการคนรุ่นใหม่ที่สำคัญเป็นผู้สูงวัยมีต่อความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นหรือไม่ งานหลายชิ้นก่อนหน้านี้มองว่า ชราธิปไตยไม่ได้หมายถึงเฉพาะการที่คนสูงวัยครอบงำการเป็นชนชั้นนำและรัฐบาลเท่านั้น หากแต่ยังหมายถึงสังคมทั้งสังคมเต็มไปด้วยผู้สูงวัยที่มีอำนาจในสถาบันทางสังคมและอื่นๆ ด้วย<sup>375</sup> ดังนั้น การที่ความแตกต่างของรุ่น (generational differences) พัฒนากลายเป็นความขัดแย้งระหว่างรุ่นได้จึงไม่ได้เป็นผลมาจากความตึงเครียดระหว่างมวลชนวัยรุ่นกับชนชั้นนำที่มีแต่ผู้สูงวัยเท่านั้น หากแต่เป็นความไม่พอใจระหว่างมวลชนคนรุ่นใหม่กับมวลชนผู้สูงวัยในสังคม ไม่ว่าจะในทางสังคม การเมืองหรือเศรษฐกิจ การทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า งานศึกษาจำนวนมากทั้งงานเขียนที่เน้นแนวคิดทางเศรษฐกิจ สถาบันการเมือง และอุดมการณ์ ต่างพยายามอธิบายเงื่อนไขที่ผลักดันให้ประชากรผู้สูงวัยกลายเป็นพลังขัดขวางต่อต้าน (antagonist) คนรุ่นใหม่

หนึ่ง แนวทางสถาบันการเมือง มองว่าอัตราการไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่สูงกว่า (high vote turning up) การจัดองค์กรทางการเมืองและกลไกในการลอบบี้ ทำให้กลุ่มผู้สูงวัยมีอิทธิพลครอบงำกระบวนการทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอายุวัยรุ่นหนุ่มสาว ที่ผ่านมาอัตราการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในหมู่ผู้สูงอายุนั้น โดยทั่วไปสูงกว่าคนหนุ่มสาวอยู่แล้ว ในประเทศประชาธิปไตยและมีอุตสาหกรรมพัฒนา คนสูงวัยก็มักไปเลือกตั้งมากกว่าวัยรุ่น ผนวกกับจำนวนผู้สูงวัยที่ค่อยๆ เพิ่มขึ้นและแซงหน้าวัยรุ่นมากขึ้นทุกขณะ ทำให้กลุ่มคนสูงวัยกลายเป็นฐานเสียงที่มีความสำคัญมากที่สุดในการเลือกตั้ง ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีหลักฐานหรืองานวิจัยเชิงประจักษ์ที่สามารถระบุได้ว่าผู้สูงวัยมีทิศทางโหวตเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน (homogenous voting bloc) แต่เรากลับเห็นนโยบายที่ไม่สมเหตุสมผลทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การกระจายงบประมาณให้กับผู้สูงวัยมากกว่าการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนรุ่นใหม่ (uneven redistribution between generations) เนื่องมาจากรัฐบาลเกรงกลัวต่ออิทธิพล (the fear of the grey vote) และต้องการดึงดูดฐานเสียงผู้สูงวัยซึ่งเป็นมวลชนจำนวนมากและมากขึ้นเรื่อยๆ ในสังคม ดังนั้นการที่คนสูงวัยทั้งมีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสูงและเข้ามามีส่วนร่วมในการโหวตมากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ ด้วย จึงทำให้เกิดสถานการณ์ที่คะแนนเสียงส่วนใหญ่จะมาจากคนอายุมากทั้งสิ้น ยกตัวอย่าง ในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา Bundestag ของเยอรมนีปี 2009 ซึ่งมีการคาดการณ์กันก่อนหน้าในปี 2007 แล้วว่าเกินกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดจะมีอายุ 50 ปีหรือมากกว่าในการเลือกตั้งดังกล่าว<sup>376</sup>

องค์กรทางการเมืองและการลอบบี้ของกลุ่มอาวุโสเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จทางการเมือง การจัดตั้งองค์กรกลุ่มผลประโยชน์ที่กว้างขวาง ชับซ้อน และหลากหลาย และการมีเวลามากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมของกลุ่มเกษียณวัย ทำให้ผู้สูงวัยโดยเฉพาะในสังคมตะวันตกสามารถสร้างอิทธิพลทางการเมืองได้สูงกว่าคนรุ่นใหม่และกลุ่มอื่นๆ ในสังคม<sup>377</sup> พวกเขามักกดดันและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายตั้งแต่การเสนอไปจนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติ<sup>378</sup> เช่น ในสหรัฐฯ กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มคนวัยเกษียณ แต่ก่อตั้งในนามของกลุ่มวิชาชีพ มักจะลอบบี้รัฐสภา คองเกรสและรัฐบาลท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีการปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ของกลุ่มผู้สูงวัยที่ประกอบอาชีพเหล่านี้<sup>379</sup> การเกิดขึ้นของการปะทะกันระหว่างคนรุ่นต่างๆ ในสาขาอาชีพต่างๆ เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่กลุ่มผลประโยชน์ของผู้สูงวัยประสบความสำเร็จในการเคลื่อนไหวระดมความร่วมมืออย่างจริงจังเพื่อโหวตเอาชนะคนหนุ่มสาวในนโยบายบางอย่าง ทำให้คนหนุ่มสาวรู้สึกถูกคุกคามโดยผู้สูงวัยอย่างไรก็ดี เงื่อนไขดังกล่าวเกิดขึ้นน้อยครั้งมาก เนื่องจากผู้สูงวัยมิได้ประสบความสำเร็จในการสร้างองค์กรทางการเมืองที่เข้มแข็งเสมอไป อีกทั้งหากกระบวนการเมืองและสถาบันของบางประเทศไม่ยอมให้กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจมากเป็นพิเศษ ก็จะทำให้แรงกดดันต่อคนรุ่นใหม่มี

ไม่มากนัก นอกจากนั้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งรับการลงคะแนนเสียงโหวตเพื่อผลประโยชน์เฉพาะของตัวเองเพียงอย่างเดียว<sup>380</sup>

สอง แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์เสนอข้อสรุปที่แตกต่างจากแนวทางแบบสถาบันการเมือง พวกเขาใช้วิธีการอื่นในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างรุ่นกัน Mulligan และ Sala-i-Martin (1999) เสนอทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยอำนาจทางการเมืองของกลุ่มผู้สูงอายุ (economic theory of elderly political power)<sup>381</sup> พวกเขาเน้นศึกษาการแบ่งสรรปันส่วนของทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ อันได้แก่ อัตราความยากจนที่ลดลงของผู้สูงอายุ (declining rates of elderly poverty) การดูงบประมาณใช้จ่ายทางสังคมของคนแต่ละรุ่น (measures of social spending by generation) และความมั่งคั่งของคนในแต่ละช่วงอายุ (wealth by age group)<sup>382</sup> สำหรับรัฐบาลแล้ว การจัดลำดับความสำคัญของนโยบายสาธารณะต่างๆ ไม่ใช่แค่เรื่องของ การต่อสู้กันระหว่างคนรวยกับคนจน ชนบทกับเมือง และ/หรือ ความแตกต่างของเพศสภาพทั้งหลาย แต่ยังต้องพิจารณาถึงข้อเรียกร้องและผลประโยชน์ของคนต่างรุ่นกันด้วย

สถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นแม้แต่ในสถานที่ทำงาน ซึ่งคนต่างรุ่นอาจมีความเห็นที่แตกต่างกันได้ ตั้งแต่เรื่องระบบรับเข้าทำงานไปจนถึงเมื่อต้องออกจากงาน (debates begin from workplace entry to exit)<sup>383</sup> ตัวอย่างสำคัญๆ เช่น ข้อถกเถียงเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายในการเข้าทำงาน (entry legalities) และบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของการจ้างงานตลอดชีวิต (cultural norms of lifetime employment) ผลของการจ้างงานตลอดชีวิตทำให้กฎข้อบังคับในการไล่พนักงานคนหนึ่งออกมีความยากลำบากมากสำหรับนายจ้าง ในด้านหนึ่ง แนวปฏิบัติในการจ้างงานตลอดชีวิตเป็นประโยชน์ต่อคนที่ได้รับการว่าจ้างและกีดกันคนว่างงานในตลาดแรงงานไม่ให้ได้งานทำไปด้วยในตัว เท่ากับว่าแนวปฏิบัติเช่นนี้ช่วยคนที่เข้ามาสมัครทำงานก่อน อันได้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ ในทางกลับกัน สัญญาจ้างงานที่มีความยืดหยุ่น (flexible labour contracts) ซึ่งเป็นที่นิยมและแพร่หลายในระยะหลัง และบรรดาผู้ประกอบการในปัจจุบันมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนรูปแบบสัญญาจ้างพนักงานให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ส่งผลกระทบมากที่สุดต่อคนรุ่นใหม่ งานของ Evans ได้ทำการศึกษาความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นพ่อและรุ่นลูกเอาไว้<sup>384</sup> ซึ่งสรุปได้ว่า ขณะที่คนรุ่นปี 1945 เติบโตขึ้นท่ามกลางยุครุ่งเรืองหลังการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหลังสงครามและการจ้างงานตลอดชีวิต คนรุ่นเด็กกว่าที่ก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานในทศวรรษที่ 1980 และ 1990 กลับต้องเผชิญกับความยากลำบากมากขึ้นจากการที่ตลาดแรงงานปรับเปลี่ยนไปตามความยืดหยุ่น (flexibility) การไม่ทำสัญญาจ้างงานอย่างเป็นทางการแบบเดิม (casualization) และความกระจัดกระจายการจ้างงานที่แรงงานต้องดิ้นรนเปลี่ยนงานบ่อยๆ (fragmentation)<sup>385</sup>

ประเด็นปัญหาต่อมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับนโยบายของบริษัทในการจูงใจคนให้ออกจากงาน โดยแรงจูงใจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สิทธิประโยชน์หลังปลดเกษียณ (retirement) หรือสิทธิประโยชน์อื่นๆ จากการต้องว่างงานหรือตกงาน (unemployment) ประเด็นเหล่านี้ถูกนำมาใช้และปรับเปลี่ยนตามคุณลักษณะเฉพาะรุ่น (generational implications) เช่น ในยุคเริ่มต้นของการสร้างระบบสวัสดิการ รัฐบาลให้ความสนใจน้อยมากในการจัดสรรงบประมาณเนื่องจากอายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากรมักจะน้อยกว่าอายุเกษียณ จะเห็นว่าเมื่อ Bismarck เสนอระบบบำนาญสาธารณะ (public pension system) ในจักรวรรดิเยอรมันเมื่อปี 1891 มีการตั้งอายุเกษียณไว้ที่ 70 ปี ขณะที่อายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากรอยู่ที่ 45 ปีเท่านั้น<sup>386</sup> แต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เริ่มมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการปลดเกษียณ เนื่องจากเมื่อประชากรในประเทศประชาธิปไตยที่มีอุตสาหกรรมพัฒนาเริ่มมีอายุมากและมีชีวิตอยู่ต่อไปได้นานขึ้นหลังเกษียณ ความตึงเครียดจะเริ่มก่อตัวขึ้นมาระหว่างคนในกลุ่มอายุต่าง ๆ<sup>387</sup> และเมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประชากรกลับมีอายุขัยมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งก็เป็นผลมาจากอัตราการเกิดที่สูงขึ้นในยุคก่อนหน้า และอายุขัยของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด ในขณะที่อัตราการเกิดกลับน้อยลง สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุจึงสูงมากขึ้นและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญกับนโยบายต่างๆ ของสังคม

การขยายตัวขึ้นของสังคมผู้สูงอายุก็เท่ากับมีจำนวนคนสูงวัยมากขึ้นที่ต้องพึ่งพาเงินบำนาญและยังมีสิทธิ์จะเข้าร่วมในนโยบายสวัสดิการหลายอย่างของรัฐด้วย ในปี 2010 แม้ว่าจะมีการปรับอายุเกษียณตามกฎหมายของเยอรมนีให้สูงขึ้นเป็น 65 ปี แต่อายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากรก็ปรับสูงขึ้นด้วยโดยอยู่ที่ 79.8 ปี ซึ่งนั่นทำให้รัฐสวัสดิการสมัยใหม่ประสบกับการต้องเพิ่มงบประมาณใช้จ่ายให้กับการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น<sup>388</sup> ด้วยเหตุนี้ บางครั้งความกังวลใจในคนรุ่นที่เด็กกว่าจึงเกิดขึ้นมาให้เห็น เช่น ในอังกฤษ วาระแรกที่รัฐบาล Thatcher เสนอขึ้นมาคือความกังวลเกี่ยวกับการจัดสรรเงินบำนาญให้กับคนวัยเกษียณ เนื่องจากรัฐบาลพยายามผลักดันเพิ่มงบประมาณให้กับสวัสดิการผู้สูงวัย ในขณะที่ปรับลดในส่วนของคนรุ่นใหม่ นโยบายนี้สร้างความขุ่นเคืองใจให้คนหนุ่มสาวจำนวนมาก ผลทำให้ซึ่งรัฐบาลจำต้องพิจารณาซึ่งหน้าหนักกับนโยบายใหม่ว่าจะเลือกข้างคนทำงานหรือคนวัยเกษียณมากกว่ากัน<sup>389</sup>

ในสถานการณ์ปัจจุบัน เรากำลังเผชิญกับสถานการณ์ที่รัฐบาลหลายประเทศทั่วโลกให้น้ำหนักกับการส่งเสริมนโยบายสาธารณะที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงวัยมากกว่าคนหนุ่มสาว<sup>390</sup> การจัดสรรปันส่วนงบประมาณในลักษณะนี้จึงมักออกมาในรูปแบบ “หากมีคนได้ก็ต้องมีคนเสีย” (zero-sum distributional trade-off view) ซึ่งสร้างความยากลำบากให้กับคนรุ่นอื่นๆ และยิ่งก่อให้เกิดความไม่ลงรอยกันในคนต่างกลุ่มอายุ<sup>391</sup> ความไม่เท่าเทียมกันของคนแต่ละรุ่นในการได้รับสวัสดิการและการจัดสรรทางเศรษฐกิจ

ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นตามมา เพราะระบอบประชาธิปไตยถูกมองโดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ว่าเป็นการปกครองของผู้สูงวัย โดยผู้สูงวัย และเพื่อผู้สูงวัย (ruled by the old in the interests of the old)<sup>392</sup>

อย่างไรก็ดี ที่กล่าวมาในข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างกรณีศึกษาที่รุนแรงที่สุดที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นแปรผันไปเป็นความขัดแย้ง ในความเป็นจริงเมื่อเริ่มเกิดความไม่ลงรอยในช่องว่างทางนโยบายของคนต่างรุ่น จะมีความพยายามในการปรับเปลี่ยนทิศทางของนโยบายและความเข้าใจของรุ่นต่างๆ แม้ในทางทฤษฎี ผู้คนจะแสดงออกทางการเมือง โดยเฉพาะในการเลือกตั้ง โดยมักยึดประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง แต่ในความเป็นจริงผู้คนกลับไม่ได้ลงคะแนนเสียงโหวตเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองเสมอไป นอกจากนี้ ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ลงคะแนนเสียงอย่างเป็นทางการเพื่อประโยชน์ของตัวเองตลอดเวลา เพราะพวกเขามาจากอาชีพและอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน และมีประเด็นทางการเมืองที่เฉพาะตัวแตกต่างกัน<sup>393</sup> ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขายังให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ร่วมกันที่ก้าวข้ามรุ่นได้ เช่น ในประเทศเยอรมนี กลุ่มอายุในแทบทุกกลุ่มมีความคงเส้นคงวาอย่างมากในการระบุงการว่างงานเป็นปัญหาหลักและควรเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งเมื่อมองประเด็นปัญหาทางการเมืองที่ดูจะเกี่ยวกับรุ่นมาก เช่น ประเด็นทางด้านการศึกษา นโยบายเกี่ยวกับครอบครัว หรือหลักประกันทางสังคมต่างๆ กลุ่มอายุต่างๆ ในเยอรมนีดูจะให้ความสนใจมองประเด็นเหล่านั้นน้อย นอกจากนี้ผู้สูงวัยชาวเยอรมันยังเต็มใจที่จะโหวตเพื่อผลประโยชน์ของคนกลุ่มอายุอื่นๆ ด้วยเช่นกัน เช่น การทำประชามติระดับท้องถิ่นในประเด็นเรื่องการออกพันธบัตรโรงเรียน (school bonds) หรือภาษีโรงเรือน (property taxes) ก็มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้สูงวัยโหวตสนับสนุนนโยบายที่อาจคุกคามผลประโยชน์ของตน แต่สร้างประโยชน์ให้กับคนรุ่นใหม่<sup>394</sup>

#### พรรคการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวของคนหนุ่มสาว (youth political party and movement organization)

ปัจจัยสุดท้ายที่งานวิจัยชิ้นนี้เลือกพิจารณาคือ บทบาทของพรรคการเมืองและขบวนการคนหนุ่มสาว ทั้งในการสร้างความเป็นรุ่นและนำพาความแตกต่างระหว่างรุ่นไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่น บทบาทของพรรคการเมืองและขบวนการคนหนุ่มสาวเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากระดับความแตกต่างระหว่างรุ่นให้กลายเป็นความขัดแย้ง ท่ามกลางการก่อตัวของพรรคการเมืองและขบวนการทางสังคมฝ่ายคนรุ่นใหม่ (pro-youth) ซึ่งมีทั้งที่คนรุ่นใหม่เป็นผู้ก่อตั้งเอง และจัดตั้งโดยคนที่ไม่ใช่คนรุ่นใหม่โดยตรงแต่ยังคงเป็นกระบอกเสียงและรวบรวมพลังของคนรุ่นใหม่ ในหลายกรณีพรรคการเมืองหรือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเหล่านี้มิได้เริ่มต้นหรือตั้งใจที่จะนำคนหนุ่มสาวไปเผชิญหน้ากับคนรุ่นที่อาวุโสกว่า แต่ด้วยการเคลื่อนไหวและปฏิบัติการทางการเมืองของพวกเขาช่วยวางรากฐาน (institutionalize) และดึงคนหนุ่มสาว

(integrate) เข้าสู่การเมืองทั้งในและนอกรัฐสภา ต่อมา เมื่อพรรคและขบวนการฯ เหล่านี้ถูกมองเป็นภัยคุกคามและถูกกดปราบโดยระบอบประชาธิปไตยและกลุ่มประชากรที่มีอายุมากกว่า ผู้สนับสนุนหนุ่มสาวทั้งหลายก็ลุกขึ้นมาขัดต่อต้านกลุ่มคนสูงวัยในรัฐบาลและในพื้นที่ทางการเมืองและสังคมทั้งหลายเท่าที่จะทำได้ทันที

ท่ามกลางความตึงเครียดระหว่างคนหนุ่มสาวกับระบอบและมวลชนคนสูงวัย กระบวนการระดมมวลชนคนรุ่นใหม่ได้เปลี่ยนความโกรธแค้นและความตื่นตัวคนแต่ละคนให้กลายมาพลังรวมหมู่ (collective forces) ไม่ว่าจะในรูปแบบกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งหรือกลุ่มผู้ประท้วง โดยจะเห็นได้ทั้งในพรรคการเมือง เครือข่ายจัดตั้งต่างๆ (organized networks) ขบวนการเคลื่อนไหวที่พยายามแสดงความเป็นหนึ่งเดียวกัน (solidarity movements) และความเป็นผู้นำที่มีเสน่ห์ดึงดูด (charismatic leadership)<sup>395</sup> ด้วยการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองใหม่ๆ เหล่านี้ วัยรุ่นหนุ่มสาวเริ่มที่จะพัฒนาสำนึกร่วมและอัตลักษณ์บางอย่างของรุ่น<sup>396</sup> และเมื่อปัจเจกบุคคลจำนวนมากเข้าไปมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแล้ว พวกเขาจะเริ่มมีความรู้สึกว่าตัวตนของพวกเขาผูกโยงหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมกลุ่มที่ใหญ่กว่าและตีความการมองโลกทางการเมืองของพวกเขาสอดคล้องไปกับแนวทางที่กลุ่มตั้งไว้<sup>397</sup>

การก่อรูปของอัตลักษณ์ร่วมของรุ่นนั้นวิวัฒนาการผ่าน 3 กระบวนการที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้: การสร้างขอบเขตของความเป็นกลุ่ม (delineation of group boundaries) การสร้างสำนึกของการต่อต้าน หรือกรอบการตีความเพื่อทำความเข้าใจโลกในมุมมองทางการเมืองร่วมกัน (construction of an oppositional consciousness or interpretative frameworks) และ กระบวนการทำให้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องการเมือง (politicization of everyday life)<sup>398</sup>

ในทศวรรษที่ 1930 และ 1960 ความขัดแย้งระหว่างรุ่นเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวต่อต้านสงครามของขบวนการเคลื่อนไหวทั่วโลก รวมถึงพรรคการเมืองจำนวนมากที่พยายามมาเก็บเกี่ยวคะแนนเสียงของคนรุ่นใหม่ ในทศวรรษที่ 1930 ผู้คนเริ่มกังวลและหวาดกลัวต่อสงครามที่เริ่มก่อตัวกลาง และปะทุขึ้นกลางทศวรรษดังกล่าว (สงครามโลกครั้งที่สอง) ขณะที่ในทศวรรษที่ 1960 สถานการณ์ทำนองเดียวกันก็คือสงครามเวียดนามในทั้งสองช่วงเวลา เราได้เห็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่เริ่มเคลื่อนไหวจัดตั้งองค์กรและเคลื่อนไหวต่อต้านสงคราม สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างความมั่นใจในศักยภาพของคนหนุ่มสาวเอง สร้างเครื่องมือ (instrumentalize) และพัฒนาอัตลักษณ์แห่งรุ่นนั้นๆ

การเคลื่อนไหวต่อต้านสงครามเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ของขบวนการนักศึกษาทั้งในทศวรรษที่ 1930 และ 1960 ดังจะเห็นว่าในทศวรรษที่ 1930 นักกิจกรรมเคลื่อนไหวต่อต้าน

สงครามจัดกิจกรรมภายใต้ยุทธวิธีที่นิยมใช้กันมาก เช่น การลงนามร่วมใน Oxford Pledge ซึ่งเป็นปฏิญญาว่าด้วยการไม่ยอมไปร่วมรบในสงคราม รวมถึงจัดการสไตรค์หยุดเรียนที่ใหญ่โตครอบคลุมเกือบทุกมหาวิทยาลัยในประเทศ ต่อมาในทศวรรษที่ 1960 ผู้ประท้วงหนุ่มสาวทั้งหลายเคลื่อนไหวต่อต้านสงครามโดยอาศัยยุทธวิธีใหม่ๆ ตั้งแต่การนั่งประท้วง (sit-ins) การเดินขบวนประท้วง (demonstrations and marches) ไปจนถึงการเผาทำลายเอกสารเรียกตัวเกณฑ์ทหาร (draft-card burning) การจัดแสดงละครแบบจรยุทธ์เพื่อเสียดสีสังคม (guerrilla theatre) และการก่อการร้าย (terrorism)<sup>399</sup> เป็นต้น

ในทศวรรษที่ 2000 ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อม ขบวนการ Black Lives Matter Occupied Wall Street และ Arab Spring ต่างมีคนหนุ่มสาวเยาวชนเป็นผู้นำทั้งสิ้น แม้ว่าด้วยตัวขบวนการเองจะไม่ใชขบวนการของคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะ และพยายามหาการสนับสนุนจากคนในทุกเจดสีการเมืองก็ตาม แต่ขบวนการเหล่านี้มักมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในนามขบวนการคนรุ่นใหม่ (youthful movement) เป้าหมายหลักของพวกเขาคือการพยายามเรียกร้องในสิ่งที่ชนชั้นนำสูงวัยในทุกพรรคละเลยไม่สนใจ ทำที่สุด ผู้เข้าร่วมหนุ่มสาวทั้งหลายในขบวนการเหล่านี้ก็ค่อยๆ สร้างอัตลักษณ์ของคนรุ่นตัวเองขึ้นมา และเริ่มมีเสียงสนับสนุนร่วมไปกับพวกเขาทั่วโลก

นอกจากองค์กรการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เน้นคนรุ่นใหม่แล้ว ในช่วงที่เกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่น พรรคการเมืองจำนวนมากก็เกิดและเติบโตขึ้นจากการรณรงค์ในนามพรรคของคนรุ่นใหม่ (youth-based party) ที่มีคนรุ่นใหม่และปีกเยาวชนเป็นกำลังสำคัญ หรือรณรงค์นโยบายใหม่ๆ ที่เสนอขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นใหม่และเยาวชน กลไกดังกล่าวผลักดันให้คนรุ่นใหม่มีพลังพอที่จะท้าทายและเผชิญหน้ากับคนรุ่นก่อนหน้าพวกเขา ในทศวรรษที่ 1930 ทุกพรรคการเมืองตั้งแต่ฝ่ายขวาจัดเช่น พรรคนาซีในเยอรมนี หรือพรรคเสรีนิยมและฝ่ายซ้าย ต่างมีปีกเยาวชนเป็นของตนเอง กลุ่ม Young Democrats of America (YDA) ในฐานะปีกเยาวชนของพรรคเดโมแครตในสหรัฐฯ หรือ Labour Youth League ของพรรคแรงงานในสหราชอาณาจักร ต่างเริ่มต้นและประสบความสำเร็จในการจูงใจและระดมวัยรุ่นหนุ่มสาวเข้าร่วมสนับสนุนพรรค<sup>400</sup> ในทศวรรษที่ 1960 ขบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อมของคนหนุ่มสาวประสบความสำเร็จในการพัฒนาขบวนการมวลชนไปสู่พรรคการเมือง หรือที่รู้จักกันในนามพรรคกรีน (Green Party) ซึ่งก่อตั้งขึ้นได้ในหลายพื้นที่ของยุโรป โดยเฉพาะในประเทศเยอรมนี ความสำเร็จดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาสามารถแปลงเสียงของผู้ประท้วงหนุ่มสาวบนท้องถนนเข้าไปอยู่ในรัฐสภาได้ น่าสังเกตว่าพวกเขาเหล่านี้ไม่ได้มีความสนใจตั้งแต่แรกเริ่มในการจัดตั้งพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่ ทำให้กลุ่มคนที่เข้ามาก่อร่างสร้างพรรคในช่วงต้นล้วนแต่เป็นอดีตนักกิจกรรมในขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านสงครามแห่งทศวรรษที่ 1960 แทบทั้งสิ้น ตรงข้ามจากคนรุ่นอาวุโสกว่าทั้งหลายที่นำประเทศมาอย่างนานไม่ว่าจะในพรรคอนุรักษนิยมที่มักจะเป็นวีรบุรุษสงคราม



หรือในพรรคฝ่ายซ้ายที่เป็นผู้นำสหภาพแรงงาน เหล่านี้ทำให้คนหนุ่มสาวมีความมั่นใจมากขึ้นว่ารุ่นของพวกเขาสามารถท้าทายชนชั้นนำที่อายุมากกว่าได้ ต่อมาในทศวรรษที่ 2000 การมีปีกเยาวชนถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แทบทุกพรรคยึดถือ กระนั้นก็ตาม คนรุ่นใหม่และองค์กรคนรุ่นใหม่ในบางประเทศก็ยังเป็นได้เพียงพันธมิตรที่ช่วยสนับสนุนพรรคเท่านั้น มิใช่ที่ประเทศที่ให้ความสำคัญกับผู้สนับสนุนและผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งแบบจริงจัง เช่น Five Star Movement ในอิตาลี the Alliance 90/The Greens party ในเยอรมนี และพรรคก้าวไกลในประเทศไทย เป็นต้น

### ทางออกและทางแก้ไขความขัดแย้งระหว่างรุ่น

หลังจากทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยปรากฏการณ์และที่มาของปัญหาความขัดแย้งระหว่างรุ่นในหลากหลายระดับแล้ว การทบทวนในส่วนนี้รวบรวมเนื้อหาจากทั้ง ข้อเสนอทางออกที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างคนรุ่นใหม่กับระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยและคนต่างรุ่นและการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างรุ่น (intergenerational solidarity) ชุดประสบการณ์ในการนำข้อเสนอไปปฏิบัติ การสร้างชุดทางออกผ่านการทบทวนปัญหาและที่มาของความขัดแย้งก่อนหน้านี้ ไม่ว่าจะเป็น ความรู้สึกถูกกีดกันออกจากกระบวนการต่างๆ ในสังคมในทุกมิติ (the personalization of multi-dimensional exclusions) ประเด็นปัญหาของโลกอนาคต (problem issues of the future) ที่ผู้ใหญ่ไม่สนใจ ทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมและการศึกษา การขยายตัวของโลกอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมสมัยใหม่ การก่อตัวขึ้นของสถาบันทางการเมืองแบบใหม่ๆ ของคนรุ่นใหม่ ผลกระทบจากวิกฤติการณ์ครั้งใหญ่ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และ โรคระบาด การขยายตัวอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาที่เต็มไปด้วยความคาดหวัง ระบอบประชาธิปไตยซึ่งกดขี่ข่มเหงและยังยึดกุมอำนาจไว้อย่างมั่นคง (the suppressive and robust gerontocratic regime) มวลชนคนแก่ซึ่งมีจำนวนมากกว่ำ จัดตั้งมาเป็นอย่างดีและมีความเป็นอนุรักษ์นิยม (The outnumbered, well-organized, conservative gerontocratic mass) ความแตกต่างทางอุดมการณ์ของคนต่างรุ่นกัน (the ideological difference between generations) และปัญหาความขัดแย้งสองชั้นระหว่างรุ่น (double layers of the intergeneration conflict)

จากความสำเร็จเบื้องต้น ข้อเสนอหลัก 6 ประเด็น ได้แก่ หนึ่ง การสร้างเครื่องมือในการทำความเข้าใจต่างแตกต่างระหว่างรุ่น และสร้างความเข้าใจในครอบครัว สอง การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการยุติความรุนแรง สาม การปรับแนวคิดของคนรุ่นใหญ่ที่มีต่อคนรุ่นใหม่ สี่ การเปิดพื้นที่ทางการเมืองหลากหลาย

มิติและสร้างช่องทางการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น หัว การศึกษาวิจัยที่มาของปัญหา และ หก การแก้ปัญหาในเชิงนโยบาย

อย่างไรก็ดี จากการทบทวนข้อเสนอเหล่านี้พบว่า ส่วนใหญ่เป็นข้อเสนอกว้างๆ ที่เน้นการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ ทั้งในระดับโครงสร้างทางการเมือง สถาบันทางสังคม และนโยบายของรัฐ โดยเน้นที่การแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง และลดแรงกดดันจากการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ มากกว่าการเน้นที่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรุ่นในหลากหลายมิติ

### **การสร้างเครื่องมือในการทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างรุ่น**

การทำความเข้าใจความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง “รุ่น” และค้นหาเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหา ดังกล่าวจำเป็นต้องเข้าใจถึงข้อจำกัดของแนวคิดเรื่อง “รุ่น” ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม หลายปีที่ผ่านมามีกระแสตื่นตัวเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างคนต่างรุ่นปรากฏทั้งในระดับประเทศและนานาชาติดังที่อภิปรายไว้ในส่วนทบทวนวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม งานวิชาการหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า การอธิบายว่าความไม่ลงรอยเหล่านั้นเป็นผลมาจากความแตกต่างในตัวเองระหว่างคนที่อายุหรือปีเกิดต่างกัน มีแนวโน้มจะนำไปสู่การแปะป้ายว่าคนรุ่นหนึ่งๆ ต้องมีพฤติกรรม ความเชื่อ และคุณค่าแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ช่วยให้เข้าใจรากฐานของปัญหาอย่างที่เราควรจะเป็น

แม้ความแตกต่างระหว่างคนแต่ละกลุ่มอายุจะมีอยู่จริง ทว่าเราไม่ได้มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันได้ว่าคนแต่ละรุ่นอย่างแตกต่างกันมากกว่าคนภายในรุ่นเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ<sup>401</sup> โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเราคำนึงว่าวิถีคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันของผู้คนในสังคมไม่ได้เป็นผลมาจาก “รุ่น” เพียงเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สำคัญๆ ที่คนแต่ละช่วงเวลาได้ประสบ จังหวะเวลาในชีวิตซึ่งเอาเข้าจริงก็เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเงื่อนไขอีกนานัปการที่ทำให้คนรุ่นเดียวกัน อาจให้ความสำคัญกับคุณค่าที่แตกต่างกันชนิดหน้ามือเป็นหลังมือ<sup>402</sup>

นอกจากนี้ การสร้างภาพจำเกี่ยวกับคนแต่ละรุ่นยังมักกลายเป็นการสร้างเรื่องเล่าซึ่งนำสังคมให้เข้าใจไปว่าความขัดแย้งดังกล่าวคือ “สงครามทางวัฒนธรรม” ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ หรือคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า<sup>403</sup> ผลก็คือ ด้านหนึ่งเราจึงมักเข้าใจกันว่าความขัดแย้งดังกล่าวไม่อาจแก้ไขได้ และนำไปสู่การกล่าวโทษกันไปมาว่าคนรุ่นใดรุ่นหนึ่งเป็นสาเหตุของปัญหานั้นจนทำให้บทสนทนาที่สร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ยาก อีกด้านหนึ่ง ภาพของสงครามทางวัฒนธรรมระหว่างรุ่นที่ละเลยความละเอียดอ่อนของมิติอื่นๆ ในชีวิตของมนุษย์

คนหนึ่งนอกเหนือจากช่วงอายุ ยังมีแนวโน้มจะทำให้เราเข้าใจว่าความขัดแย้งระหว่างรุ่นเป็นเรื่องของความแตกต่างของวิถีชีวิตหรือ “ไลฟ์สไตล์” จนมองข้ามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่อาจเป็นรากเหง้าแท้จริงของปัญหา และเป็นสิ่งที่อาจหลอมรวมคนต่างรุ่นและแบ่งแยกคนรุ่นเดียวกันได้ไม่มากนัก

ถ้าเป็นเช่นนั้น อะไรคือวิธีการในการก้าวข้ามความขัดแย้งระหว่างรุ่นที่จริง ๆ แล้วไม่ได้เกิดจากความแตกต่างเฉพาะตัวของคนในแต่ละรุ่นเท่านั้น อะไรคือวิธีการที่จะช่วยให้คนที่เติบโตมาคนละโลกได้มีโอกาสได้เรียนรู้และร่วมจินตนาการถึงความคิด ความฝัน ความเชื่อของกันและกัน และเมื่อเข้ามาอยู่ในบริบทของครอบครัว เครื่องมือใดจะช่วยให้บทสนทนาระหว่างคนต่างช่วงวัยในครอบครัวที่อาจเผชิญความขัดแย้งทางการเมืองหรือความขัดแย้งเชิงคุณค่า สามารถเกิดบทสนทนาที่มีความหมายและอาจนำไปสู่การคลี่คลายความขัดแย้งเหล่านั้นได้ไม่มากนัก

ที่ผ่านมา งานวิจัยที่พยายามหาเครื่องมือเพื่อก้าวข้ามความขัดแย้งระหว่างรุ่นมีให้เห็นอยู่บ้าง แต่มักไม่ได้ศึกษาความขัดแย้งที่ปรากฏในระดับครอบครัว ยกตัวอย่างเช่น งานของ Amanda Third และคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเวสต์เทิร์นซิดนีย์ ที่อาศัยเครื่องมือที่ชื่อว่า “ห้องปฏิบัติการที่มีชีวิต” (Living Lab) และ “พื้นที่พลิกกลับ” (Interrupted Spaces) เพื่อพยายามสร้างบทสนทนาระหว่างคนต่างวัยในประเด็นเรื่องทัศนคติต่อโซเชียลมีเดียและความปลอดภัยไซเบอร์<sup>404</sup> แนวคิดหลักของกิจกรรมคือการสร้างสถานการณ์จริงให้คนต่างรุ่นได้แลกเปลี่ยนกันเกี่ยวกับความเข้าใจเดิมที่ตนมีเกี่ยวกับโซเชียลมีเดียและโลกไซเบอร์ และร่วมเรียนรู้ในประเด็นเดียวกันนี้ใหม่ภายใต้สถานการณ์ที่พลิกบทบาทให้เยาวชนกลายเป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” ที่ร่วมออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้เรื่องโซเชียลมีเดียและความปลอดภัยไซเบอร์กับทีมวิจัย และให้ผู้ใหญ่ในเจนเนอร์เรชันเอ็กซ์หรือวัยเป็นผู้เรียนรู้และตั้งคำถาม ทีมวิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการพลิกบทบาทนี้มีนัยสำคัญต่อการสร้างบทสนทนาต่างรุ่น เพราะช่วยปรับความสัมพันธ์ระหว่างวัยที่แต่เดิมผู้ใหญ่มักมีบทบาทและอำนาจมากกว่าในการกำหนดบทสนทนา ให้กลายเป็นการแลกเปลี่ยนในระนาบเดียวกันมากขึ้น นอกจากนี้ บทสนทนาในลักษณะตัวต่อตัวระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ประกอบกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เยาวชนร่วมออกแบบกับทีมวิจัย ยังช่วยให้แต่ละฝ่ายได้มีโอกาสทำความเข้าใจสมมติฐานผิด ๆ ที่ตัวเองมีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และการใช้เทคโนโลยีของคนต่างรุ่น อาทิ ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ปกครองบางคนมีโอกาสได้ทำความเข้าใจการเล่นโซเชียลมีเดียของเด็กจริงๆ ในระดับที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ผ่านการสังเกตพฤติกรรมลูกหลานของตนเอง ขณะเดียวกัน เยาวชนก็ได้เข้าใจว่าเหตุใดผู้ใหญ่จึงมักมีทัศนคติเชิงลบต่อการใช้งานโซเชียลมีเดีย เป็นต้น

งานวิจัยชิ้นนี้ต่อยอดจากข้อเสนอของงานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นซึ่งเสนอไปในทิศทางที่คล้ายคลึงกันว่า ผู้คนที่เกิดในช่วงเวลาเดียวกันไม่จำเป็นต้องรับรู้ มีประสบการณ์ หรือความคิดเห็นต่อสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ของรุ่นตัวเองเหมือนๆ กันหรือกระทั่งในระดับเดียวกันเสมอไป แม้จะเป็นไปได้ที่เงื่อนไขทางสังคมและประวัติศาสตร์บางอย่าง เช่น สงคราม การเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อาจกระตุ้นระดับต้นให้ปัจเจกที่แตกต่างกันนี้เข้ามาปะทะสังสรรค์และรวมตัวกลายเป็นกลุ่มก้อนของคน “รุ่น” เดียวกันในที่สุด สิ่งนี้สะท้อนว่าอัตลักษณ์ของความเป็นรุ่นไม่ใช่แค่เรื่องของอายุหรือปีเกิด แต่ยังสัมพันธ์มากที่เกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนบุคคล เงื่อนไขและชุดคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ซึ่งผู้คนจำนวนมากประสบร่วมกัน นั้นหมายความว่า ช่องว่างระหว่างรุ่นโดยตัวมันเองจึงอาจขยับเขยื้อนและปรับลดลงได้อย่างน้อยๆ ในสองกรณี ได้แก่ หนึ่ง เมื่อคนแต่ละรุ่นได้สำรวจเรียนรู้ และรับมือกับประสบการณ์ทางสังคมในลักษณะใหม่ๆ หรือจากประสบการณ์ของกันและกัน และสอง เมื่อเราท้าทายให้พวกเขาาร่วมกันนึกคิดถึงโจทย์ร่วมที่ไม่ได้ยึดโยงกับอัตลักษณ์ความเป็นรุ่นหรือความเป็นตัวเองในปัจจุบัน แต่เป็นโจทย์ที่เปิดกว้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์และจินตนาการอันนำไปสู่การสร้างบทสนทนาเชิงคุณค่าระหว่างคนต่างรุ่นและระหว่างคนภายในครอบครัวเดียวกันได้

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยจึงอาศัยสมมติฐานข้างต้นเป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” ที่พัฒนาต่อยอดจากโครงการ “จินตนาการพลเมืองของเยาวชนไทย” เพื่อพยายามสร้างพื้นที่สนทนาระหว่างคนต่างวัยและครอบครัวที่ประสบกับความขัดแย้งอันเนื่องมาจากช่วงวัยในระดับหนึ่ง<sup>405</sup> แม้เครื่องมือ “จินตนาการพลเมือง” จะยังไม่เคยถูกใช้เพื่อจัดกิจกรรมกับกลุ่มครอบครัวที่เผชิญกับปัญหาหรือความไม่ลงรอยเชิงคุณค่าระหว่างคนต่างรุ่นเช่นกัน แต่คุณลักษณะสำคัญอย่างน้อยสองประการของเครื่องมือจินตนาการพลเมืองอาจเปิดโอกาสให้เราสร้างพื้นที่สนทนาเชิงคุณค่าระหว่างคนต่างวัยได้เป็นอย่างดี ประการแรก ชุดกิจกรรมภายใต้แนวคิดจินตนาการพลเมือง อาทิ กิจกรรม Infinite Hope ที่เน้นการร่วมจินตนาการและสร้างโลกอนาคตที่น่าอยู่ร่วมกัน หรือกิจกรรม Origins Stories ที่สืบย้อนกลับไปยังเรื่องเล่าหรือความทรงจำที่มีความหมายที่สุดในประสบการณ์ของแต่ละคน ก่อนจะนำความทรงจำและเรื่องเล่าเหล่านั้นมาผสมผสานเป็นเรื่องเล่าใหม่เกี่ยวกับโลกอนาคตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และชุดคุณค่าของผู้เข้าร่วมแต่ละคนโดยไม่มีใครเป็นผู้กำหนดคุณค่าที่ดีที่สุดแต่เพียงผู้เดียวหรือเพียงกลุ่มเดียว ในแง่นี้ กิจกรรมที่ชักชวนให้ผู้เข้าร่วมเดินทางไปยังอนาคตอันยาวไกลจากปัจจุบันและร่วมสร้างสังคมในอนาคตดีร่วมกัน จึงน่าจะช่วยให้เราเข้าใจความผัน ความปรารถนา ตลอดจนชุดคุณค่าที่เหมือนหรือต่างกัน

ของและระหว่างคนแต่ละรุ่น มองเห็นความขัดแย้งและการประนีประนอมระหว่างคนในครอบครัว และอาจช่วยให้เราสามารถสร้างบทสนทนาที่ก้าวข้ามความขัดแย้งระหว่างรุ่นและภายในครอบครัวได้

ประการที่สอง แม้การประสานความขัดแย้งที่เกิดระหว่างรุ่นจะประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น ถ้าผู้ใหญ่และสถาบันทางสังคมต่างๆ ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของตนในการประคับประคองคนรุ่นใหม่ให้ค่อยๆ เรียนรู้โลกใบเดิม และ “ตระเตรียมพวกเขาให้พร้อมสำหรับการซ่อมเสริมเติมแต่งโลกของเราทุกคนในวันข้างหน้า”<sup>406</sup> แต่การยึดอยู่กับอัตลักษณ์ของความเป็นผู้ใหญ่/เด็ก คนรุ่นเก่า/คนรุ่นใหม่ อาจเป็นอุปสรรคมากกว่าจะช่วยส่งเสริมให้เกิดบทสนทนาเชิงคุณค่าที่ก้าวข้ามความแตกต่างระหว่างช่วงวัยได้จริง ดังนั้น เครื่องมือ “จินตนาการพลเมือง” ซึ่งให้ความสำคัญกับการถอดอัตลักษณ์ปัจจุบันของเราแต่ละคน และทดลองสวมบทบาทใหม่เพื่อคิดถึงมิติเชิงคุณค่าในบริบทของโลกอนาคตที่อาจแตกต่างจากปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง จึงน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างพื้นที่ร่วมเชิงประสบการณ์ที่เอื้อให้คนต่างช่วงวัยสามารถคิดและทำงานเพื่อเป้าหมายทางสังคมร่วมกัน และท้ายที่สุดอาจทำให้ภาพของ “สงครามทางวัฒนธรรม” ระหว่างรุ่นลดพลังในการอธิบายลงได้บ้าง

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยอาศัยชุดกิจกรรมภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” สามกิจกรรมหลัก ประกอบด้วย Infinite Hope, Remixing Stories และ Origin Stories เพื่อสร้างบทสนทนาและจะใช้ข้อมูลการพูดคุยระหว่างกิจกรรม รวมถึงชิ้นงานที่เป็นผลผลิตของแต่ละกิจกรรมเพื่อทำความเข้าใจความซับซ้อนความขัดแย้งระหว่าง “รุ่น” ในบริบทของสังคมการเมืองไทย ตลอดจนโอกาสและอุปสรรคของการสร้างบทสนทนาเชิงคุณค่าระหว่างคนต่างรุ่นทั้งจากต่างครอบครัวและภายในครอบครัวเดียวกัน

### **การแก้ไขเฉพาะหน้าด้วยการยุติความรุนแรง**

ที่ผ่านมาในการจัดการกับการเติบโตขึ้นของการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ รัฐบาลในหลายพื้นที่ทั่วโลกเลือกวิธีการและรูปแบบการจัดการเฉพาะหน้าที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผลลัพธ์และผลกระทบของแต่ละมาตรการก็มีความแตกต่างกันอย่างมากเช่นกัน ในด้านหนึ่ง รัฐบาลส่วนใหญ่มักเริ่มต้นด้วยมาตรการปราบปรามที่เน้นความรุนแรง การข่มขู่คุกคาม การบังคับใช้กฎหมาย (legal suppression) การควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการด้อยค่าและตีตรา (stigmatize) ทั้งเพื่อยุติการเผชิญหน้าในระยะสั้น และเพื่อสร้างความกลัวให้คนรุ่นใหม่ไม่กลับมาเคลื่อนไหวทางการเมืองอีก แม้ว่าในระยะสั้นมาตรการที่เน้นการปราบปรามจะสามารถหยุดความขัดแย้งและการปะทะกันได้ แต่ในหลายกรณีพบว่าการเผชิญหน้ากลับมา

ใหม่อีกในระยะต่อมา มีการขยายตัวของการปะทะและความรุนแรงที่สุดขีด รวมทั้งความไม่พอใจของคนรุ่นใหม่ในวงกว้างมากขึ้น ในส่วนนี้จะพาไปสำรวจวิถีและเหตุผลการจัดการของรัฐที่มีต่อการจลาจลที่ผ่านมา รวมทั้งผลลัพธ์ของมาตรการต่าง ๆ ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว

ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลในหลายพื้นที่หันกลับมาใช้วิธีการแบบอื่นในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยเฉพาะการหยุดการใช้ความรุนแรง และพยายามผลักดันให้หันไปสู่แนวทางการประณามความรุนแรงและลดมาตรการการปราบปรามจับกุมให้น้อยลง งานผลลัพธ์เชิงประจักษ์และงานวิจัยจำนวนมากสรุปร่วมกันว่า การจัดการความขัดแย้งด้วยความรุนแรงมิได้ส่งผลดีต่อการจัดการปัญหาทั้งในระยะสั้นและยาว กลับกัน การให้ความสำคัญกับแนวทางแก้ไขปัญหาระยะยาวอื่น ๆ มากขึ้นกลับช่วยลดแรงกดดันระยะสั้นและส่งผลเชิงบวกในการแก้ปัญหาในระยะยาวด้วย

ตัวอย่างที่น่าสนใจ คือ การเปลี่ยนแปลงแนวทางในการจัดการการจลาจลของคนรุ่นใหม่ของรัฐบาลสวีเดน จากการปราบปรามการจลาจลอย่างรุนแรงและการด้อยค่าปัญหาของผู้คนในการจลาจลครั้งใหญ่ในช่วงเทศกาลอีสเตอร์ (Easter Riot) ในปี 2486 ซึ่งยิ่งกระตุ้นให้การจลาจลลุกลามและสร้างบาดแผลและความเกลียดชังระหว่างรัฐและประชาชนในระยะยาว แต่เมื่อถึงการจลาจลในปี 2556 และ 2561 รัฐบาลสวีเดนเปลี่ยนแปลงแนวทางอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าในปี 2556 จะมีการจับกุมผู้เข้าร่วมการจลาจลอยู่บ้าง แต่สิ่งที่รัฐเน้นคือ การประณามการใช้ความรุนแรงของผู้ก่อการและเข้าร่วมการจลาจล ด้วยน้ำเสียงที่พยายามเข้าใจความต้องการในการเปลี่ยนแปลงทางของพวกเขาแม้ว่ากลุ่มวัยรุ่นจะขว้างปาก้อนหินใส่เจ้าหน้าที่และทำให้เจ้าหน้าที่บาดเจ็บหลายราย แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจกลับยึดแนวทางไม่ใช้ความรุนแรงเข้าตอบโต้การจลาจลภายใต้คำสั่ง “ปฏิบัติการให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (do as little as possible)” มีวัยรุ่นเพียง 15 คนที่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุม แต่ก็ไม่มีการดำเนินคดีใดๆ ผลของปฏิบัติการหลีกเลี่ยงความรุนแรงดังกล่าวทำให้สถานการณ์ไม่บานปลาย รองผู้บังคับการตำรวจเมืองสตอกโฮล์มประเมินว่าแม้ว่าจะมีผู้ได้รับบาดเจ็บ แต่การไม่ใช้ความรุนแรงตอบโต้ผู้ชุมนุมทำให้ไม่มีเชื้อไฟแห่งความโกรธที่จะนำไปสู่การทำลายทรัพย์สินอื่นๆ อย่างที่เคยเป็นมา ผลที่ตามมาทำให้ในการจลาจลปี 2561 รัฐบาลจึงสานต่อแนวทางเดิม ในการจลาจลครั้งนี้ไม่มีผู้ใดถูกจับกุม แม้ว่าพลังอนุรักษ์นิยมจะประณามและไม่พอใจต่อมาตรการที่ไม่เข้มข้นของรัฐบาล แต่รัฐบาลพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยยืนยันว่าพวกเขาต้องการสร้างสังคมที่เน้นการประนีประนอมและร่วมมือกัน เขาจะไม่ยอมให้ความรุนแรงของรัฐกลายเป็นที่มาของการขยายตัวของการกีดกันเชื้อชาติและสีผิว

นอกจากนั้น งานวิจัยหลายชิ้นยังพบว่าภาพและการรับรู้การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่รัฐต่อผู้ชุมนุมเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ที่กระตุ้นให้คนหนุ่มสาวเหล่านี้ออกมาชุมนุมและยืนยันการกลับมา ร่วม การชุมนุมแม้หลังการถูกจับกุม ที่ผ่านมา ปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดการการชุมนุมและการ แก้ปัญหาความขัดแย้งจำกัดอยู่เพียงเฉพาะแนวทางความมั่นคงมากกว่าแนวทางการเมืองและสังคม แม้ว่า ทางเจ้าหน้าที่จะพยายามสื่อสารว่าการใช้มาตรการต่าง ๆ เป็นไปตามหลักสากลจากเขาไปหาหนัก แต่ใน สายตาของคนหนุ่มสาวที่มีความเดือดร้อนและมีอำนาจต่อรองต่อยกกว่าเจ้าหน้าที่รัฐ สิ่งที่พวกเขาส่วนใหญ่ เคารพคือความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าการตอบโต้ที่พวกเขากระทำกลับ การเผชิญหน้ากับมาตรการ ของรัฐและการปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐส่งผลกระทบต่อพวกเขาโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นความระคายเคืองจากแก๊ส น้ำตาและน้ำผสมสารเคมี การถูกยิงด้วยกระสุนยาง การถูกทำร้ายร่างกาย การถูกไล่จับกุมโดยหน่วย เคลื่อนที่เร็ว การตะโกนด่าทอกันไปมาระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ชุมนุม รวมทั้งการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการ ตอบโต้กันกลับไปกลับมาครั้งแล้วครั้งเล่าระหว่างกัน

นอกจากมาตรการควบคุมการชุมนุมแบบเน้นความมั่นคงและกำลังจะไม่สามารถหยุดการชุมนุมและ รูปแบบการชุมนุมที่เน้นการปะทะจากผู้ชุมนุมได้แล้ว หลายต่อหลายครั้งยังเป็นปัจจัยกระตุ้นให้พวกเขา กลับมาชุมนุมอีกครั้งทันทีหรือเมื่อพวกเขาพร้อม และไม่ว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้เริ่มต้นก่อนก็ตาม แต่เมื่อมีการ ตอบโต้จากทั้งสองฝ่าย ความรุนแรงจะมีแนวโน้มพัฒนาขึ้นจากทั้งสองขั้วความขัดแย้ง แม้ว่าในระยะสั้น มาตรการในการปราบปรามและจับกุมจะสามารถชะลอการกลับมาเข้าร่วมการชุมนุมได้ แต่ปฏิบัติการ ดังกล่าวจะเป็นชนวนสร้างความโกรธแค้นให้กับผู้เข้าร่วมชุมนุม และผลักดันให้เจ้าหน้าที่กลายเป็นคู่ขัดแย้งของ ผู้ชุมนุม

เพื่อแก้ไขปัญหาระยะสั้น การยกเลิกมาตรการปราบปรามและจับกุมผู้เข้าร่วมการชุมนุมจะเป็น เงื่อนไขสำคัญอันดับแรกในการลดแรงกดดันในฝั่งผู้ชุมนุม โดยต้องมีการประกาศอย่างชัดเจนโดยรัฐถึง ความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงแนวทางในปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากการ ปราบปรามและจับกุมเป็นแนวทางการเจรจาและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน นี่จะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ มิใช่ เพียงลดความตึงเครียดและความโกรธของผู้ชุมนุม แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงชุดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับผู้ ชุมชน จากคู่ขัดแย้งเป็นการร่วมมือ

### **การปรับแนวคิดของมวลชนคนรุ่นใหม่**

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรุ่นต้องฟังฟังการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและบทบาทของรุ่นที่กำลังผูกขาดและมีอำนาจเหนือกว่า โดยเฉพาะในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและทำที่ที่มีต่อคนรุ่นที่มีอำนาจน้อยกว่า จากประสบการณ์ของต่างประเทศพบว่า การปรับแนวคิด (transform perceptions) ของคนรุ่นเก่าทำให้เข้าใจเห็นอกเห็นใจคนรุ่นใหม่มากขึ้น เป็นทางออกที่สำคัญ<sup>407</sup> การรณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจกับคนรุ่นเก่าและการสร้างการสื่อสารที่เป็นจริงและในด้านบวกระหว่างรุ่น จะช่วยให้คนรุ่นอาวุโสกว่าค่อยๆ ปรับทัศนคติ<sup>408</sup> โดยคนรุ่นอาวุโสต้องปรับตัวมากขึ้นกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเปิดกว้างมากขึ้นต่อทางเลือกใหม่ๆ<sup>409</sup> รวมถึงการปรับบทบาทของคนรุ่นอาวุโสกว่าในการทำงานและให้การสนับสนุนคนรุ่นใหม่ในการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่พวกเขาเลือก ผ่านการให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ (mentoring and knowledge sharing)<sup>410</sup> จะช่วยให้คนทั้งสองวัยเข้าใจกันและกันมากขึ้น

สำหรับสังคมไทย สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ผู้อำนวยการ TDRi เสนอว่า “คนรุ่นก่อนต้องเปิดใจกว้างให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยประวัติศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่ามีหลายเหตุการณ์สำคัญทั้งในระดับโลกและประเทศไทย ที่มีคนรุ่นใหม่เป็นผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลง และสร้างบรรทัดฐานใหม่ให้โลกมาแทบทุกยุคทุกสมัย เช่น ขบวนการสิทธิพลเมืองในอเมริกาในทศวรรษ 1960 ซึ่งสร้างความเสมอภาคของคนต่างชาติพันธุ์และสีผิว การประท้วงสงครามเวียดนาม และขบวนการสันติภาพ ซึ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ มากมาย และเหตุการณ์อาหรับสปริง ที่ขับเคลื่อนด้วยคนรุ่นใหม่ รวมถึงกรณีของไทย เช่น 14 ตุลาคม 2516 ที่แม้บัณฑิตศึกษาจะไม่ใช้พลังชี้ขาด แต่ได้ริเริ่มทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสร้างจิตสำนึกให้คนจำนวนไม่น้อยทำงานเพื่อสังคมมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 และขบวนการประชาธิปไตยในปัจจุบัน เป็นต้น การเปิดใจรับคนรุ่นใหม่ ไม่ผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้ในมือคนรุ่นเก่า จะช่วยให้ประเทศไทยมีพลังของความหนุ่มสาวมากขึ้น”<sup>411</sup>

### **การเปิดพื้นที่ทางการเมืองหลากหลายมิติและสร้างช่องทางในการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น**

นอกเหนือจากมาตรการระยะสั้นเฉพาะหน้าเพื่อลดการปะทะและความรุนแรง การเปลี่ยนพื้นที่การแสดงออกทางการเมืองจากเผชิญหน้าระหว่างคนรุ่นใหม่กับรัฐและคนรุ่นใหญ่ในสังคมมาเป็นเวทีรับฟังปัญหาและความคิดเห็น การเปิดพื้นที่ทางสังคมและการเมืองที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเวทีรับฟังความคิดเห็น ช่องทางสื่อใหม่ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทาง<sup>412</sup> ช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งเพื่อทำ



ความเข้าใจปัญหาของคนรุ่นใหม่และปัญหาที่ดำรงและส่งกระทบอย่างยาวนานกับกลุ่มคนที่รัฐอาจจะไม่เข้าใจ เนื่องจากการถูกรอบโดยกรอบคิดแบบเดิมหรือมองข้ามมาในอดีต รวมทั้งการดึงพวกเขาให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อลดความรู้สึกถูกกีดกันโดยคนรุ่นผู้ใหญ่ นอกจากนี้การดึงคนรุ่นกลางเป็นข้อต่อในการสื่อสารระหว่างรุ่นเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ในหลายกรณีบทบาทของคนรุ่น Millennials มีความสำคัญมากในฐานะผู้นำในหลากหลายองค์กรทั้งธุรกิจ การเมือง และพื้นที่สาธารณะ และที่สำคัญคือพวกเขาอาจทำหน้าที่เชื่อมระหว่างคนรุ่น Z กับคนรุ่น Boomers<sup>413</sup> ไว้ด้วยกันได้

### **การศึกษาวิจัยที่มาของปัญหา**

นับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1960 ประเทศประชาธิปไตยในโลกตะวันตก เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาระยะยาว เนื่องจากพบว่าแม้จะมีการปราบปรามหรือเยียวยาในระยะสั้น แต่ก็ดูเหมือนว่าปัญหาจะยังไม่หมดไป ในทางตรงกันข้ามการชุมนุมและการจลาจลที่เกิดขึ้นจากคนรุ่นใหม่กลับเกิดขึ้นบ่อยครั้งหลายต่อหลายระลอก และทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันวิจัย และองค์กรพัฒนาเอกชน เริ่มหันมาให้ความสำคัญมากขึ้นกับการศึกษาวิจัยผ่านการเก็บข้อมูลที่รอบด้านและเป็นระบบ เพื่อทำความเข้าใจที่มาของการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ปัญหาทั้งเชิงโครงสร้าง ปัจจัยกระตุ้น ผลลัพธ์ของการชุมนุมและการจลาจล และที่สำคัญคือพยายามค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในระยะยาว

ในสหรัฐอเมริกา หลายหน่วยงานเริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยผู้เข้าร่วมการชุมนุมและจลาจลที่เกิดขึ้นจากคนรุ่นใหม่อย่างจริงจัง งานชิ้นสำคัญของ ออลสัน (Olson) รวมทั้งเซียส์ และ แม็คโคนาเฮ (Sears and McConahay) ศึกษาการจลาจลครั้งสำคัญอย่าง “การจลาจลชุมนุมวัตส์ (Watts riot)” ในรัฐลอสแอนเจลิส ในปี 1965 และการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดจากผู้เข้าร่วมจริงโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติว่าด้วยความวุ่นวายทางสังคม (National Advisory Commission on Civil Disorders) ภายใต้การนำของ โอ เคอเนอร์ (O. Kerner) ซึ่งศึกษาการจลาจลของคนผิวดำในช่วงชุมชนแออัดเมือง นิวอาร์ก (Newark) รัฐนิวเจอร์ซีย์ และเมืองดีทรอยต์ (Detroit) รัฐมิชิแกน ในปี 1967 เสนอข้อค้นพบใหม่ๆ มากมายที่ตรงกันข้ามกับข้อสรุปในอดีต เช่น ผู้เข้าร่วมการชุมนุมและการจลาจลเป็นกลุ่มคนที่มาจากหลายหลากชนชั้นและจำนวนมากเป็นผู้ใหญ่ที่มีงานและการศึกษาดี ไม่ใช่วัยรุ่นเหลือข้อย่างที่สังคมเข้าใจ รวมทั้งหลายครั้งพวกเขามีข้อเสนอเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

ในอังกฤษ งานวิจัยจำนวนมากเริ่มเพิ่มมากขึ้นในทศวรรษ 2530 ทำให้ค้นพบที่มาของปัญหาในระดับรากฐานใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกีดกันด้านสีผิว การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่รัฐ ปัญหาการเข้าถึง

สวัสดิการและโอกาสทางเศรษฐกิจของแรงงานอพยพ และปัญหาด้านความแปลกแยกทางวัฒนธรรมของผู้มาใหม่ เป็นต้น งานชิ้นสำคัญได้แก่ รายงานซึ่งจัดทำขึ้นโดย ลอร์ด Scarman อดีตผู้พิพากษาศาลระดับสูง โดยได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของรัฐบาลอังกฤษในช่วงปี 2524 ในการศึกษาการจลาจลในบริกซ์ตัน นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสถาบันวิจัยมากมาย ซึ่งเกือบทั้งหมดมีข้อสรุปใกล้เคียงกันว่า การลดความรุนแรงของการชุมนุมและการจลาจลในระยะยาว จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการแก้ไขปัญหาการกีดกันและความด้อยโอกาสของทั้งผู้ด้อยโอกาสชาวอังกฤษและชนกลุ่มน้อยในประเทศ

นอกจากนั้นหลังการชุมนุมและการจลาจลระลอกใหม่ในปี 2554 ซึ่งถือว่าเป็นการจลาจลที่เลวร้ายที่สุดในรอบทศวรรษ สังคมอังกฤษตั้งคำถามอย่างมากต่อการใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่และไม่ให้ความเชื่อถือต่อกรอบทฤษฎีแบบเก่าที่มุ่งโจมตีผู้ชุมนุมและผู้ที่เกี่ยวข้องการจลาจล ในส่วนของรัฐบาล คณะกรรมการกิจการภายในของรัฐสภา (House of Commons Home Affairs) สั่งให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบปัญหาการจัดการการชุมนุมและการจลาจลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้นำพรรคฝ่ายค้านเรียกร้องให้มีการศึกษาและตรวจสอบที่มาของปัญหาอย่างลึกซึ้งจริงจัง มหาวิทยาลัยชื่อดังอย่างวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ ลอนดอน (London School of Economics and Political Science: LSE) ตั้งคณะวิจัยจากหลากหลายสาขาชื่อ “ชวนอ่านและทำความเข้าใจการจลาจล (Reading the Riots)” ค้นพบว่าปัจจัยที่สำคัญเบื้องหลังการจลาจลครั้งสำคัญนี้คือ มุมมองที่ผู้เข้าร่วมการชุมนุมและการจลาจลมีต่อความอยุติธรรมในสังคม (perceived social injustice) การถูกกีดกัน (deprivation) ความไม่พอใจต่อความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการมวลชน และมีกลุ่มผู้ต้องการฉวยโอกาสปะปนอยู่บ้าง (opportunism) งานวิจัยชุดอื่นๆ ยังเสนออีกว่าความเป็นอยู่ที่แออัดและขาดแคลนของเยาวชนที่ด้อยโอกาส เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่เป็นจุดเริ่มต้นของการชุมนุมและจลาจล

### **การแก้ปัญหาในเชิงนโยบาย**

หลังจากทำความเข้าใจปัญหาของคนรุ่นใหม่ ทั้งผ่านการศึกษาวิจัยและเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะแล้ว การวางมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาในระยะยาวผ่านนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาของคนรุ่นใหม่ และปรับปรุงนโยบายที่อาจเคยเป็นที่มาของความขัดแย้งเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการ

แก้ปัญหาในระดับนโยบายจะช่วยให้คนรุ่นใหม่มีชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยไม่ต้องกลับมาเรียกร้องทางการเมืองอีก และช่วยพัฒนาความไว้วางใจและเชื่อใจระหว่างรุ่นได้ในระยะยาว

การผลักดันการปฏิรูปนโยบายการศึกษา นโยบายแรงงานและพัฒนาแรงงานนอกระบบอายุน้อย นโยบายสวัสดิการหลากหลายด้านสำหรับเยาวชนชนชั้นล่าง และนโยบายกลไกรัฐที่เคารพและปกป้องสิทธิเยาวชนต่างเป็นเรื่องที่รัฐต้องผลักดันโดยเร่งด่วน นอกจากการผลักดันนโยบายเหล่านี้อย่างจริงจังจะช่วยให้คนรุ่นใหม่ชนชั้นล่างเชื่อมั่นว่ารัฐเห็นความสำคัญของพวกเขาและไม่มีเจตจำนงที่พวกเขาต้องมาชุมนุมเรียกร้องแล้ว ยังเป็นการยกระดับคุณภาพแรงงานที่จะเป็นกำลังสำคัญเศรษฐกิจไทยในอนาคตที่จะช่วยรองรับสังคมผู้สูงอายุและสังคมที่ต้องเน้นการปรับตัวกับโลกที่ท้าทายและพลิกผันอย่างรวดเร็ว<sup>414</sup>

จากประสบการณ์ในต่างประเทศ เมื่อเริ่มเข้าใจว่าปัญหามาจากหลายหลายสาเหตุ โดยเฉพาะปัญหาด้านการกีดกันทางสีผิว คนด้อยโอกาส และชนกลุ่มน้อย ทำให้หลายประเทศเริ่มมีการแก้ไขกฎหมายและโครงสร้างการทำงานของรัฐที่จะสามารถปลดล็อคและแก้ไขปัญหานั้นได้ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงในประเทศอังกฤษ ซึ่งปรากฏใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ นโยบายแก้ปัญหาการกีดกัน (discrimination) การปฏิรูปตำรวจและรูปแบบการจัดการกับการจลาจลของรัฐ การขยายพื้นที่ทางการเมือง และการขยายสวัสดิการและการช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม

หนึ่ง การออกกฎหมายว่าด้วยความสัมพันธ์ทางสีผิว (Race Relations Act) ซึ่งบังคับให้หน่วยงานรัฐทั้งหมดต้องหันมาให้ความสำคัญกับการกีดกันทางสีผิว เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ทำให้การกีดกันทางสีผิว เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน การซื้อ-ขาย-ให้เช่าที่อยู่อาศัย การผลิตสินค้า การให้บริการทั้งในภาคเอกชนหรือรัฐ เป็นสิ่งผิดกฎหมาย

สอง การปฏิรูปโครงสร้าง รูปแบบ และการทำงานของตำรวจในการจัดการกับการชุมนุมและการจลาจล งานศึกษาจำนวนมากพบว่า ท้ายที่สุดรัฐต้องยอมรับว่าพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีต่อผู้ชุมนุม เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการจลาจลหรือทำให้การจลาจลขยายตัว รายงานชิ้นสำคัญของลอร์ด Scarman พบว่าการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่เน้นความรุนแรงและขาดความเข้าใจต่อประเด็นด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความวุ่นวายในบริกซ์ตันในปี 2526 ดังนั้นสิ่งที่เขาเสนอคือการปฏิรูปองค์กรตำรวจและความสัมพันธ์ที่ตำรวจมีต่อประชาชน โดยเฉพาะการชุมนุมของชนกลุ่มน้อย รายงานชิ้นนี้ส่งผลให้การปฏิรูปเริ่มต้นขึ้น แม้ว่าจะไม่รวดเร็ว แต่ก็เริ่มมีการริเริ่มและเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการรับคนเข้าสู่องค์กร โดยการเพิ่มสัดส่วนของคนจากชนกลุ่มน้อยให้มากขึ้น การจัดระบบฝึกอบรมแบบใหม่เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิเสรีภาพทางการเมือง

ปัญหาชนกลุ่มน้อย การเคารพความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมไปถึงการสร้างโครงสร้างใหม่ที่พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อกันระหว่างตำรวจและประชาชน เช่น การเพิ่มหน่วยงานที่ทำหน้าที่มวลชนสัมพันธ์กับชุมชนโดยเฉพาะขึ้น นอกจากนี้ยังมีความพยายามสร้างตัวชี้วัดแรงกดดันและความขัดแย้งในสังคม (tension indicators) เพื่อช่วยให้มีการแก้ไขปัญหาก่อนที่จะสะสมตัวและนำไปสู่การจลาจลในเวลาต่อมา เช่น ในปี 2525 สำนักงานตำรวจนครบาลอังกฤษ เริ่มจัดตั้งหน่วยงานข้อมูลด้านสังคมในระดับท้องที่ (District Information Officers: DIOs) ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมและประมวลภาพรวมเพื่อการจัดการปัญหา และที่น่าสนใจมากที่สุดคือ การปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีต่อผู้เข้าร่วมการชุมนุมและการจลาจล โดยรัฐออกแนวทางให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีกับพวกเขาขึ้นเบาที่สุด เพื่อไม่ทำให้เกิดการสร้างเหยื่อหรือวีรบุรุษที่เกิดจากการชุมนุมและนำไปสู่การสร้างกระแสความไม่พอใจต่อผู้คนในวงกว้าง รวมทั้งการพยายามปรับแก้กฎหมายเพื่อ ลดการการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อคนผิวสี (discriminatory use of police powers) การบังคับให้หยุดและตรวจค้น (stop and search) เป็นหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีแนวโน้มจะเลือกปฏิบัติกับคนดำ

สาม การขยายพื้นที่และช่องทางการแสดงออกทางการเมืองให้กับกลุ่มคนด้อยโอกาส ชนชั้นยากจน และชนกลุ่มน้อยในสังคม เปิดโอกาสให้พวกเขาได้อธิบายปัญหา เสนอทางออก และมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างช่องทางพูดคุยในระดับของการชุมนุม การสร้างกลุ่มทำงานและตัวแทนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์และสีผิวในเวทีสังคมและการเมือง การสร้างสภาเยาวชน (Youth Parliament Scheme) ทั้งในระดับท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในเวทีระดับประเทศ การกระตุ้นให้มีจัดตั้งกลุ่มกดดันเพื่อทำหน้าที่เสนอนโยบายและกดดันรัฐบาลให้ผลักดันนโยบายต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา และที่น่าสนใจมากคือการผลักดันให้พรรคการเมืองหลักต่างๆ ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาเรื่องสีผิวและชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะในภาวะที่เสียงของชนกลุ่มน้อยเริ่มขยายตัวมากขึ้น จากร้อยละ 12 ระหว่างปี 2534-2539 เติบโตขึ้นเป็นร้อยละ 20 ในปี 2539-2544 แม้ว่าจำนวนประชากรชนกลุ่มน้อยจะมีน้ำหนักไม่มากนักในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่พรรคการเมืองเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการให้พื้นที่ในการเป็นสมาชิกพรรคและสัดส่วนนักการเมืองที่มาจากชนกลุ่มน้อยมากขึ้น เพราะในอดีตที่ผ่านมา แม้แต่พรรคที่ทำงานกับชนชั้นแรงงานและผู้ด้อยโอกาสอย่างพรรคแรงงานก็ยังไม่ดีนักในการให้ความสำคัญกับผู้คนในชาติพันธุ์และผู้อพยพอื่นๆ

สี่ การขยายสวัสดิการและการช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม ในหลายประเทศมีการรุกคืบและเอาจริงเอาจังเพื่อแก้ไขปัญหาโดยเน้นการปรับปรุงนโยบายและโครงการด้านสวัสดิการให้กับผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น สำหรับกลุ่มเยาวชน เช่น การสร้างศูนย์การเรียนรู้ให้กับเยาวชนในพื้นที่ชุมนุมแออัด เพื่อให้เป็น

พื้นที่พบบปะ ทำกิจกรรมของคนรุ่นใหม่ เช่น การฉายภาพยนตร์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำ และอื่นๆ รวมทั้งการยกระดับและขยายโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน สำหรับกลุ่มผู้ใหญ่ รัฐบาลหลายประเทศพยายามแก้ไขปัญหาด้านการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐและการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเท่าเทียมกันให้มากขึ้น เช่น สวัสดิการในการเข้าถึงการจ้างงาน (Welfare to work) สำหรับคนว่างงาน การจัดสวัสดิการเงินช่วยเหลือสำหรับครอบครัวที่ยากจน การพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่และเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนแออัด เป็นต้น

---

<sup>1</sup> Bellei, Cristian and Cabalin, Cristian. (2013). Chilean Student Movements: Sustained Struggle to Transform a Market-Oriented Educational System. *Current Issues in Comparative Education*, 15 (2), 108-123; Engman, A. B. (2022). *Political apathy in Japan: A study on how Japanese political parties address youth* (Master's thesis). Lund University, Centre for East and South-East Asian Studies; Gümüş, P., & Yılmaz, V. (2015). Where did Gezi Come from? Exploring the Links between Youth Political Activism before and during the Gezi Protests. In I. David & K. F. Toktamis (Eds.), *Everywhere Taksim: Sowing the Seeds for a New Turkey at Gezi* (pp. 185-198). Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.1515/9789048526390-013>

<sup>2</sup> Jeffrey, C. (2013). Geographies of children and youth III: Alchemists of the revolution? *Progress in Human Geography*, 37(1), 145–152. <https://doi.org/10.1177/0309132511434902>; Wolf, Linda (2001). *Global Uprising: Confronting the Tyrannies of the 21st Century: Stories from a New Generation of Activists*. New Society Publ.

<sup>3</sup> “ขบวนการเคลื่อนไหวปฏิวัติเพนกวิน” ถูกเรียกเช่นนี้เพราะที่มาของสีชุดนักเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาชิลี ซึ่งมักจะประกอบไปด้วยสีดำและสีขาวสลับกัน

Bellei, Cristian and Cabalin, Cristian. (2013). Chilean Student Movements: Sustained Struggle to Transform a Market-Oriented Educational System. *Current Issues in Comparative Education*, 15 (2), 108-123; Somma, Nicolás M. (2012). The Chilean student movement of 2011-2012: challenging the marketization of education. *Interface: a journal for and about social movements*, 4(2), 296 – 309.

<sup>4</sup> Jobard, F. (2009). Rioting as a Political Tool: the 2005 Riots in France. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 48(3), 235-244. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2311.2009.00564.x>; Koff, Harlan and Duprez, Dominique. (2009). The 2005 Riots in France. The International Impact of Domestic Violence, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35(5), 713-730, DOI:10.1080/13691830902826111; Wihtol de Wenden, C. (2006). Urban Riots in France. *SAIS Review of International Affairs*, 26(2), 47-53. doi:10.1353/sais.2006.0032.

- 
- <sup>4</sup> Dalakoglou, D. (2013). The Crisis before "The Crisis": Violence and Urban Neoliberalization in Athens. *Social Justice*, 39(1), 24-42. [http://www.jstor.org/stable/41940966?seq=1#page\\_scan\\_tab\\_contents](http://www.jstor.org/stable/41940966?seq=1#page_scan_tab_contents); Stavrides, S. (2010). The December 2008 Youth Uprising in Athens: Spatial Justice in an Emergent "City Of Thresholds". *JSSJ Organization*. <https://www.jssj.org/article/la-revolte-de-la-jeunesse-athenienne-de-decembre-2008-la-justice-spatiale-dans-une-ville-des-carrefours-emergente/?lang=en>; Sotiris, P. (2010), Rebels with a Cause: The December 2008 Greek Youth Movement as the Condensation of Deeper Social and Political Contradictions. *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(1), 203-209. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2010.00949.x>.
- <sup>5</sup> Dalakoglou, D. (2013). The Crisis before "The Crisis": Violence and Urban Neoliberalization in Athens. *Social Justice*, 39(1), 24-42. [http://www.jstor.org/stable/41940966?seq=1#page\\_scan\\_tab\\_contents](http://www.jstor.org/stable/41940966?seq=1#page_scan_tab_contents); Stavrides, S. (2010). The December 2008 Youth Uprising in Athens: Spatial Justice in an Emergent "City Of Thresholds". *JSSJ Organization*. <https://www.jssj.org/article/la-revolte-de-la-jeunesse-athenienne-de-decembre-2008-la-justice-spatiale-dans-une-ville-des-carrefours-emergente/?lang=en>; Sotiris, P. (2010), Rebels with a Cause: The December 2008 Greek Youth Movement as the Condensation of Deeper Social and Political Contradictions. *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(1), 203-209. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2010.00949.x>.
- <sup>6</sup> Groshek, Jacob., Al-Rawi, Ahmed. (2015). Anti-Austerity in the Euro Crisis: Modeling Protest With Online-Mobile-Social Media Usage, Users, and Content. *International Journal of Communication*, 9, 3280-3303. [https://www.researchgate.net/publication/283052197\\_Anti-Austerity\\_in\\_the\\_Euro\\_Crisis\\_Modeling\\_Protest\\_With\\_Online-Mobile-Social\\_Media\\_Usage\\_Users\\_and\\_Content](https://www.researchgate.net/publication/283052197_Anti-Austerity_in_the_Euro_Crisis_Modeling_Protest_With_Online-Mobile-Social_Media_Usage_Users_and_Content); Lorenzo, Zamboni., Joseba Fernández González (2016). Dissenting youth: how student and youth struggles helped shape anti-austerity mobilisations in Southern Europe. *Social Movement Studies*, 16(1), 64-81. <https://doi.org/10.1080/14742837.2016.1239194>.
- <sup>7</sup> Gamson, William A. and Sifry, Micah L. (2016). The #Occupy Movement: An Introduction. *The Sociological Quarterly*, 54(2), 159-163. <https://doi.org/10.1111/tsq.12026>; Mccarthy, Michael A. (2012). Occupying Higher Education: The Revival of the Student Movement. *New Labor Forum*, 21(2), 50-55. [https://www.researchgate.net/publication/254958640\\_Occupying\\_Higher\\_Education\\_The\\_Revival\\_of\\_the\\_Student\\_Movement](https://www.researchgate.net/publication/254958640_Occupying_Higher_Education_The_Revival_of_the_Student_Movement).
- <sup>8</sup> Gamson, William A. and Sifry, Micah L. (2016). The #Occupy Movement: An Introduction. *The Sociological Quarterly*, 54(2), 159-163. <https://doi.org/10.1111/tsq.12026>; Mccarthy, Michael A. (2012). Occupying Higher

---

Education: The Revival of the Student Movement. *New Labor Forum*, 21(2), 50-55.

[https://www.researchgate.net/publication/254958640\\_Occupying\\_Higher\\_Education\\_The\\_Revival\\_of\\_the\\_Student\\_Movement](https://www.researchgate.net/publication/254958640_Occupying_Higher_Education_The_Revival_of_the_Student_Movement).

<sup>9</sup> Babatunde, A. O. (2015). Youth uprising and the quest for political reform in Africa. *African Security Review*, 24(2), 107-121. DOI: 10.1080/10246029.2015.1020954; Sika, N. (2012). Youth Political Engagement in Egypt: From Abstention to Uprising. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 39(2), 181-199. DOI: 10.1080/13530194.2012.709700; Wardany, Y. (2012). The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43, 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>

<sup>10</sup> Hillstrom, Laurie Collier. (2018). *Black Lives Matter: From a Moment to a Movement*. ABC-CLIO: California.; Kelly, P., Campbell, P., Harrison, L., and Hickey, C. (2018). *Young People and the Politics of Outrage and Hope*. Brill.ProQuest Ebook Central.<http://ebookcentral.proquest.com/lib/londonschoolecons/detail.action?docID=5606077>;

<sup>11</sup> Gümüş, P., & Yılmaz, V. (2015). Where did Gezi Come from? Exploring the Links between Youth Political Activism before and during the Gezi Protests. In I. David & K. F. Toktamis (Eds.), *Everywhere Taksim: Sowing the Seeds for a New Turkey at Gezi* (pp. 185-198). Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.1515/9789048526390-013>

<sup>12</sup> Gunia, A. (2019, June 20). A Brief History of Protest in Post-Handover Hong Kong. *Time*. <https://time.com/5606212/hong-kong-history-mass-demonstrations-protest/>; Lau, J. (2012, July 29). Thousands Protest China's Plans for Hong Kong Schools. *New York Times*.<https://www.nytimes.com/2012/07/30/world/asia/thousands-protest-chinas-curriculum-plans-for-hong-kong-schools.html>; Lee, F. L. F., Yuen, S., Tang, G., & Cheng, E. W. (2019). Hong Kong's Summer of Uprising: From Anti-Extradition to Anti-Authoritarian Protests. *China Review*, 19(4), 1-32. <https://www.jstor.org/stable/26838911>; Ortmann, S. (2015). The Umbrella Movement and Hong Kong's Protracted Democratization Process. *Asian Affairs*, 46(1), 32-50. <https://doi.org/10.1080/03068374.2014.994957>.

<sup>13</sup> Okoli, R. C., Iwuamadi, K. C., & Ugwuozor, S. (2021). Governance, COVID-19 and Youth Uprising in Nigeria: From Peaceful to Violent Engagement. *University of Nigeria Journal of Political Economy*, 11(3). Retrieved from <https://unjpe.com/index.php/UNJPE/article/view/117>

<sup>14</sup> Aalen, Lovise. (2020). After the uprising: Including Sudanese youth. Chr. Michelsen Institute. <https://www.cmi.no/publications/7420-after-the-uprising-including-sudanese-youth>

- 
- <sup>15</sup> Anusorn Unno. (2021). “Thalu Gas”: The Other Version of the “Thai Youth Movement”. *ISEAS Perspective*, 2021(146). <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2021-146-thalu-gas-the-other-version-of-the-thai-youth-movement-by-anusorn-unno/>; Duncan McCargo. (2021). Disruptors’ dilemma? Thailand’s 2020 Gen Z protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 175-191. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1876522>; Kanokrat Lertchoosakul. (2018). The Rise, Decline and Revival of the Thai Student Movement. [Karn Terb To Kwam Tod Toy Lae Karn Fuen Tua Khong Khabuan Karn Nak Suek Sa Thai] *PSDS Journal of Development Studies, Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University*, 1(1), 130–177. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/gvc-tu/article/view/148887>. (in Thai); Kanokrat Lertchoosakul. (2021a). The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1883452>.
- <sup>16</sup> Abeyratne, S. (2004). Economic Roots of Political Conflict: The Case of Sri Lanka. *World Economy*, 27(8), 1295-1314. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2004.00645.x>; Jayamaha, J. (2022). The Youth Uprising Movements in Sri Lanka in 2022. *Sprin Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 1(07), 360–366. <https://doi.org/10.55559/sjahss.v1i07.38>.
- <sup>17</sup> Gritten, David. (2022, November 1). Iran protests: University students stage sit-down strikes. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-63477598>; Kennedy, Niamh and Nasir, Abdul. (2022, October 30). Violent clashes break out between students and security forces across Iran, rights groups say. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2022/10/30/middleeast/iran-protests-clashes-sunday-intl/index.html>.
- <sup>18</sup> de los Angeles Torres, M., Rizzini, I., & Del Rio, N. (2013). Citizens in the Present: Youth Civic Engagement in the Americas. *University of Illinois Press*. <http://www.jstor.org/stable/10.5406/j.ctt2tt9qt>; Utter, G. H. (2011). Youth and Political Participation: A Reference Handbook: A Reference Handbook. *ABC-CLIO*.
- <sup>19</sup> Helve, H., & Wallace, C. (2001). *Youth, Citizenship and Empowerment* (1<sup>st</sup> ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315182902>
- <sup>20</sup> Gordon, Hava Rachel. (2009). *We Fight To Win: Inequality and the Politics of Youth Activism*. Rutgers University Press: New Jersey.
- <sup>21</sup> Oinas, E., Onodera, H., & Suurpää, L. (2017). *What politics?: Youth and political engagement in Africa*. Brill.
- <sup>22</sup> Bastien, S., & Holmarsdottir, H. B. (Eds.). (2017). *Youth as architects of social change: Global efforts to advance youth-driven innovation*. Springer.



- 
- <sup>23</sup> Birkholz, Sina (2013), *Confronting Gerontocracy – The Youthful Character of the Egyptian Revolution*, Working Paper No. 9 | March 2013, Center for North African and Middle Eastern Politics, Freie Universität Berlin, Berlin, March 2013.
- <sup>24</sup> Whelehan, N. (2014). Youth, Generations, and Collective Action in Nineteenth-Century Ireland and Italy. *Comparative Studies in Society and History*, 56(4), 934–966. <http://www.jstor.org/stable/43908320>
- <sup>25</sup> Kelly, P., Campbell, P., Harrison, L., and Hickey, C. (2018). *Young People and the Politics of Outrage and Hope*. Brill.ProQuest Ebook Central.<http://ebookcentral.proquest.com/lib/londonschoolecons/detail.action?docID=5606077>
- <sup>26</sup> Okoli, R. C., Iwuamadi, K. C., and Ugwuozor, S. (2021). Governance, COVID-19 and Youth Uprising in Nigeria: From Peaceful to Violent Engagement. *University of Nigeria Journal of Political Economy*, 11(3), 648-663. <https://unjpe.com/index.php/UNJPE/article/view/117>; Wardany, Y. (2012). The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43, 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>; Jayamaha, J. (2022). The Youth Uprising Movements in Sri Lanka in 2022. *Sprin Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 1(07), 360–366. <https://doi.org/10.55559/sjahss.v1i07.38>; Voulelis, Nicolas. (2008). Features and Causes of the Protests in Greece. Friedrich Ebert Stiftung. <https://library.fes.de/pdf-files/id/05988.pdf>; Karamichas, John. (2009). The December 2008 Riots in Greece. *Social Movement Studies*, 8(3), 289-293, DOI: 10.1080/14742830903024374
- <sup>27</sup> Shelley, Cain. (2021, August 31). Ten years on: What’s stopping England’s youth from rioting again?. *LSE*. <https://blogs.lse.ac.uk/government/2021/08/31/ten-years-on-whats-stopping-englands-youth-from-rioting-again/>
- <sup>28</sup> Wardany, Y. (2012). The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43, 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>
- <sup>29</sup> Okoli, R. C., Iwuamadi, K. C., and Ugwuozor, S. (2021). Governance, COVID-19 and Youth Uprising in Nigeria: From Peaceful to Violent Engagement. *University of Nigeria Journal of Political Economy*, 11(3), 648-663. <https://unjpe.com/index.php/UNJPE/article/view/117>
- <sup>30</sup> Grizelj, I. (2019). Engaging the Next Generation: A Field Perspective of Youth Inclusion in Myanmar’s Peace Negotiations, *International Negotiation*, 24(1), 164-188. doi: <https://doi.org/10.1163/15718069-24011148>

- 
- <sup>31</sup> Jayamaha, J. (2022). The Youth Uprising Movements in Sri Lanka in 2022. *Sprin Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 1(07), 360–366. <https://doi.org/10.55559/sjahss.v1i07.38>; Abeyratne, S. (2004). Economic Roots of Political Conflict: The Case of Sri Lanka. *World Economy*, 27(8), 1295-1314. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2004.00645.x>
- <sup>32</sup> Birkholz, Sina. (2013). *Confronting Gerontocracy – The Youthful Character of the Egyptian Revolution*, Working Paper No. 9 | March 2013, Center for North African and Middle Eastern Politics, Freie Universität Berlin, Berlin, March 2013.
- <sup>33</sup> Hillstrom, Laurie Collier. (2018). *Black Lives Matter: From a Moment to a Movement*. ABC-CLIO: California.; Holt, Lanier Frush and Sweitzer, Matthew D. (2020) More than a black and white issue: ethnic identity, social dominance orientation, and support for the black lives matter movement. *Self and Identity*, 19(1), 16-31. DOI: 10.1080/15298868.2018.1524788
- <sup>34</sup> Gordon, Hava Rachel. (2009). *We Fight To Win: Inequality and the Politics of Youth Activism*. Rutgers University Press: New Jersey.; Birkholz, Sina. (2013). *Confronting Gerontocracy – The Youthful Character of the Egyptian Revolution*, Working Paper No. 9 | March 2013, Center for North African and Middle Eastern Politics, Freie Universität Berlin, Berlin, March 2013.
- <sup>35</sup> 100 Million Organization (n.d.). "EDUCATION CANNOT WAIT: YOUTH-LED ORGANISATIONS TAKE THE LEAD". <https://www.100million.org/post/education-cannot-wait-youth-led-organisations-take-the-lead>
- <sup>36</sup> Bell, Zachary A. (2012, September 20). Did Quebec's Election End the Student Movement?. *The Nation*. <https://www.thenation.com/article/archive/did-quebecs-election-end-student-movement/>
- <sup>37</sup> Bellei, Cristian and Cabalin, Cristian. (2013). Chilean Student Movements: Sustained Struggle to Transform a Market-Oriented Educational System. *Current Issues in Comparative Education*, 15 (2), 108-123.
- <sup>38</sup> Turns, Anna. (2019, June 28). Meet generation Greta: young climate activists around the world. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/environment/2019/jun/28/generation-greta-young-climate-activists-around-world>; Pickard, S., Bowman, B., & Arya, D. (2020). “We are radical in our kindness”: The political socialisation, motivations, demands and protest actions of young environmental activists in Britain. *Youth and*

*Globalization*, (2), 251-280.

[https://brill.com/view/journals/yogo/2/2/article/p251\\_251.xml?language=en&ebody=abstract%2Fexcerpt](https://brill.com/view/journals/yogo/2/2/article/p251_251.xml?language=en&ebody=abstract%2Fexcerpt)

<sup>39</sup> Metro Focus. (2021, November 19). *Jerome Foster II, the Youngest Ever White House Advisor, Discusses Climate Justice* [Video]. PBS. <https://www.pbs.org/wnet/peril-and-promise/2021/11/jerome-foster-ii-youngest-ever-white-house-advisor/>

<sup>40</sup> Bangura, I. (2018). Young People and The Search for Inclusion and Political Participation in Guinea. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 8(1), 54-72. <https://doi.org/10.2979/africonfpeacerevi.8.1.03>

<sup>41</sup> Wardany, Y. (2012), The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43: 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>

<sup>42</sup> Salih, Kamal Eldin Osman. (2013). The Roots and Causes of the 2011 Arab Uprisings. *Arab Studies Quarterly*, 35(2), 184–206. <https://doi.org/10.13169/arabstudquar.35.2.0184>; Wardany, Y. (2012), The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43: 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>; Birkholz, Sina. (2013). *Confronting Gerontocracy – The Youthful Character of the Egyptian Revolution*, Working Paper No. 9 | March 2013, Center for North African and Middle Eastern Politics, Freie Universität Berlin, Berlin, March 2013.

<sup>43</sup> Okoli, R. C., Iwuamadi, K. C., and Ugwuozor, S. (2021). Governance, COVID-19 and Youth Uprising in Nigeria: From Peaceful to Violent Engagement. *University of Nigeria Journal of Political Economy*, 11(3), 648-663. <https://unjpe.com/index.php/UNJPE/article/view/117>

<sup>44</sup> Yavari, Esaias. (2022). Iran: youth uprising continues and strike wave begins. *Marxist*. <https://www.marxist.com/iran-youth-uprising-continues-and-strike-wave-begins.htm>

<sup>45</sup> Dennis, James. (2019). *Beyond Slacktivism: Political Participation on Social Media*. Palgrave Macmillan

<sup>46</sup> Wardany, Y. (2012), The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43: 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>; Howard, P.N. and Hussain, M.M. (2011). The Upheavals in Egypt and Tunisia: The Role of Digital Media. *Journal of Democracy*, 22(3), 35-48. doi:10.1353/jod.2011.0041

- 
- <sup>47</sup> Wall, Melissa and Zahed, Sahar El (2011). The Arab Spring| "I'll Be Waiting for You Guys": A YouTube Call to Action in the Egyptian Revolution. *International Journal of Communication*. 5, 1333-1343.
- <sup>48</sup> Thorson, K., Driscoll, K., Ekdale, B., Ederly, S., Thompson, L. G., Schrock, A., ... & Wells, C. (2013). YouTube, Twitter and the Occupy movement: Connecting content and circulation practices. *Information, Communication & Society*, 16(3), 421-451. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.756051>
- <sup>49</sup> Vatikiotis, Pantelis. (2011). Networking activism: implications for Greece. *Estudos em Comunicação*, 10, 169-185.
- <sup>50</sup> Campbell, Perry and Howie, Luke. (2018). Performing Dispossession: Young People and the Politics of the Guerrilla Self. In Kelly, P., Campbell, P., Harrison, L., and Hickey, C. (Eds.) *Young People and the Politics of Outrage and Hope* (pp. 60 – 72). Brill.ProQuest Ebook Central.  
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/londonschoolecons/detail.action?docID=5606077>
- <sup>51</sup> Miller, Evan Robert. (n.d.). The Dangers of Gerontocratic Rule in Covid-19 Britain. *Deciphergrey*.  
<https://www.deciphergrey.com/post/the-dangers-of-gerontocratic-rule-in-covid-19-britain>
- <sup>52</sup> Okoli, R. C., Iwuamadi, K. C., and Ugwuozor, S. (2021). Governance, COVID-19 and Youth Uprising in Nigeria: From Peaceful to Violent Engagement. *University of Nigeria Journal of Political Economy*, 11(3), 648-663.  
<https://unjpe.com/index.php/UNJPE/article/view/117>
- <sup>53</sup> Perera, Ayeshea. (2022, March 29). Sri Lanka: Why is the country in an economic crisis?. *BBC News*.  
<https://www.bbc.com/news/world-61028138>
- <sup>54</sup> Wardany, Y. (2012), The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43: 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>; Birkholz, Sina. (2013). *Confronting Gerontocracy – The Youthful Character of the Egyptian Revolution*, Working Paper No. 9 | March 2013, Center for North African and Middle Eastern Politics, Freie Universität Berlin, Berlin, March 2013.; Babatunde, Abosede Omowumi. (2015). Youth uprising and the quest for political reform in Africa. *African Security Review*, 24(2), 107-121. DOI: 10.1080/10246029.2015.1020954; Pilati, K., Acconcia, G., Suber, L. D., and Chennaoui, H. (2019) Between organisation and spontaneity of protests: the 2010–2011 Tunisian and Egyptian uprisings. *Social Movement Studies*, 18:4, 463-481, DOI: 10.1080/14742837.2019.1567322

- <sup>55</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2021b, December 15). Thai Youth Movements in Comparison: White Ribbons in 2020 and Din Daeng in 2021. *New Mandela*. <https://www.newmandala.org/thai-youth-movements-in-comparison-white-ribbons-in-2020-and-din-daeng-in-2021/>; Waiwitlikhit, P. (2020). The Next Generation?: a Comparison between Thailand's 1973 Protests and Thailand's 2020 Protests. *International Journal of Humanities and Social Science*, 10(12). <https://doi.org/10.30845/ijhss.v10n12p3>; กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว. กรุงเทพฯ: มติชน; พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ;
- <sup>56</sup> พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ; อนุสรณ์ อุณโณ, สามชาย ศรีสันต์, เสาวนีย์ ตริรัตน์ อเล็กซานเดอร์, อสมา มังกรชัย, & ชัยพงษ์ สำเนียง. (2566). *ให้มันจบที่รุ่นเรา: ขบวนการเยาวชนไทยในบริบทสังคมและการเมืองร่วมสมัย*. สำนักพิมพ์แสงดาว.
- <sup>57</sup> Olsen, M. E. (2023). *Challenging Power: Youth Activism in the Thai Pro-Democracy Movement (2020-2022)* [Master's Thesis in International Education and Development]. Oslo Metropolitan University.; กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2566). *นักเรียนขบถ: ประวัติศาสตร์ขบวนการนักเรียนไทย ฉบับสั้น*. สำนักพิมพ์นิสิตสามย่าน; พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>58</sup> พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ; อนุสรณ์ อุณโณ, สามชาย ศรีสันต์, เสาวนีย์ ตริรัตน์ อเล็กซานเดอร์, อสมา มังกรชัย, & ชัยพงษ์ สำเนียง. (2566). *ให้มันจบที่รุ่นเรา: ขบวนการเยาวชนไทยในบริบทสังคมและการเมืองร่วมสมัย*. สำนักพิมพ์แสงดาว.
- <sup>59</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2021a). The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1883452>.; Waiwitlikhit, P. (2020). The Next Generation?: a Comparison between Thailand's 1973 Protests and Thailand's 2020 Protests. *International Journal of Humanities and Social Science*, 10(12). <https://doi.org/10.30845/ijhss.v10n12p3>.; กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2566). *นักเรียนขบถ: ประวัติศาสตร์ขบวนการนักเรียนไทย ฉบับสั้น*. สำนักพิมพ์นิสิตสามย่าน; อนุสรณ์ อุณโณ, สามชาย ศรีสันต์, เสาวนีย์ ตริรัตน์ อเล็กซานเดอร์, อสมา มังกรชัย, & ชัยพงษ์ สำเนียง. (2566). *ให้มันจบที่รุ่นเรา: ขบวนการเยาวชนไทยในบริบทสังคมและการเมืองร่วมสมัย*. สำนักพิมพ์แสงดาว.

- <sup>60</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2021b, December 15). Thai Youth Movements in Comparison: White Ribbons in 2020 and Din Daeng in 2021. *New Mandela*. <https://www.newmandala.org/thai-youth-movements-in-comparison-white-ribbons-in-2020-and-din-daeng-in-2021/>; Sombatpoonsiri, J., & Kri-aksorn, T. (2021). Taking back civic space: Nonviolent protests and pushbacks against autocratic restrictions in Thailand. *Protest*, 1(1), 80-108.; กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน
- <sup>61</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2566). *นักเรียนขบถ: ประวัติศาสตร์ขบวนการนักเรียนไทย ฉบับสั้น*. สำนักพิมพ์นิสิตสามย่าน
- <sup>62</sup> Horatanakun, A. (2024). The network origin of Thailand's youth movement. *Democratization*, 31(3), 531–550. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2277293>
- <sup>63</sup> Horatanakun, A. (2024). The network origin of Thailand's youth movement. *Democratization*, 31(3), 531–550. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2277293>
- <sup>64</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2566). *นักเรียนขบถ: ประวัติศาสตร์ขบวนการนักเรียนไทย ฉบับสั้น*. สำนักพิมพ์นิสิตสามย่าน; สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2561). *การก่อตัวและพัฒนาการกิจกรรมทางการเมืองของเครือข่ายนักเรียน : กลุ่มสมาพันธ์ นักเรียนไทยเพื่อการปฏิวัติระบบการศึกษาไทยและกลุ่มการศึกษาเพื่อความยั่งยืน* [รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- <sup>65</sup> Sripokangkul, S., Draper, J., Crumpton, C. D., & Muangming, A. (2019). Understanding the social environment determinants of student movements: A consideration of student activism in Thailand and the Thai “social cage”. *International Journal of Asia Pacific Studies*, 15(1), 59-96.
- <sup>66</sup> พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>67</sup> Horatanakun, A. (2024). The network origin of Thailand's youth movement. *Democratization*, 31(3), 531–550. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2277293>
- <sup>68</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2022b) Hybrid Printed-News-Social Media and the Rise of the Thai Youth Movement in the 2020s. [Sue Pha Som Pha San Khong Sue Sing Pim Sam Nak Khao Lae Sue Online Kab Karn Terb To Khong Khabuan Karn Khon Run Mai Thai Nai Todsawat 2560] *Japan Foundation*. <https://asiawa.jpf.go.jp/en/culture/features/f-yomu2-thailand-2/>. (in Thai)
- <sup>69</sup> Kim, P., & Hutt, E. (2021). K-pop as a Social Movement: Case Study of BTS and Their Fandom ARMY. *Journal of Student Research*, 10(3). <https://doi.org/10.47611/jsrhs.v10i3.1772>; พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

- <sup>70</sup> พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>71</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2022a) The rise and dynamics of the 2020 youth movement in Thailand. *Heinrich-Böll-Stiftung*. <https://eu.boell.org/en/young-voices-Thai-youth>; พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>72</sup> พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>73</sup> พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>74</sup> พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>75</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน; พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>76</sup> นางเยาว์ เนาวรัตน์, พิสิษฐ์ นาสี, ออมสิน จตุพร, & วสันต์ สรรพสุข. (2565). *เครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้าใหม่ในพื้นที่ความรู้ศึกษาศาสตร์ และจิตวิทยาการศึกษาในสังคมไทยสมัยใหม่*.
- <sup>77</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน; พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>78</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2022a) The rise and dynamics of the 2020 youth movement in Thailand. *Heinrich-Böll-Stiftung*. <https://eu.boell.org/en/young-voices-Thai-youth>.
- <sup>79</sup> พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>80</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน; พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- <sup>81</sup> Alexander, S. (2021). Sticky rice in the blood: Isan people's involvement in Thailand's 2020 anti-government protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 219–232. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1882867>; Olsen, M. E.

(2023). *Challenging Power: Youth Activism in the Thai Pro-Democracy Movement (2020-2022)* [Master's Thesis in International Education and Development]. Oslo Metropolitan University.; กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน; อนุสรณ์ อุณโณ, สามชาย ศรีสันต์, เสาวนีย์ ตรีรัตน์ อเล็กซานเดอร์, อสมมา มังกรชัย, & ชัยพงษ์ สำเนียง. (2566). *ให้มันจบที่รุ่นเรา: ขบวนการเยาวชนไทยในบริบทสังคมและการเมืองร่วมสมัย*. สำนักพิมพ์แสงดาว.

<sup>82</sup> Thanapornsanguth, S., & Anamwathana, P. (2022). Youth participation during Thailand's 2020-2021 political turmoil. *Asia Pacific Journal of Education*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/02188791.2022.2037513>; พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของพลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

<sup>83</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2023). The Rise of the Youth Movement in Thailand: The Double Layers of the Intergenerational Political Clash between the Cold War Boomer's Gerontocratic State and the 'Zoomers.' LSE.

<sup>84</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน

<sup>85</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน

<sup>86</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2023). The Rise of the Youth Movement in Thailand: The Double Layers of the Intergenerational Political Clash between the Cold War Boomer's Gerontocratic State and the 'Zoomers.' LSE.

<sup>87</sup> Lyons, S., & Kuron, L. (2014). Generational differences in the workplace: A review of the evidence and directions for future research. *Journal of organizational behavior*, 35(S1), S139-S157.

<https://doi.org/10.1002/job.1913>; Lyons, S., Urick, M., Kuron, L., & Schweitzer, L. (2015). Generational differences in the workplace: There is complexity beyond the stereotypes. *Industrial and Organizational Psychology*, 8(3), 346-356. <https://doi.org/10.1017/iop.2015.48>

<sup>88</sup> Pilcher, J. (1994). Mannheim's sociology of generations: an undervalued legacy. *British Journal of Sociology*, 45(3) 481-495. <https://doi.org/10.2307/591659>

<sup>89</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>90</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>91</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>92</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.



---

<sup>93</sup>Marias, J. (1970). *Generations: A Historical Method*. University, Ala: Univ. Ala. Press; Jansen, N. (1975).

*Generation Theory*. Johannesburg: McGraw-Hil

<sup>94</sup> Jansen, N. (1975). *Generation Theory*. Johannesburg: McGraw-Hil; Esler, A. (1982). *Generations in History: An Introduction to the Concept*. Williamsburg, Va; Esler, A. (1984). "The truest community": Social generations as collective mentalities. *J. Polit. Milit. Sociol.* 12, 99-112.; Braungart, R. G. (1984a). Historical and generational patterns of youth movements: a global perspective. *Comparative Social Research*, 7(1), 3-62.

<sup>95</sup> Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works, Volume 5*. New York: Routledge. p. 276–322.

<https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>

<sup>96</sup> Eyerman, R., & Turner, B. S. (1998). Outline of a Theory of Generations. *European Journal of Social Theory*, 1(1), 91–106. <https://doi.org/10.1177/136843198001001007>

<sup>97</sup> Rintala, Marvin. (1963). A Generation in Politics: A Definition. *The Review of Politics*, 25(4), 509–22.

<http://www.jstor.org/stable/1405847>.

<sup>98</sup> Pilcher, J. (1994). Mannheim's Sociology of Generations: An Undervalued Legacy. *The British Journal of Sociology*, 45(3), 481–495. <https://doi.org/10.2307/591659>

<sup>99</sup> Vincent, J. A. (2005). Understanding generations: Political economy and culture in an ageing society. *British Journal of Sociology*, 56(4), 579-599. doi: 10.1111/j.1468-4446.2005.00084.x. PMID: 16309437.

<sup>100</sup> Goerres, A., & Vanhuyse, P. (2012). Mapping the field Comparative generational politics and policies in ageing democracies. In *Ageing Populations in Post-Industrial Democracies: Comparative Studies of Policies and Politics*, P. Vanhuyse & A. Goerres (eds.), 1-22. New York: Routledge

<sup>101</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230.

<http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>102</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.; Braungart, R. G., & Braungart, M.

M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s.

*Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>

- 
- <sup>103</sup> Goerres, A., & Vanhuyse, P. (2012). Mapping the field Comparative generational politics and policies in ageing democracies. In *Ageing Populations in Post-Industrial Democracies: Comparative Studies of Policies and Politics*, P. Vanhuyse & A. Goerres (eds.), 1-22. New York: Routledge.
- <sup>104</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>105</sup> Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works, Volume 5*. New York: Routledge. p. 276-322.  
<https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>
- <sup>106</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.
- <sup>107</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.
- <sup>108</sup> Tobize, Anick. (2008, August 16). Generational Differences in the Workplace. *Research and Training Center on Community Living at the University of Minnesota*. [http://rtc.umn.edu/docs/2\\_18\\_Gen\\_diff\\_workplace.pdf](http://rtc.umn.edu/docs/2_18_Gen_diff_workplace.pdf).; Pew Research Center (2015, September 3). The Whys and Hows of Generations Research. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.people-press.org/2015/09/03/the-whys-and-hows-of-generations-research/>.; Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
- <sup>109</sup> Pew Research Center (2015, September 3). The Whys and Hows of Generations Research. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.people-press.org/2015/09/03/the-whys-and-hows-of-generations-research/>.; Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
- <sup>110</sup> Duffy, B. (2021). *Generations: Does when you're born shape who you are?*. Atlantic Books
- <sup>111</sup> Pew Research Center (2015, September 3). The Whys and Hows of Generations Research. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.people-press.org/2015/09/03/the-whys-and-hows-of-generations-research/>.

---

research/; Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>112</sup> Duffy, B. (2021). *Generations: Does when you're born shape who you are?*. Atlantic Books

<sup>113</sup> Pew Research Center (2015, September 3). The Whys and Hows of Generations Research. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.people-press.org/2015/09/03/the-whys-and-hows-of-generations-research/>; Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>114</sup> Duffy, B. (2021). *Generations: Does when you're born shape who you are?*. Atlantic Books

<sup>115</sup> Duffy, B. (2021). *Generations: Does when you're born shape who you are?*. Atlantic Books

<sup>116</sup> Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works*, Volume 5. New York: Routledge. p. 276–322.  
<https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>

<sup>117</sup> Duffy, B. (2021). *Generations: Does when you're born shape who you are?*. Atlantic Books

<sup>118</sup> Strauss, William. and Howe, Neil. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069* (1 ed). New York. ISBN 978-0-688-08133-1. OCLC 22306142; Strauss, William. and Howe, Neil. (1997). *Fourth Turning: An American Prophecy* (1 ed). New York. ISBN 978-0-553-06682-1.; Giancola, F. (2006). The generation gap: More myth than reality. *HR.Human Resource Planning*, 29(4), 32-37. Retrieved from <https://www.proquest.com/trade-journals/generation-gap-more-myth-than-reality/docview/224379580/se-2>

<sup>119</sup> Strauss, William. and Howe, Neil. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069* (1 ed). New York. ISBN 978-0-688-08133-1. OCLC 22306142; Strauss, William. and Howe, Neil. (1997). *Fourth Turning: An American Prophecy* (1 ed). New York. ISBN 978-0-553-06682-1.

<sup>120</sup> Strauss, William. and Howe, Neil. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069* (1 ed). New York. ISBN 978-0-688-08133-1. OCLC 22306142; Strauss, William. and Howe, Neil. (1997). *Fourth Turning: An American Prophecy* (1 ed). New York. ISBN 978-0-553-06682-1.

<sup>121</sup> Strauss, William. and Howe, Neil. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069* (1 ed). New York. ISBN 978-0-688-08133-1. OCLC 22306142; Strauss, William. and Howe, Neil. (1997). *Fourth Turning: An American Prophecy* (1 ed). New York. ISBN 978-0-553-06682-1.

<sup>122</sup> Jones, Landon. (1980). *Great Expectations: America and the Baby Boom Generation*. New York; Oram, Doug (1997). *Born at the Right Time*. Toronto: University of Toronto Press. ISBN 978-0-8020-8086-8; Hobsbawn,

---

Eric (1996). Chapter Ten: Social Revolution 1945-1990. In *The Age of Extremes: The Short Twentieth Century 1914-1991*. Abacus. ISBN 978-0-349-10671-7

<sup>123</sup> Jones, Landon. (1980). *Great Expectations: America and the Baby Boom Generation*. New York; Owrarn, Doug (1997). *Born at the Right Time*. Toronto: University of Toronto Press. ISBN 978-0-8020-8086-8; Hobsbawn, Eric (1996). Chapter Ten: Social Revolution 1945-1990. In *The Age of Extremes: The Short Twentieth Century 1914-1991*. Abacus. ISBN 978-0-349-10671-7.

<sup>124</sup> Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>125</sup> Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>126</sup> Horovitz, Bruce (4 May 2012). "After Gen X, Millennials, what should next generation be?". *USA Today*. Archived from the original on 20 March 2020; Strauss, William. and Howe, Neil. (2000). *Millennials Rising: The Next Great Generation*. Cartoons by R.J. Matson. New York: Vintage Original. p. 370. ISBN 978-0-375-70719-3. ISBN 978-0-688-08133-1.

<sup>127</sup> Shapira, Ian (6 July 2008). "What Comes Next After Generation X?". *The Washington Post*. pp. C01.<https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/07/05/AR2008070501599.html>

<sup>128</sup> Kantrowitz, Barbara (11 November 2001). "Generation 9/11". *Newsweek*.  
<https://www.newsweek.com/generation-9-11-149333>

<sup>129</sup> Kantrowitz, Barbara (11 November 2001). "Generation 9/11". *Newsweek*.  
<https://www.newsweek.com/generation-9-11-149333>

<sup>130</sup> BuzzFeed News. (2019, January 11). How Millennials Became The Burnout Generation. *BuzzFeed News*.  
<https://www.buzzfeednews.com/article/annehelenpetersen/millennials-burnout-generation-debt-work>

<sup>131</sup> Pendleton, David., Derbyshire, Peter., and Hodgkinson, Chloe. (2021). *Work-Life Matters: Crafting a New Balance at Work and at Home* (p. 35). Springer Nature, ISBN 9783030777685; Prensky, Marc. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*. MCB University Press. <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>; Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>132</sup> Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>133</sup> Soloman, Paul (2018, May 31). Why the new global wealth of educated women spurs backlash. *PBS Newshour*. <https://www.pbs.org/newshour/show/why-the-new-global-wealth-of-educated-women-spurs-backlash>

<sup>134</sup> Goldberg, Jeanne. (2020.) Millennials And Post-Millennials – Dawning Of A New Age?. *Skeptical Inquirer*, 44(1). 42–46. <https://archive.ph/20200621133633/https://skepticalinquirer.org/2020/01/european-experts-demand-consistent-proof-of-traditional-chinese-medicine/>; Kaufmann, Eric. (2013). Chapter 7: Sacralization by Stealth? The Religious Consequences of Low Fertility in Europe. In Kaufmann, Eric; Wilcox, W. Bradford (eds.). *Whither the Child? Causes and Consequences of Low Fertility*. Boulder, Colorado, United States: Paradigm Publishers. pp. 135–56. ISBN 978-1-61205-093-5.

<sup>135</sup> Leung, R. (2005, September 4). The Echo Boomers - 60 Minutes. *CBS News*. <https://www.cbsnews.com/stories/2004/10/01/60minutes/main646890.shtml>; Huntley, R. (2006). *The World According to Y: Inside the New Adult Generation*. Allen Unwin. ISBN 978-1-74114-845-9.

<sup>136</sup> Gan, Nectar (2021, January 2021). "Chinese millennials aren't getting married, and the government is worried". *CNN*. <https://edition.cnn.com/2021/01/29/china/china-millennials-marriage-intl-hnk/index.html>

<sup>137</sup> Stein, Joel. (2013, May 20). "Millennials: The Me Me Me Generation". *Time*. <https://time.com/247/millennials-the-me-me-me-generation/>; Twinge, Jean (2014, September 30). "Generation Me – Revised and Updated: Why Today's Young Americans Are More Confident, Assertive, Entitled – and More Miserable Than Ever Before". ISBN 978-1-4767-5556-4: "College students think they're so special – Study finds alarming rise in narcissism, self-centeredness in 'Generation Me'". *NBC News*.

<sup>138</sup> Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>139</sup> Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>140</sup> ไม่มี source อะไรมาแต่แรกครับ

<sup>141</sup> Merriam-Webster. (2021, October). Words We're Watching: 'Zoomer'. *Merriam-Webster*. October 2021. Archived from the original on February 11, 2020; Dictionary.com. (2021, January 26). "zoomer". *Dictionary.com*. <https://web.archive.org/web/20210126150616/https://www.dictionary.com/e/slang/zoomer/>.

<sup>142</sup> Horovitz, Bruce (4 May 2012). "After Gen X, Millennials, what should next generation be?". *USA Today*.

<sup>143</sup> Takahashi, Toshie T. "Japanese Youth and Mobile Media". Rikkyo University.

---

<sup>144</sup> Horovitz, Bruce (4 May 2012). "After Gen X, Millennials, what should next generation be?". *USA Today*.

<sup>145</sup> Howe, Neil (2014, October 27). "Introducing the Homeland Generation (Part 1 of 2)". *Forbes*.  
<https://www.forbes.com/sites/neilhowe/2014/10/27/introducing-the-homeland-generation-part-1-of-2/?sh=5244af592bd6>

<sup>146</sup> Horovitz, Bruce (4 May 2012). "After Gen X, Millennials, what should next generation be?". *USA Today*.

<sup>147</sup> Generation Z is also hugely synonymous with technology because Centennials grew up in the era of smartphones. In fact, most of today's youth can't even remember a time before social media.

CBS News. (2021, January 21). "Meet Generation Z". *CBS News*. <https://www.cbsnews.com/pictures/meet-generation-z/6/>

<sup>148</sup> Turner, Anthony. (2015). Generation Z: Technology And Social Interest. *Journal of Individual Psychology*, 71(2), 103–113. doi:10.1353/jip.2015.0021. S2CID146564218.

<sup>149</sup> Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>150</sup> Takahashi, Toshie T. (2016, May 10). Japanese Youth and Mobile Media. *Rikkyo University*.  
<https://www.academia.edu/350038>

<sup>151</sup> Adelantado-Renau, M., Moliner-Urdiales, D., et al. (2019, September 23). Association Between Screen Media Use and Academic Performance Among Children and Adolescents: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 173(11), 1058–1067. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.3176>

<sup>152</sup> Sliwa, J. (2018, August 20). Teens Today Spend More Time on Digital Media, Less Time Reading. *American Psychological Association*. <https://www.apa.org/news/press/releases/2018/08/teenagers-read-book>

<sup>153</sup> Your Therapy Source. (2019, April 18). How Technology Affects the Attention Span of Children. <https://www.yourtherapysource.com/blog1/2019/04/18/how-technology-affects-the-attention-span-of-children-2/>

<sup>154</sup> Adams, R. (2018, April 19). Teachers in UK report growing 'vocabulary deficiency'. *The Guardian*.  
<https://www.theguardian.com/education/2018/apr/19/teachers-in-uk-report-growing-vocabulary-deficiency>

---

<sup>155</sup> Busby, E. (2018, April 19). Children's grades at risk because they have narrow vocabulary, finds report. *Education. The Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/education/education-news/child-vocabulary-literacy-reading-word-primary-schools-a8311676.html>

<sup>156</sup> Thomas, L. (2019, December 3). Education levels stagnating despite higher spending: OECD survey. *World News. Reuters*. <https://www.reuters.com/article/us-oecd-education/education-levels-stagnating-despite-higher-spending-oecd-survey-idUSKBN1Y70Q8>

<sup>157</sup> Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>158</sup> The Data Team. (2019, February 27). Generation Z is stressed, depressed and exam-obsessed. *The Economist*. ISSN 0013-0613. Archived from the original on March 28, 2019. Retrieved March 28, 2019. <https://www.economist.com/graphic-detail/2019/02/27/generation-z-is-stressed-depressed-and-exam-obsessed>; Schraer, R. (2019, February 11). Is young people's mental health getting worse? *Health. BBC*. <https://www.bbc.com/news/health-47133338>

<sup>159</sup> Howe, Neil (2014, October 27). "Introducing the Homeland Generation (Part 1 of 2)". *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/neilhowe/2014/10/27/introducing-the-homeland-generation-part-1-of-2/?sh=5244af592bd6>

<sup>160</sup> McCrindle, M., & Wolfinger, E. (2009). *The ABC of XYZ: Understanding the Global Generations* (1st ed., pp. 199-212). Australia. ISBN 978-1-74223-035-1.

<sup>161</sup> Robson, D. (2020, June 3). How Covid-19 is changing the world's children. *BBC* . <https://www.bbc.com/future/article/20200603-how-covid-19-is-changing-the-worlds-children>

<sup>162</sup> Robson, D. (2020, June 3). How Covid-19 is changing the world's children. *BBC Future*. <https://www.bbc.com/future/article/20200603-how-covid-19-is-changing-the-worlds-children>

<sup>163</sup> Lyons, S., & Kuron, L. (2014). Generational differences in the workplace: A review of the evidence and directions for future research. *Journal of organizational behavior*, 35(S1), S139-S157. <https://doi.org/10.1002/job.1913>

<sup>164</sup> Lyons, S., & Kuron, L. (2014). Generational differences in the workplace: A review of the evidence and directions for future research. *Journal of organizational behavior*, 35(S1), S139-S157. <https://doi.org/10.1002/job.1913>; Lyons, S., Urick, M., Kuron, L., & Schweitzer, L. (2015). Generational

differences in the workplace: There is complexity beyond the stereotypes. *Industrial and Organizational Psychology*, 8(3), 346-356. <https://doi.org/10.1017/iop.2015.48>; Finkelstein, L. M., Ryan, K. M., & King, E. B. (2013). What do the young (old) people think of me? Content and accuracy of age-based metastereotypes. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 22(6), 633-657. <https://doi.org/10.1080/1359432X.2012.673279>; Urick, M. J. (2014). The presentation of self: Dramaturgical theory and generations in organizations. *Journal of Intergenerational Relationships*, 12(4), 398-412. <https://doi.org/10.1080/15350770.2014.961829>

<sup>165</sup> Urick, M. J., & Hollensbe, E. C. (2014). Toward an identity-based perspective of generations. In E. Parry (Ed.), *Generational diversity at work: New research perspectives* (pp. 114-128). Routledge.

<sup>166</sup> Urick, M. J., Hollensbe, E. C., & Fairhurst, G. T. (2017). Differences in understanding generation in the workforce. *Journal of Intergenerational Relationships*, 15(3), 221-240. <https://doi.org/10.1080/15350770.2017.1329583>

<sup>167</sup> Urick, M. J., Hollensbe, E. C., & Fairhurst, G. T. (2017). Differences in understanding generation in the workforce. *Journal of Intergenerational Relationships*, 15(3), 221-240. <https://doi.org/10.1080/15350770.2017.1329583>; Urick, M. J., Hollensbe, E. C., Masterson, S. S., & Lyons, S. T. (2017). Understanding and managing intergenerational conflict: An examination of influences and strategies. *Work, Aging and Retirement*, 3(2), 166-185. <https://doi.org/10.1093/workar/waw009>

<sup>168</sup> Lyons, S., & Kuron, L. (2014). Generational differences in the workplace: A review of the evidence and directions for future research. *Journal of organizational behavior*, 35(S1), S139-S157. <https://doi.org/10.1002/job.1913>; Lyons, S., Urick, M., Kuron, L., & Schweitzer, L. (2015). Generational differences in the workplace: There is complexity beyond the stereotypes. *Industrial and Organizational Psychology*, 8(3), 346-356. <https://doi.org/10.1017/iop.2015.48>; Urick, M. J. (2014). The presentation of self: Dramaturgical theory and generations in organizations. *Journal of Intergenerational Relationships*, 12(4), 398-412. <https://doi.org/10.1080/15350770.2014.961829>; Urick, M. J. (2012). Exploring generational identity: A multiparadigm approach. *Journal of Business Diversity*, 12(3), 103-115.

<sup>169</sup> Bengtson, V. L., & Cutler, N. E. (1976). *Generations and intergenerational relations: Perspectives on age groups and social change.*; Cutler, N. E. (1977). *Political socialization research as generational analysis.*; Stacey, B. (1977). *Political Socialization in Western Society: An Analysis from a Life-Span Perspective*. New York: St. Martin's.; Gallatin, J. (1980). *Political thinking in adolescence.*; Jennings, M. K., & Niemi, R. G. (1981). *Generations and Politics: A Panel Study of Young Adults and Their Parents*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press.; Bengtson, V. L., Cutler, N. E., Mangen, D. J., & Marshall, V. W. (1985). *Generations, cohorts, and relations*



---

between age groups. In R. H. Binstock & E. Shanas (Eds.), *Handbook of Aging and the Social Sciences* (pp. 304-338). New York: Van Nostrand Reinhold.

<sup>170</sup> Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>

<sup>171</sup> Newcomb, T. M. (1943). *Personality and Social Change*. New York: Dryden

<sup>172</sup> Bengtson, V. L., & Black, K. D. (1973). Intergenerational relations and continuities in socialization. In P. B. Baltes & K. W. Schaie (Eds.), *Life-Span Developmental Psychology: Personality and Socialization* (pp. 207-234). New York: Academic.; Davies, J. C. (1977). *Political socialization: From womb to childhood*.; Gallatin, J. (1980). Political thinking in adolescence.

<sup>173</sup> Deutsch, K., et al. (1957). *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*. Princeton.

<sup>174</sup> Rintala, Marvin. (1963). A Generation in Politics: A Definition. *The Review of Politics*, 25(4), 509–22. <http://www.jstor.org/stable/1405847>.

<sup>175</sup> Binstock, Robert H., and Christine L. Day. (1996). Aging and Politics. In R. H. Binstock and L. K. George. San (Eds.). *Handbook of Aging and the Social Sciences*. Diego: Academic Press.

<sup>176</sup> Danigelis, N. L., Hardy, M., & Cutler, S. J. (2007). *Population Aging, Intracohort Aging, and Sociopolitical Attitudes*. *American Sociological Review*, 72(5), 812–830. doi:10.1177/000312240707200508

<sup>177</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest. <https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>

<sup>178</sup> Roberts, K. (2015). Youth mobilisations and political generations: Young activists in political change movements during and since the twentieth century. *Journal of Youth Studies*, 18(8), 950-966.

<sup>179</sup> Braungart, R. G. (1984a). Historical and generational patterns of youth movements: a global perspective. *Comparative Social Research*, 7(1), 3-62.

; Braungart, R. G. (1984b). Historical generations and generation units: A global perspective. *J. Polit. Milit. Sociol.* 12, 113-35; Braungart, R. G. (1984c). Historical generations and youth movements: A theoretical

perspective. In R. E. Ratcliff (ed.) *Research in Social Movements, Conflict and Change*, 95-141. Greenwich, Conn: JA

---

<sup>180</sup>Altbach, 1969 No Source

<sup>181</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230.  
<http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>182</sup> Bettelheim, B. (1963). The problem of generations. In E. H. Erikson (Ed.), *Youth: Change* (pp. 64-92);  
 Duncan, M. (1980). Radical activism and the defense against despair. *Sociological Focus*, 255-263. Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton.

<sup>183</sup> Goulet, L. R., & Baltes, P. B. (Eds.). (1970). *Life-Span Developmental Psychology: Research and Theory*. New York: Academic.; Featherman, D. L. (1983). Life-span perspectives in social science research. In P. B. Baltes & O. Brim, Jr. (Eds.), *Life-Span Development and Behavior* (Vol. 5, pp. 1-57). New York: Academic.; Dannefer, D. (1984). Adult development and social theory: A paradigmatic reappraisal. *American Sociological Review*, 49, 100-116.

<sup>184</sup> Erikson, E. H. (Ed.). (1963). *Youth: Change and Challenge*. New York: Basic Book.; Greenstein, F. I. (1965). *Children and Politics*. New Haven, CT: Yale Univ. Press.; Hess, R. D., & Torney, J. V. (1967). *The Development of Political Attitudes in Children*. Garden City, NY: Doubleday.; Adelson, J. (1971). The political imagination of the young adolescent. *Daedalus* 100, 1013-50.; Stacey, B. (1977). *Political Socialization in Western Society: An Analysis from a Life-Span Perspective*. New York: St. Martin's.; Adelson, J., & Hall, E. (1980). Children and other political naifs. *Psychology Today*, 14(6), 56.; Gallatin, J. (1980). Political thinking in adolescence. *Handbook of adolescent psychology*, 344-382. See Adelson 1980:344-8

<sup>185</sup> Rintala, Marvin. "A Generation in Politics: A Definition." *The Review of Politics*, vol. 25, no. 4, 1963, pp. 509–22. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/1405847>. Accessed 26 Mar. 2023.

<sup>186</sup> Adelson, J. (1980). *Handbook of Adolescent Psychology (Ed)*. New York: Wiley.;

<sup>187</sup> Adelson, J. (1987). Children and other political naifs. In E. Hall (Ed.), *Growing and Changing* (pp. 88-102). New York: Random House.; Gallatin, J. (1980). Political thinking in adolescence. In *Handbook of adolescent psychology*, 344-382.

<sup>188</sup> Yankelovich, D. (1974). *The New Morality: A Profile of American Youth in the 70's*. New York: McGraw-Hill.; Braungart, R. G. (1975). Youth and social movements. In S. E. Dragastin & G. H. Elder, Jr. (Eds.), *Adolescence in the Life Cycle* (pp. 255-289). New York: Wiley.; Barnes, S. H., & Kaase, M. (Eds.). (1979). *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Beverly Hills, CA: Sage.; Klineberg, O., Zavalloni, M., Louis-Guerin,

---

C., & BenBrika, J. (1979). *Students, Values, and Politics: A Crosscultural Comparison*. New York: Free Press.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1985b). Youth problems and politics in the 1980s: Some multinational comparisons. Presented at Int. Sociol. Assoc. Res. Comm. 34 Conf. on Youth, Primorsko, Bulgaria.

<sup>189</sup> Flacks, R. (1971). *Youth and Social Change*. Chicago: Rand McNally; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1985b). Youth problems and politics in the 1980s: Some multinational comparisons. Presented at Int. Sociol. Assoc. Res. Comm. 34 Conf. on Youth, Primorsko, Bulgaria.

<sup>190</sup> Rejai, M., & Phillips, K. (1979). *Leaders of Revolution*. Beverly Hills, CA: Sage.; Braungart, R. G. (1982). Mini reviews: Political sociology. *Journal of Political & Military Sociology*, 149-155.

<sup>191</sup> Martin, W. C., Bengtson, V. L., & Acock, A. C. (1974). Alienation and age: A context-specific approach. *Social Forces*, 53, 266-282.; Milbrath, L. W., & Goel, M. L. (1977). *Political Participation*. Chicago: Rand McNally. Braungart, M. M., & Braungart, R. G. (1982). The alienation and politics of older, middle-aged, and young adults: An inter- and intra-age group analysis. *Micropolitics*, 2, 219-255.

<sup>192</sup> Martin, W. C., Bengtson, V. L., & Acock, A. C. (1974). Alienation and age: A context-specific approach. *Social Forces*, 53, 266-282; Braungart, M. M., & Braungart, R. G. (1982). The alienation and politics of older, middle-aged, and young adults: An inter- and intra-age group analysis. *Micropolitics*, 2, 219-255.; Bengtson, V. L., Cutler, N. E., Mangen, D. J., & Marshall, V. W. (1985). Generations, cohorts, and relations between age groups. In R. H. Binstock & E. Shanas (Eds.), *Handbook of Aging and the Social Sciences* (pp. 304-338). New York: Van Nostrand Reinhold.

<sup>193</sup> Hudson, R. B., & Binstock, R. H. (1976). Political systems and aging.; Braungart, M. M. (1984). Aging and politics. *Journal of Political and Military Sociology*, 12, 79-98.

<sup>194</sup> Campbell, A. (1971). Politics through the life cycle. *Gerontologist*, 11(1), 12-17.; Brotman, H. B. (1977). Voter participation in November, 1976. *Gerontologist*, 17, 157-15.; Braungart, M. M., & Braungart, R. G. (1982). The alienation and politics of older, middle-aged, and young adults: An inter- and intra-age group analysis. *Micropolitics*, 2, 219-55.; Rollenhagen, R. E. (1984). Age-related changing levels of voting turnout across time. *Gerontologist*, 24, 205-07.

<sup>195</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>.; Loewenberg, P. (1974). A psychohistorical approach: The Nazi generation. In A. Esler (Ed.), *The Conflict of Generations in*

---

*Modern History* (pp. 82-105). Lexington, MA: D. C. Heath.; Loewenberg, P. (1983). *Decoding the Past: The Psychohistorical Approach*. New York: Knopf.

<sup>196</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>197</sup> Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works*, Volume 5. New York: Routledge. p. 276–322.

<https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>; Ortega y Gasset, J. (1961). *The Modern Theme*. New York: Harper and Row.; Rintala, M. (1979). *The Constitution of Silence: Essays on Generational Themes*. Westport, CT: Greenwood Press.

<sup>198</sup> Loewenberg, P. (1983). *Decoding the Past: The Psychohistorical Approach*. New York: Knopf.

<sup>199</sup> Hart-Brinson, P. (2018). *The Gay Marriage Generation: How the LGBTQ Movement Transformed American Culture*. NYU Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv12pnpt6>

<sup>200</sup> Gusfield, J. (1979). The modernity of social movements: Public roles and private parts. In A. H. Hawley (Ed.), *Societal Growth* (pp. 290-307). New York: Free Press.; Hamilton, R. F., & Wright, J. (1975). *New Directions in Political Sociology*. Indianapolis, IN: Bobbs-Merrill.; Oberschall, A. (1973). *Social conflict and social movements*. Englewood Cliffs., NJ: Prentice-Hall.; Smelser, Neil J. (1963). *Theory of Collective Behavior*. New York: Free Press.; Smelser, Neil J. (1968). *Essays in Sociological Explanation*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

<sup>201</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>202</sup> see Braungart,1984a, 1984b, 1984c

Braungart, R. G. (1984a). Historical and generational patterns of youth movements: a global perspective. *Comparative Social Research*, 7(1), 3-62.; Braungart, R. G. (1984b). Historical generations and generation units: A global perspective. *J. Polit. Milit. Sociol.* 12, 113-35; Braungart, R. G. (1984c). Historical generations and youth

---

movements: A theoretical perspective. In R. E. Ratcliff (ed.) *Research in Social Movements, Conflict and Change*, 95-141. Greenwich, Conn: JA

<sup>203</sup> Rintala, Marvin. (1963). A Generation in Politics: A Definition. *The Review of Politics*, 25(4), 509–22. <http://www.jstor.org/stable/1405847>.

<sup>204</sup> Ortega y Gasset, J. (1958). *Man and Crisis* (M. Adams, Trans.). p.43 New York.; Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works*, Volume 5. New York: Routledge. p. 298.

<https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>

<sup>205</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230.

<http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>206</sup> Braungart, R. G. 1984b. Historical generations and generation units: A global perspective. *J. Polit. Milit. Sociol.* 12:113-35.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1989). Political generations. In R. G. Braungart & M. M.

Braungart (Eds.), *Research in Political Sociology, Vol. 4* (pp. 281-319). Greenwich, CT: JAI Press.; Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works*, Volume 5. New York: Routledge. p. 279-320.

<https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>; Tilly, C. (1975).

Revolutions and collective violence. In F. I. Greenstein & N. W. Polsby (Eds.), *Handbook of Political Science, Vol. 3* (pp. 483-555). Reading, MA: Addison-Wesley.

<sup>207</sup> Klatch, Rebecca E. (1999). *A Generation Divided: The New Left, the New Right, and the 1960s*. Los Angeles: University of California Press

<sup>208</sup> Crittenden, J. (1962). Aging and party affiliation. *Public opinion quarterly*, 26(4), 648-657.

<sup>209</sup> Rintala, Marvin. (1963). A Generation in Politics: A Definition. *The Review of Politics*, 25(4), 509–22. <http://www.jstor.org/stable/1405847>.

<sup>210</sup> Rintala, Marvin. (1963). A Generation in Politics: A Definition. *The Review of Politics*, 25(4), 509–22. <http://www.jstor.org/stable/1405847>.

<sup>211</sup> Campbell, A., Converse, P., Miller, W., & Stokes, D. (1960). *The American Voter*. New York: Wiley.; Glenn, N. D., & Hefner, T. (1972). Further evidence on aging and party identification. *Public opinion quarterly*, 36(1), 31-47.

<sup>212</sup> Inglehart, R. (1977). *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.; Inglehart, R. (1979). Political action: The impact of values, cognitive level, and social background. In Barnes, S. H., & Kaase, M. (Eds.), *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies* (pp. 343-380). Beverly Hills, Calif: Sage.; Inglehart, R. (1981). Post-materialism in an environment of insecurity. *American Political Science Review*, 75, 880-900.; Inglehart, R. (1986). Intergenerational changes in politics and culture: The shift from materialist to postmaterialist value priorities. In Braungart, R. G. (Ed.), *Research in Political Sociology*, Vol. 2 (pp. in press). Greenwich, Conn: JAI.; Mushaben, J. M. (1983). The forum: New dimensions of youth protest in Western Europe. *Journal of Political and Military Sociology*, 11, 123-144.; Mushaben, J. M. (1984). Anti-politics and successor generations: The role of youth in the West and East German peace movements. *Journal of Political and Military Sociology*, 12, 171-190.; Szabo, S. F. (1983). *The Successor Generation: International Perspectives of Postwar Europeans*. Woburn, Mass.: Butterworths.

<sup>213</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>214</sup> Michael Corsten, "The Time of Generations." *Time & Society* 8 (1999): 249 - 272.

<sup>215</sup> Twenge, J., 2023, *The Real Differences between Gen Z, Millennials, Gen X, Boomers and Silents-and What They Mean for America's Future*. New York: Atria Books.

<sup>216</sup> Twenge, J., 2023, *The Real Differences between Gen Z, Millennials, Gen X, Boomers and Silents-and What They Mean for America's Future*. New York: Atria Books.

<sup>217</sup> ดูข้อสังเกตเดียวกันกับงานของ Twenge ได้ใน Duffy, *Generations: Does When You're Born Shape Who You Are?*, โดยเฉพาะบทที่ 11

<sup>218</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>219</sup> Sun, J., & Cheng, D. (2018). *China's Generation Gap* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315626758>; Cole, J., & Durham, D. (Eds.). (2006). *Generations and Globalization:*

---

*Youth, Age, and Family in the New World Economy*. Indiana University Press.; Leeds-Hurwitz, W. (Ed.). (2005). *From Generation to Generation: Maintaining Cultural Identity Over Time* (Hampton Press Communication Series: Social Approaches to Interaction). Hampton Press.

<sup>220</sup> Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.; Matthews, G., & White, B. (Eds.). (2003). *Japan's Changing Generations: Are Japanese Young People Creating a New Society?* New York, London: RoutledgeCurzon.

<sup>221</sup> Goerres, A., & Vanhuyse, P. (2012). Mapping the field Comparative generational politics and policies in ageing democracies. In *Ageing Populations in Post-Industrial Democracies: Comparative Studies of Policies and Politics*, P. Vanhuyse & A. Goerres (eds.), 1-22. New York: Routledge.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>222</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>223</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>224</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1984a). Generational politics. *Micropolitics*, 3, 349-415.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1985a). Conceptual and methodological approaches to studying life course and generational politics. In R. G. Braungart (Ed.), *Research in Political Sociology* (Vol. 1, pp. 269-304). Greenwich, CT: JAI.

<sup>225</sup> see Braungart, 1984a, 1984b, 1984c; Braungart and Braungart, 1986, 1989, 1984a and 1985a  
 Braungart, R. G. (1984a). Historical and generational patterns of youth movements: a global perspective. *Comparative Social Research*, 7(1), 3-62.; Braungart, R. G. (1984b). Historical generations and generation units: A global perspective. *J. Polit. Milit. Sociol.* 12, 113-35; Braungart, R. G. (1984c). Historical generations and youth movements: A theoretical perspective. In R. E. Ratcliff (ed.) *Research in Social Movements, Conflict and Change*, 95-141. Greenwich, Conn.: JA; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1984a). Generational politics. *Micropolitics*, 3, 349-415.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1985a). Conceptual and methodological approaches to studying life course and generational politics. In R. G. Braungart (Ed.), *Research in Political*

---

*Sociology* (Vol. 1, pp. 269-304). Greenwich, CT: JAI.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from

<http://www.jstor.org/stable/2083201>.; Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1989). Political generations. In R. G. Braungart & M. M. Braungart (Eds.), *Research in Political Sociology, Vol. 4* (pp. 281-319). Greenwich, CT: JAI Press.

<sup>226</sup>Ortega y Gasset, J. (1961). *The Modern Theme*. New York: Harper and Row.; Esler, A. (1984). "The truest community": Social generations as collective mentalities. *J. Polit. Milit. Sociol.* 12, 99-112.

<sup>227</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>228</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230.

<http://www.jstor.org/stable/45293552>; Howe, Neil and Strauss, William. (1992). The New Generation Gap. *The Atlantic Monthly*, 270(6), 67-89. <https://www.theatlantic.com/past/docs/issues/92dec/9212genx.htm>;

Blom, Phillip. (2008). *The Vertigo Years: Europe, 1900-1914*. New York: Basic Books; Altbach, P. G. (1974). *Student Politics in America: A Historical Analysis*. New York: McGraw-Hill.; Esping-Andersen, G., & Sarasa, S. (2002). The generational conflict reconsidered. *Journal of European Social Policy*, 12(1), 5-21.

<https://doi.org/10.1177/0952872002012001560>; Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1-31.

<https://doi.org/10.1177/0003122416681031>

<sup>229</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>230</sup> Howe, Neil and Strauss, William. (1992). The New Generation Gap. *The Atlantic Monthly*, 270(6), 67-89. <https://www.theatlantic.com/past/docs/issues/92dec/9212genx.htm>

<sup>231</sup> Blom, Phillip. (2008). *The Vertigo Years: Europe, 1900-1914*. New York: Basic Books; Brustein, William I., King, Ryan D. (2004). Anti-Semitism in Europe before the Holocaust. *International Political Science Review*, 25(1), 35-53. <https://doi.org/10.1177/0192512104038166>; Luzzatto, S. (1997). Young Rebels and Revolutionaries,



1789-1917. In G. Schmitt (Ed.), *A History of Young People* (pp. 174-231). Cambridge, MA: Harvard University Press.; Luzzatto, S. (1998). Youth, Memory and Protest: Thermidor to July.

<https://ir.vanderbilt.edu/bitstream/handle/1803/7206/Q4.C8.Luzzatto.pdf?sequence=1>; Whelehan, N. (2014).

Youth, Generations, and Collective Action in Nineteenth-Century Ireland and Italy. *Comparative Studies in Society and History*, 56(4), 934–966. <http://www.jstor.org/stable/43908320>

<sup>232</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230.

<http://www.jstor.org/stable/45293552>

<sup>233</sup> Altbach, Philip G. (1974). *Student Politics in America: A Historical Analysis*. New York: McGraw-Hill.

<sup>234</sup> Balán, Jorge. (2013). Latin American Higher Education System in A Historical and Comparative Perspective. In Balan, Jorge (Ed.), *Latin America's New Knowledge Economy* (pp.vii-xx). Institute of International Education.

[https://www.researchgate.net/publication/263581622\\_LATIN\\_AMERICAN\\_HIGHER\\_EDUCATION\\_SYSTEMS\\_IN\\_A\\_HISTORICAL\\_AND\\_COMPARATIVE\\_PERSPECTIVE](https://www.researchgate.net/publication/263581622_LATIN_AMERICAN_HIGHER_EDUCATION_SYSTEMS_IN_A_HISTORICAL_AND_COMPARATIVE_PERSPECTIVE);

Stutje, K. (2013). Indonesian Identities Abroad: International Engagement of Colonial Students in the Netherlands, 1908-1931. *BMGN - Low Countries Historical Review*, 128(1), 151–172. <https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.8359>;

Weiss, M. L. (2012). Malaysia: More Transformed Than Transformational. In M. L. Weiss & E. Aspinall (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 205–228). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.13>;

James, Helen. (2009). *Governance and Civil Society in Myanmar: Education, Health and Environment*.

London: Routledge; Ko Aung Phone Maw. (2021, December 24). Junta hands Yangon University Student Union

leader three-year prison sentence. *Progressive Voice*. <https://progressivevoicemyanmar.org/2021/12/24/junta-hands-yangon-university-student-union-leader-three-year-prison-sentence/>;

Wei Yan Aung. (2020, July 3).

Myanmar's Destroyed Heritage: Rangoon University Student Union. *Irrawaddy*.

<https://www.irrawaddy.com/specials/places-in-history/myanmars-destroyed-heritage-rangoon-university-student-union.html>;

Solomon, Deborah Baxt. (2009). *Imperial Lessons: Discourses of Domination and Dissent in the 1929 Kwangju Student Protests*. [Doctoral Dissertation, The University of Michigan]. University of Michigan Library. <https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/64746>;

Gwangju commemorates 90th anniv. of students' anti-Japanese independence movement (2019, November 3), *Yonhap News*.

<https://en.yna.co.kr/view/AEN20191103002500325>;

SA History Online. (2011, March 30). National Union of South African Students (NUSAS). <https://www.sahistory.org.za/article/national-union-south-african-students->

nusas; Milanesio, N. (2005). Gender and Generation: The University Reform Movement in Argentina, 1918. *Journal of Social History*, 39(2), 505–529. <http://www.jstor.org/stable/3790780>

<sup>235</sup> Committee on Government Operations, United States Senate. (1969). *Staff Study on Campus Riots and Disorders -October 1967 -May 1969*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.; Draper, Hal. (1965) *Berkeley: The New Student Revolt*. New York: Grove Press.; Lipset, Seymour M. and Sheldon S. Wolin. (1965). *The Berkeley Student Revolt* (Eds.) Garden City, NY: Doubleday.

<sup>236</sup> Esping-Andersen, G., & Sarasa, S. (2002). The generational conflict reconsidered. *Journal of European Social Policy*, 12(1), 5–21. <https://doi.org/10.1177/0952872002012001560>; Paul Johnson, Christoph Conrad and David Thomson, *Workers versus pensioners: intergenerational justice in an ageing world*. (Manchester: Manchester University Press, 1989.); Phillipson, C. (1991). Inter-Generational Relations: conflict or consensus in the 21st century, *Policy & Politics*, 19(1), 27-36. <https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/pp/19/1/article-p27.xml>

<sup>237</sup> Hilwig, Stuart J. (2009). *Italy and 1968: Youthful Unrest and Democratic Culture*. Palgrave Macmillan; Klimke, Martin., Nolan, Mary. (2018). INTRODUCTION: The globalization of the sixties. In Chen Jian, Martin Klimke, Masha Kirasirova, Mary Nolan, Marilyn Young and Joanna Waley-Cohen (Eds.), *THE ROUTLEDGE HANDBOOK OF THE GLOBAL SIXTIES: Between protest and nation-building* (pp. 1–9). Routledge; Christiansen, Samantha., Scarlett, Zachary. (2013). Introduction. In Christiansen, Samantha., Scarlett, Zachary., Dirlik, Arif (Eds.), *The Third World in the Global 1960s* (pp. 1–20). Berghahn Books; KONGKIRATI, P. (2012). THAILAND: THE CULTURAL POLITICS OF STUDENT RESISTANCE. In M. L. WEISS & E. ASPINALL (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 229–258). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.14>

<sup>238</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2017). *Rise of the Octobrists in Contemporary Thailand, The: Power and Conflict Among Former Left Wing Student Activists in Thai Politics*. Silkworm: Chiang Mai.; Prajak Kongkirati. (2012). Thailand: the Cultural Politics of Student Resistance. In M. L. WEISS & E. ASPINALL (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 229–258). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.14>

- 
- <sup>239</sup> Min, W. (2012). Burma: A Historic Force, Forcefully Met. In M. L. WEISS & E. ASPINALL (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 181–204). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.12>
- <sup>240</sup> Aspinall, E. (2012). Indonesia: Moral Force Politics and the Struggle Against Authoritarianism. In E. ASPINALL & M. L. WEISS (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 153–180). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.11>
- <sup>241</sup> Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>
- <sup>242</sup> Taylor, Keeanga-Yamahtta. 2016. From #BlackLivesMatter to Black Liberation. Chicago: Haymarket Books; Pew Research Center. (2012, February 9). Young adults hit hard by the recession. Retrieved from <https://www.pewresearch.org/social-trends/2012/02/09/young-underemployed-and-optimistic/>; Pew Research Center (2014, March 7). Millennials in Adulthood. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.pewsocialtrends.org/2014/03/07/millennials-in-adulthood/>.
- <sup>243</sup> Chan, A. (1985). *Children of Mao: Personality development and political activism in the Red Guard generation*. Springer.
- <sup>244</sup> Patton, M. J. (2013). Generation Y in Gezi Park. *Middle East Report*, 268, 30-37.
- <sup>245</sup> Bangura, I. (2018). YOUNG PEOPLE AND THE SEARCH FOR INCLUSION AND POLITICAL PARTICIPATION IN GUINEA. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 8(1), 54-72. <https://doi.org/10.2979/africonfpeacrevi.8.1.03>
- <sup>246</sup> Spronk, R. (2014). “I am African, iko nini”, *African Diaspora*, 7(2), 205-233. doi: <https://doi.org/10.1163/18725465-00702005>; Feit, E. (1972). Generational Conflict and African Nationalism in South Africa: The African National Congress, 1949 - 1959. *The International Journal of African Historical Studies*, 5(2), 181–202. <https://doi.org/10.2307/217513>
- <sup>247</sup> Berry, Craig. (2012). The rise of gerontocracy? Addressing the intergenerational democratic deficit. UNSPECIFIED. Intergenerational Foundation.
- <sup>248</sup> Goertzel, T. (1972). Generational Conflict and Social Change. *Youth & Society*, 3(3), 327-352. <https://doi.org/10.1177/0044118X7200300304>

- 
- <sup>249</sup> Altbach, Philip G. (1974). *Student Politics in America: A Historical Analysis*. New York: McGraw-Hill.; Feuer, Lewis S. (1969). *The Conflict of Generations*. New York: Basic Books.; Lipset, Seymour M. and Schaflander, Gerald M. (1971). *Passion and Politics: Student Activism in America*. Boston: Little, Brown
- <sup>250</sup> Altbach, Philip G. (1974). *Student Politics in America: A Historical Analysis*. New York: McGraw-Hill. pp.1-16.
- <sup>251</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230.  
<http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>252</sup> Stein, Joel. (2013, May 20). "Millennials: The Me Me Me Generation". *Time*.  
<https://time.com/247/millennials-the-me-me-me-generation/>
- <sup>253</sup> Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1-31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>
- <sup>254</sup> Linville, P. W., Fischer, G. W., & Salovey, P. (1989). Perceived distribution of the characteristics of in-group and out-group members: Empirical evidence and a computer simulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(2), 165-188. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.2.165>
- <sup>255</sup> Van Rossem, A. H. (2019). Generations as social categories: An exploratory cognitive study of generational identity and generational stereotypes in a multigenerational workforce. *Journal of Organizational Behavior*, 40(4), 434-455. <https://doi.org/10.1002/job.2341>
- <sup>256</sup> Urick, M. J., & Hollensbe, E. C. (2014). Toward an identity-based perspective of generations. In E. Parry (Ed.), *Generational diversity at work: New research perspectives* (pp. 114-128). Routledge.; Urick, M. J., Hollensbe, E. C., Masterson, S. S., & Lyons, S. T. (2017). Understanding and managing intergenerational conflict: An examination of influences and strategies. *Work, Aging and Retirement*, 3(2), 166-185.  
<https://doi.org/10.1093/workar/waw009>
- <sup>257</sup> Lyons, S. T., Schweitzer, L., Urick, M. J., & Kuron, L. (2019). A dynamic social-ecological model of generational identity in the workplace. *Journal of Intergenerational Relationships*, 17(1), 1-24.  
<https://doi.org/10.1080/15350770.2018.1500332>
- <sup>258</sup> Frey, K. T., & Bisconti, T. L. (2023). "Older, entitled, and extremely out-of-touch": Does "OK, Boomer" signify the emergence of a new older adult stereotype?. *Journal of Applied Gerontology*, 42(6), 1200-1211.  
<https://doi.org/10.1177/07334648231154044>

- 
- <sup>259</sup> Fraser, K. C., Kiritchenko, S., & Nejadgholi, I. (2022, June 20-25). *Extracting age-related stereotypes from social media texts* [Paper presentation]. Proceedings of the Thirteenth Language Resources and Evaluation Conference, Marseille, France. <https://aclanthology.org/2022.lrec-1.341>
- <sup>260</sup> Urick, M. J., Hollensbe, E. C., Masterson, S. S., & Lyons, S. T. (2017). Understanding and managing intergenerational conflict: An examination of influences and strategies. *Work, Aging and Retirement*, *3*(2), 166-185. <https://doi.org/10.1093/workar/waw009>
- <sup>261</sup> Urick, M. J., Hollensbe, E. C., & Fairhurst, G. T. (2017). Differences in understanding generation in the workforce. *Journal of Intergenerational Relationships*, *15*(3), 221-240. <https://doi.org/10.1080/15350770.2017.1329583>
- <sup>262</sup> Raymer, M., Reed, M., Spiegel, M., & Purvanova, R. K. (2017). An examination of generational stereotypes as a path towards reverse ageism. *The Psychologist-Manager Journal*, *20*(3), 148-175. <https://doi.org/10.1037/mgr0000057>
- <sup>263</sup> Marcus, J., Fritzsche, B. A., Le, H., & Reeves, M. D. (2016). Validation of the work-related age-based stereotypes (WAS) scale. *Journal of Managerial Psychology*, *31*(5), 989-1004. <https://doi.org/10.1108/JMP-11-2014-0320>
- <sup>264</sup> Drury, L., Abrams, D., Swift, H. J., Lamont, R. A., & Gerocova, K. (2017). Can caring create prejudice? An investigation of positive and negative intergenerational contact in care settings and the generalisation of blatant and subtle age prejudice to other older people. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, *27*(1), 65-82. <https://doi.org/10.1002/casp.2294>
- <sup>265</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, *18*(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>266</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, *18*(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>267</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, *18*(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>268</sup> Pew Research Center. (2010, November 18). The Decline of Marriage and Rise of New Families. *Pew Research Center, Social & Demographic Trends*. Retrieved from <https://www.pewresearch.org/social-trends/2010/11/18/the-decline-of-marriage-and-rise-of-new-families/>

- 
- <sup>269</sup> Pew Research Center (2014, March 7). Millennials in Adulthood. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.pewsocialtrends.org/2014/03/07/millennials-in-adulthood/>.
- <sup>270</sup> Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, *82*(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>
- <sup>271</sup> Haidt, J., & Graham, J. (2007). When morality opposes justice: Conservatives have moral intuitions that liberals may not recognize. *Social Justice Research*, *20*(1), 98-116. <https://doi.org/10.1007/s11211-007-0034-z>
- <sup>272</sup> Graham, J., Haidt, J., Koleva, S., Motyl, M., Iyer, R., Wojcik, S. P., & Ditto, P. H. (2013). Moral foundations theory: The pragmatic validity of moral pluralism. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 47, pp. 55-130). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00002-4>
- <sup>273</sup> Haidt, J., & Joseph, C. (2004). Intuitive ethics: How innately prepared intuitions generate culturally variable virtues. *Daedalus*, *133*(4), 55-66. <https://www.jstor.org/stable/20027945>; Haidt, J., & Graham, J. (2007). When morality opposes justice: Conservatives have moral intuitions that liberals may not recognize. *Social Justice Research*, *20*(1), 98-116. <https://doi.org/10.1007/s11211-007-0034-z>
- <sup>274</sup> Graham, J., Haidt, J., Koleva, S., Motyl, M., Iyer, R., Wojcik, S. P., & Ditto, P. H. (2013). Moral foundations theory: The pragmatic validity of moral pluralism. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 47, pp. 55-130). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00002-4>
- <sup>275</sup> Graham, J., Haidt, J., & Nosek, B. A. (2009). Liberals and conservatives rely on different sets of moral foundations. *Journal of Personality and Social Psychology*, *96*(5), 1029. <https://doi.org/10.1037/a0015141>
- <sup>276</sup> Graham, J., Haidt, J., Koleva, S., Motyl, M., Iyer, R., Wojcik, S. P., & Ditto, P. H. (2013). Moral foundations theory: The pragmatic validity of moral pluralism. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 47, pp. 55-130). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00002-4>
- <sup>277</sup> Graham, J., Haidt, J., Koleva, S., Motyl, M., Iyer, R., Wojcik, S. P., & Ditto, P. H. (2013). Moral foundations theory: The pragmatic validity of moral pluralism. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 47, pp. 55-130). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00002-4>
- <sup>278</sup> Graham, J., Haidt, J., & Nosek, B. A. (2009). Liberals and conservatives rely on different sets of moral foundations. *Journal of Personality and Social Psychology*, *96*(5), 1029. <https://doi.org/10.1037/a0015141>; Graham, J., Haidt, J., Koleva, S., Motyl, M., Iyer, R., Wojcik, S. P., & Ditto, P. H. (2013). Moral foundations theory: The pragmatic validity of moral pluralism. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 47, pp. 55-130). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00002-4>
- <sup>279</sup> Ditto, P. H., & Koleva, S. P. (2011). Moral empathy gaps and the American culture war. *Emotion Review*, *3*(3), 331-332. <https://doi.org/10.1177/1754073911402393>

- 
- <sup>280</sup> Ditto, P. H., & Koleva, S. P. (2011). Moral empathy gaps and the American culture war. *Emotion Review*, 3(3), 331-332. <https://doi.org/10.1177/1754073911402393>; Haidt, J., & Joseph, C. (2004). Intuitive ethics: How innately prepared intuitions generate culturally variable virtues. *Daedalus*, 133(4), 55-66. <https://www.jstor.org/stable/20027945>
- <sup>281</sup> Fisher, P. (2023). The contemporary generations in American politics. *Society*, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s12115-023-00849-6>
- <sup>282</sup> Grant, M. J., Ross, A. S., Button, C. M., Hannah, T. E., & Hoskins, R. (2001). Attitudes and stereotypes about attitudes across the lifespan. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 29(8), 749-762. <https://doi.org/10.2224/sbp.2001.29.8.749>
- <sup>283</sup> Peterson, J. C., Smith, K. B., & Hibbing, J. R. (2020). Do people really become more conservative as they age?. *The Journal of Politics*, 82(2), 600-611. <https://doi.org/10.1086/706889>
- <sup>284</sup> Friesen, A. (2019). Generational change? The effects of family, age, and time on moral foundations. *The Forum*, 17(1), 121-140. <https://doi.org/10.1515/for-2019-0005>
- <sup>285</sup> Castilla-Estévez, D., & Blázquez-Rincón, D. (2021). Age and moral foundations: A meta-analytic approach. *The Spanish Journal of Psychology*, 24, e41. <https://doi.org/10.1017/SJP.2021.35>
- <sup>286</sup> Cornelis, I., Van Hiel, A., Roets, A., & Kossowska, M. (2009). Age differences in conservatism: Evidence on the mediating effects of personality and cognitive style. *Journal of Personality*, 77(1), 51-88. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00538.x>
- <sup>287</sup> Kerry, N., & Murray, D. R. (2018). Conservative parenting: Investigating the relationships between parenthood, moral judgment, and social conservatism. *Personality and Individual Differences*, 134, 88-96. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.05.045>
- <sup>288</sup> Kerry, N., Al-Shawaf, L., Barbato, M., Batres, C., Blake, K. R., Cha, Y., Chauvin, G. V., Clifton, J. D. W., Fernandez, A. M., Galbarczyk, A., Ghossainy, M. E., Jang, D., Jasienska, G., Karasawa, M., Laustsen, L., Loria, R., Luberti, F., Moran, J., Pavlović, Z., Petersen, M. B., Smith, R. A., Žeželj, I. Murray, D. R. (2022). Experimental and cross-cultural evidence that parenthood and parental care motives increase social conservatism. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 289(1982), 20220978. <https://doi.org/10.1098/rspb.2022.0978>
- <sup>289</sup> Fuks, M., Paulino, R. O., & Casalecchi, G. A. (2018). Socialization and political regimes: The impact of generation on support for democracy in Latin America. *Brazilian Political Science Review*, 12(1). <https://doi.org/10.1590/1981-3821201800010001>
- <sup>290</sup> Finkelstein, L. M., Ryan, K. M., & King, E. B. (2013). What do the young (old) people think of me? Content and accuracy of age-based metastereotypes. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 22(6),

633-657. <https://doi.org/10.1080/1359432X.2012.673279>; Fraser, K. C., Kiritchenko, S., & Nejadgholi, I. (2022, June 20-25). *Extracting age-related stereotypes from social media texts* [Paper presentation]. Proceedings of the Thirteenth Language Resources and Evaluation Conference, Marseille, France.

<https://aclanthology.org/2022.lrec-1.341>; Grant, M. J., Ross, A. S., Button, C. M., Hannah, T. E., & Hoskins, R. (2001). Attitudes and stereotypes about attitudes across the lifespan. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 29(8), 749-762. <https://doi.org/10.2224/sbp.2001.29.8.749>; Koch, A., Imhoff, R., Dotsch, R., Unkelbach, C., & Alves, H. (2016). The ABC of stereotypes about groups: Agency/socioeconomic success, conservative–progressive beliefs, and communion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 110(5), 675-709. <https://doi.org/10.1037/pspa0000046>; Urick, M. J., Hollensbe, E. C., Masterson, S. S., & Lyons, S. T. (2017). Understanding and managing intergenerational conflict: An examination of influences and strategies. *Work, Aging and Retirement*, 3(2), 166-185. <https://doi.org/10.1093/workar/waw009>

<sup>291</sup> Khalatian, P. (2023). *Adult age, moral foundations, and moral stereotyping* [Master's Thesis]. Montclair State University. <https://digitalcommons.montclair.edu/etd/1301>

<sup>292</sup> Urick, M. J., Hollensbe, E. C., Masterson, S. S., & Lyons, S. T. (2017). Understanding and managing intergenerational conflict: An examination of influences and strategies. *Work, Aging and Retirement*, 3(2), 166-185. <https://doi.org/10.1093/workar/waw009>

<sup>293</sup> Khalatian, P. (2023). *Adult age, moral foundations, and moral stereotyping* [Master's Thesis]. Montclair State University. <https://digitalcommons.montclair.edu/etd/1301>

<sup>294</sup> Urick, M. J., Hollensbe, E. C., Masterson, S. S., & Lyons, S. T. (2017). Understanding and managing intergenerational conflict: An examination of influences and strategies. *Work, Aging and Retirement*, 3(2), 166-185. <https://doi.org/10.1093/workar/waw009>

<sup>295</sup> Fraser, K. C., Kiritchenko, S., & Nejadgholi, I. (2022, June 20-25). *Extracting age-related stereotypes from social media texts* [Paper presentation]. Proceedings of the Thirteenth Language Resources and Evaluation Conference, Marseille, France. <https://aclanthology.org/2022.lrec-1.341>

<sup>296</sup> Frey, K. T., & Bisconti, T. L. (2023). “Older, entitled, and extremely out-of-touch”: Does “OK, Boomer” signify the emergence of a new older adult stereotype?. *Journal of Applied Gerontology*, 42(6), 1200-1211. <https://doi.org/10.1177/07334648231154044>

<sup>297</sup> Stephan, W. G., Ybarra, O., & Morrison, K. R. (2009). Intergroup threat theory. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 43–59). Psychology Press.



- 
- <sup>298</sup> Stephan, W. G., Ybarra, O., & Morrison, K. R. (2009). Intergroup threat theory. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 43–59). Psychology Press.
- <sup>299</sup> Rios, K., Sosa, N., & Osborn, H. (2018). An experimental approach to intergroup threat theory: Manipulations, moderators, and consequences of realistic vs. symbolic threat. *European Review of Social Psychology, 29*(1), 212-255. <https://doi.org/10.1080/10463283.2018.1537049>
- <sup>300</sup> Francioli, S. P., Danbold, F., & North, M. S. (2023). Millennials versus Boomers: An asymmetric pattern of realistic and symbolic threats drives intergenerational tensions in the United States. *Personality and Social Psychology Bulletin, 0*(0). <https://doi.org/10.1177/01461672231164203>
- <sup>301</sup> North, M. S., & Fiske, S. T. (2015). Intergenerational resource tensions in the workplace and beyond: Individual, interpersonal, institutional, international. *Research in Organizational Behavior, 35*, 159-179. <https://doi.org/10.1016/j.riob.2015.10.003>
- <sup>302</sup> Stephan, W. G., Ybarra, O., & Morrison, K. R. (2009). Intergroup threat theory. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 43–59). Psychology Press.
- <sup>303</sup> Rios, K., Sosa, N., & Osborn, H. (2018). An experimental approach to intergroup threat theory: Manipulations, moderators, and consequences of realistic vs. symbolic threat. *European Review of Social Psychology, 29*(1), 212-255. <https://doi.org/10.1080/10463283.2018.1537049>
- <sup>304</sup> Francioli, S. P., Danbold, F., & North, M. S. (2023). Millennials versus Boomers: An asymmetric pattern of realistic and symbolic threats drives intergenerational tensions in the United States. *Personality and Social Psychology Bulletin, 0*(0). <https://doi.org/10.1177/01461672231164203>
- <sup>305</sup> Munger, K., & Plutzer, E. (2023). Generations in contemporary US politics: Statistical aggregations or collective political actors?. *Politics, Groups, and Identities, 1-22*. <https://doi.org/10.1080/21565503.2022.2159452>
- <sup>306</sup> Stephan, W. G., Ybarra, O., & Morrison, K. R. (2009). Intergroup threat theory. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 43–59). Psychology Press.
- <sup>307</sup> Cary, L. A., Chasteen, A. L., & Cadieux, J. (2013). Does age group identification differentially influence younger and older adults' intergenerational perceptions?. *The International Journal of Aging and Human Development, 77*(4), 331-346. <https://doi.org/10.2190/AG.77.4.d>
- <sup>308</sup> Cary, L. A., Chasteen, A. L., & Cadieux, J. (2013). Does age group identification differentially influence younger and older adults' intergenerational perceptions?. *The International Journal of Aging and Human Development, 77*(4), 331-346. <https://doi.org/10.2190/AG.77.4.d>

- 
- <sup>309</sup> Francioli, S. P., Danbold, F., & North, M. S. (2023). Millennials versus Boomers: An asymmetric pattern of realistic and symbolic threats drives intergenerational tensions in the United States. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/01461672231164203>
- <sup>310</sup> Ojeda, C., & Hatemi, P. K. (2015). Accounting for the child in the transmission of party identification. *American Sociological Review*, 80(6), 1150-1174. <https://doi.org/10.1177/0003122415606101>; Hatemi, P. K., & Ojeda, C. (2021). The role of child perception and motivation in political socialization. *British Journal of Political Science*, 51(3), 1097-1118. <https://doi.org/10.1017/S0007123419000516>
- <sup>311</sup> Barni, D., Ranieri, S., Scabini, E., & Rosnati, R. (2011). Value transmission in the family: Do adolescents accept the values their parents want to transmit?. *Journal of Moral Education*, 40(1), 105-121. <https://doi.org/10.1080/03057240.2011.553797>; Ojeda, C., & Hatemi, P. K. (2015). Accounting for the child in the transmission of party identification. *American Sociological Review*, 80(6), 1150-1174. <https://doi.org/10.1177/0003122415606101>; Hatemi, P. K., & Ojeda, C. (2021). The role of child perception and motivation in political socialization. *British Journal of Political Science*, 51(3), 1097-1118. <https://doi.org/10.1017/S0007123419000516>
- <sup>312</sup> Barni, D., Ranieri, S., Scabini, E., & Rosnati, R. (2011). Value transmission in the family: Do adolescents accept the values their parents want to transmit?. *Journal of Moral Education*, 40(1), 105-121. <https://doi.org/10.1080/03057240.2011.553797>
- <sup>313</sup> Murray, G., & Mulvaney, M. K. (2012). Parenting styles, socialization, and the transmission of political ideology and partisanship. *Politics & Policy*, 40(6), 1106-1130. <https://doi.org/10.1111/j.1747-1346.2012.00395.x>
- <sup>314</sup> Dinas, E. (2014). Why does the apple fall far from the tree? How early political socialization prompts parent-child dissimilarity. *British Journal of Political Science*, 44(4), 827-852. <https://doi.org/10.1017/S0007123413000033>
- <sup>315</sup> Scruggs, X., & Schrodt, P. (2021). The frequency and comfort of political conversations with parents as mediators of family communication patterns and relational quality in parent-child relationships. *Journal of Family Communication*, 21(1), 17-33. <https://doi.org/10.1080/15267431.2020.1860053>
- <sup>316</sup> Bi, X., Yang, Y., Li, H., Wang, M., Zhang, W., & Deater-Deckard, K. (2018). Parenting styles and parent-adolescent relationships: The mediating roles of behavioral autonomy and parental authority. *Frontiers in Psychology*, 9, 2187. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02187>
- <sup>317</sup> Scruggs, X., & Schrodt, P. (2021). The frequency and comfort of political conversations with parents as mediators of family communication patterns and relational quality in parent-child relationships. *Journal of Family Communication*, 21(1), 17-33. <https://doi.org/10.1080/15267431.2020.1860053>

- 
- <sup>318</sup> Björnberg, Å., & Nicholson, N. (2007). The family climate scales: Development of a new measure for use in family business research. *Family Business Review*, 20(3), 229-246. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2007.00098.x>
- <sup>319</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.
- <sup>320</sup> Goertzel, T. (1972). Generational Conflict and Social Change. *Youth & Society*, 3(3), 327-352. <https://doi.org/10.1177/0044118X7200300304>
- <sup>321</sup> Goertzel, T. (1972). Generational Conflict and Social Change. *Youth & Society*, 3(3), 327-352. <https://doi.org/10.1177/0044118X7200300304>
- <sup>322</sup> Goertzel, T. (1972). Generational Conflict and Social Change. *Youth & Society*, 3(3), 327-352. <https://doi.org/10.1177/0044118X7200300304>
- <sup>323</sup> Goertzel, T. (1972). Generational Conflict and Social Change. *Youth & Society*, 3(3), 327-352. <https://doi.org/10.1177/0044118X7200300304>
- <sup>324</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>325</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>326</sup> Goertzel, T. (1972). Generational Conflict and Social Change. *Youth & Society*, 3(3), 327-352. <https://doi.org/10.1177/0044118X7200300304>
- <sup>327</sup> Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works*, Volume 5. New York: Routledge. p. 304. <https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>
- <sup>328</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

- 
- <sup>329</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>330</sup> Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works*, Volume 5. New York: Routledge. p. 304. <https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>
- <sup>331</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>332</sup> E. P. Thompson. 1970. *Warwick University Ltd*. Russell Press. London; Bhambra, G., Demir, I., & Demir, Ipek, Bhambra, G. K. (Eds.). (2009). *1968 in retrospect: History, theory, alterity*. Palgrave Macmillan: New York.
- <sup>333</sup> Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>
- <sup>334</sup> Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>; Pew Research Center (2014, March 7). Millennials in Adulthood. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.pewsocialtrends.org/2014/03/07/millennials-in-adulthood/>.
- <sup>335</sup> Paul, Mason. (2013). *Why It's Still Kicking Off Everywhere*. New York: Verso.
- <sup>336</sup> Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>; Pew Research Center (2014, March 7). Millennials in Adulthood. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.pewsocialtrends.org/2014/03/07/millennials-in-adulthood/>.
- <sup>337</sup> World Wide Learn (n.d.). A brief history of higher education. from <https://www.worldwidelearn.com/articles/history-higher-education/>
- <sup>338</sup> World Wide Learn (n.d.). A brief history of higher education. from <https://www.worldwidelearn.com/articles/history-higher-education/>
- <sup>339</sup> Barker, C. (2008). Some reflections on student movements of the 1960s and early 1970s. *Revista Crítica de Ciências Sociais*, 81, 43-91.; Altbach, P. G. (1974). *Student Politics in America: A Historical Analysis*. New York: McGraw-Hill

---

<sup>340</sup>Balán, Jorge. (2013). Latin American Higher Education System in A Historical and Comparative Perspective. In Balan, Jorge (Ed.), *Latin America's New Knowledge Economy* (pp. viii-ix). Institute of International Education. [https://www.researchgate.net/publication/263581622\\_LATIN\\_AMERICAN\\_HIGHER\\_EDUCATION\\_SYSTEMS\\_IN\\_A\\_HISTORICAL\\_AND\\_COMPARATIVE\\_PERSPECTIVE](https://www.researchgate.net/publication/263581622_LATIN_AMERICAN_HIGHER_EDUCATION_SYSTEMS_IN_A_HISTORICAL_AND_COMPARATIVE_PERSPECTIVE)

<sup>341</sup> University of Tokyo. (n.d.). Chronology. from <https://www.u-tokyo.ac.jp/en/about/chronology.html>; Kyoto University. (n.d.). Chronological Table. Retrieved from <https://www.kyoto-u.ac.jp/en/about/history/chronological-table>; Tohoku University. (n.d.). History. Retrieved from <https://www.tohoku.ac.jp/en/about/history.html>; Kyushu University. (n.d.). History of Kyushu University. Retrieved from [https://www.kyushu-u.ac.jp/en/university/information/history/history\\_02/](https://www.kyushu-u.ac.jp/en/university/information/history/history_02/); Hokkaido University. (n.d.). Discover our history. Retrieved from <https://www.global.hokudai.ac.jp/about/discover-our-history/>

<sup>342</sup> Solomon, Deborah Baxt. (2009). Imperial Lessons: Discourses of Domination and Dissent in the 1929 Kwangju Student Protests. [Doctoral Dissertation, The University of Michigan]. University of Michigan Library. p.2 <https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/64746>; Yonhap News. (2019, November 3). Gwangju commemorates 90th anniv. of students' anti-Japanese independence movement. *Yonhap News*. <https://en.yna.co.kr/view/AEN20191103002500325>

<sup>343</sup> Choudhary, Sujit Kumar. (2009). Higher Education in India: a Socio- Historical Journey from Ancient Period to 2006-07. *Journal of Educational Enquiry* 8(1), 50-72. [https://www.researchgate.net/publication/237369663\\_Higher\\_Education\\_in\\_India\\_a\\_Socio-Historical\\_Journey\\_from\\_Ancient\\_Period\\_to\\_2006-07](https://www.researchgate.net/publication/237369663_Higher_Education_in_India_a_Socio-Historical_Journey_from_Ancient_Period_to_2006-07).

<sup>344</sup> Stutje, K. (2013). Indonesian Identities Abroad: International Engagement of Colonial Students in the Netherlands, 1908-1931. *BMGN - Low Countries Historical Review*, 128(1), 151–152. <https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.8359>

<sup>345</sup> James, Helen. (2009). *Governance and Civil Society in Myanmar: Education, Health and Environment*. London: Routledge. p.97.; Wei Yan Aung. (2020, July 3). Myanmar's Destroyed Heritage: Rangoon University Student Union. *Irrawaddy*. <https://www.irrawaddy.com/specials/places-in-history/myanmars-destroyed-heritage-rangoon-university-student-union.html>

<sup>346</sup> Baker, Christ and Pasuk Phongpaichit. (2023) *A Contemporary History of Thailand [Prawatsaat Thai Ruam Samai]*. (14th ed). Matichon: Thailand (in Thai)

- 
- <sup>347</sup> Encyclopædia Britannica. (n.d.). Baby Boomers. In *Encyclopædia Britannica*. Retrieved from <https://www.britannica.com/topic/baby-boomers>
- <sup>348</sup> Van Bavel, J., & Reher, D. S. (2013). The Baby Boom and Its Causes: What We Know and What We Need to Know. *Population and Development Review*, 39(2), 264–265. doi:10.1111/j.1728-4457.2013.00591.x.
- <sup>349</sup> Flacks, R. (1971). *Youth and Social Change*. Chicago: Rand McNally. p.10; Klatch, Rebecca E. (1999). *A Generation Divided: The New Left, the New Right, and the 1960s*. Los Angeles: University of California Press, 1999. p.4; Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>
- <sup>350</sup> Sukarieh, M., & Tannock, S. (2016). On the political economy of youth: A comment. *Journal of youth studies*, 19(9), 1281-1289.
- <sup>351</sup> (Gallup 2016)
- <sup>352</sup> Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>
- <sup>353</sup> Bangura, I. (2018). Young People and The Search for Inclusion and Political Participation in Guinea. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 8(1), 54-72. <https://doi.org/10.2979/africonfpeacrevi.8.1.03>
- <sup>354</sup> Birkholz, Sina (2013), *Confronting Gerontocracy – The Youthful Character of the Egyptian Revolution*, Working Paper No. 9 | March 2013, Center for North African and Middle Eastern Politics, Freie Universität Berlin, Berlin, March 2013.; Eisele, F.R. (1979). Origins of "gerontocracy". *The Gerontologist*, 19 4, 403-7; Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest. <https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
- <sup>355</sup> Achenbaum, A. (1993). "(When) did the papacy become a gerontocracy?" In K. Schaie & A. Achenbaum (Eds.), *Societal Impact on Aging: Historical Perspectives* (pp. 81-92). New York: Springer.
- <sup>356</sup> Eisele, F.R. (1979). Origins of "gerontocracy". *The Gerontologist*, 19 4, 403-7 .
- <sup>357</sup> Miller, Evan Robert. (n.d.). The Dangers of Gerontocratic Rule in Covid-19 Britain. *Deciphergrey*. <https://www.deciphergrey.com/post/the-dangers-of-gerontocratic-rule-in-covid-19-britain>

- 
- <sup>358</sup> Eisele, F.R. (1979). Origins of "gerontocracy". *The Gerontologist*, 19 4, 403-7 .
- <sup>359</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest.  
<https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
- <sup>360</sup> Peyser, E. (2021, March 15). Gerontocracy is hurting American democracy. *New York Magazine*. Retrieved from <https://nymag.com/intelligencer/2021/03/gerontocracy-is-hurting-american-democracy.html>
- <sup>361</sup> Binstock, Robert H., and Christine L. Day. (1996). Aging and Politics. In R. H. Binstock and L. K. George. San (Eds.). *Handbook of Aging and the Social Sciences*. Diego: Academic Press.
- <sup>362</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest.  
<https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
- <sup>363</sup> Bye, V. (2020). Towards the End of Gerontocracy. In: Cuba, From Fidel to Raúl and Beyond. *Studies of the Americas*. Palgrave Macmillan, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-21806-58>
- <sup>364</sup> Klingler-Vidra, R., & Wade, R. (2020). Science and Technology Policies and the Middle-Income Trap: Lessons from Vietnam. *The Journal of Development Studies*, 56(4), 717-731. doi: 10.1080/00220388.2019.1595598.
- <sup>365</sup> Pampel, F. C. (1994). Population aging, class context, and age inequality in public spending. *American Journal of Sociology*, 100(1), 153-195.
- <sup>366</sup> Schmidt, V. A. (2002). Does discourse matter in the politics of welfare state adjustment? *Comparative Political Studies*, 35(2), 168-193.
- <sup>367</sup> Peyser, E. (2021, March 15). Gerontocracy is hurting American democracy. *New York Magazine*. Retrieved from <https://nymag.com/intelligencer/2021/03/gerontocracy-is-hurting-american-democracy.html>; Bangura, I. (2018). Young People and The Search for Inclusion and Political Participation in Guinea. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 8(1), 54-72. <https://doi.org/10.2979/africonfpeacrevi.8.1.03>
- <sup>368</sup> Feit, E. (1972). Generational Conflict and African Nationalism in South Africa: The African National Congress, 1949 - 1959. *The International Journal of African Historical Studies*, 5(2), 181-202.  
<https://doi.org/10.2307/217513>
- <sup>369</sup> Feit, E. (1972). Generational Conflict and African Nationalism in South Africa: The African National Congress, 1949 - 1959. *The International Journal of African Historical Studies*, 5(2), 181-202.

<https://doi.org/10.2307/217513>; Spronk, R. (2014). "I am African, iko nini", *African Diaspora*, 7(2), 205-233. doi: <https://doi.org/10.1163/18725465-00702005>; Wardany, Y. (2012), The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43: 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>

<sup>370</sup> Peyser, E. (2021, March 15). Gerontocracy is hurting American democracy. *New York Magazine*. Retrieved from <https://nymag.com/intelligencer/2021/03/gerontocracy-is-hurting-american-democracy.html>

<sup>371</sup> E. P. Thompson. 1970. *Warwick University Ltd: Industry, Management & the Universities*. Russell Press. London; Bhambra, G., Demir, I., & Demir, Ipek, Bhambra, G. K. (Eds.). (2009). *1968 in retrospect: History, theory, alterity*. Palgrave Macmillan: New York.

<sup>372</sup> Peyser, E. (2021, March 15). Gerontocracy is hurting American democracy. *New York Magazine*. Retrieved from <https://nymag.com/intelligencer/2021/03/gerontocracy-is-hurting-american-democracy.html>

<sup>373</sup> Lipset, Seymour M. and Schaflander, Gerald M. (1971). *Passion and Politics: Student Activism in America*.

<sup>374</sup> Bhambra, G., Demir, I., & Demir, Ipek, Bhambra, G. K. (Eds.). (2009). *1968 in retrospect: History, theory, alterity*. Palgrave Macmillan: New York.

<sup>375</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest.

[https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-](https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750)

[origsite=gscholar&cbl=18750](https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750); Eisele, F.R. (1979). Origins of "gerontocracy". *The Gerontologist*, 19 4, 403-7;

Birkholz, Sina (2013), Confronting Gerontocracy – The Youthful Character of the Egyptian Revolution, Working Paper No. 9 | March 2013, Center for North African and Middle Eastern Politics, Freie Universität Berlin, Berlin, March 2013.

<sup>376</sup> Goerres, A. (2007). *Can we reform the welfare state in times of "Grey" majorities? The myth of an electoral opposition between younger and older voters in Germany*. Max Planck Institute for the Study of Societies Working Paper 07/05.

<sup>377</sup> Mulligan, Casey B., & Sala-i-Martin, X. (1999). *Gerontocracy, retirement, and social security*. NBER working paper series. National Bureau of Economic Research., 11, 123-144.

<sup>378</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest.

[https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-](https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750)

[origsite=gscholar&cbl=18750](https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750)

<sup>379</sup> Mulligan, Casey B., & Sala-i-Martin, X. (1999). *Gerontocracy, retirement, and social security*. NBER working paper series. National Bureau of Economic Research., 11, 123-144.

<sup>380</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest.



<https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>

<sup>381</sup>Mulligan, Casey B., & Sala-i-Martin, X. (1999). *Gerontocracy, retirement, and social security*. NBER working paper series. National Bureau of Economic Research., 11, 123-144.

<sup>382</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest.

<https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>

<sup>383</sup> Johnson, P., Conrad, C., & Thomson, D. (1989). *Workers versus pensioners: Intergenerational justice in an ageing world*. Manchester, UK: Manchester University Press.

<sup>384</sup> Evens, T. M. S. *Two Kinds of Rationality : Kibbutz Democracy and Generational Conflict*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1995. Print.

<sup>385</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>386</sup> Börsch-Supan, A. and Wilke, C.B. (2003) 'The German Public Pension System: How it Was, How it Will Be,' *NBER Discussion Paper* 10525.

<sup>387</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>388</sup> Goerres, A., & Vanhuyse, P. (2012). Mapping the field Comparative generational politics and policies in ageing democracies. In *Ageing Populations in Post-Industrial Democracies: Comparative Studies of Policies and Politics*, P. Vanhuyse & A. Goerres (eds.), 1-22. New York: Routledge.

<sup>389</sup> Phillipson, C. (1991). Inter-Generational Relations: conflict or consensus in the 21st century, *Policy & Politics*, 19(1), 27-36. Retrieved Feb 24, 2023, from

<https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/pp/19/1/article-p27.xml>

<sup>390</sup> Mulligan, Casey B., & Sala-i-Martin, X. (1999). *Gerontocracy, retirement, and social security*. NBER working paper series. National Bureau of Economic Research., 11, 123-144.

<sup>391</sup> Esping-Andersen, G., & Sarasa, S. (2002). The generational conflict reconsidered. *Journal of European Social Policy*, 12(1), 5–21. <https://doi.org/10.1177/0952872002012001560>

<sup>392</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest.

<https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>

- <sup>393</sup> Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest.  
<https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
- <sup>394</sup> Binstock, Robert H., and Christine L. Day. (1996). Aging and Politics. In R. H. Binstock and L. K. George. San (Eds.). *Handbook of Aging and the Social Sciences*. Diego: Academic Press.
- <sup>395</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.
- <sup>396</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>; Vincent, J. A. (2005). Understanding generations: Political economy and culture in an ageing society. *British Journal of Sociology*, 56(4), 579-599. doi: 10.1111/j.1468-4446.2005.00084.x. PMID: 16309437.
- <sup>397</sup> (Cohen, 1985; Melucci, 1989; Pizzorno, 1978). Cohen 1985; Melucci 1989; Pizzorno 1978 cited in BRAUNGART, R. G., & BRAUNGART, M. M. (1990). POLITICAL GENERATIONAL THEMES IN THE AMERICAN STUDENT MOVEMENTS OF THE 1930s AND 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177-230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- <sup>398</sup> Taylor, V., & Whittier, N. E. (1992). Collective Identity in Social Movement Communities: Lesbian Feminist Mobilization. In Jo Freeman and Victoria Johnson (Eds). *Waves of Protest: Social Movements Since the Sixties*. Rowman & Littlefield.
- <sup>399</sup> Jencks, C., & Riesman, D. (1968). *The Academic Revolution*. Garden City, NY: Doubleday.; Lipset, S. M., & Riesman, D. (1975). *Education and Politics at Harvard*. New York: McGraw-Hill.
- <sup>400</sup> Labi, Bobby. (1991, September 1). A note on Ted Grant's explanation of Entrism in the 1940s. *Marxists and the British Labour Party*. <http://www.marxist.net/openturn/other/script.htm?bl.htm>
- <sup>401</sup> Menand, L., 2021, "It's Time to Stop Talking About 'Generations'", *New Yorker*, <https://www.newyorker.com/magazine/2021/10/18/its-time-to-stop-talking-about-generations>.
- <sup>402</sup> Duffy, B., 2021, *Generations: Does When You're Born Shape Who You Are?*. Atlantic Books: London.
- <sup>403</sup> Duffy, B., 2021, *Generations: Does When You're Born Shape Who You Are?*. Atlantic Books: London  
 โดยเฉพาะบทที่ 7; TEDx Talks, 2023. "How labels like Boomer, Millennial, or Gen Z mislead us | Bobby Duffy | TEDxNewcastle ", *YouTube*, <https://www.youtube.com/watch?v=6kLvu78gsu8>.
- <sup>404</sup> ๓ Third, A., et al., 2011, *Intergenerational Attitudes towards Social Networking and Cybersafety: A Living Lab*, Cooperative Research Centre for Young People, Technology and Wellbeing. Melbourne.

---

<sup>405</sup>วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, ภาคิน นิมมานนรงค์ และสรุช สันธูประมา. (2565ข). *โครงการจินตนาการใหม่ของเยาวชนไทย*. รายงานวิจัย. ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์). <https://101pub.org/youth-civic-imagination/>.

<sup>406</sup> Arendt, H., 1961, *Between Past and Future: Six Exercises in Political Thought*. New York: Viking Press, p. 196 cited in Third, A. et al., *Young People in Digital Society: Control Shift*, p. 73.

<sup>407</sup> Frey, William H. (2020, January 28). The 2020s can end America’s generational divide in politics. *Brookings*. <https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2020/01/28/the-2020s-can-end-americas-generational-divide-in-politics/>

<sup>408</sup> Lemerrier, Jean-Luc. (2022, July 20). Is there really a generational conflict in Europe?. *Politico*. <https://www.politico.eu/sponsored-content/is-there-really-a-generational-conflict-in-europe/>

<sup>409</sup> TDRI. (2022, November 29). ทีดีอาร์ไอ เปิดประเด็น “จัดการความขัดแย้งแห่งช่วงวัย” แก้อาชีพให้ประเทศไทยหนุ่มสาวขึ้น. *TDRI*. [https://tdri.or.th/2022/11/press\\_release-session1-annaulcon2022/](https://tdri.or.th/2022/11/press_release-session1-annaulcon2022/)

<sup>410</sup> Lemerrier, Jean-Luc. (2022, July 20). Is there really a generational conflict in Europe?. *Politico*. <https://www.politico.eu/sponsored-content/is-there-really-a-generational-conflict-in-europe/>

<sup>411</sup> TDRI. (2022, November 29). ทีดีอาร์ไอ เปิดประเด็น “จัดการความขัดแย้งแห่งช่วงวัย” แก้อาชีพให้ประเทศไทยหนุ่มสาวขึ้น. *TDRI*. [https://tdri.or.th/2022/11/press\\_release-session1-annaulcon2022/](https://tdri.or.th/2022/11/press_release-session1-annaulcon2022/)

<sup>412</sup> Lemerrier, Jean-Luc. (2022, July 20). Is there really a generational conflict in Europe?. *Politico*. <https://www.politico.eu/sponsored-content/is-there-really-a-generational-conflict-in-europe/>

<sup>413</sup> Frey, William H. (2020, January 28). The 2020s can end America’s generational divide in politics. *Brookings*. <https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2020/01/28/the-2020s-can-end-americas-generational-divide-in-politics/>

<sup>414</sup> สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ “เสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งแห่งช่วงวัยว่า ต้องทำระบบการศึกษาให้ดี

TDRI. (2022, November 29). ทีดีอาร์ไอ เปิดประเด็น “จัดการความขัดแย้งแห่งช่วงวัย” แก้อาชีพให้ประเทศไทยหนุ่มสาวขึ้น. *TDRI*. [https://tdri.or.th/2022/11/press\\_release-session1-annaulcon2022/](https://tdri.or.th/2022/11/press_release-session1-annaulcon2022/)

### บทที่ 3

#### “รุ่น” ทางการเมืองของไทย

คำถามการวิจัย	ประเด็นอภิปรายสำคัญ
<p>อะไรคือนิยาม ตัวชี้วัด คุณลักษณะ และความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” ที่เหมาะสมกับสังคมไทย?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความแตกต่างทางการเมืองระหว่าง “รุ่นตามช่วงอายุ” มีอยู่จริง <ul style="list-style-type: none"> <li>○ จากผลจากการวิจัย การแบ่งรุ่นตามช่วงอายุ โดยยึดกรอบความเป็นรุ่นตามตะวันตกเป็นการเบื้องต้น (B X Y Z) มาวิเคราะห์ประกอบกับคุณลักษณะและความคิดทางการเมือง พบว่าคนในแต่ละช่วงอายุมีคุณลักษณะและความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน</li> <li>○ คนรุ่นอายุมากกว่าอย่างรุ่น B และ X มีคุณลักษณะและความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษ์นิยมมากกว่า ในขณะที่คนรุ่นอายุน้อยกว่าอย่างรุ่น Z และ Y มีคุณลักษณะและความคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยมมากกว่า</li> </ul> </li> <li>● “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” และ “บริบทเงื่อนไขทางการเมืองเฉพาะ (Period effect)” เป็นปัจจัยหล่อหลอมความเป็นรุ่นทางการเมืองไทยที่มากไปกว่ารุ่นตามช่วงอายุ <ul style="list-style-type: none"> <li>○ จากผลการวิจัย แม้ว่าความแตกต่างตามช่วงอายุจะทำให้เห็นความแตกต่างทางคุณลักษณะและความคิดทางการเมืองของคนรุ่นอายุที่ต่างกัน แต่ปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้เกิดความแตกต่างทางความคิดทางการเมืองระหว่างคนรุ่นอายุต่างๆ คือเหตุการณ์และเงื่อนไขพิเศษทางการเมืองที่คนในรุ่นอายุใกล้เคียงกันต้องเผชิญร่วมกัน ก่อให้เกิดการหล่อหลอมแนวความคิดทางการเมืองที่โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งบนแกนทางอุดมการณ์ระหว่างอนุรักษ์นิยมและเสรีนิยม ของคนรุ่นอายุต่างๆ ในสังคม</li> </ul> </li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความเป็น “รุ่นทางการเมือง” เดียวกันของคนในสังคม มีพลวัตและปรับเปลี่ยนได้เมื่อปะทะกับ “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)” <ul style="list-style-type: none"> <li>○ “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ” นอกจากจะเป็นปัจจัยซึ่งช่วยหล่อหลอมทัศนคติและความคิดทางการเมืองของคนรุ่นอายุหนึ่ง ๆ ร่วมกันแล้ว ช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษซึ่งปะทุขึ้นมาใหม่ได้ตลอด ยังมีส่วนทำให้คนรุ่นทางการเมืองเดียวกัน เปลี่ยนแปลงปรับตัวไปตามอิทธิพลของเหตุการณ์ใหม่ๆ ได้</li> <li>○ จากงานวิจัยพบว่า แม้จะสามารถระบุลักษณะเด่นทางความคิดทางการเมืองของคนส่วนใหญ่ในกลุ่มรุ่นเดียวกันได้ แต่ในทุกกลุ่มรุ่น ก็ยังปรากฏให้เห็นคนรุ่นอายุเดียวกันที่มีคุณลักษณะและความคิดทางการเมืองที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงความคิดของตัวเองอยู่ตลอดเวลา <ul style="list-style-type: none"> <li>■ ในอีกนัยหนึ่ง กลุ่มทางทัศนคติและกลุ่มทางอุดมการณ์เดียวกัน เช่น กลุ่มที่มีความคิดแบบอนุรักษ์นิยม ก็ประกอบไปด้วยคนทุกกลุ่มรุ่นอายุ เพียงแต่อาจถูกคนรุ่นอายุใดอายุหนึ่งครอบงำเป็นส่วนใหญ่ในกลุ่ม</li> </ul> </li> </ul> </li> </ul>
ข้อเสนอเชิงกรอบคิด: การแบ่ง “รุ่น” แบบไทย	<ul style="list-style-type: none"> <li>● รุ่นสงครามเย็น: อนุรักษ์นิยม Boomer ในเศรษฐกิจการเมืองสงครามเย็น</li> <li>● รุ่นประชาธิปไตยครึ่งใบ: รุ่นโน้มเอียงอนุรักษ์นิยม X ในประชาธิปไตยครึ่งใบ-ฟองสบู่-ต้มยำกุ้ง</li> <li>● รุ่นการเมืองเหลืองแดง: รุ่นโน้มเอียงเสรีนิยม Y ในทักษิณ-ทักษิโน믹-ความขัดแย้งเหลืองแดง</li> <li>● รุ่นโบว์ขาว: รุ่นเสรีนิยม Z ในเผด็จการ คสช. -โลกพลิกผันทุกมิติ</li> </ul>

เพื่อตอบคำถามหลักของงานวิจัยชิ้นนี้ว่า “รุ่น” มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจการเมืองไทยมากน้อยเพียงใด บทนี้เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ “รุ่น” ในบริบทของไทย ความแตกต่างทั้งคุณลักษณะและที่มาของความเป็นรุ่น โดยเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทั้งความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรมทางการเมือง เริ่มต้นด้วยการสำรวจความแตกต่างระหว่างรุ่นผ่านกรอบช่วงอายุแบบตะวันตก B-X-Y-Z ทักษะคติทางสังคม “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” กับ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” และกรอบความคิดทางการเมืองผ่านกรอบแบ่งแนวคิดระหว่างอนุรักษนิยมและเสรีนิยม จากนั้นจึงนำกรอบคิดเรื่อง “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” และ “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)” มาใช้ในการวิเคราะห์หาที่มา ความหลากหลาย ความลื่นไหล และพลวัตของความเป็นรุ่นของไทย

เบื้องต้นงานชิ้นนี้พบว่า “ความแตกต่างทางการเมืองระหว่างรุ่นตามช่วงอายุ” มีอยู่จริง โดยคนอายุมากมีแนวโน้มที่จะมีความเป็นอนุรักษนิยมมากกว่าคนรุ่นอายุน้อย แต่อายุมิได้เป็นปัจจัยเดียวที่กำหนดคุณลักษณะความเป็นรุ่นโดยเฉพาะทางการเมือง แต่ “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” ที่ผ่านเหตุการณ์และเงื่อนไขพิเศษทางการเมืองร่วมกันทำให้คนแต่ละช่วงวัยถูกหล่อหลอมออกมาในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รุ่น หนึ่ง รุ่นสงครามเย็น: อนุรักษนิยม Boomer ในเศรษฐกิจการเมืองสงครามเย็น สอง รุ่นประชาธิปไตยครึ่งใบ: รุ่นโน้มเอียงอนุรักษนิยม X ในประชาธิปไตยครึ่งใบ-ฟองสบู่-ต้มยำกุ้ง สาม รุ่นการเมืองเหลืองแดง: รุ่นโน้มเอียงเสรีนิยม Y ในทักษิณ-ทักษิณอมิก-ความขัดแย้งเหลืองแดง และ สี่ รุ่นโบริชขาว: รุ่นเสรีนิยม Z ในเผด็จการ คสช.-โลกพลิกผันทุกมิติ

อย่างไรก็ดี ภายใต้ความเหมือน งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าในแต่ละช่วงอายุยังคงเต็มไปด้วยความคิดที่หลากหลาย และภายในแต่ละ “รุ่น” ประกอบไปด้วยคนที่มาจากหลายช่วงวัย และที่สำคัญ คนในแต่ละรุ่นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเมื่อถูกกระทบโดย “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)” คนรุ่น B ที่เติบโตมาเป็นอนุรักษนิยมกลับแบ่งเป็นเหลืองแดง คนรุ่น X และ Y เปลี่ยนจากการเป็นอนุรักษนิยมกลายเป็นฐานเสียงก้าวไกล คนรุ่น Z เปลี่ยนจากฐานมวลชนเสื้อแดงกลายเป็นฐานเสียงหลักของพรรคอนาคตใหม่และก้าวไกล

### ความแตกต่างระหว่างรุ่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณพบว่า “ความแตกต่างระหว่างรุ่นตามช่วงอายุ” มีอยู่จริง ทั้งในด้านความคิดทั่วไปและทักษะคติทางการเมือง โดยคนในช่วงรุ่นอายุ B (60-78 ปี)<sup>1</sup> ส่วนใหญ่มีแนวคิดแบบอนุรักษนิยม (conservative) มากกว่าคนรุ่นอื่นๆ ทุกรุ่น คนช่วงอายุ X (44-59 ปี) มี

ความคิดค่อนข้างไปทางอนุรักษนิยม (Conservative-leaning) แม้จะไม่มากเท่าคนรุ่นอายุ B แต่ก็มากกว่าคนรุ่นอายุน้อยกว่า ในขณะที่คนช่วงอายุ Y (28-43 ปี) มีความคิดโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม (Liberal-leaning) และคนช่วงอายุ Z (13-27 ปี)<sup>2</sup> ส่วนใหญ่มีความคิดแบบเสรีนิยม (Liberal) มากกว่าคนรุ่นอื่นๆ ที่มีอายุมากกว่า

ข้อสรุปดังกล่าวเป็นกระบวนการประเมินและวิเคราะห์ผลข้อมูล 3 ขั้นตอน หนึ่ง การวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก การทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “จินตนาการพลเมือง” และ ผลการวิเคราะห์แบบสำรวจผ่านการรู้ตามอายุ ตามกรอบรูปแบบตะวันตก คือ B X Y และ Z สอง การวิเคราะห์ผ่านลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” กับ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” และ สาม การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสำรวจผ่านการบอกความคิดทางการเมืองและสังคม ผ่านกรอบตัดแบ่งแนวคิดแบบอนุรักษนิยมและเสรีนิยมของผู้ให้ข้อมูล

### **การวิเคราะห์ผ่านกรอบช่วงอายุ: B X Y และ Z**

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก การทำแบบสอบถาม และการทำกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” ผ่านการจัดแบ่งกลุ่มตามกรอบอายุ B X Y และ Z งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า คนรุ่น B ในไทยมีคุณลักษณะไปในทิศทางอนุรักษนิยมมากกว่าทุกรุ่น ทั้งจากการประเมินโดยผู้ให้ข้อมูลรุ่น B เองและจากที่รุ่นอื่นๆ ประเมิน B ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลในรุ่น X และ Y มีลักษณะผสมที่มีความหลากหลาย ทั้งอนุรักษนิยมและเสรีนิยม ในทางตรงกันข้าม ผู้ให้ข้อมูลทั้งรุ่น Y จำนวนหนึ่ง และรุ่น Z ส่วนใหญ่มีความคิดแบบแบบเสรีนิยมในทิศทางเดียวกันและในระดับที่มากกว่ารุ่นอื่นๆ

#### รุ่น Boomer: รุ่นอนุรักษนิยม

เมื่อเทียบกับรุ่นอื่นๆ คนรุ่น B เป็นรุ่นที่มีคุณลักษณะโดดเด่นและแตกต่างจากคนรุ่นอายุอื่นๆ มากที่สุด ลักษณะเด่นคือมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ในทิศทางอนุรักษนิยม จากผลการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจทั้งจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลรุ่น B ที่แสดงความคิดเห็นและประเมินตนเอง และจากมุมมองของคนรุ่นอื่นๆ ที่ประเมินคนรุ่น B โดยรวมพบว่าคนรุ่นนี้มีความเห็นสนับสนุนและยึดถือในแนวคิดแบบอนุรักษนิยม

ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า ผู้ให้ข้อมูลช่วงอายุรุ่น B ยึดถือความคิดแบบชาตินิยม ที่เห็นความภาคภูมิใจในชาติแบบที่รัฐไทยกำหนด ยึดถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง เคารพกฎระเบียบของสังคม เลื่อมใสในศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธ และส่วนใหญ่คนรุ่นนี้มีแนวโน้มยอมรับไม่ได้ต่อข้อเรียกร้องและการรณรงค์ทางนโยบายของขบวนการคนรุ่นใหม่มากที่สุดเมื่อเทียบกับคนรุ่นอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้อิสระ

ทรงผมและเครื่องแบบนักเรียน การทำแท้งเสรี เปลี่ยนแปลงค่านิยมเรื่องศาสนา เปลี่ยนการนิยมเรื่องการเลี้ยงดูพ่อแม่ กฎหมายสุราเสรี และการแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 ในขณะที่คนรุ่นอื่นๆ ก็ประเมินว่าคนรุ่น B มีลักษณะของความเป็นอนุรักษ์นิยม หรือลักษณะในกลุ่ม "ยึดมั่นขนบธรรมเนียม" เช่นกัน ได้แก่ ลักษณะด้านความชาตินิยม การให้ความสำคัญกับครอบครัว การเคารพกฎระเบียบสังคม การเลื่อมใสในศาสนา การถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง

อย่างไรก็ตาม คนรุ่น B เองยังประเมินว่าตนเองนั้นมีลักษณะอื่นๆ นอกเหนือจากความอนุรักษ์นิยมด้วย (โปรดดูตารางที่ 3T-01)

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์และการทำกิจกรรมจินตนาการพลเมืองพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์และเข้าร่วมกิจกรรมรุ่น B มีแนวคิดแบบโหยหาอดีตที่สวยงามในวัยเด็กและในอดีตของพวกเขา มีความกลัวต่อต้าน และไม่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงควรเกิดหรือเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี ไม่เชื่อเรื่องความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น การยึดถือและใช้กรอบคิดแบบศาสนาพุทธในการอธิบายปรากฏการณ์ทุกอย่างในสังคม และที่น่าสนใจคือเขาเชื่อว่าการเมือง “คนดี” เป็นสิ่งที่พวกเขาปรารถนา

#### ตารางที่ 3T-01: คุณลักษณะของคนรุ่น B

ภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่น B	คุณลักษณะที่คนรุ่น B มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)</li> <li>• ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> <li>• เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</li> <li>• มีความอดทน</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์</li> </ul>



	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> </ul>
--	---

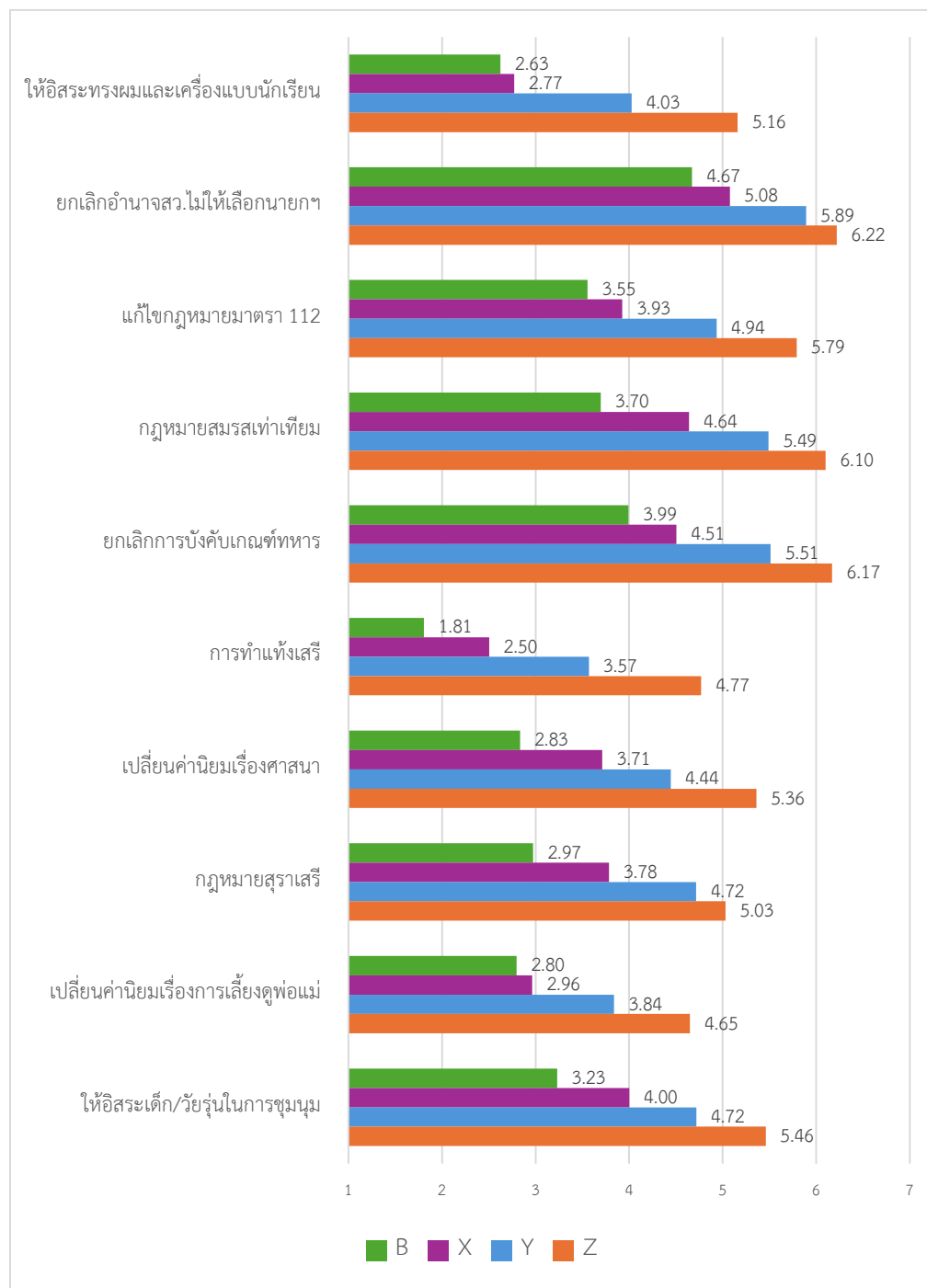
โดยรวมแล้ว ความเป็นอนุรักษ์นิยมของคนรุ่น B ถูกสะท้อนผ่านความเห็นต่อประเด็นทางสังคมมากกว่าประเด็นทางการเมือง ความอนุรักษ์นิยมของคนรุ่น B นี้ตรงข้ามกับความเสรีนิยมของคนรุ่น Z อย่างเห็นได้ชัด ประเด็นที่ผู้ใหญ่รุ่น B มีแนวโน้มจะเป็นอนุรักษ์นิยมและมีแนวโน้มจะยอมไม่ได้ ได้แก่ การให้อิสระด้านทรงผมและเครื่องแบบนักเรียน การทำแท้งเสรี การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเรื่องศาสนา การเปลี่ยนค่านิยมเรื่องการเลี้ยงดูพ่อแม่ กฎหมายสุราเสรี การแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (โปรดดูภาพที่ 3-01)

ประเด็นด้านการเมืองเป็นประเด็นที่คนรุ่น B เห็นด้วยอย่างกำกวม ได้แก่ กฎหมายสมรสเท่าเทียม การยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร การให้อิสระเด็กและวัยรุ่นในการชุมนุมทางการเมือง (โปรดดูภาพที่ 3-01)

ประเด็นที่คนรุ่น B เห็นด้วยร่วมกับกับคนรุ่นอื่นๆ คือ การยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้มีสิทธิเลือกนายกรัฐมนตรี โดยจะเห็นว่าข้อนี้เป็นข้อเดียวที่คนรุ่น B มีคะแนนเฉลี่ย ( $M = 4.67$ ) เกินค่ากลาง (โปรดดูภาพที่ 3-01)

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถตีความได้ว่า ประเด็นที่คนรุ่น B ยอมให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไม่ได้ คือ ประเด็นที่เป็นค่านิยมดั้งเดิมหรือการปฏิบัติที่มีมาเนิ่นนาน ประเด็นที่สัมพันธ์กับโครงสร้างลำดับชั้นในสังคมหรือเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพพวกเขาโดยตรง และประเด็นที่ละเมิดศีลธรรมอันดีงาม เช่น การให้อิสระทรงผมและเครื่องแบบนักเรียน การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเรื่องศาสนา การเปลี่ยนค่านิยมเรื่องการเลี้ยงดูพ่อแม่ การแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 การทำแท้งเสรี และกฎหมายสุราเสรี ส่วนประเด็นที่เป็นเรื่องถกเถียงกันในช่วงการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ยังเป็นประเด็นที่คนรุ่น B ยังเห็นไม่ตรงกัน บางส่วนเห็นด้วยว่าควรมีการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่บางส่วนยอมให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไม่ได้ สะท้อนให้เห็นว่ามีคนรุ่น B ที่มีความอนุรักษ์นิยมสูงและอนุรักษ์นิยมต่ำในทางการเมือง โดยประเด็นเหล่านี้อาจเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของลูกหลานของพวกเขา เช่น เรื่องกฎหมายสมรสเท่าเทียม การยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร การให้อิสระเด็กและวัยรุ่นในการชุมนุมทางการเมือง

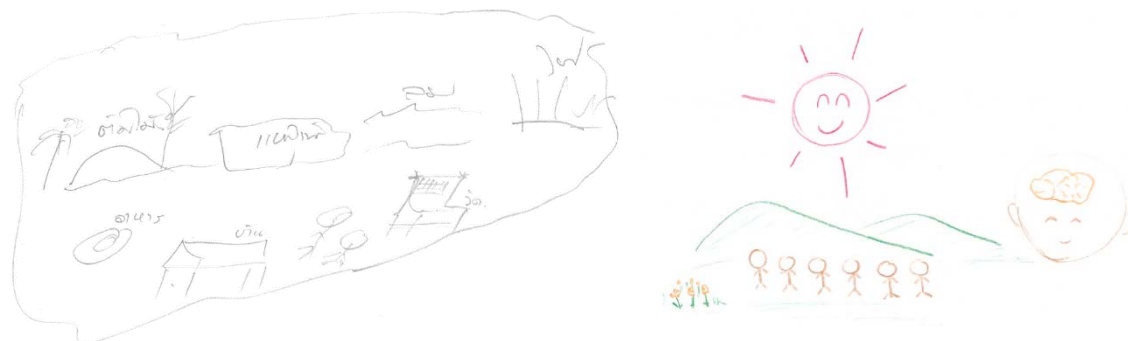
ภาพที่ 3-01: ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น



หมายเหตุ: คะแนนที่สูงสะท้อนถึงความเห็นด้วยต่อข้อกระทงดังกล่าว และข้อ “แก้ไขกฎหมายมาตรา 112” มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-8 โดยคะแนนระดับที่ 8 แปลงมาจากคำตอบที่ว่า ต้องการให้ยกเลิกกฎหมายนี้ไปเลย ส่วนข้ออื่น ๆ มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-7

ข้อมูลที่ได้รับกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “จินตนาการพลเมือง” ก็มีความสอดคล้องไปกับการสำรวจแบบสอบถาม โดยอาจสรุปได้ว่ารุ่น B มีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยมคือ มองอดีตคืออนาคตที่ใฝ่ฝัน

ภาพที่ 3-02 และ 3-03: ตัวอย่างภาพวาดของรุ่น Baby Boomer เมื่อต้องบรรยายถึงโลกอนาคตที่ตนอยากเห็น



ลักษณะโดดเด่นที่สุดในคำตอบของผู้เข้าร่วมจากรุ่น B คือ *ความรู้สึกโหยหาอดีตและมองว่าอดีต โดยเฉพาะในวัยเด็กของคนคืออนาคตที่ตนถวิลหา* คำตอบที่สะท้อนแนวโน้มแบบอนุรักษ์นิยมนี้ปรากฏแทบทุกส่วนของกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบดาวดวงใหม่ในอีก 500 ปีข้างหน้า หรือการใช้พลังวิเศษเพื่อแก้ไขปัญหาประเทศไทยในปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น ในกิจกรรม “สร้างดาวดวงใหม่” B หลายคนจากกรุงเทพฯ และเชียงใหม่ มองว่าโลกอนาคตที่ตนอยากเห็นคือโลกที่มีบ้านที่เป็นทุ่งนา อากาศสดชื่น ไม่มีมลพิษ เหมือนได้ย้อนกลับสู่ชีวิตในวัยเด็ก B ที่ใช้ชีวิตในปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรมให้ความเห็นว่าอยากเห็น ความสุขแบบวัยเด็กกลับคืนมา กล่าวคือ “ไม่อยากเห็นมลพิษ ไม่อยากให้มีโรงงานอุตสาหกรรม ไม่อยากให้มีรถติดบนถนนและปล่อยแก๊สไอเสียออกมาทำลายสุขภาพของผู้คน” ทำนองเดียวกัน B จากขอนแก่นกล่าวย้อนถึงชีวิตในวัยเยาว์ที่เคยการเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ขุดบ่อปลาอยู่แถวบ้านว่าเป็นชีวิตที่เธออยากเห็นอีกครั้ง ขณะที่ B คนหนึ่งจากสงขลาให้ความเห็นว่า แม้เทคโนโลยีหลายอย่างอาจช่วยให้ในอนาคตการจราจรไม่ติดขัด มนุษย์ไม่ต้องทำกับข้าวหุงหาอาหารเอง และร่างกายแข็งแรง แต่เธอยังรู้สึกว่าการรักษาไว้ซึ่ง “วัฒนธรรมดั้งเดิม” เช่น “ทุกคนรักใคร่ สามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน” แบบที่เคยพบในวัยเยาว์เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้หากต้องการสร้างสังคมที่ดีในอนาคต น่าสังเกตว่าภาพโลกอนาคตของผู้เข้าร่วมในรุ่น B ส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบตัว โดย B ร้อยละ 88 กล่าวถึงโลกอนาคตที่ธรรมชาติงดงาม อุดมสมบูรณ์ และอากาศแจ่มใส แม้ผู้เข้าร่วมทุกรุ่นดูจะให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเช่นกัน แต่ B มีแนวโน้มที่จะบรรยายถึงสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ชุมชนหรือชนบทที่ตัวเองเคยอาศัยอยู่มากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมจากรุ่น B ยังไม่ค่อยกล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของเทคโนโลยีในอนาคต และบางคนมีทัศนคติที่มองเทคโนโลยีในแง่ลบอย่างชัดเจนด้วย ตลอดกิจกรรมทั้ง 4 ครั้ง พบว่ามี B เพียงร้อยละ 38 เท่านั้นที่พูดถึงเทคโนโลยี ขณะที่รุ่น Y, Z และ X พูดถึงเทคโนโลยีร้อยละ 100, 83 และ 70 ตามลำดับ เมื่อลองชวนพูดคุยในรายละเอียด คณะผู้วิจัยพบว่า ทัศนคติต่อเทคโนโลยีของบูมเมอร์ผสมผสานกันระหว่างทัศนคติในแง่บวกและแง่ลบ ในขณะที่รุ่นอื่นๆ แทบทุกคนพูดถึงเทคโนโลยีในแง่ประโยชน์ เช่น มองว่าจะมีเทคโนโลยีล้ำสมัยมากมายที่ช่วยแบ่งเบาภาระในชีวิตและทำงานที่ตนไม่อยากจะทำ หรืออาจมีบ้างที่เห็นปัญหาที่ตามมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่ก็ไม่ใช่ประเด็นใหญ่ในบทสนทนา

เมื่อเจาะลึกลงในรายละเอียด คณะผู้วิจัยพบว่า B ที่มีฐานะและระดับการศึกษาสูงกว่า มองบทบาทของเทคโนโลยีในแง่บวกมากกว่า B ที่มีฐานะและระดับการศึกษาต่ำกว่าอย่างชัดเจน B กลุ่มแรกมองว่าเทคโนโลยีจะมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในอนาคต และอยากให้เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยแก้ไขปัญหาบางอย่างของตนโดยเฉพาะเรื่องสุขภาพ เช่น อยากให้มี “แคปซูลฟื้นฟูมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย รักษาอาการเจ็บป่วย ฟื้นฟูสุขภาพกำลังกาย และด้านจิตใจ ฟื้นฟูสุขภาพจิต สร้างกำลังใจในยามท้อแท้สิ้นหวัง เอาชนะ ‘ได้ทุกโรค’” หรือบางคนสามารถอธิบายถึงโลกอนาคตที่อาจมีอุปกรณ์สื่อสารชนิดใหม่ให้เราติดตามข่าวสารประจำวันได้ โดยเชื่อมโยงกับชีวิตปัจจุบันที่ใช้โทรศัพท์มือถือดู YouTube อยู่เป็นประจำ ในทางกลับกัน B จากครอบครัวรายได้ต่ำ อธิบายอย่างชัดเจนระหว่างกิจกรรมว่า ตนเองไม่ต้องการให้โลกอนาคตมีเทคโนโลยีใดๆ เพราะมองว่าเทคโนโลยีที่มากเกินไปจะนำมาซึ่งปัญหา ก่อให้เกิดกิเลสในตัวมนุษย์ เป็นสิ่งอบายมุข และสร้างความวุ่นวายในสังคม ทัศนคติต่อต้านเทคโนโลยีอย่างเด่นชัดนี้ปรากฏในคนรุ่น X หนึ่งคนเช่นกัน แต่ความแตกต่างสำคัญคือ B แทบทุกคนแสดงความกังวลว่าโลกที่เทคโนโลยีล้ำสมัยอาจไม่ใช่โลกที่น่าอยู่นัก และอธิบายถึงผลกระทบแง่ลบของความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้วยภาษาลักษณะเดียวกัน คือเป็นเรื่องของกิเลสและความวุ่นวายที่อาจบรรเทาได้ด้วยพุทธศาสนา

ศาสนาและศีลธรรมแบบอนุรักษ์นิยม คือลักษณะร่วมที่โดดเด่นที่สุดอีกประการหนึ่งของคนรุ่น B เมื่อพิจารณาในเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยพบว่า B เป็นรุ่นที่พูดถึงและให้ความสำคัญกับประเด็นศาสนาและความเชื่อมากกว่าที่สุด (ร้อยละ 63) ตามด้วยรุ่น X (ร้อยละ 40) Y (ร้อยละ 38) และ Z ซึ่งเป็นเพียงรุ่นเดียวที่ไม่มีใครพูดถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อเลย ขณะที่ในเชิงเนื้อหา B (รวมถึงรุ่น X บางส่วน) มองว่าศาสนา ความเชื่อ รวมถึงหลักศีลธรรมตามความหมายแบบพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ แม้กระทั่งในโลกอนาคตอีกหลายร้อยปีข้างหน้า โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและกำกับจิตใจเมื่อ

เทคโนโลยีก้าวหน้า และถึงที่สุดเป็นชุดคำอธิบายถึงปัญหาทั้งหมดของสังคมที่ดูเหมือนเป็นไปได้เลยที่จะแก้ไข

ในกิจกรรม “สร้างดาวดวงใหม่” B ส่วนใหญ่มองว่าดาวดวงนี้จะน่าอยู่อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อผู้คนยึดมั่นศรัทธาในหลักศีลธรรม (แบบพุทธ) เช่น การปล่อยวาง เดินทางสายกลาง ละวางกิเลสตัณหา หรือกล่าวอีกอย่างคือเป็นดาวที่อุดมด้วยพุทธศาสนิกชนเต็มขั้น B บางคนถึงกับวาดภาพ “วัด” เป็นภาพแรกๆ เมื่อต้องออกแบบโลกอนาคตที่ตัวเองอยากเห็น ทำนองเดียวกัน คำอธิบายเชิงศาสนานี้ยังถูกใช้อธิบายปัญหาทางสังคมหลายๆ อย่าง ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในกิจกรรม “สร้างเรื่องเล่าใหม่” ยกตัวอย่างเช่น B มีแนวโน้มจะมองว่าปัญหาโจรผู้ร้าย การลักเล็กขโมยน้อย การคอร์รัปชัน ไปจนถึงการคดโกงเอาเปรียบกันในรูปแบบต่างๆ มีสาเหตุมาจากความกิเลสและความรัก โลภ โกรธ หลง ในตัวมนุษย์ และดังนั้นจึงนำมาสู่ข้อสรุปว่าปัญหาเหล่านี้จึงยากจะหมดไปตราบเท่าที่ยังมีมนุษย์อยู่

แนวคิดที่ผูกโยงประเด็นเชิงสังคมเข้ากับคำอธิบายเชิงศาสนายังนำไปสู่การมองโลกอย่างค่อนข้างสิ้นหวัง ยกตัวอย่างเช่น B คนหนึ่งกล่าวว่าตนไม่อยากเห็นอะไรอีกแล้วในโลกอนาคต เพราะคิดว่าการอยู่กับปัจจุบันเป็นสิ่งที่ดีที่สุด และถ้าจำเป็นต้องเลือกก็ขอให้ทุกอย่างเหมือนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ขณะเดียวกัน เมื่อต้องถกเถียงเรื่องการแก้ไขปัญหาเชิงสังคม เช่น “คิดว่าในอีก 500 ปีข้างหน้า เราจะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำได้หรือไม่” B บางคนมองว่าเป็นไปไม่ได้ เพราะจริงๆ แล้วปัญหานี้เป็นเรื่องของวงจรกรรมจากชาติปางก่อนมากกว่า คำตอบลักษณะเดียวกันนี้ยังปรากฏในคนรุ่น X บางคนด้วย อย่างไรก็ตามความเห็นลักษณะนี้แทบไม่ปรากฏเลยในคำตอบของรุ่น Y และ Z ที่มีแนวโน้มจะมองโลกอย่างมีความหวังมากกว่า ไม่ได้อธิบายปัญหาเชิงสังคมด้วยชุดแนวคิดทางศาสนา และดังนั้นจึงมีแนวโน้มจะมองวิธีการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้างมากกว่าเป็นเรื่องของตัวบุคคล

ลักษณะเด่นประการสุดท้ายของรุ่น B คือ การให้ความสำคัญกับการเมืองเรื่องคนดี โดย B ทุกคนที่พูดถึงประเด็นทางการเมืองต่างก็ย้ำว่า โลกอนาคตจะน่าอยู่ หรือปัญหาของประเทศไทยจะหมดไป เมื่อเราได้ผู้นำที่ดีหรือได้ผู้ปกครองที่เป็น “คนดี” เมื่อถามเจาะจงลงไป B ส่วนใหญ่อธิบายความเป็นคนดีเชื่อมโยงกับการเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และมองว่าการมีผู้นำที่ไม่ดีจะทำให้ผู้คนทะเลาะกัน จนนำไปสู่ปัญหาทางการเมืองและความรุนแรงในบั้นปลาย อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทุกคนที่เห็นว่าในอนาคตระบอบการเมืองการปกครองจะต้องหน้าตาเหมือนเดิมเสมอไป B คนหนึ่งกล่าวว่าเป็นไปได้ที่อีก 500 ปีข้างหน้า

อาจจะไม่มีประเทศไทยแล้ว หรือต่อให้มีก็อาจจะไม่มีสถาบันกษัตริย์อีกต่อไปแล้ว แต่ไม่ว่าอย่างไร และไม่ว่าจะอยู่ในระบอบการปกครองที่ชื่อว่าอะไร ผู้นำก็ต้องเป็นคนดี

#### รุ่น X: รุ่นผสมอนุรักษ์นิยมและเสรีนิยม

ลักษณะพิเศษของคนรุ่น X คือ “คนรุ่นผสมไม่สุดขั้ว” ผู้ให้ข้อมูลมีทั้งกลุ่มคนที่มีความคิดแบบอนุรักษ์นิยมแบบอ่อนและกลุ่มคนที่เชื่อแบบเสรีนิยม รวมทั้งคนที่มีความคิดผสมทั้งเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยมในคนคนเดียว คนที่เติบโตมาพร้อมกับทั้ง 2 แนวคิดและเข้าใจทั้ง 2 ขั้ว ในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง คนรุ่น X เป็นรุ่นที่มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะการเมืองบนท้องถนนต่ำที่สุด สำหรับพรรคการเมือง คนรุ่น X มีตรรกะการเลือกสนับสนุนความคิดทางการเมืองผสมระหว่างทั้งประชาธิปไตยและเผด็จการ มีทิศทางการเลือกพรรคการเมืองแบบหลากหลายและพร้อมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยในช่วงการเลือกตั้งปี 2562 ผู้ให้ข้อมูลช่วงอายุรุ่น X เลือกพรรคการเมืองที่หลากหลาย ไปในทิศทางเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยมแบบอ่อน ในขณะที่การเลือกตั้งปี 2566 พวกเขากลายเป็นฐานเสียงที่สำคัญของพรรคก้าวไกล โดยกลุ่มที่เคยเลือกเพื่อไทยและอนุรักษ์นิยมแบบอ่อนอย่างประชาธิปไตยต่างหันมาเลือกพรรคก้าวไกล

ในเบื้องต้น จากการสำรวจแบบสอบถาม ภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่น X มีเพียงไม่กี่ลักษณะ โดยเป็นลักษณะในกลุ่ม “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” ในขณะที่คนรุ่น X มองตนเองว่ามีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งลักษณะของความเป็นเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม มีทั้งลักษณะของกลุ่ม “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” กับ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” (ตารางที่ 3T-03)

#### ตารางที่ 3T-02: คุณลักษณะของคนรุ่น X

ภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่น X	คุณลักษณะที่คนรุ่น X มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> <li>• เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• มีความอดทน</li> <li>• ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้างที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>• รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>
--	---

ตารางที่ 3T-03: ลักษณะของคนรุ่น X ที่มองตนเองเปรียบเทียบกับภาพเหมารวมจากคนรุ่นอื่น

ลักษณะ "ยึดมั่นขนบธรรมเนียม" ที่รุ่น X มองตัวเองตรงกับที่รุ่นอื่นมอง	ลักษณะ "ยึดมั่นขนบธรรมเนียม" ที่รุ่น X มองว่าตัวเองเป็น แต่รุ่นอื่นเห็นไม่ตรงกัน	ลักษณะ "เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง" ที่รุ่น X มองว่าตัวเองเป็นแต่รุ่นอื่นเห็นไม่ตรงกัน
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• รักพวกพ้อง</li> <li>• ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เกรงใจให้เกียรติคนที่มีสถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีประสบการณ์เข้าใจโลก</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ของสังคม</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• มีความอดทน</li> <li>• ประนีประนอม ยอมรับ ความเห็นที่แตกต่าง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• ตระหนักและให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>• รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>
--	---	--

ขณะที่การเก็บข้อมูลจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการจินตนาการพลเมืองและการสัมภาษณ์เชิงลึกก็ให้ภาพในลักษณะใกล้เคียงกัน คือ คนรุ่น X มีลักษณะผสมหลากหลายทั้งความเป็นเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม

ในการจัดกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” คนรุ่น X หยิบยกปัญหาและสนใจประเด็นทางสังคมที่แตกต่างหลากหลายมาก แม้จะมีกลุ่มคนรุ่น X ที่เชื่อในความคิดแบบอนุรักษ์นิยมอยู่บ้าง แต่ก็มีคนรุ่น X อีกกลุ่มเช่นกันที่มีความเป็นเสรีนิยม เช่น คนรุ่น X บางคนเชื่อคล้ายคนรุ่น B ว่าสังคมที่ดีคือสังคมที่คนทุกคนมีศีลธรรมจริยธรรมตามหลัก (พระพุทธ) ศาสนา และมองว่าศาสนาเป็นเครื่องมือในการบรรเทาปัญหาทางสังคมโดยเฉพาะอาชญากรรม อาทิ อธิบายว่า “อยากให้ลูกหลานอยู่ในโลกที่มีศีลธรรม ไม่มีสงคราม ไม่มี การแก่งแย่งกัน” แต่คนรุ่น X อีกหลายคน โดยเฉพาะที่มาจากครอบครัวรายได้น้อย (ต่ำกว่า 15,000 บาท ต่อเดือน) ไม่ได้กล่าวถึงบทบาทของศาสนาในชีวิตประจำวัน และไม่ได้เห็นว่าศาสนาจะสามารถช่วยแก้ไข ปัญหาทางสังคมที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้แต่อย่างใด

เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่าง A21 นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นและนักกิจกรรมการเคลื่อนไหวตั้งแต่ช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งระบุว่าภายในครอบครัวของตัวเองพ่อแม่รุ่น X ก็มีความแตกต่างกันโดยเฉพาะแนวคิดทางการเมืองและการสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง



“พ่อผมเป็นทหาร เคยเข้าร่วมปฏิบัติการไล่เขมรแดง เป็นสื่อเหลืองที่เลือกพรรคประชาธิปไตยมาโดยตลอด แต่แม่ผมเป็นสื่อแดง ซึ่งทั้งพ่อและแม่ผมต่างคนต่างไปมีอุปสรรคสนับสนุนฝั่งตัวเองด้วยนะครับ”

### รุ่น Y: รุ่นก่อนไปเสรีนิยม (Liberal-leaning)

รุ่น Y เป็นรุ่นที่เกือบทั้งหมดมีแนวคิดไปในทิศทางเสรีนิยม จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลไม่ว่าจะเป็นคนรุ่น Y เอง หรือคนรุ่นอื่นที่มองคนรุ่น Y เห็นภาพคุณลักษณะที่แตกต่างหลากหลายมาก จนทำให้มีคุณลักษณะที่ผ่านเกณฑ์การเป็นภาพเหมารวม หรือภาพที่คนมองว่าคนรุ่นนี้มีลักษณะนี้โดดเด่นชัดเจนเหมือนกันทั้งรุ่นนั้น มีจำนวนน้อยมาก โดยคนรุ่นอื่นมองว่าคนรุ่น Y มีคุณลักษณะจัดเป็นภาพเหมารวมเพียง 1 ลักษณะ คือ กล้าพูดกล้าแสดงออก ในขณะที่คนรุ่น Y เองมองว่าคนรุ่นตนเองมีคุณลักษณะให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม และกล้าพูดกล้าแสดงออก ซึ่งทุกคุณลักษณะที่ผ่านเกณฑ์การเป็นภาพเหมารวม ไม่ว่าจะจากการประเมินโดยคนรุ่นอื่นหรือโดยรุ่น Y เอง ล้วนเป็นลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ทั้งสิ้น (ตารางที่ 3T-04 คุณลักษณะของคนรุ่น Y)

ตารางที่ 3T-04: คุณลักษณะของคนรุ่น Y

ภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่น Y	คุณลักษณะที่คนรุ่น Y มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> <li>ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> </ul>

จากการเก็บข้อมูลในกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” พบว่าโดยภาพรวมคนรุ่น Y มีแนวคิดที่เป็นเสรีนิยม เปิดกว้าง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน และให้ความสำคัญกับบทบาทของคนรุ่นเด็กกว่าเขาในการสร้างโลกในอนาคตที่ต้องเผชิญความพลิกผันไปด้วยกัน ดังจะเห็นว่า คนรุ่น Y คือคนรุ่นที่ “ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และพร้อมแก้ไขปัญหาร่วมกับคนรุ่นใหม่” ลักษณะร่วมที่โดดเด่นที่สุดของรุ่น Y คือการเปิดรับต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเทคโนโลยีและทางสังคม กล่าวคือ รุ่น Y เป็นกลุ่มที่พูดถึงเทคโนโลยีและความ

เจริญทางวัตถุที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีมากที่สุด (ร้อยละ 100) เมื่อเทียบกับรุ่น Z (ร้อยละ 83) X (ร้อยละ 70) และ B (ร้อยละ 38)

โลกอนาคตที่คนในรุ่น Y นี้คิดถึง มักเกี่ยวโยงกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่ช่วยแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและปัญหาเชิงสังคมที่ใกล้ชิดกับคนรุ่นตน เช่น อยากให้มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ใหม่ๆ ทำให้คนอายุยืนหรือเป็นอมตะ หรืออยากให้มีเครื่องปรับความคิดและแก้ปัญหาสุขภาพจิต เพราะคิดว่าปัจจุบันคนยังเข้าถึงบริการสุขภาพทางจิตได้ยากกว่าที่ควรจะเป็น

นอกจากนี้ ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่ง คือการเชื่อมโยงโลกอนาคตเข้ากับวัฒนธรรมป๊อป (Pop Culture) อยู่ตลอดเวลา ยกตัวอย่างเช่น รุ่น Y จากกรุงเทพฯ กล่าวถึงโลกอนาคตแบบในการ์ตูน “โดราเอมอน” โดยระบุว่าตัวเขาอยากให้โลกอนาคตมีสิ่งอำนวยความสะดวก ของใช้ที่ทันสมัย และทะลุข้ามมิติไปยังที่ต่างๆ ได้ ขณะที่รุ่น Y อีกคนพูดถึงภาพยนตร์เรื่อง “Mission Impossible” โดยอธิบายตัวเองทำงานด้านความมั่นคง จึงนึกถึงอนาคตแบบในหนังไซไฟเรื่องนี้ เช่น มีระบบรักษาความปลอดภัยล้ำๆ ในกิจกรรมที่เชียงใหม่ มีรุ่น Y ที่พูดถึงโลกแบบภาพยนตร์เรื่อง “Her” กล่าวคือ อยากให้ทุกคนมีพื้นที่ส่วนตัวเป็นของตัวเอง แต่ยังสามารถพูดคุยกันได้ผ่านเทคโนโลยี VR (Virtual Reality) นอกจากนั้น ยังมีบทสนทนาเกี่ยวกับภาพยนตร์ การ์ตูน และวรรณกรรมไซไฟหลายเรื่อง ซึ่งใช้เป็นจุดอ้างอิงต่อนอกแบบดาวดวงใหม่ อาทิ “Passenger” “Foundation” “Star Wars” “Wall-E” “Among Us” ฯลฯ

ภาพที่ 3-04: ตัวอย่างการออกแบบดาวของกลุ่มคนรุ่น Y



หมายเหตุ: คอนเซปต์คือ มนุษย์อาศัยอยู่ในแคปซูลส่วนตัว ใช้ชีวิตอย่างอิสระ ทำงานตามใจตนผ่านแว่น VR มีเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก เช่น ประตูไปที่ไหนก็ได้ และหุ่นยนต์ Wall-E

รุ่น Z: เสรีนิยมและตื่นตัวทางการเมืองทั้งรุ่น - ฐานเสียงหลักอนาคตใหม่และก้าวไกล

จากข้อมูลพบว่าความพิเศษของคนรุ่น Z คือ ความเป็นรุ่นที่ยึดถือแนวคิดแบบเสรีนิยมเกือบทั้งรุ่น จากข้อมูลการสำรวจแบบสอบถาม สะท้อนให้เห็นองค์ประกอบความเห็นเสรีนิยมของคนรุ่นนี้ ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลที่พวกเขา มองตนเอง หรือคนอื่น ๆ มองรุ่น Z ต่างเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าคนรุ่น Z เป็นรุ่นที่มีความเป็นเสรีนิยมที่ชัดเจนมากที่สุดทั้งรุ่น ดังจะเห็นว่า ภาพเหมารวมที่คนอื่นมองคนรุ่น Z ล้วนเป็น ลักษณะในกลุ่ม “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ในการประเมินตนเอง แม้คนรุ่น Z จะมองว่าคนรุ่นตนเองมี ลักษณะบางอย่างนอกจากเหลือจากคุณลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ด้วย เช่น การให้ความสำคัญกับครอบครัว การเคารพกฎระเบียบของสังคม การห่วงใยดูแลผู้อื่น ความเกรงใจและการให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า การมีความอดทน แต่โดยรวมแล้วคนรุ่น Z เห็นตรงกันว่าคนรุ่นตนเอง นั้นมีลักษณะในกลุ่ม “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” เป็นหลัก และเด่นชัดมากที่สุดเมื่อเทียบกับคนอื่น ๆ

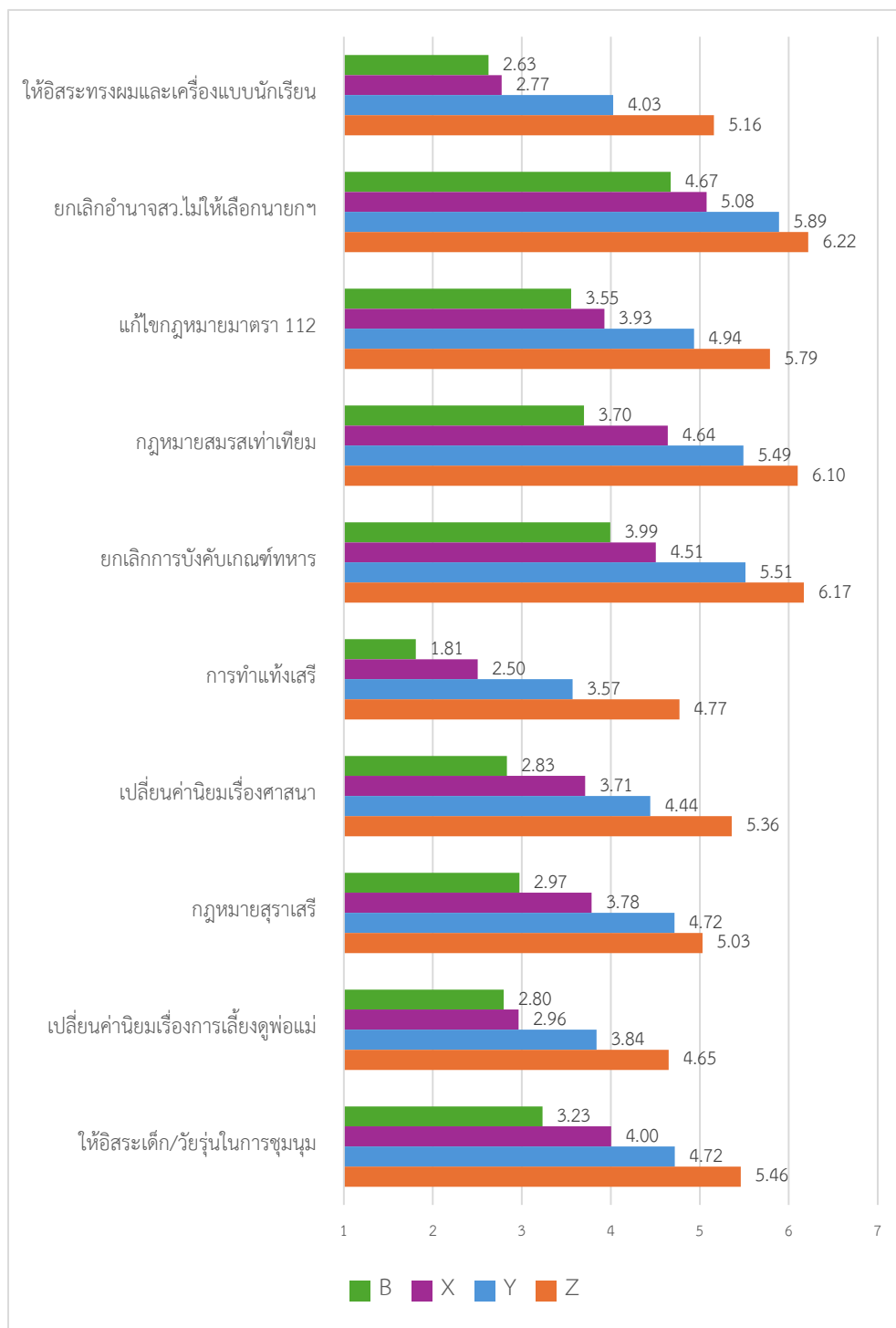
ตารางที่ 3T-05: คุณลักษณะของคนรุ่น Z

ภาพเหมารวมที่คนอื่นมองคนรุ่น Z	คุณลักษณะที่คนรุ่น Z มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ</li> <li>• อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> <li>• เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆของมนุษย์</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>• อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล</li> <li>• มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ</li> <li>• รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>• เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> <li>• เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</li> <li>• มีความอดทน</li> </ul>
--	--

นอกจากนี้ หากพิจารณาที่ความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ก็พบว่าคนรุ่น Z มีคะแนนที่สะท้อนถึงความเป็นเสรีนิยมสูงกว่าคนทุกรุ่น โดยความเป็นเสรีนิยมนี้สะท้อนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนในประเด็นด้านการเมืองและนโยบายที่ถูกเรียกร้องในช่วงการประชุมช่วงปี 63-64 ซึ่งได้รับค่าเฉลี่ยที่สูงกว่า 5 ในทุกประเด็น จากระดับคะแนน 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นที่ถาม ถึง 7 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นที่ถาม ซึ่งการตอบ 1 ในที่นี้จะสะท้อนความเห็นในทางอนุรักษ์นิยมมากที่สุด และ 7 สะท้อนความเห็นที่มีต่อประเด็นในทางเสรีนิยมมากที่สุด อย่างไรก็ตาม คนรุ่น Z ไม่ได้มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด เช่น เรื่องการทำแท้งเสรี ค่าเฉลี่ยของคนรุ่น Z อยู่ที่ 4.77 เท่านั้น และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.31 ซึ่งสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่น ๆ ซึ่งมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 1.39 ถึง 2.20 สะท้อนว่าความคิดเห็นของคนรุ่น Z ในประเด็นการทำแท้งเสรีนี้มีความแตกต่างหลากหลายมากกว่าข้ออื่น ๆ (ภาพที่ 3-01)

ภาพที่ 3-01: ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของแต่ละรุ่น



หมายเหตุ: คะแนนที่สูงสะท้อนถึงความเห็นด้วยต่อข้อกระทงดังกล่าว และข้อ “แก้ไขกฎหมายมาตรา 112” มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-8 โดยคะแนนระดับที่ 8 แปลงมาจากคำตอบที่ว่า ต้องการให้ยกเลิกกฎหมายนี้ไปเลย ส่วนข้อกระทงอื่น ๆ มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-7

ในขณะที่การเก็บข้อมูลผ่านกิจกรรมจินตนาการพลเมือง พบว่า รุ่น Z เป็นรุ่น “ความคิดเสรีนิยม กำลังเผชิญปัญหาหอบด้าน และมีอำนาจต่อรองน้อยที่สุด” ผู้เข้าร่วมในรุ่น Z เป็นรุ่นเดียวที่ไม่มีม็อบประกอบของอนุรักษ์นิยมเลย เป็นรุ่นที่ให้ความสำคัญกับศาสนาและวัฒนธรรมน้อยที่สุด ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและต้อนรับเทคโนโลยีมากที่สุด และให้ความสำคัญกับประเด็นที่แตกต่างหลากหลายมากที่สุด

ลักษณะเด่นของรุ่น Z ในกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” คือมีแนวคิดไปในทางเสรีนิยมอย่างชัดเจนที่สุด เห็นได้จากการที่ไม่มีใครในกลุ่มนี้เลยที่พูดถึงความสำคัญของศาสนาและความเชื่อ รวมถึงชุดคุณค่าในอดีต ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจหากพิจารณาว่าคนกลุ่มนี้เพิ่งอายุราว ๆ 20 ปีเท่านั้น ขณะเดียวกันก็มีมุมมองที่ค่อนข้างเปิดกว้างต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในลักษณะเดียวกับรุ่น Y

โลกอนาคตของผู้เข้าร่วมกลุ่มนี้มักประกอบไปด้วยเทคโนโลยีล้ำสมัยและหลายครั้งคำอธิบายยังเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมป๊อปคล้าย ๆ กับรุ่น Y ยกตัวอย่างเช่น รุ่น Z จากกรุงเทพฯ คนหนึ่งกล่าวว่า เมื่อนึกถึงภาพอนาคต เธอจะนึกถึงนิยายเกี่ยวกับอวกาศที่ชอบอ่าน เห็นภาพมนุษย์กระจายไปอยู่ตามดาวต่าง ๆ ไม่มีเส้นเขตแดนอีกต่อไป แต่ละดาวเดินทางหากันด้วยระบบขนส่งข้ามดวงดาว ทุกคนมีพลังวิเศษที่ใช้ได้ตามถนัด ทำนองเดียวกัน รุ่น Z จากกรุงเทพฯ อีกคนหนึ่งบอกว่าตนเห็นภาพโลกอนาคตที่มีนวัตกรรมล้ำสมัย เช่น ไทม์แมชชีนและเครื่องมือทางการแพทย์ต่าง ๆ โดยตัวเองจะรับบทเป็นนักนวัตกรรมที่เก่งกาจคอยถ่ายทอดความรู้ให้คนอื่น ๆ เขามองว่าโลกอนาคตแบบนี้น่าจะเป็นโลกที่น่าค้นหาและน่าสนุกตื่นเต้น เพราะมนุษย์อาจจะมีความสามารถพิเศษคล้ายเวทย์มนต์หรือการเล่นแร่แปรธาตุเหมือนในนิยายแฮร์รี่ พอตเตอร์ แต่ทั้งหมดยังถูกกำกับด้วยความรู้และกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้าไปอีกระดับ เรื่องเล่าที่คล้ายคลึงกันยังปรากฏในกลุ่ม รุ่น Z ที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งกล่าวถึงโลกที่เต็มไปด้วยตึกสูงและเทคโนโลยีระดับสูงมากมาย มีเทคโนโลยีการแพทย์ก้าวหน้า ผู้คนอายุยืนขึ้น รวมถึงมีหุ่นยนต์มาช่วยทำงานแทนมนุษย์ด้วย

### การวิเคราะห์ผ่านลักษณะ "ยึดมั่นขนบธรรมเนียม" กับ "เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง"

เพื่อบรรยายการรับรู้ภาพลักษณ์หรือภาพเหมารวมที่มีต่อคนแต่ละรุ่น และเพื่อศึกษาว่าคุณลักษณะความแตกต่างระหว่างรุ่นที่รวบรวมจากการทบทวนวรรณกรรมก่อนหน้านี้ สามารถแบ่งความเป็นรุ่นของไทยได้หรือไม่และอย่างไร ทีมวิจัยได้รวบรวมคำบรรยายลักษณะคนรุ่นต่างๆ จากวรรณกรรมวิจัยที่ศึกษาความแตกต่างระหว่างรุ่น และจากการสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในคำบรรยายแต่ละข้อ และได้เลือกคุณลักษณะ 30 ข้อ ไปใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ โดยมีผู้ให้ข้อมูลจากทุกรุ่น และผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนถูกสุ่มให้ประเมินคนรุ่นอื่นหนึ่งรุ่น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่มุ่งจัดกลุ่มข้อคำถามที่คนรับรู้และประเมินไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากอาจจะมีองค์ประกอบสำคัญบางอย่างร่วมกัน เข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน โดยสกัดองค์ประกอบด้วยวิธี Principal Axis Factoring และหมุนแกนด้วยวิธี Promax เพื่อปรับโมเดลให้แบ่งกลุ่มข้อคำถามที่อยู่ในแต่ละองค์ประกอบให้มีความชัดเจนขึ้น

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่าสามารถแบ่งออกคุณลักษณะที่มีได้เป็น 3 กลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ตั้งชื่อกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 คือ ลักษณะ "เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง" กลุ่มที่ 2 คือ ลักษณะ "ยึดมั่นขนบธรรมเนียม" และกลุ่มที่ 3 คือ ลักษณะทางลบ ดังตารางที่ 3T-06 โดยมี 3 คุณลักษณะที่ไม่สามารถจัดอยู่ในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้ (cross-loading) จึงไม่ได้ถูกนำเสนอผ่านการแบ่งองค์ประกอบนี้ ลักษณะทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ ข้อ "รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)" ข้อ "ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง" และข้อ "มีประสบการณ์และเข้าใจโลก" (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 8.2)

ตารางที่ 3T-06: การแบ่งองค์ประกอบของภาพเหมารวม

องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะ "เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง"	องค์ประกอบที่ 2 ลักษณะ "ยึดมั่นขนบธรรมเนียม"	องค์ประกอบที่ 3 ลักษณะทางลบ
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยผู้อื่น</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• หัวรั้นดื้อดึง</li> <li>• ชอบตัดสินผู้อื่น</li> <li>• ขี้บ่น</li> <li>• เอาผลประโยชน์ตนเองเป็นที่ตั้ง</li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>• อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล</li> <li>• มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ</li> <li>• รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> <li>• เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• เก่งใจให้เกียรติคนที่อาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีความอดทน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย</li> </ul>
---	--	--

เมื่อใช้ข้อมูลการประเมินคนรุ่นต่างๆ ทั้งหมดมาวิเคราะห์องค์ประกอบจนแบ่งคุณลักษณะต่างๆ ได้ 3 กลุ่มหรือ 3 องค์ประกอบแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าคุณลักษณะแต่ละรุ่นถูกมองเหมารวมด้วยลักษณะใดบ้างในแต่ละองค์ประกอบ โดยลักษณะที่เป็นภาพเหมารวมของคนแต่ละรุ่น ซึ่งหมายถึงลักษณะที่คนกลุ่มอื่นมองว่าเป็นลักษณะที่คนในรุ่นหนึ่งๆ มักเป็นเหมือนกันไปหมด โดยมีเกณฑ์ 2 ข้อที่ใช้ตัดสินว่าคุณลักษณะข้อใดบ้างที่จัดว่าเป็นภาพเหมารวม (ตามเกณฑ์ของ Finkelstein และคณะ, 2013)<sup>3</sup> ได้แก่

1) มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 คะแนน จากคะแนนที่เป็นได้คือ 1-7 หมายความว่า โดยเฉลี่ยแล้วผู้ประเมินเห็นว่ากลุ่มเป้าหมายที่ถูกประเมินมีคุณลักษณะนั้นสูงมากหรือต่ำมากอย่างชัดเจน

2) มีค่าส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ย (average deviation) ซึ่งคำนวณโดยนำคะแนนประเมินจากแต่ละคนมาลบกับค่าเฉลี่ยในข้อ 1 เปลี่ยนคะแนนเบี่ยงเบนของแต่ละคนให้เป็นคะแนนสัมบูรณ์ (ไม่มีเครื่องหมายติดลบ) แล้วหารด้วยจำนวนผู้ตอบแบบสำรวจ ต้องมีค่าต่ำกว่า 1.17 (ตามวิธีการหา interrater agreement ของ



Burke และ Dunlap, 2002)<sup>4</sup> หมายความว่า โดยเฉลี่ยแล้วผู้ประเมินค่อนข้างเห็นตรงกันว่ากลุ่มเป้าหมายที่ถูกประเมินนั้นมีคุณลักษณะดังกล่าวในระดับนั้นๆ

ตัวอย่างเช่น ลักษณะ “รักชาติ” จะเป็นภาพเหมารวมของคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ เมื่อค่าเฉลี่ยผลการประเมินลักษณะ “รักชาติ” ที่คนรุ่นอื่นๆ ประเมินเบบี้บูมเมอร์มีค่าเกิน 5 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยต่ำกว่า 1.17 หมายความว่าคนรุ่นอื่นๆ เห็นตรงกันว่าคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์มีลักษณะ “รักชาติ” อย่างชัดเจน แต่หากค่าเฉลี่ยไม่ถึง 5 แสดงว่ามีลักษณะ “รักชาติ” ไม่ชัดเจน และหากค่าส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยสูงกว่า 1.17 แสดงว่าคนรุ่นอื่นคิดไม่ตรงกัน บางคนเห็นว่าเบบี้บูมเมอร์รักชาติน้อย (ให้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก) บางคนคิดว่าเบบี้บูมเมอร์รักชาติมาก (ให้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยมาก) ก็จะไม่ถือว่า “รักชาติ” เป็นลักษณะที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์อย่างเหมารวม

เมื่อวิเคราะห์ตามแนวทางนี้ พบว่าคนรุ่น B และ X ถูกมองเหมารวมในคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งลักษณะที่จัดอยู่ในกลุ่ม “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” ทั้งสิ้น (เช่น ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน) ให้ความสำคัญกับครอบครัว รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง) เลื่อมใสในศาสนา ห่วงใยดูแลผู้อื่น ในขณะที่คนรุ่น Y และ Z ถูกมองเหมารวมในคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งลักษณะที่จัดอยู่ในกลุ่ม “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” (เช่น กล้าพูดกล้าแสดงออก ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ) ทั้งนี้ ด้านคุณลักษณะทางลบของทุกรุ่นได้รับการประเมินไม่สุดโต่ง (ไม่ต่ำกว่า 3 และไม่สูงกว่า 5) จึงไม่ปรากฏเป็นภาพเหมารวมของคนรุ่นใด กล่าวคือ ในกลุ่มตัวอย่างนี้และชุดแบบสอบถามนี้ ไม่พบการมองคนรุ่นอื่นแบบเหมารวมในทางลบ

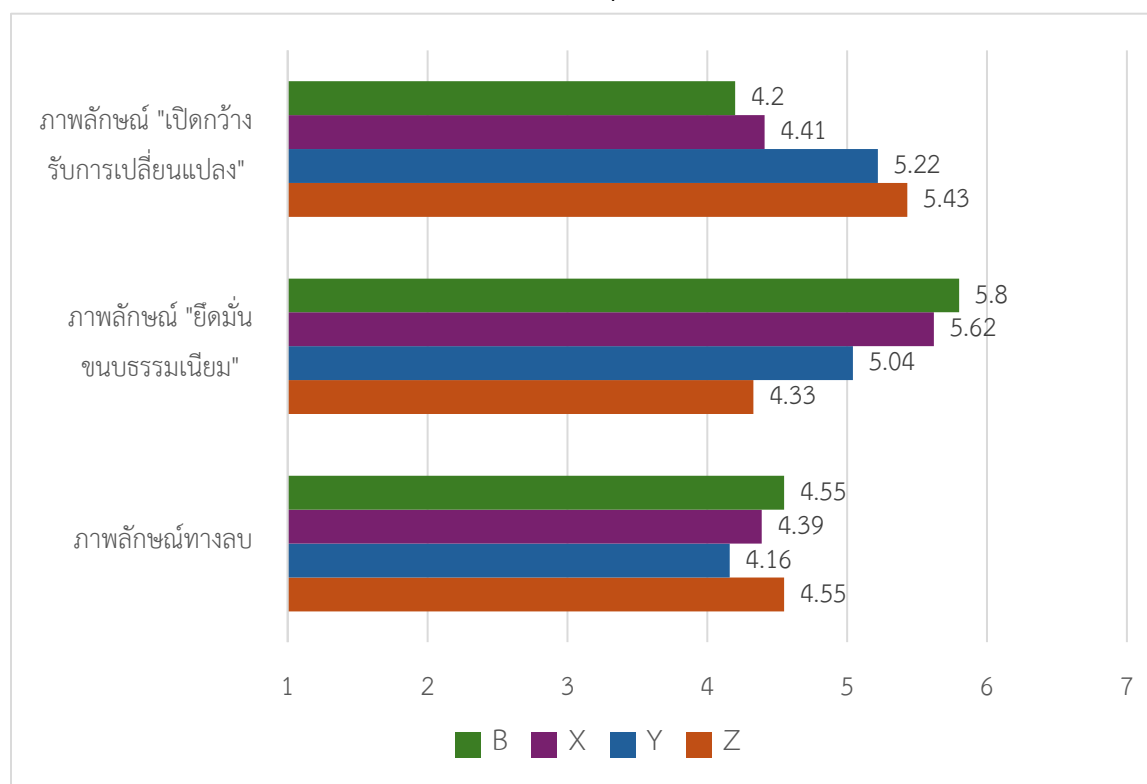
กล่าวได้ว่า การรับรู้รุ่นของคนไทยเป็นการมองผ่านเลนส์ของลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” และลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” เป็นหลัก คนรุ่น B และ X มีภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ต่ำและมีภาพลักษณ์ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” สูง คนบางรุ่นอาจมีภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” สูงและมีภาพลักษณ์ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” ต่ำ (เช่น คนรุ่น Z) ส่วนคนบางรุ่นอาจมีภาพลักษณ์ทั้ง 2 แบบคละกัน และอาจมีความแตกต่างหลากหลายกันไประหว่างบุคคล ทำให้คนรุ่นอื่นไม่ได้มองว่ามีลักษณะเหมารวมมากนัก (เช่น คนรุ่น Y ที่มีลักษณะที่ถูกคนรุ่นอื่นมองอย่างเหมารวมเพียงข้อเดียวคือ กล้าพูดกล้าแสดงออก)

เนื่องจากแนวโน้มที่พบว่า คนรุ่น B และ X ซึ่งเป็นรุ่นที่อายุมาก ดูเหมือนจะถูกมองเป็นกลุ่มก้อนคล้ายกัน ในขณะที่คนรุ่น Y และ Z ซึ่งเป็นรุ่นที่อายุน้อย ก็ถูกมองเป็นกลุ่มก้อนคล้ายกันอีกหนึ่งกลุ่ม บนมิติของคุณลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” และลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” ผู้วิจัยจึงคำนวณคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะในองค์ประกอบทั้งสามและใช้ในการเปรียบเทียบในการวิเคราะห์ต่อไป นอกจากนี้ข้อมูลจากแบบสำรวจแล้ว การนำข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำกิจกรรมพลเมืองจินตนาการมาประกอบการวิเคราะห์ยังช่วยให้เห็นภาพข้อสรุปดังกล่าวได้ชัดเจนมากขึ้นด้วย

#### ลักษณะร่วมของคน “รุ่นอายุมาก”

คนรุ่น B และคนรุ่น X ถูกประเมินโดยคนรุ่นอื่นว่ามีคะแนนต่ำในด้านภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2 และ 4.41 ตามลำดับ) ในขณะที่เดียวกันก็มีคะแนนสูงในด้านภาพลักษณ์ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.8 และ 5.62 ตามลำดับ) โปรดดูภาพที่ 3-05

ภาพที่ 3-05: คะแนนเฉลี่ยภาพลักษณ์ของคนแต่ละรุ่น



เมื่อพิจารณาร่วมกับความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พบว่า คนรุ่นอายุมาก อันได้แก่คนรุ่น B และรุ่น X นั้น มีลักษณะร่วม คือ มีความเป็นอนุรักษ์นิยม โดยความอนุรักษ์นิยมของทั้ง 2 รุ่น

เด่นชัดในประเด็นทางสังคมมากกว่าประเด็นทางการเมือง ซึ่งเป็นประเด็นที่มีแนวโน้มจะยอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ได้แก่ การให้อิสระด้านทรงผมและเครื่องแบบนักเรียน (ค่าเฉลี่ยของนครุ่น B และ X ที่ไม่เห็นด้วยกับข้อนี้ คือ 2.63 และ 2.77 ตามลำดับ) การทำแท้งเสรี (ค่าเฉลี่ยของนครุ่น B และ X ที่ไม่เห็นด้วยกับข้อนี้ คือ 1.81 และ 2.50 ตามลำดับ) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเรื่องศาสนา (ค่าเฉลี่ยของนครุ่น B และ X ที่ไม่เห็นด้วยกับข้อนี้ คือ 2.83 และ 3.81 ตามลำดับ) การเปลี่ยนค่านิยมเรื่องการเลี้ยงดูพ่อแม่ (ค่าเฉลี่ยของนครุ่น B และ X ที่ไม่เห็นด้วยกับข้อนี้ คือ 2.80 และ 2.96 ตามลำดับ) กฎหมายสุราเสรี (ค่าเฉลี่ยของนครุ่น B และ X ที่ไม่เห็นด้วยกับข้อนี้ คือ 2.97 และ 3.78 ตามลำดับ) การแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (ค่าเฉลี่ยของนครุ่น B และ X ที่ไม่เห็นด้วยกับข้อนี้ คือ 3.55 และ 3.93 ตามลำดับ) (โปรดดูตารางที่ 3T-07)

ตารางที่ 3T-07: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น

ประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	รุ่น											
	B			X			Y			Z		
	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
ให้อิสระทรงผม/ เครื่องแบบนักเรียน	307	2.63	2.15	397	2.77	1.96	424	4.03	2.11	298	5.16	1.79
ยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้เลือกนายก	305	4.67	2.35	395	5.08	2.17	423	5.89	1.78	298	6.22	1.39
แก้ไขกฎหมายมาตรา 112	301	3.55	2.48	387	3.93	2.33	419	4.94	2.32	294	5.79	1.99
กฎหมายสมรสเท่า เทียม	304	3.70	2.40	395	4.64	2.19	422	5.49	1.86	299	6.10	1.62
ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร	306	3.99	2.50	395	4.51	2.33	421	5.51	1.95	298	6.17	1.52
การทำแท้งเสรี	306	1.81	1.63	391	2.50	1.96	416	3.57	2.32	297	4.77	2.31
เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา	306	2.83	2.15	393	3.71	2.30	423	4.44	2.20	298	5.36	2.05
กฎหมายสุราเสรี	305	2.97	2.20	395	3.78	2.27	424	4.72	2.23	299	5.03	1.98
เปลี่ยนค่านิยมเรื่องต้อง เลี้ยงดูพ่อแม่	306	2.80	2.40	394	2.96	2.21	423	3.84	2.25	299	4.65	2.20

ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นในการชุมนุม	307	3.23	2.15	395	4.00	2.17	424	4.72	2.03	299	5.46	1.65
---------------------------------	-----	------	------	-----	------	------	-----	------	------	-----	------	------

นอกจากนั้น การสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบว่าข้อมูลสนับสนุนที่ทำให้เห็นว่าคนทั้งสองรุ่นนี้มีความเกี่ยวพันในฐานะคู่รุ่นเดียวกัน โดยพวกเขา อันได้แก่ คนรุ่น B และคนรุ่น X เป็นรุ่นที่ให้การยอมรับซึ่งกันและกันมากที่สุด เช่น A83 อายุ 76 ปี ซึ่งออกตัวพูดถึงจากประสบการณ์ส่วนตัวว่าตนมีลูกซึ่งเป็นคนรุ่น X ที่เป็นคนเก่งและมีน้ำเสียงชื่นชมคนรุ่นนี้ตลอดเวลา “คนรุ่น X มีประสบการณ์มากกว่ารุ่นเด็กกว่านี้ ส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จเก่งนะ เช่น ลูกผม เค้เก่งมาก ความมั่นใจเค้าจะสูง เค้าจะรู้สึกที่ตัวเองสมัยใหม่กว่าเป็นคนรุ่นที่เด่นกว่าคนรุ่นอื่นๆ”

#### ลักษณะร่วมของคน “รุ่นอายุน้อย”

ในทางตรงกันข้าม ภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” กระจุกตัวอยู่ใน Y และ Z ดังจะเห็นว่าคนรุ่น Y และ Z ถูกประเมินว่ามีคะแนนสูงในด้านภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.22 และ 5.43 ตามลำดับ) และมีคะแนนต่ำในด้านภาพลักษณ์ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.04 และ 4.33 ตามลำดับ) โปรดดูภาพที่ 3-05

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจแบบสอบถาม คนรุ่น Y มีองค์ประกอบร่วมกับคนรุ่น Z หลายประการ ดังจะเห็นว่า แม้คนรุ่น Y มีคุณลักษณะที่ผ่านเกณฑ์ในการเป็นภาพเหมารวมเพียง 1 ลักษณะ และคนรุ่น Y มีการมองตนเองในแบบที่แตกต่างหลากหลาย ทำให้คุณลักษณะร่วมที่คนรุ่น Y มองตนเองก็มีจำนวนที่ผ่านเกณฑ์น้อยเช่นกัน แต่ทุกคุณลักษณะที่ผ่านเกณฑ์ล้วนเป็นภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ในกลุ่มเดียวกับคนรุ่น Z ทั้งสิ้น (โปรดดู ตารางที่ 3T-02 คุณลักษณะของคนรุ่น Y และ ภาพที่ 3-05)

อย่างไรก็ตาม แม้รุ่น Y จะมีปัญหาและเห็นไม่ตรงกับรุ่น Z อยู่บ้าง แต่องค์ประกอบทางความคิดของคนรุ่น Y ก็ยังเป็นแนวคิดแบบเสรีนิยม ดังจะเห็นว่าจากการสัมภาษณ์เชิงลึกคนรุ่น Y อย่าง A74 ซึ่งกล่าวว่า แม้เธอจะไม่เคยไปร่วมการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 และมองว่ายุทธวิธีและประเด็นในการเรียกร้องของการเคลื่อนไหวไม่ชัดเจนมากพอ แต่เธอก็สนับสนุนข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ทุกข้อ รวมถึงยังมีความตื่นตัวทางการเมืองไม่แตกต่างกับคนรุ่น Z หรือกรณีของ A44 เขากล่าวว่าตั้งใจไปร่วมการชุมนุมคนรุ่นใหม่แทบทุกวัน “ช่วง 63-64 ผมตั้งใจไปมีอบมาก ๆ เพราะช่วงนั้นกำลังหมดไฟ ผมเรียนจบรัฐศาสตร์มา

และเคยทำกิจกรรมทางการเมืองมาก่อนหน้าด้วย แต่พอไปทำงานองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศแล้วไม่ได้ทำอะไรเกี่ยวกับเรื่องการเมืองจริงจังเลย ประกอบกับช่วงนั้นลาออกกำลังจะเปลี่ยนงานใหม่ เลยว่างมากขึ้น ทำให้ไปมีมือได้แทบทุกวัน ช่วงนั้นรู้สึกได้เติมไฟให้กับตัวเองอีกครั้ง”

ที่สำคัญคนรุ่น Y ยังยอมรับรุ่น Z ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต ในการเก็บข้อมูลในกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” พบว่าลักษณะร่วมที่สำคัญอีกประการหนึ่งของรุ่น Y คือเป็นคนกลุ่มเดียวที่ให้ความสำคัญกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างรุ่น กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมในรุ่น Y หลายคนกล่าวว่า ปัญหาสำคัญที่โลกอนาคตจะต้องเผชิญแน่ๆ คือการที่คนจะห่างเหินกันขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ขณะเดียวกัน โลกที่เปลี่ยนไปก็ทำให้ความต้องการของคนรุ่นหลังเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นเราจึงไม่ควรยึดเอาความปรารถนาของตัวเองเป็นที่ตั้ง

ในบทสนทนาช่วงหนึ่งหลังนำเสนอดาวของทุกกลุ่ม คณะผู้วิจัยโยนคำถามกลับไปในวงสนทนาว่า จะเกิดอะไรขึ้นถ้าคนรุ่นใหม่ในอนาคตไม่เห็นด้วยกับดาวที่เราออกแบบมาแล้วเป็นอย่างดี น่าสังเกตว่าผู้ที่ตอบคำถามข้อนี้เป็นกลุ่มแรกๆ คือรุ่น Y โดยให้ความเห็นไปในทำนองเดียวกันว่า สุดท้ายแล้ว ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนต่างรุ่นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อถามย้อนกลับไปว่าเราควรแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าวอย่างไร รุ่น Y คนหนึ่งเสนอว่า อุปสรรคอยู่ที่การส่งต่อเจตนารมณ์ไปหาคนรุ่นใหม่ ถ้าเราไม่ส่งต่อเจตนารมณ์เหล่านี้ไปให้ถึงรุ่นถัดไป เขาก็จะไม่เข้าใจว่าโลกที่เราสร้างสำคัญอย่างไร เพราะคนรุ่นใหม่ย่อมมีความคิดเป็นของตัวเอง ขณะที่รุ่น Y อีกคนกล่าวว่า ถ้าคนรุ่นใหม่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงจริงๆ ก็ควรต้องยอมปล่อยให้มันเป็นเช่นนั้น และเราไม่ควรจำกัดว่าโลกแบบที่เราต้องการเป็นโลกที่ดีที่สุดเสมอไป

ประเด็นนี้จะสะท้อนว่าคนรุ่น Y กำลังใช้ชีวิตอยู่ในความขัดแย้งระหว่างรุ่นโดยตรง หรืออาจเคยเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างรุ่นกับผู้ใหญ่ที่ไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์ดังกล่าวจึงหล่อหลอมเป็นชุดความคิดที่ว่า ตนเองจะไม่ทำเหมือนที่ผู้ใหญ่ทำ และพร้อมจะให้คนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ต้องการ

#### ความแตกต่างระหว่างคน “รุ่นอายุมาก” และ “รุ่นอายุน้อย”

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าคนรุ่น “รุ่นอายุมาก” และ “รุ่นอายุน้อย” มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน 7 ด้านได้แก่ แนวคิดทั่วไป ความรู้สึกขัดแย้ง-เป็นมิตร-เป็นภัยคุกคามต่อกัน มุมมองทางการเมือง การเลือกพรรคการเมือง วัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องการแก้ไขปัญหา และการใช้สื่อ

แนวคิดอนุรักษ VS แนวคิดเสรีนิยม: ผลลัพธ์จากข้อมูลพบว่าคนรุ่นอายุมากมีแนวโน้มมีความแบบอนุรักษนิยม ในขณะที่คนรุ่นอายุน้อยมีความคิดแบบเสรีนิยม จากแบบสอบถามคนรุ่นอายุมากซึ่งส่วนใหญ่เป็นรุ่น B และ X มีลักษณะร่วมคือ เลื่อมใสในศาสนา ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน) และมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับประเด็นที่คนรุ่นอายุน้อยเรียกร้องและต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการให้อิสระทรงผมและเครื่องแบบนักเรียน การทำแท้งเสรี การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเรื่องศาสนา การเปลี่ยนการนิยมเรื่องการเลี้ยงดูพ่อแม่ การผ่านกฎหมายสุราเสรี และ การแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 จากข้อมูลกิจกรรมจินตนาการพลเมือง พบว่าคนรุ่นอายุมากทั้งรุ่น B และ X ไม่ว่าจะในภูมิภาคใดต่างเน้นการยึดหลักศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธ พวกเขาจินตนาการถึงโลกอนาคตและคำอธิบายปัญหาเชิงสังคมสัมพันธ์กับความเชื่อและหลักคำสอนทางศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนามากที่สุด สถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกจังหวัดทุกภูมิภาค โลกอนาคตของคนทั้งสองรุ่นมักถูกบรรยายด้วยภาพของวัด แทรกด้วยเรื่องเล่าของการยึดมั่นศรัทธาในหลักธรรมคำสอน ลดละเลิกกิเลสตัณหา รวมถึงมีพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และกำกับกิเลสอันเกิดขึ้นได้จากพัฒนาการทางเทคโนโลยีและความอยากได้อะไรก็มีในตัณหาขณะเดียวกัน ศาสนายังถูกใช้อธิบายว่าเป็นสาเหตุของปัญหาทางสังคมนานปีการ

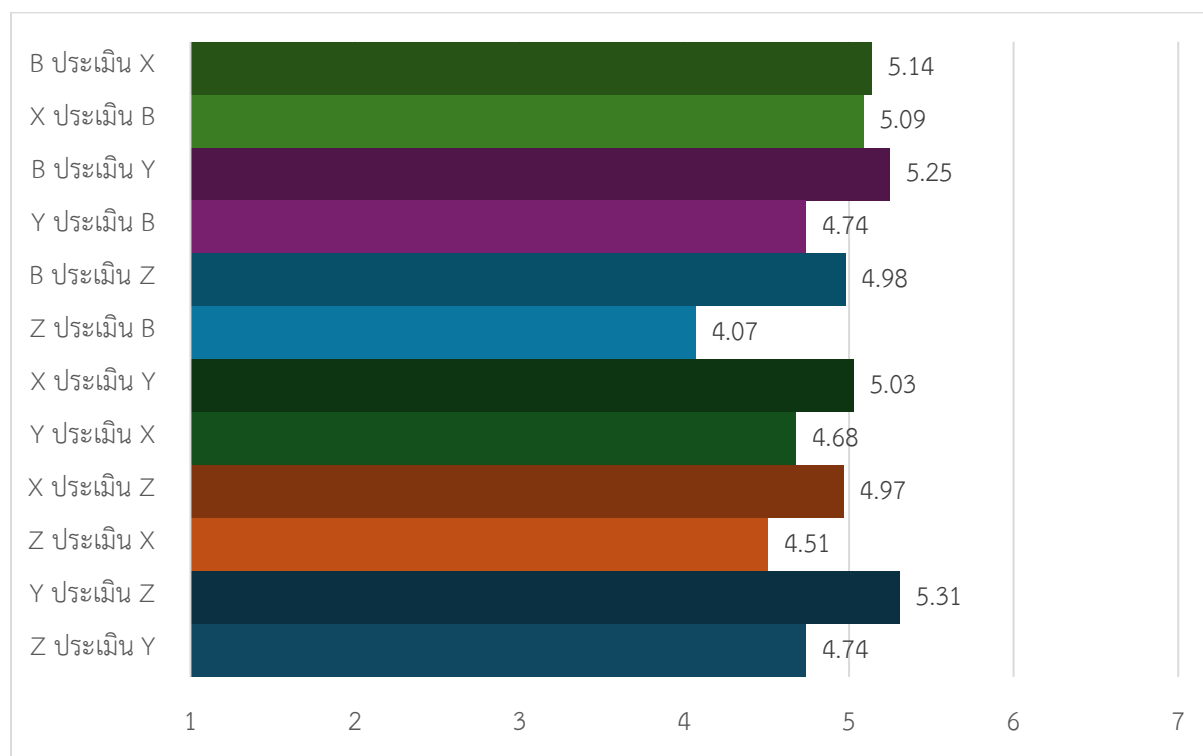
ในทางตรงกันข้ามคุณลักษณะของคนรุ่นอายุน้อยซึ่งกระจุกตัวอยู่ในรุ่น Y และ Z มีความเป็นเสรีนิยมสูงมากโดยเฉพาะประเด็นด้านการเมืองและนโยบายที่เรียกร้องในช่วงการชุมนุม มีเพียงบางประเด็นที่โดยเฉลี่ยพวกเขาไม่ได้มีความคิดเห็นแบบเสรีนิยมสุดขั้ว และยังมีความเห็นที่แตกต่างหลากหลายภายในรุ่น เช่น การทำแท้งเสรี แต่ความเห็นทั้งหมดก็ยังมีความเป็นเสรีนิยมมากกว่าคนรุ่นอายุมาก (ภาพที่ 3-01)

เช่นเดียวกัน การจัดกิจกรรมจินตนาการพลเมืองพบว่า รุ่น Y กับ Z มีความคิดแบบเสรีนิยมสูงมาก แม้เรื่องศาสนาจะมีพูดถึงบ้างในกลุ่มคนรุ่น Y แต่ก็มองศาสนาในมุมเสรีนิยมมากกว่า ในขณะที่รุ่น Z ไม่ได้พูดถึงบทบาทและที่ทางของศาสนาและความเชื่อเลยเมื่อพูดถึงอนาคต ซ้ำยังมีแนวโน้มจะให้ภาพอนาคตเชื่อมโยงกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ รุ่น Y ซึ่งพูดถึงความสำคัญของศาสนาดังที่กล่าวไป มีมุมมองที่เปิดกว้างมากกว่าเมื่อเทียบคนรุ่น B และ X ยกตัวอย่างเช่น รุ่น Y คนหนึ่งให้ความเห็นว่า มนุษย์ในโลกอนาคตยังคงมีความคิดจิตใจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมี “สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ” ควบคู่ไปด้วย อย่างไรก็ตาม เธออธิบายบทบาทของ “สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ” นี้ ในแง่ของการช่วยบรรเทาความเครียดที่เกิดจากการใช้ชีวิตและการทำงาน มากกว่าจะเป็นเรื่องความตึงเครียดศีลธรรม นอกจากนี้ รุ่น Y บางคนยังพูดถึงความสำคัญของความเชื่อในโลกอนาคต แต่ย้ำว่าควรเป็นโลกที่เปิดกว้างสำหรับความเชื่อที่หลากหลาย รองรับทุกความเชื่อ ไม่ใช่พุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ น่าสังเกตว่าประเด็นร่วมสมัย อาทิ ชีวิตแบบปัจเจก การต่อต้านการบูลลี่ ความสัมพันธ์แบบ toxic โรคซึมเศร้า ฯลฯ ล้วนแต่เป็นประเด็นที่รุ่น Y และ Z พุดถึงเยอะกว่าอย่างมีนัยสำคัญ สิ่งนี้ปรากฏชัดเมื่อทั้งสองรุ่นต้องอธิบายถึงหน้าตาของสังคมในอีก 500 ปีข้างหน้า และถกเถียงกับปัญหาที่พวกเขาอยากแก้ไข

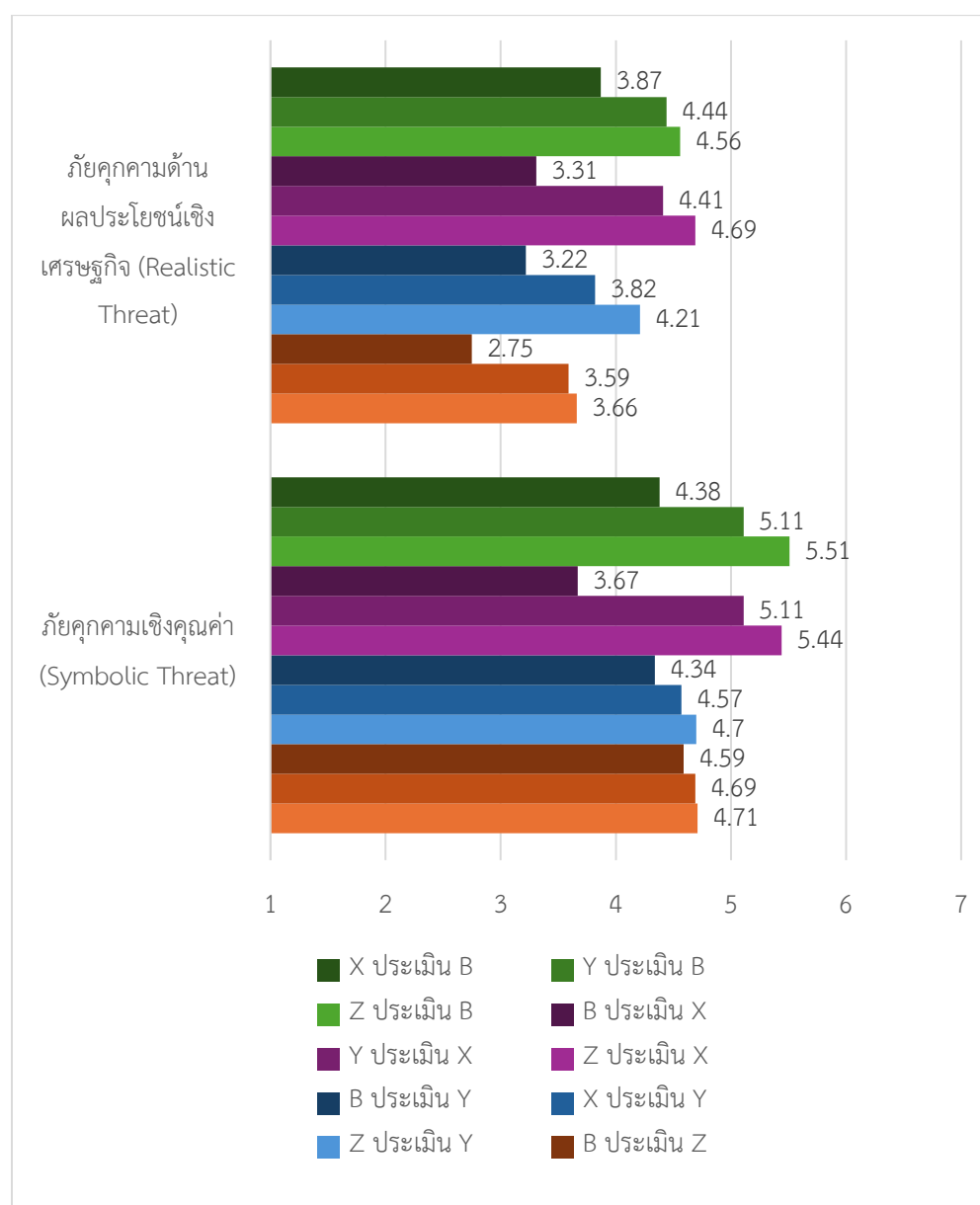
ความรู้สึกขัดแย้ง-เป็นมิตร-เป็นภัยคุกคามต่อกัน: จากการประมวลข้อมูลแบบสอบถามพบว่า ความแตกต่างระหว่างวัยมีอิทธิพลทางตรงต่อความรู้สึกขัดแย้ง เป็นมิตร หรือเป็นภัยคุกคามต่อกันและกัน โดยคนกลุ่มรุ่นอายุมาก ทั้ง B และ X เป็นคู่รุ่นที่รู้สึกดีต่อกัน มากกว่าที่พวกเขา รู้สึกกับคนรุ่นอายุน้อย ดังจะเห็นว่า คนทั้ง 2 รุ่นนี้ต่างตอบเจตคติทางบวกแก่กันละกัน กล่าวคือ คนรุ่น B ประเมินเจตคติต่อคนรุ่น X ด้วยคะแนนที่สูง ( $M = 5.14$ ) ในขณะที่คนรุ่น X ก็ประเมินเจตคติต่อคนรุ่น B ด้วยคะแนนที่สูงเท่า ๆ กัน ( $M = 5.09$ ) รูปแบบนี้แตกต่างจากคู่รุ่นอื่น เช่น คู่รุ่น B กับ Y ที่รายงานเจตคติต่ออีกรุ่นด้วยคะแนนที่ต่างกัน ( $M = 5.25$  และ  $M = 4.74$  ตามลำดับ) (ภาพที่ 3-06)

**ภาพที่ 3-06:** ค่าเฉลี่ยของเจตคติ แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน



ในด้านความรู้สึกเป็นภัยคุกคาม โดยทั่วไปคนรุ่นอายุมากส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้สึกกว่าคนรุ่นอายุน้อยเป็นภัยคุกคามด้านผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ แต่ในรายละเอียดของข้อมูลจะพบว่าเมื่อให้คนรุ่นอายุมากอย่าง B ประเมินความรู้สึกที่มีต่อรุ่นอื่นๆ พบว่าเขามองคนรุ่น Y และ Z เป็นภัยคุกคามเชิงคุณค่าของเขามากกว่ารุ่น X และยิ่งอายุห่างกันมากเท่าไรความรู้สึกเป็นภัยคุกคามก็เพิ่มขึ้นมากเท่านั้น ดังจะเห็นว่า คนรุ่น B รายงานภัยคุกคามเชิงคุณค่าที่รับรู้จากคนรุ่น X ( $M = 3.67$ ) น้อยกว่าที่รับรู้จากคนรุ่น Y ( $M = 4.34$ ) และรุ่น Z ( $M = 4.59$ ) (ภาพที่ 3-07)

ภาพที่ 3-07: ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ภัยคุกคาม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน

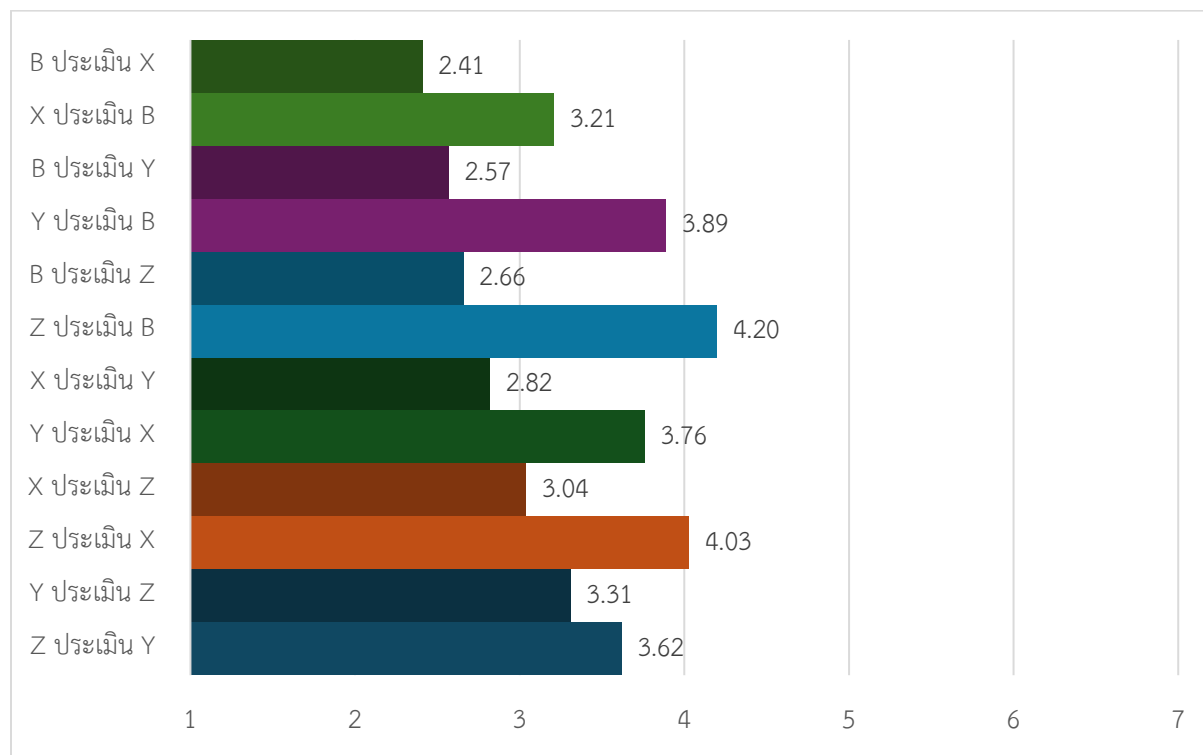




ในขณะที่คนรุ่นอายุน้อย ซึ่งหมายรวมถึงคนรุ่น Z ทั้งหมดและบางส่วนของ Y มีความรู้สึกที่ดีและเป็นมิตรต่อกันมากกว่ารุ่นอื่นๆ แม้ว่าพวกเขาจะมีความรับรู้ถึงความขัดแย้งในระดับที่เท่ากัน ซึ่งหมายความว่าในเรื่องนี้ความขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายมีอำนาจต่อรองพอบๆ กัน จึงแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาถึงความไม่พอใจที่มีต่อกันและถกเถียงกันอย่างเปิดเผย ซึ่งตรงข้ามกับความสัมพันธ์ที่ทั้ง Y และ Z มีต่อคนรุ่นอายุมากที่พวกเขาไม่พอใจและรู้สึกว่ามีปัญหาด้วย แต่คนรุ่นอายุมากกลับไม่ได้รับรู้ถึงความขัดแย้ง ซึ่งนั่นหมายความว่าพวกเขาไม่ได้แสดงออกหรือไม่สามารถแสดงออกถึงความไม่พอใจที่มีต่อคนรุ่นอายุมากได้

นอกจากนั้น คนรุ่นอายุน้อยยังรู้สึกว่าคนรุ่นอายุมากเป็นภัยคุกคามทั้งในมิติด้านภัยคุกคามเชิงเศรษฐกิจ/ผลประโยชน์ และภัยคุกคามเชิงคุณค่า/ค่านิยม มากกว่าที่ Y และ Z รู้สึกต่อกัน ดังจะเห็นว่า ทั้ง 2 รุ่นต่างก็ให้คะแนนเจตคติที่มีต่ออีกฝ่ายสูงกว่าที่ให้คะแนนแก่รุ่นของคนอายุมาก (ภาพที่ 3-06) นอกจากนี้หากพิจารณาข้อมูลเรื่องความถี่ของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น คนรุ่น Y และ Z ต่างก็รายงานความขัดแย้งที่มีต่ออีกฝ่ายอย่างสมดุลกัน กล่าวคือ คนรุ่น Y รายงานว่าตนมีความขัดแย้งกับคนรุ่น Z ( $M = 3.31$ ) ในระดับที่ใกล้เคียงกับที่คนรุ่น Z รายงานความขัดแย้งที่มีต่อคนรุ่น Y ( $M = 3.62$ ) (ภาพที่ 3-08) ความสมดุลนี้อาจสะท้อนถึงความสมดุลทางอำนาจระหว่างคนทั้ง 2 รุ่น เมื่อเกิดความขัดแย้ง คนทั้ง 2 รุ่นต่างนำประเด็นปัญหามาพูดคุยกันอย่างเปิดเผย การรับรู้ความขัดแย้งของทั้ง 2 ฝ่ายจึงตรงกัน รูปแบบนี้ไม่ได้พบในคู่รุ่น B และรุ่น X โดยรุ่น X รายงานว่าตนมีความขัดแย้งกับรุ่น B ( $M = 3.21$ ) สูงกว่าที่รุ่น B ประเมินความขัดแย้งต่อคนรุ่น X ( $M = 2.41$ ) เหตุผลอาจเป็นเพราะเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างคู่รุ่น คนรุ่น B ไม่ได้รับรู้ถึงความขัดแย้งดังกล่าว จึงรายงานความขัดแย้งในระดับที่ต่ำ

ภาพที่ 3-08: ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งทางการเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน



การแก้ไขปัญหาทางการเมือง: หากพิจารณาความแตกต่างความคิดเห็นที่พวกเขามีต่อการแก้ไขปัญหาการเมือง โดยเน้นการเมืองในความหมายแคบ ซึ่งหมายถึง รัฐบาล การเมือง ผู้นำ และปัญหาที่เกี่ยวข้อง คนทั้ง 2 รุ่นมีความเห็นที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

จากข้อมูลที่ได้รับในกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” สังคมที่ดีในความหมายของรุ่น B และ X มักเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมในสังคมก่อนอุตสาหกรรม มีผู้นำที่ดี คนทุกคนเป็นคนดี มีศีลธรรมค้ำจุนจิตใจ ปราศจากการโกงกินคอร์รัปชัน เมื่อเจาะจงลึกไปในรายละเอียด พบว่ารุ่น X มีแนวโน้มจะพูดถึงการเมืองแบบชาวสะอาด ปราศจากการเล่นพรรคเล่นพวก และไม่มี ความขัดแย้งทางการเมือง มากกว่าจะให้ความสำคัญกับตัวผู้นำเพียงอย่างเดียว ขณะที่ประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำแทบไม่ใช่อุปสรรคสำหรับรุ่น B และรุ่น X เลย ข้อยกเว้นมีเพียงกรณีเดียว คือเมื่อรุ่น B และ X มาจากกลุ่มที่มีรายได้น้อย ดังนั้นจึงเห็นความสำคัญของปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมทางสังคม และสามารถเสนอทางออกในเชิงโครงสร้างมากกว่าได้ เช่น พูดถึงบทบาทของรัฐบาลในการออกนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ การลดภาษี เพิ่มค่าแรง ลดค่าไฟ เพื่อช่วยเหลือประชาชน

ในทางตรงกันข้ามคนรุ่นอายุน้อยทั้งหมดให้ความสำคัญกับปัญหา “ความเหลื่อมล้ำในสังคม” และในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวพวกเขาให้ความสำคัญการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ที่จะทำให้เกิด “ความเท่าเทียมกัน” หรือ “การทำให้ทุกคนเท่ากัน” ยกตัวอย่างเช่น รุ่น Y และ Z มักพูดถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ว่าเป็นปัญหาสำคัญที่อยากแก้ไข ในขณะที่รุ่น X และ B แทบไม่พูดถึงประเด็นนี้เลย

ในการเก็บข้อมูล เราได้เห็นความแตกต่างของทั้ง 2 รุ่นอย่างน่าสนใจ เมื่อพูดถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเมืองและสังคมที่คนรุ่นอายุน้อยให้ความสำคัญ คนรุ่นอายุมากกลับมองว่าเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ เนื่องจากความแตกต่างและเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องธรรมชาติและในหลายกรณีเชื่อมโยงปัญหาดังกล่าวกับกรอบคิดทางศาสนาว่าด้วยเรื่อง “เวรกรรม” ในทางตรงกันข้ามคนรุ่นอายุน้อยกับมีความเห็นว่าแม้เป็นเรื่องยากที่จะแก้ แต่ต้องแก้เนื่องจากเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด และเชื่อมโยงความเป็นไปได้ในการแก้ไขกับนโยบายของพรรคการเมืองที่พวกเขาเชื่อว่าเป็นตัวแทนของพวกเขาอย่าง อนาคตใหม่และก้าวไกล ดังจะเห็นว่าในบทสนทนาช่วงหนึ่ง หลังครบครวัหนึ่งถกเถียงถึงนิยามว่าด้วยความเหลื่อมล้ำระหว่างกัน โดยสมาชิกรุ่น X จึงถามกลับว่า คำว่าความเหลื่อมล้ำของอีกฝ่ายหนึ่งหมายความว่าอะไร สมาชิกรุ่น Z จึงตอบกลับไปว่า ตนไม่อยากอธิบาย แต่ถ้าให้ต้องนิยามก็ขอนิยามความเหลื่อมล้ำตามที่ “พรรคก้าวไกล” นิยาม บทสนทนาเหล่านี้จบลงเมื่อรุ่น Z กล่าวตัดบทว่า ตนขอคุยเพียงเท่านี้เพราะกลัวจะเป็นเรื่องการเมืองมากเกินไป

การเลือกพรรคการเมือง: ในด้านพฤติกรรมการเลือกพรรคการเมือง พบว่าคนรุ่นอายุมากมีแนวโน้มเลือกพรรคอนุรักษนิยม จากการสำรวจแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลเรื่องอายุและพรรคการเมืองที่เลือกในปี 2566 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์) มาทำการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาว่าอายุมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองที่เลือกหรือไม่ จากการวิเคราะห์ one-way ANOVA แบบ Fisher's โดยแบ่งกลุ่มพรรคการเมืองเป็นผู้เลือกพรรคเพื่อไทย ผู้เลือกพรรคก้าวไกล ผู้เลือกพรรคพลังประชารัฐและรวมไทยสร้างชาติ ผู้เลือกพรรคอื่น ๆ และผู้ที่ไม่ระบุพรรคที่เลือก ผู้วิจัยพบว่า อายุของผู้เลือกพรรคการเมืองแต่ละพรรคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ,  $F(4, 1249) = 63.91, p < .001$  การวิเคราะห์รายคู่แบบ Tukey พบข้อมูลที่น่าสนใจคือ ผู้เลือกพรรคก้าวไกล ( $M = 37.18, SD = 15.21$ ) มีอายุน้อยกว่าผู้เลือกพรรคเพื่อไทย ( $M = 54.35, SD = 15.32$ ) ( $p < .001$ ) และกลุ่มพรรคพลังประชารัฐและรวมไทยสร้างชาติ ( $M = 56.97, SD = 13.21$ ) ( $p < .001$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในขณะที่ข้อมูลการเลือกตั้งของผู้ให้ข้อมูลในปี 2562 และ 2566 พบว่า คนรุ่นอายุมากเป็นฐานเสียงเข้มข้นและจงรักภักดีต่อพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยมและเลือกพรรคเสรีนิยมมากกว่าอนุรักษ์นิยมไม่มาก เมื่อเทียบกลับรุ่นอายุน้อย ในขณะที่คนรุ่นอายุน้อยเลือกพรรคฝั่งเสรีนิยมมากกว่าอนุรักษ์นิยม แทบจะไม่เลือกพรรคอนุรักษ์นิยมเลย ถ้าเลือกก็เลือกแบบ อนุรักษ์นิยมอ่อนอย่างประชาธิปไตย

วัฒนธรรม: ในด้านวัฒนธรรมคนรุ่นอายุมากมีแนวโน้มให้ยึดถือวัฒนธรรมแบบจารีต ในขณะที่คนรุ่นอายุน้อยให้ความสำคัญกับคุณค่าร่วมสมัย

ดังที่กล่าวไปในคุณลักษณะของคนรุ่น B และ X โดยเฉพาะที่พบจากกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” คนรุ่นอายุมากทั้ง B และ X เชื่อมโยงประเด็นด้านวัฒนธรรมกับคุณค่าในอดีต วัฒนธรรมดั้งเดิม ชีวิตในวัยเยาว์ พุทธศาสนา ชีวิตในสมัยอยุธยา ว่าเป็นคุณค่าที่ดีที่ควรรักษาไว้ แต่ไม่ใช่ทุกคนที่เห็นด้วย หากถามถึงโลกที่อยากเห็นในอนาคต คือโลกที่เหมือนโลกในยุคก่อน ที่มีคุณค่าเก่าๆ โบราณ เช่น อยุธยาได้อย่างไร อยากให้สิ่งที่มีสมัยโบราณได้รับการอนุรักษ์รักษาเอาไว้ ไม่อยากให้โลกเปลี่ยนแปลงเยอะ ถ้าเปลี่ยนอยากให้เปลี่ยนไปเป็นแบบที่เป็นตอนเราเด็กๆ

ในขณะที่คนรุ่นอายุน้อย ทั้งรุ่น Y และ Z ต่างเน้นถึงคุณค่าร่วมสมัย เช่น ความเป็นมนุษย์ สุขภาพ กายสุขภาพจิต การเห็นอกเห็นใจกัน (empathy) และคุณค่าความเป็นมนุษย์ หลายคนที่พูดถึงประเด็นนี้มองว่า ไม่ว่าจะอย่างไรโลกในอนาคตต้องเกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นอย่างเลี่ยงไม่ได้ แต่สุดท้ายถ้าคนรุ่นหลังต้องการสิ่งอื่นที่แตกต่างออกไป เราก็จำเป็นต้องยอมให้โลกเปลี่ยนแปลง

การใช้สื่อและเทคโนโลยี: จากการเก็บข้อมูลพบว่าคนรุ่นเก่ามีแนวโน้มไม่ไวใจเทคโนโลยีและรูปแบบในการใช้สื่อที่จำกัด จากกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” ดังที่กล่าวไป จะพบว่าคนรุ่นอายุมาก อันได้แก่คนรุ่น B และ X กล่าวถึงความสำคัญของบทบาทและเทคโนโลยีในอนาคตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 54 เท่านั้น ในขณะที่คนรุ่นใหม่มีมุมมองในด้านบวกกับเทคโนโลยีและมีความสามารถในการใช้สื่อที่หลากหลายมากกว่า ในกิจกรรมจินตนาการพลเมือง พวกเขาพูดถึงเทคโนโลยีมากกว่าร้อยละ 91.5

ขณะที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึกก็พบว่ารูปแบบการใช้สื่อและเทคโนโลยีของคนรุ่นอายุมากและน้อยต่างกัน ในขณะที่คนรุ่นอายุน้อย แม้ว่าพวกเขาจะกล่าวว่าใช้สื่อสังคมออนไลน์ อันได้แก่ทวิตเตอร์ มาเป็นอันดับแรก แต่ก็มักจะกล่าวถึงแพลตฟอร์มอื่นๆ อย่างเฟสบุ๊ก สื่อทางเลือกบนโลกออนไลน์ต่างๆ เช่น The Standard Voice TV ประชาไท และอื่นๆ ที่น่าสนใจคือการสัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทั้งแกนนำที่

จัดการชุมนุมและผู้เข้าร่วมการชุมนุมกล่าวว่าพวกเขาใช้แพลตฟอร์มอย่างอินสตาแกรมในการกระจายข่าว และ/หรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารและมาเข้าร่วมการชุมนุมจากแอปพลิเคชันดังกล่าวเช่นกัน<sup>5</sup> ขณะที่คนรุ่น X และ B ซึ่งเป็นคนรุ่นอายุมากกล่าวหรือถูกกล่าวถึงไปในทางเดียวกันว่าพวกเขาไม่ค่อยถนัดในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีต่างๆ มากนัก พวกเขามีโทรศัพท์ไว้ใช้เพื่อรับสายและโทรออก และโดยมากหากต้องใช้แอปพลิเคชันก็จะใช้ไลน์เป็นหลัก<sup>6</sup>

### “รุ่นตรงกลาง”

นอกจาก 2 รุ่นข้างตรงข้ามกันแล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ยังพบรุ่นที่อยู่ระหว่างกลางของ 2 รุ่น โดย “รุ่นตรงกลาง” เป็นรุ่นที่มีเป็นคุณลักษณะร่วมของคนบางส่วนในรุ่น X และ Y โดยคนกลุ่มนี้มีความตรงกลางใน 4 ลักษณะ ได้แก่

เป็นส่วนผสมของทั้ง 2 รุ่น: คนรุ่นตรงกลางเป็นรุ่นที่มีส่วนผสมของทั้งคนรุ่นอายุมากและอายุน้อย หากเราลงไปดูรายละเอียดของคุณลักษณะของทั้งรุ่น X และ Y จะพบว่าพวกเขามีองค์ประกอบที่หลากหลายน่าสนใจ ผสมผสานบางอย่างที่มาจากรุ่นที่อายุมากกว่าและรุ่นที่อายุน้อยกว่า ในขณะที่ B และ Z มีคุณลักษณะที่กระจุกตัวไปในทางใดทางหนึ่งชัดเจน

สำหรับคนรุ่น X ในภาพรวม พวกเขามีองค์ประกอบทางความคิดที่หลากหลายน่าสนใจ ทั้งที่เป็นเสรีนิยมและอนุรักษนิยม แม้ว่าหากให้รุ่นอื่นประเมินภาพรวมอาจมีลักษณะความคิดค่อนข้างคล้ายคลึงกับ B โดยเฉพาะประเด็นด้านศาสนา แต่หากให้เขาประเมินตนเอง หลายคนหรือแม้แต่ในคนเดียวมองว่าตัวเองมีความร่วมสมัยกับ B แต่พวกเขาก็มองว่าตนเองหรือรุ่นตนเองมีลักษณะหลายประการแบบคนรุ่นใหม่ด้วย เช่น เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ และ กล้าพูดกล้าแสดงออก (ตารางที่ 3T-02)

### ตารางที่ 3T-02: คุณลักษณะของคนรุ่น X

ภาพเหมารวมของคนรุ่น X	คุณลักษณะที่คนรุ่น X มองตัวเอง
• ให้ความสำคัญกับครอบครัว	• ชาตินิยม (รักดีและภูมิใจในชาติของตน)

<ul style="list-style-type: none"> <li>• รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• ถือเรื่องกาละเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> <li>• เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</li> <li>• มีความอดทน</li> <li>• ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>• รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>
---	--

ในลักษณะเดียวกันคนรุ่น Y เป็นรุ่นที่มีคุณลักษณะที่ผสมผสานทั้งคนอายุมากและคนอายุน้อย จากข้อมูลการประเมินภาพเหมารวมพบว่าพวกเขาไม่มีภาพลักษณ์ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” เลย แต่เมื่อลงไปดูในรายละเอียดพบว่าไม่มีคุณลักษณะแบบใดแบบหนึ่งที่เด่นชัดไม่ว่าจะเป็นการประเมินตนเองหรือแม้กระทั่งประเมินโดยรุ่นอื่นก็ตาม โดยคุณสมบัติที่เด่นชัดเมื่อให้รุ่นอื่นๆ ประเมินคือ ความกล้าพูดกล้าแสดงออก และ

เมื่อประเมินตนเองมีเพียง การให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ การสนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ และความตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม และความกล้าพูดกล้าแสดงออก (ตารางที่ 3T-08)

ตารางที่ 3T-04: คุณลักษณะของคนรุ่น Y

ภาพเหมารวมของคนรุ่น Y	คุณลักษณะที่คนรุ่น Y มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>

นอกจากข้อมูลแบบสอบถามแล้ว กิจกรรมจินตนาการพลเมืองยังพบว่า แม้ส่วนใหญ่คนรุ่น Y จะเห็นด้วยและยอมรับคนรุ่น Z แต่ก็มีหลายประเด็นที่เขามีความเห็นสอดคล้องกับคนรุ่น B หรือ X ด้วย เช่น การให้ความสำคัญกับเรื่องศาสนาเช่นเดียวกับคนรุ่นอายุมาก เพียงแต่มีมุมมองที่เสรีนิยมกว่า ดังจะเห็นว่ารุ่น Y คนหนึ่งให้ความเห็นว่า มนุษย์ในโลกอนาคตยังคงมีความคิดจิตใจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมี “สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ” ควบคู่ไปด้วย อย่างไรก็ตาม เธออธิบายบทบาทของ “สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ” นี้ ในแง่ของการช่วยบรรเทาความเครียดที่เกิดจากการใช้ชีวิตและการทำงาน มากกว่าจะเป็นเรื่องความดิงามเชิงศีลธรรม จะเห็นได้ว่าแม้ส่วนใหญ่จะมีความเป็นคนรุ่นใหม่ แต่พวกเขายังมีหลายอย่างที่ไม่ได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งคนรุ่นอายุน้อยทั้งหมด

ความเห็นและพฤติกรรม “ร่วม” ทางการเมือง: ในด้านความเห็น ความตื่นตัว และทิศทางการเลือกพรรคการเมือง คนรุ่น X และ Y เป็นรุ่นที่มีหลายอย่างร่วมกัน ซึ่งแตกต่างจะคนรุ่นอายุมากและอายุน้อย ในด้านความคิดทางการเมืองทั้ง 2 รุ่นให้ความสำคัญกับปัญหาเรื่อง “เส้นสายพวกพ้อง” “ระบบอุปถัมภ์” และไม่อยากเห็นความขัดแย้งทางการเมือง โดยทั้ง 2 รุ่นยังมีความเห็นแตกต่างกันอยู่บ้าง เช่น ประเด็นด้าน “ความเท่าเทียม” โดยรุ่น Y เป็นรุ่นที่เน้นเรื่องความเท่าเทียม ทั้งทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ เหมือนกับคนรุ่น Z ในขณะที่คนรุ่น X ไม่พูดเรื่องความเท่าเทียมเลย ยกเว้นคนรุ่น X ที่มีภูมิหลังจากกลุ่มรายได้ต่ำ ที่มีการพูดถึงเรื่องความเท่าเทียมอยู่บ้าง

ในด้านความตื่นตัวทางการเมือง คนรุ่นตรงกลางมีความแตกต่างจากคนรุ่นอื่นๆ ก่อนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 คนรุ่นตรงกลางมีระดับความตื่นตัวและการติดตามการเมืองน้อยกว่าคนรุ่นอายุมากและอายุน้อย และแม้ว่าในช่วงหลังการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ ความตื่นตัวของคนรุ่นตรงกลางจะเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ไม่มากเท่ากับคนอื่นอีก 2 รุ่น

ในด้านพรรคการเมือง เราสามารถเรียกได้ว่าคนรุ่นตรงกลางมีความเป็นรุ่นที่ไม่ได้เป็นฐานเสียงถาวรของทั้งปีกพรรคประชาธิปัตย์และอนุรักษนิยม เมื่อเทียบกับคนรุ่นอายุมากและอายุน้อย จากผลการเลือกตั้งปี 2562 และ 2566 พบว่าคนรุ่นตรงกลางทั้ง X และ Y จำนวนมากเปลี่ยนขั้วจากอนุรักษนิยมแบบอ่อนจากประชาธิปัตย์สู่พรรคเสรีนิยมอย่างพรรคก้าวไกล และจากพรรคเพื่อไทยไปสู่พรรคก้าวไกล ในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรุ่นอายุมากและอายุน้อย โดยเราไม่เห็นการเปลี่ยนขั้วจากอนุรักษนิยมสู่พรรคเสรีนิยม ในกรณีรุ่น B และการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในขั้วปีกพรรคเสรีนิยมระหว่างเพื่อไทยกับก้าวไกลในกรณีรุ่น Z ดังนั้นจะเห็นได้ว่าคนรุ่นนี้มีสัดส่วนของฐานเสียงถาวรที่ต่ำกว่าอีก 2 รุ่นไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองปีกเสรีนิยมหรืออนุรักษนิยม

ตารางที่ 3T-08: สัดส่วนการเลือกพรรคฝ่ายอนุรักษนิยมและพรรคฝ่ายเสรีนิยมของคนแต่ละรุ่น

รุ่น	ปี 2562		ปี 2566 (สส.เขต)		ปี 2566 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์)	
	สัดส่วนการเลือกพรรคฝ่ายอนุรักษนิยม	สัดส่วนการเลือกพรรคฝ่ายประชาธิปัตย์หรือฝ่ายเสรีนิยม	สัดส่วนการเลือกพรรคฝ่ายอนุรักษนิยม	สัดส่วนการเลือกพรรคฝ่ายประชาธิปัตย์หรือฝ่ายเสรีนิยม	สัดส่วนการเลือกพรรคฝ่ายอนุรักษนิยม	สัดส่วนการเลือกพรรคฝ่ายประชาธิปัตย์หรือฝ่ายเสรีนิยม
B	28.95%	35.69%	21.67%	48.25%	20.97%	49.31%
X	19.46%	28.65%	12.07%	39.95%	9.12%	38.87%
Y	7.73%	45.36%	5.93%	55.67%	4.13%	54.64%
Z	8.76%	58.39%	2.42%	80.16%	2.01%	70.45%



## เข้าใจทั้ง 2 รุ่น

จากการที่มีคุณสมบัติร่วมของทั้ง 2 รุ่นทำให้คนรุ่นตรงกลางมีความเข้าใจที่มาของพฤติกรรมและความคิดของทั้งคนรุ่นอายุน้อยและอายุมาก และเป็นรุ่นที่มีความเป็นห่วงต่อปัญหาสังคมและการเมืองที่คนทุกรุ่นต้องเผชิญและพยายามทำหน้าที่ในการเป็นตัวกลางประสานความสัมพันธ์ของสมาชิกรุ่นต่างๆ ในครอบครัวมากที่สุด

จากการอยู่ตรงกลางของทุกรุ่นทำให้คนรุ่นตรงกลางเห็นภาพรวมของปัญหาและมีความเป็นห่วงปัญหาของสังคมโดยรวมมากกว่ารุ่นอื่นๆ อย่างโดดเด่น ในการทำกิจกรรมจินตนาการพลเมือง คนรุ่น X เป็นรุ่นที่พูดถึงสภาพปัญหาสังคมมากที่สุดและแสดงออกอย่างชัดเจนถึงความต้องการที่จะเห็นสังคมและโลกในอนาคตที่ดีขึ้น ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ถ้าให้เขาแก้ปัญหา เขาอยากแก้ไขปัญหาสังคมมากที่สุด แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่กว้างและมีเนื้อหาที่หลากหลายมาก เช่น อยากเห็นสังคมที่ผู้คนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีระบบการจราจร การขนส่งสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ รถไม่ติด ปัญหายาเสพติดในชุมชนหมดไป ไม่มีปัญหาวัยรุ่นตีกันและการลักเล็กขโมยน้อย คนรุ่น X หลายคน โดยเฉพาะในกิจกรรมที่จังหวัดขอนแก่น เน้นย้ำว่าพวกเขาอยากให้สังคมไม่มียาเสพติดและอาชญากรรม ไปจนถึงอยากให้สังคมสามารถเข้าถึงการศึกษาที่ดีได้อย่างทั่วถึง และส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของเขาเอง

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งที่พบนอกเหนือจากตัวเนื้อหาของกิจกรรม คือคนรุ่น X เพศหญิง จะเป็นกลุ่มคนที่มีความตระหนักถึงปัญหาความแตกต่างทางความคิดและ/หรือความแตกต่างระหว่างรุ่นภายในบริบทครอบครัวมากที่สุด และพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากที่สุดด้วย จากข้อมูลการสมัครเข้าร่วมกิจกรรม พบว่าผู้ที่เป็นผู้กรอกใบสมัครและพาสมาชิกครอบครัวมาร่วมกิจกรรมถึงร้อยละ 80 เป็นเพศหญิงในรุ่น X ขณะที่ถ้านับเฉพาะครอบครัวที่ได้รับเลือกให้ร่วมกิจกรรม ซึ่งมีความหลากหลายสูงมากทั้งในแง่รุ่น ฐานะ ภูมิลำเนา และระดับการศึกษา พบว่าครอบครัวถึงร้อยละ 77 คือครอบครัวที่ผู้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเพศหญิงรุ่น X

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับสถานการณ์หลังจบกิจกรรมที่คณะผู้วิจัยได้รับการติดต่อ พุดคุย และให้ความเห็นจากผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่ง ซึ่งทั้งหมดเป็นเพศหญิงรุ่น X ผู้ให้ความเห็นกลุ่มนี้กล่าวชื่นชมกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” ว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวมาก เนื่องจากปกติครอบครัวของพวกเขาไม่ค่อยมี “โอกาส” ได้พูดคุยกัน ที่สำคัญไปกว่านั้น เพศหญิงรุ่น X สามคนจากคนละจังหวัด กล่าวถึงข้อดีของกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” โดยใช้คำทำนองเดียวกัน คือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้มี “วัตถุดิบ” ที่สามารถ

พูดคุยกับคนในครอบครัวได้ ผู้เข้าร่วมคนหนึ่งกล่าวว่า ปกติตน (รุ่น X) กับคุณยาย (รุ่น B) ไม่ค่อยได้พูดคุยกันในเรื่องเชิงคุณค่า ความเชื่อ และสังคม ส่วนหนึ่งเพราะตนมองว่าคุณยายค่อนข้างเชื่อในสิ่งที่ส่วนตัวแล้ว เธอไม่คิดว่าน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามก็ดี กิจกรรมนี้ทำให้ตัวเธอเองได้เห็นแง่มุมอื่นๆ ในชีวิตของคุณยายแบบที่ตนไม่เคยได้เห็นมาก่อน และไม่คิดว่าคุณยายจะสนุกสนานและมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมมากขนาดนี้ ทั้งยังดีใจมากๆ ที่มีประเด็นใหม่ๆ ให้เธอกับคุณยายพูดคุยกันได้ ผู้เข้าร่วมอีกสองคนกล่าวกับคณะผู้วิจัยเป็นการส่วนตัวหลังจบกิจกรรมว่า ตนเองกับลูกๆ แทบไม่มีโอกาสได้พูดคุยกัน แม้ว่าผู้เข้าร่วมคนหนึ่งจะอาศัยอยู่ที่เดียวกับลูกๆ ก็ตาม พวกเขาเล่าคล้ายกันว่าพยายามชักชวนลูกๆ ให้คุยด้วยอยู่เสมอ แต่อุปสรรคสำคัญก็คือสิ่งที่ตนสนใจกับสิ่งที่ลูกสนใจมักเป็นคนละเรื่องกัน และหลายครั้งบทสนทนาบนโต๊ะอาหารมักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข่าวประจำวันที่ไม่ค่อยก่อให้เกิดการพูดคุยกันมากนัก หรือถ้าจะมี ก็เป็นประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองที่ลูกๆ อาจจะไม่ได้อยากพูดคุย การได้พาลูกๆ รวมถึงคนในครอบครัวมาร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ จึงเป็นประโยชน์ต่อตัวพวกเขา และเสนอให้จัดกิจกรรมในลักษณะนี้กับครอบครัวอื่นๆ ต่อไป

รุ่นที่ถูกกดอัดโดยทั้ง 2 รุ่น (Sandwiched Generation): รุ่นตรงกลางเป็นรุ่นที่ถูกกดโดยจากทั้งรุ่นอายุมากและรุ่นอายุน้อย จากมุมมองของรุ่นอื่นดูเหมือนพวกเขาเป็นรุ่นที่เป็นมิตรไม่ค่อยมีปัญหากับรุ่นอื่น แต่สำหรับพวกเขา คนรุ่นตรงกลางรู้สึกอึดอัดและมีปัญหากับรุ่นอื่นมากกว่าที่รุ่นอื่นๆ รับรู้ แต่สิ่งที่พวกเขาแตกต่างจากรุ่นอื่นๆ คือพวกเขาเน้นแนวทางการประนีประนอมกับคนรุ่นอื่นๆ และพยายามจัดการกับปัญหา มากกว่าการปะทะหรือหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับปัญหา

โดยคนรุ่นตรงกลางเป็นรุ่นที่ต้องเผชิญแรงกดดันจากรุ่นอายุมากและอายุน้อย เช่น ในที่ทำงาน ก็ถูกกดโดยคนอายุเยอะ และขณะที่คนรุ่นใหม่กำลังไล่ตามทัน พวกเขา รู้สึกว่าตนถูกกดทั้งจากข้างบนและถูกดันขึ้นมาจากข้างล่าง จากการสัมภาษณ์ รุ่น Y อย่าง A13 มองว่าคนรุ่นเธอถูกคนรุ่นอายุมากกว่าและรุ่นอายุน้อยกว่ากดทับ “หนูรู้สึกว่า Gen Y เป็นรุ่นที่ถูกทำให้ยอม เป็น Generation ที่เป็นผู้พ่ายแพ้ เกิดมาก็เจอวิกฤตทางเศรษฐกิจและระบอบเผด็จการที่คนรุ่นแก่กว่าสร้างเอาไว้ ขณะเดียวกันก็ไม่มีประสบการณ์แบบคนรุ่น Gen Z ที่กล้าแตกหักไม่มีประนีประนอม เพราะ Gen z เติบโตมาเป็นรุ่นที่มีพลังมาก มีพรรคอนาคตใหม่ มีมือบคนรุ่นใหม่รองรับไว้ เพื่อนหนูที่เป็น Gen Y จำนวนเยอะมากเลยยังเป็นอนุรักษนิยม ไม่กล้าลุกขึ้นมาสู้หรือเถียงกับคนรุ่นไหนเท่าไร”

ตรงกันข้ามกับการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นอายุมากกับอายุน้อยที่เน้นการแข่งขัน ปะทะหรือหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า คนรุ่นตรงกลางเน้นการประนีประนอมกับรุ่นอื่นๆ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นรุ่นที่

พร้อมปรับและรับรุ่นอื่นๆ เข้าร่วมในการแก้ไขปัญหา เราอาจเรียกคนรุ่น Y ว่าเป็น รุ่น Sandwich มักจะไม่มี ความขัดแย้งกับคนรุ่นใด มักจะประนีประนอมกับคนรุ่นอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นรุ่นที่ได้รับแรงกดดันจากคน ที่อายุมากกว่าและคนที่อายุน้อยกว่า เช่น ในบริบทการทำงาน คนรุ่น Y ได้รับแรงกดดันจากการใช้อำนาจ ของคนอายุมาก ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับแรงกดดันจากคนรุ่นใหม่ที่เติบโตขึ้นมาทัดเทียมกับตนเช่นกัน

คนรุ่นตรงกลางอย่างรุ่น Y เป็นรุ่นที่มีแนวโน้มยอมรับบทบาทของคนรุ่นอื่นๆ มากที่สุด จากการทำ กิจกรรมจินตนาการพลเมืองพบว่า คนรุ่นตรงกลางยอมรับความขัดแย้งระหว่างรุ่น และเน้นว่าการ เปลี่ยนแปลงและความต้องการของคนรุ่นใหม่ พวกเขายอมรับว่าไม่ว่าในอนาคตโลกมันจะเป็นไปตามที่เขา อยากเห็นไหม ความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างรุ่นก็เป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อถาม ย้อนกลับไปว่าแล้วทางออกคืออะไร คนรุ่นนี้ทุกคนตอบเหมือนกันหมดว่า ถ้าคนรุ่นใหม่ต้องการให้ เปลี่ยนแปลงอย่างไร ก็ควรต้องยอมปล่อยให้มันเป็นไปอย่างนั้น เราไม่ควรจำกัดว่าโลกแบบที่เราต้องการเป็น โลกที่ดีที่สุดเสมอไป ความเห็นดังกล่าวน่าจะมาจากการที่เขากำลังเผชิญการอยู่ร่วมกับความขัดแย้งที่เขามี กับรุ่นผู้ใหญ่ที่ไม่ยอมให้เขาเปลี่ยนแปลงตามที่เขาต้องการ จึงเชื่อว่าในอนาคต ตนจะไม่ทำกับคนรุ่นหลัง แบบที่ผู้ใหญ่ทำกับเขา ถ้ามีโลกใหม่ เขาจะยอมให้คนรุ่นใหม่ได้ทำในสิ่งที่ต้องการ

### **การวิเคราะห์ผ่านกรอบความคิด “อนุรักษนิยม” และ “เสรีนิยม”**

แม้ว่าการทดลองวิเคราะห์ข้อมูลผ่านกรอบการแบ่งรุ่นตามช่วงอายุ B-X-Y-Z และ คุณลักษณะ “ยึด มั่นชนบธรรมเนียม” กับ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” จะช่วยให้เราเห็นภาพความแตกต่างทางความคิด ระหว่างรุ่นโดยเฉพาะระหว่างคนอายุมากในรุ่น Boomer และรุ่นอายุน้อย Z แต่การแบ่งทั้ง 2 แบบยังมี ข้อจำกัดโดยเฉพาะความชัดเจนระหว่างรุ่นตรงกลาง หรือช่วงอายุ X และ Y ที่ยังได้ข้อสรุปที่ไม่ชัดเจนว่าทั้ง 2 ช่วงอายุนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ทดลองการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามผ่านการแบ่งตามกรอบ แนวความคิดแบบ “อนุรักษนิยม” และ “เสรีนิยม” โดยใช้ข้อมูลความคิดเห็นทางการเมือง (self-opinion) ผสมกับการประเมินตนเองผ่านคุณสมบัติ 30 ข้อ ที่แบ่งเป็นคุณลักษณะ 3 กลุ่ม ได้แก่ “ยึดมั่น ชนบธรรมเนียม”, “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง”, และ “ลักษณะทางลบ” รวมเป็น 4 ตัวแปร ไปประมวลผล ด้วยการวิเคราะห์ Latent Profile Analysis ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้ในการจัดแบ่งกลุ่มคน โดยจัดคนที่มี “โปรไฟล์” หรือ คุณลักษณะหลายๆ อย่างที่มีแบบแผนคล้ายกันเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน เพื่อทดสอบว่า เมื่อแบ่งกลุ่มคน

ด้วยโปรไฟล์ของคุณลักษณะและความคิดเห็นทางการเมืองแล้ว จะได้กลุ่มที่ทับทับกับรุ่นที่นิยามด้วยอายุหรือไม่

การวิเคราะห์เริ่มจากการกำหนดให้โปรแกรมคำนวณทางสถิติ (MPlus) คำนวณ Latent Profile Analysis โดยแบ่งกลุ่มเพียงสองกลุ่มและทดลองให้เพิ่มจำนวนกลุ่มทีละกลุ่มไปจนถึง 10 กลุ่ม แล้วดูค่า BIC (Bayesian Information Criterion) ซึ่งเป็นค่าดัชนีบ่งบอกว่าโมเดลที่กำหนดสอดคล้องกับข้อมูลจริงที่มีอยู่มากเพียงใด โดยค่า BIC ยิ่งน้อยยิ่งแสดงว่าเมื่อจัดคนเข้ากลุ่มด้วยโมเดลที่กำหนดแล้ว โมเดลดังกล่าวจะทำนายค่าต่างๆ ในโปรไฟล์ของแต่ละคนได้ใกล้เคียงค่าจริงมาก เรียกว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลดี (goodness of fit) โดยทั่วไปยิ่งแบ่งกลุ่มย่อยมาก ความเป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ยิ่งมีโปรไฟล์ที่ต่างจากกลุ่มอื่นในรายละเอียดมากขึ้น ทำให้สามารถทำนายหรือสะท้อนค่าต่างๆ ในโปรไฟล์ของแต่ละคนได้ดีมากยิ่งขึ้น แต่โมเดลก็จะยิ่งซับซ้อนมากขึ้น โมเดลการแบ่งกลุ่มที่ดีที่สุดคือโมเดลที่มีความสมดุลระหว่างความสอดคล้องกับข้อมูล (goodness-of-fit) กับความเรียบง่ายของโมเดล (parsimony) กล่าวคือ สามารถสะท้อนคุณลักษณะของคนในกลุ่มได้ค่อนข้างดีโดยใช้จำนวนกลุ่มที่น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น

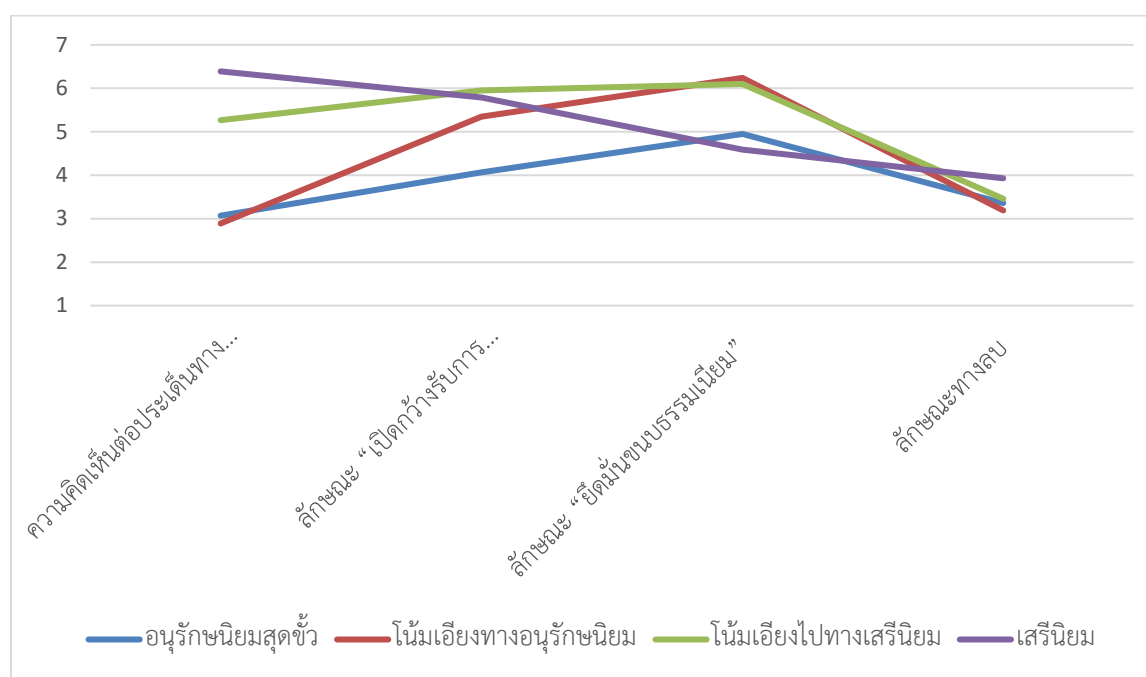
ผลพบว่า จุดที่สมดุลในการวิเคราะห์ latent profile analysis ด้วยข้อมูลชุดนี้อยู่ที่การแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม โดยพิจารณาจากการที่โมเดล 4 กลุ่มมีค่า BIC = 16,071.81 ลดลงจากโมเดล 3 กลุ่ม ซึ่งมีค่า BIC = 16,252.31 อย่างชัดเจนมาก ( $\Delta BIC = 180.5$ ) ในขณะที่โมเดล 5 กลุ่มมีค่า BIC = 15,990.39 ลดลงจากโมเดล 4 กลุ่มน้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด ( $\Delta BIC = 81.42$ ) ซึ่งแม้โมเดล 5 กลุ่ม (และโมเดลอื่นๆ ที่แบ่งเป็น 6 กลุ่มไปจนถึง 10 กลุ่ม) จะมีค่า BIC ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าเริ่มเกิดกลุ่มบางกลุ่มที่มีคนจำนวนน้อยมาก และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนตัวแปรต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ พบว่าแยกแยะและทำความเข้าใจได้ยาก คณะผู้วิจัยจึงลงความเห็นว่าเป็นโมเดลการแบ่งกลุ่มแบบ 4 กลุ่ม เป็นโมเดลที่เหมาะสม (optimum) เนื่องจากแยกแยะความต่างระหว่างคนที่โปรไฟล์ต่างกันได้ดี โดยโมเดลมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนเกินไป

จากนั้นผู้วิจัยพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนตัวแปรทั้ง 4 ที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือการแบ่งแบบ 4 กลุ่ม ได้แก่ “อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว (ultra-conservative)” “โน้มเอียงไปทางอนุรักษ์นิยม (conservative-leaning)” “โน้มเอียงไปทางเสรีนิยม (liberal-leaning)” และ “เสรีนิยม (liberal)” ซึ่งมีโปรไฟล์ของตัวแปรทั้ง 4 ดังตาราง 8.9A และภาพ 8.9B รวมทั้งแจกแจงว่าในแต่ละกลุ่มมีคนรุ่นต่าง ๆ คิดเป็นสัดส่วนเท่าใด และในแต่ละรุ่นถูกจัดเป็นกลุ่มโปรไฟล์ต่าง ๆ คิดเป็นสัดส่วนเท่าใด ในตารางที่ 8.9C

ตารางที่ 8.9A: ค่าเฉลี่ย และ (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ของลักษณะและความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มร่นทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม

ชื่อกลุ่ม	ความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	ลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง”	ลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม”	ลักษณะทางลบ
อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	3.07(1.03)	4.07(0.64)	4.95(0.73)	3.36(1.09)
โน้มเอียงทางอนุรักษ์นิยม	2.89(0.86)	5.35(0.63)	6.24(0.47)	3.19(1.25)
โน้มเอียงไปทางเสรีนิยม	5.27(0.81)	5.95(0.52)	6.1(0.51)	3.46(1.24)
เสรีนิยม	6.39(0.6)	5.79(0.65)	4.59(0.58)	3.93(1.03)

ภาพที่ 8.9B: ค่าเฉลี่ยของลักษณะและความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มร่นทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม



ตารางที่ 8.9C อายุเฉลี่ยและสัดส่วนของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ภายในกลุ่มโปรไฟล์ทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม

ชื่อกลุ่ม (% ตามแถว)	อายุเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แต่ละกลุ่มโปรไฟล์มีคนกลุ่มอายุต่าง ๆ อย่างละกี่ %				รวม
		จำนวน และ % ที่เป็นคนรุ่น B	จำนวน และ % ที่เป็นคนรุ่น X	จำนวน และ % ที่เป็นคนรุ่น Y	จำนวน และ % ที่เป็นคนรุ่น Z	
อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	50.82(17.90)	<b>63 (46%)</b>	28 (21%)	29 (21%)	16 (12%)	<b>136</b>
โน้มน้ำเอียงทางอนุรักษ์นิยม	49.91(14.52)	<b>180 (33%)</b>	<b>206 (37%)</b>	<b>123 (22%)</b>	43 (8%)	<b>552</b>
โน้มน้ำเอียงไปทางเสรีนิยม	38.37(14.12)	59 (11%)	<b>151 (27%)</b>	<b>213 (39%)</b>	<b>130 (24%)</b>	<b>553</b>
เสรีนิยม	27.74(10.71)	5 (3%)	12 (6%)	60 (32%)	<b>110 (59%)</b>	<b>187</b>

ชื่อกลุ่ม (% ตามคอลัมน์)	คนรุ่นอายุต่าง ๆ ที่ถูกจัดเข้ากลุ่มโปรไฟล์แต่ละกลุ่ม คิดเป็นกี่ % ของคนรุ่นอายุนั้น ๆ ทั้งหมด			
	คนรุ่น B	คนรุ่น X	คนรุ่น Y	คนรุ่น Z
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	63 (21%)	28 (7%)	29 (7%)	16 (5%)
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มโน้มน้ำเอียงทางอนุรักษ์นิยม	<b>180 (59%)</b>	<b>206 (52%)</b>	123 (29%)	43 (14%)
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มโน้มน้ำเอียงไปทางเสรีนิยม	59 (19%)	151 (38%)	<b>213 (50%)</b>	<b>130 (43%)</b>
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มเสรีนิยม	5 (2%)	12 (3%)	60 (14%)	110 (37%)
รวม	<b>307</b>	<b>397</b>	<b>425</b>	<b>299</b>

#### อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว (ultra-conservative)

กลุ่มที่มีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยมสุดขั้วประกอบไปด้วยคนรุ่น B เป็นส่วนใหญ่ (46.32%) และมีอายุเฉลี่ยสูงที่สุด (50.82 ปี) คนกลุ่มนี้มีความคิดเห็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองไปในทางอนุรักษ์นิยม มีลักษณะ “เปิดกว้างรับความเปลี่ยนแปลง” ที่ต่ำเมื่อเทียบกับลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม”

### โน้มเอียงไปทางอนุรักษนิยม (conservative-leaning)

กลุ่มที่มีแนวคิดแบบโน้มเอียงไปทางอนุรักษนิยมประกอบไปด้วยคนรุ่น X (37.32%) คนรุ่น B (32.61%) และคนรุ่น Y (22.28%) โดยมีคนรุ่น Z (7.79%) เพียงเล็กน้อย คนกลุ่มนี้มีความคิดเห็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองไปในทางอนุรักษนิยม แต่มีลักษณะ “เปิดกว้างรับความเปลี่ยนแปลง” ที่สูง อย่างไรก็ตาม คนกลุ่มนี้ก็ยังมีลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” ที่สูงด้วยเช่นกัน

### โน้มเอียงไปทางเสรีนิยม (liberal-leaning)

กลุ่มที่มีแนวคิดแบบโน้มเอียงไปทางเสรีนิยมประกอบไปด้วยคนรุ่น Y (38.52%) คนรุ่น X (27.31%) และคนรุ่น Z (23.51%) และมีคนรุ่น B (10.67%) เพียงเล็กน้อย คนกลุ่มนี้มีความคิดเห็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองไปในทางเสรีนิยม และมีลักษณะ “เปิดกว้างรับความเปลี่ยนแปลง” และ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” ที่สูงทั้งคู่

### เสรีนิยม (liberal)

กลุ่มที่มีแนวคิดแบบเสรีนิยมประกอบไปด้วยคนรุ่น Z (58.82%) เป็นส่วนใหญ่ คนกลุ่มนี้มีความคิดเห็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองไปในทางเสรีนิยม มีลักษณะ “เปิดกว้างรับความเปลี่ยนแปลง” ที่สูง และมีลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” ที่ต่ำ

## **ที่มาความแตกต่างระหว่างรุ่น**

จากการวิเคราะห์ผ่านกรอบทั้ง 3 แบบข้างต้น เราได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่าคนต่างอายุในสังคมไทยมีความคิดเห็นทางสังคมและการเมืองที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่ต้องวิเคราะห์และอธิบายต่อไปคืออะไรคือปัจจัยการอธิบายความแตกต่างนี้ “อายุ” หรือ “ผลกระทบจากช่วงอายุ” (Life Cycle Effect or Age Effect) เป็นเงื่อนไขสำคัญเพียงใดในการอธิบายความแตกต่างดังกล่าว เพื่อตอบคำถามดังกล่าว งานวิจัยชิ้นนี้พยายามนำเสนอบทวิเคราะห์เรื่อง “รุ่น” ให้ไปไกลกว่า “วัย” โดยนำปัจจัยด้าน “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” และ “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)” โดยนำเงื่อนไขปัจจัยและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่คนแต่ละช่วงอายุได้รับการหล่อมเกลามา ได้รับผลกระทบ และได้รับอิทธิพล ทั้งบนฐานของบริบทโดยรอบ (external context) และเงื่อนไขภายใน (internal conditions) ที่เคยถูกใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดรุ่นในกรณีศึกษาของประเทศและกรณีศึกษาอื่น ๆ<sup>7</sup>

ที่ผ่านมาสังคมไทยมักอธิบาย “รุ่น” บนฐานของ “อายุ” หรือ “ผลกระทบจากช่วงอายุ” (Life Cycle Effect or Age Effect) โดยมีภาพเหมารวมว่าคนรุ่นใหม่อยู่ในวัยที่ไม่ต้องรับผิดชอบอะไร ไม่ต้องการอยู่ในกรอบที่ถูกกำหนด จึงมีความคิดแบบเสรีนิยมและต้องการการเปลี่ยนแปลง ในทางตรงกันข้าม คนเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ต้องมีความรับผิดชอบต่อมากขึ้น แนวคิดแบบเสรีนิยมก็จะลดน้อยลง ยิ่งอายุมากได้ประโยชน์จากโครงสร้างและระบบที่ดำรงอยู่มาอย่างยาวนานก็ยังมีแนวโน้มจะเป็นอนุรักษนิยมมากขึ้น

แต่จากการนำผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างรุ่นที่ได้จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น เชื่อมกับการวิเคราะห์ “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” และ “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)” ในบริบททางการเมืองและสังคมไทยพบว่า การสร้างสำนึกและความคิดทางสังคมการเมืองของรุ่นต่างๆ ของไทยไม่ได้เป็นผลมาจากช่วงอายุเท่านั้น แต่เป็นผลจากการถูกหล่อหลอมผ่าน “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” หรือ สถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีความเฉพาะตัวบางสถานการณ์ (unique historical circumstances) ซึ่งสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงหรือความผันปรวนต่อประสบการณ์ของคนในรุ่นอายุใกล้เคียงกันเท่านั้น หรืออาจสร้างผลกระทบต่อคนในรุ่นอายุต่างๆ แตกต่างกันไป รวมทั้งสร้างลักษณะหรือความคิดเฉพาะของคนช่วงอายุหนึ่งๆ และ “ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (Period effect)” บางอย่างที่กระทบต่อประสบการณ์ของคนในรุ่นอายุรุ่นใดรุ่นหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งๆ แต่อาจจะไม่ส่งผลอะไรเลยต่อคนที่เกิดในยุคหลังๆ<sup>๑</sup>

แม้ว่างานชิ้นนี้จะเสนอว่า “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” และ “ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (Period effect)” มีผลต่อการสร้างคุณลักษณะที่แตกต่างของรุ่นต่างๆ ในสังคมและการเมืองไทย แต่ในการวิเคราะห์งานชิ้นนี้ก็มิได้ปฏิเสธความสำคัญของแนวคิดเรื่องช่วงเวลาของแต่ละขั้นของชีวิต (Life Cycle effect) หรือผลกระทบจากช่วงอายุ (Life Cycle Effect or Age Effect) เนื่องจากเข้าใจว่าการก่อตัวของกลุ่มทางการเมืองที่เกิดใกล้เคียงกัน (political cohorts) มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับแนวคิดผลกระทบจากช่วงอายุด้วย เนื่องจากเหตุการณ์ทางสังคมการเมืองอาจสร้างผลกระทบที่แตกต่างกันต่อกลุ่มคนที่มีอายุแตกต่างกันในวิถีที่แตกต่างกันออกไป<sup>๑</sup> เพราะในหลายกรณีจากข้อมูลพบว่าความเห็นทางการเมืองของคนในแต่ละรุ่นยังคงสอดคล้องกลับเงื่อนไขทางอายุของรุ่นนั้นๆ

หลังจากนำผลลัพธ์จากการประมวลความเป็นรุ่นที่วัดจากกรอบคิด 3 กรอบข้างต้น ทั้ง กรอบช่วงอายุ: B X Y และ Z ลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” กับ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” และ การวิเคราะห์ผ่านกรอบความคิด “อนุรักษนิยม” และ “เสรีนิยม” ประกอบกับเงื่อนไขด้าน “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” และ “ผลกระทบจากช่วงเวลาเฉพาะ (Period effect)” งานชิ้นนี้เสนอการอธิบายรุ่นกับการ



เมืองไทยใน 4 กลุ่มรุ่นที่สร้างความเป็นรุ่นผ่านบริบทและเหตุการณ์ทางการเมืองในบริบทของไทย ได้แก่ หนึ่ง รุ่นสงครามเย็น: อนุรักษ์นิยม Boomer ในเศรษฐกิจการเมืองสงครามเย็น สอง รุ่นประชาธิปไตยครึ่งใบ: รุ่นใหม่เอียงอนุรักษ์นิยม X ในประชาธิปไตยครึ่งใบ-ฟองสบู่-ต้มยำกุ้ง สาม รุ่นการเมืองเหลืองแดง: รุ่นใหม่เอียงเสรีนิยม Y ในทักษิณ-ทักษิณอมิก-ความขัดแย้งเหลืองแดง และ สี่ รุ่นโบริวขาว: รุ่นเสรีนิยม Z ในเผด็จการ คสช.-โลกพลิกผันทุกมิติ

### **รุ่นสงครามเย็น: อนุรักษ์นิยม Boomer ในเศรษฐกิจการเมืองสงครามเย็น**

กลุ่มคนที่มีช่วงอายุสูงที่สุดในสังคมไทยโดยเฉพาะกลุ่มรุ่น B ที่เกิดในช่วงปี 2489-2507 เป็นรุ่นที่เติบโตท่ามกลางรัฐบาลเผด็จการทหารสืบทอดอำนาจอย่างยาวนาน มีเสถียรภาพ และประสบความสำเร็จในการสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ได้รับการกระตุ้นด้วยเงินเอนไซม์สงครามเย็น ดังจะเห็นว่า ตลอดช่วงเวลา 16 ปีภายใต้การปกครองของระบอบเผด็จการสฤษดิ์ ถนอมและประภาส (ปี 2500 – 2516) ซึ่งคนรุ่น B เติบโตกลายเป็นวัยรุ่นและบางส่วนกำลังเข้าสู่วัยทำงานตอนต้น ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เติบโตเฉลี่ยเกินร้อยละ 6<sup>10</sup> ขณะที่การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมขยายตัวมากเป็นพิเศษกว่าร้อยละ 10<sup>11</sup> การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งการคมนาคม สาธารณูปโภคและระบบการศึกษาเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ทั้งหมดนี้มีการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐฯ ในช่วงสงครามเวียดนามเป็นพลังสนับสนุนสำคัญ โดยสหรัฐฯ ร่วมมือกับรัฐบาลสฤษดิ์และถนอมอย่างต่อเนื่อง เพราะต้องการใช้ไทยเป็นฐานในการทำสงครามและหน้าด่านปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค<sup>12</sup>

ในทางตรงกันข้าม การขยายตัวของแนวคิดทั้งแบบประชาธิปไตยและสังคมนิยมพาสังคมไทยไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การล่มสลายลงของทั้งสถาบันกษัตริย์และโครงสร้างอำนาจของชนชั้นนำที่เคยมีอำนาจสืบทอดอย่างยาวนานหลายทศวรรษก่อนหน้านั้น เหตุการณ์การเคลื่อนไหวโค่นล้มระบอบเผด็จการถนอม-ประภาสของขบวนการนักศึกษาเรียกร้องประชาธิปไตยในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งคนรุ่น B จำนวนไม่น้อยร่วมสนับสนุนด้วยกลับนำมาซึ่งความวุ่นวายทางการเมือง แม้จะมีการจัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาลและร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2517 ขึ้นใหม่แทนที่แทนธรรมนูญการปกครองสมัยรัฐบาลเผด็จการถนอม กิตติขจร แต่รัฐบาลคึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มาจากการเลือกตั้งใหม่ในปี 2518 ก็อยู่ในอำนาจได้เพียง 10 เดือนเท่านั้น เนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลที่เป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค<sup>13</sup> ขณะที่เมื่อมีการเลือกตั้งใหม่ในเดือนเมษายน ปี 2519 รัฐบาลใหม่ที่เข้ามาบริหารประเทศก็ดำรงตำแหน่งได้ไม่นานเช่นกัน เนื่องจากเหตุการณ์การสังหารหมู่ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใน

วันที่ 6 ตุลาคม ปี 2519 เปลี่ยนประเทศกลับสู่การปกครองภายใต้ระบอบเผด็จการ นักศึกษาฝ่ายซ้ายที่ไม่ถูกสังหารหรือจับกุมบางส่วนหันมาจับปืนเข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กลายมาเป็นสงครามกลางเมืองครั้งใหญ่ ซึ่งกินเวลายาวนานนับทศวรรษ ปลูกกระแสความหวาดกลัวในหมู่คนรุ่น B ทั่วไปซึ่งไม่ได้สนับสนุนขบวนการนักศึกษาฝ่ายซ้าย เพราะการต่อสู้ระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นสัญญาณที่ชัดเจนซึ่งแสดงถึงการเข้ามาแทรกแซงและล้มล้างระบอบการปกครองในประเทศไทย โดยขบวนการและลัทธิคอมมิวนิสต์ต่างได้รับชัยชนะในประเทศเพื่อนบ้านรอบข้างแล้วในเวลานั้น เช่น ชัยชนะของเวียดนามเหนือในการบุกยึดไซ่ง่อนและการสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์เวียดนามในปี 2518 (ค.ศ. 1975) การยึดครองกัมพูชาโดยกองกำลังคอมมิวนิสต์เขมรแดงระหว่างปี 2518 – 2522 (ค.ศ. 1975-1979) และการบุกยึดกัมพูชาบางส่วนและสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาซึ่งเป็นรัฐหุ่นเชิดของเวียดนามระหว่างปี 2522 - 2535<sup>14</sup>

เสถียรภาพทางการเมืองและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องภายใต้ระบอบเผด็จการในทศวรรษที่ 2500 – 2520 เปรียบเทียบกับความวุ่นวายทางการเมืองและภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตยในระยะสั้นๆ และอิทธิพลขบวนการเคลื่อนไหวฝ่ายซ้ายในช่วงทศวรรษต่อมา ส่งผลให้คนในรุ่น B มีแนวโน้มเชื่อมั่นและไว้วางใจระบอบเผด็จการอำนาจนิยม และมีความไม่ไว้วางใจต่อระบอบประชาธิปไตยและการเมืองมวลชนทั้งขบวนการประชาธิปไตยและสังคมนิยม

### **รุ่นประชาธิปไตยครึ่งใบ: รุ่นโศกโศกอนุรักษนิยม X ในประชาธิปไตยครึ่งใบ-พองสบู่-ต้มยำกุ้ง**

สำหรับคนอายุรุ่น X ที่เกิดในช่วงปี 2508-2522 เป็นคนรุ่นที่เติบโตช่วงความสำเร็จของชนชั้นนำจารีตนิยมโดยเฉพาะสถาบันกษัตริย์ในการสร้างการยอมรับจากประชาชน ท่ามกลางการต่อสู้ชกกระเเย่ระหว่างพลังอำนาจทหารเก่าและนักการเมืองที่มาจากทางเลือกตั้ง

ในช่วงต้นของชีวิตคนรุ่นนี้ พวกเขาได้ประโยชน์เศรษฐกิจที่เติบโตอย่างต่อเนื่องภายใต้การเมืองที่มีเสถียรภาพของรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบ (semi-democracy) ดังจะเห็นว่า ในช่วงกลางทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา แม้จะมีการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง แต่พรรคการเมืองกลับเชิญพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ปี 2523-2531 ทั้งที่ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองและลงเลือกตั้งแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบก็ยังคงเติบโตต่อเนื่อง แม้สหรัฐ จะถอนตัวออกจากภูมิภาคหลังการพ่ายแพ้ในสงครามเวียดนามในปี 2518 โดยมีแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจใหม่จากบริษัท

ข้ามชาติญี่ปุ่นซึ่งย้ายฐานการผลิตออกนอกประเทศเนื่องจากแบกรับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นจากการทำข้อตกลง Plaza Accord ระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐฯไม่ได้<sup>15</sup> ประเทศไทยได้รับอานิสงส์จากการย้ายฐานผลิตของบริษัทญี่ปุ่นเหล่านี้อย่างมาก เนื่องมาจากเป็นประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำและมีโครงสร้างพื้นฐานที่พัฒนาแล้วภายใต้การสนับสนุนขนานใหญ่จากสหรัฐฯ ในช่วงสองทศวรรษก่อนหน้า

นอกจากนี้ อิทธิพลของแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างฉันทามติวอชิงตัน (Washington consensus) โดยมีแนวคิดหลักคือการส่งเสริมเสถียรภาพและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านระบบแบบตลาด (market-oriented) และการยุติลงของสงครามเย็นซึ่งทำให้ประเทศคอมมิวนิสต์เพื่อนบ้านที่รายล้อมประเทศไทยกลายเป็นตลาดปลายทางส่งออกใหม่ รวมถึงเป็นแหล่งนำเข้าแรงงานด้วย ทำให้เศรษฐกิจของไทยในทศวรรษที่ 2530 เจริญเติบโตอย่างมาก<sup>16</sup> ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยครั้งที่เศรษฐกิจเติบโตสูง ทำให้คนรุ่น X ที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมดังกล่าว ไม่ได้ให้ความสำคัญกับระบอบประชาธิปไตยเป็นทุนเดิม เพราะเห็นว่าภายใต้ระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ของรัฐบาลเปรมพวกเขากลับล้มตาอำปากและมีชีวิตความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจที่สุขสบายได้

ฉะนั้น ในระยะต่อมาเมื่อการเมืองเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยเต็มใบ พวกเขาไม่ไว้วางใจรัฐบาลที่มีทั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติและนายกรัฐมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้ง ความไร้เสถียรภาพและสื่อที่เสรีมากขึ้นทำให้นักการเมืองถูกตรวจสอบตลอดเวลาจนมีภาพลักษณ์ที่เต็มไปด้วยคอร์รัปชัน ภายใต้รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 10 และมีการคาดการณ์ว่าประเทศไทยกำลังจะพัฒนาสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าเต็มตัวหรือเป็น “เสือตัวที่ห้า” ของเอเชีย ก็ยังทำให้ชนชั้นกลางและคนรุ่น X ที่เติบโตในช่วงเวลานั้นไม่พอใจ พวกเขาเห็นว่ารัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งของพลเอกชาติชายเป็น “บุฟเฟต์คาบิเนต” มีการทุจริตคดโกงในหมู่รัฐมนตรีกันอย่างกว้างขวาง ในช่วงท้ายของวาระการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีชาติชายในปี 2534 พวกเขาแสดงออกอย่างชัดเจนในการสนับสนุนการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง<sup>17</sup>

แม้ว่าจะไม่ไว้วางใจรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพลังทางการเมืองที่สนับสนุนให้มีการรัฐประหาร แต่พวกเขาก็ไม่ได้ต้องการให้ทหารยึดอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เนื่องจากกังวลต่อผลกระทบที่จะมีต่อเศรษฐกิจ ไม่เชื่อมั่นในความสามารถของทหารในการบริหารประเทศ และกังวลต่อเสรีภาพที่พวกเขาเคยมีอยู่บ้างในช่วงรัฐบาลประชาธิปไตยครั้งที่สอง พวกเขาออกมาต่อต้านความพยายามใน

การสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (รสช.) ซึ่งยึดอำนาจรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โดยภายหลังการเลือกตั้งใหม่ในปี 2535 พลเอกสุจินดา คราประยูร หนึ่งในผู้นำคณะรัฐประหาร ซึ่งแม้จะประกาศไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังการเลือกตั้ง แต่ภายหลังอุบัติเหตุทางการเมืองซึ่งหัวหน้าพรรคที่รวบรวมเสียงข้างมากในการจัดตั้งรัฐบาลผสม ไม่สามารถดำรงตำแหน่งได้ พลเอกสุจินดา คราประยูรกลับเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ พร้อมประกาศยอม “เสียสัจย์เพื่อชาติ” สร้างความไม่พอใจต่อมวลชนชนชั้นกลาง เกิดเป็นการเคลื่อนไหวบนท้องถนนขนานใหญ่ในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี 2535<sup>18</sup>

แม้ว่าจะได้รับประชาธิปไตยกลับมาหลังการชุมนุมประท้วงต่อต้านการสืบทอดอำนาจของกองทัพสำเร็จ แต่พวกเขาก็ไม่ได้พอใจกับรัฐบาลและนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง การเมืองในช่วงหลังของทศวรรษ 2530 เต็มไปด้วยความไร้เสถียรภาพของรัฐบาลผสมจากหลายพรรค รัฐบาลที่มีอายุสั้นเฉลี่ยเพียง 1-2 ปี<sup>19</sup> ไร้ประสิทธิภาพในการผลักดันนโยบายสาธารณะและการพัฒนาเชิงโครงสร้าง และปัญหาการคอร์รัปชันของนักการเมืองทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขายังมองว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเป็นที่มาของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 หรือ วิกฤตต้มยำกุ้ง

ในขณะที่ไม่ไว้วางใจทั้งทหารและนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง คนรุ่นนี้ชื่นชมต่อบทบาทของสถาบันกษัตริย์ ทั้งในฐานะพลังในการประสานความขัดแย้งทางการเมืองและต้นแบบชีวิตทางสังคม ภาพของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางแก้ไขความขัดแย้งระหว่างหัวหน้าคณะรัฐประหารที่ต้องการสืบทอดอำนาจและฝ่ายต่อต้านการสืบทอดอำนาจของทหาร กลายเป็นภาพจำที่ทำให้คนรุ่นนี้มองสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะพลังทางการเมืองที่สามารถทำหน้าที่ในการกอบกู้วิกฤตการณ์ทางการเมือง และยิ่งไปกว่านั้นการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี 2540 กลายเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้สถาบันกษัตริย์กลายเป็นพลังที่ได้รับการยอมรับและชื่นชมอย่างกว้างขวางในคนรุ่นนี้ ทศวรรษที่ 2530 ยังถือเป็นช่วงที่ความนิยมและพระราชอำนาจนำของสถาบันพระมหากษัตริย์และในหลวงรัชกาลที่ 9 หรือที่เรารู้จักกันในนาม “ฉันทามติภูมิพล (Bhumibol consensus)” ซึ่งก่อตัวขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 2510 หลังเหตุการณ์การเคลื่อนไหวเดือนตุลาฯ กำลังขึ้นสู่จุดสูงสุดอีกด้วย

20

ผลทำให้คนรุ่นนี้แม้ว่าจะไม่ได้เป็นอนุรักษนิยมสุดขั้วที่ต้องการให้ประเทศกลับไปสู่ระบอบเผด็จการอำนาจนิยม แต่ก็ไม่ได้ไว้วางใจระบอบประชาธิปไตยเต็มใบ และเชื่อว่าหากเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองใดๆ ชนชั้นนำเชิงจารีตโดยเฉพาะสถาบันกษัตริย์เป็นทางเลือกที่มีความชอบธรรมมากที่สุด

## **รุ่นการเมืองเหลืองแดง: รุ่นโอบีเอียงเสรีนิยม Y ในทักษิณ-ทักษิณโอบีเอียง-ความขัดแย้งเหลืองแดง**

คนรุ่น Y ที่เกิดในช่วงปี 2523-2537 เป็นคนที่เติบโตทางการเมืองท่ามกลางรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการผลักดันนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่พวกเขาก็ตระหนักถึงปัญหาของ รัฐบาลประชาธิปไตยและเสียงส่วนใหญ่ที่มีอำนาจมากเกินไป จนนำไปสู่ความขัดแย้งแบ่งขั้วในสังคมที่ส่งผล ให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองต่อเนื่องเกือบ 2 ทศวรรษ

ตลอดช่วงต้นของชีวิตคนรุ่นนี้ พวกเขาเติบโตท่ามกลางประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพสูงนำโดย รัฐบาลไทยรักไทยและนายทักซิณ ชินวัตร เสถียรภาพดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่ พยายามออกแบบให้รัฐบาลเสียงข้างมากพรรคเดียวหรือน้อยพรรค ผลทำให้คนรุ่นนี้ได้เห็นรัฐบาลที่มีการ บริหารนโยบายสาธารณะที่มีความต่อเนื่องและสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างกว้างขวาง ทั้งการ พัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐาน การพัฒนาเศรษฐกิจสวัสดิการสาธารณะ ระบบราชการที่มีประสิทธิภาพมาก ขึ้น ฯลฯ ประสบการณ์ในด้านบวกส่งผลให้คนรุ่นนี้มีทัศนคติที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตยและรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง

แต่อย่างไรก็ดี อำนาจที่กว้างขวางและลึกซึ้งของรัฐบาลเสียงข้างมากสร้างให้คนรุ่นนี้ตระหนักถึง ปัญหาหลายด้านของระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็น การดำเนินนโยบายที่เน้นเอาใจเสียงข้างมากใน ประเทศโดยไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาของคนกลุ่มน้อย การมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของรัฐบาลเสียงข้าง มากทำให้กระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลไม่สามารถทำงานได้ ไม่ว่าจะเป็นกลไกอิสระของรัฐ การ แสดงออกทางการเมืองบนท้องถนน หรือการพยายามมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ ก็ไม่สามารถ ตรวจสอบหรือท้าทายอำนาจของรัฐบาลที่มาจากเลือกตั้งได้ คนรุ่นนี้เรียนรู้ว่าพลังทางการเมืองเพียง พลังเดียวที่จะสามารถท้าทายอำนาจของรัฐบาลเลือกตั้งเสียงข้างมากได้คือ ชนชั้นนำจารีตและอำนาจ กองทัพ ในหลายกรณีพวกเขาจึงเลือกสนับสนุนอำนาจนอกรัฐธรรมนูญและระบอบประชาธิปไตยในการเข้า แทรกแซงอำนาจของรัฐบาลทักษิณ

ตลอดช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2540 และตลอดทศวรรษ 2550 คนรุ่นนี้ใช้ชีวิตท่ามกลางการต่อสู้ ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะระหว่างรัฐบาลเสียงข้างมากที่มาจากเลือกตั้งที่มีนโยบายที่เน้นเอาใจเสียงคน ส่วนใหญ่ของสังคม กับขบวนการฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่ประกอบด้วยชนชั้นนำจารีต กองทัพ มวลชนฝ่าย อนุรักษ์นิยมและมวลชนต่อต้านรัฐบาลทักษิณ ตลอดช่วงเวลาดังกล่าวที่คนรุ่น Y เติบโต พวกเขาเผชิญ ปัญหาทางการเมืองที่สำคัญ 2 ด้านอยู่เสมอ อันได้แก่ หนึ่ง ความขัดแย้งการเมืองระหว่างขบวนการเสื่อ

เหลือทิ้งที่ต่อต้านทักษิณและขบวนการเสื้อแดงที่สนับสนุนรัฐบาลเสียงข้างมากจากการเลือกตั้ง และ สอง ความล้มเหลวของการรัฐประหารที่ไม่สามารถทั้งทำลายและนำเสนอทางเลือกที่ไปไกลกว่ารัฐบาลเสียงข้างมากที่มาจากการเลือกตั้งได้

ผลลัพธ์ทำให้เราเห็นคนรุ่นนี้เป็นรุ่นที่แม้จะตั้งคำถามต่อปัญหาของระบอบประชาธิปไตยเสียงข้างมากที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่พวกเขาก็เห็นว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งที่มีเสถียรภาพมีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองเช่นกัน

### **สรุปบทวิชา: รุ่นเสรีนิยม Z ในเผด็จการ คสช.-โลกพลิกผันทุกมิติ**

คนรุ่น Z เป็นรุ่นที่เกิดในช่วงปี 2538-2552 พวกเขาเติบโตท่ามกลางรัฐบาลทหารที่ใช้อำนาจเผด็จการลิดรอนสิทธิเสรีภาพและไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารนโยบายสาธารณะและพัฒนาเศรษฐกิจ เมื่อเทียบกับเรื่องเล่าที่พวกเขาได้รับรู้เกี่ยวกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งที่มีความสามารถในการบริหารประเทศอย่างพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทย นอกจากนั้นคนรุ่นนี้ยังได้รับการกล่อมเกลามาจากคนรุ่นก่อนหน้านี้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมือง การมีความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันในสังคมเป็นเรื่องปกติธรรมดา ผ่านการถูกชักจูงให้มีส่วนร่วมในการชุมนุมประท้วงตั้งแต่อายุยังน้อย และอีกเงื่อนไขแห่งยุคสมัยของคนรุ่นนี้คือการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลใหม่ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนนี้ ผลทำให้คนรุ่นนี้มีแนวโน้มต่อต้านเผด็จการ เรียกร้องประชาธิปไตย และสนับสนุนแนวคิดแบบเสรีนิยม

นับตั้งแต่รู้ความทางการเมือง คนรุ่นนี้ใช้ชีวิตอยู่กับรัฐบาลเผด็จการที่ทำการรัฐประหารล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของนายทักษิณ ชินวัตร ในปี 2557 ตลอดระยะเวลาเกือบ 10 ปีในอำนาจ รัฐบาลที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จกลับไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ ปฏิรูปการเมือง หรือสร้างนโยบายสาธารณะใหม่ๆ ที่จะสร้างความหวังให้กับพวกเขา ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลกลับใช้อำนาจในการเข้าไปแทรกแซงชีวิตของพวกเขาในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา วัฒนธรรม การเข้าถึงข่าวสารข้อมูล และการแสดงออกทางการเมือง

คนรุ่นนี้เติบโตท่ามกลางเรื่องเล่าในอดีตถึงความสำเร็จและภาพลักษณ์ในแง่บวกของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง โดยเฉพาะช่วงรัฐบาลไทยรักไทยจนถึงเพื่อไทยและบทบาทของนายทักษิณ ชินวัตร ไม่ว่าจะเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่เน้นช่วยเหลือชนชั้นกลางระดับล่างในการทำมาหาเลี้ยงชีพ เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน โครงการจัดสรรที่ดินให้แก่คนจน พักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย ฯลฯ นโยบายสวัสดิการที่

ประสบความสำเร็จอย่าง โครงการ 30 บาทรักษาทุกโลก ฯลฯ การปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพรับใช้คนส่วนใหญ่ เช่น one-stop-service ฯลฯ

นอกจากความไม่พอใจต่อรัฐบาลทหารและความโหยหารัฐบาลเลือกตั้งแล้ว คนรุ่นนี้ยังเป็นลูกหลานของคนทั้ง 2 สีเสื้อ พวกเขาใช้ชีวิตในช่วงวันเด็กและวัยรุ่นตอนต้นท่ามกลางการขับเคลื่อนอย่างเข้มข้นของขบวนการเสื้อเหลืองและเสื้อแดง ท่ามกลางบรรยากาศดังกล่าว เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่มีผู้คนจากหลากหลายแนวคิดทางการเมืองเข้าร่วมปฏิบัติการทางการเมืองมากมายในหลากหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมการชุมนุมที่เกิดขึ้นมากมายในหลายพื้นที่ทั่วประเทศเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ตลอดช่วง 20 ปีของการต่อสู้ พวกเขาติดตามข่าวสารการเมืองผ่านสื่อใหม่ที่เริ่มขยายตัวในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดสดการประชุมและรายงานการเมืองผ่านช่องทีวีดาวเทียมและเคเบิลทีวีของแกนนำแต่ละผ่าน วิทยุชุมชน ช่องยูทูป และเว็บไซต์ที่เริ่มขยายตัวเป็นครั้งแรก ในหลายกรณีมีการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง 24 ชั่วโมง

การเติบโตไม่ว่าในครอบครัวเสื้อเหลือง เสื้อแดง หรือครอบครัวที่ 2 สีเสื้อขัดแย้งกัน ทำให้พวกเขาได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม ตั้งแต่บทสนทนาทางการเมืองในครอบครัวทั้งโจมตีฝ่ายตรงข้ามและการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างสีเสื้อในครอบครัว หรือแม้แต่การพบเห็นการประชุมและกิจกรรมทางการเมืองของทั้ง 2 ฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ด้านหนึ่งประสบการณ์ดังกล่าวทำให้คนรุ่นใหม่กลายเป็นรุ่นที่ถูกปลูกฝังว่าการแสดงออกทางการเมืองเป็นเรื่องปกติที่ไม่ว่าฝ่ายที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแบบใดก็สามารถทำได้ อีกด้านหนึ่งทำให้พวกเขามีโอกาสสำรวจแนวคิดและจุดยืนทางการเมืองที่หลากหลายระหว่างทั้งภายในและระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย<sup>21</sup>

นอกจากนั้น พวกเขา还被บังคับให้เสฟสื่อทางการเมืองของทั้ง 2 ฝ่าย คนรุ่น Z จำนวนมากเติบโตขึ้นมากับหน้าจอโทรทัศน์ซึ่งครอบครัวเปิดติดตามข่าวสารทางการเมืองต่างๆ ระหว่างความขัดแย้งสีเสื้อตั้งแต่ทศวรรษที่ 2550 เป็นต้นมา<sup>22</sup> พวกเขาถูกบังคับและชักจูงให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยสมาชิกในครอบครัว ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนมากกล่าวว่าเริ่มรู้จักและติดตามการเมืองจากการที่ครอบครัวไปร่วมชุมนุมหรือพาพวกเขาไปร่วมการประชุมด้วยตั้งแต่ยังเด็ก เช่น การพาไปร่วมการประชุมโดยตรง<sup>23</sup> การพาไปเที่ยวและแวะเข้าร่วมการประชุม<sup>24</sup> หรือการเกณฑ์ไปร่วมการเคลื่อนไหว หรือบางกรณีก็มีการบังคับโดยโรงเรียนให้ไปเข้าร่วมการประชุม<sup>25</sup> ในหลายกรณีพวกเขาได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมทั้งสองสี ทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ<sup>26</sup>

นอกจากนั้น คนรุ่นนี้ยังได้รับอิทธิพลจากปัญญาชนและสื่อสิ่งพิมพ์ฝ่ายก้าวหน้า หลังการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาฝ่ายซ้ายในช่วงกลางทศวรรษ 2520 สื่อสิ่งพิมพ์และบทบาทของปัญญาชนสาธารณะที่นำเสนอการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างกลายเป็นกระแสรณรงค์ในหมู่นักเคลื่อนไหวรุ่นใหม่ จนกระทั่งในปลายทศวรรษ 2540 เราเริ่มเห็นการกลับมาเติบโตของสิ่งพิมพ์และอิทธิพลของปัญญาชนฝ่ายก้าวหน้าในหมู่นักเคลื่อนไหวรุ่นใหม่ โดยสื่อและนักวิชาการสาธารณะเหล่านี้ได้ผลิตเนื้อหาที่กล้าตั้งคำถามกับโครงสร้างอำนาจอนุรักษ์นิยมของไทย ครอบคลุมประเด็น กษัตริย์ศึกษา รัฐวิพากษ์ ประวัติศาสตร์วิจารณ์ การเมืองเปรียบเทียบ และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั่วโลก

นอกจากการเผยแพร่เนื้อหาเหล่านี้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร และหนังสือแล้ว การเติบโตของเนื้อหาเชิงวิพากษ์ยังเข้าสู่การรับรู้ของคนรุ่นใหม่ผ่านสื่อออนไลน์ นั่นทำให้เนื้อหาทางเขียนเชิงวิพากษ์เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้อย่างกว้างขวางขึ้น และสามารถมีปฏิสัมพันธ์ที่สามารถสร้างความรู้สึกร่วมจากคนรุ่นใหม่และทำให้พวกเขากลายเป็นสมาชิกที่ตื่นตัวในชุมชนทางความคิดเชิงวิพากษ์<sup>27</sup> นอกจากนี้ การที่คนรุ่น Z ซึ่งเติบโตมาในฐานะชาวดิจิทัลโดยกำเนิด (Digital Natives) ในบริบทของประเทศไทย พวกเขาต่างได้รับข้อมูลและการกระตุ้นความสนใจทางการเมืองมาจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก<sup>28</sup>

เนื้อหาในโลกออนไลน์จำนวนมากเป็นเนื้อหาเชิงวิพากษ์ สื่อออนไลน์ไม่ได้ทำหน้าที่เฉพาะเป็นช่องทางสื่อสารเท่านั้น แต่ช่องทางสื่อสารใหม่ๆ เหล่านี้ผลิตเนื้อหาที่เป็นของตนเอง และพยายามสร้างพื้นที่ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เสพสื่อด้วย แม้ว่าดูภายนอกเนื้อหาส่วนใหญ่ที่อยู่ในสื่อเหล่านี้จะเป็นเนื้อหาเพื่อความบันเทิง แต่จากการเก็บข้อมูลพบว่าเนื้อหาทางการเมืองเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจและส่งผลกระทบต่อความตื่นตัว แนวคิด และพฤติกรรมทางการเมืองของพวกเขา เนื้อหาทางการเมืองที่ปรากฏอยู่บนโลกออนไลน์ทั้งการเมืองแบบเบาๆ (Soft Politics) และเนื้อหาการเมืองแบบหนักๆ (Hard Politics)

การเมืองแบบเบาๆ (Soft Politics) เป็นเนื้อหาการเมืองผ่านรูปแบบความบันเทิง ทั้งภาพยนตร์ ซีรีส์ตะวันตก ภาพยนตร์สยองขวัญ สืบสวนสอบสวน ซีรีส์เกาหลี นิยายวาย ฯลฯ แม้ทั้งหมดนี้จะไม่ได้เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือสังคมไทย แต่เรื่องราวที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันทางการเมืองอย่างสถาบันกษัตริย์ ชนชั้นสูง กองทัพ ฯลฯ หรือการกดขี่ผู้คนที่มีความหลากหลายและแตกต่างทั้งทางเพศ อายุ หรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งหมดล้วนมีอิทธิพลทำให้คนรุ่นใหม่เริ่มตั้งคำถามกับสถาบันเหล่านั้นในประเทศตัวเอง



การเมืองแบบหนักๆ (Hard Politics) เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดสดออนไลน์และการสรุปเนื้อหาสำคัญของการประชุมและอภิปรายในสภาผ่านวิดีโอสั้นๆ เนื้อหาการเสียดสีผ่านช่องทางบันเทิงอย่าง Tik Tok การถ่ายทอดสดการทำงานของนักการเมืองในแต่ละวัน ฯลฯ ทั้งหมดนี้สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมากที่ทำให้ความรู้สึกร่วมกับการเมืองไทยของคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าแตกต่างกัน ในขณะที่คนรุ่นเก่า การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นปฏิบัติการในพื้นที่ที่พวกเขาไม่เห็น แต่สำหรับคนรุ่นใหม่ ความคิดเรื่องการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวไม่ใช่เพียงคำพูดลอยๆ ที่เป็นนามธรรม แต่มันเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เข้าถึงได้ตลอดเวลา ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย<sup>29</sup>

ผลลัพธ์ทำให้คนรุ่นนี้เป็นรุ่นที่มีความโหยหาประชาธิปไตยและเสรีภาพ ในขณะที่ปฏิเสธอำนาจของทหารและชนชั้นนำทางจารีตที่อยู่ในอำนาจมาอย่างยาวนานในช่วงชีวิตของพวกเขา

### ความหลากหลาย สันไหล และพลวัตของ “รุ่น”

นอกจากจะช่วยอธิบายการสร้างคุณลักษณะพิเศษของแต่ละ “รุ่น” แล้ว กรอบคิดเรื่อง “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)” ยังชี้ให้เห็นว่าความเป็น “รุ่น” ไม่ได้เป็นสิ่งตายตัว ภายในรุ่นต่างๆ ยังเต็มไปด้วยความหลากหลายจากผลตกค้างของบรรยากาศและเหตุการณ์ที่ตกค้างจากคนรุ่นก่อนหน้า และที่สำคัญ ลักษณะของคนในแต่ละรุ่นยังอาจเปลี่ยนแปลงได้แม้ว่าจะถูกหล่อหลอมในแบบเดียวกันมาก็ตาม อิทธิพลจากเหตุการณ์หรือบริบทใหม่ๆ ในชีวิตมีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่างๆ ของคนในแต่ละรุ่นได้

แม้ว่าการวิเคราะห์ข้างต้นจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะร่วมและที่มาของรุ่นของคนที่มีช่วงวัยเดียวกัน และมีทัศนคติในทิศทางเดียวกัน แต่เมื่อดูในรายละเอียด จะพบว่าแม้คนส่วนใหญ่ในรุ่นเดียวกันมีแนวโน้มจะมีความคิดไปในทิศทางเดียวกัน แต่ก็มีคนจำนวนหนึ่งที่มีความคิดที่แตกต่างกับคนส่วนใหญ่ ในขณะที่กลุ่มทัศนคติเดียวกันอาจมีคนบางช่วงอายุเป็นคนส่วนใหญ่ แต่ในทุกกลุ่มความคิดก็ยังมีคนช่วงอายุอื่นๆ เป็นสมาชิกรวมอยู่ด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่าคนในแต่ละช่วงอายุยังมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

## ความแตกต่างในรุ่นเดียวกัน

ในขณะที่ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นลักษณะแตกต่างระหว่างคนรุ่นอายุต่างกัน และความเหมือนของคนช่วงอายุเดียวกัน แต่ในรายละเอียด เราพบข้อยกเว้นจำนวนมาก ในหลายกรณีคนในช่วงอายุเดียวกันกลับมีความคิดเห็นและแตกต่างกัน

### ในรุ่นเดียวกันแต่หลากหลาย

แม้จะเห็นแนวโน้มว่าในแต่ละกลุ่มอายุมีความคล้ายคลึงกันในการตอบคำถามต่างๆ เมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยหรือความถี่ของคำตอบแล้วจะเห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มได้อย่างชัดเจน แต่ต้องไม่ลืมว่า ในแต่ละกลุ่มอายุยังมีความเห็นต่างจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มไปในทางบวกหรือทางลบ เช่น แม้คนรุ่น B ส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 แต่ก็มีคนรุ่น B จำนวนหนึ่งが見ด้วย แม้คนรุ่น Z จะมีความคิดเสรีนิยมและมีแนวโน้มจะเห็นด้วยกับการทำแท้งเสรี แต่ก็มีคนรุ่น Z จำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งเสรี

หรือหากพิจารณาการจัดกลุ่มใหม่ด้วยการวิเคราะห์ Latent Profile Analysis ซึ่งจัดคนเป็นกลุ่มที่มีแบบแผนของความคิดเห็นทางการเมือง คุณลักษณะยึดมั่นขนบธรรมเนียม เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง และลักษณะทางลบคล้ายคลึงกัน โดยแบ่งเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม เมื่อแจกแจงว่าภายในแต่ละกลุ่มที่มีโปรไฟล์คล้ายคลึงกันนั้น มีคนจากกลุ่มอายุใดบ้าง แม้จะพบว่าแต่ละกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีสมาชิกจากรุ่นอายุรุ่นใดรุ่นหนึ่งเป็นหลัก แต่ในทุกกลุ่มก็ประกอบไปด้วยคนทุกกลุ่มอายุ นั้นหมายความว่า ในกลุ่มคนรุ่นอายุเดียวกัน มีคนที่โปรไฟล์ความคิดเห็นและคุณลักษณะแตกต่างกัน และบางคนก็มีโปรไฟล์คล้ายคลึงกับคนรุ่นอายุต่างกันอย่างคนในรุ่นอายุเดียวกันเสียอีกตัวอย่างเช่น ในกลุ่มโปรไฟล์อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว แม้จะมีคนรุ่น B มากที่สุด แต่ก็มีคนรุ่นอื่นๆ อยู่ด้วย ในขณะที่คนรุ่น B อีกจำนวนมากเป็นกลุ่มโปรไฟล์ที่มีความโน้มเอียงไปทางอนุรักษ์นิยมแต่ไม่สุดขั้ว ซึ่งไปคล้ายกับคนส่วนใหญ่ในรุ่น X เป็นต้น หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งว่า คนแต่ละรุ่นอายุกระจายไปในกลุ่มโปรไฟล์ที่หลากหลาย ไม่ใช่ว่าคนรุ่น B ทุกคนจะเหมือนกันไปหมด และไม่ใช่ว่าคนรุ่น Z จะเหมือนกันไปหมดทุกคน

การมองเห็นความแตกต่างหลากหลายภายในแต่ละรุ่น เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่จะช่วยลดการมองคนต่างรุ่นด้วยภาพเหมารวมได้ โดยทำให้ตระหนักว่าในแต่ละรุ่นไม่จำเป็นต้องมีลักษณะเหมือนกันไปหมดทุกคน นอกจากนี้ ภาพเหมารวมมักเป็นภาพที่มีความสุดโต่ง เช่น คนรุ่น B เป็นอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว แต่ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า คนส่วนใหญ่ไม่ได้มีความเห็นสุดโต่ง แต่เราเกิดภาพจำว่าคนรุ่นนี้มีลักษณะเช่นนี้

เพราะคนที่มีความเห็นสุดโต่งซึ่งมีจำนวนน้อยนั้นอาจแสดงออกมาก เสียงดัง หรือมีความโดดเด่นเท่านั้น ทำให้เกิดการรับรู้ว่าคุณคนรุ่นนี้แตกต่างและขัดแย้งกับคนรุ่นตนมากเกินไปจนเกินจริง

หากเข้าใจว่าคนที่มีความเห็นสุดโต่งนี้เป็นคนจำนวนน้อยในแต่ละรุ่น ในรุ่นยังมีคนที่ไม่ได้คิดสุดโต่ง เช่นนี้อีกมากและอันที่จริงแล้วคนต่างรุ่นก็มีความเหมือนกันมากกว่าที่เรารับรู้ เช่น แม้คนรุ่น X ส่วนใหญ่จะโน้มเอียงไปทางอนุรักษ์นิยม (ร้อยละ 52) แต่ก็มีคนรุ่น X จำนวนมาก (ร้อยละ 38) ที่โน้มเอียงไปทางเสรีนิยมเหมือนกับคนรุ่น Y (ร้อยละ 50) และ Z (ร้อยละ 43) ก็อาจช่วยลดความรู้สึกว่าคุณคนต่างรุ่นต่างความคิดเห็นกันอย่างสุดขั้วลงได้

**ตารางที่ 8.9C:** อายุเฉลี่ยและสัดส่วนของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ภายในกลุ่มโปรไฟล์ทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม

ชื่อกลุ่ม (% ตามแถว)	อายุเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แต่ละกลุ่มโปรไฟล์มีคนกลุ่มอายุต่าง ๆ อย่างละกี่ %				รวม
		จำนวน และ % ที่เป็นคนรุ่น B	จำนวน และ % ที่เป็นคนรุ่น X	จำนวน และ % ที่เป็นคนรุ่น Y	จำนวน และ % ที่เป็นคนรุ่น Z	
อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	50.82(17.90)	<b>63 (46%)</b>	28 (21%)	29 (21%)	16 (12%)	<b>136</b>
โน้มเอียงทางอนุรักษ์นิยม	49.91(14.52)	<b>180 (33%)</b>	<b>206 (37%)</b>	<b>123 (22%)</b>	43 (8%)	<b>552</b>
โน้มเอียงไปทางเสรีนิยม	38.37(14.12)	59 (11%)	<b>151 (27%)</b>	<b>213 (39%)</b>	<b>130 (24%)</b>	<b>553</b>
เสรีนิยม	27.74(10.71)	5 (3%)	12 (6%)	60 (32%)	<b>110 (59%)</b>	<b>187</b>

ชื่อกลุ่ม (% ตามคอลัมน์)	คนรุ่นอายุต่าง ๆ ที่ถูกจัดเข้ากลุ่มโปรไฟล์แต่ละกลุ่ม คิดเป็นกี่ % ของคนรุ่นอายุนั้น ๆ ทั้งหมด			
	คนรุ่น B	คนรุ่น X	คนรุ่น Y	คนรุ่น Z
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	63 (21%)	28 (7%)	29 (7%)	16 (5%)
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มโน้มเอียงทางอนุรักษ์นิยม	<b>180 (59%)</b>	<b>206 (52%)</b>	123 (29%)	43 (14%)
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม	59 (19%)	151 (38%)	<b>213 (50%)</b>	<b>130 (43%)</b>
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มเสรีนิยม	5 (2%)	12 (3%)	60 (14%)	110 (37%)
รวม	<b>307</b>	<b>397</b>	<b>425</b>	<b>299</b>

### เงื่อนไขระดับโลกและประสบการณ์ส่วนตัวทำให้ต่างจากคนในรุ่น

แม้ว่าจากการเก็บข้อมูลจะพบรูปแบบพฤติกรรมคล้ายกันของคนที่มีช่วงอายุเดียวกัน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่ทำให้คนในช่วงอายุรุ่นเดียวกันมีแนวคิดโดยทั่วไปและพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างจากคนรุ่นเดียวกัน จากการเก็บข้อมูลพบว่า กระแสแนวคิดระดับโลกของคนเฉพาะกลุ่มมีผลอย่างมากต่อความแตกต่างของพฤติกรรมของคนรุ่นเดียวกัน กระแสดังกล่าวที่พบในการเก็บข้อมูลของกิจกรรมจินตนาการพลเมืองคือ กระแสความคิดมุสลิมโลก และประสบการณ์ตรงที่กระทบกระเทือนจิตใจส่วนบุคคล ความแตกต่างภายในคนรุ่นเดียวกันสะท้อนให้เห็นในช่วงการทำกิจกรรมจินตนาการพลเมือง สองตัวอย่างที่น่าสนใจคือความแตกต่างของกลุ่มคนรุ่นใหม่มุสลิมภาคใต้ และคนในรุ่น Y ในพื้นที่ภาคเหนือ

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลคนรุ่น B มีความคิดในแนวทางอนุรักษ์นิยม และ Z ทั้งหมดมีแนวคิดที่ค่อนข้างเสรีนิยมในเกือบทุกมิติ คนรุ่น Z ที่นับถือศาสนาอิสลามในภาคใต้กลับมีแนวคิดที่ค่อนข้างอนุรักษ์นิยมด้านศาสนา ในทางตรงกันข้ามคนรุ่นอายุมากกว่ากลับมีแนวคิดทางศาสนาที่ค่อนข้างเป็นทางโลก (secular) ซึ่งรูปแบบแนวคิดดังกล่าวค่อนข้างสอดคล้องกับรูปแบบพฤติกรรมรุ่นของชาวมุสลิมทั่วโลกท่ามกลางการเติบโตของกระแสมุสลิมแท้ (Muslim Fundamentalism) หรือกระแสที่เชื่อว่ามุสลิมแท้ต้องดำเนินชีวิตตามหลักการดั้งเดิมตามคัมภีร์อัลกุรอานเท่านั้น กระแสนี้มีอิทธิพลอย่างสูงกับคนมุสลิมรุ่นใหม่ ในช่วงทศวรรษ 2550 เป็นต้นมา ซึ่งแตกต่างกับคนรุ่นอายุมากที่เติบโตท่ามกลางกระแสมุสลิมสากลนิยม (Muslim Cosmopolitanism) หรือกระแสที่เน้นความเป็นทางโลกของคนมุสลิม (secular Muslim) และ เน้นความหลากหลาย (Pluralism) โดยเฉพาะในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รัฐมุสลิมก่อตัวขึ้นท่ามกลางการอยู่ร่วมกับของคนหลากหลายเชื้อชาติศาสนา<sup>30</sup>

ในกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” กลุ่มผู้เข้าร่วมจากชุมชนมุสลิมในจังหวัดสงขลาประกอบด้วยสองครอบครัว รวมกันครบทั้ง 4 รุ่น ในกรณีนี้ กลุ่ม “คนรุ่นใหม่” คือ รุ่น Y และ Z ไม่ได้มีแนวคิดในทางเสรีนิยมแบบเดียวกับคนรุ่นเดียวกันในจังหวัดอื่นๆ ขณะที่คนรุ่น B และ X ก็ไม่ได้ยึดโยงกับความเชื่อทางศาสนามากเท่ากับพื้นที่อื่นๆ ด้วย

ในบทสนทนาเกี่ยวกับโลกอนาคตและพลังวิเศษเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม คณะผู้วิจัยพบว่าไม่มีรุ่น B และ X คนใดเลยที่พูดถึงประเด็นที่เชื่อมโยงกับหลักศาสนาหรือชุดศีลธรรมศาสนา นอกจากนี้ ยังไม่มีคำอธิบายเชิงศีลธรรมต่อปรากฏการณ์ทางสังคมด้วย ตรงกันข้าม คนรุ่น B และ X ในทั้งสองครอบครัวพูดถึงโลกอนาคตโดยเชื่อมโยงกับชุมชนของตนเองมากกว่า และปัญหาที่อยากแก้ไขก็เกี่ยวพันกับปัญหาเชิงพื้นที่อย่างชัดเจน เช่น อยากให้พัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานให้ใช้งานได้ปกติ ไฟฟ้าไม่ติดๆ ดับๆ มีน้ำใช้เพียงพอ เพราะการไม่มีสิ่งเหล่านี้จะกระทบต่ออาชีพของตนโดยตรง เมื่อทุกคนเห็นตรงกัน การสร้างเรื่องเล่าใหม่จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ แม่ใจหทัยของกิจกรรมคือการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้ดีขึ้น แต่สมาชิกกลุ่มวาดภาพโดยอิงกับท้องถิ่นของตน ตัวละครประกอบด้วยฮีโร่ “ดาวพระศุกร์” ใช้หนังสือตีพิมพ์ดาวพระศุกร์ออกมาให้สว่างไสวทั่วฟ้า มีพลังวิเศษผลิตพลังงานให้ชุมชนมีไฟใช้ตลอดเวลา “Super พลังช้าง” คอยพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆ “มือปราบปืนดู่” ช่วยดูแลความปลอดภัย และฮีโร่ “ยอดมั่งคุด” ผลิตอาหารการกินให้อุดมสมบูรณ์

ภาพที่ 3-09: ผลงาน “สร้างเรื่องเล่าใหม่” ของกลุ่มครอบครัวมุสลิมจากจังหวัดสงขลา

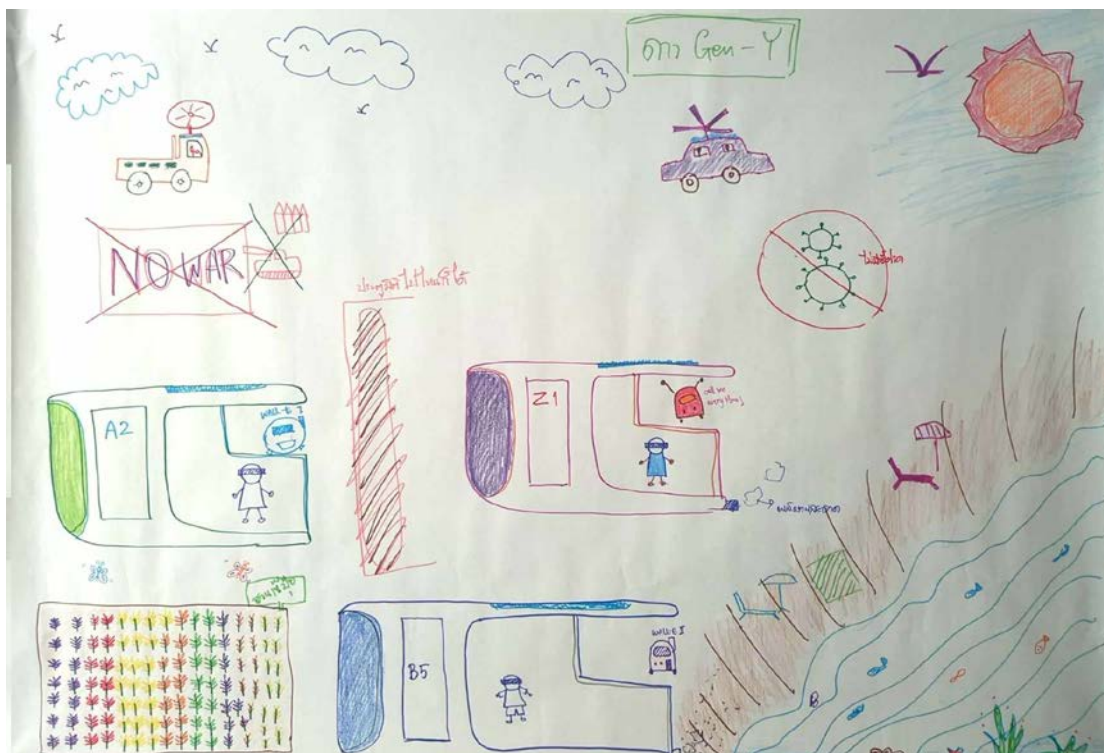


ในทางกลับกัน คนรุ่น Y และ Z จากทั้งสองครอบครัวก็ไม่ได้แสดงคุณค่าเชิงเสรีนิยมออกมาอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับคนรุ่นเดียวกันในภูมิภาคอื่น จินตนาการเชิงสังคมและปัญหาที่คิดว่าสำคัญยังคงเชื่อมโยงกับพื้นที่และชุมชนที่ตนอาศัยอยู่คล้ายๆ กับรุ่น B และ X ยิ่งไปกว่านั้น ในกิจกรรม “วัตถุแห่งความทรงจำ” คนรุ่น Z ที่อายุน้อยที่สุดในกลุ่ม เล่าให้คณะผู้วิจัยฟังว่า สิ่งที่มีความหมายสำหรับเธอมากที่สุดคือ “บันทึกความทรงจำ” ซึ่งเธอใช้จดเรื่องราวในชีวิตประจำวัน บันทึกการเรียน และที่สำคัญที่สุดคือคัดลอกคำสอนทางศาสนาจากคัมภีร์อัลกุรอาน โดยทุกวันนี้เธอมีรายได้ส่วนหนึ่งจากการไปช่วยสอนศาสนาที่มัสยิดในชุมชนทุกสัปดาห์ สถานการณ์ดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่าเป็นภาพด้านกลับจากความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างรุ่นโดยทั่วไปในสังคมไทย แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้เป็นเรื่องน่าประหลาดใจนักหากพิจารณาว่า แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับการเติบโตของวัฒนธรรมอิสลามในหมู่คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีแนวโน้มจะใช้ชีวิตโดยตระหนักถึงมิติหรือหลักการทางศาสนามากกว่ารุ่นพ่อแม่ของตน

พูดอีกอย่างหนึ่ง ตัวอย่างข้างต้นช่วยย้ำเตือนเราว่า ภาพจำเรื่อง “รุ่น” และ “ความขัดแย้งระหว่างรุ่น” ในสังคมไทยและในสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ ซึ่งมักจำแนกว่าใครเป็น “คนรุ่นเก่า” และ “คนรุ่นใหม่” บนฐานของความคิดแบบอนุรักษนิยมกับเสรีนิยม ไม่ใช่สถานการณ์สากลที่เกิดขึ้นทุกที่ แต่สัมพันธ์กับบริบทเฉพาะตัวของแต่ละพื้นที่อย่างเข้มข้น

นอกจากคนรุ่น Z ในภาคใต้แล้ว กลุ่มรุ่น Y ในจังหวัดเชียงใหม่ก็มีไม่ตรงกันเกี่ยวกับคุณค่าเรื่องความปัจเจกและความเป็นชุมชน ผู้ร่วมกิจกรรมบางคนมองว่า โลกอนาคตที่พึ่งปรารถนาควรเป็นโลกที่มนุษย์ต่างคนต่างอยู่ ไม่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน และมาพบเจอกันเมื่อจำเป็นเท่านั้น แนวคิดนี้นำไปสู่การออกแบบแคปซูลส่วนตัวที่แต่ละคนจะใช้ประหนึ่งเป็นบ้านพักของตัวเอง และการทำงานผ่านแว่น VR ที่ทำให้เราไม่ต้องเดินทางไปพบปะสังสรรค์กับคนอื่นแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม สมาชิกคนอื่นในกลุ่มเห็นว่า การใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวเกินไปไม่ใช่เรื่องดี และคิดว่าในโลกอนาคตมนุษย์ยังคงต้องสัมพันธ์กับคนอื่นอยู่ไม่มากนักน้อย ท้ายที่สุด ข้อถกเถียงนี้คลี่คลายผ่านการออกแบบดาวที่มนุษย์มีแคปซูลส่วนตัว แต่ยังอาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน มีพื้นที่ส่วนรวมให้มาทำกิจกรรมร่วมกันได้ ความขัดแย้งภายในรุ่นลักษณะนี้เกิดในกลุ่มรุ่น B อยู่บ้าง แต่ก็เป็นการไม่ลงรอยกันในรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ เช่น การวาดภาพ การคิดชื่อ หรือการคิดคำขวัญประจำดวงดาว จากการพูดคุยได้พบว่าความเห็นที่แตกต่างดังกล่าวเกิดขึ้นจากประสบการณ์ส่วนตัวที่ผู้ให้ข้อมูลท่านดังกล่าวมีกับครอบครัวส่งผลให้อึดอัดและอยากมีชีวิตที่มีความเป็นส่วนตัวมากกว่าคนในช่วงอายุเดียวกัน

ภาพที่ 3-10: กิจกรรมออกแบบดาวกลุ่มรุ่น Y จังหวัดเชียงใหม่



### หลายวัยในกลุ่มความคิดและพลวัตการเปลี่ยนแปลงในรุ่น

แม้ว่าในข้อสรุปผ่านการแบ่งรุ่นของไทยของงานวิจัยชิ้นนี้จะเสนอภาพที่ชัดเจนว่าในแต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วยกลุ่มช่วงอายุที่ชัดเจน โดยคนรุ่น B เป็นสมาชิกกลุ่มใหญ่ที่สุดของกลุ่มอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว คนรุ่น X มีแนวโน้มโน้มเอียงไปทางอนุรักษ์นิยม คนรุ่น Y มีแนวโน้มโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม ส่วนคนรุ่น Z ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นที่มีความคิดแบบเสรีนิยม แต่หากเราลงไปดูในรายละเอียดของข้อมูลจะพบว่า ในแต่ละกลุ่มความคิดมิได้ประกอบไปด้วยคนช่วงอายุเดียว แต่กลับประกอบไปด้วยคนหลากหลายกลุ่มอายุ

จากตารางที่ 8.9C จะพบว่า ในกลุ่มที่มีทัศนคติเป็นอนุรักษ์นิยมสุดขั้วแม้จะประกอบไปด้วย คนช่วงอายุ B กวาร์้อยละ 46.32 แต่ก็มีคนช่วงอายุ X Y และ Z อยู่กวาร์้อยละ 20.59 21.32 และ 11.76 ในขณะที่กลุ่มทัศนคติแบบโน้มเอียงไปทางอนุรักษ์นิยมส่วนใหญ่ประกอบด้วยคนช่วงอายุ X คือกวาร์้อยละ 37.32 แต่ก็มีคนช่วงอายุ B Y และ Z อยู่กวาร์้อยละ 32.61 22.28 และ 7.79 และสำหรับกลุ่มความคิดแบบโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม และกลุ่มเสรีนิยม ที่ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยคนรุ่น Y และ Z หรือกล่าวร้อยละ 38.52 และ 58.82 ก็มีคนช่วงอายุอื่นๆอยู่ในกลุ่มความคิดด้วย โดยกลุ่มโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม ประกอบไปด้วย B X



และ Z ร้อยละ 10.67 27.31 และ 23.51 และกลุ่มเสรีนิยม ประกอบไปด้วย B X และ Y ร้อยละ 2.67 6.42 และ 32.09

ตารางที่ 8.9C อายุเฉลี่ยและสัดส่วนของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ภายในกลุ่มโปรไฟล์ทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม

ชื่อกลุ่ม (% ตามแถว)	อายุเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แต่ละกลุ่มโปรไฟล์มีคนกลุ่มอายุต่าง ๆ อย่างละกี่ %				รวม
		จำนวนและ % ที่เป็นคนรุ่น B	จำนวนและ % ที่เป็นคนรุ่น X	จำนวนและ % ที่เป็นคนรุ่น Y	จำนวนและ % ที่เป็นคนรุ่น Z	
อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	50.82(17.90)	<b>63 (46%)</b>	28 (21%)	29 (21%)	16 (12%)	<b>136</b>
โน้มน้ำเอียงทางอนุรักษ์นิยม	49.91(14.52)	<b>180 (33%)</b>	<b>206 (37%)</b>	<b>123 (22%)</b>	43 (8%)	<b>552</b>
โน้มน้ำเอียงไปทางเสรีนิยม	38.37(14.12)	59 (11%)	<b>151 (27%)</b>	<b>213 (39%)</b>	<b>130 (24%)</b>	<b>553</b>
เสรีนิยม	27.74(10.71)	5 (3%)	12 (6%)	60 (32%)	<b>110 (59%)</b>	<b>187</b>

ชื่อกลุ่ม % ตามคอลัมน์	คนรุ่นอายุต่าง ๆ ที่ถูกจัดเข้ากลุ่มโปรไฟล์แต่ละกลุ่ม คิดเป็นกี่ % ของคนรุ่นอายุนั้น ๆ ทั้งหมด			
	คนรุ่น B	คนรุ่น X	คนรุ่น Y	คนรุ่น Z
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	63 (21%)	28 (7%)	29 (7%)	16 (5%)
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มโน้มน้ำเอียงทางอนุรักษ์นิยม	<b>180 (59%)</b>	<b>206 (52%)</b>	123 (29%)	43 (14%)
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มโน้มน้ำเอียงไปทางเสรีนิยม	59 (19%)	151 (38%)	<b>213 (50%)</b>	<b>130 (43%)</b>
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มเสรีนิยม	5 (2%)	12 (3%)	60 (14%)	110 (37%)
รวม	<b>307</b>	<b>397</b>	<b>425</b>	<b>299</b>

ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว งานชิ้นนี้นำกรอบคิด “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)” มาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถาม ทำให้เห็นว่าเหตุการณ์หรือ

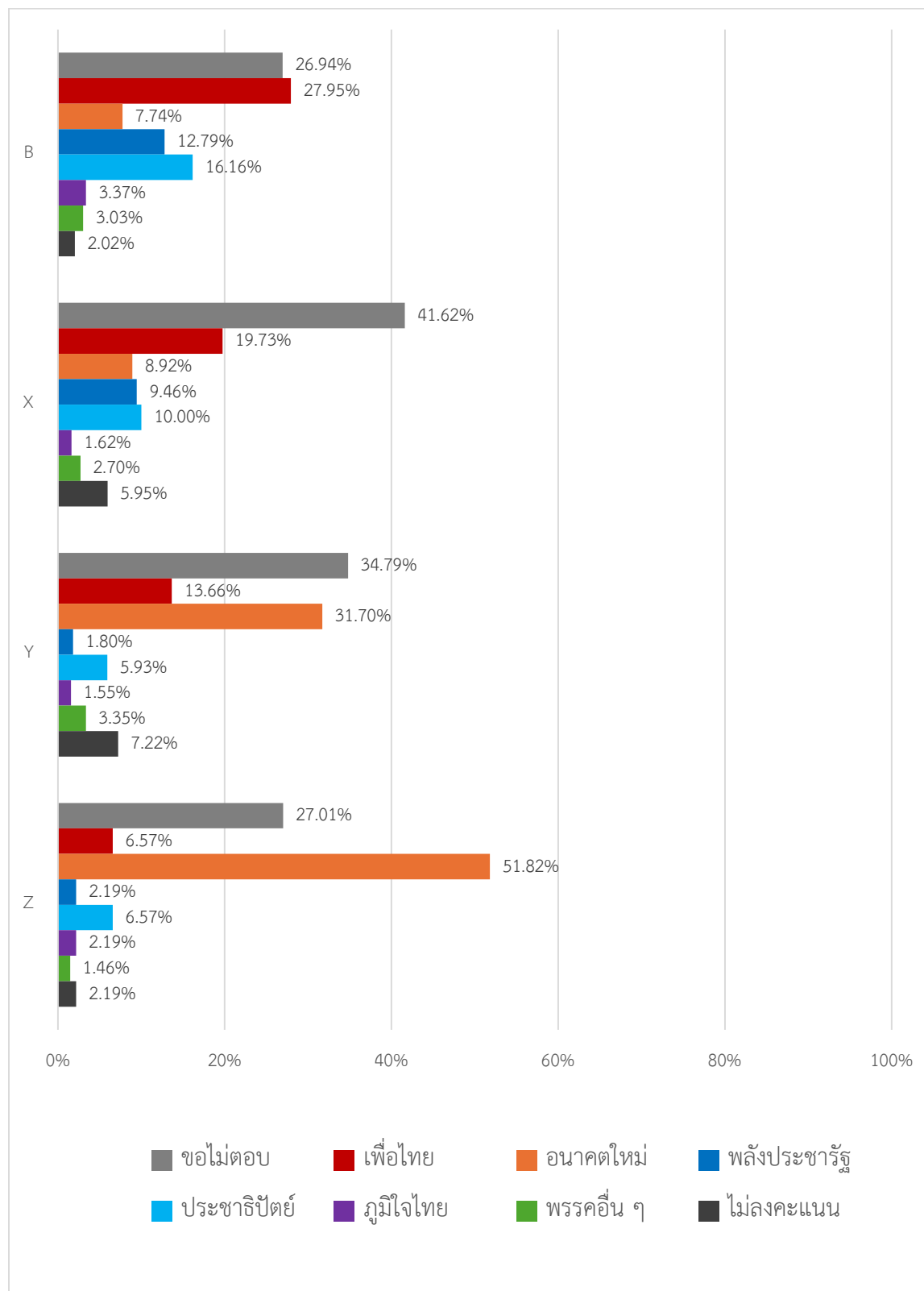
สถานการณ์พิเศษบางอย่างอาจส่งผลกระทบต่อทุกคนที่อยู่ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นโดยไม่ได้จำกัดว่าจะเป็นช่วงอายุใด คนที่มีช่วงอายุเดียวกันที่แต่เดิมอาจเคยมีความเชื่อเหมือนกับคนในรุ่นเดียวกัน จึงสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด ทักษะคติและพฤติกรรมได้ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่พบในข้อมูลของงานวิจัยชิ้นนี้คือการเปลี่ยนแปลงความคิดต่อการเลือกพรรคการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมวลชน

#### คนรุ่น B มวลชนทั้งเสื้อเหลืองและเสื้อแดง-ฐานเสียงพรรคพลังประชาชนและเพื่อไทย

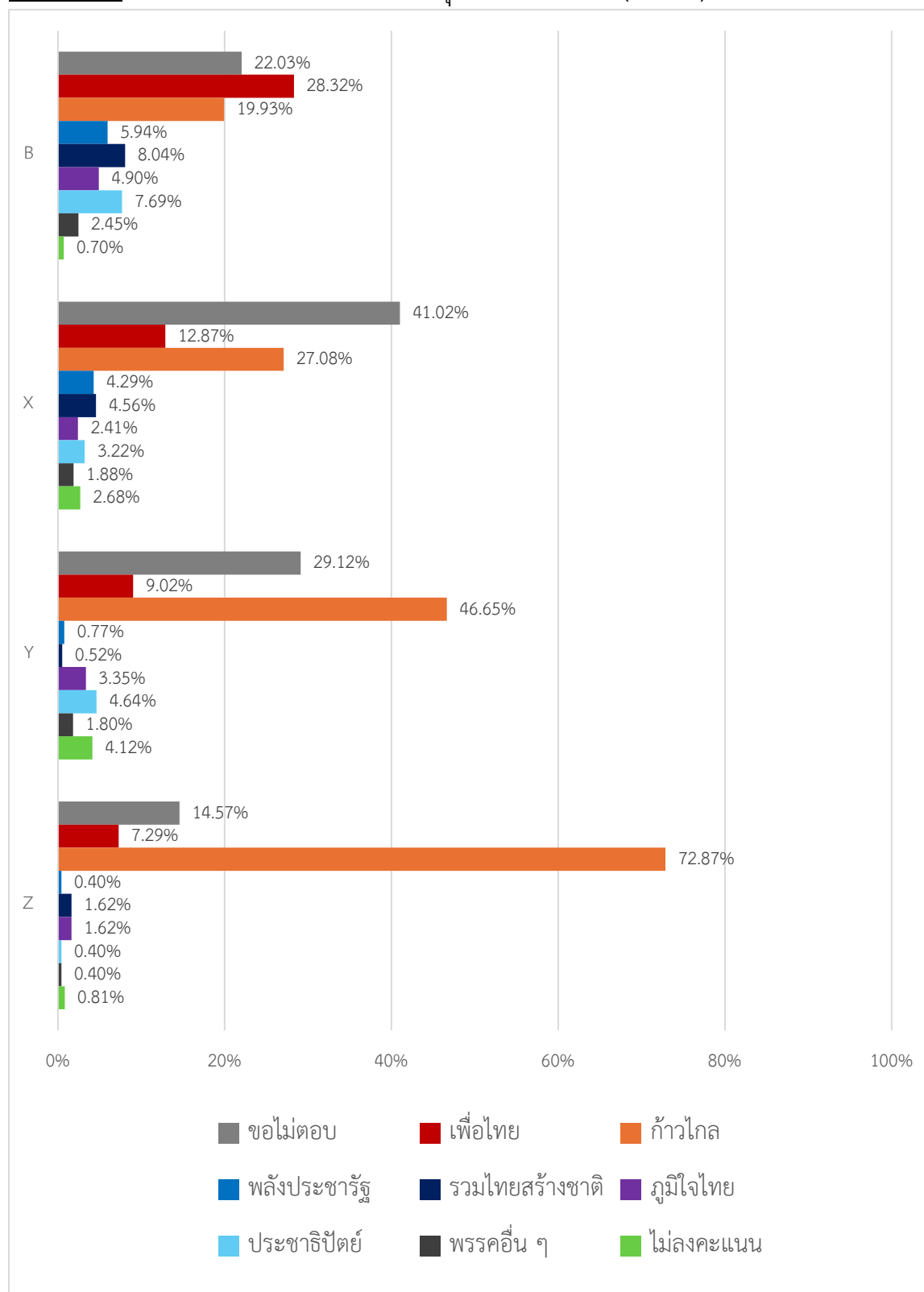
แม้ว่าในการแบ่งกลุ่มทัศนคติ คนรุ่น B กวาร์ย่อยละ 46.32 จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว แต่ในด้านการเลือกพรรคการเมืองและการเมืองบนท้องถนน คนรุ่น B กลับแบ่งเป็น 2 ปีกอย่างเข้มข้น ในด้านการเลือกตั้ง พวกเขาเป็นฐานเสียงสำคัญของทั้งพรรคการเมืองฝ่ายอนุรักษ์นิยมและฝั่งประชาธิปไตย ในด้านการเมืองมวลชนพวกเขาเป็นรุ่นที่มีความตื่นตัวมากที่สุดในการเข้าร่วมการชุมนุมของทั้งขบวนการเสื้อเหลืองและเสื้อแดง

ฐานเสียงถาวรพรรคการเมืองปีกอนุรักษ์นิยม: จากผลการสำรวจพบว่า คนรุ่น B กว่า 1 ใน 4 เป็นฐานเสียงถาวรที่สำคัญของพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยมหลากหลายพรรค ไม่ว่าจะเป็น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคพลังประชารัฐ และพรรครวมไทยสร้างชาติ โดยในการเลือกตั้งปี 2562 คนรุ่น B เลือกพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยมอันได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ (16.16) และพรรคพลังประชารัฐ (12.79) รวมกันร้อยละ 28.95 และในการเลือกตั้งปี 2566 พวกเขายังคงเลือกพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยม อันได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ (7.69) พรรคพลังประชารัฐ (5.94) และพรรครวมไทยสร้างชาติ (8.04) รวมกันร้อยละ 21.67 ในการเลือกตั้งแบบเขต และร้อยละ 21.58 ในการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ (ภาพที่ 3-11 สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2562 และ ภาพที่ 3-12 (สส.เขต) และ 3-13 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์) สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566)

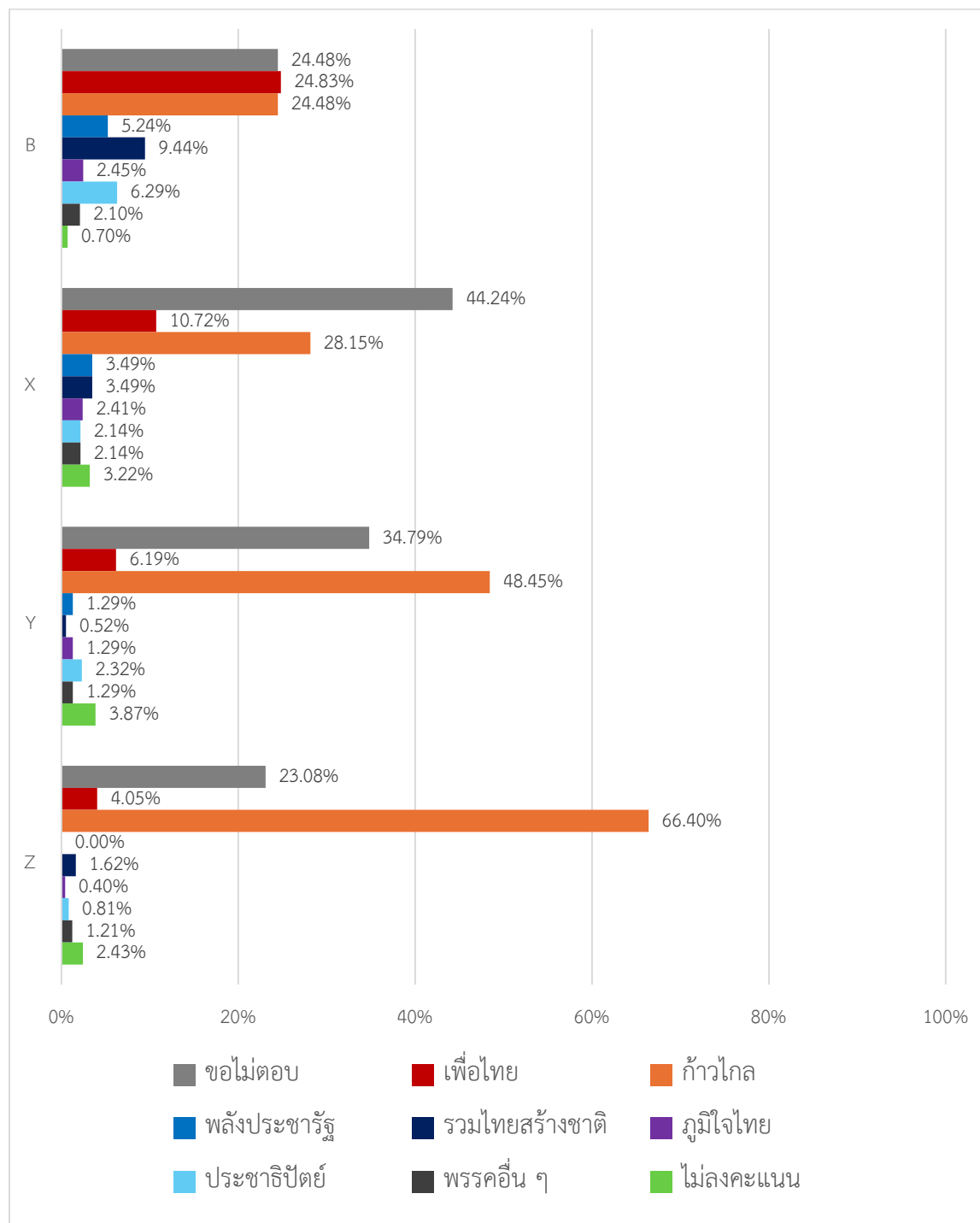
ภาพที่ 3-11: สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2562



ภาพที่ 3-12: สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.เขต)



ภาพที่ 3-13: สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์)



คนกลุ่มนี้ในรุ่น B มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการเลือกตั้งจากพรรคอนุรักษนิยมแบบอ่อนอย่างประชาธิปไตยไปสู่พรรคก้าวหน้าไกลในปี 2566 น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับรุ่นอื่นๆ รุ่น B ย้ายจากพรรคประชาธิปไตยไปพรรคก้าวหน้าไกลในปี 66 คิดเป็นร้อยละ 27.08 ของผู้เลือกพรรคประชาธิปไตยเดิมในปี 62 ส่วนรุ่น Y และ Z มีสัดส่วนดังกล่าวเท่ากับร้อยละ 35.14, 30.43 และ 22.22 ตามลำดับ (ตารางที่ 3T-09, 3T-10, 3T-11 และ 3T-12)

ตารางที่ 3T-09: แสดงพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น B ในปี 62 และปี 66

ปี 62 \ ปี 66		พปชร. + รทสช.	ปชป.	เพื่อไทย	ก้าวหน้าไกล	พรรคเล็ก	ไม่ตอบ	ไม่ ลงคะแนน/ งดออกเสียง	รวม
พปชร.	จำนวน (คน)	26	0	2	6	1	1	2	38
	% ภายใน แถว	68.42%	0.00%	5.26%	15.79%	2.63%	2.63%	5.26%	100.00%
ปชป.	จำนวน (คน)	10	15	4	13	1	1	4	48
	% ภายใน แถว	20.83%	31.25%	8.33%	27.08%	2.08%	2.08%	8.33%	100.00%
เพื่อไทย	จำนวน (คน)	1	0	58	19	2	2	1	83
	% ภายใน แถว	1.20%	0.00%	69.88%	22.89%	2.41%	2.41%	1.20%	100.00%
อนาคต ใหม่	จำนวน (คน)	0	0	3	19	0	1	0	23
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	13.04%	82.61%	0.00%	4.35%	0.00%	100.00%

พรรคเล็ก	จำนวน (คน)	2	1	2	3	7	4	0	19
	% ภายใน แถว	10.53%	5.26%	10.53%	15.79%	36.84%	21.05%	0.00%	100.00%
ไม่ตอบ	จำนวน (คน)	3	2	2	8	2	58	5	80
	% ภายใน แถว	3.75%	2.50%	2.50%	10.00%	2.50%	72.50%	6.25%	100.00%
ไม่ ลงคะแนน/ ไม่ไป เลือกตั้ง	จำนวน (คน)	0	0	0	2	0	3	10	15
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	0.00%	13.33%	0.00%	20.00%	66.67%	100.00%
ไม่มีสิทธิ	จำนวน (คน)	0	0	0	0	0	0	1	1
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	100.00%	100.00%

หมายเหตุ: ข้อมูลการเลือกตั้งปี 66 เป็นการเลือกส.ปาร์ตี้ลิสต์ ส่วนช่อง “ไม่ลงคะแนน/ไม่ไปเลือกตั้ง” รวมจำนวนคนที่ระบุว่าไม่ได้ไปเลือกตั้ง คนไปเลือกตั้งแต่ไม่ลงคะแนนให้พรรคใด และคนไม่ระบุว่าได้ไปเลือกตั้งหรือไม่

ตารางที่ 3T-10: แสดงพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น X ในปี 62 และปี 66

ปี 62 \ ปี 66		ป.ชร. +								
		รทสช.	ป.ชป.	เพื่อไทย	ก้าวไกล	พรรคเล็ก	ไม่ตอบ	ไม่ ลงคะแนน/	ไม่มีสิทธิ	รวม
ป.ชร.	จำนวน (คน)	16	0	5	6	3	5	0	0	35

	% ภายใน แถว	45.71%	0.00%	14.29%	17.14%	8.57%	14.29%	0.00%	0.00%	100.00%
ปชป.	จำนวน (คน)	7	8	0	13	2	6	1	0	37
	% ภายใน แถว	18.92%	21.62%	0.00%	35.14%	5.41%	16.22%	2.70%	0.00%	100.00%
เพื่อไทย	จำนวน (คน)	1	0	28	28	3	9	4	0	73
	% ภายใน แถว	1.37%	0.00%	38.36%	38.36%	4.11%	12.33%	5.48%	0.00%	100.00%
อนาคต ใหม่	จำนวน (คน)	0	0	1	29	0	0	3	0	33
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	3.03%	87.88%	0.00%	0.00%	9.09%	0.00%	100.00%
พรรคเล็ก	จำนวน (คน)	0	0	1	5	6	2	2	0	16
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	6.25%	31.25%	37.50%	12.50%	12.50%	0.00%	100.00%
ไม่ตอบ	จำนวน (คน)	2	0	3	14	1	126	7	1	154
	% ภายใน แถว	1.30%	0.00%	1.95%	9.09%	0.65%	81.82%	4.55%	0.65%	100.00%
ไม่ ลงคะแนน/	จำนวน (คน)	0	0	2	9	2	13	17	1	44



ไม่ไป เลือกตั้ง	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	4.55%	20.45%	4.55%	29.55%	38.64%	2.27%	100.00%
	จำนวน (คน)	0	0	0	1	0	4	0	0	5
ไม่มีสิทธิ	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	0.00%	20.00%	0.00%	80.00%	0.00%	0.00%	100.00%

หมายเหตุ: ข้อมูลการเลือกตั้งปี 66 เป็นการเลือกสส.ปาร์ตี้ลิสต์ ส่วนช่อง “ไม่ลงคะแนน/ไม่ไปเลือกตั้ง” รวมจำนวนคนที่ระบุว่าไม่ได้ไปเลือกตั้ง คนไปเลือกตั้งแต่ไม่ลงคะแนนให้พรรคใด และคนไม่ระบุว่าได้ไปเลือกตั้งหรือไม่

ตารางที่ 3T-11: แสดงพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น Y ในปี 62 และปี 66

ปี 62 \ ปี 66		พปชร. + รทสช.	ปชป.	เพื่อไทย	ก้าวไกล	พรรคเล็ก	ไม่ตอบ	ไม่ ลงคะแนน/ ไม่มีสิทธิ		รวม
	พปชร.	จำนวน (คน)	0	0	0	4	2	1	0	0
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	0.00%	57.14%	28.57%	14.29%	0.00%	0.00%	100.00%
ปชป.	จำนวน (คน)	4	9	0	7	0	2	1	0	23
	% ภายใน แถว	17.39%	39.13%	0.00%	30.43%	0.00%	8.70%	4.35%	0.00%	100.00%
เพื่อไทย	จำนวน (คน)	0	0	15	30	2	4	2	0	53
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	28.30%	56.60%	3.77%	7.55%	3.77%	0.00%	100.00%
อนาคต ใหม่	จำนวน (คน)	1	0	1	106	0	7	7	1	123
	% ภายใน แถว	0.81%	0.00%	0.81%	86.18%	0.00%	5.69%	5.69%	0.81%	100.00%
พรรคเล็ก	จำนวน (คน)	0	0	3	8	3	5	0	0	19
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	15.79%	42.11%	15.79%	26.32%	0.00%	0.00%	100.00%

ไม่ตอบ	จำนวน (คน)	1	0	4	16	1	102	10	1	135
	% ภายใน แถว	0.74%	0.00%	2.96%	11.85%	0.74%	75.56%	7.41%	0.74%	100.00%
ไม่ ลงคะแนน/ ไม่ไป เลือกตั้ง	จำนวน (คน)	1	0	1	17	2	13	27	1	62
	% ภายใน แถว	1.61%	0.00%	1.61%	27.42%	3.23%	20.97%	43.55%	1.61%	100.00%
ไม่มีสิทธิ	จำนวน (คน)	0	0	0	0	0	1	1	1	3
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	33.33%	33.33%	33.33%	100.00%

หมายเหตุ: ข้อมูลการเลือกตั้งปี 66 เป็นการเลือกส.ปาร์ตี้ลิสต์ ส่วนช่อง “ไม่ลงคะแนน/ไม่ไปเลือกตั้ง” รวมจำนวนคนที่ระบุว่าไม่ได้ไปเลือกตั้ง คนไปเลือกตั้งแต่ไม่ลงคะแนนให้พรรคใด และคนไม่ระบุว่าได้ไปเลือกตั้งหรือไม่

ตารางที่ 3T-12 แสดงพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่น Z ในปี 62 และปี 66

ปี 62 \ ปี 66		รทสช.	ปชป.	เพื่อไทย	ก้าวไกล	พรรคเล็ก	ไม่ตอบ	ไม่ ลงคะแนน/ งดออกเสียง	ไม่มีสิทธิ	รวม
	ปชช.	จำนวน (คน)	0	0	0	1	0	1	1	0
% ภายใน แถว		0.00%	0.00%	0.00%	33.33%	0.00%	33.33%	33.33%	0.00%	100.00%
ปชป.	จำนวน (คน)	4	1	0	2	0	1	1	0	9
	% ภายใน แถว	44.44%	11.11%	0.00%	22.22%	0.00%	11.11%	11.11%	0.00%	100.00%
เพื่อไทย	จำนวน (คน)	0	1	3	2	0	3	0	0	9
	% ภายใน แถว	0.00%	11.11%	33.33%	22.22%	0.00%	33.33%	0.00%	0.00%	100.00%
อนาคตใหม่	จำนวน (คน)	0	0	4	54	1	5	5	2	71
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	5.63%	76.06%	1.41%	7.04%	7.04%	2.82%	100.00%
พรรคเล็ก	จำนวน (คน)	0	0	1	1	1	1	1	0	5
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	20.00%	20.00%	20.00%	20.00%	20.00%	0.00%	100.00%

ไม่ตอบ	จำนวน (คน)	0	0	0	9	0	25	1	2	37
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	0.00%	24.32%	0.00%	67.57%	2.70%	5.41%	100.00%
ไม่ ลงคะแนน/ ไม่ไป เลือกตั้ง	จำนวน (คน)	0	0	0	19	0	6	11	1	37
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	0.00%	51.35%	0.00%	16.22%	29.73%	2.70%	100.00%
ไม่มีสิทธิ	จำนวน (คน)	0	0	2	76	2	15	6	27	128
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	1.56%	59.38%	1.56%	11.72%	4.69%	21.09%	100.00%

หมายเหตุ: ข้อมูลการเลือกตั้งปี 66 เป็นการเลือกสส.ปาร์ตี้ลิสต์ ส่วนช่อง “ไม่ลงคะแนน/ไม่ไปเลือกตั้ง” รวมจำนวนคนที่ระบุว่าไม่ได้ไปเลือกตั้ง คนไปเลือกตั้งแต่ไม่ลงคะแนนให้พรรคใด และคนไม่ระบุว่าได้ไปเลือกตั้งหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างคนรุ่น Z ไม่มีผู้เลือกพรรคพลังประชารัฐในปี 2566

ฐานเสียงถาวรพรรคไทยรักไทย: ในทางตรงกันข้าม กว่า 1 ใน 4 ของคนรุ่น B เป็นผู้ลงคะแนนเสียงถาวรให้พรรคไทยรักไทยและพรรคอื่นๆ ที่เชื่อมต่อกันในระยะต่อๆ มาด้วย โดยจะเห็นว่าทั้งการเลือกตั้งปี 2562 และ ปี 2566 คนรุ่น B เลือกพรรคเพื่อไทยร้อยละ 27.95 และร้อยละ 28.32 (การเลือกตั้งแบบเขต) และ 24.83 (การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก (ภาพที่ 3-11 สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2562 และ ภาพที่ 3-12 (สส.เขต) และ 3-13 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์) สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566) นอกจากการเลือกพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในระยะต่อมาแล้ว คนรุ่น B กวาร์้อยละ 15.08 ยังเป็นผู้สนับสนุนการชุมนุมของของคนเสื้อแดงอีกด้วย (ภาพที่ 3-14 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น - ทุกกลุ่มในรุ่น)

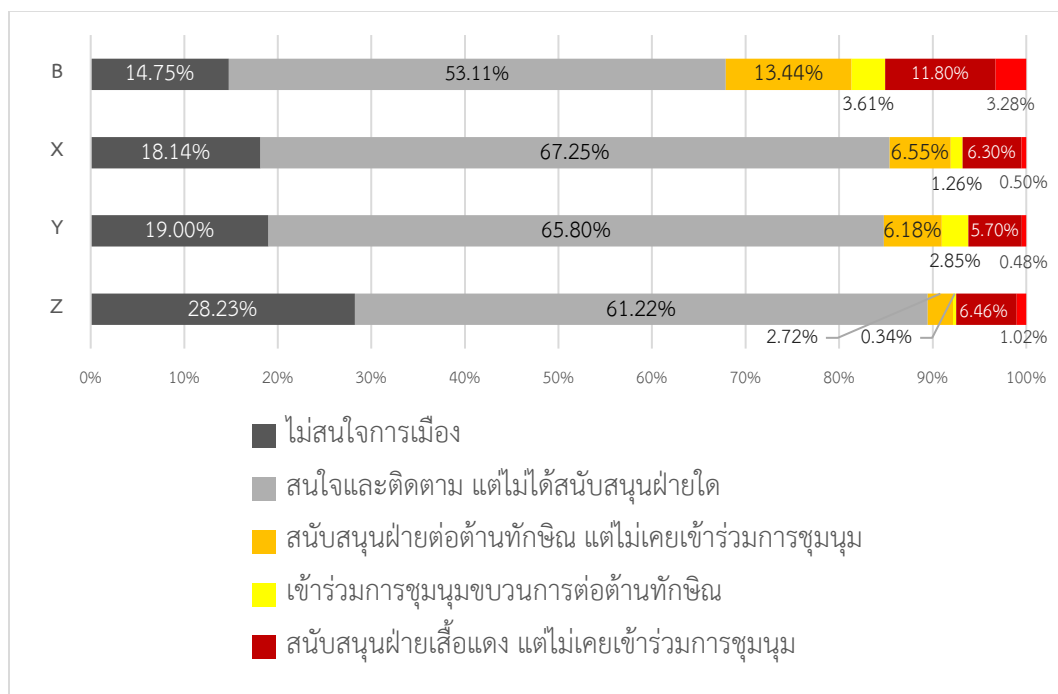
มวลชนแนวหน้าขบวนการเสื้อเหลือง-แดง: ช่วงความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มเสื้อเหลืองและเสื้อแดง ข้อมูลชี้ว่าผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในช่วงนั้นมากที่สุดคือคนรุ่น B (ภาพที่ 3-14 การสนับสนุน

ฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น) โดยคนรุ่น B กว่าร้อยละ 6.89 ตอบแบบสอบถามและระบุว่าตนเองสนับสนุนและเคยเข้าร่วมการเคลื่อนไหวของคนเสื้อเหลืองหรือคนเสื้อแดงมาก่อน ขณะที่ในคนรุ่น X Y และ Z ระบุว่าตนเองสนับสนุนหรือเคยเข้าร่วมการเคลื่อนไหวของคนเสื้อเหลืองหรือคนเสื้อแดงมาก่อนน้อยกว่าคนรุ่น B อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 1.76, 3.33 และ 1.36 ตามลำดับ (ภาพที่ 3-14)

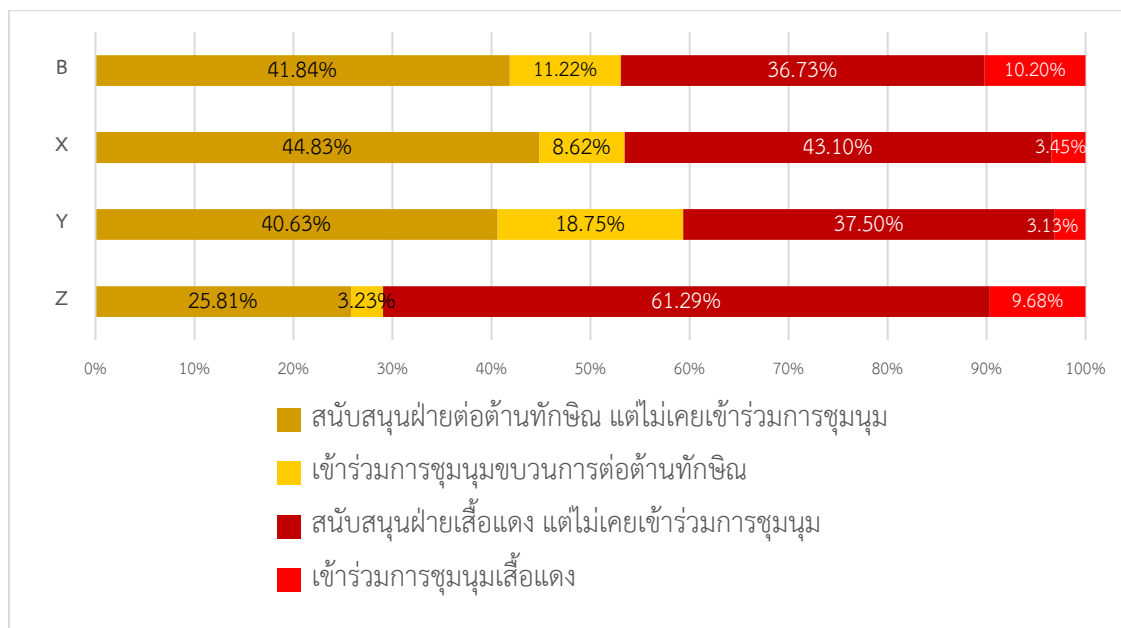
ในด้านการเลือกข้างสนับสนุนทางการเมืองในช่วงความขัดแย้งสี่สีตั้งแต่ปี 2547 – 2557 นั้น คนรุ่น B เป็นผู้สนับสนุนการเคลื่อนไหวทั้งเสื้อแดงและเสื้อเหลืองอย่างแข็งขัน โดยข้อมูลชี้ว่าร้อยละ 46.93 ของคนรุ่น B ซึ่งตอบว่าตนสนใจ หรือ เคยเข้าร่วมการเคลื่อนไหวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการเมืองสี่สีระบุว่าตนสนับสนุนฝ่ายเสื้อแดง จึงอาจคาดเดาได้ว่าคนรุ่น B น่าจะเป็นฐานสำคัญของมวลชนฝ่ายเสื้อแดง (ภาพที่ 3-15)

ในขณะเดียวกัน คนรุ่น B และคนรุ่น Y ซึ่งตอบว่าตนสนใจ หรือ เคยเข้าร่วมการเคลื่อนไหวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกว่าร้อยละ 53.06 และ 59.38 ตามลำดับ ก็ระบุว่าตนสนับสนุนฝ่ายต่อต้านทักษิณ ซึ่งชี้ว่าคนรุ่น B ก็เป็นฐานสำคัญของฝ่ายตรงข้ามของเสื้อแดงเช่นกัน (ภาพที่ 3-15) โดยคนรุ่น B น่าจะมีส่วนร่วมกับฝ่ายต่อต้านทักษิณตั้งแต่ยุคของกลุ่มพันธมิตร ในขณะที่คนรุ่น Y น่าจะเป็นกำลังสำคัญในช่วงการเคลื่อนไหวภายใต้การนำของ กปปส. และน่าจะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงในช่วงการชุมนุมดังกล่าว

ภาพที่ 3-14: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (ทุกกลุ่มในรุ่น)



ภาพที่ 3-15: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (เฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าสนใจและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่รวมคนที่ไม่สนใจหรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด)



หมายเหตุ: สัดส่วนการสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่นมาจากผู้ที่ระบุว่าตนเลือกข้างทางการเมืองในช่วงเวลานั้น มีผู้ตอบจำนวนมากที่ระบุว่าตนไม่ได้สนใจการเมืองหรือไม่ได้เลือกข้าง ข้อมูลจากผู้ตอบเหล่านั้นจึงไม่ถูกนำเสนอในภาพและตารางข้างต้น

ความสำเร็จของรัฐบาลไทยรักไทย: แม้ว่าคนรุ่น B ส่วนใหญ่จะยังมีความคิดเห็นไปในทางอนุรักษ์นิยม แต่ประสบการณ์ตรงที่หลายคนมีกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมครั้งใหญ่ภายใต้รัฐบาลทักษิณทำให้คนรุ่น B จำนวนมากหันมามีทัศนคติที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตยและสนับสนุนรัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้ง ผลกระทบของนโยบายที่เน้นความต้องการของคนส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นชนชั้นกลางระดับล่าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองส่งผลให้คนรุ่น B ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมืองไปอย่างลึกซึ้ง จนกลายเป็นพลังทางการเมืองชั่วคราวร่วมกับคนในรุ่นอายุเดียวกัน

#### คนรุ่น X และ Y: จากอนุรักษ์นิยมสู่ฐานเสียงก้าวหน้าไกล

ก่อนการเลือกตั้งปี 2566 คนช่วงอายุ X และ Y มีพฤติกรรมการเลือกตั้งที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับอุดมการณ์ที่งานวิจัยชิ้นนี้แบ่งกลุ่ม คือ คนรุ่นอายุ X มีความโน้มเอียงไปทางอนุรักษ์นิยม ส่วนคนรุ่น Y มีความโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม โดยคนรุ่น X มีฐานเสียงที่กระจัดกระจาย และรุ่น Y ซึ่งเคยเป็นฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยและหลายฝ่ายเคยเป็นส่วนหนึ่งของมวลชนกปปส. แต่ในการเลือกตั้งปี 2566 คนในช่วงอายุทั้ง 2 กลุ่มกลับกลายเป็นฐานเสียงที่สำคัญของพรรคก้าวหน้าไกล

คนรุ่น X จากเสียงกระจัดกระจายสู่ฐานเสียงก้าวหน้าไกล: คนรุ่น X ก่อนการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ในปี 2563 คนรุ่นนี้เป็นรุ่นที่มีความคิดและการแสดงออกทางการเมืองที่หลากหลาย ไม่กระจุกตัวอยู่ที่ขั้วใดขั้วหนึ่ง และไม่ตื่นตัวทางการเมืองเมื่อเทียบกับรุ่นอื่นๆ แต่หลังการชุมนุมคนรุ่นใหม่ยุติลง ทิศทางทางการเมืองของคนรุ่นนี้พร้อมเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นพลังสนับสนุนที่สำคัญของผู้ว่า กทม. อย่างชัชชาติ สิทธิพันธุ์ และพรรคก้าวหน้าไกล

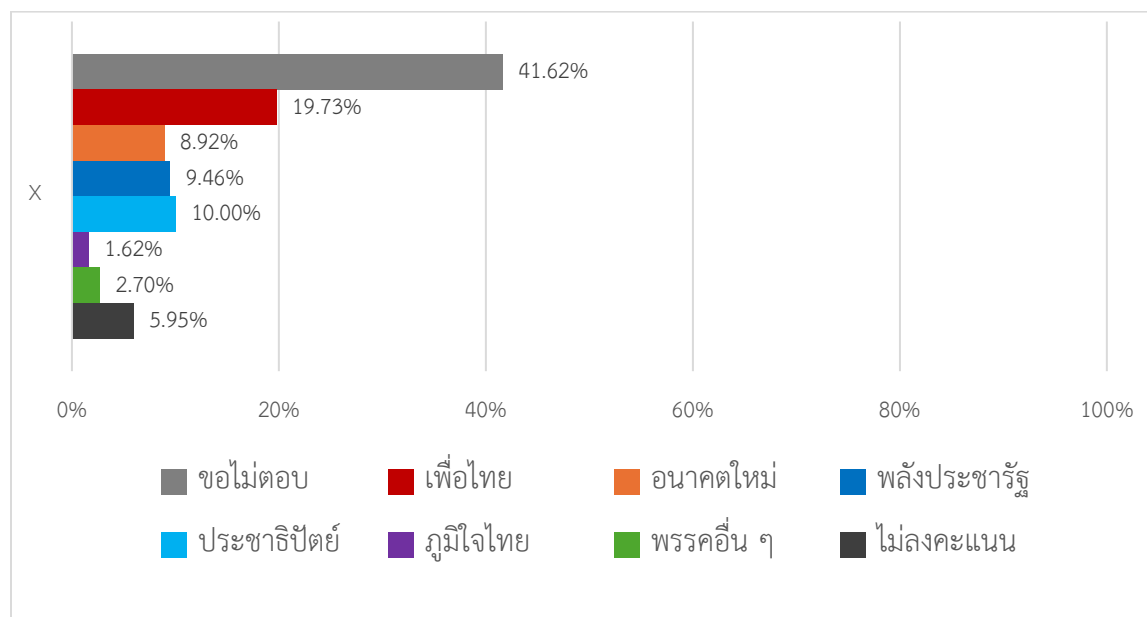
ในด้านความคิดทางการเมือง คนรุ่น X เป็นรุ่นที่มีความคิดที่ผสมผสานทั้งอำนาจนิยม ประชาธิปไตย เสรีนิยม และอนุรักษ์นิยม ในสายตาของคนรุ่นอื่นๆ ความคิดของพวกเขาเป็นความคิดที่ประหลาด<sup>31</sup> เช่น การเป็นสื่อเหลืองที่หันมาเลือกก้าวหน้าไกล การเป็นสื่อแดงรักเจ้า การเป็นสื่อแดงที่เอา 9 ไม่เอา 10 ยกตัวอย่างเช่น A52 กล่าวกับคณะผู้วิจัย “พอกับแม่หนูเป็นแดงทั้งคู่ แต่เป็นแดง royalist หนูรู้สึกตลกมาก”



หรือกรณี ครอบครัวของ A15 เขาอธิบายว่าพ่อของเขาเป็นคนเสื้อแดงที่เคารพรักษสถาบันกษัตริย์ เพียงแต่เลือกสนับสนุนตัวบุคคลด้วย โดยเฉพาะการเคารพในหลวง รัชกาลที่ 9 แต่ไม่ค่อยพอใจหรือรู้สึกเฉยๆ กับในหลวง รัชกาลที่ 10 ขณะที่แม่เป็นอนุรักษนิยมใหม่ที่เคยเลือกเพื่อไทยแต่ย้ายมาสนับสนุนก้าวไกลแล้ว “ความคิดทางการเมืองของพ่อและแม่ผมมันแปลกๆ นิดหนึ่ง คือ พ่อเป็นคนเสื้อแดงที่ชอบเพื่อไทยและรักนายกฯ ทักษิณมาก แต่แม่เป็นเสื้อแดงกลับใจ หันมาสนับสนุนพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้งที่ผ่านมา แต่ทั้งสองคนคือพวกรักษากษัตริย์อยู่นะ เพียงแต่เลือกรัก โดยเฉพาะในหลวงรัชกาลที่ 9 รัชกาลปัจจุบันทั้งสองคนเฉยๆ”

ในด้านการเลือกพรรคการเมือง จากการสำรวจแบบสอบถาม ในการเลือกตั้งปี 2562 คนรุ่น X มีพฤติกรรมเลือกพรรคการเมืองที่หลากหลาย ดังจะเห็นว่าคนรุ่น X เลือกพรรคอนุรักษนิยม (พลังประชารัฐ และประชาธิปัตย์) และพรรคเสรีนิยม (เพื่อไทยและอนาคตใหม่) ในระดับที่ใกล้เคียงกัน โดยส่วนใหญ่เกือบ 1 ใน 3 ของผู้ให้ข้อมูลเลือกพรรคฝ่ายเสรีนิยม ซึ่งประกอบไปด้วยพรรคเพื่อไทย (ร้อยละ 19.73) และพรรคอนาคตใหม่ (ร้อยละ 8.92) รวมคิดเป็นร้อยละ 28.65 ขณะที่กว่า 1 ใน 5 ของคนรุ่นนี้เลือกพรรคฝั่งอนุรักษนิยม โดยกระจายอยู่ในพรรคอนุรักษนิยมอ่อนและเข้มข้นในสัดส่วนที่พอๆ กัน ได้แก่พรรคพลังประชารัฐซึ่งถือเป็นพรรคอนุรักษนิยมเข้มข้น (ร้อยละ 9.46) และพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งถือเป็นพรรคอนุรักษนิยมอ่อน (ร้อยละ 10.00) รวมคิดเป็นร้อยละ 19.46 (โปรดดูภาพที่ 3-11)

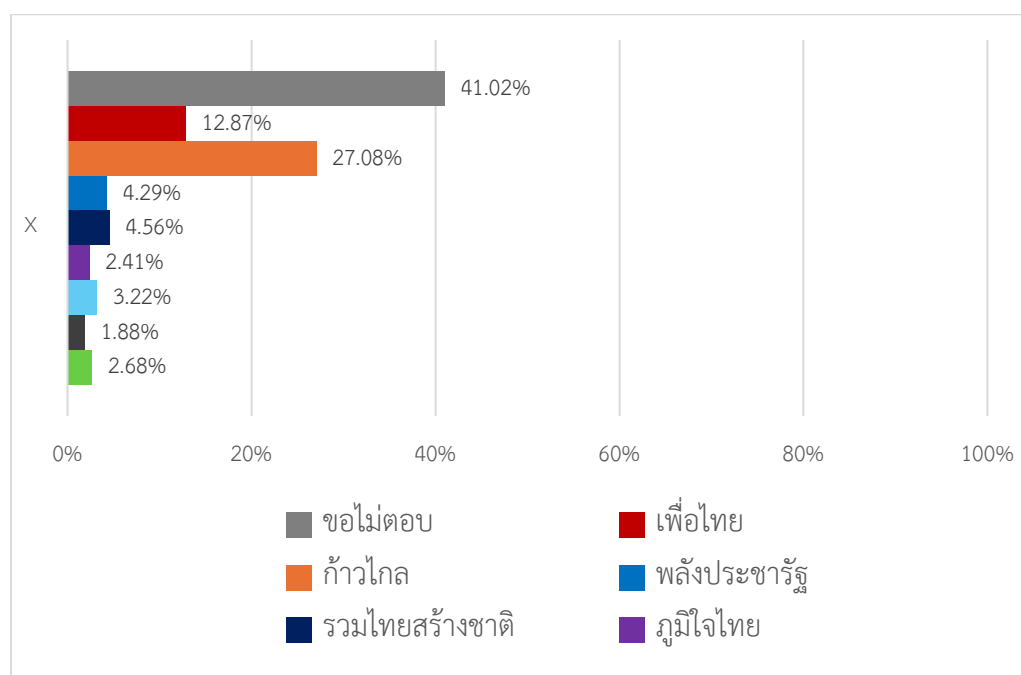
ภาพที่ 3-16: สัดส่วนการเลือกพรรคต่าง ๆ ในปี 62 ของคนรุ่น X



แต่ทิศทางการเลือกตั้งของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปในการเลือกตั้งผู้ว่า กทม. ช่วงปี 2565 และการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566 จากเสียงที่กระจัดกระจาย พวกเขากลายเป็นฐานเสียงที่สำคัญของชัยชนะของผู้ว่าชัชชาติ สิทธิพันธุ์ อดีตนักการเมืองจากพรรคเพื่อไทย ดังเช่น A86 อายุ 45 ปี ผู้สนับสนุนฝ่ายอนุรักษ์นิยมเข้มข้น ซึ่งเคยเลือกพรรคพลังประชารัฐในการเลือกตั้งปี 2562 แต่กลับโหวตเลือกชัชชาติ แม้จะยังคงไว้ซึ่งการเลือก สก.ของพรรคประชาธิปัตย์ก็ตาม

ขณะที่ในการเลือกตั้งปี 2566 นั้น คนรุ่น X หันมาเลือกพรรคก้าวไกลไม่น้อย โดยกลุ่มที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือกลุ่มอนุรักษ์นิยมแบบอ่อนที่เคยเลือกพรรคประชาธิปัตย์ และรองลงมาก็อดีตผู้ที่เคยเลือกพรรคเพื่อไทย ดังจะเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการเลือกพรรคต่างๆ ในปี 2562 และปี 2566 (สส.เขต) ข้อมูลชี้ว่าคนรุ่น X เลือกพรรคก้าวไกลมากขึ้น (จากร้อยละ 8.92 เพิ่มขึ้นเป็น 27.08) ในขณะที่เลือกพรรคเพื่อไทย (จากร้อยละ 19.73 ลดเหลือ 12.87) และเลือกพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยม (พรรคพลังประชารัฐ ประชาธิปัตย์ และรวมไทยสร้างชาติ) (จากร้อยละ 19.46 ลดเหลือร้อยละ 12.07) น้อยลง เมื่อพิจารณาตารางที่ 3T-10 จะเห็นว่าคนรุ่น X จากพรรคอื่นๆ ย้ายไปเลือกพรรคก้าวไกลในสัดส่วนที่มากกว่าคนที่เลือกพรรคอนาคตใหม่ เดิมย้ายข้างไปเลือกพรรคอื่นๆ จึงน่าจะสรุปได้ว่าผู้เลือกพรรคก้าวไกลในปี 2566 มาจากฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยและพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยมในปี 2562

ภาพที่ 3-17: สัดส่วนการเลือกพรรคต่าง ๆ ในปี 66 แบบสส.เขตของคนรุ่น X



ตารางที่ 3T-10: แสดงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของกรรณ X ในปี 62 และปี 66

ปี 66 / ปี 62		พปชร. + รทสช.	ปชป.	เพื่อไทย	ก้าวไกล	พรรคเล็ก	ไม่ตอบ	ไม่ ลงคะแนน/ ไม่มีสิทธิ		รวม
พปชร.	จำนวน (คน)	16	0	5	6	3	5	0	0	35
	% ภายใน แถว	45.71%	0.00%	14.29%	17.14%	8.57%	14.29%	0.00%	0.00%	100.00%
ปชป.	จำนวน (คน)	7	8	0	13	2	6	1	0	37
	% ภายใน แถว	18.92%	21.62%	0.00%	35.14%	5.41%	16.22%	2.70%	0.00%	100.00%
เพื่อไทย	จำนวน (คน)	1	0	28	28	3	9	4	0	73
	% ภายใน แถว	1.37%	0.00%	38.36%	38.36%	4.11%	12.33%	5.48%	0.00%	100.00%
อนาคต ใหม่	จำนวน (คน)	0	0	1	29	0	0	3	0	33
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	3.03%	87.88%	0.00%	0.00%	9.09%	0.00%	100.00%
พรรคเล็ก	จำนวน (คน)	0	0	1	5	6	2	2	0	16
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	6.25%	31.25%	37.50%	12.50%	12.50%	0.00%	100.00%

ไม่ตอบ	จำนวน (คน)	2	0	3	14	1	126	7	1	154
	% ภายใน แถว	1.30%	0.00%	1.95%	9.09%	0.65%	81.82%	4.55%	0.65%	100.00%
ไม่ ลงคะแนน/ ไม่ไป เลือกตั้ง	จำนวน (คน)	0	0	2	9	2	13	17	1	44
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	4.55%	20.45%	4.55%	29.55%	38.64%	2.27%	100.00%
ไม่มีสิทธิ	จำนวน (คน)	0	0	0	1	0	4	0	0	5
	% ภายใน แถว	0.00%	0.00%	0.00%	20.00%	0.00%	80.00%	0.00%	0.00%	100.00%

หมายเหตุ: ข้อมูลการเลือกตั้งปี 66 เป็นการเลือกสส.ปาร์ตี้ลิสต์ ส่วนช่อง “ไม่ลงคะแนน/ไม่ไปเลือกตั้ง” รวมจำนวนคนที่ระบุว่าไม่ได้ไปเลือกตั้ง คนไปเลือกตั้งแต่ไม่ลงคะแนนให้พรรคใด และคนไม่ระบุว่าได้ไปเลือกตั้งหรือไม่

สอดคล้องไปกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งกล่าวว่าพ่อแม่ของพวกเขาซึ่งเคยเป็นผู้สนับสนุนฝ่ายเสื้อเหลืองหรือฝ่ายเสื้อแดงและพรรคเพื่อไทยมาโดยตลอดแม้แต่ในการเลือกตั้งปี 2562 ก็หันมาเลือกพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้งปี 2566 แล้ว เช่น A14 กล่าวว่าแม่รุ่น X ของเธอเป็นผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทยมาอย่างยาวนาน แต่ปัจจุบันหันมาเลือกก้าวไกลแล้ว “เมื่อก่อนแม่หนูเป็นเสื้อแดง บูชาทักษิณ แต่ตอนนี้กลายเป็นผู้สนับสนุนก้าวไกลแล้ว” หรือในกรณีของ A41 ซึ่งครอบครัวรุ่น X เป็นผู้สนับสนุนเสื้อเหลืองและเคยพาเขาเองไปร่วมมีอบ กปปส.ด้วย ก็เปลี่ยนแปลงการเลือกพรรคในการเลือกตั้งปี 2566 เช่นกัน “แม่ผมเริ่ม turn เป็นเสื้อส้มแล้วหลังปี 66 ผมมารู้ทีหลังเพราะแม่บอกว่า ‘คงจะมีแค่เราสองคนในหมู่บ้านมั้งที่เลือกก้าวไกล’”

อย่างไรก็ตาม ในด้านความตื่นตัวและสนใจทางการเมือง รวมทั้งการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวการเมืองโดยตรง รุ่น X เป็นรุ่นที่มีความตื่นตัวน้อยที่สุด ตัวอย่างที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์เชิงลึก A29 นัก

เคลื่อนไหวและนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนาจังหวัดนครราชสีมา ช่วยให้เราเห็นภาพพฤติกรรมทางการเมืองของคนรุ่น X ได้เป็นอย่างดี “ผมนิยามพ่อแม่ผมเองไม่ได้ว่าอยู่ฝั่งไหน พ่อแม่เคยถูกชวนไปม็อบ กปปส. ก็ไม่ไป ตอนผมออกมาเคลื่อนไหวช่วง 3 ปีก่อนเขาก็ไม่สนับสนุนเลย ไม่อยากให้ไปแตะเรื่องเกี่ยวกับ 112 ที่ล่อแหลม”

คนรุ่น Y จากมวลชน กปปส. สู่วางเสียงอนาคตใหม่และก้าวไกล: คนรุ่น Y เคยเป็นฐานมวลชนคนรุ่นใหม่ของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ กปปส. แต่ในการเลือกตั้งปี 2562 และ 2566 พวกเขา กลับกลายเป็นฐานเสียงที่สำคัญของพรรคอนาคตใหม่และพรรคก้าวไกล

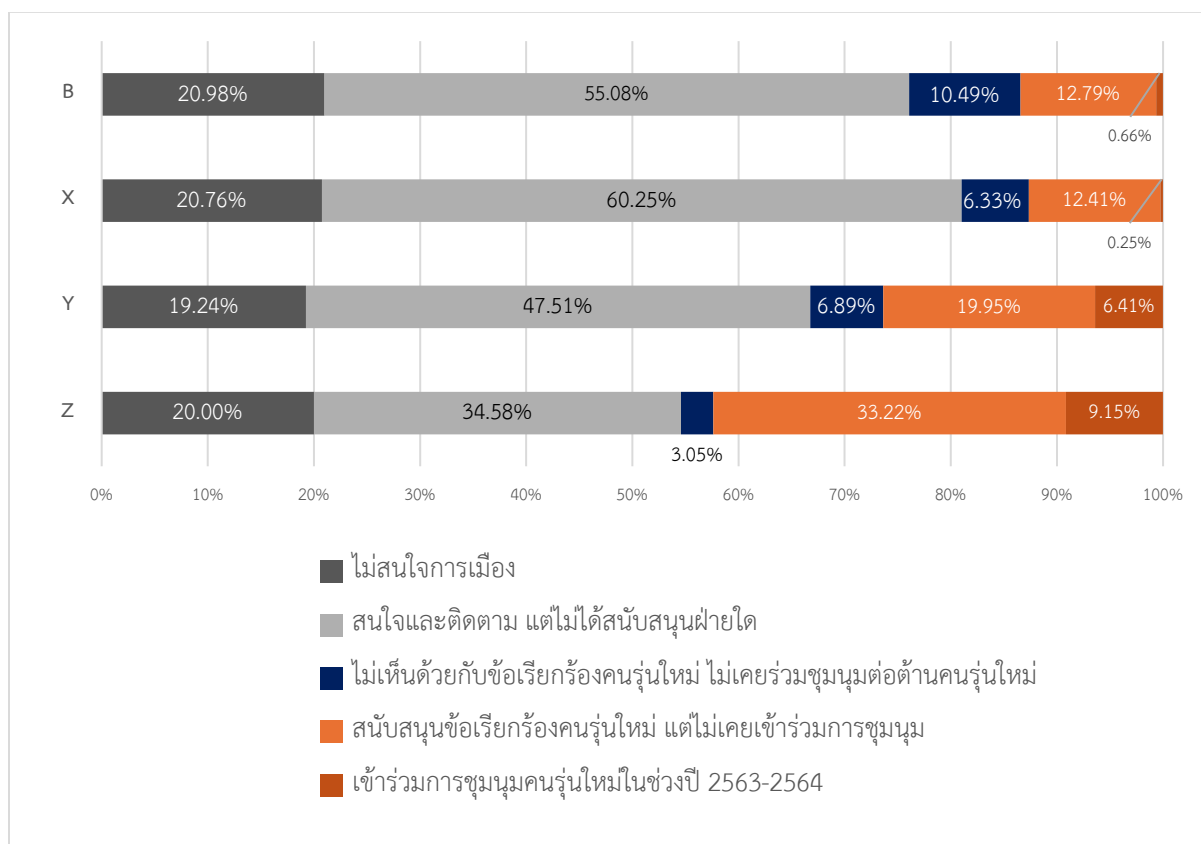
ในช่วงท้ายของความขัดแย้งสี่เส้า คนรุ่น Y เริ่มเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งยอมรับว่าการรณรงค์และกิจกรรมทางการเมืองของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ กปปส. เป็นจุดเริ่มต้นในความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกเขา หลายคนเคยสนับสนุนและมีประสบการณ์โดยตรงในการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวของ กปปส. ในช่วงปี 2556-2557 เช่น A47 กล่าวว่า ก่อนหน้านี้ติดตามสนใจการเมืองอยู่แล้ว โดยที่สนับสนุนฝ่ายเสื้อเหลืองแบบห่างๆ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่หลังการรัฐประหารปี 2557 ซึ่งเธอติดตามข่าวและมีชุดข้อมูลที่กว้างขึ้นเลยเปลี่ยนใจไม่สนับสนุนฝ่ายเสื้อเหลืองแล้ว

ในทางตรงกันข้าม ในการเลือกตั้งทั้งปี 2562 และปี 2566 คนรุ่น Y กลับกลายเป็นฐานเสียงให้กับพรรคการเมืองฝั่งประชาธิปไตยอย่างพรรคอนาคตใหม่และพรรคก้าวไกล จากการสำรวจแบบสอบถามพบว่า ในช่วงปี 2562 คนรุ่น Y ร้อยละ 31.70 เลือกพรรคอนาคตใหม่ และในปี 2566 คนรุ่น Y ชยับมาเลือกพรรคก้าวไกลเพิ่มมากขึ้น โดยร้อยละ 46.65 และ 48.45 เลือกพรรคก้าวไกลในระบบเขตและบัญชีรายชื่อตามลำดับ

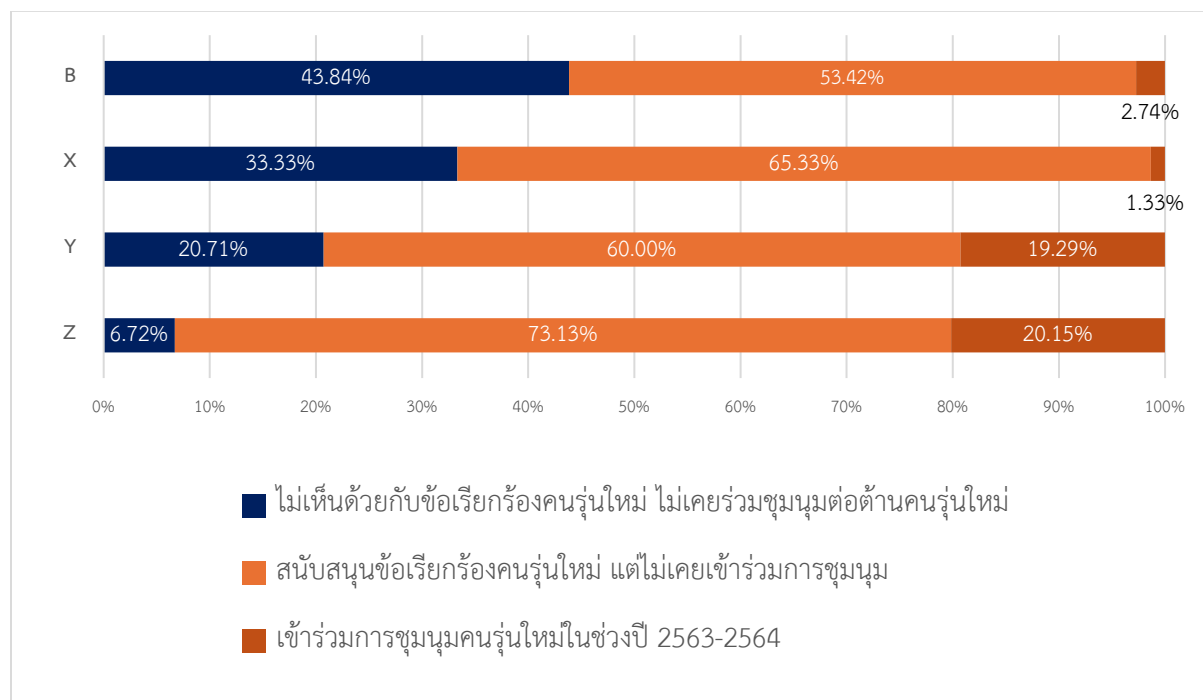
ในด้านความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่น Y เพิ่มสูงขึ้นกว่าเท่าตัว โดยจากการสำรวจแบบสอบถาม คนรุ่น Y ซึ่งตอบว่าสนใจติดตามและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในความขัดแย้งทางการเมืองเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 15.20 ในช่วงก่อนปี 2563-2564 เป็นร้อยละ 33.25 ในช่วงปี 2563-2564 (ภาพที่ 3-14 และภาพที่ 3-18) ยิ่งไปกว่านั้นคนรุ่น Y ยังกลายเป็นฐานมวลชนและผู้สนับสนุนที่สำคัญของขบวนการคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 อีกด้วย ดังจะเห็นว่า คนรุ่น Y ซึ่งระบุว่าตนเองสนใจและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการเคลื่อนไหวกว่าร้อยละ 79.29 เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ (ภาพที่ 3-19) ซึ่งกว่าร้อยละ 23.42

ของผู้สนับสนุนข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ คือฝ่ายที่ต่อต้านทักษิณเดิมในช่วงก่อนปี 2563-2564 (ตารางที่ 3T-13)

ภาพที่ 3-18: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น



ภาพที่ 3-19: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (เฉพาะกลุ่มสนใจในแต่ละรุ่น)



หมายเหตุ: สัดส่วนการสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น มาจากผู้ที่ระบุว่าตนเลือกข้างทางการเมืองในช่วงเวลานั้น มีผู้ตอบจำนวนมากที่ระบุว่าตนไม่ได้สนใจการเมือง หรือไม่ได้เลือกข้าง ข้อมูลจากผู้ตอบเหล่านั้นจึงไม่ถูกนำเสนอในภาพและตารางข้างต้น

ตารางที่ 3T-13: การเลือกข้างทางการเมืองของคนรุ่น Y ช่วงก่อนและหลังปี 2563-2564

		ไม่สนใจ การเมือง	ไม่เข้าข้าง ฝ่ายใด	เข้าข้าง ฝ่าย ต่อต้าน	เข้าข้าง ฝ่ายเสื้อ แดง	รวม
ไม่สนใจการเมือง	จำนวน (คน)	55	26	0	0	81
	% ภายใน แถว	67.90%	32.10%	0.00%	0.00%	100.00%
ไม่เข้าข้างฝ่ายใด	จำนวน (คน)	18	173	6	4	201
	% ภายใน แถว	8.96%	86.07%	2.99%	1.99%	100.00%
ไม่เห็นด้วยกับคน รุ่นใหม่	จำนวน (คน)	3	18	7	0	28
	% ภายใน แถว	10.71%	64.29%	25.00%	0.00%	100.00%
สนับสนุนคนรุ่นใหม่	จำนวน (คน)	3	60	26	22	111
	% ภายใน แถว	2.70%	54.05%	23.42%	19.82%	100.00%

ตัวอย่างของ A44 A47 และ A15 สะท้อนให้เห็นชีวิตทางการเมืองของคนรุ่น Y ได้เป็นอย่างดี ทั้งสามกล่าวว่าตั้งใจไปสนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 มาก พวกเขาพยายามไปร่วมม็อบได้เมื่อมีจังหวะเวลา A44 กล่าวว่า “ช่วง 63-64 ผมตั้งใจไปม็อบมากๆ เพราะช่วงนั้นกำลังหมดไฟ ผมเรียนจบรัฐศาสตร์มาและเคยทำกิจกรรมทางการเมืองมาก่อนหน้าด้วย แต่พอไปทำงานองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศแล้วไม่ได้ทำอะไรเกี่ยวกับเรื่องการเมืองจริงจังเลย ประกอบกับช่วงนั้นลาออกกำลังจะเปลี่ยนงานใหม่ เลยว่างมากขึ้น ทำให้ไปม็อบได้แทบทุกวัน ช่วงนั้นรู้สึกได้เติมไฟให้กับตัวเองอีกครั้ง” เช่นเดียวกับ A47 อดีตผู้สนับสนุนฝ่ายอนุรักษ์นิยมแบบอ่อน เธอเล่าว่าเมื่อการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ปะทุขึ้นในปี 2563-2564 ก็พยายามจะไปเข้าร่วมทุกครั้งที่มีโอกาส “ทุกครั้งที่เป็นม็อบในขอนแก่นเมื่อปี



2563-2564 คือเราตั้งใจไปร่วมมาก พยายามวางแผน ดูตารางวันมีอบที่จะจัดกับเวลาว่างของตัวเอง อยากไปสนับสนุนน้องๆ เป็นอีกหนึ่งเสียงเล็กๆ” ขณะที่ A15 กล่าวว่าแม้จะไม่มีโอกาสได้ไปเข้าร่วมการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ด้วยตัวเอง ก็พยายามจะสนับสนุนผ่านช่องทางอื่นๆ “ผมไม่ได้ไปมีอบ 63-64 แต่ก็ตามข่าวมาตลอด ใจอยากไปสนับสนุนนะ แต่กลัวหลายอย่างทั้งเรื่องโควิด กับกลัวที่บ้านจะเป็นห่วง ก็เลยเน้นตามข่าวและบริจาคเงินสนับสนุนมากกว่า”

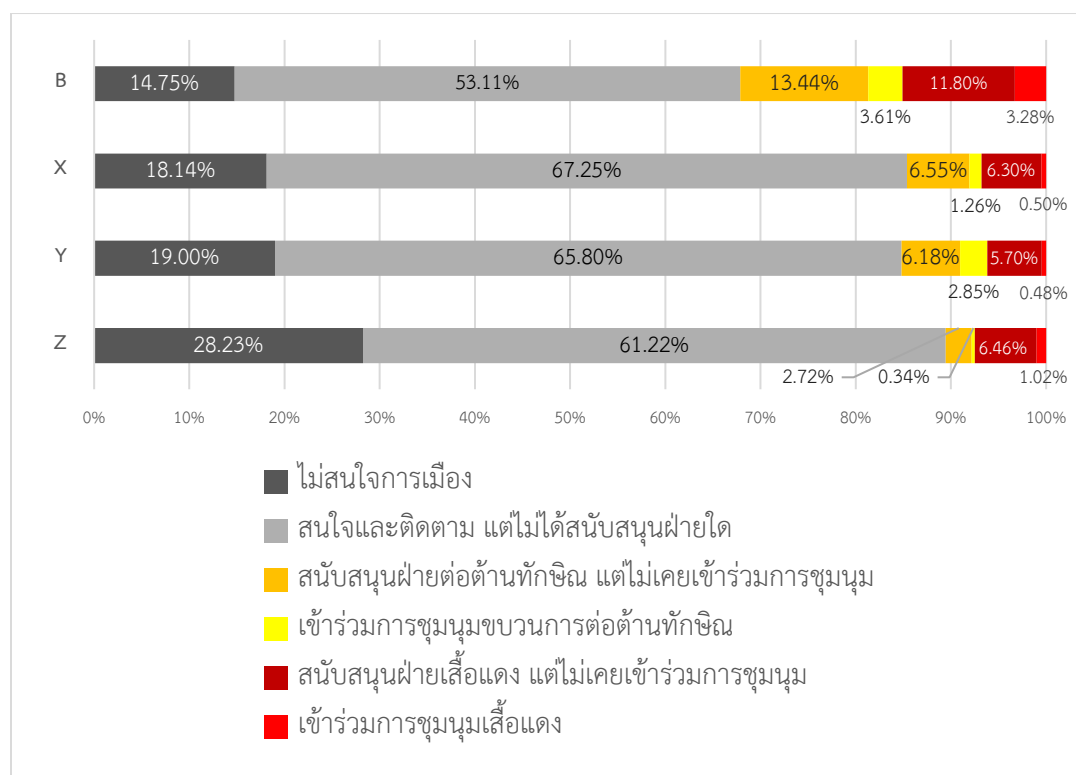
#### คนรุ่น Z: จากฐานมวลชนเสื้อแดงสู่ฐานเสียงหลักพรรคอนาคตใหม่และก้าวไกล

แตกต่างจากคนรุ่น Y ซึ่งเป็นกลุ่มที่เคยมีประสบการณ์และสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งเสื้อสี และมักจะเป็นฐานของเสื้อเหลืองและฝ่ายอนุรักษ์นิยมอ่อนๆเป็นหลัก แต่คนรุ่น Z ซึ่งเคยมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวกลับให้การสนับสนุนและเคยเข้าร่วมการชุมนุมของทั้งคนเสื้อแดงและเสื้อเหลือง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ในพื้นที่ที่สนับสนุนเสื้อเหลือง โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ภาคใต้และกรุงเทพมหานคร คนรุ่น Z เป็นเด็กที่ถูกบังคับให้ต้องเข้าร่วมการชุมนุมเสื้อเหลืองและ กปปส. เช่น A41 A11 และ A76 ซึ่งกล่าวไปในทำนองเดียวกันว่าครอบครัวเคยพาไปร่วมการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เช่น การพาไปร่วมการชุมนุมโดยตรง การพาไปเที่ยวและแวะเข้าร่วมการชุมนุม หรือการเกณฑ์ไปร่วมการเคลื่อนไหวในกรณีของ A76 ซึ่งพี่สาวเป็นครูและไปเกณฑ์นักเรียนซึ่งรวมถึงเขาให้ไปเข้าร่วมการชุมนุม นอกจากนี้ยังมีกรณีของ A42 ซึ่งแม้ครอบครัวจะไม่เคยพาไปร่วมชุมนุม แต่พ่อของเขาเองเป็นนักการเมืองท้องถิ่นและแกนนำการเคลื่อนไหวระดับจังหวัดของกลุ่ม กปปส. ทำให้โตมากับสภาพแวดล้อมรอบตัวที่มีแต่แกนนำการเคลื่อนไหว หัวคะแนนพรรคต่างๆ มาประชุมที่บ้าน

ขณะเดียวกัน คนรุ่น Z หลายคนเคยเข้าร่วมการชุมนุมเสื้อแดงกับคนรุ่น B และ X ในครอบครัว เช่น A18 กล่าวว่าครอบครัวมีผลต่อความสนใจทางการเมืองของเขามากเพราะพ่อแม่พาไปร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง “ที่บ้านผมเป็นคนเสื้อแดงหมด เริ่มสนใจการเมืองตั้งแต่ตอนอยู่ประถม ก่อนช่วงรัฐประหาร 2549 ด้วยซ้ำ เพราะพ่อแม่พาไปเวทีปราศรัยของพรรคไทยรักไทยและหลังจากนั้นก็เคยพาไปมีอบคนเสื้อแดงด้วย” ขณะที่ A16 แม้จะไม่เคยไปชุมนุมกับพ่อแม่ของตัวเองที่เป็นคนเสื้อแดง แต่พบว่าเขาหาช่องทางการไปมีส่วนร่วมกับผู้ใหญ่เสื้อแดงคนอื่นๆ ได้ ซึ่งครอบครัวของเขาเองก็อนุญาต “ก่อนมีอบปี 63 ผมไปสมัครเป็นสมาชิกยุวชนอุดร พุดคุยเรียนรู้เรื่องการเมืองเยอะ เคยไปมีอบที่จัดโดยลุงๆป้าๆเสื้อแดงด้วย หลังจากนั้นลุงป้าก็มาชวนไปมีอบช่วง 63-64 ที่กรุงเทพฯ ซึ่งแม่อนุญาตให้ไป”

แต่ไม่ว่าจะเคยเข้าร่วมการประชุมแบบใด ผลลัพธ์ที่ออกมาพบว่า ก่อนการประชุมคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 คนรุ่น Z มีแนวโน้มให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวของขบวนการเสื้อแดงมากกว่าเสื้อเหลือง โดยจากการสำรวจแบบสอบถาม จะเห็นว่าคนรุ่น Z ที่ระบุว่าตนสนับสนุนฝ่ายทางการเมือง ไม่ว่าจะเข้าร่วมการประชุมหรือไม่ กว่าร้อยละ 7.48 สนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง มีเพียงร้อยละ 3.06 เท่านั้นที่กล่าวว่าตนสนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนเสื้อเหลือง ประเด็นนี้จะยังเห็นภาพชัดเมื่อเปรียบเทียบกับคนรุ่นอื่นๆ ซึ่งสนับสนุนทั้งสองฝ่ายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน หรือห่างกันไม่มากนัก ได้แก่ คนรุ่น B สนับสนุนฝ่ายเสื้อแดงและเสื้อเหลืองในสัดส่วนร้อยละ 15.08 และ 17.05 ตามลำดับ คนรุ่น X สนับสนุนฝ่ายเสื้อแดงและเสื้อเหลืองในสัดส่วนร้อยละ 6.8 และ 7.81 ตามลำดับ และคนรุ่น Y สนับสนุนฝ่ายเสื้อแดงและเสื้อเหลืองในสัดส่วนร้อยละ 9.03 และ 6.18 ตามลำดับ (ภาพที่ 3-14)

ภาพที่ 3-14: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น



ในด้านการเลือกพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง: รุ่น Z ส่วนใหญ่เป็นผู้เลือกพรรคก้าวไกล คะแนนเสียงของรุ่น Z ที่เลือกพรรคก้าวไกลในปี 2566 นั้นเพิ่มขึ้นจากปี 2562 จากเดิมที่เคยมีอยู่ร้อยละ 51.82 (ภาพที่ 3-11) มาเป็นร้อยละ 72.87 (สส.เขต) (ภาพที่ 3-12) และร้อยละ 66.40 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์) (ภาพที่ 3-13) บางส่วนของคะแนนที่เพิ่มขึ้นนี้มาจากผู้เลือกพรรคเพื่อไทยเดิมและพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยม แต่คะแนน

เสียงที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่มาจากผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในปี 2566 และไม่เคยเลือกตั้งในปี 2562 แม้ว่าตัวเลขของผู้เลือกพรรคเพื่อไทยจะไม่สูงนักในครั้งนี้นี้ แต่อาจเป็นไปได้ว่ามีคนรุ่นนี้ที่เลือกพรรคเพื่อไทยในปี 2566 ในส่วนของ สส.ปาร์ตี้ลิสต์ แต่เลือกที่จะไม่ระบุในแบบสอบถาม

ตัวอย่างชีวิตที่น่าสนใจของคนรุ่น Z จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าหลายคนตื่นตัวทางการเมืองจากการสนับสนุนคนเสื้อแดงและเลือกพรรคเพื่อไทยมาก่อนในการเลือกตั้งปี 2562 แม้พรรคอนาคตใหม่จะเปิดตัวขึ้นมาเพื่อแย่งชิงฐานเสียงคนรุ่น Z อย่างชัดเจนทั้งการนำเสนอนโยบายและการเลือกใช้เครื่องมือในการรณรงค์ แต่ทว่าด้วยสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่คนรุ่นนี้อยู่อาศัยยังคงเลือกพรรคเพื่อไทย ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนรุ่น Z จำนวนไม่น้อยยังคงเลือกพรรคเพื่อไทยอยู่ในปี 2562<sup>32</sup>

อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงการเลือกตั้งปี 2566 พวกเขาหันมาเลือกพรรคก้าวไกล เพราะรู้สึกว่าการเมืองเพื่อไทยไม่ใช่พรรคที่ตรงกับจริตของพวกเขาอีกต่อไป กลายเป็นพรรคก้าวไกลที่มีนโยบายและคุณลักษณะที่พวกเขา รู้สึกชอบมากกว่า เช่น A03 ซึ่งเริ่มสนใจการเมืองเพราะยายที่เป็นแกนนำเสื้อแดงมาก่อน เธอให้เหตุผลที่หันมาสนับสนุนพรรคอนาคตใหม่/ก้าวไกลเพราะว่า “ในแง่โครงสร้าง หนูรู้สึกว่าเพื่อไทยมีความเป็นการเมืองเก่า คณะกรรมการบริหารมีอำนาจสูงสุด ต่างจากพรรคก้าวไกลที่ Decentralized มาก นโยบายและการคัดคนเกิดขึ้นมาจากการโหวตแสดงความเห็นในทุกระดับ หลังการเลือกตั้ง 2566 พรรค (พรรคก้าวไกล - คณะผู้วิจัย) ก็ดูพัฒนาขึ้นมาก รวมทั้งแนวทางอุดมการณ์ก็ไปในทางเดียวกัน มีนักกิจกรรมทำงานในพรรคเยอะ ก็เลยเลือกมาตลอด” หรือ A07 ซึ่งพ่อและลุง รวมถึงครอบครัวฝ่ายพ่อเกือบทั้งหมดเป็นเสื้อแดงที่สนับสนุนพรรคเพื่อไทย แต่เธอก็ไม่ซื้อพรรคเพื่อไทยในการเลือกตั้งครั้งนี้ “หนูเลือกก้าวไกลทั้งสองใบ (ในการเลือกตั้ง 2566 - คณะผู้วิจัย) เพราะอยากให้มีการผลักดันเรื่องล้อแหลมอย่างการแก้ไข 112 และการช่วยเหลือนักโทษการเมืองจากปี 63-64 แต่ก็ไม่ได้คิดว่าจะฝากความหวังอะไรขนาดนั้นนะ เพราะรู้สึกว่าพรรคการเมืองจะช่วยเรื่องคนในคุก คนที่โดนคดีได้ถึงระดับไหนกัน แต่ก็ดีกว่า อย่างน้อยก็ยังชูประเด็นพวกนี้”

### **การเปลี่ยนแปลงทางอุดมการณ์ตามผลของช่วงเวลาชีวิต (life cycles effect):**

ต่อประเด็นที่ว่า “ยิ่งโตขึ้นคนเราจะหันไปยึดแนวคิดแบบอนุรักษนิยมมากขึ้น” และจากวลีที่หลายคนรู้จักจากคำพูดของ Winston Churchill<sup>33</sup> ว่า “หากคุณไม่ยึดถือแนวคิดแบบเสรีนิยมตอนคุณยังอายุ 25 ปี คุณจะเป็นคนไม่มีหัวใจ แต่ถ้าตอนอายุ 35 ปีแล้ว คุณยังไม่เปลี่ยนมายึดถือแนวคิดแบบอนุรักษนิยมอีก คุณ

จะเป็นคนไม่มีสมอง”<sup>34</sup> ทำให้เกิดคำถามจำนวนมากเกี่ยวกับการเชื่อมโยงปัจจัยด้านอุดมการณ์กับช่วงเวลาของชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป (life cycles effect) ว่ามีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะต่อความคิดและการเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองของคนรุ่นต่างของไทย

จากข้อมูล งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าอุดมการณ์ทางการเมืองมิได้แปรผันตามอายุ ผู้สูงอายุโดยเฉพาะในรุ่น B สร้างรุ่นผ่านความคิดแบบอนุรักษ์นิยมตั้งแต่อายุยังน้อย ส่วนคนรุ่นอายุน้อยโดยเฉพาะรุ่น Z เติบโตผ่านความเป็นเสรีนิยม และพวกเขาเชื่อว่าในอนาคตพวกเขาจะดำรงความคิดแบบเสรีนิยม แม้ว่าอาจจะมีความตื่นตัวในการทำกิจกรรมทางการเมืองน้อยลง

สำหรับคนรุ่นเก่า พวกเขาให้สัมภาษณ์กับคณะผู้วิจัย โดยชี้ให้เห็นว่าคนร่วมรุ่นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะรุ่น B บ่มเพาะความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษ์นิยมมาตั้งแต่วัยเด็กแล้ว และยังคงยึดถือแนวคิดดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน เช่น A89 ชายอายุ 65 ปี กล่าวว่าตัวเขาเองเป็นคนส่วนน้อยของรุ่นที่มีแนวคิดเสรีนิยม สนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ เขาเห็นว่าคนรุ่น Boomer รุ่นเดียวกับเขามีความเป็นอนุรักษ์นิยม เพราะส่วนใหญ่ถูกขัดเกลามาแบบนั้น ไม่ใช่แค่เพราะคนส่วนใหญ่ในรุ่นแก่ขึ้น “ผมเห็นด้วยกับมือบคนรุ่นใหม่ะ ไม่เคยไปร่วมจริงจัง แต่บริจาคเงินให้คนที่ผมชอบเรื่อย ๆ คนรุ่น Boomer รอบตัวผมมันถูกหลอมความคิดมาแบบนี้ มอง King เป็นพระเจ้า เป็นพวกไม่แพ้คิดจะเอาแต่ได้ เลยไม่แปลกใจว่าทำไมส่วนมากต่อต้านมือบคนรุ่นใหม่ แต่ผมไม่ใช่แบบนั้น ผมถูกเลี้ยงมาอีกแบบ ดิตตามข่าวสารบ้านเมืองแบบไม่อินฝั่งใดฝั่งหนึ่ง เราจะเกลียดกันก็ได้แต่ต้องไม่ถึงกับจะฆ่ากัน” สอดคล้องไปกับข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์รุ่นอื่น ซึ่งกล่าวถึงคนรุ่น B ในครอบครัวว่าเป็นกลุ่มที่มีความคิดแบบอนุรักษ์นิยมชัดเจน แม้จะมีการปรับความเข้าใจต่อกันบ้างภายหลังความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 ค่อยๆลดน้อยลง แต่ก็ยังยากที่จะไปเปลี่ยนแปลงความคิดหรือคุณค่าหลักทางการเมืองของคนรุ่น B เช่น A09 อดีตศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งเข้าร่วมการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในฐานะผู้ชุมนุมทั่วไปอย่างต่อเนื่อง กล่าวถึงพ่อว่าเป็นข้าราชการตำรวจและคนใต้ซึ่งเป็นฐานเสียงเหนียวแน่นของพรรคอนุรักษนิยมมาโดยตลอด ตั้งแต่พรรคประชาธิปัตย์ พรรคพลังประชารัฐและพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งครั้งล่าสุด รวมถึงสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมวลชนเสื้อเหลืองมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ขบวนการเคลื่อนไหวพท. และกปปส. และมีท่าทีต่อต้านการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่อย่างชัดเจน A09 เล่าว่าแม้ความสัมพันธ์ของเขาและพ่อจะไม่ได้แตกหักกันระหว่างการเคลื่อนไหว เพราะพยายามแลกเปลี่ยนข้อมูล พูดคุยทางการเมืองมาโดยตลอด แต่ความคิดทางการเมืองของพ่อก็ยังมั่นคงชัดเจน ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามข้อมูลใหม่ๆที่เขาพยายามแลกเปลี่ยนด้วย “เรื่องการไปชุมนุมนี้พ่อปรามผมเฉยๆ ไม่ถึงกับข่มขู่ตัดเงิน ไล่ออกจากบ้าน

เพราะรู้ว่าห้ามอะไรไม่ได้ หลังจากนั้นก็พยายามคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติทางการเมืองกับที่บ้านมาตลอด ไม่มี crack ใหญ่อะไร พ่อเคื่อก็บอกว่าเค้าเข้าใจและยอมรับที่ผมไปมีอบและเชียร์อนาคตใหม่หรือก้าวไกลนะ แต่เคื่อกื่อบอกชัดเจนเหมือนกันว่าตัวเองเชียร์ลุง เค้ายังไม่เห็นด้วยกับประเด็นการเมืองอื่นๆด้วยเช่นเรื่องสิทธิ LGBTQ+ หรือ Feminism”

สำหรับคนรุ่นใหม่ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนไม่เห็นด้วยกับหลักคิดที่มองว่าอุดมการณ์ทางการเมืองแปรผันไปตามช่วงอายุที่มากขึ้น พวกเขาเห็นว่ากรียัดถืออุดมการณ์แบบใดแบบหนึ่งเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก-วัยรุ่นและอาจฝังรากลึกอย่างมั่นคงได้ เช่น A03 นักกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อายุ 24 ปี ได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวโดยเทียบเคียงกับการทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวของเธอในระยะยาว “หนูคิดว่าการแก่ขึ้นและเป็นอนุรักษนิยมขึ้นอาจจะไม่ใช่คำที่ตรงนัก เพียงแต่ว่าเมื่อเราแก่ขึ้นเราก็ค็เหนื่อย เลยลงแรงน้อยลง ปล่อยให้ระบบมันทำต่อไป ซึ่งมันไม่ใช่การเป็นอนุรักษนิยม ยังคงเป็นเสรีนิยมเวลาเราพูดคุยกัน รู้สึกถึงปัญหา เห็นปัญหาอยู่ แต่ไม่ได้ take action อะไรมาแล้ว”

อย่างไรก็ตาม ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกข้างต้น เป็นความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เอง ไม่ใช่ข้อมูลจากการวิจัยที่ประเมินอย่างเป็นระบบถึงการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางการเมืองตามช่วงเวลาของชีวิตในระยะยาว คณะผู้วิจัยเพียงต้องการนำเสนอเป็นข้อมูลประกอบเท่านั้น

## บทสรุปส่งท้าย

ในการอธิบายความแตกต่างทางการเมืองของคนในสังคมไทย ปัจจัยเรื่อง “รุ่น” ยังคงมีความสำคัญทำให้เห็นความแตกต่างทางความคิดระหว่างคน “รุ่นอายุ” ต่างๆ อยู่ เมื่อมีการวิเคราะห์บนกรอบความเป็นรุ่นแบบตะวันตก ที่แบ่งคนออกเป็นรุ่น B X Y Z ตามช่วงอายุที่แตกต่างกัน พบว่าคนทั้ง 4 รุ่นในสังคมไทยมีคุณลักษณะและความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป คนรุ่น B เป็นกลุ่มที่ยึดถือความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษนิยมมากที่สุด (B; Conservative) คนรุ่น X เป็นกลุ่มที่มีความคิดโน้มเอียงไปทางอนุรักษนิยม แต่ยังคงเปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายได้ในระดับหนึ่ง (X; Conservative leaning) คนรุ่น Y เป็นกลุ่มที่มีความคิดโน้มเอียงไปทางเสรีนิยมมากกว่า แต่ยังคงไว้ซึ่งลักษณะบางอย่างที่เคารพคนรุ่นอายุมากและไม่ต่อต้านทำลายแนวคิดอนุรักษนิยมอย่างเปิดเผยจนเกินไป (Y; Liberal leaning) ในขณะที่คนรุ่น Z เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดเสรีนิยมอย่างเด่นชัดที่สุด (Z; Liberal) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยอย่างอิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน

(Cohort effect) ก็อธิบายว่าคนในรุ่นอายุที่เกิดใกล้เคียงกัน มีคุณลักษณะและความคิดทางการเมืองที่คล้ายคลึงกันได้ เพราะถูกหล่อหลอมผ่านเหตุการณ์และเงื่อนไขพิเศษทางการเมืองร่วมกันด้วย ไม่ใช่เพราะปัจจัยเรื่องรุ่นตามช่วงอายุอย่างเดี่ยวเท่านั้น

แต่ถึงกระนั้น พลวัตและความสั่นไหวภายในคนกลุ่มรุ่นเดียวกันก็ยังคงปรากฏให้เห็นเสมอ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของเหตุการณ์พิเศษใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นมา ทำให้คนในกลุ่มรุ่นหนึ่งๆ แม้จะถูกหล่อหลอมภายใต้เหตุการณ์และบริบททางการเมืองเดียวกันก่อนหน้านี้ ก็สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองของตัวเองได้ ดังจะเห็นว่าในทุกกลุ่มรุ่น แม้เราจะสามารถระบุได้ว่าคนส่วนใหญ่ในกลุ่มรุ่นนั้นๆ มีความคิดทางการเมืองโน้มเอียงไปแบบใดมากกว่า แต่ก็ยังมีคนส่วนน้อยที่มีความแตกต่างหลากหลายทางอุดมการณ์ทางการเมืองและทัศนคติต่อสังคม ซึ่งพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางการเมืองและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน

<sup>1</sup> ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกับผู้ที่มีอายุมากกว่า 77 ปี จำนวน 9 คน และจัดให้คนกลุ่มนี้อยู่ในรุ่น B

<sup>2</sup> นิยามของคนรุ่น Z คือผู้ที่เกิดในช่วงปี 1997-2012 (ช่วงอายุ 13-27 ปี) แต่ในงานวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างของคนรุ่น Z มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในช่วงเวลาของการเก็บข้อมูล เพื่อหลีกเลี่ยงการเก็บข้อมูลกับกลุ่มเปราะบาง

<sup>3</sup> Finkelstein, L. M., Ryan, K. M., & King, E. B. (2013). What do the young (old) people think of me? Content and accuracy of age-based metastereotypes. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 22*(6), 633-657. <https://doi.org/10.1080/1359432X.2012.673279>

<sup>4</sup> Burke, M. J., & Dunlap, W. P. (2002). Estimating interrater agreement with the average deviation index: A user's guide. *Organizational Research Methods, 5*(2), 159-172. <https://doi.org/10.1177/1094428102005002002>

<sup>5</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A03 7 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A04 8 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A09 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A16 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A17 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A18 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A21 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A47 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A50 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A51 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A52 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

<sup>6</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A03 7 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A83 12 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A84 12 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

<sup>7</sup> Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works, Volume 5*. New York: Routledge. p. 276-322. <https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>; Generations: Does When You're Born Shape Who You Are? (2021) ของ Bobby Duffy

<sup>8</sup>Pew Research Center (2015, September 3). The Whys and Hows of Generations Research. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.people-press.org/2015/09/03/the-whys-and-hows-of-generations-research/>; Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

<sup>9</sup> Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.

<sup>10</sup> หมายถึงเฉพาะช่วงปี 1961-1973

Macrotrends. (n.d.). Thailand GDP 1960-2024. *Macrotrends*. Retrieved from [https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/tha/thailand/gdp-gross-domestic-product\(1961-1973\)](https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/tha/thailand/gdp-gross-domestic-product(1961-1973))

<sup>11</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว. กรุงเทพฯ: มติชน หน้า 47

<sup>12</sup> กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว. กรุงเทพฯ: มติชน หน้า 47-48

<sup>13</sup> สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. (2564). เมื่ออรุณจะรุ่งฟ้า : ขบวนการนักศึกษาไทย พ.ศ. 2513-2519. กรุงเทพฯ : อิลลูมินันซ์ เอ็ดดิชั่นส์. หน้า 136-137

<sup>14</sup> ภายใต้การปกครองโดยตรงของรัฐบาลเขมรแดง และระหว่างปี 1979-1992 ซึ่งบางส่วนของกัมพูชาสถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (People's Republic of Kampuchea) รัฐหุ่นเชิดภายใต้การควบคุมของรัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนาม Guan, A. C. (2018). *Southeast Asia's Cold War: An Interpretive History*. University of Hawai'i Press.

<sup>15</sup> พีรเดช ชูเกียรติจิกร และนลิตรา ไทยประเสริฐ. (2557.) ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นและเอเชียที่มีต่อการเคลื่อนย้ายการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นสู่ 4 ประเทศในอาเซียนและ 3 ประเทศอุตสาหกรรมใหม่. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 18(1), 20-43. [https://www.econ.cmu.ac.th/econmag/journals/issue18-1\\_2.pdf](https://www.econ.cmu.ac.th/econmag/journals/issue18-1_2.pdf).

<sup>16</sup> คริส เบเกอร์และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2566). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน. หน้า 283-289

<sup>17</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2021). The Paradox of the Thai Middle Class in Democratisation. *TRaNS: Trans - Regional and -National Studies of Southeast Asia* 9, 65-79.

<sup>18</sup> Kanokrat Lertchoosakul. (2021). The Paradox of the Thai Middle Class in Democratisation. *TRaNS: Trans - Regional and -National Studies of Southeast Asia* 9, 65-79.

<sup>19</sup> มีเพียงรัฐบาลชวณ หลีกภัย (รัฐบาลชวณ 2) ที่ดำรงตำแหน่งเกือบครบวาระ จากปี 2540 ถึง 2544

<sup>20</sup> อาสา คำภา. (2562). *ความเปลี่ยนแปลงของเครือข่ายชนชั้นนำไทย พ.ศ. 2495-2535*. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 683-685

<sup>21</sup> จากบทสนทนาทางการเมืองในครอบครัว คนรุ่นนี้จำนวนหนึ่ง กล่าวว่าครอบครัวของเขาถูกปลูกฝังความสนใจทางการเมืองผ่านเรื่องเล่าที่เป็นประสบการณ์ตรงทางการเมืองของตัวเองและการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ให้พวกเขาฟัง เช่น A11 ซึ่งกล่าวว่าพ่อของเขาเคยอยู่ในเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญหลายเหตุการณ์ “พ่อผมอยู่ในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม เขาเล่า

เรื่องราวการต่อสู้ทางการเมืองของคนตุลาฯ และเรื่องประวัติศาสตร์อื่นให้ผมฟังตั้งแต่ยังเด็ก ตอนขับรถไปส่งที่โรงเรียน เป็นจุดเริ่มต้นอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้สนใจการเมือง สนใจประวัติศาสตร์การเมือง ” ขณะที่ A10 และ A22 เล่าว่าพ่อของพวกเขาเคยมีส่วนร่วมหรืออยู่ในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 35 เลยได้รับฟังเรื่องราวโดยตรงจากพ่อ “พ่อผมทันเหตุการณ์พฤษภาคม ปี 35 นะ แต่ไม่ได้ได้อยู่ตอนโดนกราดยิง ตอนเด็กๆ (A10)” “พ่อผมนอกจากเป็นนักการเมืองท้องถิ่นก่อนจะเข้าสู่การเมืองระดับชาติ เขาเคยเป็นนักกิจกรรมเคลื่อนไหวเรื่องที่ดินและเป็นนักกิจกรรมในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 35 (A22)” หรือในกรณีของ A35 แม้ว่าพ่อของเขาจะไม่เคยมีส่วนร่วมทางการเมืองในเหตุการณ์สำคัญ แต่เขากล่าวว่าพ่อชอบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และมักจะเล่าให้ฟังเสมอ “พ่อผมซื้อหนังสือไว้เต็มบ้านเลย คำพยายามปลูกฝังเรา เพราะตัวเค้าเองอยากจนและมีโอกาสน้อยมาก่อน ที่บ้านมีหนังสือของปัญญาชนฝ่ายก้าวหน้าเยอะมาก เช่น สุจิตต์ วงเทศน์ วารสารศิลปวัฒนธรรม” ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A01 6 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ; A05 8 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ; A07 8 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ; A09 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ; A33 19 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; A34 20 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; A25 13 กุมภาพันธ์ 2567 มหาสารคาม

<sup>22</sup> เช่น A5 และ A7 คนรุ่นใหม่ซึ่งเติบโตมาในครอบครัวเสื้อแดง พวกเขาเล่าในทำนองเดียวกันว่าครอบครัวที่บ้านเปิดฟังประชุมสภาเกือบทุกวันที่มีถ่ายทอดสด “ตอนปี 54 เราย้ายมาอยู่กับย่าและเริ่มซึมซับแนวคิดแบบเสื้อแดง เพราะบ้านเขาดูประชุมสภาทั้งบ้าน ทำให้เราสนใจติดตามทางการเมืองมาก ฟังอ.ประมาณ/อ.วันชัย (A5)” “ที่บ้านหนูพ่อจะดูประชุมสภากับข่าวเสื้อเหลือง เสื้อแดง กปปส. ตลอด หนูจะดูการ์ตูนก็ดูไม่ได้ (A7)” ขณะที่ครอบครัวของ A4 และ A33 ก็เช่นเดียวกัน ต่างกันตรงที่พ่อและแม่ของพวกเขาเป็นผู้สนับสนุนเสื้อเหลืองอย่างเข้มข้น อย่างไรก็ตามนั่นเป็นสิ่งที่ทำให้พวกเขาารู้ข่าวสาร ติดตามการเมืองผ่านโทรทัศน์ และมักจะทะเลาะกับที่บ้านมาโดยตลอด พวกเขาคุ้นเคยกับการนั่งดูช่อง BlueSky ช่องโทรทัศน์อนุรักษ์นิยมซึ่งมีส่วนอย่างมากในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของกปปส. ดังที่ A33 นักกิจกรรมซึ่งเคลื่อนไหวกับหลายองค์กรในปี 2563-2564 เล่าว่าแม้ครอบครัวจะไม่ได้ไปร่วมการประชุมของกปปส.โดยตรง แต่ก็รู้ว่าพวกเขาสนับสนุนขบวนการฯผ่านการเปิดช่อง Blue Sky ตลอด “ผมกับแม่ไม่ค่อยคุยเรื่องการเมืองกัน แต่ก็รู้ว่าเค้าเป็นอนุรักษ์นิยมแบบใ้ๆ ไม่เคยไปมือกปปส.นะ แต่เปิด Blue Sky ทีวีวัน มีนกหวีดเก็บไว้ด้วย”

<sup>23</sup> A11 A41 และ A76 ซึ่งกล่าวไปในทำนองเดียวกันว่าครอบครัวเคยพาไปร่วมการประชุมของกลุ่มกปปส.ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A11 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

<sup>24</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A41 27 กุมภาพันธ์ 2567 กระบี่

<sup>25</sup> ในกรณีของ A76 ซึ่งพี่สาวเป็นครูและไปเกณฑ์นักเรียนซึ่งรวมถึงเขาให้ไปเข้าร่วมการประชุม หรือกรณีที่คล้ายคลึงกันคือ A18 ที่เล่าว่าพ่อและแม่พาไปร่วมการประชุมตั้งแต่ยังเด็กเช่นเดียวกัน หากแต่เป็นการประชุมของคนเสื้อแดง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A18 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น นอกจากนี้ยังมีกรณีของ A42 ซึ่งแม้ครอบครัวจะไม่เคยพาไปร่วมประชุม แต่พ่อของเขาเองเป็นนักการเมืองท้องถิ่นและแกนนำการเคลื่อนไหวระดับจังหวัดของกลุ่มกปปส. ทำให้โตมากับสภาพแวดล้อมรอบตัวที่มีแต่แกนนำการเคลื่อนไหว หัวคะแนนพรรคต่างๆมาประชุมที่บ้าน

<sup>26</sup> เช่น A08 ซึ่งด้วยสถานที่ตั้งของโรงเรียนทำให้ต้องพบเจอกับการประชุมของคนทุกกลุ่ม “ผมย้ายมาเรียนในกรุงเทพฯ อยู่เซนต์คาเบรียลตั้งแต่.1 ต้องอยู่หอใน ช่วงเลิกเรียนก็เดินไปสังเกตการณ์มือเสื้อแดงได้ เพราะอยู่ใกล้ๆ” ขณะที่เด็กซึ่งเติบโตมาในพื้นที่ภาคใต้ช่วงการเคลื่อนไหวของกปปส.ก็พบกับสถานการณ์เช่นเดียวกันกับในกรุงเทพฯ ซึ่งมีการชุมนุมเกิดขึ้นในแทบทุกจังหวัด พวกเขาเห็นการประชุมของกลุ่มกปปส.เป็นเรื่องปกติมาก ทั้งยังรู้สึกดีเมื่อมีการชุมนุมก็จะไม่ต้องไปโรงเรียน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้



ข้อมูล A09 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ; A38 26 กุมภาพันธ์ 2567 กระบี่; A42 29 กุมภาพันธ์ 2567 พัทลุง; A43 29 กุมภาพันธ์ 2567 สงขลา

<sup>27</sup> Kanokrat Lertchoosakul. 2022a. “Hybrid Print-News-Social Media and the Rise of the Thai Youth Movement in the 2020s.” *Asia Center, Japan Foundation*. <https://asiawa.jpf.go.jp/en/culture/features/f-yomu2-thailand-2/>; ดึงจะเห็นว่า ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคน นอกจากจะเริ่มตื่นตัวทางการเมืองจากสภาพแวดล้อมและการกล่อมเกล้าในครอบครัวแล้ว พวกเขายังติดตามอ่านหนังสือปรัชญาและประวัติศาสตร์การเมืองประเภทต่างๆ มากด้วย เช่น A33 ซึ่งกล่าวว่าเขาอ่านหนังสือเกี่ยวกับแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองและเรื่องศาสนา มาก ทำให้เป็นคนมีนิสัยชอบตั้งคำถาม “ผมใช้เวลาอยู่กับหนังสือเยอะมาก ตั้งแต่เด็กๆ อ่านหนังสือศาสนาเปรียบเทียบและพวกสารนิพนธ์เหมา มีอะไรก็ชอบตั้งคำถามไปหมด เช่น ทำไมเราต้องเคารพธงชาติ ผมเลยกลายเป็นพวกต่อต้านสังคม” หรือการอ่านงานของปัญญาชนหลังการรัฐประหาร โดยเฉพาะสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ซึ่งได้รับการพูดถึงเป็นพิเศษในหมู่ผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น A36 ลำพูน เขากล่าวว่าเริ่มสนใจทางการเมืองมากขึ้นเพราะเรื่องสถาบันกษัตริย์ “หลังร.9 เสีย ปี 2559 ผมเห็นโพสต์ต่อต้านร.9 มากขึ้นเรื่อยๆ เลยเริ่มสงสัยว่าทำไมคนถึงไปวาร์.9 ได้ เริ่มเปิดเจอ tiktok งานเสวนาของอ.สมศักดิ์ เจียม เลยเป็นจุดเริ่มต้นที่อ่านงานของแกมากขึ้น” เช่นเดียวกับ A03 ซึ่งนอกจากจะสนใจทางการเมืองเพราะการมีสมาชิกในครอบครัวเป็นแกนนำการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดงแล้ว เธอยังชอบวิชาสังคมศึกษาและงานของสมศักดิ์ เช่นกัน “หนูชอบวิชาสังคมศึกษา ชอบอ่านประเด็นทางการเมืองหรือการศึกษา มาก เริ่มอ่านประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง มาตั้งแต่ ม.ปลายแล้ว”

<sup>28</sup> เช่น A30 A31 และ A32 ต่างบอกว่าเริ่มสนใจทางการเมืองเพราะติดตามแฮชแท็กต่างๆ บนทวิตเตอร์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล A30 18 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; A31 18 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; A32 19 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; ขณะที่ A26 และ A37 ติดตามเรื่องราวการเมือง เช่น การเสวนาเรื่องการหายไปของวันเฉลิมและการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ ผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น Facebook และเว็บไซต์ออนไลน์

<sup>29</sup> ดังที่ A10 ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าสื่อสังคมออนไลน์และอินเทอร์เน็ตมีความสำคัญที่เปลี่ยนความคิดทางการเมืองและความกระตือรือร้นของคนรุ่นนี้มาก “ผมว่าสื่อมันเปลี่ยนไปมาก เช่น การตีเบตเมื่อ 40-50 ปีก่อน มันก็ทำให้คนไปดูได้แค่ครั้งเดียว ในขณะที่สื่อออนไลน์สมัยใหม่ให้เวลากับทุกคนในการเข้าถึงการเมืองได้ตลอด”

<sup>30</sup> Aljunied, Khairudin. *Muslim Cosmopolitanism: Southeast Asian Islam in Comparative Perspective*. Edinburgh University Press, 2017. <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1g052cg>; Gabriel A. Almond, R. Scott Appleby and Emmanuel Sivan; *University of Chicago Press, Chicago, 2003*; Herriot, P. (2008). *Religious Fundamentalism: Global, Local and Personal* (1st ed.). Routledge.

<sup>31</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A10 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A52 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A23 13 กุมภาพันธ์ 2567 มหาสารคาม

<sup>32</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A19 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A30 18 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; A18 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

<sup>33</sup> Saturday evening post. “Did Winston Churchill Really Say That? – Answers.” *Saturday evening post*. <https://www.saturdayeveningpost.com/did-winston-churchill-really-say-that-answers/>

---

<sup>34</sup> “If you’re not a liberal when you’re 25, you have no heart. If you’re not a conservative by the time you’re 35, you have no brain.”

## บทที่ 4

## จากความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” สู่อุบัติความขัดแย้ง

คำถามการวิจัย	ประเด็นอภิปรายสำคัญ
<p>ชุดคำอธิบายและความแตกต่างหลากหลายระหว่าง “รุ่น” สามารถอธิบายปรากฏการณ์ความขัดแย้ง การปะทะ และความแตกหักทางการเมืองโดยเฉพาะในระดับครอบครัว ที่ปรากฏขึ้นนับตั้งแต่ขบวนการคนรุ่นใหม่เติบโตขึ้นในช่วงปี 2563-2564 ได้หรือไม่? อย่างไร?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความแตกต่างระหว่างรุ่นพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นผ่านโครงสร้างทางสังคมของไทยที่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสและการนำปัจจัยเรื่อง “รุ่น” ไปใช้รณรงค์ทางการเมืองโดยตัวแสดงทางการเมืองต่างๆ ในทศวรรษที่ 2560 <ul style="list-style-type: none"> <li>○ โครงสร้างทางสังคมแบบเน้นลำดับชั้นในครอบครัว โดยผู้อาวุโสมีอำนาจมากกว่า ในขณะที่คนรุ่นอายุน้อยถูกกดทับ ก่อให้เกิดบรรยากาศทางสังคมที่เต็มไปด้วยความตึงเครียดระหว่างรุ่น</li> <li>○ การนำความเป็น “รุ่น” ไปใช้เป็นประเด็นรณรงค์ทางการเมืองของตัวแสดงทางการเมืองต่างๆ ในทศวรรษที่ 2560 ก่อให้เกิดการสร้างสำนึกความเป็นรุ่นทางการเมืองเดียวกันของทั้งคนรุ่นใหม่และคนรุ่นใหญ่ และเป็นตัวเร่งปฏิบัติการที่ทำให้ความตึงเครียดระหว่างรุ่นพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่น <ul style="list-style-type: none"> <li>■ สำนึกความเป็นรุ่นในหมู่คนรุ่นใหม่ ก่อตัวผ่านพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเน้นรณรงค์หาเสียงในแพลตฟอร์มที่มีคนรุ่นใหม่เป็นหลัก ชูนโยบายเพื่อคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะและชัยชนะของพรรคอนาคตใหม่ในการเลือกตั้งครั้งแรก ประกอบกับการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมซึ่งคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะนักศึกษาเป็นตัวแสดงหลักมาตั้งแต่หลังการรัฐประหารปี 2557 และปะทุขึ้นเป็นการเคลื่อนไหวประท้วงครั้งใหญ่ในปี 2563-2564 ทั้งหมดนี้ก่อให้เกิดเป็นสำนึกความเป็นรุ่นทางการเมือง ซึ่งคนรุ่นใหม่ตระหนักถึง</li> </ul> </li> </ul> </li> </ul>

	<p>ปัญหาร่วมกันและพลังที่พวกเขาใช้ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง</p> <ul style="list-style-type: none"><li>■ สำนึกความเป็นคนรุ่นใหม่ เกิดจากปฏิกิริยาโต้กลับการถูกทำลายคุณค่าหลักที่คนรุ่นใหม่นับถือโดยคนรุ่นใหม่ และการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสถาบันทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ทำให้พวกเขาไม่สามารถยอมได้และโจมตีโต้กลับโดยทั้งรัฐ ชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมและมวลชนต่างโจมตีโต้กลับบนฐานของความเป็นรุ่นเช่นเดียวกัน</li></ul>
--	--

ในบทที่แล้วเราได้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างรุ่นทางการเมืองของไทย ในบทนี้จะนำเสนอบทวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงจากความแตกต่างสู่ความตึงเครียด การเผชิญหน้า และความขัดแย้งระหว่างรุ่นงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ความแตกต่างระหว่างแต่ละรุ่นโดยตัวมันเองไม่ได้แปรผันสู่ความขัดแย้งโดยอัตโนมัติ แต่ในกรณีของไทยในช่วงทศวรรษ 2560 ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากเงื่อนไขเชิงโครงสร้างทางสังคมแบบเน้นลำดับชั้น “อาวุโส” โดยโครงสร้างดังกล่าวให้อำนาจกับคนรุ่นอายุมาก และกดทับคนรุ่นอายุน้อย จนนำไปสู่บรรยากาศทางสังคมที่เต็มไปด้วยความตึงเครียดระหว่างรุ่น และความตึงเครียดแปรผันสู่ความขัดแย้งจากความตั้งใจในการใช้ “รุ่น” เป็นประเด็นและกลไกในการขับเคลื่อนทางการเมืองของทั้งชนชั้นนำอนุรักษนิยมจารีต พรรคการเมืองฝ่ายประชาธิปไตย และขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน

### โครงสร้างสังคม “ระบบอาวุโส”: กีดกันและกดทับคนอายุน้อย

ส่วนนี้นำเสนอเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้ความแตกต่างเหล่านั้นพัฒนาตัวไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นเงื่อนไขสำคัญของไทยคือ “โครงสร้างทางสังคม” ที่เน้นระบบอาวุโส ระบบดังกล่าวเป็นระบบที่กีดกันคนอายุน้อยให้อำนาจกับคนที่มียุมากกว่า (age segregation) ในขณะที่ประเทศอื่นๆ อาจมีเงื่อนไขอื่นที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกกีดกันและความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็น ชนชั้น สีผิวชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ วรณะ แต่สำหรับสังคมไทยเงื่อนไขด้าน “อายุ” กลับเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนกลุ่มหนึ่งในสังคมถูกกีดกันออกจากโครงสร้างอำนาจ คู่ไปกับการกีดกันด้านอื่นๆ เนื้อหาในบทนี้จะขยายภาพให้เห็นถึงการทำงานของความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจของคนต่างวัยผ่านการศึกษาคู่มือโครงสร้างในครอบครัว

จุดเริ่มต้นที่ทำให้ความแตกต่างทางการเมืองเปลี่ยนไปสู่ความขัดแย้งในบริบทครอบครัว เริ่มต้นที่ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจที่สมาชิกแต่ละรุ่นมีและการกดทับคนรุ่นต่างๆ ในโครงสร้างครอบครัวภายใต้โครงสร้างครอบครัวของไทยที่มีลักษณะลำดับชั้นเชิงจารีต เน้นลำดับอาวุโส โดยทางปฏิบัติ เด็กต้องเคารพ เชื่อฟัง ยอมตาม และไม่เถียงต่อคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ นั่นทำให้เกิดโครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่ากันระหว่างวัย

โครงสร้างดังกล่าวมีที่มาจากปัจจัย 4 ด้าน หนึ่งในคือการควบคุมประชากรที่เน้นโดยรัฐบาลเผด็จการอำนาจรวมศูนย์ สอง มรดกสังคมเกษตรแบบโบราณที่เปลี่ยนแปลงช้า โดยในสังคมดังกล่าวผู้ที่มีอาวุโสและประสบการณ์มากกว่าเป็นผู้ที่มีความรู้มากที่สุดและต้องทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้มาทีหลัง สาม ความไม่เป็นรัฐสวัสดิการของไทย ในรัฐที่ไม่มีสวัสดิการที่ดีเพียงพอ สถาบันครอบครัวเป็น

สถาบันหลักที่คนอายุน้อยต้องพึ่งพิง ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดู การศึกษา และโอกาสในอาชีพการงาน ทำให้คนอายุน้อยต้องพึ่งพิงสมาชิกอาวุโสในครอบครัวที่มีทรัพยากรที่มากกว่า ทำให้คนรุ่นอายุน้อยมีอำนาจต่อรองต่ำ ในทางกลับกัน การไม่มีสวัสดิการบำนาญที่เพียงพอให้กับผู้สูงวัยในครอบครัว ทำให้อำนาจของคนรุ่นใหม่กลายเป็นเครื่องรับประกันชีวิตของสมาชิกสูงวัยในครอบครัว การทุ่มเทเลี้ยงดูคนอายุน้อยจึงยิ่งกลายเป็นอำนาจต่อรองที่ทำให้คนรุ่นผู้ใหญ่มีอำนาจในการควบคุมคนรุ่นอายุน้อยอย่างต่อเนื่องแม้ว่าพวกเขาจะอายุเพิ่มมากขึ้นก็ตาม และ สี่ ประวัติศาสตร์ความไม่ตื่นตัวและความพ่ายแพ้ทางการเมืองของรุ่นใหม่ตลอดประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ คนรุ่นใหม่เป็นรุ่นที่มีบทบาท ความตื่นตัว ทักษะ และประสบการณ์ทางการเมืองน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับรุ่นอื่นๆ แม้ในบางช่วงคนรุ่นใหม่จะมีบทบาทนำ เช่น ช่วงทศวรรษ 2510 ในการขับไล่รัฐบาลเผด็จการทหารในปี 2516 และการขยายตัวของขบวนการฝ่ายซ้ายในช่วงท้ายทศวรรษ แต่หลังการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยบทบาทของคนรุ่นใหม่ก็ยุติลงและไม่สามารถฟื้นฟูความเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญกลับมาได้ ในทางตรงกันข้าม พวกเขากลับยิ่งถูกมองว่าเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ทางการเมืองและหลงผิดสนับสนุนขบวนการฝ่ายซ้ายที่เป็นภัยคุกคามของรัฐไทย จากเหตุผลทั้งหมดทำให้คนรุ่นใหม่ถูกมองและปฏิบัติในฐานะรุ่นที่มาจากใหม่ อ่อนด้วยประสบการณ์ หลงผิดได้ง่าย และต้องได้รับการดูแลควบคุม

ในอดีตที่สังคมเปลี่ยนแปลงช้า และความแตกต่างระหว่างรุ่นมีไม่มากนักหรือมีเพียงบางมิติ โครงสร้างดังกล่าวยังสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกตั้งคำถาม แต่ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และความแตกต่างระหว่างรุ่นสูงขึ้นและในมิติที่หลากหลายกว้างขวาง โครงสร้างความสัมพันธ์แบบดังกล่าวกลับกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างกลายเป็นความไม่พอใจ อึดอัดใจ หรือแม้กระทั่งความรู้สึกถูกคุกคาม เนื่องจากความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น เน้นให้อำนาจกับผู้มีอาวุโสทางอายุ บังคับให้คนอายุน้อยต้องยอมตามคนอายุมากกว่า โดยขณะที่ผู้ใหญ่มีอำนาจในการพูด แสดงความคิดเห็น และบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อมกับคนรุ่นเด็กกว่าได้ คนอายุน้อยกว่าต้องรับฟังและยอมทำตามสิ่งที่คนอายุมากกว่าพูด สั่งสอนหรือบังคับ โดยที่ไม่มีโอกาสโต้เถียง แสดงออกถึงความคิดเห็น ความอึดอัด และความไม่พอใจ โดยเฉพาะที่ขัดแย้งต่อความเห็นของผู้ใหญ่ ให้ผู้ที่มีอายุมากกว่ารับรู้ได้

### **ความขัดแย้งระหว่างวัยในครอบครัว**

จากข้อมูลการเก็บแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า คนรุ่นอายุน้อยรู้สึกมีปัญหา ไม่พอใจ และอึดอัดกับคนรุ่นอายุมากในระดับที่สูงมาก ในขณะที่คนอายุมากไม่ตระหนักถึงปัญหาเหล่านั้น จากผลการสำรวจแบบสอบถามพบว่าผู้ใหญ่ในครอบครัวส่วนใหญ่รู้สึกว่าตนเองไม่มีปัญหากับคนรุ่นอายุน้อยกว่า

โดยเป็นเช่นนี้กับทุกคู่รุ่นและยิ่งระยะห่างทางอายุต่างกันมากเท่าไร ความไม่พอใจที่คนอายุน้อยมีต่อผู้ใหญ่ก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม ผู้ใหญ่ยิ่งอายุมากยิ่งรู้สึกดีกับคนที่อายุน้อยมากกว่าเท่านั้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจแบบสอบถามชุดที่ 1 ที่ให้คนแต่ละรุ่นระบุว่ามีความขัดแย้งกับคนรุ่นอื่นบ่อยและรุนแรงเพียงใด ในแง่ความถี่ของความขัดแย้ง คนรุ่น B ถูกประเมินว่ามีปัญหาเกี่ยวกับรุ่นอื่นๆ มากที่สุด ทุกรุ่นต่างประเมินว่าพวกเขามีความขัดแย้งทางการเมืองกับรุ่น B ในระดับบ่อยปานกลาง แต่ก็บ่อยกว่ารุ่นอื่นๆ ( $M = 3.75$ ,  $SD = 1.90$ ) รองลงมาคือรุ่น X ( $M = 3.51$ ,  $SD = 2.09$ ) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ส่วนรุ่น Y ( $M = 2.97$ ,  $SD = 1.87$ ) กับ Z ( $M = 3.02$ ,  $SD = 1.88$ ) นั้น คนรุ่นอื่นประเมินว่ามีความขัดแย้งด้วยน้อยกว่ารุ่นอื่น ๆ (ตารางที่ 4T-02 ความถี่ความขัดแย้งการเมือง)

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของคำตอบที่ระดับความถี่ต่างๆ ตั้งแต่ 1 คือ ไม่เคยมีความขัดแย้งกับคนรุ่นดังกล่าว ถึง 7 คือ มีความขัดแย้งกับคนรุ่นดังกล่าวบ่อยมาก จะพบแบบแผนว่า จำนวนคนที่รายงานว่ามี ความขัดแย้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมกับคนรุ่น B ในระดับ 4 (บ่อยปานกลาง) ขึ้นไปถึง 7 (บ่อยมาก) มีสัดส่วนถึงร้อยละ 56.56 (ตารางที่ 4T-02 สัดส่วนความถี่ความขัดแย้งการเมือง)

ในขณะที่มีผู้รายงานว่ามีความขัดแย้งกับคนเจนเนอร์เรชั่น X Y และ Z ด้วยระดับ 4 (บ่อยปานกลาง) ขึ้นไปถึง 7 (บ่อยมาก) ไม่ถึงร้อยละ 50 (ร้อยละ 47.64, 37.55, และ 42.78 ตามลำดับ) และมีคนที่เลือกตอบ 1 คือไม่เคยมีความขัดแย้งกับรุ่น X Y และ Z เลยเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 24.61, 31.38, และ 33.25 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาทีละคู่รุ่น พบว่าคนทุกรุ่นรายงานว่าตนมีความขัดแย้งกับคนรุ่น B บ่อยที่สุด ดังนี้

คนรุ่น Z รายงานว่าตนเองมีความขัดแย้งกับคนรุ่น B บ่อยปานกลาง ( $M = 4.20$ ,  $SD = 2.00$ ) และมีความขัดแย้งกับคนรุ่น X ( $M = 4.03$ ,  $SD = 2.22$ ) และ Y ( $M = 3.62$ ,  $SD = 2.09$ ) ลดหลั่นลงมา

คนรุ่น Y รายงานว่าตนเองมีความขัดแย้งบ่อยปานกลาง กับคนรุ่น B ( $M = 3.89$ ,  $SD = 1.81$ ) และคนรุ่น X ( $M = 3.76$ ,  $SD = 1.93$ ) และมีความขัดแย้งปานกลางค่อนข้างไม่บ่อยกับคนรุ่น Z ( $M = 3.31$ ,  $SD = 1.92$ )

คนรุ่น X รายงานว่าตนเองมีความขัดแย้งกับคนรุ่น B ปานกลางค่อนข้างไม่บ่อย ( $M = 3.21$ ,  $SD = 1.81$ ) และมีความขัดแย้งกับคนรุ่น Y ( $M = 2.82$ ,  $SD = 1.78$ ) และ Z ( $M = 3.04$ ,  $SD = 1.74$ )

ในแง่ความรุนแรงของความขัดแย้ง การประเมินเป็นไปในทิศทางเดียวกับความถี่ โดยทุกคู่ที่ประเมินกัน ไม่มีคู่ใดประเมินความรุนแรงเฉลี่ยเกิน 3 คะแนน จึงจัดว่าโดยเฉลี่ยแล้วความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรุ่นมีความรุนแรงน้อย แต่เมื่อเทียบระดับคะแนนก็จะพบว่าคนรุ่นอื่นรายงานว่าการขัดแย้งที่มีกับคนรุ่น B (ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.07 ถึง 2.78) มีระดับคะแนนความรุนแรงมากกว่าที่คนรุ่น B เองประเมินความรุนแรงของความขัดแย้งที่ตนมีกับคนรุ่นอื่น (ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.43 ถึง 1.68) (ตารางที่ 4T-03 ความรุนแรงความขัดแย้งการเมือง)

ทั้งนี้ คนรุ่น Y และ Z รายงานว่าการขัดแย้งที่ตนมีกับรุ่น B รุนแรงน้อยกว่า X เล็กน้อย แต่ก็ใกล้เคียงกันมาก โดยคนรุ่น Y ประเมินความรุนแรงของความขัดแย้งที่มีกับคนรุ่น X มีค่า  $M = 2.72$  และ  $SD = 1.77$  และกับคนรุ่น B มีค่า  $M = 2.67$  และ  $SD = 1.91$  ส่วนคนรุ่น Z ประเมินความรุนแรงของความขัดแย้งที่มีต่อคนรุ่น X มีค่า  $M = 2.89$  และ  $SD = 2.19$  และต่อคนรุ่น B มีค่า  $M = 2.78$  และ  $SD = 1.76$

นอกจากคนรุ่น B จะรับรู้เรื่องความขัดแย้งไม่ตรงกับคนรุ่นอื่นแล้ว ยังมีเรื่องอื่นๆ ที่คนรุ่น B รับรู้ไม่ตรงกับคนรุ่นอื่น ได้แก่ การรับรู้คุณลักษณะของรุ่นและการรับรู้ภัยคุกคาม

การรับรู้คุณลักษณะของรุ่น จากการสำรวจภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมีต่อคนแต่ละรุ่น คนรุ่น B ถูกคนรุ่นอื่นมองว่ามีลักษณะ 1) ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน) 2) ให้ความสำคัญกับครอบครัว 3) รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง) 4) ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง 5) เคารพกฎระเบียบของสังคม 6) เลื่อมใสในศาสนา 7) ห่วงใยดูแลผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดเป็นคุณลักษณะที่จัดว่าเป็นคุณลักษณะคนรุ่นอายุมาก



ตารางที่ 4T-01: ลักษณะของคนรุ่น B ที่มองตนเองเปรียบเทียบกับภาพเหมารวมจากคนรุ่นอื่น

มองตัวเองตรงกับที่คนอื่นมอง	ไม่มองตัวเองแบบที่คนอื่นมอง	มองตัวเองมากกว่าลักษณะที่รุ่นอื่นมอง	มองตัวเองว่ามีคุณสมบัติคนอายุน้อย
ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน) ให้ความสำคัญกับครอบครัว เคารพกฎระเบียบของสังคม เลื่อมใสในศาสนา ห่วงใยดูแลผู้อื่น	รักพวกพ้อง ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	เกรงใจให้เกียรติคนที่มีสถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า มีประสบการณ์เข้าใจโลก มีความอดทน ประณีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง	เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี

ในหลายกรณี คนรุ่น B มองว่าความขัดแย้งมีอยู่แต่สุดท้ายก็ประนีประนอมด้วยการยอมรับความไม่เห็นด้วยที่มีต่อกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอำนาจที่เหนือกว่าของเขายังคงดำรงอยู่ เช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก A83 อายุ 76 ปี กล่าวว่าตัวเขาเองมีปัญหาคือความขัดแย้งกับคนรุ่นอื่นน้อยมาก “ผมรู้สึกที่ตัวผมเปิดใจมากกว่าคนรุ่นเดียวกันหลายคนนะ ผมมีความคิดไม่ค่อยตรงกับคนรุ่นอื่นๆ บ้างก็จริง แต่ก็จบแบบต่างคนต่างไป agree to disagree กัน โดยเฉพาะเรื่องการเมืองเนี่ย คิดว่าเรื่องนี้มันต้องใช้เวลา ไม่ต้องทะเลาะกันหรอก”

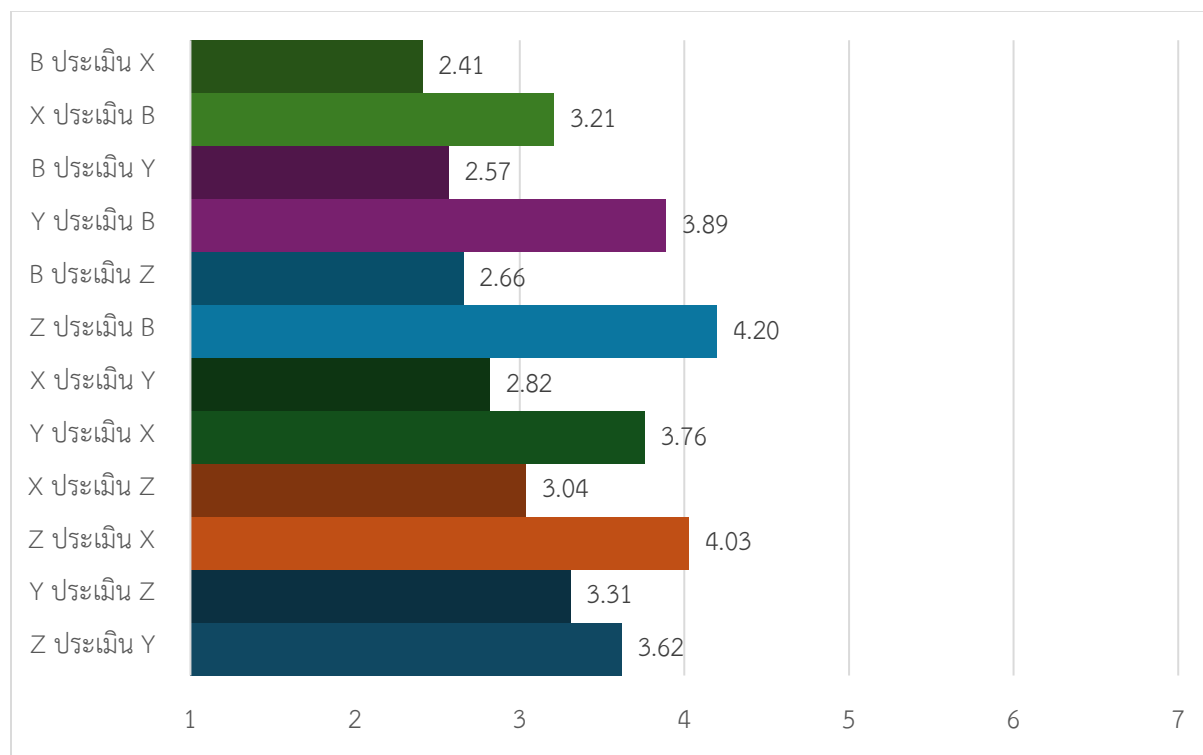
ในทางตรงกันข้าม ผู้ใหญ่ทุกรุ่นรักและมอง Z ในแง่ดี มองว่า Z เป็นรุ่นที่ดี และรู้สึกว่ามีปัญหากับ Z น้อยที่สุด โดยรุ่น B และรุ่น X ประเมินเจตคติที่มีต่อรุ่น Z ไปในทางบวกทั้งคู่ โดยมีค่าเฉลี่ย  $M = 4.98$ ,  $SD = 1.20$  และ  $M = 4.97$ ,  $SD = 1.25$  ตามลำดับ และประเมินความถี่ของความขัดแย้งโดยรวมทุกมิติที่มีกับรุ่น Z ด้วยค่าเฉลี่ยที่ต่ำทั้งคู่ (ค่าเฉลี่ยรุ่น B และรุ่น X ที่ประเมินรุ่น Z เท่ากับ  $M = 2.58$ ,  $SD = 1.61$  และ  $M = 2.99$ ,  $SD = 1.58$  ตามลำดับ) (ตารางที่ 4T-04 ความถี่ของความขัดแย้งโดยรวม) แต่รุ่น Z กลับรู้สึกว่าเขามีปัญหาทุกกับทุกรุ่น และรู้สึกทุกรุ่นเป็นภัยคุกคามต่อเขา โดยเฉพาะรุ่น B ที่รุ่น Z รู้สึกมีปัญหาและไม่พอใจมากที่สุด โดยให้คะแนนภัยคุกคามด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และภัยคุกคามด้านค่านิยมของรุ่น B เท่ากับ  $M = 4.56$ ,  $SD = 1.52$  และ  $M = 5.51$ ,  $SD = 1.53$  ตามลำดับ (ตารางที่ 4T-05 ภัยคุกคาม) เนื่องจากเขาเป็นรุ่นที่อยู่ล่างสุดของระบบอาวุโสในครอบครัว เขาจึงมีอำนาจต่อรองน้อยที่สุดและต้องพึ่งพารุ่นอื่นๆ มาก

ที่สุด ทำให้ทุกรุ่นมีอำนาจตัดสินใจและต่อรองเหนือรุ่นเขา แต่จากโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่กดทับทำให้เขาไม่สามารถแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา ทำให้รุ่นที่มีอายุมากกว่าไม่ได้รับรู้ถึงความไม่พอใจและปัญหาที่เขา มีต่อรุ่นอื่นๆ จากการจัดกิจกรรมจินตนาการพลเมืองและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าโครงสร้างอำนาจในครอบครัวแบบลำดับชั้นปิดกั้นพื้นที่การแสดงออกและการต่อรองกับคนรุ่นอายุน้อย ทำให้คนรุ่นอายุน้อยพัฒนาชุดรูปแบบปฏิสัมพันธ์กับรุ่นอื่นๆ เช่น การพยายามมีปฏิสัมพันธ์กับรุ่นอื่นๆ ให้น้อยที่สุด ตัวอย่างที่ชัดเจนมากคือในกิจกรรมจินตนาการพลเมือง คณะผู้วิจัยพบว่าเมื่อให้ทำกิจกรรมคนเดียว หรือกับรุ่นตัวเอง คนรุ่น Z มักมีความกระตือรือร้นและทำได้ดี แต่เมื่อต้องทำงานกลุ่มรวมกลับรุ่นผู้ใหญ่ พวกเขาจะมีท่าทีไม่ยอมมีบทบาทในการพูดหรือแสดงความคิดเห็น จะยอมตามตามรุ่นอื่นๆ และไม่ร่วมกระบวนถกเถียงเหมือนกับรุ่นอื่นๆ ที่มีอายุมากกว่า

ความสัมพันธ์เช่นนี้มีขึ้นเพียงระหว่างรุ่น B กับ อายุต่ำกว่าเท่านั้น แต่เป็นเช่นนี้กับทุกคู่อายุ เช่น ระหว่าง B กับ X หรือ ความรู้สึกที่ X มีกับรุ่นเด็กกว่า และที่ X มีกับ Y ด้วย ในการสัมภาษณ์เชิงลึกก็พบตัวอย่างคล้ายกัน เช่น A84 อายุ 47 ปี มองว่าตัวเองไม่ได้มีปัญหาอะไรกับเด็กทั้งรุ่น Y และ Z เลย ถึงแม้เขาจะไม่พอใจการลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวสร้างความวุ่นวายทางการเมืองในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา “คนรุ่นผมมันเป็นรุ่นกึ่งกลาง เชื่อมระหว่างรุ่นบนกับล่าง ผมเองเปิดโอกาสพยายามทำความเข้าใจกับคนรุ่นใหม่อยู่แล้ว” ขณะที่กับคนรุ่น B ตัวเขาเองมองว่าตัวเองแม้จะเคารพคนรุ่น B มาก แต่ก็มีหลายเรื่องที่ไม่ลงรอยกัน “คนรุ่น B เป็นพวกที่มีความคิดสุขุม คิดก่อนทำมากนะ แต่ก็เอาแต่ใจตัวเอง เอาความคิดตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ค่อยฟังคนรุ่นอื่น โดยเฉพาะเมื่อเทียบกันในเรื่องความสามารถและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ คนรุ่นผมรู้เท่าทันและเสพสื่อต่างๆ มากกว่าแน่ๆ ผมก็พยายามจะคุยหรือให้ข้อมูลนะ แต่คนแก่ไม่ยอมเชื่อผม”

จะเว้นก็แต่คู่รุ่น Y และ Z ที่มีความรู้สึกเป็นมิตรต่อกันมากกว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจแบบสอบถาม พบว่า คนรุ่น Y และ Z รับรู้ความถี่ของความขัดแย้งที่มีต่อกันและกันใกล้เคียงกันกว่าคู่รุ่นอื่นๆ ดังจะเห็นว่าคะแนนที่คนรุ่น Y มองว่าตนขัดแย้งกับคนรุ่น Z และคะแนนที่คนรุ่น Z มองว่าตนขัดแย้งกับคนรุ่น Y มีคะแนนเฉลี่ย (M) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ใกล้เคียงกัน (M = 3.31, SD = 1.92 และ M = 3.62, SD = 2.09 ตามลำดับ) (ตารางที่ 4T-03) ในขณะที่กับคู่รุ่นอื่นๆ ความแตกต่างของการรับรู้ความขัดแย้งจะมากกว่านี้ สะท้อนว่าคนรุ่น Y และ Z มีความต่างของอำนาจไม่มากนัก สามารถแลกเปลี่ยนเปิดเผยความไม่เห็นด้วยอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ต้องเก็บซ่อนเหมือนเวลาที่เห็นด้วยกับคนรุ่นที่มีอายุต่างกันมาก

ภาพที่ 3-08: ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน



ตารางที่ 4T-02: สัดส่วนคะแนนความถี่ความขัดแย้งทางการเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	M(SD)	ระดับคะแนนความถี่ความขัดแย้งทางการเมือง (%)						
			1	2	3	4	5	6	7
ประเมิน B	343	3.75(1.90)	17.20%	13.41%	12.83%	20.41%	15.74%	10.79%	9.62%
ประเมิน X	317	3.51(2.09)	24.61%	16.40%	11.36%	13.25%	11.99%	10.73%	11.67%
ประเมิน Y	325	2.97(1.87)	31.38%	16.31%	14.77%	17.54%	8.31%	4.62%	7.08%
ประเมิน Z	388	3.02(1.88)	33.25%	14.18%	9.79%	19.85%	11.08%	6.70%	5.15%

ตารางที่ 4T-03: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรุนแรงและความถี่ของความขัดแย้งทาง  
การเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมินและรุ่นผู้ประเมิน

รุ่นที่ถูกประเมิน และ รุ่นผู้ประเมิน	ความรุนแรงของความขัดแย้ง		ความถี่ของความขัดแย้ง	
	N	M(SD)	N	M(SD)
B ถูกประเมินโดย X	107	2.07(1.52)	114	3.21(1.81)
B ถูกประเมินโดย Y	127	2.67(1.91)	133	3.89(1.81)
B ถูกประเมินโดย Z	88	2.78(1.76)	96	4.20(2.00)
X ถูกประเมินโดย B	73	1.48(1.48)	80	2.41(1.78)
X ถูกประเมินโดย Y	130	2.72(1.77)	139	3.76(1.93)
X ถูกประเมินโดย Z	92	2.89(2.19)	98	4.03(2.22)
Y ถูกประเมินโดย B	97	1.68(1.45)	107	2.57(1.60)
Y ถูกประเมินโดย X	114	2.04(1.67)	122	2.82(1.78)
Y ถูกประเมินโดย Z	90	2.30(1.90)	96	3.62(2.09)
Z ถูกประเมินโดย B	113	1.43(1.46)	115	2.66(1.96)
Z ถูกประเมินโดย X	130	2.05(1.61)	138	3.04(1.74)
Z ถูกประเมินโดย Y	123	2.25(1.86)	135	3.31(1.92)

ตารางที่ 4T-04: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน และรุ่นที่ถูกประเมิน

รุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน	ความถี่ความขัดแย้งโดยรวม	
	N	M(SD)
B ประเมินโดย X	114	3.20(1.56)
B ประเมินโดย Y	135	3.67(1.49)
B ประเมินโดย Z	96	4.11(1.66)
X ประเมินโดย B	80	2.25(1.42)
X ประเมินโดย Y	142	3.67(1.74)
X ประเมินโดย Z	100	4.08(1.75)
Y ประเมินโดย B	108	2.55(1.48)
Y ประเมินโดย X	123	2.82(1.59)
Y ประเมินโดย Z	97	3.46(1.59)
Z ประเมินโดย B	117	2.58(1.61)
Z ประเมินโดย X	142	2.99(1.58)
Z ประเมินโดย Y	136	3.23(1.68)

ตารางที่ 4T-05: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ภัยคุกคาม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน

รุ่นที่ถูกประเมินและรุ่นผู้ประเมิน	N	ภัยคุกคามด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Realistic Threat)	ภัยคุกคามด้านคุณค่า (Symbolic Threat)
		M(SD)	M(SD)
B ถูกประเมินโดย X	117	3.87(1.52)	4.38(1.60)
B ถูกประเมินโดย Y	139	4.44(1.65)	5.11(1.38)
B ถูกประเมินโดย Z	96	4.56(1.52)	5.51(1.53)
X ถูกประเมินโดย B	80	3.31(1.62)	3.67(1.76)
X ถูกประเมินโดย Y	144	4.41(1.45)	5.11(1.37)

X ถูกประเมินโดย Z	101	4.69(1.42)	5.44(1.29)
Y ถูกประเมินโดย B	108	3.22(1.48)	4.34(1.71)
Y ถูกประเมินโดย X	129	3.82(1.44)	4.57(1.65)
Y ถูกประเมินโดย Z	98	4.21(1.42)	4.70(1.40)
Z ถูกประเมินโดย B	117	2.75(1.37)	4.59(1.68)
Z ถูกประเมินโดย X	144	3.59(1.46)	4.69(1.65)
Z ถูกประเมินโดย Y	135	3.66(1.65)	4.71(1.52)

### **ชุด Boomer: รุ่นอนุรักษ์นิยมที่มีปัญหาทุกรุ่น**

คนช่วงอายุรุ่น B เป็นรุ่นที่มีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับรุ่นอื่นๆ มากที่สุด ในด้านพฤติกรรมทางการเมืองคนรุ่นนี้เป็นรุ่นที่เคยตื่นตัวทางการเมืองสูงสุดโดยเฉพาะในช่วงความขัดแย้งทางการเมืองทศวรรษ 2540-2550 อย่างไรก็ดี แม้ภาพรวมจะเป็นอนุรักษ์นิยม แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่น B แบ่งออกได้เป็น 2 ฝ่ายในสัดส่วนที่พอๆ กัน ฝ่ายหนึ่งเป็นฐานเสียงถาวรของพรรคประชาธิปัตย์ และมวลชนที่ตื่นตัวแข็งขันของพลังอนุรักษ์นิยมสุดขั้วของขบวนการเสื้อเหลืองทั้งภายใต้การนำของ พธม.และ กปปส. ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นฐานเสียงสำคัญของพรรคไทยรักไทยและมวลชนแข็งขันของการเคลื่อนไหวคนเสื้อแดง

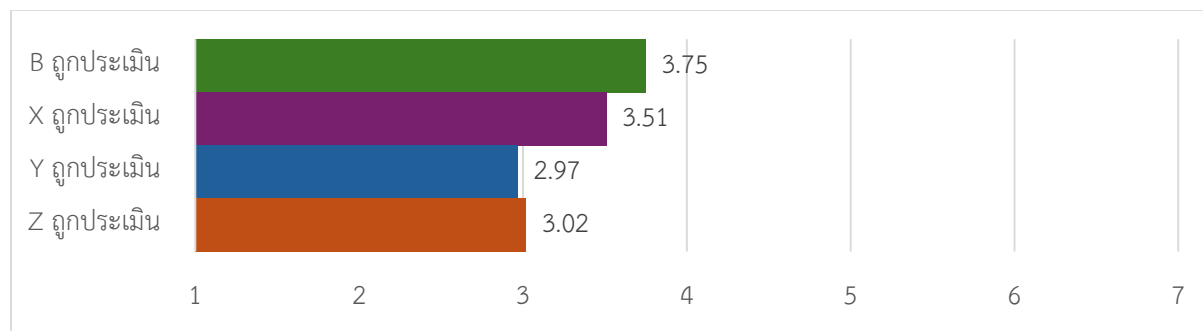
#### มีปัญหาทุกรุ่น

เมื่อเปรียบเทียบกับรุ่นอื่นๆ รุ่น B เป็นรุ่นที่มีปัญหาและเป็นภัยคุกคามต่อรุ่นอื่นๆ มากที่สุด จากการศึกษาแบบสอบถามพบว่า ทุกรุ่นต่างระบุว่ามีปัญหาทุกกับ B มากที่สุดทั้งด้านความถี่และความรุนแรงของความขัดแย้ง ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ให้ข้อมูลทุกรุ่นยังรู้สึกว่ารุ่น B เป็นภัยคุกคามต่อพวกเขาทั้งในลักษณะภัยคุกคามจริงและภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์

จากการประเมินโดยคนรุ่นอื่นๆ ต่อคนรุ่น B ในแง่ความถี่ คนรุ่นอื่นๆ ระบุว่าตนมีปัญหาทุกกับคนรุ่น B ในระดับบ่อยปานกลาง (คะแนนอยู่ในช่วง 3 ถึง 5 จากมาตราที่มีค่า 1 ถึง 7) แต่ก็บ่อยกว่ารุ่นอื่นใด ( $M = 3.75$ ,  $SD = 1.90$ ) รองลงมาคือรุ่น X ( $M = 3.51$ ,  $SD = 2.09$ ) ซึ่งอยู่ในระดับบ่อยปานกลางเช่นกัน ส่วน Z ( $M = 3.02$ ,  $SD = 1.88$ ) และ Y ( $M = 2.97$ ,  $SD = 1.87$ ) นั้น คนรุ่นอื่นประเมินว่ามีความขัดแย้งด้วยในระดับความถี่ที่น้อยกว่า (ภาพที่ 4-01) และเมื่อพิจารณาสัดส่วนของคนรุ่นอื่นที่ระบุว่าตนมีปัญหาทุกกับคนรุ่น

B บ่อยในระดับ 4 (บ่อยปานกลาง) ขึ้นไปถึง 7 (บ่อยมาก) พบว่ามีถึงร้อยละ 56.56 ซึ่งมากกว่ารุ่น X (ร้อยละ 47.64) รุ่น Y (ร้อยละ 37.55) และ Z (ร้อยละ 37.55) อย่างชัดเจน (ตารางที่ 4T-02)

ภาพที่ 4-01: ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน



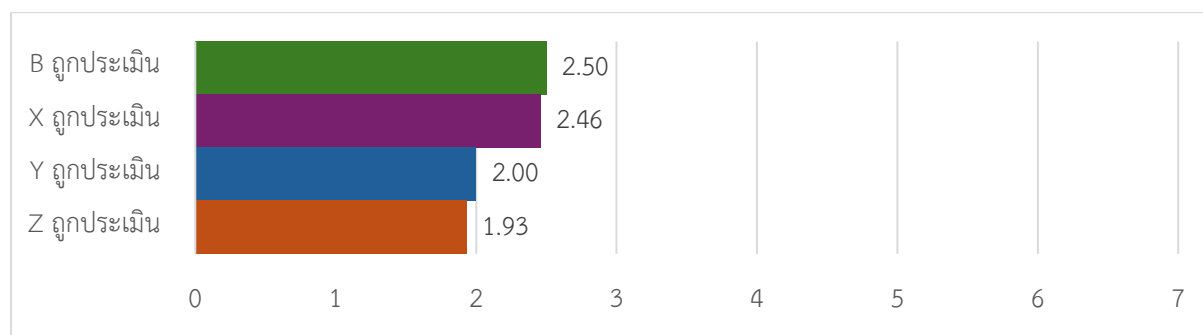
ตารางที่ 4T-02: สัดส่วนคะแนนความถี่ความขัดแย้งทางการเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	M(SD)	ระดับคะแนนความถี่ความขัดแย้งทางการเมือง (%)						
			1	2	3	4	5	6	7
ประเมิน B	343	3.75(1.90)	17.20%	13.41%	12.83%	20.41%	15.74%	10.79%	9.62%
ประเมิน X	317	3.51(2.09)	24.61%	16.40%	11.36%	13.25%	11.99%	10.73%	11.67%
ประเมิน Y	325	2.97(1.87)	31.38%	16.31%	14.77%	17.54%	8.31%	4.62%	7.08%
ประเมิน Z	388	3.02(1.88)	33.25%	14.18%	9.79%	19.85%	11.08%	6.70%	5.15%

สำหรับประเด็นเรื่องความรุนแรงของความขัดแย้ง ค่าเฉลี่ยการประเมินความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างรุ่นทุกรุ่นอยู่ในระดับรุนแรงน้อย คือ อยู่ในช่วงไม่เกิน 3 คะแนน จากมาตรที่มีค่า 0 คือไม่เคยมีความขัดแย้งเลย และ 1 คือไม่รุนแรง ไปจนถึง 7 คือ รุนแรงมาก อย่างไรก็ตาม จากการประเมินโดยคนรุ่นอื่นๆ ต่อคนรุ่น B ในแง่ความรุนแรง พบว่า คนรุ่นอื่นๆ ระบุว่าตนมีปัญหาเกี่ยวกับคนรุ่น B ไม่ค่อยรุนแรงแต่ก็มากกว่าคนรุ่นอื่น (M = 2.50, SD = 1.77) รองลงมาคือรุ่น X (M = 2.46, SD = 1.93) ซึ่งคะแนนใกล้เคียงกันมากและอยู่ในระดับไม่บ่อยรุนแรงเช่นกัน ส่วน Y (M = 2.00, SD = 1.69) และ Z (M = 1.93, SD = 1.69) นั้น โดยเฉลี่ยแล้วคนรุ่นอื่นประเมินว่ามีความขัดแย้งไม่บ่อยรุนแรงเลย (ภาพที่ 4-02) นอกจากค่าเฉลี่ยแล้ว สัดส่วนของคนรุ่นอื่นที่ระบุว่าตนมีปัญหาเกี่ยวกับคนรุ่น B ในระดับ 4 (รุนแรงปานกลาง) ขึ้นไปถึง 7 (รุนแรงมาก)

มีร้อยละ 28.25 ซึ่งใกล้เคียงกับรุ่น X (ร้อยละ 27.80) แต่มากกว่ารุ่น Y (ร้อยละ 18.60) และ Z (ร้อยละ 18.58) อย่างชัดเจน (ตารางที่ 4T-06)

**ภาพที่ 4-02:** ค่าเฉลี่ยของความรุนแรงในความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน



**ตารางที่ 4T-06:** สัดส่วนคะแนนความรุนแรงของความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นผู้ถูกประเมิน

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	M(SD)	ระดับคะแนนความรุนแรงในความขัดแย้งทางการเมือง (%)							
			0	1	2	3	4	5	6	7
ประเมิน B	322	2.50(1.77)	6.52%	32.30%	19.88%	13.04%	12.42%	8.07%	5.59%	2.17%
ประเมิน X	295	2.46(1.93)	12.20%	29.15%	17.63%	13.22%	9.83%	8.14%	6.44%	3.39%
ประเมิน Y	301	2.00(1.64)	16.94%	31.23%	20.60%	12.62%	10.63%	3.99%	0.66%	3.32%
ประเมิน Z	366	1.93(1.69)	19.67%	31.69%	18.03%	12.02%	10.11%	4.10%	2.73%	1.64%

### **รุ่น Z จำนวนต่อรองน้อยที่สุด**

ลักษณะเด่นประการสุดท้ายของรุ่น Z คือเป็นกลุ่มที่มีอำนาจต่อรองน้อยที่สุด ประเด็นนี้ไม่ได้ปรากฏโดยตรงผ่านเนื้อหาทางความคิด แต่มาจากข้อสังเกตเชิงพฤติกรรมที่คณะผู้วิจัยพบระหว่างการทำกิจกรรม กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมในกลุ่มรุ่น Z แทบทุกคนสามารถทำกิจกรรมเดี่ยวได้เป็นอย่างดี สามารถเสนอความ



คิดเห็นส่วนตัวว่าอยากเห็นโลกอนาคตเป็นอย่างไร วัตถุประสงค์ในความจริงใจของตนคืออะไร และออกแบบสมาชิกกลุ่มให้เป็นฮีโร่ได้อย่างสร้างสรรค์และรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องแลกเปลี่ยนเรื่องคุณค่ากับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่ภายในครอบครัวของตน รุ่น Z แทบทุกคนลดบทบาทของตัวเองลงอย่างเห็นได้ชัดหลายคนแทบไม่ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยในปัจจุบันออกมาเลย แทบทั้งหมดปล่อยให้ผู้ปกครองตนเองเป็นคนเริ่มประเด็นหรือชวนคุย คณะผู้วิจัยพบปรากฏการณ์ที่ผู้เข้าร่วมบางคนสามารถเขียนความคิดเห็นส่วนตัวได้เต็มหน้ากระดาษ แต่แทบไม่ได้พูดอะไรเลยระหว่างกิจกรรมกลุ่ม หรือในบางกรณี เมื่อถูกถามว่ามีความเห็นอย่างไรกับผลงานของกลุ่ม หรือคิดอย่างไรกับประเด็นที่กลุ่มนำเสนอ คำตอบก็มีลักษณะเออออตามผู้ปกครอง หรือตอบปิดแบบขอไปทีมากกว่าจะแสดงความคิดเห็นของตนออกมา

ข้อยกเว้นมีอยู่ด้วยกันสองกรณี หนึ่งในกรณีนี้มาจากครอบครัวรายได้น้อย ซึ่งมีประสบการณ์ร่วมกันกับคนอื่นๆ ในครอบครัว จึงมีทัศนคติว่าปัญหาหลักที่อยากแก้คือปัญหาเรื่องเศรษฐกิจและปากท้องด้วยเหตุนี้ จึงสามารถแลกเปลี่ยนความเห็นในกิจกรรมกลุ่มได้อย่างเต็มที่ สอง คือกรณีนี้มาจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันค่อนข้างดีเป็นพิเศษ และตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่จำเป็นต้องพึ่งพารายได้จากผู้ปกครอง (เรียนจบแล้ว รับช่วงต่อกิจการจากที่บ้าน) ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัวดูใกล้เคียงมาก สอดคล้องกับบทบาทในการพูดคุยแลกเปลี่ยนประเด็นเชิงสังคมการเมืองกับรุ่นอื่นๆ ที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

### **ชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมสูงวัย พรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้า และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม: พลังขับเคลื่อนความตึงเครียดระหว่าง “รุ่น” สู่ความขัดแย้ง**

นอกจากโครงสร้างทางสังคมแบบอาวุโสที่เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างรุ่น บทบาทของชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมสูงวัย พรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้า และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ในการนำประเด็น “รุ่น” มาใช้ในการขับเคลื่อนทางการเมืองระหว่างกัน ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ยกระดับความแตกต่างระหว่างรุ่นให้กลายเป็นความขัดแย้ง การเผชิญหน้า และการต่อสู้ทางการเมือง

ในขณะที่พรรคการเมืองฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยอย่างพรรคอนาคตใหม่เลือกเน้นการระดมฐานสนับสนุนพรรคจากคนรุ่นใหม่ ทั้งองค์ประกอบของพรรค นโยบายหลัก และภาพลักษณ์ในการสื่อสารกับสาธารณะ ชนชั้นนำและมวลชนฝั่งอนุรักษ์นิยมทั้งชนชั้นนำจารีตและรัฐบาลทหารที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยก็

เลือกใช้ประเด็น “รุ่น” ในการโจมตีพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม ในขณะที่การเคลื่อนไหวของมวลชนก็เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เน้นขับเคี่ยวผ่านกรอบความคิดทางการเมืองและผลประโยชน์ของชนชั้น มาเป็นการนำประเด็นเรื่อง “รุ่น” มาใช้ทั้งในการระดมมวลชน และประเด็นข้อเรียกร้องและประเด็นปัญหาของคนต่าง “รุ่น” ผลลัพธ์ทั้งหมดไม่เพียงตอกย้ำความแตกต่างระหว่างรุ่นที่ดำรงอยู่แล้ว แต่ยิ่งกระตุ้นให้ความไม่ลงรอยระหว่างรุ่นกลายเป็นความขัดแย้ง การต่อสู้ เผชิญหน้ากันในวงกว้างของสังคม

การอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวในส่วนนี้เริ่มต้นด้วยส่วนนำที่ปูพื้นฐานให้เห็นว่าการตระหนักถึงความแตกต่างและความรู้สึกขัดแย้งระหว่างรุ่นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านกระตุ้น จากนั้นจึงนำไปสู่การอธิบายกระบวนการกระตุ้นให้ตระหนักถึงทั้งความเป็น “รุ่น” ผลประโยชน์ของรุ่น การคุกคามโดยรุ่นอื่น และความจำเป็นที่ต้องเอาชนะหรือควบคุมอีกรุ่นเพื่อปกป้องรุ่นตนจากรุ่นอื่นๆ โดยกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นกับทั้งคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ ภายใต้การขับเคลื่อนโดยชนชั้นนำฝ่ายจารีตพรรคการเมือง และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

### **สำนึกความแตกต่างระหว่างรุ่นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ**

การก่อตัวขึ้นของ “ความเป็นรุ่นทางการเมือง” ของไทยมีความแตกต่างจากหลายกรณีศึกษาในประเทศอื่นๆ ที่ความเป็นรุ่นทางการเมืองวางอยู่บนพื้นฐานความแตกต่างด้านผลประโยชน์จริงทางเศรษฐกิจที่รุ่นใดรุ่นหนึ่งยึดกุมทุน โครงสร้างการผลิต หรือการจ้างงาน หรือการยึดกุมอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรของรัฐผ่านนโยบายสาธารณะที่เอื้อประโยชน์ให้กับรุ่นใดรุ่นหนึ่ง จนทำให้คนบางรุ่นรู้สึกเป็นศัตรู คู่แข่ง หรือภัยคุกคามต่อรุ่นอื่นๆ หรือที่งานวิจัยชิ้นนี้เลือกนิยามว่า “ภัยคุกคามจริง”

ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าการก่อตัวของความเป็นรุ่นทางการเมืองที่เกิดขึ้นช่วงก่อนและระหว่างปี 2563-2564 ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ หรือเนื่องจากความแตกต่างทางผลประโยชน์หรือการต่อสู้ด้านนโยบายสาธารณะของคนแต่ละรุ่น แต่เป็นการตระหนักและสำนึกความเป็นรุ่นทางการเมืองที่เพิ่งถูกสร้างขึ้นใหม่ ด้วยความตั้งใจของสถาบันทางการเมืองทั้งในฝั่งประชาธิปไตยและอำนาจนิยม โดยพรรคการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเน้นแนวคิดเรื่อง ‘คนรุ่นใหม่’ เป็นกลไกหลักในการขยายฐานมวลชนและพลังสนับสนุน ขณะเดียวกัน ชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษ์นิยมก็ใช้แนวคิดเรื่อง “รุ่น” ในการโจมตีและกดทับพลังประชาธิปไตย

จากตัวอย่างการทำกิจกรรมจินตนาการพลเมืองพบว่า การตระหนักถึงความเป็นรุ่นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเอง แต่เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการกระตุ้น ดังจะเห็นว่าในกิจกรรมทั้งสี่ครั้ง เราพบการพูดคุยในลักษณะเปรียบเทียบความคิดระหว่างคนต่างรุ่นเพียงสถานการณ์เดียว คือ เมื่อเราให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำกิจกรรมกลุ่มตามรุ่นของตน

ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยใช้วิธีจัดกลุ่มตามรุ่นในกิจกรรมแรก คือกิจกรรม “สร้างดาวดวงใหม่” โดยไม่ได้แจ้งให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบว่าแบ่งกลุ่มลักษณะนี้เพราะเหตุใด เมื่อกิจกรรมผ่านไประยะหนึ่ง ผู้ร่วมกิจกรรมบางคนเริ่มลุกขึ้นไปดูดวงดาวของกลุ่มอื่นๆ หรือเริ่มสังเกตบทสนทนาของกลุ่มอื่นๆ แล้วจึงกลับมาพูดคุยกันถึงคุณค่าที่แตกต่างกันระหว่างรุ่น ยกตัวอย่างเช่น ผู้เข้าร่วมรุ่น B ในจังหวัดเชียงใหม่ พูดคุยกันถึงดาวของรุ่น Y เปรียบเทียบกับดาวของตนเอง พร้อมสรุปว่า “เด็กเค้ามองอีกแบบ รุ่นเรามองแบบนี้” การเปรียบเทียบนี้จะเห็นได้ชัดเจนเมื่อแต่ละกลุ่มต้องออกมานำเสนอดาวของตน โดยกลุ่มของรุ่น Y อธิบายองค์ประกอบของดาวที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น มีรถยนต์เหาะได้ ใช้พลังงานไฮโดรเจน มีหุ่นยนต์เป็นเพื่อนและช่วยอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน รวมถึงเป็นโลกที่มนุษย์สามารถใช้ชีวิตในแคปซูลส่วนตัวและใช้ชีวิตส่วนใหญ่ผ่านแว่น VR ขณะที่ตัวแทนกลุ่มผู้เข้าร่วมรุ่น B เล่าว่า

“ดาว[ของเรา]เป็นดาวรุ่งทองเที่ยวคะ ทองเที่ยวอย่างเดียว บนดาวมีอาหาร มีชิงช้าสวรรค์ มีเครื่องบิน [ภาพ]นี้ของคุณยาย คุณยายอยากย้อนระลึกถึงความหลัง แต่ฝั่ง[หนึ่งของดาว]จะไม่มี จะไปข้างหน้าอย่างเดียว ฝั่งนี้ก็มีบ้าน มีวัด ของคุณยายที่เราคุยกันเมื่อกี้ คือคุณยายเขาอยากย้อนกลับไปเมื่อสมัยเป็นเด็กๆ ไม่มีเทคโนโลยี มีนา มีแม่น้ำ บ้านจะเป็นบ้านทรงไทย มีต้นไม้ ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ตัดเทคโนโลยีออก เป็นดาวตามความฝันที่คุณยายอยากอยู่ และมีอีกฝั่งที่มีเทคโนโลยีนิดหนึ่งเพื่อการท่องเที่ยว”

ทำนองเดียวกัน สมาชิกกลุ่มรุ่น Y ก็สังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างรุ่นนี้ตั้งแต่ก่อนนำเสนอดาวเช่นกัน สมาชิกกลุ่มพูดระหว่างการระดมสมองว่าอยากเห็นหรือไม่อยากเห็นอะไรในดาวดวงใหม่ ว่า “กลุ่มนั้นมีแต่แนวคิดเรื่องธรรมะ...เพราะเค้าเป็นคนอีก Gen ใจ” “คนแก่เขาवादไปแล้ว กลุ่มเรายอมคนแก่” และท้ายที่สุด เมื่อให้ตั้งชื่อดาวของตน กลุ่มรุ่น Y จึงนำชื่อรุ่นมาตั้งเป็นชื่อดาวเพื่อปกป้องถึงลักษณะของดาวที่สะท้อนความเป็นรุ่นอย่างชัดเจน

ในจังหวัดขอนแก่น การสังเกตถึงความแตกต่างระหว่างรุ่นปรากฏในลักษณะเดียวกัน เช่น ในขณะที่ ออกแบบดาว สมาชิกกลุ่มรุ่น X คนหนึ่งลุกไปดูการออกแบบดาวของกลุ่มอื่นและกลับมาคุยกับกลุ่มตัวเองว่า “ไปดูเด็กมา ของเรา เจนเรา ก็ได้แค่แหละ (หัวเราะ)” นอกจากนี้ ตอนหนึ่งในบทสนทนาหลังทุกกลุ่มนำเสนอ ดาวของตัวเองแล้ว สมาชิกจากกลุ่ม B ให้ความเห็นว่า ตนคิดว่าดาวของรุ่น Y และ Z ซึ่งเป็นโลกที่เต็มไปด้วย เทคโนโลยีล้ำยุค มีหุ่นยนต์ช่วยทำเกษตรกรรม เช่น หุ่นยนต์ถอนควาย มนุษย์สามารถเดินทางข้ามดาว ได้ ไม่มียาเสพติดและการพนัน ไม่มีหนี้สินและไม่มีระบบเงินตรา เหล่านี้ไม่มีทางเกิดขึ้นได้เลยในอนาคต ผู้ร่วมกิจกรรมท่านนี้ยังแสดงทัศนคติเชิงลบต่อคนรุ่นใหม่ไว้หลายครั้งเมื่อพูดถึงปัญหาทางสังคม เช่น กล่าวว่ เด็กยุคนี้มีนิสัยก้าวร้าว หัวรุนแรง ไปเป็นโจรก็เยอะ ดิตยาเสพติดก็เยอะ พูดจาแล้วชอบเถียง ต่างกับเด็กใน ยุคก่อนที่ไม่มีอะไรแบบนี้เกิดขึ้น อีกทั้งยังชวนสมาชิกกลุ่มพูดถึงเรื่องการเมือง ภาพลักษณ์แง่ลบของพรรค ก้าวไกล รวมถึงประเด็นเรื่องการหมิ่นสถาบันกษัตริย์ในหมู่คนรุ่นใหม่อย่างจริงจัง บทสนทนาลักษณะนี้พบ น้อยมากในกลุ่มอื่นๆ หรือกิจกรรมในจังหวัดอื่นๆ

ภาพที่ 4-03: กิจกรรมออกแบบดาวกลุ่มรุ่น Y และ Z จังหวัดขอนแก่น

คำขวัญประจำดาวคือ ‘ความเจริญโลกอนาคต ทะเลสวยน้ำใส ไร้อาเสพติด



การเปรียบเทียบเรื่องรุ่นหรือความรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างรุ่นในลักษณะข้างต้น แทบไม่ปรากฏ ในการจัดกลุ่มรูปแบบอื่นเลย ข้อถกเถียงส่วนใหญ่ที่มีไม่ได้ถูกนำเสนอในฐานะความขัดแย้งระหว่างรุ่น แต่มี

ลักษณะเป็นความแตกต่างทางความคิดระหว่างคนที่เห็นไม่เหมือนกันมากกว่า เราจึงเห็นการพยายามหาทางประนีประนอมกันโดยไม่ได้กล่าวถึงหรือโจมตีอีกฝ่ายหนึ่งบนฐานของรุ่นที่ต่างกันแต่อย่างใด ยกตัวอย่างเช่น ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีความขัดแย้งระหว่างคนรุ่น B กับรุ่น X ในเรื่องการเมืองการปกครอง แต่ก็ไม่ได้ถูกอธิบายหรือพูดถึงในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งระหว่างรุ่น กล่าวคือ ในขณะที่รุ่น X กล่าวยกย่องระบอบการปกครองแบบประเทศจีนว่ามีความเด็ดขาด สามารถปราบปรามคอร์รัปชันได้ และเป็นระบอบการเมืองที่ประเทศไทยควรเอาอย่าง สมาชิกกลุ่มรุ่น B ซึ่งกล่าวว่าตนไม่ได้เห็นด้วยกับรัฐบาลไทยชุดปัจจุบัน ถามย้อนกลับไปได้ว่า “พี่ถามประชาชน[จีน]เขาหรือยัง[ว่าเขาชอบระบอบการปกครองที่ว่านี้จริงหรือ]” ข้อถกเถียงดังกล่าวจบลงเมื่อลูกๆ ของทั้งสองพยายามชวนให้ผู้ปกครองของตนเปลี่ยนเรื่อง ขณะเดียวกัน น่าสังเกตด้วยว่า ในขณะที่กิจกรรมช่วงบ่ายที่เชียงใหม่เป็นการแบ่งกลุ่มแบบคณะรุ่น แต่ผู้เข้าร่วมรุ่น B คนหนึ่งกล่าวระหว่างหรือเรื่องปัญหาของสังคมไทย ว่าการเปลี่ยนประเทศให้ดีขึ้นไม่ใช่เรื่องยาก แต่ต้องให้คนรุ่นลูกๆ นี้ถึงจะนึกออก ข้อมูลนี้บ่งชี้ว่าเธอตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างรุ่นภายในกิจกรรมนี้ด้วย การพูดเปรียบเทียบลักษณะนี้ปรากฏที่จังหวัดขอนแก่นเช่นกัน แต่ไม่พบในกิจกรรมที่กรุงเทพฯ และสงขลา

### **สำนึกความเป็นรุ่นสู่ความขัดแย้งในคนรุ่นใหม่**

คุณลักษณะเหล่านี้ เป็นผลมาจากการกล่อมเกลາทางการเมืองที่พิเศษและในระดับที่เข้มข้นแตกต่างจากคนรุ่นใหม่ในหลายช่วงที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการกล่อมเกลາทางการเมืองอย่างเข้มข้นในช่วงวัยเด็ก การเรียนรู้ถึงการแบ่งแยกระหว่างรุ่นผ่านสถาบันการศึกษา การสร้างความเป็นรุ่นทางการเมืองโดยพรรคการเมืองที่เน้นฐานเสียง “คนรุ่นใหม่” การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสถาบันและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนรุ่นใหม่เองที่เน้นขับเคลื่อนด้วย “ความเป็นคนรุ่นใหม่” การถูกตอกย้ำความแตกต่างระหว่างรุ่นทางการเมืองผ่านนโยบายของรัฐที่มองข้ามความสำคัญของคนรุ่นใหม่ และที่สำคัญคือการถูกโจมตีโดยรัฐและชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นเก่า ซึ่งพยายามกดทับและทำลายฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองผ่านการโจมตีคนรุ่นใหม่ด้วยด้วยแนวคิดเรื่อง “รุ่น” กระบวนการกล่อมเกลาและสร้างความเป็นรุ่นทางการเมืองดังกล่าว นอกจากจะทำให้เกิดการสร้างความตระหนักและสำนึกของความเป็นรุ่นแล้ว ยังทำให้เกิดการยอมรับความคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยมที่เป็นกระแสหลักของรุ่นทางการเมือง รวมไปถึงการพัฒนาทักษะในปฏิบัติการทางการเมือง การสร้างสถาบันทางการเมือง และการเชื่อมโยงตัวเองกับเครือข่ายและพันธมิตรทางการเมืองผ่านแนวคิด “รุ่น”

### การสร้างความเป็นรุ่นโดยพรรคการเมือง “รุ่น”

ความเป็นรุ่นทางการเมืองได้รับการกระตุ้นและทำให้กลายเป็นพลังทางการเมืองผ่านพรรคการเมือง แม้ว่าพรรคการเมืองเกือบทั้งหมดก่อนหน้านี้ไม่ได้เน้น “ความเป็นรุ่น” ในการหาเสียง แต่จุดเน้นของนโยบายและรูปแบบการหาเสียงเน้นฐานเสียง “ผู้ใหญ่” เป็นหลัก การปรากฏตัวขึ้นของพรรคการเมืองที่เน้นฐานเสียงเป็นรุ่นใหม่ ทำให้คนรุ่นใหม่มีพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของตนเป็นครั้งแรก ผลที่ตามมาทำให้เกิดความร่วมมือทางการเมืองระหว่าง “คนรุ่นใหม่” กับ “พรรคการเมือง” และ คนรุ่นใหม่กลายเป็น “พลังทางการเมืองในการเมืองรัฐสภา” เป็นครั้งแรกในการเมืองไทย

ความสัมพันธ์ 2 ทางของการเมืองระหว่าง “คนรุ่นใหม่” กับ “พรรคการเมืองคนรุ่นใหม่”: โดยภาพรวมสังคมไทยได้เห็นความร่วมมือระหว่างพรรคของคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นใหม่ที่ย่างกว้างและลึกซึ่งอย่างไม่เคยปรากฏในการเมืองไทย แต่จากการเก็บข้อมูลพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างพรรค “คนรุ่นใหม่” และ “คนรุ่นใหม่” ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบด้านเดียวที่พรรคครอบงำคนรุ่นใหม่ แต่เป็นความสัมพันธ์แบบ 2 ทาง คือ ความสัมพันธ์แบบร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ของทั้ง 2 ฝ่าย และมีความขัดแย้ง ต่อรอง และกดดันซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ในด้านหนึ่งคนรุ่นใหม่มองพรรคการเมืองเป็นเพียงเครื่องมือในการแสดงออกทางการเมืองและให้ได้มาซึ่งนโยบายสาธารณะที่พวกเขาต้องการ โดยในหลายกรณีพวกเขาแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาถึงความไม่พอใจที่มีต่อพรรคเมื่อพรรคไม่ดำเนินนโยบายแบบที่พวกเขาต้องการ และกดดันต่อรองกับพรรคเพื่อให้เปลี่ยนทิศทางมาสู่สิ่งที่พวกเขาเรียกร้อง เช่น A43 อดีตนักกิจกรรมนักศึกษาซึ่งประสานและทำงานร่วมกับพรรคอนาคตใหม่ สาขาหาดใหญ่ สงขลามาดำเนินการเคลื่อนไหวปี 2563-2564 เธอกล่าวว่าพออนาคตใหม่ถูกยุบ เธอไม่ได้ไปทำงานกับพรรคก้าวไกลต่อ “พออนาคตใหม่ถูกยุบ หนูก็ไม่ได้ไปต่อกับก้าวไกล เพราะรู้สึกว่ารูปร่าง รส กลิ่น เสียงของก้าวไกล มันไม่ใช่เรา พรรคสาขาในภาคใต้กลายเป็นพรรคที่มี sense ของความเป็น activist น้อยกว่า ทำให้เข้ากันไม่ได้กับนักกิจกรรม ในขณะที่ทีมเดิมที่เคยทำงานด้วยเป็นทีม activist คู่มากับชนาธร แต่พอยุบอนาคตใหม่ คนใหม่ที่พรรคส่งมาลงสมัครสส. เป็นคนเคย blame อากง กลุ่ม activist เดิมเลยแตกหักจากพรรค ทำให้พรรคก้าวไกลหาดใหญ่เปลี่ยนทีม กลายเป็นทีมที่มีความเป็นนักการเมืองมากกว่าเดิม” เช่นเดียวกับ A06 นักกิจกรรมในการเคลื่อนไหวปี 2563-2564 ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและทำงานกับพรรคอนาคตใหม่มาตั้งแต่สมัยเป็นเครือข่ายคนรุ่นใหม่พรรค (NGN Network) กล่าวว่าเขาไม่ได้มาทำงานกับพรรคก้าวไกลในทันที “หลังอนาคตใหม่ถูกยุบ ผมไม่ได้ทำงานต่อกับก้าวไกลในทันที เพราะรู้สึกว่าฝ่ายบริหารในยุคนั้นตามมวลชนไม่ทัน เลยไม่รู้ว่าตัวเอง จะมีประโยชน์อะไรกับพรรคมากเท่าข้างนอก”

ในทางตรงกันข้าม พรรคอนาคตใหม่/ก้าวไกล ต้องการการสนับสนุนและคะแนนเสียงจากคนรุ่นใหม่ ในฐานะฐานเสียงที่ถูกมองข้ามโดยพรรคการเมืองอื่นๆ เพื่อเอาชนะการเลือกตั้ง สร้างอำนาจการต่อรองในสภา ทำทลายอำนาจของฝ่ายอนุรักษ์นิยม และผลักดันนโยบายที่พรรคต้องการ ในหลายกรณี เมื่อข้อเรียกร้องหรือการแสดงออกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ที่สนับสนุนพรรคมีแนวโน้มที่อาจสร้างปัญหาให้กับการดำรงอยู่หรือความสัมพันธ์ที่มีกับโครงสร้างอื่นๆ ทางการเมือง พรรคก็ปฏิเสธการสนับสนุนหรือสงวนท่าทีต่อข้อเรียกร้องบางอย่างของคนรุ่นใหม่ แต่หากพรรคประเมินว่านั่นทำให้คะแนนเสียงโดยรวมจากคนรุ่นใหม่ลดน้อยลง และการปรับนโยบายไม่สร้างความเสียหายให้กับพรรคมากจนเกินไป พรรคก็พร้อมที่จะปรับท่าทีตาม ยกตัวอย่างเช่น การหันมาชูประเด็นแก้ไขมาตรา 112 ในรัฐสภาและในฐานะนโยบายหาเสียงอย่างเป็นทางการ เราจะเห็นว่าหลังการยุบพรรคอนาคตใหม่ช่วงแรก พรรคก้าวไกลและสมาชิกยังไม่กล้าเคลื่อนไหวชูประเด็นดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากชูประเด็นดังกล่าวอย่างแพร่หลายในหุ้มนวลชน พรรคก้าวไกลไม่อาจต้านทานแรงกดดันจากคนรุ่นใหม่ซึ่งเริ่มวิพากษ์วิจารณ์การไม่ชูประเด็นดังกล่าวของพรรคมากขึ้น ท้ายที่สุดมีการเสนอญัตติการแก้ไขมาตรา 112 และการพูดถึงในรัฐสภาอย่างเป็นทางการโดยพิธา ลิ้มเจริญรัตน์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นักกิจกรรมอย่าง A06 ซึ่งทำงานร่วมกับพรรคอนาคตใหม่มาอย่างยาวนาน แต่ไม่ได้ร่วมงานกับพรรคก้าวไกลในทันที ตัดสินใจกลับเข้าไปร่วมงานกับพรรคหลังจากนั้น “ผมเริ่มกลับช่วย common school ของก้าวหน้ามากกว่า ไม่ได้มาช่วยพรรคก้าวไกลต่อทันที แต่สุดท้ายก็จบที่การทำงานกับพรรคก้าวไกลในปัจจุบัน เพราะเริ่มเชื่อมั่นในพรรคก้าวไกลมากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะอาจารย์ปิยบุตรซึ่งเห็นต่างและถกเถียงกับสมาชิกพรรคหลายครั้งยังทำงานกับพรรคได้ เลยคิดว่ามีที่ยืนสำหรับคนคิดไม่เหมือนกันอยู่ในพรรคได้ ที่สำคัญคือเห็นว่าคนในพรรคไปได้ไกลมากขึ้น เช่น การเสนอแก้ไข 112 ซึ่งผมเห็นว่าจริง ๆ คนวงในจะเสนอยกเลิกด้วยซ้ำ โดยเฉพาะที่มงานตามจังหวัดต่าง ๆ อยากให้ยกเลิก แต่แค่นี้สำหรับผมก็พอแล้วที่จะกลับมาทำงานกับพรรค”

คนรุ่นใหม่กลายเป็น “พลังทางการเมืองในการเมืองรัฐสภา”: การสร้างความเป็นรุ่นทางการเมืองผ่านพรรคการเมืองทำให้คนรุ่นใหม่กลายเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญในการเมืองเลือกตั้งและรัฐสภาอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เดิมทีพวกเขาเคยถูกประเมินโดยชนชั้นนำที่มีอายุมากและสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุมากกว่าว่าเป็นช่วงวัยที่เพิ่งเริ่มเรียนรู้ทางการเมืองและส่วนใหญ่เพิกเฉยต่อการเมือง การปฏิบัติการทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ผ่านพรรคการเมืองทำให้พวกเขาเป็นพลังทางการเมืองที่มีอำนาจต่อรองไม่น้อยไปกว่าพลังการเมืองอื่นๆ ทั้งคนรุ่นผู้ใหญ่ ชนชั้นนำ กลุ่มทุน และพรรคการเมืองที่มีฐานการเมืองแบบอื่นๆ

คนรุ่นใหม่ซึ่งให้สัมภาษณ์หลายคน ได้รับแรงบันดาลใจและสนใจการเมืองผ่านพรรคอนาคตใหม่และพรรคก้าวไกล<sup>1</sup> ดังเช่น A03 ซึ่งสนใจในตัวพรรคอนาคตใหม่มาก นอกจากจะชักชวนเพื่อนให้ลองเปลี่ยนมาเลือกพรรคอนาคตใหม่แล้ว เธอยังเข้าไปทำงานกับพรรคในช่วงแรกด้วย “หนูเคยไปสมัครเป็นอาสาของพรรค ไปช่วยจัดประชุมใหญ่สามัญของพรรค เพราะอยากรู้ว่าระบบข้างในมันเป็นยังไง”

นอกจากจะสนใจในกระแสของพรรคซึ่งพุ่งสูงขึ้นมาทั้งในช่วงการเป็นพรรคอนาคตใหม่และพรรคก้าวไกล คนรุ่นใหม่ยังรู้สึกเข้าถึงพรรคเพราะนโยบายมันตอบโจทย์คนรุ่นของพวกเขาจริงๆ เช่น A05 อดีตผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทยอย่างแข็งขัน เธอกล่าวว่าหันมาเรื่องก้าวไกลเพราะเป็นพรรคที่เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้าไปทำงานอย่างแท้จริง “เราไม่เลือกเพื่อไทยเพราะอยากเชียร์ให้คนรุ่นใหม่ได้ทำงาน พรรคเพื่อไทยเล่นแต่การเมืองเก่า โครงสร้างพรรคผูกขาดผู้สมัครเก่าหมด แล้วแบบนี้คนรุ่นใหม่จะได้ขึ้นมาบ้างไหม เลยเปลี่ยนมาเลือกก้าวไกลเพราะให้ออกาสคนรุ่นใหม่อย่างเรามากขึ้น”

#### ปฏิบัติการทางการเมืองผ่านขบวนการเคลื่อนไหว “รุ่น”

การก่อตัวขึ้นขององค์กรทางสังคมและขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เน้นความเป็น “คนรุ่นใหม่” ยังเป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขที่ทำให้การสร้างความเป็นรุ่นทางการเมืองในกลุ่มคนรุ่นใหม่ขยายตัว และเริ่มมีปฏิบัติการทางการเมืองในพื้นที่นอกสภา

ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่: การเติบโตขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในนาม “คนรุ่นใหม่” ที่เกิดขึ้น 2 ระลอก ในช่วงหลังรัฐประหารปี 2557 และในช่วง 2563-2564 กลายเป็นพื้นที่ที่ตอกย้ำและแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการทางการเมืองของความเป็น “รุ่นทางการเมืองของคนรุ่นใหม่” ที่มีคนรุ่นใหม่เข้าร่วมอย่างกว้างขวางและหลากหลายรูปแบบ ทั้งการรับรู้และการมีส่วนร่วมผ่านโลกออนไลน์ การเข้าร่วมการประชุมทางการเมือง การสนับสนุนผ่านการแบ่งปันทรัพยากรที่มี และการแสดงออกในพื้นที่ทางสังคมของตัวเอง เช่น ในครอบครัว และโรงเรียน

ก่อนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 เราพบว่าเครือข่ายและการทำงานเคลื่อนไหวระลอกก่อนหน้านั้น อย่างการเคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหารในปี 2557 เป็นต้นมา ถือว่าเป็นเครือข่ายการทำงานที่คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะคนรุ่น Y เข้าไปร่วมทำงานและมีประสบการณ์มาก่อนหน้านั้นแล้ว เช่น A44 กล่าวว่าตัวเองตื่นตัวทางการเมืองและมีประสบการณ์การเคลื่อนไหวจริงในช่วงรัฐบาลยิ่งลักษณ์ “เราสนใจการเมืองมาตั้งแต่ ม.ปลาย เพราะเห็นข่าวงานบอลจุฬา - ธรรมศาสตร์ ชูป้าย #Saveสมยศ เลยไปค้นหาอ่านอะไรมากขึ้น ทำให้สนใจมากขึ้นตามไปด้วย เคยทำกิจกรรมในมหาวิทยาลัยร่วมกับกลุ่ม



ธรรมศาสตร์เสรี (LLTD) active มากช่วงปี 1 - ปี 2 ทำแคมเปญสนับสนุน พรบ.นิรโทษกรรมของยิ่งลักษณ์ ด้วย บนฐานของการนิรโทษกรรมเฉพาะผู้ร่วมชุมนุมทางการเมืองทั่วไป ทั้งๆ ที่กระแสทั่วประเทศตอนนั้นมันขัดกับสิ่งที่เรากำลังทำ” หรือ A38 กล่าวว่าแม้จะไม่เคยไปร่วมการเคลื่อนไหวบนท้องถนนในช่วงหลังการรัฐประหาร แต่เขาก็ตื่นตัวมากบนโลกออนไลน์

ขณะที่การเคลื่อนไหวในปี 2563-2564 ถูกมองว่าเป็นการใช้การรณรงค์ผ่านความเป็นรุ่นมาก ทำให้สามารถระดมคนรุ่นใหม่อย่างรุ่น Y และ Z ได้เป็นพิเศษ ดังที่ A44 ตั้งข้อสังเกตไว้ “เราว่าเรื่องรุ่นมันเกี่ยวนะ ช่วงชุมนุมนี้เกี่ยวเลย เพราะเห็นจาก motto หลัก คือให้มันจบที่รุ่นเรา ซึ่งก็หมายถึงรุ่นของคนรุ่นใหม่”

องค์กรคนรุ่นใหม่: การกำเนิดของกลุ่มและองค์กรที่เน้นการรณรงค์ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคนรุ่นใหม่โดยตรงและจัดกิจกรรมในรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสนใจของคนรุ่นใหม่ ทำให้คนรุ่นใหม่มีพื้นที่และทางเลือกมากขึ้นในการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

กลุ่มและองค์กรทางสังคมและการเคลื่อนไหวในปี 2563-2564 จำนวนมาก ขับเคลื่อนผ่านความเป็นรุ่นเดียวกัน ทั้งในแง่ของประเด็นและรุ่นอายุสมาชิก เช่น กลุ่มนักเรียนแล้ว ซึ่งผลักดันประเด็นสิทธิของนักเรียนโดยเฉพาะ และมีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นตัวแสดงหลักที่ขับเคลื่อนองค์กร<sup>2</sup> ขณะที่องค์กรอย่างลำพูนปลดแอก ซึ่งผลักดันประเด็นเฉพาะของนักศึกษาและคนรุ่น Z อย่างการต่อต้านการบังคับรับน้อง (SOTUS)<sup>3</sup> ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือสมาชิกหลักส่วนใหญ่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดลำพูนและส่วนหนึ่งไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หรือกรณีของพรรคปฏิวัติมอดินแดง ซึ่งก่อตั้งในฐานะพรรคการเมืองของนักศึกษาอย่างเป็นทางการในมหาวิทยาลัยขอนแก่น แม้จะพยายามแบ่งหน้าที่ให้ครอบคลุมการทำงานในหลายประเด็น รวมถึงการสนับสนุนการจัดการชุมนุมในการเคลื่อนไหวปี 2563-2564 และหลังจากนั้นด้วย แต่ก็มีประเด็นหลักอยู่ที่การต่อสู้ในการเมืองมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องให้มีการลดค่าเทอมช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 สิทธิในการแต่งชุดไปรเวท และการแต่งชุดให้ตรงกับเพศวิถีของนักศึกษา ฯลฯ<sup>4</sup> ขณะที่องค์กรซึ่งไม่ได้ยึดโยงความเป็นรุ่นมากอย่าง We Watch ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งทำหน้าที่หลักในการสังเกตการณ์เลือกตั้ง ก็พบว่ามักจะมีการคัดเลือกอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ใหม่ๆ ในหมู่นักกิจกรรมนักศึกษาซึ่งรู้จักกันมาจากการเคลื่อนไหว<sup>5</sup>

นอกจากนี้ การมีองค์กรเคลื่อนไหวที่หลากหลายมากยังมีข้อดีอีกประการหนึ่ง คือทำให้ไม่ว่าใครก็มีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งได้ไม่ยาก เพราะมีพื้นที่ให้ทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถทำงานตามถนัด ปัจจัยนี้ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้น ดังที่ A07 ซึ่งไม่ได้

เป็นแกนนำนักกิจกรรมการเมืองเข้มข้นมาก่อน แต่ก็ตื่นตัวและรู้สึกอยากไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรการเคลื่อนไหว โดยใช้ความสามารถของตัวเองในด้านการทำกราฟฟิคดีไซน์ ไปช่วยออกแบบโปสเตอร์การเคลื่อนไหวขององค์กรต่างๆได้ “หลักๆ ที่ไปทำงานตามองค์กรการเคลื่อนไหวต่างๆ คือทำกราฟฟิค เริ่มเป็นคณบดีการประชุมจัดมีอบที่ราชบุรี จนได้ขึ้นปราศรัยด้วย แต่รู้สึกทำได้ไม่ดีเลยคิดว่าจะไม่ทำแล้ว ชอบทำเบื้องหลังมากกว่า ช่วงไหนองค์กรการเคลื่อนไหวหนึ่งๆเริ่มไม่มีงานทำก็ย้ายองค์กรไปเรื่อยๆ เช่น ธรรมศาสตร์และการชุมนุม โมกซ์หลวงวิมน์ ราชบุรีปลดแอก พรรคก้าวไกลราชบุรี เรารู้สึกสนุกที่ได้ทำสิ่งที่ตัวเองถนัดและสนอง need ในการอยากทำงานเคลื่อนไหวด้วย”

การเพิ่มขึ้นขององค์กรที่หลากหลายทั้งในประเด็นและพื้นที่นี้ ช่วยเพิ่มปริมาณจำนวนคนรุ่นใหม่ที่ตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น จนทำให้คนรุ่นใหม่เริ่มรู้สึกว่าวัฒนธรรมความกล้าแสดงออกทางการเมืองและแนวคิดแบบเสรีนิยมเป็นกระแสหลักของคนในรุ่นพวกเขา ในหลายกรณี การตื่นตัวทางการเมืองของผู้ให้ข้อมูลหลายคนเกิดขึ้นจากแรงกดดันโดยคนรุ่นใหม่ด้วยกันเอง (peer pressure) จนทำให้คนรุ่นใหม่ที่เติบโตในช่วงเวลาดังกล่าวมีความตระหนักและการรับรู้ “ความเป็นรุ่นทางการเมือง” ในระดับที่สูงมาก เช่น A20 ซึ่งกล่าวว่าเขาไม่เคยไปร่วมการชุมนุม แต่ก็มองการชุมนุมต่างๆ ของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 ในทางบวก เพราะเพื่อนสนิทเข้าร่วมการชุมนุมและกลับมาเล่าถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ ขณะที่ A31 กล่าวว่าเพื่อนสนิทรอบตัวมีผลต่อความตื่นตัวทางการเมืองของเธอมาก “หนูขึ้นมาเป็นแกนนำและ active มากในโรงเรียนได้ เพราะเพื่อนช่วยผลักดัน เพื่อนส่วนใหญ่ไปมีอบกันอยู่แล้ว ไม่ได้ ignore อะไร แต่เขาจะไม่ค่อยกล้าจัดกิจกรรมอะไรเอง หนูเองจริงๆก็ยังไม่กล้าขึ้นมาหน้านะ แต่พอเพื่อนสนิทและเพื่อนรอบตัวในห้องบอกจะไปช่วย support เบื้องหลัง หนูก็สบายใจอยากนำมามากขึ้น”

#### การตอกย้ำความแตกต่างระหว่างรุ่นทางการเมืองผ่านการโจมตีของพลังทางการเมือง “ต่างรุ่น”

ในขณะที่สำนึกและปฏิบัติการความเป็นรุ่นทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ค่อยๆพัฒนาขึ้น รัฐและชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษ์นิยมซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยไม่ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้ และโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองโดยนัยใช้ “ความเป็นรุ่น” โดยที่ไม่รู้ว่า นั่นยิ่งทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นขยายตัวไปไกลกว่าความแตกต่างทั่วไป และมุมมองที่คนรุ่นอื่นมีต่อคนรุ่นสูงวัยในนามของรัฐกลายเป็นขั้วตรงข้าม คู่แข่ง และศัตรูทางการเมืองในท้ายที่สุด

เริ่มตั้งแต่ความพยายามลดทอนฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองอย่างพรรคอนาคตใหม่/ก้าวไกลที่ประสบความสำเร็จในการระดมเสียงสนับสนุนจากคนรุ่นใหม่ โดยชนชั้นนำพรรคและประณามพรรคอนาคตใหม่/

ก้าวไกลว่าประสบความสำเร็จในการดึงเสียงจากคนรุ่นใหม่ผ่านการล้างสมอง เน้นการสร้างกระแสระดับนี้ ด้อยกว่าคนรุ่นใหม่ที่เลือกพรรคเหล่านี้เป็นกลุ่มคนอายุน้อยที่อ่อนด้อยประสบการณ์ทางการเมือง ถูกหลอกหรือในหลายกรณีก็โจมตีข้อเรียกร้องของขบวนการคนรุ่นใหม่ที่เน้นการแก้ไขปัญหาที่ระดับโครงสร้างว่าเป็น การต่อต้านความเป็นชาติ และสร้างภาพขบวนการคนรุ่นใหม่ในฐานะศัตรูของชาติ และเนื้อหาเหล่านี้ถูกผลิตซ้ำต่อในกลุ่มคนอายุมากในหลากหลายพื้นที่ทางสังคมไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียน สถานที่ทำงาน และครอบครัว ดังจะเห็นว่า ทั้งคนรุ่น B และ X มองคนรุ่นเด็กกว่าไปในทางลบแบบเดียวกัน เช่น A83 อายุ 76 ปี มองเด็กรุ่น Z ว่าเป็นพวกเชื่องง่าย ไม่วิเคราะห์ไตร่ตรองข้อมูลที่รับมาให้ดีก่อนจะแสดงความคิดเห็นหรือเคลื่อนไหวอะไร “เท่าที่ผมเห็น Gen Z เป็นเด็กที่ไม่ค่อยมีความคิด อ่านไม่รอบคอบ ถูกครอบงำง่ายเกินไป ไม่ยอมฟังหรือปรึกษาผู้ใหญ่” ขณะที่ A84 อายุ 47 ปี กล่าวคล้ายๆ กัน โดยมองว่าคนรุ่น Z เป็นคนที่ยังต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากกว่านี้ “ผมว่าเด็กพวกนี้เป็นคนเชื่องง่าย ไม่แยกแยะ เชื่อข้อมูล social media ไม่ทันแล้หลังเสียของของคนในสังคม ผมอยากให้คนรุ่นใหม่เสพข่าว อย่ารับรู้เฉพาะข่าวสารด้านเดียว ไม่งั้นจะตกเป็นเครื่องมือของสังคมได้ง่าย เพราะรู้ไม่เท่าทัน”

นอกจากนั้น ในด้านความพยายามในการกำจัดคู่แข่งทางการเมืองอย่างพรรคอนาคตใหม่/ก้าวไกล ผ่านนิติสงคราม ไม่ว่าจะเป็นการตัดสิทธิทางการเมืองของนักการเมืองหรือการยุบพรรค สำหรับชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษนิยม นี่เป็นแนวปฏิบัติอย่างต่อเนื่องที่พวกเขาใช้กับฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองนับตั้งแต่พรรคไทยรักไทย การจัดการกับพรรคอนาคตใหม่/ก้าวไกลเป็นเพียงการจัดการกับคู่แข่งใหม่ทางการเมือง ไม่ใช่การกดทับคนรุ่นใหม่ แต่สำหรับคนรุ่นใหม่ก็คือการทำลายโอกาสและช่องทางทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ โดยคนรุ่นเก่า ดังจะเห็นว่าคนรุ่นใหม่ซึ่งเข้าร่วมการประชุมหลังการสังคายนา พิธา ลิ้มเจริญรัตน์หยุดปฏิบัติหน้าที่ สส. ในปี 2566 หลายคนเป็นกลุ่มที่ไม่เคยเข้าร่วมการประชุมในปี 2563-2564 ด้วยซ้ำ แต่พวกเขาออกมาในครั้งนี้เพราะโกรธชนชั้นนำที่พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อขัดขวางพรรคที่ชนะเลือกตั้งอันดับที่ 1 ได้ เช่น A54 “ช่วง 63-64 หนูยังไม่สนใจการเมืองขนาดนั้น ติดตามห่างๆ เลยไม่เคยไปมีอบ แต่ครั้งนี้ออกมามีอบเป็นครั้งแรกเพราะโมโหมาก พรรคชนะมาเป็นอันดับหนึ่งไม่ได้เป็นรัฐบาลแล้ว พิธายังมาถูกสอยอีก การที่ สว. มาบอกว่า 14 ล้านเสียงไม่ใช่เทวดานี้หนูโกรธมากเลย มาครั้งนี้เลยอยากออกมาแสดงความคับแค้นใจ”

การใช้ความรุนแรงในการจัดการกับขบวนการเคลื่อนไหวมวลชนคนรุ่นใหม่ในช่วงปี 2563-2564 เป็นความแตกหักครั้งสำคัญทางการเมืองของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ แม้ในช่วงต้นของการเติบโตของการชุมนุมคนรุ่นใหม่ รัฐบาลและชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษนิยมจะยังไม่ดำเนินการเข้าสลายการชุมนุมอย่าง

ตรงไปตรงมา เน้นเพียงการข่มขู่คุกคามและใช้กฎหมายในการจัดการกับแกนนำเป็นหลัก แต่นับตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2563 เป็นต้นมารัฐบาลเริ่มใช้มาตรการปราบปรามการชุมนุม โดยเริ่มต้นจากเขาไปหาหน้า และทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยจนถึงการสิ้นสุดของการชุมนุมในช่วงปลายปี 2564 สำหรับรัฐการยุติการชุมนุมที่ยืดเยื้ออาจเป็นสิ่งที่ต้องทำไม่ว่าเป็นการชุมนุมของคนกลุ่มใดหรือรุ่นใดที่มีท่าทีเป็นภัยคุกคามที่อาจขยายตัว และในหลายกรณีเราได้เห็นความรุนแรงในระดับที่สูงกว่านี้ด้วยซ้ำ แต่สำหรับคนรุ่นใหม่คือปฏิบัติการของรัฐผู้สูงวัยเพื่อกดขี่และปิดกั้นเสรีภาพของคนรุ่นใหม่ทั้งรุ่น และนั่นทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ จากกลุ่มคนที่แตกต่างกันทางอายุและวัฒนธรรมกลายเป็นขั้วตรงข้าม คู่แข่งทางการเมือง และศัตรูทางการเมืองในท้ายที่สุด เช่น A36 นักกิจกรรมซึ่งเคลื่อนไหวผ่านการทำงานทางวิชาการมากกว่า กล่าวหาว่าเหตุการณ์การสลายการชุมนุมในวันที่ 16 ตุลาคม เป็นเหตุการณ์กระตุ้นหลัก (trigger event) ที่ทำให้เขาอยากมาทำงานการเคลื่อนไหว “ตอนมีอบ 63 ผมยังไม่ได้สนใจการเมืองมากขนาดนั้น มาสนใจมีอบจริงจังคือปี 64 เพราะเกิดการปราบปรามของ คฟ. ขึ้นมา (เหตุการณ์ในวันที่ 16 ตุลาคม 2563 - คณะผู้วิจัย) ผมคิดว่าทำอย่างนั้นมันไม่ถูกต้อง อินการเมืองอย่างจริงจัง เปลี่ยนสายการเรียนของตัวเองทันที จากศิลปบัณฑิต มาเป็น ศิลป์ไทยสังคม เริ่มเขียนบทความวิพากษ์สังคมจนคนในองค์กรการเคลื่อนไหวมาชวนไปร่วมงาน”

ผลที่ตามของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์นี้ทำให้ในระยะต่อมา การดำเนินนโยบายของรัฐถูกโจมตีโดยคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องด้วยมุมมองที่ไม่ไว้ใจและอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อว่ารัฐอนุรักษ์นิยมผู้สูงวัยไม่ให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่และเน้นกีดกันคนรุ่นใหม่ออกจากนโยบายสาธารณะ เช่น นโยบายในการปิดโรงเรียนและการเรียนออนไลน์ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการป้องกันการแพร่ขยายของเชื้อโควิด 19 ในวงกว้าง และเป็นนโยบายที่บังคับใช้โดยรัฐบาลทั่วโลก แต่สำหรับคนรุ่นใหม่นโยบายดังกล่าวคือนโยบายที่ไม่ใส่ใจและไม่เห็นถึงปัญหาของนักเรียนและคนอายุน้อยที่เป็นกลุ่มเปราะบางที่สุดในสังคม<sup>6</sup> หรือนโยบายการฉีดวัคซีนที่เน้นกลุ่มเปราะบางคือผู้สูงวัย ก็ถูกโจมตีโดยคนรุ่นใหม่ว่าเป็นการไม่ให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่วัยทำงานที่เป็นกลุ่มสุดท้ายที่ได้รับวัคซีน ในขณะที่พวกเขากลับเป็นกลุ่มแรกที่ต้องกลับไปทำงาน ตัวอย่างเหล่านี้สะท้อนถึงมุมมองความเป็นขั้วตรงข้ามที่ฝังลึกในหมู่นักคนรุ่นใหม่ที่มีต่อรัฐไทย

#### การคุกคามอัตลักษณ์ด้านอื่นๆ

นอกเหนือจากประเด็นด้านรุ่นแบบวัยแล้ว ความรู้สึกถูกคุกคามในประเด็นด้านอัตลักษณ์ที่คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญ ยังทำให้ผู้คนข้ามรุ่นลุกขึ้นตีตัวทางการเมืองด้วย โดยเฉพาะประเด็นด้านเพศและศาสนา จากข้อมูลเชิงสถิติพบว่า ไม่ใช่เพียงความแตกต่างระหว่าง “วัย” เท่านั้นที่สร้างความรู้สึกกดดัน และ

ถูกคุกคาม แต่ความแตกต่างทางความคิดด้าน “ศาสนา” และ “เพศ” กลายเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย

สำหรับปัจจัยด้านเพศ จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบัน 10 ข้อ ด้วย One-way ANOVA แบบ Welsh's ความเห็นทางการเมืองของแต่ละเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ,  $F(2, 102.03) = 82.04, p < .001$  คะแนนความคิดเห็นทางการเมืองนี้สามารถตีความให้สะท้อนความเป็นเสรีนิยม-อนุรักษ์นิยม โดยคะแนนที่สูงสะท้อนถึงความเป็นเสรีนิยม ส่วนคะแนนที่ต่ำสะท้อนความเป็นอนุรักษ์นิยม การวิเคราะห์รายคู่แบบ Games-Howell พบว่า ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ( $M = 6.02, SD = 0.81, n = 34$ ) มีคะแนนความเห็นทางการเมืองสูงกว่าเพศชาย ( $M = 4.26, SD = 1.60, n = 489$ ) และเพศหญิง ( $M = 4.23, SD = 1.56, n = 894$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $ps < .001$ ) เพศหญิงและเพศชายคะแนนไม่ต่างกัน อาจตีความได้ว่า ผู้มีความหลากหลายทางเพศมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่มาจากกลุ่มคนอายุน้อย คือ Y และ Z ซึ่งโดยภาพรวมมีแนวโน้มเป็นเสรีนิยม ในขณะที่รุ่นอายุมาก เช่น B และ X ซึ่งเป็นรุ่นที่มีแนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมแทบไม่มีผู้แสดงตนว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศเลย ดังนั้น ผู้มีความหลากหลายทางเพศ 34 คน ที่แสดงตนว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ ส่วนใหญ่จึงเป็นคนรุ่นอายุน้อย ที่โดยเฉลี่ยย่อมมีความเสรีนิยมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างชายหญิงที่มีคนทุกรุ่นรวมกัน

นอกจากนี้ อาจมีผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ยังไม่กล้าแสดงตัวว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ คนกลุ่มนี้อาจมีบุคลิกภาพที่แตกต่างจากผู้มีความหลากหลายทางเพศที่กล้าเปิดเผยแสดงตนอย่างชัดเจน โดยอาจเป็นคนที่มีความคิดเป็นอิสระ ไม่กลัวความแตกต่าง ไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยมมากกว่าอนุรักษ์นิยม อีกทั้งประเด็นในแบบสอบถามมีบางประเด็นที่ผู้มีความหลากหลายทางเพศมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เช่น การสมรสเท่าเทียม การให้อิสระในการแต่งกายและไว้ทรงผม ที่ผู้มีความหลากหลายทางเพศย่อมเห็นด้วยมากกว่าผู้ชายผู้หญิง

ขณะที่ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่ผู้มีความหลากหลายทางเพศยังถูกกดทับและมีพื้นที่ทางการเมืองน้อย จึงอาจจะเป็นกลุ่มที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมปัจจุบันที่ยังมีความอนุรักษ์นิยมไปสู่สังคมที่เสรีนิยมมากขึ้น เพราะอาจนำไปสู่การมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นกว่าเดิม

สำหรับปัจจัยด้านศาสนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ( $n = 1,116$ ) รองลงมาคืออิสลาม ( $n = 240$ ) ไม่นับถือศาสนา ( $n = 39$ ) และคริสต์ ( $n = 17$ ) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบัน 10 ข้อ ด้วย One-way ANOVA แบบ Welsh's พบว่า ความเห็นทางการเมืองของแต่ละศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ,  $F(3, 63.05)$

= 343.25,  $p < .001$  การวิเคราะห์รายคู่แบบ Games-Howell พบว่าผู้ไม่นับถือศาสนามีความเห็นก่อนไปทางเสรีนิยม ( $M = 6.56$ ,  $SD = 0.60$ ,  $n = 39$ ) มากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ทุกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $ps < .001$ ) ส่วนผู้นับถือศาสนาอิสลาม ( $M = 3.35$ ,  $SD = 1.27$ ,  $n = 240$ ) มีความเห็นก่อนไปทางอนุรักษ์นิยมมากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ทุกกลุ่ม ( $ps < .05$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ผู้นับถือศาสนาพุทธ ( $M = 4.41$ ,  $SD = 1.55$ ,  $n = 1,115$ ) และคริสต์ ( $M = 4.54$ ,  $SD = 1.57$ ,  $n = 17$ ) มีคะแนนความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมืองฯ ปัจจุบันโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4T-08)

เช่นเดียวกับกรณีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศกับความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมือง ผู้ที่แสดงตนว่าไม่นับถือศาสนามีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่มาจากคนรุ่นอายุน้อย โดยเฉลี่ยมีความโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม ประกอบกับการกล่าวแสดงตนว่าไม่นับถือศาสนา ในประเทศที่มีบรรทัดฐานการเคารพบูชาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สะท้อนบุคลิกภาพที่ไม่กลัวการฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งมักเป็นลักษณะของผู้มีแนวคิดเสรีนิยม นอกจากนี้ยังมีข้อคำถามว่าด้วยการไม่บังคับให้นับถือศาสนา ซึ่งคนกลุ่มนี้ย่อมเห็นด้วยมากกว่าคนที่ยังแสดงตนว่านับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งอยู่

ในขณะที่ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติและมีกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่านับถือศาสนาพุทธจำนวนมากถึง 1,116 คน ยังมีคนจำนวนมากก็ยังมีโอกาสที่จะมีความหลากหลายของระดับความคิดเห็น หรือลักษณะอื่น ๆ ด้วย จึงเป็นไปได้ว่าในกลุ่มคนที่ระบุว่านับถือศาสนาพุทธอาจมีคนที่มีความคิดแนวอนุรักษ์นิยมและเสรีนิยมคละกัน ค่าเฉลี่ยจึงอยู่ที่ระดับปานกลาง

ส่วนผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทย ก่อนช่วงมีวัตรปฏิบัติที่เข้มข้น มีความเป็นชุมชนที่คอยกำกับควบคุมพฤติกรรมกันอย่างเข้มงวด จึงอาจยังคงรักษาแนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมที่มีความสอดคล้องกับศาสนาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เช่น การสมรสของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศย่อมเป็นประเด็นที่ผู้นับถือศาสนาอิสลามไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 4T-07: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นทางการเมือง แบ่งตามเพศ

กลุ่มเพศ	N	M(SD)
เพศชาย	489	4.26(1.60)
เพศหญิง	894	4.23(1.56)
ผู้มีความหลากหลายทางเพศ	34	6.02(0.81)

ตารางที่ 4T-08: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นทางการเมือง แบ่งตามศาสนา

ศาสนา	N	M(SD)
ไม่นับถือศาสนา	39	6.56(0.60)
ศาสนาพุทธ	1,115	4.41(1.55)
ศาสนาอิสลาม	240	3.35(1.27)
ศาสนาคริสต์	17	4.54(1.57)

### สำนึกความเป็นรุ่นสู่ความขัดแย้งในคนรุ่นใหม่

สำหรับคนรุ่นผู้ใหญ่ การกล่อมเกลາทางการเมือง การสร้างตัวตน และอัตลักษณ์ทางการเมืองได้รับการพัฒนาผ่านความแตกต่างของความคิดทางการเมืองอนุรักษ์นิยม-ประชาธิปไตย ความแตกต่างทางชนชั้นระหว่างชนชั้นล่าง-ชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ความแตกต่างระหว่างคนเมืองและชนบท ทั้งหมดไม่มีสิ่งทีเรียกว่า “รุ่น” อยู่ในประสบการณ์ทางการเมืองของพวกเขา

สำนึก “ความเป็นรุ่นทางการเมือง” เป็นสิ่งที่เพิ่งเริ่มต้นขึ้นพร้อมๆ กับการปรากฏตัวขึ้นและปฏิสัมพันธ์ที่เขามีกับ “คนรุ่นใหม่ทางการเมือง” และที่สำคัญผ่านการรณรงค์โจมตีคนรุ่นใหม่ของรัฐอนุรักษ์นิยมที่ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นเดียวกับเขา นับตั้งแต่พรรคอนาคตใหม่เริ่มประสบความสำเร็จในการระดมเสียงจากคนรุ่นใหม่ และการขยายตัวของขบวนการมวลชนคนรุ่นใหม่

#### การถูกทำทลายคุณค่าโดยคนรุ่นใหม่

การรณรงค์และข้อเรียกร้องของพรรคการเมืองและขบวนการมวลชนคนรุ่นใหม่ทำให้ ข้อถกเถียงในครอบครัวที่คนรุ่นผู้ใหญ่เชื่อว่าเขาควบคุมความคิดของคนรุ่นลูกและหลานได้ กลายเป็นสิ่งทำทลายในระดับนโยบายสาธารณะและการเมืองระดับชาติ ที่มีแนวโน้มล้มคุณค่าที่เขาเคยยึดถือมาตลอดชีวิตและเชื่อว่าเป็นความถูกต้องของสังคม คนรุ่นผู้ใหญ่เริ่มตระหนักถึงความชัดเจนของ “รุ่นทางการเมือง” ของคนรุ่นใหม่ที่เชื่อมต่อกันระหว่างคนรุ่นใหม่ในครอบครัว พรรคการเมือง และขบวนการเคลื่อนไหวมวลชน และแตกต่างจากสิ่งที่คนรุ่นเขาส่วนใหญ่เชื่อ ดังเช่น A84 อายุ 47 ปี ซึ่งแทนตัวเองในฐานะ “ผู้ใหญ่” ที่มีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายที่เป็น “เด็ก” ชัดเจน “ยังไงก็แล้วแต่ ผมว่าเด็กมีสิทธิ์ที่จะอธิบายเหตุผลของเขานะ แต่เราในฐานะผู้ใหญ่ที่รู้มากกว่าควรทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็ก”

### การเติบโตของสถาบันทางการเมืองของคนรุ่นใหม่

ในขณะที่คนรุ่นผู้ใหญ่ไม่เคยมีพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนรุ่นของพวกเขา คนในรุ่นอายุเดียวกันจึงแตกออกเป็นหลายฝ่าย ผู้ใหญ่ที่สนับสนุนแนวทางและเลือกพรรคการเมืองฝั่งประชาธิปไตยให้การต้อนรับพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่ในฐานะพันธมิตรทางการเมือง ซึ่งช่วยทำให้พลังประชาธิปไตยลงหลักปักฐานผ่านการเมืองเลือกตั้ง ในทางตรงกันข้าม ผู้ใหญ่เกือบครึ่งหนึ่งที่ยึดถือแนวคิดทางการเมืองและทุ่มเทให้กับพรรคการเมืองแบบอนุรักษนิยม มองว่าความสำเร็จของพรรคการเมืองคนรุ่นใหม่เป็นภัยคุกคามที่น่ากลัวสำหรับพวกเขา เพราะที่ผ่านมา พรรคการเมืองของพวกเขาไม่เคยสามารถเอาชนะพรรคการเมืองที่ชูธงประชาธิปไตยได้เลย โดยเฉพาะนับตั้งแต่ชัยชนะของพรรคไทยรักไทย ในช่วงความขัดแย้งทางการเมืองตลอด 2 ทศวรรษก่อนหน้านั้น ชัยชนะของผู้ใหญ่อนุรักษนิยมล้วนมาจากการหันไปจับมือกับชนชั้นนำฝั่งอนุรักษนิยมและใช้อำนาจจนกรรัฐธรรมนูญในการล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง การมาของพรรคการเมืองมวลชนพรรคใหม่อย่างอนาคตใหม่/ก้าวไกลเป็นสิ่งที่ยิ่งทำให้พวกเขากังวลว่าพวกเขาจะไม่สามารถเอาชนะทางการเมืองเลือกตั้งได้ เพราะในขณะที่พรรคเพื่อไทยที่เคยทำทลายอำนาจอนุรักษนิยมเริ่มหันมายอมประนีประนอม แต่กลับมีพรรคประชาธิปไตยพรรคใหม่เกิดขึ้น

ดังนั้น สำหรับคนรุ่นผู้ใหญ่ ความเป็นรุ่นทางการเมืองกลายเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญของพวกเขาในการเมืองเลือกตั้งที่พวกเขาไม่เคยชนะ และการมาของพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่ยิ่งทำให้เสถียรภาพทางการเมืองที่พวกเขาพยายามต่อสู้จนได้มาผ่านการรัฐประหารกำลังถูกสั่นคลอน

### ภาพปีศาจเด็กผ่านสถาบันทางการเมืองคนรุ่นผู้ใหญ่

นอกจากการตระหนักถึงความแตกต่างผ่านความกังวลที่คนรุ่นผู้ใหญ่ที่ยึดเหนี่ยวคตินุรักษนิยมมีต่อรุ่นทางการเมืองของคนรุ่นใหม่แล้ว การรณรงค์ของรัฐและชนชั้นนำอนุรักษนิยมซึ่งโจมตีผ่านประเด็นด้านกษัตริย์นิยม ชาตินิยม และสังคมนิยม เปลี่ยนให้คนรุ่นใหม่มีใช้เพียงรุ่นที่แตกต่าง แต่คือรุ่นศัตรูและภัยคุกคามของคนรุ่นผู้ใหญ่ที่ต้องจัดการ การแสดงความคิดเห็นและการรณรงค์อย่างเป็นระบบของกลไกรัฐเพื่อโจมตีพรรคการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวมวลชนคนรุ่นใหม่ถึงความพยายามในการทำทลายสถาบันกษัตริย์ว่าถูกชักใยโดยต่างชาติโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจตะวันตก และการพยายามล้างสมองคนรุ่นใหม่เพื่อให้ต่อต้านผู้ใหญ่แบบที่เกิดขึ้นในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมของจีนในช่วงทศวรรษ 2510 ฯลฯ ทั้งหมดทำให้พวกเขาเชื่อว่าความเป็นรุ่นของคนรุ่นใหม่ถูกสร้างขึ้นโดยพลังทางการเมืองที่ไม่หวังดีกับสังคมไทย และต้องการทำลายโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนอายุน้อยและคนอายุมากที่เคยดำรงอยู่ในสังคมไทยแบบที่คนอายุมากสามารถควบคุมคนอายุน้อยได้



จากบทสนทนาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก คนรุ่นใหม่ใหญ่มีความเห็นต่อพรรคการเมืองและขบวนการรุ่นใหม่ที่สุดอดคล้องกับการรณรงค์สร้างภาพลักษณ์ในเชิงลบของรัฐและชนชั้นนำอนุรักษ์นิยม เช่น A84 อายุ 47 ปี แสดงความคิดเห็นต่อการลุกขึ้นประท้วงของคนรุ่นใหม่ในทางลบมาก “การเมืองไม่เป็นปัญหาสำหรับผมเลย สถานการณ์ทางการเมือง (ในปัจจุบัน - ขณะผู้วิจัย) มันก็ได้อยู่แล้ว แต่คนรุ่นใหม่ลุกขึ้นมาให้เกิดความวุ่นวาย ผมรู้สึกว่าคุณรุ่นใหม่ถูกหลอก”

## บทสรุปส่งท้าย

การพัฒนาจากความแตกต่างระหว่างรุ่นไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่น ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โครงสร้างทางสังคมแบบลำดับชั้น โดยเฉพาะในครอบครัวที่เน้นให้อำนาจแก่ผู้อาวุโสมากกว่าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจปัญหาสมัยใหม่ที่คนรุ่นใหม่กำลังเผชิญ และไม่รับรู้ว่าพวกเขากำลังถูกคนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยกว่าแสดงความไม่พอใจอยู่เบื้องหลังด้วย ในขณะที่คนรุ่นใหม่ก็ถูกกดทับ ไม่มีพื้นที่ให้แสดงออกถึงความเห็นและความคับแค้นใจ ทั้งหมดก่อให้เกิดเป็นบรรยากาศระหว่างรุ่นที่มีความตึงเครียด ประกอบกับการนำประเด็นเรื่องรุ่นไปใช้ในการรณรงค์ทางการเมืองของตัวแสดงทางการเมืองต่างๆ ตั้งแต่ หนึ่ง การก่อตั้งของพรรคอนาคตใหม่ที่มุ่งเน้นรณรงค์กับคนรุ่นใหม่ ชูประเด็น คุณค่าและนโยบายที่คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญ สอง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตั้งแต่หลังการรัฐประหารที่ประกอบไปด้วยคนรุ่นใหม่ก็ชูประเด็นเคลื่อนไหวที่เป็นประเด็นคับข้องใจในหมู่คนรุ่นใหม่ และ สาม รัฐ ชนชั้นนำและมวลชนอนุรักษ์นิยมได้กลับการถูกท้าทายคุณค่าทางการเมืองและสังคมที่พวกเขายึดถือมาอย่างยาวนานโดยคนรุ่นใหม่ ผ่านการใช้ประเด็นเรื่อง “รุ่น” โดยที่ไม่รู้ตัวด้วย

ทั้งหมดนี้ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นก่อตัวเป็นความตึงเครียดและพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในบริบทเฉพาะทางการเมืองแห่งทศวรรษที่ 2560

<sup>1</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A03 7 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ; A04 8 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ; A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A09 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ

<sup>2</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A04 8 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ

<sup>3</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A32 19 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่

<sup>4</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A16 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A17 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A18 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

---

<sup>5</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A28 13 กุมภาพันธ์ 2567 มหาสารคาม; A23 13 กุมภาพันธ์ 2567 มหาสารคาม

<sup>6</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A16 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A16 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A18 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

## บทที่ 5

## การทำงานของความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น

## (double layers of the intergeneration conflict)

คำถามการวิจัย	ประเด็นอภิปรายสำคัญ
<p>ชุดคำอธิบายและความแตกต่างหลากหลายระหว่าง “รุ่น” สามารถอธิบายปรากฏการณ์ความขัดแย้ง การปะทะ และความแตกหักทางการเมืองโดยเฉพาะในระดับครอบครัว ที่ปรากฏขึ้นนับตั้งแต่ขบวนการคนรุ่นใหม่เติบโตขึ้นในช่วงปี 2563-2564 ได้หรือไม่ อย่างไร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในทศวรรษที่ 2560 เป็น “ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น” ที่คนต่างรุ่น ปะทะ ขัดแย้งกันในพื้นที่ทางการเมืองสองระดับในเวลาเดียวกัน</li> <li>● ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นชัดเจนที่สุดคือระหว่างรุ่น B และรุ่น Z ซึ่งยึดถือความคิดทางการเมืองเข้มข้นที่เป็นขั้วตรงข้ามกัน <ul style="list-style-type: none"> <li>○ คนรุ่น B และคนรุ่น Z ยึดถือความคิดทางการเมืองที่ตัวเองยอมรับอย่างเข้มข้น เพราะต่างฝ่ายต่างเป็นรุ่นที่ตื่นตัวทางการเมืองมากที่สุดในการเข้าร่วมสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองของตนเอง</li> <li>○ การยึดถือความคิดทางการเมืองของฝ่ายตนเองอย่างเข้มข้นในคนรุ่น B และคนรุ่น Z นำมาสู่การไม่สามารถประนีประนอมยอมความกันได้ประเด็นต่างๆ ที่พวกเขาขัดแย้งกัน <ul style="list-style-type: none"> <li>■ ประเด็นเรื่องสถาบันกษัตริย์</li> <li>■ การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย-อำนาจนิยม</li> <li>■ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ</li> <li>■ คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม</li> </ul> </li> </ul> </li> <li>● ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อระดับความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างสมาชิกในครอบครัว <ul style="list-style-type: none"> <li>○ บรรยากาศในครอบครัวก่อนความขัดแย้ง ไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอยู่แล้วหรือไม่ หรือสมาชิกในครอบครัวต่างรุ่นมีความคิดเห็นทางการเมืองคล้ายกัน</li> </ul> </li> </ul>

	<p>ต่างนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกัน ซึ่งได้รับผลกระทบมาจากการปะทะระหว่างรูนทางการเมืองในวงกว้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>○ สถานะทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะครอบครัวจะมีสถานะทางเศรษฐกิจในระดับใด ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรูนในครอบครัวอาจก่อตัวขึ้นได้ไม่แตกต่างกัน</li> <li>○ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ กิจกรรมทางการเมืองไม่ว่าจะในลักษณะสันติวิธี การใช้ความรุนแรง การเป็นแกนนำเคลื่อนไหวชัดเจน การเป็นผู้สนับสนุนเบื้องหลังในองค์กรการเคลื่อนไหว หรือการเข้าร่วมการชุมนุมประท้วง ทั้งที่สุ่มเสี่ยงต่อความปลอดภัยหรือไม่ก็ตาม ไม่ได้ส่งผลแปรผันต่อความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างสมาชิกต่างรูนภายในครอบครัวเดียวกัน</li> </ul>
<p>อะไรคือทางออกและทางเลือกในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง “รูน” ของไทยในปัจจุบันโดยเฉพาะในระดับครอบครัว</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความล้มเหลวในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรูนในครอบครัวในช่วงการเคลื่อนไหวปี 2563-2564 <ul style="list-style-type: none"> <li>○ ความยึดมั่นในโลกคนละใบ คนต่างรูนมีกรอบคิดในการตีความปัญหาหรือประเด็นที่ให้ความสำคัญเดียวกันที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง</li> <li>○ ความพยายามในการทำความเข้าใจกันและกันระหว่างคนต่างรูนในครอบครัวมีไม่เพียงพอ</li> <li>○ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งมากกว่าการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน สมาชิกต่างรูนในครอบครัวเลือกที่จะเลี่ยงการพูดคุยถกเถียงประเด็นที่จะนำไปสู่การทะเลาะขัดแย้ง การพบปะกันและกัน การแยกกันอยู่ และการโกหกถึงการที่ส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง</li> </ul> </li> <li>● ปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรูนไม่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรูน <ul style="list-style-type: none"> <li>○ ความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากสมาชิกในครอบครัวของคนรุ่นใหม่ ทำให้คนรุ่นใหม่มีสถานะ</li> </ul> </li> </ul>

	<p>และอำนาจต่อรองกับคนรุ่นใหม่ในบ้านอย่างเท่าเทียมมากขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>○ ระยะห่างทางกายภาพระหว่างคนรุ่นใหม่กับสมาชิกในครอบครัว การอาศัยอยู่คนละพื้นที่กับครอบครัว ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ต้องรายงานและ/หรือปะทะกับสมาชิกในครอบครัวในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง</li> <li>○ การพยายามหลีกเลี่ยงหรือปิดบังการพูดคุยทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ความขัดแย้งภายในครอบครัวไม่ยกระดับบานปลาย</li> </ul> <p>คนรุ่นใหม่ในครอบครัวเข้าใจการเมืองบนท้องถนนและสนับสนุนการแสดงออกและการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ที่เป็นสมาชิกในครอบครัว</p>
<p>ข้อเสนอเชิงกรอบคิด: ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration conflict)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น: ความขัดแย้งระหว่างรุ่นใหญ่และรุ่นใหม่ในพื้นที่ปริมนทลทางการเมืองสองระดับ อันได้แก่ปริมนทลมหภาคและจุลภาคทางการเมือง (Macro-Micro political sphere) <ul style="list-style-type: none"> <li>○ ปริมนทลมหภาค ( Macro political sphere) <ul style="list-style-type: none"> <li>■ คนรุ่นใหม่-อายุน้อย ในพื้นที่การเมืองรัฐสภาและการเมืองมวลชน ต่อสู้ขับเคี่ยวกับชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมรุ่นใหญ่ที่ครอบงำอำนาจในสถาบันทางการเมืองระดับชาติต่างๆ</li> </ul> </li> <li>○ ปริมนทลจุลภาค ( Micro political sphere) <ul style="list-style-type: none"> <li>■ คนรุ่นใหม่-อายุน้อย และคนรุ่นใหญ่-อายุมากปะทะ ทำท่าย ขัดแย้งกันเองในสถาบันทางสังคมระดับย่อยอื่นๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการต่อสู้อย่างเข้มข้นของคนสองรุ่นในพื้นที่ปริมนทลมหภาคด้วย เช่น ความขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียน ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ปู่ย่าตายายกับลูกรุ่นใหม่ ความขัดแย้งระหว่างรุ่นใหญ่และรุ่นใหม่ในที่ทำงาน เป็นต้น</li> </ul> </li> </ul> </li> </ul>

หลังจากที่ได้เห็นทั้งความแตกต่างระหว่างรุ่นและการเปลี่ยนแปลงจากความแตกต่างสู่ความขัดแย้ง เนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอการวิเคราะห์การทำงานของความขัดแย้ง โดยงานวิจัยชิ้นนี้พบว่าความขัดแย้งระหว่างรุ่นในบริบทความขัดแย้งทางการเมืองไทยในช่วงหลังของทศวรรษ 2560 มีลักษณะเป็น “ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration conflict)” คือ การเกิดขึ้นของความขัดแย้ง 2 ระดับในเวลาเดียวกัน ทั้งการเผชิญหน้าและต่อสู้กันของมวลชนคนรุ่นใหม่และชนชั้นนำรุ่นสูงวัย (young mass and old elite) และการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มอายุที่ต่างกันอย่าง (different age cohorts) ในพื้นที่และมิติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สำหรับกรณีของไทย ความแตกต่างระหว่างรุ่นที่มีอยู่แปรผันไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นเมื่อรุ่นที่มีความแตกต่างกันในหลายองค์ประกอบอยู่แล้ว ต่างเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งและรับชุดมุมมองที่มีต่ออีกรุ่นจากการขบเคี้ยวระหว่างรุ่นทางการเมืองในระดับประเทศ และนำมุมมอง จุดยืน และปฏิบัติการทางการเมืองเหล่านั้นมาใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกรุ่นอื่นๆ ในครอบครัว ผลที่ตามมาคือความแตกต่างระหว่างรุ่นที่มีอยู่เดิมถูกเติมเต็มด้วยสำนึกความเป็น “รุ่นคู่แข่งชั้น” ทำให้การขบเคี้ยวต่อสู้ทางการเมืองขยายตัวจากระดับประเทศสู่ปริณทลสถาบันทางสังคมอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวและสถานศึกษาด้วย

ในการอธิบายข้อค้นพบข้างต้น งานนี้เริ่มต้นด้วยการขยายภาพ “ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration conflict)” ทั้งในการต่อสู้ในปริณทลมหภาคและจุลภาคทางการเมือง (Macro-Micro political sphere) โดยใช้ตัวอย่างข้อมูล 3 ชุดที่สำคัญคือ หนึ่ง การพบกันระหว่างรุ่น B และ Z ซึ่งเป็น 2 รุ่นที่ตื่นตัวทางการเมืองมากที่สุดใน 2 ขั้วการเมือง สอง ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในครอบครัวเมื่อการชุมนุมเริ่มต้นขึ้น และ สาม การปะทะกันระหว่างรุ่นในโรงเรียน ในส่วนสุดท้ายของบทจะนำเสนอข้อคิดที่ได้จากการเก็บข้อมูลที่ช่วยให้ภาพความเข้าใจเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างรุ่นสมบูรณ์ขึ้น ทั้งในแง่ความล้มเหลวของการป้องปรามความขัดแย้งระหว่างรุ่น และความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างรุ่น ไม่ว่าจะเป็นความเป็นไปได้ของความขัดแย้งภายในรุ่น ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความขัดแย้ง และปัจจัยที่มีผลทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นไม่พัฒนาไปสู่ความขัดแย้ง (ดูแผนภาพที่ 5-E1 กรอบคิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น)

ภาพที่ 5-E1: แผนภาพกรอบคิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น



### “ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergenerational conflict)”

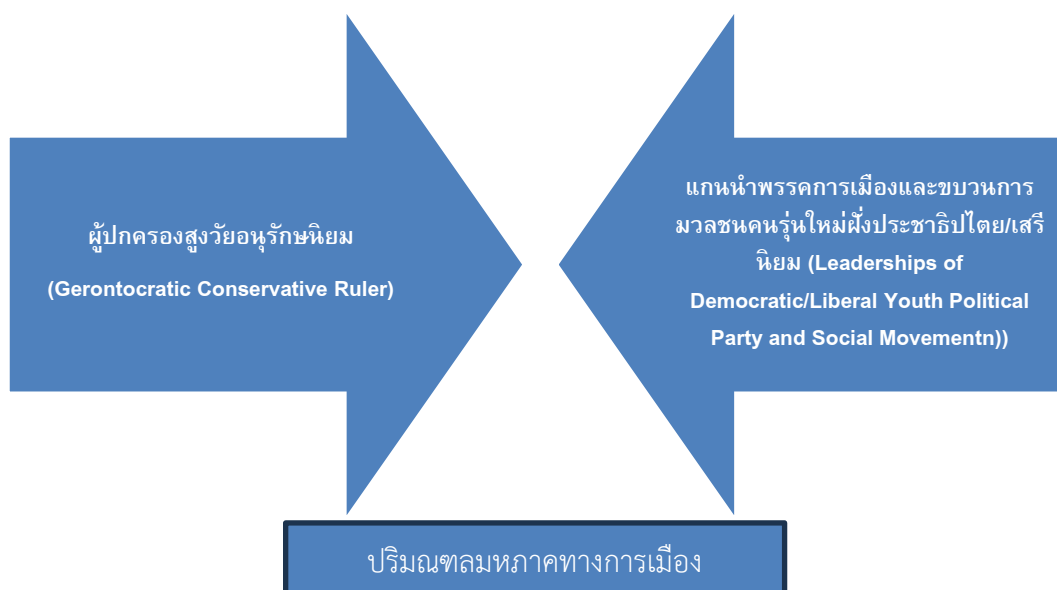
บทนี้เริ่มต้นด้วยการขยายความปูพื้นฐานเกี่ยวกับ “ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergenerational conflict)” ทั้งในการต่อสู้ในปริมณฑลมหาคาและจุลาคาทางการเมือง (Macro-Micro political sphere) ในบริบทของสังคมในช่วงท้ายทศวรรษ 2560

#### การต่อสู้ในปริมณฑลมหาคาทางการเมือง (Macro political sphere)

นับตั้งแต่การรัฐประหารในปี 2557 พลังทางการเมืองฝั่งประชาธิปไตยถูกทำให้หายไปจากพื้นที่ทางการเมือง พลังฝั่งอำนาจนิยมทั้งชนชั้นนำอนุรักษ์นิยม กองทัพ และกลุ่มทุนที่เกี่ยวข้องสามารถยึดกุมอำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จ ท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าวพลังทางการเมืองฝั่งประชาธิปไตยกลุ่มใหม่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้น กลุ่มใหม่ก็คือกลุ่ม “คนรุ่นใหม่” ที่สนับสนุนประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยกลุ่ม

เล็ก ๆ ที่ลุกขึ้นต่อต้านการรัฐประหารตั้งแต่ต้น พรรคการเมืองฝั่งประชาธิปไตยที่ประกาศเป็นตัวแทนคนรุ่นใหม่อย่างพรรคอนาคตใหม่/ก้าวไกล และขบวนการมวลชนของคนอายุน้อย ทำให้ตลอดระยะเวลา 5-6 ปี หลังการรัฐประหาร ความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองของไทยเปลี่ยนแปลงจากการขับเคลื่อนทางการเมืองระหว่างขั้วเหลืองและแดง ชนชั้นกลางและชนชั้นกลางระดับล่าง ชนชั้นนำเก่าฝั่งอนุรักษนิยมและชนชั้นนำใหม่ในนามพรรคไทยรักไทย กลายเป็นระหว่างผู้ปกครองสูงวัยอนุรักษนิยม (Gerontocratic Conservative Ruler) และแกนนำพรรคการเมืองและขบวนการมวลชนคนรุ่นใหม่ฝั่งประชาธิปไตย/เสรีนิยม (Leaderships of Democratic/Liberal Youth Political Party and Social Movements)

ภาพที่ 5-E2: การปะทะกันของคนต่างรุ่นในปริมณฑลมหภาคทางการเมือง



ทั้ง 2 ฝ่ายแข่งขันต่อสู้เพื่อผลักดันแนวคิดและข้อเรียกร้องของฝั่งตัวเองการอย่างเข้มข้น ทั้งผ่านการเผชิญหน้าระหว่างรัฐและมวลชนในพื้นที่ชุมนุม การแข่งขันในการเลือกตั้ง การต่อสู้ทางความคิดทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะ การขับเคลื่อนในการผลักดันนโยบายสาธารณะ กฎหมาย การเพิ่มความชอบธรรมให้กับฝั่งตนเอง (legitimize) และลดทอนความชอบธรรมฝ่ายตรงข้าม (delegitimize) โดยทั้งหมดนี้เกิดขึ้นผ่านกรอบการณรงค์ “ความเป็นรุ่นทางการเมือง”

ท่ามกลางการขับเคลื่อนของพลังแต่ละรุ่นในภาพรวมระดับประเทศ คนธรรมดาทั่วไปของแต่ละรุ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในปฏิบัติการทางการเมืองดังกล่าวไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นการติดตาม การสนับสนุน



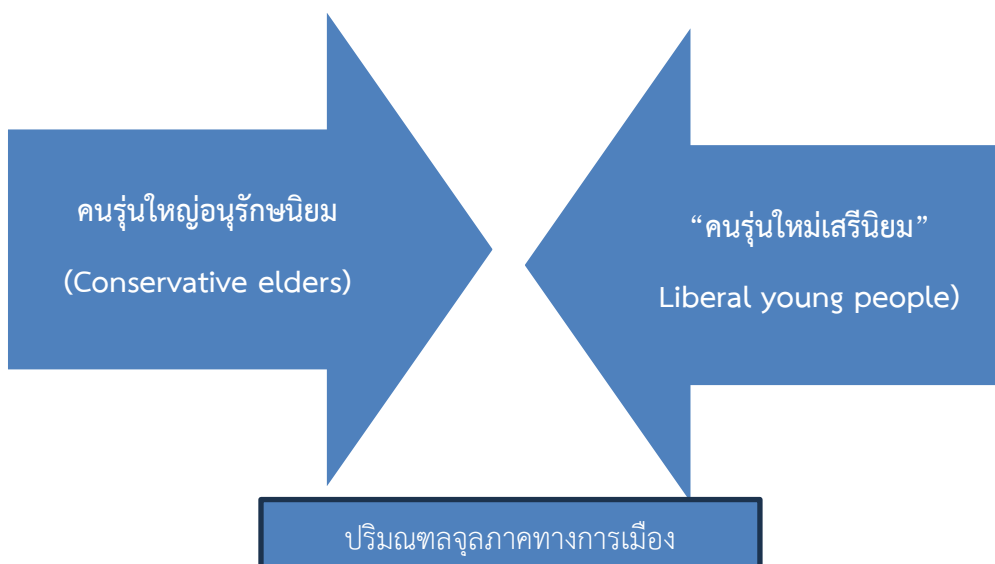
ทั้งแบบให้กำลังใจ เชียร์อยู่ห่างๆ แบ่งปันทรัพยากรสนับสนุนพรรคและการชุมนุมแทนการเข้าร่วม ไปจนถึง การมีส่วนร่วมโดยตรงทั้งบนท้องถนนและบนโลกออนไลน์และการสนับสนุนผ่านบัตรเลือกตั้ง ปฏิบัติการทางการเมืองที่คนธรรมดาเข้าไปเกี่ยวข้องเหล่านี้วางอยู่บนฐานความเชื่อว่า พวกเขาทำเพื่อปกป้องผลประโยชน์และค่านิยมของรุ่นตนเอง เพื่อลดหรือกำจัดอำนาจแกนนำของรุ่นคู่แข่ง (counter generation) และเพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบาย ผลประโยชน์ และข้อเรียกร้องที่เป็นประโยชน์กับรุ่นตนเอง

ยิ่งไปกว่านั้น การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองดังกล่าวได้เปลี่ยนคนธรรมดาในแต่ละรุ่นให้กลายเป็นพลเมืองที่มีความตื่นตัวทางการเมือง (active citizen) เนื่องจากการเข้าร่วมไม่ว่าทางใดก็ตามได้เปลี่ยนให้คนธรรมดาที่ยังไม่แน่ใจในความคิดทางการเมืองของตัวเองมีความคิดและจุดยืนที่ชัดเจนขึ้น กลายเป็นคนที่มีความกล้าในการแสดงออกทางการเมือง มีทักษะทางการเมืองในการเผยแพร่และรณรงค์ความคิดทางการเมืองให้กับผู้อื่น รวมทั้งพัฒนาชุมชน กลุ่ม เครือข่าย และพันธมิตรทางการเมืองใหม่ๆ ทำให้คนธรรมดาสามารถยกระดับความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น

### **การต่อสู้ในปริบทจุลภาคทางการเมือง (Micro political sphere)**

ไม่เพียงแต่ในพื้นที่การเมืองมหภาคเท่านั้น คนส่วนใหญ่มีปฏิบัติการทางการเมืองในพื้นที่จุลภาคควบคู่ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียน ที่ทำงาน กลุ่มศาสนา และที่สำคัญคือ “ครอบครัว” โดยปกติครอบครัวเป็นพื้นที่ที่ความแตกต่างหลากหลายระหว่างรุ่นพบและมีปฏิสัมพันธ์กันมากที่สุด คนแต่ละรุ่นสามารถแสดงออกและรณรงค์จุดยืนทางการเมืองของตัวเองที่ได้รับจากการเมืองระดับมหภาคกับสมาชิกคนอื่นๆ ได้ ความไม่ลงรอยดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อต่างฝ่ายต่างก็มีความตื่นตัวและยอมไม่ได้กับการดำรงอยู่ของพลังรุ่นตรงข้ามทางการเมือง ครอบครัวจึงกลายเป็นพื้นที่ของการปะทะทางการเมืองระหว่าง “คนรุ่นใหญ่อนุรักษนิยม” กับ “คนรุ่นใหม่เสรีนิยม”

ภาพที่ 5-E3: การปะทะกันของคนต่างรุ่นในปริมณฑลจุลภาคทางการเมือง



ความแตกต่างแปรเปลี่ยนเป็นความขัดแย้งเมื่อการแสดงจุดยืนทางการเมืองของสมาชิกในครอบครัวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งล่วงละเมิดต่อประเด็นทางการเมืองและคุณค่าที่ “รุ่นทางการเมือง” เหล่านั้นยึดถืออย่างมากและยอมไม่ได้ ปัญหาหลักที่ทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นคือประเด็นที่รุ่นต่างๆ ยอมไม่ได้เป็นประเด็นเดียวกันกับประเด็นที่แต่ละฝ่ายมีความคิดเห็นต่างกันอย่างสิ้นเชิง และความสำเร็จในการรณรงค์ของฝ่ายหนึ่งถูกมองโดยอีกฝ่ายว่าเป็นการถูกย่ำยีคุณค่าที่ยึดถืออย่างถึงที่สุด และอาจนำความสูญเสียมา殃คนทั้งรุ่นของพวกเขา จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม 4 ประเด็นหลักที่ทั้งคนรุ่นอายุน้อยและคนรุ่นอายุมากให้ความสำคัญอย่างมากเหมือนกันคือ การแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 การเปลี่ยนค่านิยมเรื่องการเลี้ยงดูพ่อแม่ กฎหมายสมรสเท่าเทียม และการให้อิสระของเด็ก/วัยรุ่นในการชุมนุมทางการเมือง ทั้ง 4 ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ทุกรุ่นให้ความสำคัญเหมือนในระดับต้นๆ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจแบบสอบถาม เมื่อพิจารณาผลการเลือกประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง 3 ประเด็นที่สำคัญที่สุดของคนแต่ละรุ่น (ภาพ X) พบว่าในคนรุ่น B และ X ประเด็นที่ถูกเลือกที่สำคัญที่สุดค่อนข้างคล้ายกัน คือ การเปลี่ยนค่านิยมเรื่องการเลี้ยงดูพ่อแม่ (B ร้อยละ 46.74 และ X ร้อยละ 44.12) การแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (B ร้อยละ 41.00 และ X ร้อยละ 47.35) การยกเลิกอำนาจ

สว. ไม่ให้เลือกนายก (B ร้อยละ 32.57 และ X ร้อยละ 37.94) และการทำแท้งเสรี (B ร้อยละ 33.33% และ X ร้อยละ 30.29)

ส่วนคนรุ่น Y และ Z ประเด็นที่ถูกเลือกกว่าสำคัญที่สุดค่อนข้างคล้ายกัน ประเด็นที่มีสัดส่วนคนเลือกมากที่สุดสองประเด็นแรกของสองรุ่นเหมือนกัน คือ การยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้เลือกนายก (Y ร้อยละ 55.14 และ Z ร้อยละ 53.79) การแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (Y ร้อยละ 48.87 และ Z ร้อยละ 45.49)

แต่อันดับต่อไปของคนรุ่น Y คือการเปลี่ยนค่านิยมเรื่องต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ (ร้อยละ 31.33) ส่วนอันดับต่อไปของคนรุ่น Z คือกฎหมายสมรสเท่าเทียม (ร้อยละ 37.91) และการยกเลิกบังคับเกณฑ์ทหาร (ร้อยละ 33.21) ก่อนจะเป็นการเปลี่ยนค่านิยมเรื่องต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ (ร้อยละ 31.05)

#### ตารางที่ 5T-01: การจัดลำดับการให้ความสำคัญประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น

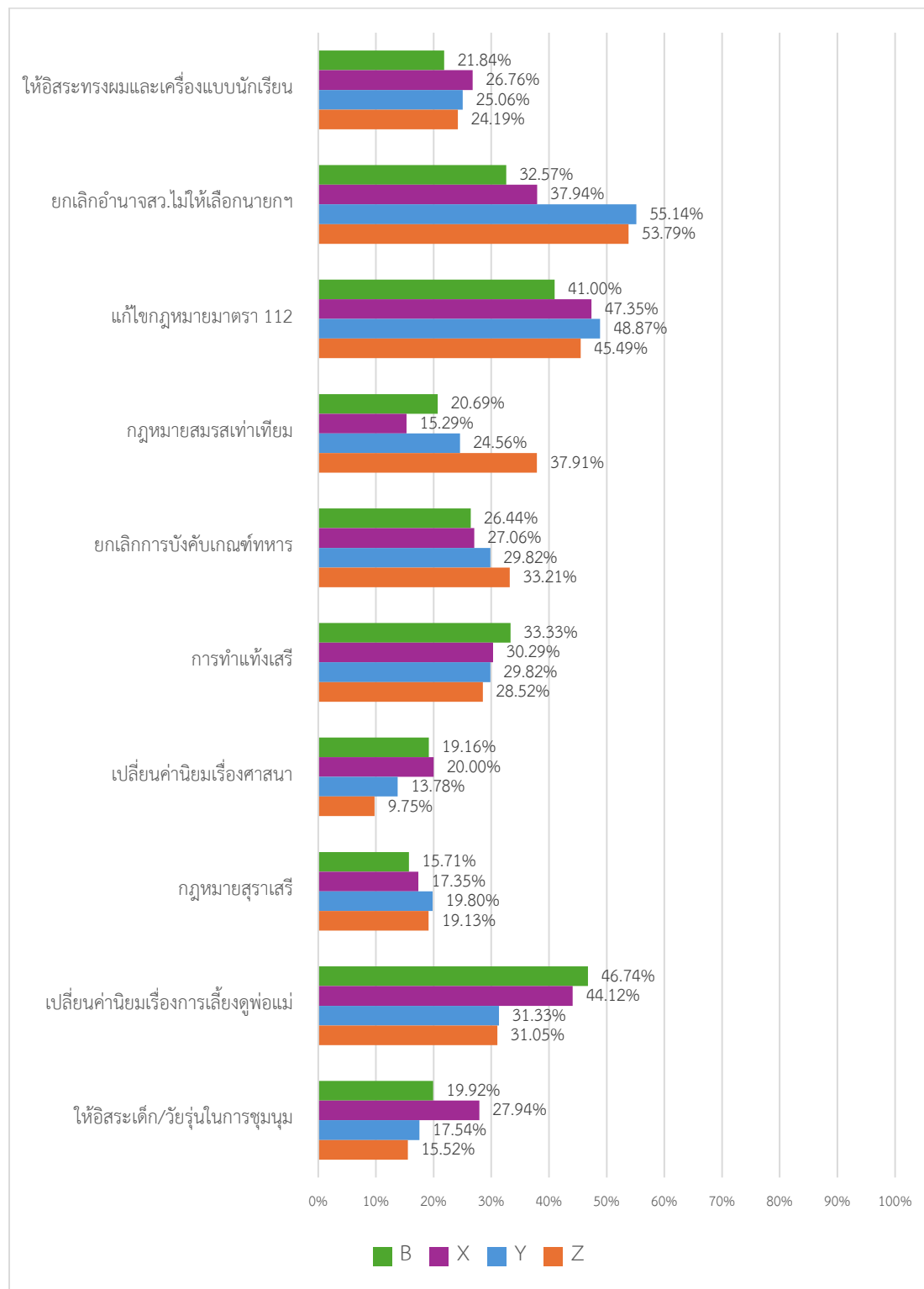
ผู้ตอบแบบสอบถามจากแต่ละรุ่นเลือกประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ตนนั้น “สนใจหรือกังวลมากที่สุด” จำนวน 1-3 ประเด็นจากรายการที่ผู้วิจัยกำหนดให้ทั้งหมด 10 ประเด็น เปอร์เซ็นต์ในวงเล็บแสดงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุว่าประเด็นนั้นๆ เป็น 1 ใน 3 ประเด็นที่ตนสนใจหรือกังวลมากที่สุด เรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกระบุถึงมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด

อันดับ	รุ่น B (N = 261)	รุ่น X (N = 340)	รุ่น Y (N = 399)	รุ่น Z (N = 277)
1	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง การเลี้ยงดูพ่อแม่ (46.74%)	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (47.35%)	ยกเลิกอำนาจสว.ไม่ให้ เลือกนายก (55.14%)	ยกเลิกอำนาจสว.ไม่ให้ เลือกนายก (53.79%)
2	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (41.00%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง การเลี้ยงดูพ่อแม่ (44.12%)	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (48.87%)	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (45.49%)
3	การทำแท้งเสรี (33.33%)	ยกเลิกอำนาจสว.ไม่ให้ เลือกนายก (37.94%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง การเลี้ยงดูพ่อแม่ (31.33%)	กฎหมายสมรสเท่า เทียม (37.91%)
4	ยกเลิกอำนาจสว.ไม่ให้ เลือกนายก (32.57%)	การทำแท้งเสรี (30.29%)	ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร (29.82%)	ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร (33.21%)
5	ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร (26.44%)	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม (27.94%)	การทำแท้งเสรี (29.82%)	ให้อิสระทรงผมและ เครื่องแบบนักเรียน (24.19%)

6	ให้อิสระทรงผมและ เครื่องแบบนักเรียน (21.84%)	ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร (27.06%)	ให้อิสระทรงผมและ เครื่องแบบนักเรียน (25.06%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง การเลี้ยงดูพ่อแม่ (31.05%)
7	กฎหมายสมรสเท่า เทียม(20.69%)	ให้อิสระทรงผมและ เครื่องแบบนักเรียน (26.76%)	กฎหมายสมรสเท่า เทียม (24.56%)	การทำแท้งเสรี (28.52%)
8	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม (19.92%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา(20.00%)	กฎหมายสุราเสรี (19.80%)	กฎหมายสุราเสรี (19.13%)
9	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา(19.16%)	กฎหมายสุราเสรี (17.35%)	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม (17.54%)	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม (15.52%)
10	กฎหมายสุราเสรี (15.71%)	กฎหมายสมรสเท่า เทียม(15.29%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา (13.78%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา(9.75%)

ภาพ 5-01: ประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่คนแต่ละรุ่นให้ความสำคัญเป็น 3 อันดับแรก

(ตัวเลขร้อยละรวมทุกประเด็นในแต่ละรุ่นไม่เท่ากับ 100 เพราะแต่ละคนเลือกคำตอบ 3 ข้อ)



การให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ไม่เท่ากัน ระหว่างคนรุ่นอายุมากกับคนรุ่นอายุน้อย โดยตัวมันเองอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้ เช่น สำหรับคนรุ่น Z กฎหมายสมรสเท่าเทียมเป็นเรื่องสำคัญอันดับสาม แต่เป็นเรื่องที่คนรุ่นอื่นให้ความสำคัญในอันดับท้ายๆ โดยเฉพาะในคนรุ่น X ซึ่งประเด็นนี้อยู่ในอันดับสุดท้าย เป็นไปได้ที่คนรุ่น Z อาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ และการรณรงค์เรื่องนี้ อาจไม่ได้รับความสนใจจากคนรุ่นอื่น อาจทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเข้าใจจากคนต่างรุ่นได้

แต่การให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ อาจมีปฏิสัมพันธ์ไปกับทิศทางความเห็นในเรื่องนั้นๆ เนื่องจากประเด็นที่คนทุกรุ่นให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ค่อนข้างคล้ายกัน โดยอาจสลับลำดับอยู่บ้าง และบางเรื่องก็มีความสำคัญสำหรับคนบางรุ่นมากกว่าคนรุ่นอื่นๆ แต่ในบรรดาประเด็นที่คนแต่ละรุ่นให้ความสำคัญสูงนี้ เรื่องที่มีความเห็นไปในทางเดียวกัน เช่น เรื่องการยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้เลือกนายก ซึ่งทุกรุ่นค่อนข้างเห็นด้วย ประเด็นนี้จึงอาจไม่ใช่เรื่องนำไปสู่ความขัดแย้ง ในขณะที่การแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 เป็นเรื่องที่คนทุกรุ่นให้ความสำคัญในอันดับต้นๆ แต่คนรุ่น B และ X ไม่เห็นด้วย ในขณะที่คนรุ่น Y กับ Z เห็นด้วย จึงน่าจะเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความขัดแย้งได้มาก

สอดคล้องกันกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่พบว่า แต่ละรุ่นมีความเห็นและจุดยืนต่อประเด็นดังกล่าวต่างกันอย่างชัดเจน สำหรับประเด็นปฏิรูปสถาบันสถาบันกษัตริย์และการแก้ไขกฎหมายอาญา มาตรา 112 คนรุ่นอายุมากยอมไม่ได้ที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลง แต่คนรุ่นใหม่กลับมองว่า สิ่งนี้คือปัญหาที่พวกเขาให้ความสำคัญมากเป็นอันดับต้นๆ และเชื่อว่าการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งหมด<sup>1</sup>

ประเด็นด้านการเลี้ยงดูพ่อแม่ ในขณะที่คนรุ่นผู้ใหญ่ทั้ง B และ X ยอมไม่ได้ที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงเพราะนั่นคือสิ่งที่พวกเขาปฏิบัติมาและคาดหวังว่าจะได้รับการดูแลโดยลูกหลานในช่วงวัยชรา เช่นกัน คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะรุ่น Y กลับมองว่า การเลี้ยงดูผู้สูงวัยเป็นเรื่องที่ยากลำบากมากท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ เมื่อเทียบกันแล้ว คนรุ่น Y เป็นรุ่นที่มีรายได้น้อยกว่าคนรุ่นก่อนหน้าเป็นอย่างมาก ดังนั้นข้อเรียกร้องของเขาคือการสร้างรัฐสวัสดิการและโอนภาระดังกล่าวให้เป็นหน้าที่ของรัฐ

ในประเด็นกฎหมายสมรสเท่าเทียม คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะรุ่น Z ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้อย่างมาก พวกเขาอยากเห็นการแก้ไขกฎหมายเพื่อเปิดให้มีการสมรสระหว่างคนที่มีเพศสภาพที่หลากหลาย คือตัวแทนของการแก้ปัญหาด้านอัตลักษณ์ทางเพศของคนรุ่นใหม่ซึ่งต้องการให้สังคมยอมรับ ในทางตรงกันข้าม คนรุ่นผู้ใหญ่กลับไม่ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว และมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่เป็นสาระมากพอจน

ต้องให้การสนับสนุนและหลายกรณีมองการรณรงค์ดังกล่าวเป็นความวุ่นวายที่สิ้นผลอน “ความปกติ” ของสถาบันครอบครัว

ต่อมาประเด็นด้านการให้อิสระของคนรุ่นใหม่ในการแสดงออกและชุมนุมทางการเมือง คนทั้งสองกลุ่มมีความเห็นที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงและเป็นเรื่องที่ยอมกันไม่ได้ คนรุ่นใหม่มองว่าการชุมนุมเป็นสิทธิการแสดงออกทางการเมืองขั้นพื้นฐานที่พวกเขาควรทำได้ เพราะเป็นเรื่องปกติที่เขารับรู้ สัมผัส หรือเคยมีส่วนร่วมมาโดยตลอดก่อนหน้านี้ร่วมกับผู้ใหญ่ในครอบครัว การถูกห้ามแสดงออกทางการเมืองเป็นการเลือกปฏิบัติ กีดกันทางเลือกในชีวิตของพวกเขาบนฐานความคิดเรื่อง “ความเป็นเด็ก” ที่ไม่เท่ากับ “ผู้ใหญ่” หากผู้ใหญ่สามารถเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองได้ในช่วงเสื้อเหลือง-แดง เหตุใดพวกเขาจึงใช้วิธีการแสดงออกทางการเมืองแบบเดียวกันไม่ได้ รวมทั้งพวกเขายอมรับไม่ได้ต่อการถูกด้อยค่าว่า “อ่อนหัด” ทางการเมือง ถูกหลอก ถูกล้างสมองโดยแกนนำพรรคการเมืองหรือปัญญาชนสาธารณะ ในทางตรงกันข้าม คนรุ่นผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นฝั่งประชาธิปไตยหรือฝั่งอนุรักษ์นิยมต่างกังวลต่อความปลอดภัยของลูกหลาน และยอมไม่ได้ที่จะให้สมาชิกคนรุ่นใหม่ในครอบครัวต้องออกไปเผชิญกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการแสดงออกทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตาม ในขณะที่ทั้งผู้ใหญ่ที่ตื่นตัวทางการเมืองทั้งฝั่งเสื้อเหลืองและแดงต่างเคยผ่านประสบการณ์การถูกระงับจากความรุนแรงโดยรัฐ ผู้ปกครองที่ไม่ตื่นตัวทางการเมืองก็มองการเมืองเป็นเรื่องน่ากลัว สกปรก และอันตราย และพยายามทำทุกวิถีทางที่จะหยุดไม่ให้ลูกหลานของเขาเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม<sup>2</sup>

### พื้นที่การปะทะระหว่างรุ่น: B VS Z ในครอบครัวและโรงเรียน

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ตัวอย่างข้อมูล 3 ชุด ได้แก่ การพบกันระหว่างรุ่น B และ Z ซึ่งเป็น 2 รุ่นที่ตื่นตัวทางการเมืองมากที่สุด ใน 2 ฝั่งขั้วการเมือง ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในครอบครัวในช่วงการชุมนุม และการปะทะกันระหว่างรุ่นในโรงเรียน เพื่อขยายภาพให้เห็นถึง “ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration conflict)” ให้ชัดเจนขึ้น

## B และ Z: รุ่นที่ตื่นตัวทางการเมืองมากที่สุดคนละขั้ว

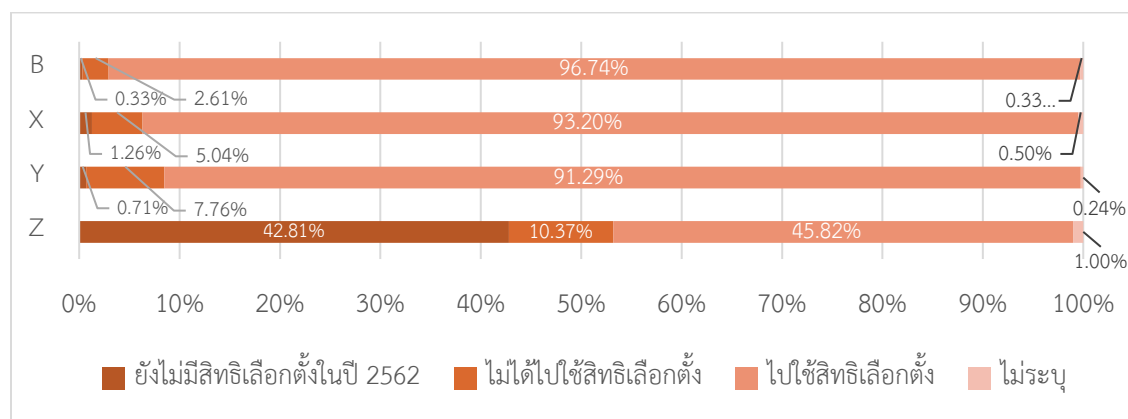
แม้ว่าจากบทวิเคราะห์ในบทที่ 2 คนต่างรุ่นจะมีลักษณะความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่มีใช้ทุกรุ่นที่จะมีความขัดแย้งกันอย่างชัดเจน จากการเก็บข้อมูลหลายรูปแบบงานวิจัยชิ้นนี้พบว่ารุ่นที่มีลักษณะและมีแนวโน้มขัดแย้งกันอย่างชัดเจนมากที่สุดคือรุ่น B และ Z เนื่องจาก ทั้งสองรุ่นเป็นรุ่นที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงที่สุด และ สอง ทั้งสองรุ่นมีความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยจุดยืนและข้อเรียกร้องของทั้งสองฝ่ายเป็นประเด็นที่ยอมความกันไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ ประชาธิปไตย-อำนาจอธิปไตย และผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

### สองรุ่นแชมป์แห่งความตื่นตัวทางการเมือง

จากข้อมูลแบบสอบถามพบว่าทั้งรุ่น B และ Z เป็น 2 รุ่นที่มีสัดส่วนความตื่นตัวทางการเมืองอย่างสูง ทั้งในการเลือกตั้งและการเมืองภาคประชาชน

รุ่น B รุ่นแห่งความตื่นตัวทางการเมือง ก่อน 2562: จากผลการสำรวจแบบสอบถามพบว่า ในช่วงความขัดแย้งทางการเมืองสี่เสื่อในช่วงระหว่างปี 2547-2557 คนรุ่น B เป็นรุ่นที่มีความตื่นตัวทางการเมือง ทั้งการเลือกตั้งและการเข้าร่วมการชุมนุมสูงที่สุด แม้ว่าภายหลังการเลือกตั้งปี 2562 และการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 คนรุ่น Z จะมีความตื่นตัวสูงหน้าคนรุ่นนี้ ในด้านการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองบนท้องถนน B คือ รุ่นที่ตื่นตัวมากที่สุด ผ่านการเข้าร่วมการชุมนุมของทั้งขบวนการเสื้อเหลืองและเสื้อแดง (จากข้อมูลบทที่ 2) ในด้านการเลือกตั้ง จะเห็นว่าในการเลือกตั้งปี 2562 คนรุ่น B ตื่นตัวและมีสัดส่วนการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดเมื่อเทียบกับคนรุ่นอื่นๆ (ภาพที่ 5-02 สัดส่วนการไปเลือกตั้งในปี 2562 ของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามกลุ่มรุ่น)

ภาพที่ 5-02: สัดส่วนการไปเลือกตั้งในปี 2562 ของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามกลุ่มรุ่น





รุ่น Z รุ่นแห่งความตื่นตัวทางการเมือง หลัง 2562: ก่อนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 คนรุ่น Z มีความสนใจติดตามการเมืองในความขัดแย้งก่อนปี 2563-2564 น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับคนทุกรุ่น ดังจะเห็นว่าสัดส่วนกลุ่มคนที่สนใจติดตามความขัดแย้งของการเมืองสี่สี่เหลี่ยม ซึ่งระบุว่าตนสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในความขัดแย้งนั้น มีรวมกันเพียงร้อยละ 10.54 เท่านั้น เมื่อเทียบกับคนรุ่นอื่นๆ ทั้ง B X และ Y ที่มีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 32.13 14.61 และ 15.20 ตามลำดับ (ภาพที่ 5-03)

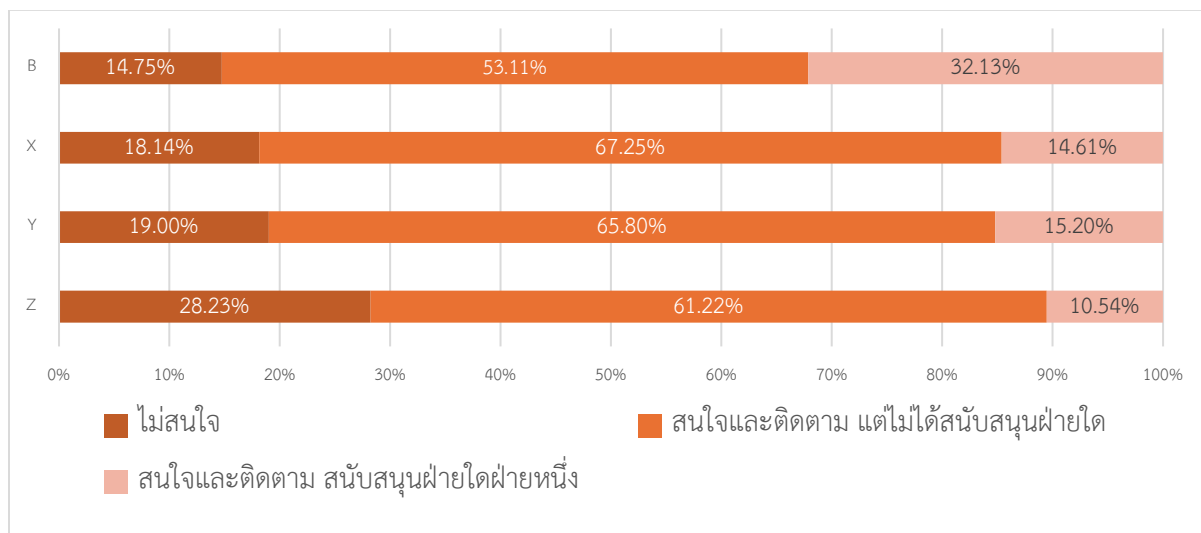
อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงอายุของคนในรุ่น ณ ขณะที่ความขัดแย้งการเมืองสี่เหลี่ยมกำลังปะทุครั้งใหญ่ อันได้แก่ ปี 2548 – 2549 การเคลื่อนไหวของ พทม. อันนำไปสู่การรัฐประหารในปี 2549, 2552 – 2553 การชุมนุมของคนเสื้อแดงและการสลายการชุมนุมด้วยกำลังโดยรัฐบาลอภิสิทธิ์ และ 2556 – 2557 การเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. อันนำไปสู่การรัฐประหารในปี 2557 คนที่มีอายุมากที่สุดในกลุ่มคนรุ่น Z ซึ่งเกิดในปี 2540 เหล่านี้มีอายุเพียง 9 13 และ 17 ปี ตามลำดับเท่านั้น สัดส่วนความสนใจทางการเมืองในความขัดแย้งอย่างเข้มข้น จึงมีไม่มาก เนื่องจากพวกเขาอาจจะไม่ใช่คู่ขัดแย้งโดยตรงในการเคลื่อนไหวเมื่อเทียบกับคนรุ่น B X และ Y แต่ถึงกระนั้น เมื่อไปดูสัดส่วนกลุ่มคนที่สนใจการเมืองในความขัดแย้ง แต่ไม่สนับสนุนฝ่ายใดร่วมด้วยนั้น เราจะพบว่าคนรุ่น Z กวาร์้อยละ 71.76 นั้นระบุว่าตนสนใจติดตาม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่น Z ไม่ได้มีสัดส่วนน้อยเลย แม้ในช่วงก่อนการเคลื่อนไหว (ภาพที่ 5-03)

นับตั้งแต่มีการชุมนุมประท้วงของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 ความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่น Z ยิ่งเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นรุ่นที่มีสัดส่วนความตื่นตัวทางการเมืองสูงที่สุด โดยมีมากถึงร้อยละ 45.42 ที่ระบุว่าตนเองสนใจติดตามการเคลื่อนไหวอย่างเข้มข้นและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในความขัดแย้งแห่งชาติรุ่น B ซึ่งมีแนวโน้มความตื่นตัวลดน้อยลงเป็นร้อยละ 23.93 (ภาพที่ 5-04) คนรุ่น Z กลุ่มที่สนใจการเมืองและสนับสนุนการเคลื่อนไหวอย่างเข้มข้นกลายเป็นกลุ่มหลักภายในรุ่น จากเดิมที่กลุ่มที่สนใจแต่ไม่สนับสนุนฝ่ายใด จะครอบงำสัดส่วนมากที่สุดภายในรุ่นถึงร้อยละ 61.22 (ภาพที่ 5-03) ขณะที่คนจำนวนน้อยมากในรุ่น Z จะยังเป็นกลุ่มไม่เคยสนใจการเมืองและยังคงไม่สนใจต่อไป และสัดส่วนลดลงด้วย ดังจะเห็นว่ากลุ่มคนรุ่น Z ที่ระบุว่าตนไม่สนใจติดตามการเมืองในความขัดแย้ง จากเดิมก่อนช่วงปี 2563-2564 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 28.23 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 20 ในช่วงการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ปี 2563-2564 (ภาพที่ 5-03 และ 5-04)

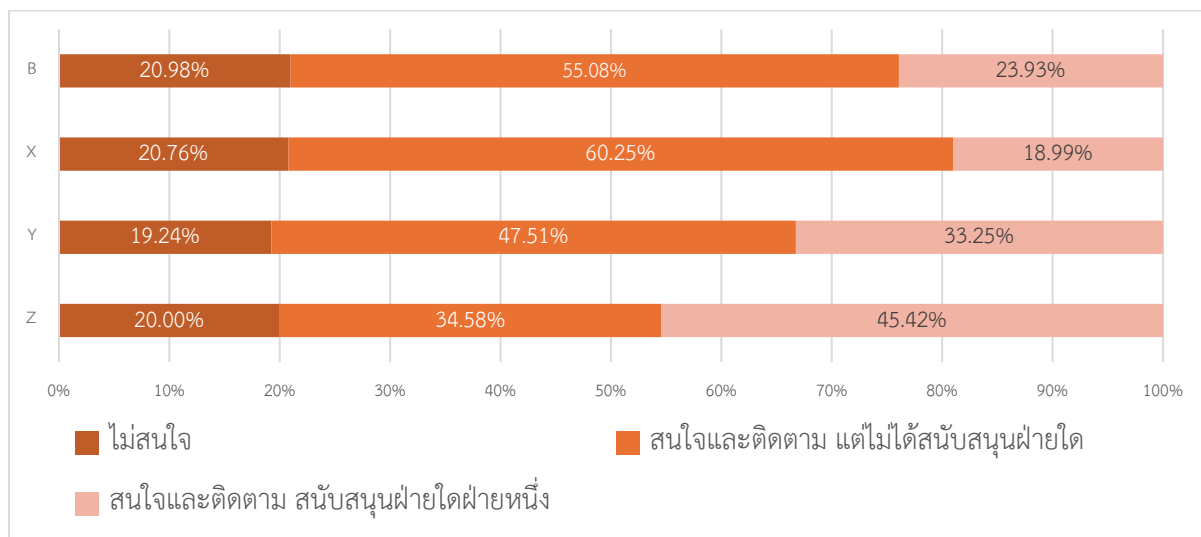
แน่นอนว่าคนรุ่น Z เป็นรุ่นที่สนับสนุนและเข้าร่วมการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 มากที่สุดด้วย จากการสำรวจแบบสอบถาม พบว่าคนรุ่น Z กวาร์้อยละ 9.15 เคยเข้าร่วมการชุมนุมของคนรุ่น

ใหม่ ขณะที่คนรุ่น Y B และ X มีสัดส่วนน้อยลงมาที่ร้อยละ 6.41 0.66 และ 0.25 ตามลำดับ (ภาพที่ 3-18 และตารางที่ 5T-02)

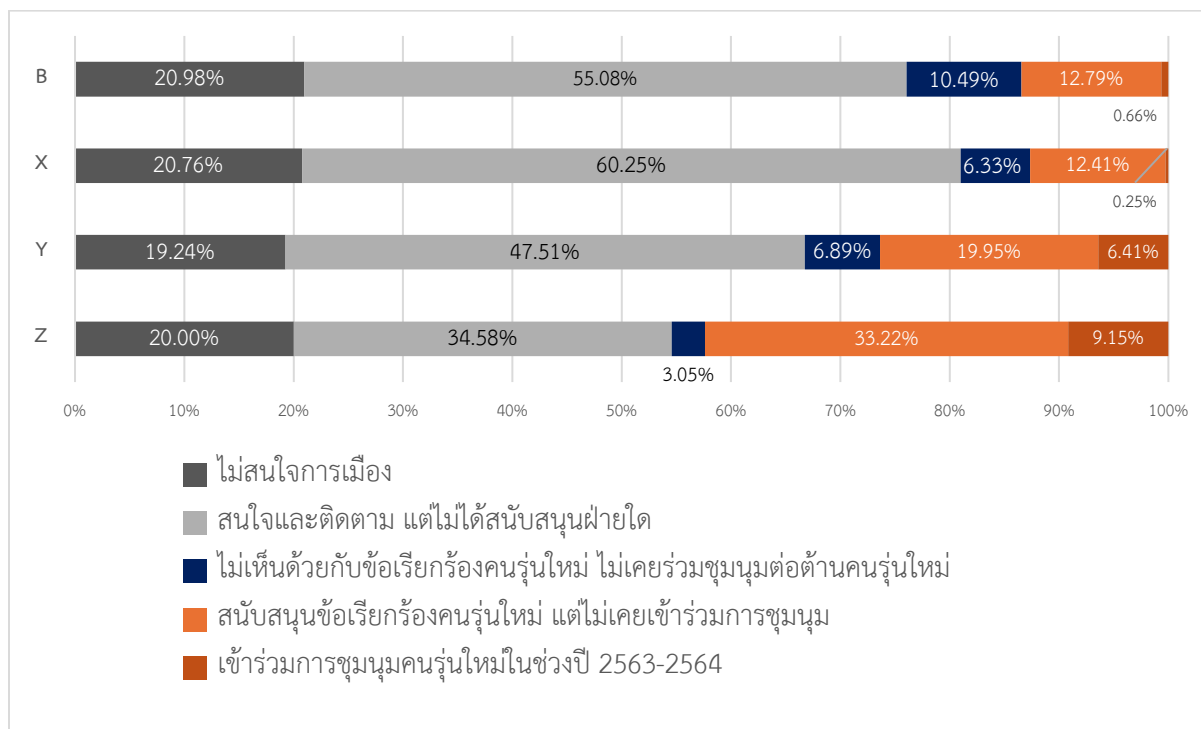
ภาพที่ 5-03: ความสนใจประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น



ภาพที่ 5-04: ความสนใจประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น



ภาพที่ 3-18: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น



ตารางที่ 5T-02: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น

รุ่น	ไม่สนใจการเมือง	สนใจและติดตาม แต่ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายใด	ไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องคนรุ่นใหม่ ไม่เคยร่วมชุมนุมต่อต้านคนรุ่นใหม่	สนับสนุนข้อเรียกร้องคนรุ่นใหม่ แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุม	เข้าร่วมการชุมนุมคนรุ่นใหม่ในช่วงปี 2563-2564	รวม
B	64	168	32	39	2	305
X	82	238	25	49	1	395
Y	81	200	29	84	27	421
Z	59	102	9	98	27	295
รวม	286	708	95	270	57	1,416

คนรุ่นใหม่ที่มีความตื่นตัวและมีบทบาททางการเมืองในช่วงความขัดแย้งทางการเมืองปี 2563-2564 เป็นคนรุ่นที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงมาก จากการสำรวจแบบสอบถามพบว่า คนรุ่น Y และ Z กวาร์้อยละ 33.25 และ 45.42 ระบุว่าตนสนใจติดตามการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องก็ตาม ในทางกลับกัน คนรุ่น B และ X มีคนที่ระบุว่าตนสนใจแบบเดียวกันนั้นมีเพียงร้อยละ 23.91 และ 18.99 ตามลำดับ (ภาพที่ 5-04) ทศนคติที่แตกต่างกันนี้เป็นสิ่งที่คนรุ่นอายุมากไม่เคยตระหนักหรือเข้าใจ จนความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นระเบิดตัวขึ้น โดยภาพรวม คนรุ่นใหม่ท่ามกลางความขัดแย้งเป็นรุ่นที่มีสำนึกทางการเมืองแบบเสรีนิยม และมีทิศทางการเลือกพรรคการเมืองที่ชัดเจนส่วนใหญ่สนับสนุนพรรคอนาคตใหม่/พรรคก้าวไกล

### สองรุ่นหัวตรงกันข้ามที่ยอมกันไม่ได้

จากบทสรุปในบทที่ 2 เราได้เห็นคนสองรุ่นที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง แต่กลับมีความคิดเห็นและจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง คนรุ่น B เป็นรุ่นที่คนส่วนใหญ่มีจุดยืนแบบอนุรักษนิยมสุดขั้ว ในขณะที่คนรุ่น Z ส่วนใหญ่ยึดถือแนวคิดแบบเสรีนิยม เมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งพาให้ทั้ง 2 รุ่นต้องเจอกัน ความแตกต่างจึงกลายเป็นความขัดแย้งในหลากหลายมิติ ในช่วงการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นความเห็นภาพรวมที่มีต่อการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2564 ข้อเรียกร้องด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ ประเด็นด้านเศรษฐกิจ ฯลฯ

สนับสนุน VS คัดค้าน การเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่ 2563: ในขณะที่คนรุ่น Z เป็นรุ่นที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวในปี 2563-2564 มากที่สุด แต่คนรุ่น B กลับต่อต้านมากที่สุด

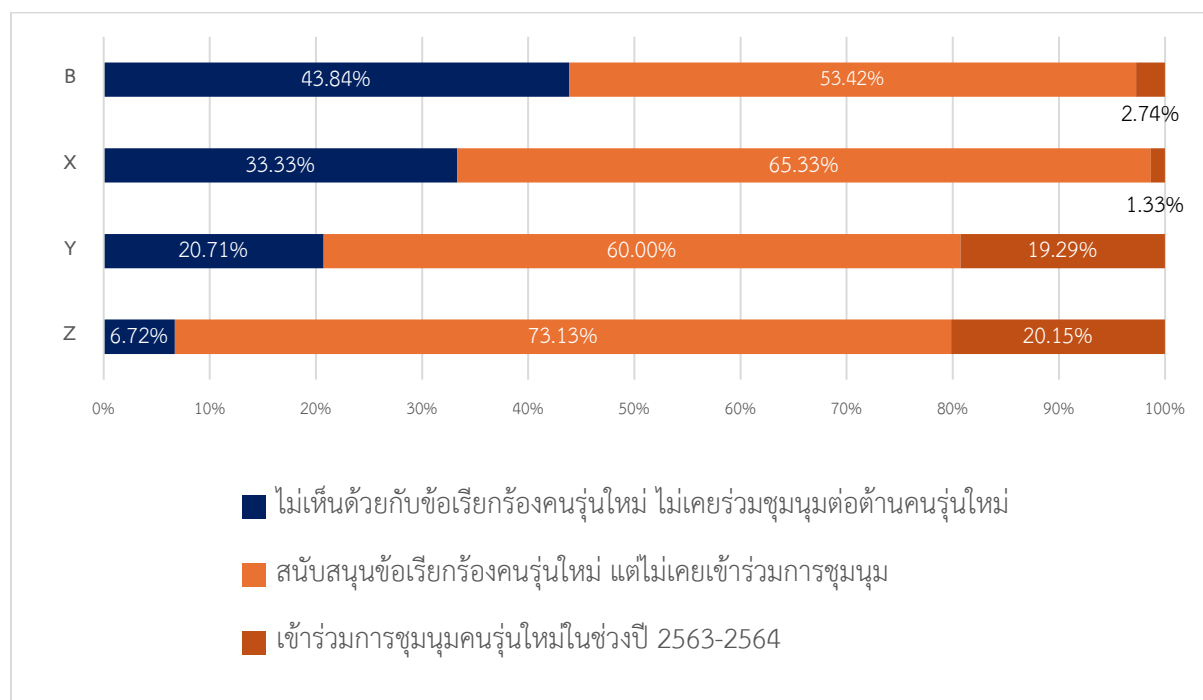
โดยหากพิจารณากลุ่มคนรุ่น Z ที่ระบุว่าตนติดตามและสนใจการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 กวาร์้อยละ 93.28 เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ โดยร้อยละ 20.15 เคยเข้าร่วมการชุมนุมด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับคนรุ่นอื่น ๆ (ภาพที่ 3-19)

ในด้านของคนรุ่น B นอกจากจะเป็นมวลชนสนับสนุนขบวนการมวลชนฝั่งอนุรักษนิยมแล้ว คนรุ่น B ยังเป็นมวลชนต่อต้านการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันอีกด้วย จากการสำรวจพบว่า คนรุ่น B ซึ่งระบุว่าตนติดตามและสนใจการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 กวาร์้อยละ 43.84 ไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับคนรุ่นอื่น ๆ ซึ่งตอบว่าไม่เห็นด้วยเช่นเดียวกัน (ภาพที่ 3-19 การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น)

ตารางที่ 5T-03: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (ไม่รวมคนที่ไม่สนใจ หรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด)

รุ่น	ไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องคนรุ่นใหม่ ไม่เคยร่วมชุมนุมต่อต้านคนรุ่นใหม่	สนับสนุนข้อเรียกร้องคนรุ่นใหม่ แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุม	เข้าร่วมการชุมนุมคนรุ่นใหม่ในช่วงปี 2563-2564	รวม (คน)
B	32	39	2	73
X	25	49	1	75
Y	29	84	27	140
Z	9	98	27	134
รวม	95	270	57	422

ภาพที่ 3-19: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (ไม่รวมคนที่ไม่สนใจ หรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด)



หมายเหตุ: สัดส่วนการสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น มาจากผู้ที่ระบุว่าตนเลือกข้างทางการเมืองในช่วงเวลานั้น มีผู้ตอบจำนวนมากที่ระบุว่าตนไม่ได้สนใจการเมือง หรือไม่ได้เลือกข้าง ข้อมูลจากผู้ตอบเหล่านั้นจึงไม่ถูกนำเสนอในภาพและตารางข้างต้น

ปฏิรูป VS ปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์: ประเด็นที่โดดเด่นที่สุดในการเผชิญหน้าและการยอมกันไม่ได้ของทั้งสองรุ่น คือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ในขณะที่คนรุ่น Z สนับสนุนการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ในหลากหลายด้าน คนรุ่น B เป็นรุ่นที่มีความยึดมั่นในแนวคิดกษัตริย์นิยมสูงที่สุด ทั้งรัก เคารพ และเทิดทูน หรืออย่างน้อยก็มองเป็นสถาบันที่ไม่ควรแตะต้อง เพราะอย่างน้อยก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการต่อต้านระบอบประชาธิปไตยเลือกตั้งอันฉ้อฉลในสายตาของพวกเขา สอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่พบว่าเรื่องการแก้กฎหมายมาตรา 112 เป็นประเด็นที่ทั้งรุ่น B และ Z ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ แต่มีความเห็นแตกต่างกันคนละขั้วอย่างชัดเจน คนรุ่น B มีความเห็นค่อนข้างไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขมาตรา 112 ( $M = 3.55$ ,  $SD = 2.48$ ) แต่คนรุ่น Z เห็นด้วยกับการแก้ไขหรือแม้แต่เสนอให้มีการยกเลิกกฎหมายดังกล่าวอย่างชัดเจน ( $M = 5.79$ ,  $SD = 1.99$ )

ปัญหาเศรษฐกิจสำคัญที่สุด VS ปัญหาด้านคุณค่าและสิ่งแวดล้อมสำคัญกว่า: การลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องการแก้ไขเป็นเป็นอีกประเด็นที่ความคิดเห็นของคน 2 รุ่นมีมุมมองที่แตกต่างกันอย่างมากรายข้อมูลจากกิจกรรมจินตนาการพลเมืองแสดงให้เห็นว่า ในขณะที่คนรุ่น B ให้ความสำคัญกับประเด็นเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับมิติเชิงศาสนาและศีลธรรม เช่น ปัญหานักการเมืองฉ้อฉล ผู้คนขาดศีลธรรมนำจิตใจมากที่สุด สำหรับคนรุ่น Z ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจกลับเป็นเรื่องที่คนรุ่นเขากังวลที่สุด นำสังเกตด้วยว่า ในกิจกรรมออกแบบดาวในอนาคต รุ่น Z เป็นกลุ่มที่พูดถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (ร้อยละ 67) ต่างจากคนรุ่นอื่นๆ คือรุ่น B (ร้อยละ 88) รุ่น Y (ร้อยละ 88) และรุ่น X (ร้อยละ 80) ที่มักจะกล่าวถึงโลกอนาคตที่ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อากาศสดชื่น มนุษย์อยู่ร่วมกับสัตว์และสิ่งมีชีวิตนานาชนิดเป็นเรื่องแรกๆ ทั้งนี้ คนรุ่น Z กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมเฉพาะในกิจกรรมออกแบบดาว แต่ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เลยในกิจกรรมช่วงบ่าย ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาของสังคมไทย ในทางกลับกัน เราเห็นสมาชิกรุ่นอื่นๆ โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ประสบปัญหาหมอกพิษโดยตรง เช่น ผู้ที่มีพื้นเพในจังหวัดเชียงใหม่และสมุทรปราการ (ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมที่กรุงเทพฯ) ระบุอย่างชัดเจนถึงปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมในฐานะปัญหาหนึ่งที่ต้องการแก้ไข

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของรุ่น Z คือเป็นกลุ่มที่พูดถึงประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจมากที่สุด (ร้อยละ 67) เมื่อเทียบกับรุ่น X (ร้อยละ 60) B (ร้อยละ 50) และรุ่น Y (ร้อยละ 38) เมื่อเจาะจงไปที่เนื้อหาพบว่าประเด็นทางเศรษฐกิจที่รุ่น Z พูดถึงสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจและประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละคนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ รุ่น Z ในกรุงเทพฯ ที่มีระดับรายได้ตั้งแต่ 15,000-30,000 บาท และ 50,001 บาท ต่อเดือนขึ้นไป มองว่าเงินเป็นสิ่งชั่วร้าย เพราะเข้ามาควบคุมชีวิตคนและทำให้คนต้องดิ้นรนทำงานเพื่อหาเงิน เมื่อสอบถามถึงเหตุผล ทั้งสองคนอธิบายโยงกับความเห็นของคนในครอบครัวที่มองในทำนองเดียวกัน

ว่ามนุษย์ไม่ควรต้องทำงานหนักมากขนาดนี้ และควรมีความสุขได้โดยไม่ต้องมีเงินเป็นสื่อกลาง ขณะที่รุ่น Z ในขอนแก่น ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่รายได้ 15,000 บาท และไม่มีรายได้ กล่าวในลักษณะเดียวกันว่าอยากให้โลกในอนาคตทุกคนมีเงินใช้เพราะถ้าไม่มีเงินก็ยากจะมีความสุข อย่างไรก็ตาม รุ่น Z กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องทำงานเพื่อช่วยครอบครัวแล้วและได้รับผลกระทบจากสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวตัวเองโดยตรง ดังนั้น จึงเป็นกลุ่มเดียวที่ยกปัญหาเรื่องนี้ขึ้นมาพูดถึง ในกิจกรรมช่วงเช้า พวกเขาทั้งหมดกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าถ้าเป็นไปได้ก็ขอให้โลกในอนาคตไม่มีหนี้สินและปัญหาปากท้อง ขณะที่ในกิจกรรมช่วงบ่าย พวกเขาเสนอว่าปัญหาสำคัญที่สุดที่อยากแก้เพื่อทำให้ประเทศไทยดีขึ้นก็คือปัญหาด้านเศรษฐกิจและปากท้องนั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น รุ่น Z คนหนึ่งเล่าให้คณะผู้วิจัยฟังว่า สมัยที่เขาเริ่มทำงานใหม่ๆ ค่าแรงยังถูกอยู่ แต่ราคาข้าวของต่างๆ ก็ถูกด้วย ไม่เหมือนในปัจจุบัน จากนั้นจึงสรุปว่า “ปัญหาของพวกเราก็มีแค่นี้แหละ เพราะเราเป็นพ่อค้าแม่ค้า...เอาเศรษฐกิจนี้แหละ เป็นหัว (ในการตั้งต้นแก้ปัญหา)...ผู้นำที่ดีจะทำให้เศรษฐกิจดี”

### **ความขัดแย้งในครอบครัว: “การชุมนุม” เจื่อนไขบังคับให้เผชิญหน้า**

เงื่อนไขกระตุ้นที่ทำให้ครอบครัวต่างๆ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมืองได้ คือ “ช่วงเวลาแห่งการชุมนุม” ทั้งจากข่าวที่ปรากฏบนหน้าสื่อมวลชนและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ในเกือบทุกกรณี ความแตกต่างทางการเมืองระหว่างรุ่นระเบิดตัวขึ้นหรือทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงการชุมนุมบนท้องถนนของคนรุ่นใหม่ระหว่างปี 2563-2564 เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ได้แก่ การขยายตัวของ การแสดงออกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในครอบครัว ความพยายามในการหยุดและควบคุมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่โดยผู้ใหญ่ในครอบครัว และการเชื่อมโยงประเด็นทางการเมืองกับประเด็นความขัดแย้งในมิติอื่นๆ โดยระดับความรุนแรงความขัดแย้งและความรุนแรงของแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกันอย่างมาก

#### การขยายตัวของ การแสดงออกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ทำลายโครงสร้างอำนาจแบบจารีตในครอบครัว

แม้ว่าการชุมนุมของคนรุ่นใหม่จะเริ่มตั้งแต่หลังการรัฐประหารปี 2557 แต่ในช่วงดังกล่าว รูปแบบของการชุมนุมยังจำกัดเพียงการชุมนุมในกรุงเทพฯ ทำให้การเข้าร่วมของคนรุ่นใหม่โดยทั่วไปยังไม่กว้างขวางนัก ความขัดแย้งในครอบครัวที่เกิดขึ้นจึงกระจุกตัวอยู่เฉพาะในกลุ่มแกนนำการเคลื่อนไหว หรือครอบครัวของพวกเขา “เกรียนคีย์บอร์ด” จริงๆ เท่านั้น

การขยายตัวของความขัดแย้งเกิดขึ้นจริงเมื่อการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในช่วง 2563-2564 พัฒนาขึ้น เนื่องจากการเคลื่อนไหวดังกล่าวกระตุ้นความต้องการและขยายโอกาสในการแสดงออกทางการเมืองให้กับ คนรุ่นใหม่อย่างกว้างขวางและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมบนท้องถนน บนโลกออนไลน์ การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ทั้งในพื้นที่โรงเรียน ต่างจังหวัด ต่างอำเภอ หรือในกรุงเทพฯ ทำให้คนรุ่นใหม่ในทุก พื้นที่ของประเทศสามารถแสดงออกทางการเมืองได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

การตัดสินใจแสดงออกและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองส่งผลทำลายและทำลายโครงสร้างอำนาจ ของครอบครัวแบบลำดับชั้น ไม่ว่าจะเป็นลำดับชั้นการตัดสินใจและการสั่งการที่แต่เดิมผู้ใหญ่มากกว่าควร เป็นผู้ให้อนุญาตหรือตัดสินใจ โครงสร้างความสัมพันธ์ที่ผู้ใหญ่น้อยควรทำตามสิ่งที่ผู้ใหญ่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้อง ปลอดภัย และส่งผลดีต่อชีวิตในอนาคต ผู้ใหญ่น้อยควรเคารพและเชื่อตามคุณค่า ความคิด และ ค่านิยมที่ดีในมุมมองของผู้ใหญ่มาก การเข้าร่วมแสดงออกหรือกิจกรรมทางการเมืองที่ดูเสี่ยงอันตราย สร้างความกังวลให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเสรีนิยมหรืออนุรักษนิยม การเรียกร้องการ เปลี่ยนแปลงที่ทำลายต่อคุณค่าเดิมของคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะในปีกอนุรักษนิยมเป็นการคุกคามต่อความ เชื่อและคุณค่าที่พวกเขาต้องการสืบทอดกับสมาชิกรุ่นต่อไปในครอบครัว

ทั้งหมดส่งผลให้เกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนอายุน้อย โดยเฉพาะเยาวชนกับผู้ใหญ่ในครอบครัวหรือผู้ปกครอง เป็นความสัมพันธ์ที่ ใกล้ชิดกันมาก การแสดงออกหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่สามารถรับรู้หรือต้องการ รับรู้ ไม่ว่าจะเป็นบทสนทนาในชีวิตประจำวัน การขออนุญาตเข้าร่วมกิจกรรม การแสดงออกผ่านโลก ออนไลน์ที่มีผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่ง การทำกิจกรรมในโรงเรียนที่ท้ายที่สุดผู้ปกครองต้องรับทราบ ฯลฯ

#### ความพยายามหยุดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่

ภาวะความขัดแย้งที่รุนแรงที่สุดเกิดขึ้นในช่วงความพยายามควบคุมหรือหยุดการแสดงออกและการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ เนื่องจากเป็นสภาวะของการปะทะกันระหว่างความตั้งใจของคนรุ่นใหม่ ที่พร้อมแลกทุกอย่างเพื่อเป็นส่วนหนึ่งและสนับสนุนรุ่นทางการเมืองของเขา กับความกังวลขั้นสุดของผู้ ปกครองต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับร่างกายหรืออนาคตของลูกหลาน การปะทะและความขัดแย้งถึงขั้น แดกหักปรากฏขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ในช่วงที่ผู้ปกครองปะทะกับลูกหลานมากที่สุดคือช่วงการห้ามไม่ให้ ไปชุมนุม การไม่ยอมให้เข้าร่วมกิจกรรมพรรคการเมือง การห้ามแสดงความคิดเห็นทางการเมืองบนโลก



ออนไลน์ หรือ การห้ามทำกิจกรรมทางการเมืองในโรงเรียน ในช่วงเวลาดังกล่าวการถกเถียงอย่างรุนแรง การตำหนิ การหันหลังให้กัน การใช้ความรุนแรงทางกายภาพ การไล่ออกจากบ้าน การตัดพ่อตัดแม่ตัดลูก และการหนีออกจากบ้าน เกิดขึ้นในช่วงจังหวะดังกล่าว โดยมีเหตุผลพื้นฐานซึ่งครอบครัวไม่ยอมให้ ลูกหลานของเขาไปร่วมการชุมนุมแตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้

กลัวลูกเป็นอันตราย: ความปลอดภัยถือเป็นประเด็นหลักที่ครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์กังวลไม่ ยอมให้ลูกหลานไปร่วมการชุมนุม<sup>3</sup> ยกตัวอย่างเช่น A28 ซึ่งพ่อและแม่มีความคิดทางการเมืองคล้ายๆ กัน กับตัวเอง แต่ก็ยังอยากให้มีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบอื่นๆ ที่น่าจะปลอดภัยมากกว่า “พ่อแม่ผมพูด เรื่องการเมืองมาตั้งแต่เด็กๆ เคยไปมีอบ.เสื่อแดงที่กรุงเทพฯ ด้วย แต่ถึงอย่างนั้นก็ป็นห่วงความปลอดภัย โดยเฉพาะการไปมีอบ.ที่มีประเด็นล่อแหลม เขาไม่สนับสนุนให้ชูประเด็นทะเลูเพดาน อยากให้ลดโทน hardcore ลง การที่ผมมาทำงานเป็นอาสาสมัครเหตุการณ์เลือกตั้งกับ We Watch พ่อแม่เลยแอบปี้มาก เขาไม่ กังวลถ้ามาทำงานกับองค์กรที่สามแบบนี้”

กลัวลูกถูกพรรคหรือกลุ่มการเมืองหลอก: ในบางครอบครัว พวกเขาไม่ประสพการณ์และมองลูกหลาน ว่ามีความเป็นเด็กที่ยังไม่รู้จักรโลกภายนอกมากเท่าที่ควร<sup>4</sup> ด้วยเหตุนี้ จึงมองว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางการเมืองอาจทำให้ลูกหลานของตัวเองถูกพรรคหรือกลุ่มการเมืองต่างๆ หลอกใช้ ดังเช่น A04 ซึ่งทะเลาะกับครอบครัวเรื่องความต่างทางการเมือง แต่ถูกครอบครัวมองว่าความต่างทางความคิดทางการเมือง ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะ A04 เป็นเด็กที่ยังไม่เข้าใจอะไรมากนัก “หนูทะเลาะกับที่บ้านเรื่องการเมืองตลอด เพราะปกติที่บ้านก็ติดตามการเมืองอยู่แล้ว (เพียงแต่เชียร์คนละฝั่ง) ช่วงเลือกตั้ง 62 เริ่มทะเลาะกันมากขึ้น พ่อแม่โทษหนูที่คิดต่างออกไปเพราะว่ายังเป็นเด็กอยู่ รับอะไรมาก็เชื่อไปหมด”

กังวลกับอนาคตของลูก ในเรื่องอาชีพการงาน: ขณะที่พ่อแม่ในบางครอบครัว ค่อนข้างกังวลกับ อนาคตของลูกในเรื่องอาชีพการงาน เพราะการมีประวัติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจทำให้การสมัคร งานหรือหางานในอนาคตยากลำบากขึ้น<sup>5</sup> ดังเช่น A03 “ความขัดแย้งช่วงที่หนักที่สุดของหนูกับพ่อ คือช่วงที่ ชื้อไปอยู่คู่เป็นแกนนำร่วมกับรุ่ง ปณัสยา พ่อมองว่าหนูจะต้องสมัครเป็นข้าราชการ โกรธมากเพราะการมีชื่อ เป็นแกนนำแบบนี้ถ้าอย่างไรก็ต้องถูกเลือกปฏิบัติ”

#### ระดับความรุนแรงและรูปแบบความขัดแย้งทางการเมือง

การระเบิดตัวขึ้นของการปะทะระหว่างรุ่นในครอบครัวเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ จากการ สัมภาษณ์เชิงลึกเราสามารถแบ่งระดับความรุนแรงได้ดังนี้

รุนแรงมาก: หนีออกจากบ้าน และตัดแม่ตัดพ่อตัดลูก: ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งซึ่งขัดแย้งรุนแรงกับคนในครอบครัว กล่าวกับคณะผู้วิจัยว่าความรุนแรงสูงมากในระดับที่ต้องหนีออกจากบ้านหรือตัดความสัมพันธ์กัน เช่น A17 “ผมเริ่มทะเลาะกับแม่ตอนปี 2 เพราะไปแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมืองในเฟซบุ๊ก ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้ไปรวมมือเลย แม่โทรมาตำหนิที่ บอกว่าจะตัดแม่ตัดลูกกัน ผมเป็นคนที่ยิ่งห้ามยิ่งยุ เริ่มรู้สึกของตัวเองมีจุดยืนมากขึ้น ฟางเส้นสุดท้ายคือพอเริ่มทำกิจกรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ แม่ยื่นคำขาดว่าถ้าถึงขั้นขึ้นปราศรัยจะตัดแม่ตัดลูกกันจริงๆ หลังจากนั้นผมขึ้นเวทีปราศรัยระบายความในใจทั้งหมดเลย ซึ่งแม่ก็ตัดแม่ตัดลูกกับผมจริงๆ” เช่นเดียวกับกับ A42 เขาอธิบายว่าด้วยบริบทความเป็นคนใต้ ซึ่งพ่อเองเป็นแกนนำ กปปส. ในจังหวัดด้วย ขณะที่แม่เคารพรักษสถาบันกษัตริย์มาก ทำให้ทั้งสองต่อต้านการเข้าร่วมการชุมนุม โดยเฉพาะแม่ซึ่งให้เหตุผลในช่วงแรกว่าเป็นห่วงความปลอดภัย อย่างไรก็ตาม เมื่อเขาไม่ยอมยุติการเคลื่อนไหว แม่ของ A42 ก็บอกจะตัดความสัมพันธ์แม่ลูกกันกับเขา

นอกจากความขัดแย้งที่รุนแรงในระดับที่มีการตัดความสัมพันธ์กันนั้น ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์อีกกลุ่มซึ่งมีความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวรุนแรงมากจนพวกเขาต้องหนีออกจากบ้าน เช่น A21 เขาเล่าให้ฟังถึงสถานการณ์ความขัดแย้งในครอบครัวว่ามีฐานมาจากความเห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องการเรียนต่ออยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งยกระดับมากขึ้นเมื่อ A21 มาทำกิจกรรมทางการเมือง การทะเลาะกันอย่างรุนแรงเกิดขึ้นกับพ่อซึ่งมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน “ผมกับพ่อทะเลาะกันเรื่องการมาเรียนต่อสายดนตรีอยู่บ้างแล้ว ผมไม่ยอมเขา แต่เรื่องเรียนนี้เข้าใจเขาว่าเขาจะทำไม่ไม่ยอมให้เรียนดนตรี เพราะมันไม่มีรายได้และสวัสดิการที่แน่นอน แต่พอหลังจากที่ผมมาเคลื่อนไหวทำมีอบ แค่เรียกร้องสิทธิให้นักเรียนในโรงเรียนด้วยนะ พ่อก็ออกมาเบรกว่าอย่าไปทำเลย หลังจากนั้นก็ทะเลาะกันหนักมาก เกือบถึงขั้นไม่จบสักที ผมเลยหนีออกจากบ้าน ไม่อยากทะเลาะต่อ”

นอกจากนี้ ในกรณีของ A24 ซึ่งอยู่ในครอบครัวที่เป็นคนเสื้อเหลืองเข้มข้นในจังหวัดเพชรบุรี และโดนตั้งข้อหาตามมาตรา 112 ด้วย บรรยากาศความขัดแย้งระหว่างเขากับสมาชิกย่าแม่มากที่สุด ท้ายที่สุดเขาต้องไปอาศัยอยู่กับพี่สาวในจังหวัดมหาสารคามช่วงปิดเทอม และย้ายมาเรียนระดับมหาวิทยาลัยที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามในเวลาต่อมา “ผมโดนมาตรา 112 ตอนอยู่ ม.4 ทั้งตำรวจและผู้ใหญ่ในหมู่บ้านบุกมากดดันและต่อว่าอย่างมาก หนักที่สุดคือถูกบ้าผมเองดุด่า ผลักไสออกจากครอบครัว บ้าดำผมว่าคนอย่างมึงไม่น่าเกิดมาเลย เกิดมาก็หนักแผ่นดิน ผมเป็นซึมเศร้าพยายามจะฆ่าตัวตายอยู่ 2 รอบ ก่อนที่จะย้ายมาอยู่กับพี่ช่วงปิดเทอมที่มหาสารคาม ก็ค่อยๆ ดีขึ้นบ้าง”

**รุนแรงระดับกลาง:** ตกเตียง ด่าทอ ไม่พูดกัน: สำหรับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความขัดแย้งในครอบครัวอยู่ในระดับกลางๆ นั้น ส่วนมากอยู่ในระดับที่พยายามหลีกเลี่ยงการพูดคุยเรื่องการเมืองระหว่างกัน หรือหากมีการตกเตียง คัดค้านกันก็จะไม่ไปไกลถึงขั้นทะเลาะตัดความสัมพันธ์ แต่ถึงอย่างนั้นบรรยากาศภายในครอบครัวก็ไม่ดีเท่าใดนัก เช่น A29 ซึ่งกล่าวว่าพ่อและแม่ของเขาไม่สนับสนุนให้มาเคลื่อนไหวทางการเมืองเลย “ตอนแม่รู้ว่าผมไปชุมนุม คำพยายามลดค่าขนมผมเลย และไม่ยอมคุยกับผม ผมเองก็เลี้ยงที่จะต้องเจอหน้าแม่ด้วยการออกไปโรงเรียนให้เช้าที่สุดและกลับบ้านให้ดึกที่สุด” หรือในกรณีของ A32 ซึ่งแม้ครอบครัวจะมีความคิดทางการเมืองไปในทางเดียวกัน แต่เมื่อรับรู้การไปเคลื่อนไหวและการถูกตั้งข้อหาหรือคดีความ ก็มีความกังวลและไม่อยากให้ลูกไปเข้าร่วมการชุมนุม “ตอนที่หนูบอกที่บ้านว่ากำลังจะโดนหมายเรียก แม่ดูหนูมาก แม้ว่าแม่จะเคยไปมีอบคนเสื้อแดงมาก่อน คำเป็นห่วงความปลอดภัยและบ่นว่าทำไมไม่รู้จักขอบเขต”

**รุนแรงระดับอ่อน:** เตือน ยอมให้ไป แต่กลัว: กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมีความขัดแย้งภายในครอบครัวค่อนข้างต่ำนั้น มีลักษณะร่วมกันคือ ครอบครัวมักจะอนุญาตให้ไปร่วมการชุมนุมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ได้ แต่ก็จะตักเตือนและมักมีธงในใจว่าไม่อยากให้ลูกหลานของตัวเองไปเข้าร่วมการชุมนุม เช่น A29 ซึ่งกล่าวว่าพ่อกับแม่พูดเรื่องการเมืองมาตั้งแต่เขายังเด็กๆ แม่ไปร่วมการชุมนุมของคนเสื้อแดงด้วย แต่ก็กังวลและไม่อยากให้ตัวเขาไปร่วมการชุมนุมประท้วงบนท้องถนนตรงๆ “พ่อแม่ผมคำไม่ อยากให้ชูประเด็นทะเลลูพุดาน อยากให้ลดโทน hardcore ลง ผมเลยไปทำงานสังเกตการณ์เลือกตั้งกับ We Watch พอทำกิจกรรมกับองค์กรที่สามแบบนี้คำไม่ว่าอะไร” ขณะที่ A34 เล่าให้ฟังว่าครอบครัวไม่เคยห้ามเรื่องการไปเข้าร่วมการชุมนุมเคลื่อนไหวแบบตรงๆ “เขารู้ว่าห้ามเราไม่ได้ เลยไม่ได้ห้ามตรงๆ แต่พยายามเตือนๆ ว่าให้ดูเรื่องความปลอดภัยด้วย” หรือในกรณีของ A30 ที่กล่าวว่าทั้งแม่และพี่สาวซึ่งไม่ค่อยเห็นด้วยกับการไปร่วมชุมนุม แต่ก็ไม่ได้พยายามขัดขวางหรือสั่งห้ามแต่อย่างใด “พี่ผมรู้จักตอนไปมีอบ แต่ไม่ได้ห้าม แม่ตอนแรกที่รู้จักก็ไม่ว่าอะไรจะไปอีก แต่ตอนหลังรับได้แล้ว ไปมีอบที่ไหนก็สามารถบอกแม่ได้”

**เห็นด้วย – ไม่ขัด:** ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งกล่าวว่าครอบครัวของเธอไม่ขัดแย้งกันทางการเมืองเลย แม่เห็นด้วยและอนุญาตให้ไปร่วมการชุมนุมได้ แต่อาจจะมี ความกลัวเล็กน้อยสักๆ เรื่องความปลอดภัย แต่ไม่ได้พยายามจูงใจหรือห้ามไม่ให้ไปชุมนุมแต่อย่างใด<sup>6</sup>

**สนับสนุน – เข้าร่วมด้วย:** สำหรับครอบครัวที่ไม่มีความขัดแย้งกันและยังมีทัศนคติในทางบวกต่อการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่มากนั้น พบว่าสมาชิกในครอบครัวสนับสนุนลูกหลานของตัวเองให้ไปเข้าร่วม

การประชุมด้วยหลากหลายวิธี เช่น A27 ซึ่งเล่าให้ฟังว่าพ่อสนับสนุนการไปร่วมเคลื่อนไหวมาก “ตอนปี 63 พ่อผมเป็นคนพาไปมีอบตลอด เพราะที่บ้านในจังหวัดชัยภูมิไม่มีการจัดมีอบ เลยต้องขับรถไปส่งในจังหวัดใกล้เคียง ที่มีแทน พ่อพาไปมีอบหลายที่มากทำให้รู้จักเพื่อนนักกิจกรรมนักเรียนในหลายๆ จังหวัด จนผมกลับมาเป็นผู้จัดมีอบเองในจังหวัดชัยภูมิ” หรือกรณีของ A16 ที่แม้จะไม่ได้สนับสนุนการไปร่วมชุมนุมต่างๆ โดยตรง แต่อุญาตให้ไปชุมนุมที่กรุงเทพฯ ได้ในช่วงที่การเคลื่อนไหวกำลังขึ้นสู่จุดสูงสุด “ช่วงเดือนตุลาฯ (ปี 2563 – คณะผู้วิจัย) ลุงป้าเสื้อแดงที่ผมรู้จักตอนเป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองเขามาชวนไปมีอบที่กรุงเทพฯ พ่อผมไม่อยากให้ไป แต่แม่ที่เป็นเสื้อแดงเก่า ให้ไปได้ แม่อยากให้ไปเรียนรู้”

นอกจากนั้น จากการเก็บข้อมูลยังพบว่ารูปแบบการแสดงออกของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวก็มีความหลากหลายไม่เท่ากัน บางครอบครัว เช่น ครอบครัวของ A03 มียายเป็นอดีตแกนนำเสื้อแดงสนับสนุนเต็มที่ คุณพ่อเป็นอนุรักษ์นิยมสุดขั้วต่อต้านอย่างหนัก ในขณะที่คุณแม่ไม่เคยสนใจการเมือง ทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานความขัดแย้ง A03 กล่าวว่า ด้วยความที่สมาชิกในครอบครัวของเรามีความแตกต่างหลากหลายทางความคิดทางการเมือง ทำให้ลักษณะและระดับความขัดแย้งแตกต่างกันไปตามสมาชิกในครอบครัว “ตอนที่หนูไปทำกิจกรรมเคลื่อนไหวช่วง 63-64 ยาย พ่อและแม่ react ต่างกันไปเลย ยายหนูที่เป็นแกนนำเสื้อแดงมาก่อนสนับสนุนมาก ส่วนพ่อและแม่ไม่เห็นด้วยสุดๆ แต่คนละครดับกัน พ่อโกรธมากๆ ตอนเห็นชื่อหนูว่าเป็นแกนนำมีอบ 10 สิงหาคม พ่อไม่ชอบมีอบมาตั้งแต่แรกอยู่แล้ว รู้สึกว่ามีอบไม่จำเป็นเลย คิดว่าคนธรรมดาเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ ยังไงก็ต้องทำงานต่อ ส่วนแม่นี้โกรธแต่แอบเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัยกับเรื่องการเรียนมากกว่า”

### **ความขัดแย้งระหว่าง “รุ่น” ในโรงเรียน**

ในอดีต โรงเรียนของไทยเป็นสถาบันทางสังคมที่กล่อมเกลาคณรุ่นใหม่ให้ยอมรับการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมลำดับชั้นในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นวัย โครงสร้างรัฐ ศาสนา ฯลฯ แต่ในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมามาตลอดความขัดแย้งการเมืองเสื้อเหลืองเสื้อแดงและโดยเฉพาะหลังการรัฐประหาร โรงเรียนกลายเป็นพื้นที่กระตุ้นให้คณรุ่นใหม่ที่ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างคณรุ่นเก่าและคณรุ่นใหม่ ผ่านภาพลักษณ์ด้านลบที่คณรุ่นใหม่มีต่อคณรุ่นเก่าและภาพลักษณ์ที่ดีของคณรุ่นใหม่ในสถาบันการศึกษา

ตั้งแต่ช่วงการเคลื่อนไหวของ กปปส. และการรัฐประหารในปี 2557 สภาพแวดล้อมที่โรงเรียนมีความเป็นอนุรักษ์นิยมมากขึ้นชัดเจน ทำให้เกิดเป็นความตึงเครียดระหว่างเด็กรุ่นใหม่ que เริ่มเรียนรู้และสนใจ

ทางการเมืองมากขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน ดังที่ A11 เล่าให้ฟังว่าในขณะนั้น เขายังคงรักและเคารพในสถาบัน กษัตริย์ ทว่าการพยายามบีบบังคับมากเกินไปของครูที่โรงเรียนทำให้เขาเริ่มไม่พอใจ “ตอนขึ้น ม.1 ผมก็ ยังคงรักสถาบันกษัตริย์ รักสถาบันโรงเรียนนะ แต่พอไปเจอการอบรมของครูที่พยายามจะปรับอัตลักษณ์ ปรับทัศนคติให้รักโรงเรียน รักในหลวง เลยไม่ชอบขึ้นมา”

ขณะที่ A18 ซึ่งสภาพแวดล้อมทางการเมืองในครอบครัวและโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมาก ทำให้ เกิดความขัดแย้งกับครูในโรงเรียนอยู่บ่อยครั้ง “ความคิดทางการเมืองของที่โรงเรียนนี้ตรงกันข้ามกับที่บ้าน ผมเลย เพราะครูส่วนใหญ่ที่โรงเรียนเกลียดทักษิณ มีครูคนหนึ่งเคยมาชี้หน้าผมว่าอย่าบ้าไปสนับสนุนทักษิณ ตอนช่วงม.ต้น พอผมมาลงสมัครเป็นประธานนักเรียนก็ต้องปะทะกับครูพวกนี้อยู่บ่อยๆ โดนเรียกผู้ปกครอง ด้วย เพราะอยากถามว่าทำไมผมเป็นพวกสนับสนุนทักษิณ”

นอกจากนี้ ครูในโรงเรียนอนุรักษนิยมต่างๆ ยังขัดขวางและข่มขู่คุกคามนักเรียนหัวก้าวหน้าซึ่ง ต้องการจัดกิจกรรมในโรงเรียนหลายต่อหลายแห่ง เช่น A24 ซึ่งกล่าวว่าโรงเรียนของเขามีความเป็น อนุรักษนิยมสูงมากและยังคงจัดกิจกรรมบังคับรับน้อง (SOTUS) อยู่ เมื่อเขาลงสมัครประธานนักเรียน และ ประกาศนโยบายว่าจะยกเลิกกิจกรรมดังกล่าว รวมถึงพยายามเรียกร้องให้มีการรวบรวมความเห็นของคน ทั้งโรงเรียนเรื่องการบังคับทรงผม คุณครูในโรงเรียนก็ไม่พอใจและคุกคามตัวเขาเอง รวมถึงมีความพยายาม ที่จะไล่เขาออกด้วย “ครูพยายามจะมาค้นโทรศัพท์ผม เพราะผมไปถ่ายวิดีโอกิจกรรม SOTUS ในโรงเรียน ฝ่ายบริหารเขาก็พยายามจะเอาผมออกให้ได้เหมือนกัน แต่ผมยังสู้ต่อ” ความพยายามขัดขวางกิจกรรม ก้าวหน้าเหล่านี้ นอกจากจะทำให้เกิดความขัดแย้งกับแกนนำนักเรียนแล้ว ยังทำให้นักเรียนผู้เข้าร่วมหรือ สังเกตการณ์กิจกรรมทั่วไปเริ่มไม่พอใจด้วยเช่นกัน ดังที่ A19 ผู้อยู่ในเหตุการณ์การผูกโบว์ขาวชูสามนิ้ว ภายในโรงเรียนเล่าให้ฟัง “ผมมีเพื่อนอยู่ในสถานักเรียน เขาก็จัดกิจกรรมผูกโบว์ขาว ชูสามนิ้วช่วงม.3-64 ด้วยนะ ตอนแรกผมเฉยๆ แต่พออาจารย์เริ่มมาห้ามการจัด ทั้งที่ไม่น่าจะส่งผลเสียอะไรมา ผมเลยรู้สึก บวกกับกิจกรรมพวกนี้มากขึ้น”

### ภาพลบของผู้ใหญ่

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่ทำลายคนรุ่นใหม่ในทุกมิติ คนรุ่นใหม่ทั่ว โลกกลายเป็นรุ่นที่ถูกเรียกร้องให้ปรับตัว ยอมรับความหลากหลาย ตั้งคำถามกับการทำงานและโครงสร้างที่ ไม่มีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนของไทยกลับเป็นสถาบันทางสังคมที่ผู้ใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของ ปัญหาที่ทำลายคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันที่ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก สถาบันที่เป็นแหล่ง

รวมของการกดขี่บังคับในหลายหลายรูปแบบ ทั้งด้านการแต่งกาย ความเป็นเพศสภาพ การล่วงละเมิดทางเพศ และสถาบันที่เป็นตัวแทนของฝ่ายอนุรักษ์นิยม อำนาจนิยม ชนชั้นนำตามประเพณี

จากการเก็บข้อมูล ผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่มีอายุมากกลายเป็นตัวแทนของปัญหาการกดขี่โดยชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษ์นิยมในการเมืองระดับชาติในสายตาของคนรุ่นใหม่ เรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์มากมายสะท้อนความไม่พอใจที่ถูกบังคับ รวมถึงต้องปะทะกับผู้ใหญ่ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการถูกกดดันและบังคับให้สนับสนุนหรือเข้าร่วมการประชุมของขบวนการเสื้อเหลืองโดยเฉพาะในเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ การถูกบังคับให้ท่องจำค่านิยม 12 ประการของคณะรัฐประหาร การถูกบังคับให้เรียนวิชาศาสตร์พระราชาและเขียนรายงานเรื่องเหตุใดเราจึงรักพระราชา การต่อสู้กับผู้บริหารโรงเรียนเรื่องคอร์รัปชันและการล่วงละเมิดทางเพศ ฯลฯ

### ภาพบวกของคนรุ่นใหม่

ในทางตรงกันข้าม “ครูรุ่นใหม่” ในโรงเรียนที่มีความเข้าใจนักเรียนและความสนใจที่หลากหลายของตัวนักเรียนเอง กลายเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่ยังทำให้นักเรียนเห็นถึงความแตกต่างระหว่าง “คนรุ่นเก่า” และ “คนรุ่นใหม่” และภาพจำในทางบวกต่อคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเมื่อระยะเวลาหลังการรัฐประหารผ่านพ้นไปมากขึ้น เราพบว่าครูและอาจารย์รุ่นใหม่ในสถาบันการศึกษาต่างๆ มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่สนใจและเริ่มทำกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นด้วย

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ยกตัวอย่างเช่น A11 และ A31 ที่กล่าวว่าครูสังคมศึกษาในโรงเรียนของพวกเขาสนับสนุนการอ่านค้นคว้าหรือทำกิจกรรมเล็กๆ ทางการเมืองในโรงเรียนมาก “หนูสนใจการเมืองมาตั้งแต่ช่วงชิงเกิดเกตเวย์ เพราะเป็นตึ๊งเกาหลี่ที่สิงอยู่ในทวีตเตอร์ เลยกลายมาเป็นแนวร่วม F5 คุยกับเพื่อนม.ต้น ด้วยกันก็มีคนสนับสนุนพอสมควร ครูสังคมที่เป็นที่ปรึกษาห้องหนูก็สนใจร่วมด้วย (A31)” “ครูสังคมที่โรงเรียนของผม มีส่วนอย่างมากทางความคิดทางการเมือง เขาช่วยทำหนังสือด้วย แต่เป็นเบื้องหลัง (A11)”

ในระดับมหาวิทยาลัยนั้น พบว่าอาจารย์หัวเสรีนิยมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่เริ่มต้นตัวและจัดกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น<sup>7</sup> ยกตัวอย่างเช่น A31 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสาขาวิชาที่แตกต่างกัน 2 ฝ่ายในคณะเดียวกันมีความคิดแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะที่นำโดยอาจารย์ฝ่ายเสรีนิยม “เด็กฝั่ง Media Arts และอาจารย์ประจำสาขาอย่าง อ.ทัศนัย มักจะถูกมองว่าเป็นคนนอก ซึ่งมีความเป็นเสรีนิยมมากกว่าเด็กและอาจารย์ในสาขาฝั่งใน เช่น สาขาศิลปะไทย” หรือกรณีของ A25 ซึ่งเขากล่าวว่าได้รับแรงบันดาลใจจาก

อาจารย์ในคณะตั้งแต่ช่วงม.ปลายแล้ว ก่อนที่จะตัดสินใจมาเรียนต่อคณะและมหาวิทยาลัยนี้ “ผมเคยมาที่ มมส. มาประกวดแข่งขันตอบปัญหาประวัติศาสตร์ มาตั้งแต่ ม.ปลาย รู้จักรุ่นพี่ที่นี่ และอาจารย์เขามีความกล้าหาญมาก เลยรู้สึกที่นี่โคตรน่ามาเรียนเลย”

นอกจากนี้โครงสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่เปิดกว้างต่อชุดความคิดใหม่ๆ ก็ส่งผลต่อคนรุ่นใหม่ให้สนใจการเมืองมากขึ้น ดังเช่น A07 A09 และ A41 ซึ่งทั้งหมดกล่าวว่าตัวเองตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้นจากเนื้อหารายวิชาในมหาวิทยาลัย “จุดที่ทำให้หนูลุกขึ้นมาสนใจการเมืองการชุมนุม 63-64 เพราะได้เรียนวิชา intro to law และได้ทำเปเปอร์เรื่อง สว. แล้วรู้สึกว่าตัวเองแทบไม่รู้อะไรเลย เลยเริ่ม active หลังจากนั้น (A07)” “ผมเริ่มสนใจการเมืองตอนเข้ามาเรียนธรรมศาสตร์ ด้วยเพื่อน ด้วยสภาพแวดล้อมรอบตัว และด้วยหลักสูตร Global Studies เรียนเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคม เลยได้เรียนแต่ละๆ ปัญหาสังคม ปัญหาการเมืองมากขึ้น (A09)” “การได้มาเรียนรัฐศาสตร์ ทำให้ผมเริ่มสนใจการเมือง เหมือนเราได้มาเรียนประวัติศาสตร์อีกฉบับหนึ่ง เราก็เริ่มที่จะคิดอีกแบบทำให้พยายามไปอ่านไปหาสืบเสาะนอกตำรา ผม turn มาเป็นนักกิจกรรมการเมือง ก็เพราะดูคลิป 6 ตุลาฯ เพิ่งรู้ว่ามันมีอะไรแบบนี้ด้วย”

### **ความล้มเหลวในการป้องปรามความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว**

หลังจากทำความเข้าใจการทำงานของความขัดแย้งระหว่างรุ่นผ่านกรณีศึกษาและพื้นที่การต่อสู้ต่างๆ แล้ว งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งและไม่สามารถยุติลงได้ในระยะสั้นคือ ข้อจำกัด ความล้มเหลว ความผิดพลาด และโครงสร้างที่ไม่เอื้อต่อความพยายามในการป้องปรามหรือแก้ไขความขัดแย้งเฉพาะหน้า ผลที่ตามมาทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงและในหลายกรณี ความพยายามจัดการความขัดแย้งกลับกลายเป็นปัจจัยกระตุ้นความขัดแย้งเสียเอง

### **ความยึดมั่นในโลกคนละใบ**

ทุกรุ่นยึดอยู่กับกรอบคิดของตนเองและเชื่อมั่นว่านั่นคือสิ่งที่ถูกต้องที่สุด จากการสำรวจแบบสอบถามพบว่าเกือบทุกรุ่นมองตนเองมีคุณลักษณะพิเศษเป็นรุ่นที่ “มีประสบการณ์และเข้าใจโลก” แต่ไม่มีรุ่นไหนเลยที่ระบุว่ารุ่นอื่นๆ เป็นรุ่นที่มีลักษณะมีประสบการณ์และเข้าใจโลกแบบตนเอง (โปรดดูตารางที่ 3T-01 3T-02 3T-04 และ 3T-05) ในทางตรงกันข้าม รุ่นอายุน้อยมองว่าคนรุ่นผู้ใหญ่ตามโลกไม่ทัน และไม่มีเหตุผล เช่น A29 นักเคลื่อนไหวและนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนานครราชสีมา กล่าวถึงพ่อ

แม่ของตัวเองไว้ว่าจะไม่ค่อยสนใจ ติดตามเรื่องต่างๆ เท่าใด โดยเฉพาะเรื่องการเมือง “ผมนิยามพ่อแม่ผมเองไม่ได้ว่าอยู่ฝั่งไหน พ่อแม่เคยถูกชวนไปมีอบ กปปส. ก็ไม่ไป ยิ่งตอนผมออกมาเคลื่อนไหวช่วง 3 ปีก่อน เขาก็ไม่สนับสนุนเลย ไม่อยากให้ไปแตะเรื่องเกี่ยวกับ 112 ที่ล่อแหลม” ขณะที่ A87 และ A88 ให้ความเห็นว่าไม่เข้าใจชุดความคิดและการแสดงออกทางการเมืองของฝ่ายอนุรักษ์นิยมสุดขั้วในปัจจุบัน “หนูรู้สึกว่าการออกมาเคลื่อนไหวไม่ค่อยมีเหตุผล” ในขณะที่คนรุ่นอายุมากก็มองว่าคนรุ่นอายุน้อย ไม่เท่าทันโลก และถูกหลอกได้ง่าย ดังเช่น A83 วัย 76 ปี ซึ่งมองว่าคนรุ่น Z ว่าทำตัวเป็นเด็กมากเกินไป หุนหันพลันแล่น และไม่ค่อยชอบฟังผู้ใหญ่ “Gen Z เป็นเด็กที่ไม่ค่อยมีความคิด อ่านไม่รอบคอบ เตือนก็ไม่ฟัง ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ เด็กรุ่นนี้ (Gen Z – ผู้วิจัย) ตาก็ไม่ได้ อยากรมีแฟน อยากจะทำอะไรก็ทำเลย ไม่ค่อยปรึกษาหารือคนรุ่นก่อนหน้านี้ พุดง่าย ๆ คือเขาเคารพผู้ใหญ่อย่างเราน้อยลง ฟังพ่อแม่ลดลง” รวมถึง A84 อายุ 47 ปี ก็มองว่าคนรุ่น Y เป็นเด็กอยู่และเมื่อเทียบกับคนรุ่นเขา ก็ยังทำงานได้ไม่เก่งมากนัก “Gen Y เป็นกลุ่มที่เชื่อคนง่าย เพิ่งผ่านความเป็นเด็กมาทำงานได้ไม่นานเท่าไร ประสบการณ์เลยยังอ่อนๆอยู่”

นั่นหมายความว่า ทุกรุ่นต่างเชื่อมั่นว่ารุ่นตัวเองเป็นรุ่นที่มีความเข้าใจโลกมากที่สุด แต่การที่ไม่ระบุว่ารุ่นอื่นมีความเข้าใจโลกเลย อาจสะท้อนว่าคนแต่ละรุ่นต่างยึดมั่นว่าโลกแบบที่ตนเข้าใจคือโลกที่ถูกต้องที่สุด คนทุกรุ่นต่างมีโลกคนละใบ และเชื่อมั่นว่าตนเห็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นจริงของโลก การดำรงอยู่ของมุมมองที่แต่ละรุ่นมีต่อกันในลักษณะนี้ ทั้งท่ามกลางความขัดแย้งและแม้แต่หลังความขัดแย้งซึ่งเป็นช่วงการเก็บข้อมูลการวิจัยชิ้นนี้ เป็นมุมมองที่ไม่เอื้อต่อการแก้ไขความขัดแย้ง และเป็นอุปสรรคเริ่มต้นในการพูดคุยกันเพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างของกันและกัน

#### ตารางที่ 3T-01: คุณลักษณะของคนรุ่น B

ภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่น B	คุณลักษณะที่คนรุ่น B มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)</li> <li>• ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> <li>• เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</li> </ul>



	<ul style="list-style-type: none"> <li>• มีความอดทน</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> </ul>
--	---

ตารางที่ 3T-02: คุณลักษณะของคนรุ่น X

ภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่น X	คุณลักษณะที่คนรุ่น X มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> <li>• เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</li> <li>• มีความอดทน</li> <li>• ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• ตระหนักู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>• รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>
--	---

ตารางที่ 3T-04: คุณลักษณะของคนรุ่น Y

ภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่น Y	คุณลักษณะที่คนรุ่น Y มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> </ul>

ตารางที่ 3T-05: คุณลักษณะของคนรุ่น Z

ภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนรุ่น Z	คุณลักษณะที่คนรุ่น Z มองตัวเอง
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>• อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> <li>• เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆของมนุษย์</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>• อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล</li> <li>• มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ</li> <li>• รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>• เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> <li>• เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> <li>• มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</li> <li>• มีความอดทน</li> </ul>
--	--

### **ความพยายามที่ไม่เพียงพอ**

แม้ว่าจะมีมุมมองและโลกคนละใบ แต่จากการสำรวจพบว่าคนต่างรุ่นมีความพยายามในการทำความเข้าใจซึ่งกันและกันอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม ความพยายามเหล่านั้นยังไม่เพียงพอต่อการแก้ไขความขัดแย้ง นำสังเกตว่าคนทุกรุ่นต่างมองว่ารุ่นตนเองมีคุณสมบัติที่น่าจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการทำความเข้าใจและประนีประนอมความแตกต่างระหว่างกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สิ่งที่ทุกรุ่นเชื่อว่าตัวเองมีในแง่บวก แต่ไม่ได้ปรากฏในฐานะภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองเลย ได้แก่ ประนีประนอมยอมรับความเห็นที่แตกต่าง มีความอดทน ให้ความสำคัญกับครอบครัว เกรงใจให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า ห่วงใยดูแลผู้อื่น มีประสบการณ์เข้าใจโลก ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ มีความอดทน และ

รักพวกพ้อง สอดคล้องไปกับการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มองตัวเองในทางบวก เช่น ฉลาดเข้าใจโลก เปิดใจรับความหลากหลาย ไม่ชอบบังคับใคร ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและบทบาทของคนรุ่นต่อไป<sup>8</sup> ในทางตรงกันข้าม ข้อมูลที่ได้รับทั้งจากการสัมภาษณ์และการสำรวจแบบสอบถาม ไม่มีรุ่นไหนเลยที่ระบุว่าเขาสัมผัสได้ถึงคุณสมบัติทางบวกหรือความพยายามในการทำความเข้าใจซึ่งกันและเหล่านั้น นั่นสะท้อนว่าแม้แต่ละรุ่นจะมีความพยายาม แต่ก็ไม่มากพอที่จะทำให้คนรุ่นอื่นๆ เห็นถึงความเข้าอกเข้าใจ และประนีประนอมเมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์หรือปะทะกัน

รุ่น B มองว่ารุ่นตนเองเป็นรุ่นที่มีความห่วงใยดูแลผู้อื่น เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า มีความอดทน เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ และปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี ในขณะที่รุ่นห่วงใยดูแลผู้อื่น เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า มีความอดทน ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม ส่วนรุ่น Y ระบุว่า รุ่นตนเองให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ และตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม ส่วนรุ่น Z ก็มองว่ารุ่นตนเอง เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์ ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี ห่วงใยดูแลผู้อื่น และมีความอดทน แต่ทั้งหมดนี้ไม่อยู่ในภาพเหมารวมที่รุ่นอื่นๆ มองพวกเขาเลยเช่นกัน

### **รุ่น X: พลังเพียงหนึ่งเดียวในการแก้ไขปัญหา**

ท่ามกลางความขัดแย้ง ดูเหมือนว่าจะไม่ใช่ทุกรุ่นที่ตระหนักถึงความจำเป็นและพยายามริเริ่มการจัดการกับความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว รวมทั้งทำหน้าที่ในฐานะตัวกลางประสานความขัดแย้ง (conflict mediator) จากการทำกิจกรรมจินตนาการพลเมืองพบว่า คนรุ่น X เพศหญิงเป็นรุ่นและเพศสภาพที่มีความตระหนักถึงปัญหาความแตกต่างระหว่างรุ่นมากที่สุด และเป็นคนที่ริเริ่มพาครอบครัวมาเข้าร่วมกิจกรรม โดยหวังว่าจะสามารถช่วงเพิ่มโอกาสในการพูดคุยและสร้างความเข้าใจในครอบครัว ทำนองเดียวกัน ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ครอบครัวส่วนใหญ่ระบุว่า “แม่” ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงรุ่น X ไม่ว่าจะ

พื้นฐานความคิดเห็นเสรีนิยม อนุรักษ์นิยม หรือไม่เคยสนใจทางการเมืองมาก่อน กลับทำหน้าที่หลักในการเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างคนรุ่นใหม่กับคู่ขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นผู้ใหญ่<sup>9</sup>

### **การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งมากกว่าแก้ไขความขัดแย้ง**

รูปแบบที่ครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่เลือกใช้เมื่อต้องเผชิญหน้ากับความขัดแย้งคือ “การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง” ไม่ว่าจะเป็นการตัดบทสนทนาเมื่อต้องเผชิญกับความเห็นไม่ตรงกัน หรือบทสนทนาเริ่มเข้าสู่ประเด็นที่ทุกฝ่ายรู้ว่าเป็นพื้นที่เปราะบางของทุกฝ่าย การหลีกเลี่ยงการพูดถึงประเด็นความคิดเห็นที่แตกต่าง การหลีกเลี่ยงการต้องพบปะกันของสมาชิกคู่ตรงข้ามรุ่น การพยายามแยกกันอยู่ การปิดบังและโกหกถึงจุดยืนและความจริงเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองที่มีส่วนร่วม ฯลฯ

จากการเก็บข้อมูลในกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” พบว่า วิธีการแก้ไขความขัดแย้งทั้งภายในครอบครัวและระหว่างคนต่างครอบครัวหรือต่างรุ่นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก แม้จะมีแนวโน้มว่าการถกเถียงระหว่างคนต่างครอบครัวจะมีความเข้มข้นมากกว่าและปรากฏชัดเจนกว่าการถกเถียงขัดแย้งระหว่างคนภายในครอบครัวเดียวกัน แต่วิธีคลี่คลายความขัดแย้งเหล่านั้นมีอยู่ด้วยกันหลักๆ สามวิธี ได้แก่ หนึ่ง การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เช่น กรณีการถกเถียงระหว่างรุ่น Z และ X เกี่ยวกับประเด็นเรื่องความเท่าเทียม ฝ่ายรุ่น Z ใช้วิธีตัดบทสนทนา เปลี่ยนเรื่อง และเล่นมุกกึ่งประชดประชัน ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกัน รุ่น Z เสนอให้รุ่น X ออกไปนำเสนอผลงานด้วยตัวเองเพราะตนฟังที่อีกฝ่ายพูดไม่เข้าใจ แต่กระนั้นก็ได้ชวนพูดคุยถกเถียงไปมากกว่านั้น ขณะที่การถกเถียงระหว่างคนรุ่น B และ X เกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่ดี ก็ลงเอยด้วยการตัดบทสนทนาโดยลูกๆ ของทั้งสองฝ่ายเช่นกัน สอง การต่างคนต่างทำ/ต่างคนต่างอยู่ กรณีนี้ปรากฏทั้งในกระบวนการทำกิจกรรมและในตัวเนื้อหาที่บางกลุ่มนำเสนอ ยกตัวอย่างเช่น การถกเถียงระหว่างคนรุ่น Y เกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบปัจเจกกับการใช้ชีวิตเชิงชุมชน คลี่คลายด้วยการที่ทุกฝ่ายวาดภาพสิ่งที่ตนต้องการลงไป และปรับเนื้อเรื่องตอนนำเสนอให้ครอบคลุมความคิดของทุกคน วิธีการนี้เป็นวิธีจัดการกิจกรรมกลุ่มของหลายๆ กลุ่มด้วย กล่าวคือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นบ้างเมื่อมีการโยนคำถามจากคณะผู้วิจัย อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่แล้ว กิจกรรมกลุ่มของหลายกลุ่มดำเนินไปโดยที่สมาชิกแต่ละคนค่อนข้างต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างวาด และหารื้อกันบ้างเมื่อคณะผู้วิจัยย้ำเรื่องการออกมานำเสนอหรือต้องแต่งเรื่องเล่าให้ร้อยเรียงกัน และสาม ในกรณีที่เกิดการถกเถียงภายในครอบครัวระหว่างคนในรุ่นลูกๆ เรา

พบว่าวิธีคลี่คลายความขัดแย้งรูปแบบหนึ่ง คือการโน้มน้าวคนรุ่นผู้ใหญ่ให้สนับสนุนความเห็นของตน อย่างไรก็ตาม ทัศนียภาพปรากฏเพียงครั้งหรือสองครั้งเท่านั้นตลอดกิจกรรม

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงวิธีการหยุดการปะทะในระยะสั้น แต่หากสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ยังแสดงออกและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ความขัดแย้งก็กลับมาปะทุในเวลาต่อมา และในหลายกรณีกลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงกว่าเดิม

### **ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่าง “รุ่น”**

แม้เราจะสามารถสรุปสถานะและปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างรุ่นทางการเมืองเปลี่ยนไปสู่ความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง แต่ในรายละเอียด คณะผู้วิจัยกลับพบความเข้าใจผิดและข้อยกเว้นที่น่าสนใจเกี่ยวกับความขัดแย้งดังกล่าวใน 3 ด้าน ได้แก่ หนึ่ง ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในช่วงการเมืองเดียวกันเกิดขึ้นได้ สอง ปัจจัยบางอย่างดูเหมือนจะเป็นเงื่อนไขความขัดแย้ง แต่จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกลับพบว่าไม่มีผล และ สาม ปัจจัยที่สามารถทำให้ความแตกต่างไม่แปรผันสู่ความขัดแย้ง

### **ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในช่วงการเมืองเดียวกันเกิดขึ้นได้**

แม้ข้อสรุปเบื้องต้นจะสะท้อนว่าความขัดแย้งมักเกิดจากคนรุ่นผู้ใหญ่ที่เป็นอนุรักษนิยมกับคนรุ่นใหม่ที่มีส่วนใหญ่เป็นเสรีนิยม แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ความแตกต่างระหว่างรุ่นของคนต่างรุ่นในฝั่งเสรีนิยมก็เกิดขึ้นได้เช่นกัน เนื่องจากผู้ใหญ่ฝั่งเสรีนิยมอาจมีแนวคิดด้านสังคมที่ค่อนข้างอนุรักษนิยมมากกว่า เห็นได้จากตัวอย่างความขัดแย้งเมื่อต้องทำงานร่วมกันระหว่างนักกิจกรรมรุ่นใหม่กับเครือข่ายปลาลูงเสื่อแดง เช่น A30 นักกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งไปร่วมเคลื่อนไหวกับแกนนำเสื่อแดงและชาวบ้านที่จัดการชุมนุมเคลื่อนไหวต่อต้านโรงไฟฟ้าขยะในจังหวัดลำพูน เขากล่าวว่าความแตกต่างระหว่างรุ่นพบเห็นได้ แม้เขาและลูงปลาลูงเสื่อแดงจะมีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ “ผมคิดว่าในแง่ของการเป็นรุ่น ในหมู่นักกิจกรรมมีความต่างไปตามแนวรุ่น ความคิดและวิธีการของนักกิจกรรมต่างรุ่นกันมีความแตกต่างกัน เช่น นักกิจกรรมรุ่นเก่าเชื่อว่าความเคลื่อนไหวเกิดจากการออกไปมือบอยอย่างเดียว (มือบอยในแง่ของการระดมมวลชนมาได้มาก - คณะผู้วิจัย) แต่พวกเราเชื่อว่าการออกไปชูป้าย 3 - 4 คนก็สร้าง impact ได้ ผมคิดว่าเพราะว่าเค้าเกิดมาในยุคที่ไม่มีโซเชียล เทียบกับพวกเราออกไปชูป้ายกัน 3 คน ลงทวิตก็จุดประเด็นถกเถียงได้แล้ว”

## **ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงเพราะบรรยากาศในครอบครัวไม่ดีอยู่แล้ว**

ระดับความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เราสังเกตเห็นในครอบครัวในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนนั้น อาจมีคำอธิบายทางเลือกได้ว่าเป็นเพียงเพราะบรรยากาศในครอบครัวที่ไม่ดีอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็ได้ แต่จากทั้งข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ได้ข้อสรุปตรงกันว่า บรรยากาศภายในครอบครัวไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์ที่ดีหรือไม่ดีระหว่างกัน สัมพันธ์กับการเห็นต่างทางการเมืองและความขัดแย้งในครอบครัว แต่ไม่ใช่สิ่งเดียวที่อธิบายความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นในครอบครัวได้ทั้งหมด

กล่าวคือ โดยทั่วไป ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์และบรรยากาศในครอบครัวที่ดีก็มีแนวโน้มว่าจะมีความเห็นต่างและความขัดแย้งทางการเมืองและความขัดแย้งโดยรวมในครอบครัวต่ำกว่าครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี แต่ก็ไม่ได้แปลว่าครอบครัวที่บรรยากาศดีทุกครอบครัวจะไม่เกิดความขัดแย้งเลย และครอบครัวที่บรรยากาศไม่ดีก็ไม่ได้อธิบายความขัดแย้งทางการเมืองมากเสมอไปทุกครอบครัว แต่ยังขึ้นอยู่กับความห่างระหว่างรุ่น และการรับรู้ความแตกต่างทางความคิดเห็นมากหรือน้อยด้วย

ในครอบครัวที่บรรยากาศดี แต่หากมีความต่างของอายุมากและมีการรับรู้ว่ามีความเห็นทางการเมืองต่างกัน ก็โอกาสที่จะขัดแย้งกันมากกว่าครอบครัวที่บรรยากาศดีแต่อายุต่างน้อยและรับรู้ความแตกต่างทางความเห็นน้อย

ในทางตรงกันข้าม ในครอบครัวที่บรรยากาศไม่ดี ซึ่งส่วนใหญ่มักมีความขัดแย้งและเห็นต่างกันมากกว่าครอบครัวที่บรรยากาศดีอยู่แล้ว แต่หากมีความต่างของอายุมากและเกิดการรับรู้ว่ามีความเห็นทางการเมืองต่างกันมาก ก็ที่ยังขัดแย้งกันมากกว่าครอบครัวที่บรรยากาศไม่ดีแต่อายุห่างกันไม่มากและรับรู้ความเห็นทางการเมืองไม่แตกต่างกันมาก

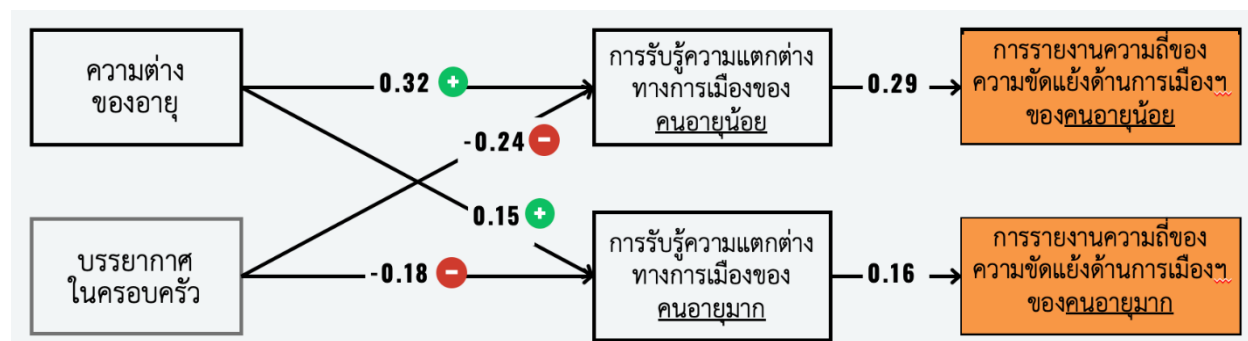
ในการสำรวจแบบสอบถามชุดที่ 2 ซึ่งเก็บข้อมูลเป็นคู่คนสองรุ่นในครอบครัวเดียวกัน และให้ประเมินกันและกัน เพื่อศึกษาว่าความเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่ไม่ตรงกัน ในช่วงเวลาที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนในช่วงปี 2563-2564 อาจมีผลต่อเนื่องให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวหรือไม่ ผู้วิจัยเพิ่มตัวแปรบรรยากาศในครอบครัวเป็นตัวแปรควบคุมเพื่อทดสอบว่า หากครอบครัวมีบรรยากาศเชิงบวกอยู่แล้ว อาจจะมีความเห็นแตกต่างกันน้อย หรือหากมีความเห็นต่างแต่สามารถพูดคุยสื่อสารกันได้อย่างสร้างสรรค์ ก็อาจมีความขัดแย้งกันน้อย ในทางตรงกันข้าม หากครอบครัวมีบรรยากาศเชิง

ลบก็อาจมีแนวโน้มเห็นต่างกันหรือมีความขัดแย้งกันอยู่แล้ว หากเป็นเช่นนั้น ความต่างของรุ่นหรืออายุจะยังมีผลต่อการรับรู้ความเห็นต่างและความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างสมาชิกในครอบครัวหรือไม่

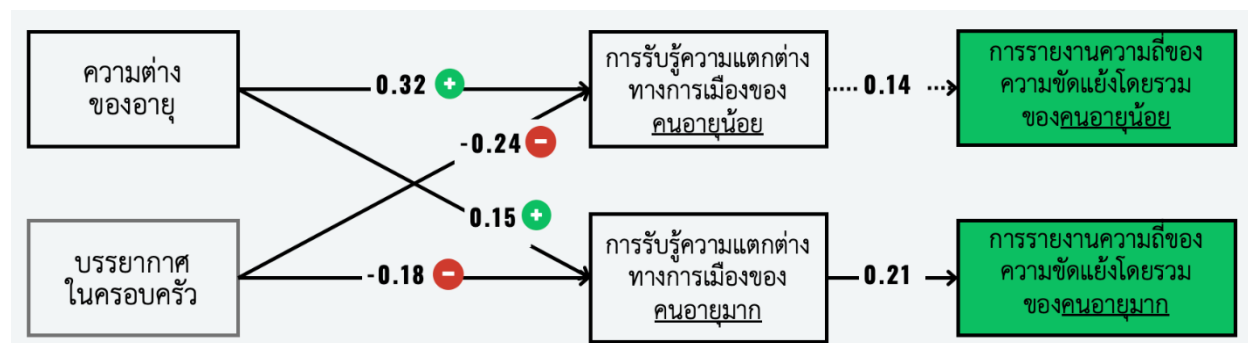


ภาพที่ 5-05: ผลการวิเคราะห์เส้นทางแบบกลุ่มสัมพันธ์ (dyadic path analysis) ของข้อมูลการสำรวจชุดที่ 2

(1)



(2)



ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บรรยากาศในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับการรับรู้ความแตกต่างทางการเมืองของสมาชิกครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในฝ่ายที่อายุน้อย ( $\beta = -0.24$ ,  $p < .05$ ) และฝ่ายที่อายุมาก ( $\beta = -0.18$ ,  $p < .05$ ) หมายความว่า คู่ที่มีบรรยากาศในครอบครัวเชิงบวกมากกว่า สมาชิกทั้งสองฝ่ายจะรายงานว่ามีความแตกต่างของความเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมน้อยกว่า ในขณะที่คู่ที่มีบรรยากาศในครอบครัวเชิงบวกน้อยกว่า สมาชิกทั้งสองฝ่ายจะรายงานว่ามีความเห็นต่างทางการเมืองฯ กับอีกฝ่ายหนึ่งมากกว่าคู่ที่มีบรรยากาศในครอบครัวเชิงลบ

นอกจากนี้ ความเห็นต่างทางการเมืองนี้ก็สัมพันธ์ทางบวกกับความขัดแย้งที่แต่ละฝ่ายรายงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งความขัดแย้งด้านการเมืองฯ ( $\beta_{\text{คนอายุน้อย}} = 0.29$ ,  $p < .001$ ;  $\beta_{\text{คนอายุมาก}} = 0.16$ ,  $p < .05$ ) และความขัดแย้งโดยรวม ( $\beta_{\text{คนอายุน้อย}} = 0.15$ ,  $p = .056$ ;  $\beta_{\text{คนอายุมาก}} = 0.21$ ,  $p < .05$ ) จึงอาจเป็นไปได้ว่า บรรยากาศในครอบครัวอาจมีผลต่อความขัดแย้งด้านการเมืองฯ และความขัดแย้งโดยรวม โดยมี

ความเห็นต่างทางการเมืองเป็นตัวแปรส่งผ่าน อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ชี้ว่า บรรยากาศในครอบครัวไม่ได้มีอิทธิพลทางตรงต่อความขัดแย้งด้านการเมืองฯ และความขัดแย้งโดยรวม ( $p > .05$ )

กล่าวโดยสรุปคือ เมื่อบรรยากาศในครอบครัวอธิบายความแปรปรวนส่วนหนึ่งในการรับรู้ความแตกต่างของความเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไปแล้ว ความต่างของอายุระหว่างคู่รุ่นในแต่ละครอบครัวก็ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความเห็นต่างทางการเมืองฯ ของทั้งฝ่ายที่อายุน้อย ( $\beta = 0.32, p < .05$ ) และฝ่ายที่อายุมาก ( $\beta = 0.15, p < .05$ ) หมายความว่า หากเปรียบเทียบระหว่างคู่ในครอบครัวที่บรรยากาศในครอบครัวอยู่ในระดับเดียวกัน ในคู่ที่อายุห่างกันมาก สมาชิกทั้งสองฝ่ายก็มีแนวโน้มจะรายงานว่ามีความเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต่างกันมากกว่า ในขณะที่คู่ที่อายุห่างกันน้อย สมาชิกทั้งสองฝ่ายมีแนวโน้มจะรายงานว่ามีความเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต่างกันน้อยกว่า

ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในครอบครัวนั้น ไม่ใช่เพียงเพราะบรรยากาศที่เป็นอยู่ในครอบครัวตามปกติเป็นบวกหรือลบจึงทำให้เกิดความขัดแย้งเท่านั้น แต่ยังมีผลของอายุที่ต่างกันด้วย โดยผลของอายุที่ต่างกันทำให้มีความเห็นต่างทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนต่างรุ่นในครอบครัว

สอดคล้องไปกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งพบว่าครอบครัวที่มีบรรยากาศภายในครอบครัวในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะมีความคิดทางการเมืองไปในทางเดียวกัน ความคิดทางการเมืองต่างกัน ทะเลาะถกเถียงกันในทุกเรื่อง ทะเลาะถกเถียงกันเฉพาะเรื่องการเมือง หรือไม่เคยต้องทะเลาะถกเถียงกันมาก่อน เมื่อปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 ปะทุขึ้น และคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นสมาชิกภายในครอบครัวไปเข้าร่วมด้วย ต่างเกิดความขัดแย้งกันในระดับใดระดับหนึ่งเสมอ

ไม่เคยต้องทะเลาะถกเถียงกันมาก่อนและมีความคิดทางการเมืองไปในทางเดียวกัน: เช่น A06 กล่าวไว้ในครอบครัวก่อนหน้านี้นี้ไม่มีความขัดแย้งกันมากนัก พ่อเป็นผู้สนับสนุนเสื้อแดงมาตลอด พูดถึงประเด็นเรื่องสถาบันกษัตริย์มาตั้งแต่ปี 2549 ในขณะที่แม่ แม้จะมีอุดมการณ์แบบอนุรักษนิยม แต่ก็ไม่เคยต้องทะเลาะกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อเขาไปเข้าร่วมการชุมนุมในปี 2563-2564 ทั้งพ่อและแม่ของของไม่เห็นด้วยอย่างมาก “พ่อเองแม้จะเป็นฝ่ายเสื้อแดง แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับการที่ผมไปมีอบ เขาห่วงความปลอดภัยส่วนกับแม่ที่ทะเลาะกันหนักเลย เวลาไปทำงานการเมืองอะไรผมจะแอบตลอด โดยเฉพาะตอนลงมากรุงเทพฯ ก็จะไม่เคยปราศรัยออกหน้า”

ไม่เคยทะเลาะถกเถียงกันมาก่อน แต่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างกัน ก็เกิดความขัดแย้งได้: ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มหนึ่ง ระบุว่า ไม่เคยขัดแย้งกับครอบครัวในเรื่องอื่นๆ เช่น ความคาดหวังเรื่องการเรียน การทำงาน หรือรูปแบบการใช้ชีวิตต่างๆ เลย อย่างไรก็ตาม เมื่อพูดถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง พ่อแม่ซึ่งมีความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษนิยมจะเริ่มต้นทะเลาะจนเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นทันที เช่น A01 กล่าวว่า “ถ้าไม่ใช่เรื่องการเมือง ผมเข้ากับที่บ้านได้อยู่แล้ว enjoy ในชีวิตด้านอื่นหมด แต่พอคุยเรื่องการเมือง ทะเลาะกันรุนแรง โดยเฉพาะกับพ่อ” อย่างไรก็ตาม ภายหลังการถูกคุกคามจากการเคลื่อนไหวในปี 2563-2564 และการชุมนุมเริ่มถดถอยลง เขาและครอบครัวกลับมามีความสัมพันธ์ในทางที่ดีขึ้น

ทะเลาะถกเถียงกันในทุกเรื่องและมีความคิดทางการเมืองต่างกัน ยิ่งทำให้ความขัดแย้งรุนแรง: เช่น A04 ทะเลาะถกเถียงกับครอบครัวในทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการเมืองซึ่งเธอและสมาชิกในครอบครัวมีความคิดทางการเมืองแตกต่างกันไปอีก “พ่อแม่หนูเป็น ultra conservative เลือกรวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้ง 2566 ไม่ชอบบ้านใหญ่คุณปลื้ม เคยไปมีอบ กปปส. กันมาแล้ว ปกติก็ทะเลาะกับที่บ้านในทุกเรื่อง อยู่แล้วนะคะ เช่น เรื่องกฎจราจร ถ้าเขาไม่ทำตาม หนูก็พูดขึ้นมาเลย แต่ก็เป็นการทะเลาะถกเถียงไม่ได้ยาวนาน ไม่ค้ำคา พอมาเป็นเรื่องการเมือง เอาจริง ๆ เราก็ทะเลาะกันบ่อยอยู่แล้วเหมือนกัน แต่ตั้งแต่ช่วงเลือกตั้ง 62 เริ่มทะเลาะกันหนักขึ้น พ่อแม่โทษว่าที่หนูคิดต่างออกไปเพราะว่ายังเป็นเด็กอยู่ ระวังอะไรมาก็เชื่อไปหมด ก็เสียใจนิดหน่อย แต่ไม่ได้อะไรมาก ที่ทะเลาะกันหนักถึงขั้นร้องไห้เลยคือหลังจากที่หนูไปทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มนักเรียนเลวในกรุงเทพฯ ไม่ได้ทะเลาะกันในทันทีเพราะอยู่คนละที่กัน แต่พอเจอกันเท่านั้นแหละ แม่กับยายโกรธมากขู่จะไล่ออกจากบ้านและไม่ให้กลับไปเรียนที่กรุงเทพฯ”

### **ความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวเกิดได้ในทุกชนชั้น**

ข้อมูลจากการสำรวจชุดที่ 1 พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามการประเมินของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนความคิดเห็นทางการเมือง (Pearson's  $r = .14, p < .001$ ) หมายความว่า ผู้ที่รายงานว่าตนเองมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง มีแนวโน้มจะเห็นด้วยกับประเด็นทางการเมืองในปัจจุบัน 10 ข้อในแบบสอบถาม ซึ่งหมายถึงการมีความคิดแบบเสรีนิยมมากไปด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่พบนี้อ่อนมาก นั่นแปลว่า แม้โดยเฉลี่ยแล้วคนที่สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมีแนวโน้มจะมีความคิดเห็นทางการเมืองไปทางเสรีนิยม แต่ก็ยังมีความหลากหลาย ไม่แน่นอน โดย

บางคน หรือหลายคน อาจมีความคิดอนุรักษ์นิยมก็ได้ และในคนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำซึ่งโดยเฉลี่ยมีแนวโน้มจะอนุรักษ์นิยมก็อาจมีบางคนหรือหลายคนที่เสรีนิยมก็ได้

เมื่อพิจารณาความขัดแย้งในครอบครัวซึ่งมีการวัดเชิงปริมาณในการสำรวจชุดที่ 2 พบว่าสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ขนาดความสัมพันธ์ต่ำมากเช่นกัน ทั้งความสัมพันธ์ที่มีกับความถี่ของความขัดแย้งในประเด็นเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Pearson's  $r(521) = .14, p = .002$ ) และความถี่ความขัดแย้งโดยรวม (Pearson's  $r(525) = .14, p = .001$ ) หมายความว่า แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มาจากสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง โดยเฉลี่ยจะมีแนวโน้มรายงานว่ามีความขัดแย้งกับคนในครอบครัวมากกว่าคนที่สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ แต่ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ต่ำ แนวโน้มนี้จึงไม่ได้ชัดเจนแข็งแรงมาก จึงเป็นไปได้ที่จะพบว่าทั้งคนที่สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำและสูง ต่างมีโอกาสมีความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวได้ทั้งคู่

### **ความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัวเกิดได้ไม่ว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่เป็นอย่างไร**

เดิมทีคณะผู้วิจัยเคยมีสมมติฐานว่าความขัดแย้งในครอบครัวแปรผันตามระดับความเข้มข้นของกิจกรรมทางการเมืองที่คนรุ่นใหม่เข้าร่วม แต่ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมกิจกรรมหลายหลายรูปแบบ กลับพบว่า ไม่ว่าคนรุ่นใหม่ในครอบครัวจะเข้าร่วมกิจกรรมแบบใดหรือความถี่เช่นไร ก็ไม่มีผลต่อการเกิดขึ้นหรือระดับความรุนแรงของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น ในหลายกรณี เพียงแค่แสดงออกหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือการชุมนุมก็อาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้ ดังจะเห็นว่ารูปแบบกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้ ต่างทำให้สมาชิกในครอบครัวรุ่นพ่อแม่กังวลในระดับใดระดับหนึ่ง แม้ว่าระดับความเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองจะสูงหรือต่ำก็ตาม

การเป็นแกนนำเข้มข้น เช่น A41 กล่าวว่ตั้งแต่ก่อนที่เขาจะเริ่มทำกิจกรรมทางการเมือง พ่อแม่ของเขา ก็มีความกังวลมากอยู่แล้วว่าเขาจะมีส่วนร่วมเคลื่อนไหว “แม่ผมรู้ว่าผมอยากเรียนรัฐศาสตร์ ซึ่งเขาก็ไม่ห้าม แต่พยายามกีดกันไม่ให้ไปเรียนรามฯ เพราะกลัวว่าจะไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการเคลื่อนไหวโดยตรง” แต่ท้ายที่สุด แม้จะไม่ได้ไปเรียนต่อที่ราม แต่ A41 ก็เคลื่อนไหวเป็นแกนนำอยู่ดีเมื่ออยู่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ช่วงแรกเขาจึงพยายามปิดข่าวไม่ให้ครอบครัวรู้ว่าเขาทำกิจกรรม อย่างไรก็ตาม ท้ายที่สุด ครอบครัวก็ทราบเรื่อง และเกิดเป็นความขัดแย้งกับ “แม่ผมไม่เห็นด้วยมาก ๆ แต่ก็ยังพอมีไหว

พริบช่วยผม ตอนตำรวจมาบุกบ้านก็ถามก่อนว่าเค้ามีหมายอะไรมาไหมบ้างไหม แต่พ่อโกรธสุดๆ พยายามเตือนและขู่หลายอย่าง คำขู่ใหญ่สุดคือจะตัดพ่อลูกกันถ้าผมไปมีอบที่กรุงเทพฯ แต่สุดท้ายผมก็แอบไปอยู่ดี”

*การจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์อื่นๆ ที่สื่อถึงการเมืองทางอ้อม* การแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่การปราศรัย หรือการจัดการประท้วงโดยตรง ครอบครัวยังกังวลเรื่องการเมืองกับการชุมนุมอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามสบายใจ ยกตัวอย่างเช่น A02 “หนูเป็นนักกิจกรรมที่ไม่ใช่ระดับแกนนำ เคลื่อนไหวผ่าน performance arts เป็นหลัก แต่พอกับแม่ก็ยังไม่ค่อยเห็นด้วยให้เคลื่อนไหวอยู่ดี มีครั้งหนึ่งที่เค้าขับรถผ่านมาตอนหนู perform พอดี เค้าก็บอกว่าเดี๋ยวถึงบ้านแล้วต้องคุยกันหน่อย ก็กลับมาเคลียร์กันที่บ้าน”

*การทำงานเชิงวิชาการ* เช่น A10 และ A11 กล่าวว่า ครอบครัวของพวกเขาห้ามการไปร่วมชุมนุมในช่วงปี 2563-2564 แต่ยังอนุญาตให้ทำหนังสือประวัติศาสตร์การเคลื่อนไหวของคนเดือนตุลาฯ ซึ่งเกี่ยวข้องมาถึงการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ที่พวกเขา กำลังทำอยู่ อย่างไรก็ตาม แม้จะอนุญาตแต่ก็มีน้ำเสียงหรือวาระซ่อนเร้นที่ไม่ได้ยากให้ทำเต็มที่ “ครอบครัวผมไม่ได้ห้ามเรื่องการทำหนังสือคนเดือนตุลาฯ แต่บ่นทอนมากเพราะพ่อมักจะถามเสมอว่าจะทำไปทำไม จะพิมพ์กับสำนักพิมพ์อะไร”

*กิจกรรมการเมืองภายในโรงเรียน* ขณะที่การทำกิจกรรม แม้จะอยู่ภายในโรงเรียนและเป็นประเด็นเฉพาะของนักเรียนเท่านั้น ครอบครัวของ A21 ซึ่งมีประสบการณ์ในสถานการณ์ทางการเมืองที่อันตรายก็ยังไม่อยากให้ทำต่อ “พวกผมเริ่มทำมีอบกัน ทำแฟลชม็อบกันในประเด็นเฉพาะเรียกกรองเพื่อสิทธินักเรียน และทำในเชิงสัญลักษณ์กันมาโดยตลอด ตอนแรกที่บ้านยังไม่รู้ แต่พอเริ่มรู้ พ่อก็ออกมาเบรกว่าอย่าไปทำเลย อิงจากประสบการณ์ยุคสงครามเย็นของพ่อ เขากลัวว่าเรากำลังถูกใครชักจูงหรือครอบงำให้มาทำหรือเปล่า”

*ผู้เข้าร่วมการชุมนุมทั่วไป* การเป็นผู้เข้าร่วมแนวหลังธรรมดาในการชุมนุม ก็ยังถูกห้ามจากครอบครัว โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีความคิดทางการเมืองตรงกันข้าม ดังเช่น A09 เขาระบุว่าพ่อและแม่เป็นอนุรักษนิยมมักจะห้ามปรามไม่ให้เขาไปร่วมการชุมนุม ถึงแม้ท้ายที่สุดจะไม่สามารถทำอะไรได้ก็ตาม “พ่อแม่ผมปรามๆ เจ็บๆ ไม่ถึงกับข่มขู่ตัดเงิน ไล่ออกจากบ้าน เพราะรู้ว่าห้ามอะไรไม่ได้”

*การทำงานหรือมีส่วนร่วมร่วมกับพรรคการเมือง* แม้แต่การทำงานกับพรรคการเมืองในระบบครอบครัวก็ยังกังวลใจ หากเป็นพรรคการเมืองที่ถูกมองว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง ดังเช่นการทำงานกับพรรคก้าวไกลของ A41 “หลังจากมีอบเริ่มซา ผมกลับมาหางานทำที่กระเป๋ ถือเป็นช่วงพัก

ให้ตัวเองด้วย มีช่วงหนึ่งที่ผมไปทำงานอาสาให้กับพรรคก้าวไกลกระบี่ จนเขายื่น offer ให้ทำประจำสาขา จังหวัด ผมเลยเริ่มไปคุยกับแม่ แม่เค้านอกกว่าอยากทำก็ได้นะ แต่แม่ก็บอกตรงๆ ว่าไม่สบายใจ”

ดังนั้น ปัจจัยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางความคิด หรือ มุมมองที่มีต่อการเมืองของผู้ใหญ่จึงอาจมีผลมากกว่า

### **ปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างไม่ไปสู่ความขัดแย้ง**

จากการทำกิจกรรมจินตนาการพลเมืองและสัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวที่ไม่มีความขัดแย้งทางการเมือง งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างทางความคิดทางการเมืองไม่นำไปสู่ความขัดแย้งในครอบครัว ได้แก่ ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจจากผู้ใหญ่ ระยะความห่างทางกายภาพที่คนรุ่นใหม่มีต่อครอบครัว การปิดบังและหลีกเลี่ยงการพูดคุยด้านการเมือง และ ผู้ใหญ่ที่มีความเข้าใจต่อการเมืองบนท้องถนน

#### ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจจากผู้ใหญ่

การมีอิสระทางการเงินและอาชีพการงานที่มั่นคงทำให้คนรุ่นใหม่มีสถานะเท่าเทียมและอำนาจต่อรองกับคนรุ่นผู้ใหญ่ เช่น ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ A21 นักกิจกรรมนักเรียนเคลื่อนไหวในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งกล่าวว่าเขาทะเลาะกับพ่อจนถึงกับต้องยอมออกจากบ้าน เพื่อไม่ให้มีการพูดคุยถกเถียงต่ออย่างไรก็ตาม สถานการณ์และความสัมพันธ์กับครอบครัวดีขึ้นมาก เมื่อเขาไม่ต้องพึ่งพาทางการเงินจากครอบครัวมากเท่าแต่ก่อนแล้ว “หลังผมหาเงินเองได้ พ่อแม่ก็ปล่อยอิสระกว่าเดิมมาก โดยเฉพาะเรื่องการเมืองก็ปล่อยมาก” ขณะเดียวกันข้อมูลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม “จินตนาการพลเมือง” ก็พบแนวโน้มในทางเดียวกัน คือ ข้อสรุปที่ได้จากกิจกรรมที่ว่าคนรุ่น Z เป็นรุ่นที่มีอำนาจต่อรองน้อยที่สุดในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรุ่นอื่น จะกลายเป็นข้อยกเว้นไปเมื่อคนรุ่น Z นั้น มีสถานะทางการเงินที่มั่นคงมาก ดังจะเห็นว่า ในครอบครัวที่คนรุ่น Z มีบทบาทสูงสุดและถกเถียงกับรุ่นอื่นในครอบครัวได้ รุ่น Z คนนั้นรับช่วงต่อธุรกิจจากที่บ้าน หรือในแง่หนึ่งก็คือสามารถหารายได้ด้วยตัวเองได้ และเป็นรุ่น Z ที่มีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดด้วย (50,001 บาทขึ้นไป)

### ระยะความห่างทางกายภาพที่คนรุ่นใหม่มีต่อครอบครัว

การอยู่อาศัยคนละพื้นที่ทำให้ผู้ใหญ่ไม่ทราบถึงความคิดและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในครอบครัว โดยเฉพาะหากคนรุ่นใหม่ไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่รับรู้ ดังจะเห็นว่าข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านกล่าวว่าครอบครัวพยายามจะห้ามไม่ให้ไปเข้าร่วมการชุมนุม แต่ไม่สำเร็จ เพราะอาศัยอยู่คนละพื้นที่กัน<sup>10</sup> ครอบครัวจึงทำได้มากที่สุดคือการส่งข้อความบอกเท่านั้น ท้ายที่สุดเมื่อไม่สามารถขัดขวางคนรุ่นใหม่ในครอบครัวไม่ให้ไปร่วมชุมนุมได้ คนรุ่นผู้ใหญ่จึงปรับเปลี่ยนมาเป็นการติดตามและขอให้บอกจะไปชุมนุมหรือไม่และไปสถานที่ใด เป็นต้น เช่น A31 “พ่อแม่หนูรู้ว่าไปมีอบนะ แต่ห้ามอะไรไม่ได้เพราะอยู่กันคนละที่ ช่วงแรกๆ เขาส่งข้อความมาบอกว่าอย่าไปนะ แต่หลังๆ ก็ปล่อย บอกแค่ให้ส่งมาบอกบ้างว่าไปที่ไหน”

### การปิดบังและหลีกเลี่ยงการพูดคุยด้านการเมือง

การปิดบังการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและหลีกเลี่ยงการพูดคุยเรื่องการเมือง เป็นรูปแบบที่คนรุ่นใหม่ใช้ในการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในครอบครัว เช่น A06 กล่าวว่าภายหลังทะเลาะกับแม่อย่างหนัก เขาจึงเลือกปิดบังการไปร่วมทำกิจกรรม และพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ตัวเองไปอยู่บนพื้นที่สื่อ เช่น การไม่ขึ้นปราศรัยใหญ่ในกรุงเทพมหานคร หรือกรณีของ A41 ซึ่งเขาทะเลาะกับพ่อในระดับที่พ่อยืนยันคำขาดว่าจะตัดความสัมพันธ์กับเขา หากเขาไปร่วมการเคลื่อนไหวในกรุงเทพมหานคร ซึ่งก็ไม่สามารถขัดขวางเขาได้ เขาเลือกที่จะไม่บอกและแอบไปเข้าร่วมอย่างเงียบๆ

### ผู้ใหญ่ที่มีความเข้าใจต่อการเมืองบนท้องถนน

ครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์และมีความเข้าใจการเมืองบนท้องถนนหรือการเมืองมวลชน มีแนวโน้มที่จะไม่มีความขัดแย้งกับคนรุ่นใหม่ในครอบครัวที่ต้องการแสดงออกและมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้เห็นกรณีตัวอย่างของหลายครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ที่เป็นนักกิจกรรมทางการเมือง เล่นการเมืองในพื้นที่ หรือเป็นอดีตนักกิจกรรมเสื้อแดงมาก่อน เช่น ในครอบครัวที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น หรือประกอบอาชีพที่เข้าใจการเมืองในพื้นที่และคิดว่าจัดการควบคุมได้ เช่น ตำรวจ<sup>11</sup> แม้จะมีการทะเลาะกันอยู่บ้างระหว่างการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ แต่ในกรณีเหล่านี้ การทะเลาะจะไม่ยกระดับไปสู่ความขัดแย้ง เช่น A07 ซึ่งมีพ่อเป็นตำรวจในพื้นที่และมีความคิดสนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดงมาก่อนหน้านั้นด้วย “ตอนหนูไปจัดมีอบที่ราชบุรี เคยโดนตำรวจตามตั้งแต่ช่วงประชุมวางแผนงานเลยด้วยซ้ำ พ่อกับลุงโกรธๆ งอนๆ นิดนึง เพราะรู้ว่าจากเอกสารลับของตำรวจว่าจะมีการจัดงาน สุดท้ายพ่อก็ยอมให้จัดภายในมีอบวันนั้นมีเด็กคนอื่น ๆ โดนหมายเรียกประมาณ 5 คน แต่หนูไม่โดนด้วย น่าจะเพราะไม่ได้ออก

หน้าเต็มที บวกกับพ่อน่าจะช่วยคุย” หรือในกรณีของครอบครัวเสื้อแดงที่เปิดใจคุยกับลูกหลานเรื่องการเมือง มาตลอดอยู่แล้ว ก็มักจะไม่วางใจในการไปร่วมชุมนุม และไม่มีความขัดแย้งกันในครอบครัว<sup>12</sup> หลายครอบครัวพยายามร้องขอให้ลูกหลานแบ่งปันข้อมูลข่าวสารชุดใหม่ๆ ให้แก่พวกเขาด้วยซ้ำ เช่น A51 “ครอบครัวหนูเป็นเสื้อแดงอยู่แล้ว คุยการเมืองกันแบบเปิดใจมาก ถกกันเรื่องนโยบาย ก็เลยไม่เคยมีความขัดแย้งกัน พ่อแม่หนูเค้าไม่ค่อยรู้เรื่องนโยบาย เค้าก็อยากให้เราเล่าให้เค้าฟังมากขึ้น”

## บทสรุปส่งท้าย

ความขัดแย้งระหว่างรุ่นที่ปะทุขึ้นมาในสังคมไทยในช่วงทศวรรษที่ 2560 มีลักษณะเป็นความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น ซึ่งคนต่างรุ่นโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่อนุรักษนิยม-รุ่น B และคนรุ่นใหม่เสรีนิยมรุ่น Z ปะทะ ขัดแย้ง ทำทลายกันอย่างเข้มข้นในปริบททางการเมืองสองระดับในเวลาเดียวกัน การต่อสู้กันอย่างเข้มข้นระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นใหม่ในปริบทมหภาคทางการเมือง (Macro political sphere) ตั้งแต่หลังการรัฐประหารในปี 2557 ซึ่งนักศึกษารุ่นอายุน้อยกลายมาเป็นพลังทางการเมืองเพียงหนึ่งเดียวที่ยังคงท้าทายรัฐบาลคณะรัฐประหาร โดยไม่ถูกกดปราบอย่างเข้มข้น การก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ที่มุ่งหาเสียงและเป็นตัวแทนคนรุ่นใหม่ และการเคลื่อนไหวประท้วงอย่างกว้างขวางของขบวนการเคลื่อนไหวมวลชนคนรุ่นใหม่ ทำให้คนรุ่นอายุน้อยปะทะ ทำทลายกับชนชั้นอนุรักษนิยมที่ประกอบไปด้วยคนรุ่นอายุมากอย่างจริงจัง เปลี่ยนแปลงลักษณะคู่ขัดแย้งทางการเมืองไทยระดับชาติจากทศวรรษก่อนหน้าที่เคยเป็นความขัดแย้งระหว่างขั้วอุดมการณ์ทางการเมืองและชนชั้น ไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรุ่น ขณะที่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นในปริบทจุลภาคทางการเมือง (Micro political sphere) ก็ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นใหม่ในปริบทระดับมหภาคมาก การต่อสู้ ทำทลายระหว่างสมาชิกต่างรุ่นขยายตัวไปสู่พื้นที่สถาบันทางสังคมรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สถานศึกษา ที่ทำงาน ต่างฝ่ายต่างสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองระดับประเทศของคนรุ่นตัวเอง ซึ่งยากต่อการปรับตัวเข้าหาและทำความเข้าใจกันและกันในระยะสั้น

<sup>1</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A15 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

<sup>2</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A02 6 มกราคม 2567 แพรวา (ออนไลน์); A09 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A10 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A11 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A21 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A30 18 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; A41 27 กุมภาพันธ์ 2567 กระบี่



---

<sup>3</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A01 6 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A03 7 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A28 13 กุมภาพันธ์ 2567 มหาสารคาม; A36 20 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่

<sup>4</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A04 8 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A21 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

<sup>5</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A03 7 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A21 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A32 19 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่

<sup>6</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A57 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่นช

<sup>7</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A31 18 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; A42 29 กุมภาพันธ์ 2567 พัทลุง; A25 13 กุมภาพันธ์ 2567 มหาสารคาม

<sup>8</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A83 12 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A84 12 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

<sup>9</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A03 7 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A21 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A41 27 กุมภาพันธ์ 2567 กระบี่

<sup>10</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A08 10 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A31 18 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่; A41 27 กุมภาพันธ์ 2567 กระบี่

<sup>11</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A02 6 มกราคม 2567 แพร่ฯ (ออนไลน์); A03 7 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A39 26 กุมภาพันธ์ 2567 กระบี่

<sup>12</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A51 11 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น; A27 13 กุมภาพันธ์ 2567 มหาสารคาม; A35 19 กุมภาพันธ์ 2567 เชียงใหม่

## บทที่ 6

## การคลี่คลายตัวของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น: ชั่วคราว หรือ ถาวร

คำถามการวิจัย	ประเด็นอภิปรายสำคัญ
<p>อะไรคือทางออกและทางเลือกในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง “รุ่น” ของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในระดับครอบครัว</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความขัดแย้งระหว่างรุ่นยุติลงชั่วคราวหลังการเคลื่อนไหวปี 2563-2564 จบลง เพราะปัจจัยกระตุ้นเฉพาะหน้าที่ทำให้ความขัดแย้งระหว่างรุ่นยกระดับรุนแรงหายไปหรือมีอิทธิพลน้อยลง <ul style="list-style-type: none"> <li>○ การชุมนุมประท้วงรายวันยุติลง แกนนำการเคลื่อนไหวประท้วงหันไปใช้เครื่องมือสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองรูปแบบอื่น ส่งผลให้ความขัดแย้งระหว่างรุ่นเฉพาะหน้าซึ่งเกิดจากการเข้าร่วมการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ ยุติลงชั่วคราว</li> <li>○ ความจำเป็นต้องร่วมมือในการเลือกตั้ง ทำให้ปัจจัยเรื่อง “รุ่น” มีอิทธิพลลดลงในการระดมการสนับสนุนทางการเมือง <ul style="list-style-type: none"> <li>■ คนรุ่นใหม่อนุรักษ์นิยมสุดขั้วเลือกพรรคก้าวไกลทางยุทธศาสตร์ แม้จะยังไม่ไว้วางใจพรรคก้าวไกล แต่ไม่สามารถพึ่งพาพรรคอนุรักษ์นิยมในการเอาชนะพรรคเพื่อไทยได้</li> <li>■ พรรคก้าวไกลและมวลชนคนรุ่นใหม่ เห็นถึงข้อจำกัดในการระดมการสนับสนุนเฉพาะรุ่นต่อชัยชนะในการเลือกตั้ง และเริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการหาเสียงและนโยบายที่มุ่งเน้นฐานเสียงข้ามรุ่นมากขึ้น</li> </ul> </li> </ul> </li> <li>● โครงสร้างทางสังคมแบบลำดับชั้นที่ผู้อาวุโสมีอำนาจมากกว่าคนรุ่นอายุน้อย ยังคงดำรงอยู่ แต่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างรุ่นซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์การปะทะขัดแย้งกันอย่างรุนแรงของคนทั้งสองรุ่นในช่วงก่อนหน้า กำลังเริ่มต้นกระบวนการและนำไปสู่ทิศทางที่ดีมากขึ้นในการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ภายใน</li> </ul>

	<p>ครอบครัวของสมาชิกต่างรุ่นให้มีความเท่าเทียมกัน เกิดเป็นการสมานฉันท์ระหว่างคนต่างรุ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>○ การตกผลึกและยอมรับถึงข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ โดยคนรุ่นใหญ่อนุรักษ์นิยม พวกเขาเห็นว่าข้อเรียกร้องหลายประการของคนรุ่นใหม่เป็นสิ่งเดียวกันกับที่พวกเขาพร้อมเรียกร้องเคลื่อนไหวมาแล้วในทศวรรษก่อนหน้า</li> <li>○ ความต้องการให้ประเทศพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดี เป็นความต้องการที่ตัดข้ามความเป็นรุ่น</li> <li>○ การชุมนุมประท้วงบนท้องถนน ซึ่งคนรุ่นใหญ่ต่อต้านคัดค้านในช่วงการเคลื่อนไหวปี 2563-2564 ก็เป็นเครื่องมือที่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ไม่คิดจะใช้ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในระยะยาว</li> <li>○ คนรุ่นใหญ่ยอมรับและชื่นชมความสามารถในการระดมการสนับสนุนทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ทั้งในแง่ของการออกแบบปฏิบัติการทางการเมือง การคิดค้นนโยบาย การใช้ตรรกะเหตุผลอธิบายความคิดทางการเมืองที่พวกเขาสนับสนุนอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญคือการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมผ่านชัยชนะในระบบเลือกตั้ง</li> </ul>
--	--

แม้ว่าการชุมนุมประท้วงของขบวนการคนรุ่นใหม่จะยุติลงในช่วงปลายปี 2564 แต่คำถามเรื่องสถานะความขัดแย้งระหว่าง “รุ่น” ที่เคยดำรงอยู่อย่างเข้มข้นก่อนหน้านี้ยุติลงไปด้วยหรือไม่ หรือมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ในภาพรวม งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า การเผชิญหน้าและปะทะกันระหว่างรุ่นดูเหมือนจะเบาบางลง และในหลายกรณีเหมือนจะเป็นภาพความร่วมมือระหว่างรุ่นโดยเฉพาะจากผลการเลือกตั้งในปี 2566 ที่คนรุ่นอื่นๆ หันมาเลือกพรรคก้าวไกลซึ่งมีภาพลักษณ์เป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อมองลงไปจากรายละเอียด การยุติลงของการเผชิญหน้าและปะทะเป็นเพียงการสมานฉันท์ชั่วคราว โดยเฉพาะระหว่างคนรุ่นใหม่ฝ่ายเสรีนิยมและคนรุ่นใหญ่อนุรักษนิยมสุดขั้ว การเผชิญหน้าระหว่างรุ่นยุติลงชั่วคราวเนื่องจากปัจจัยกระตุ้นเฉพาะหน้าอย่างการชุมนุมประท้วงหรือการใช้ “รุ่น” เป็นเครื่องมือทางการเมืองของชนชั้นนำ พรรคการเมือง และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมลดน้อยลง ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมแห่งความเหลื่อมล้ำระหว่างรุ่นยังคงมีอยู่ ข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ที่มีอำนาจน้อยกว่ายังไม่ได้รับแก้ไข การสมานฉันท์ทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งโดยเฉพาะกับคนรุ่นใหญ่อนุรักษนิยมเป็นเพียงการร่วมมือระยะสั้นในฐานะ “ยุทธศาสตร์” เพื่อป้องกันปรามการกลับมาของพรรคเพื่อไทย ขณะเดียวกัน ในอีกหลายกรณี การสมานฉันท์ระหว่างรุ่นค่อยๆ พัฒนาตัวขึ้นผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่าง “รุ่น” การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันของคนรุ่นใหม่ทั้งในการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างผ่านขบวนการเคลื่อนไหวมวลชนและพรรคการเมือง ทำให้คนรุ่นใหญ่ได้รู้จักความคิด ความต้องการ และความสามารถของคนรุ่นใหม่ ที่ไปไกลกว่าภาพจำแบบเหมารวมภายใต้กรอบ “ผู้ใหญ่ฉลาดกว่า” จากกรณีศึกษาในระดับครอบครัว งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าการยอมรับคนรุ่นใหม่ในกลุ่มคนรุ่นอายุมากกว่าโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่น X และ Y ที่ไม่ใช่อนุรักษนิยมสุดขั้ว มีผลต่อการปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจในครอบครัวที่เท่าเทียมกันมากขึ้น

### การคลี่คลายตัวชั่วคราวของความขัดแย้งระหว่างรุ่น

แม้ว่าหลังการชุมนุมยุติลง การปะทะกันระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่จะดูเหมือนเบาบางลงและเห็นการหันมาร่วมมือกันโดยเฉพาะในการเลือกตั้งในปี 2566 แต่งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า สถานการณ์ข้างต้นเป็นเพียงสถานการณ์ชั่วคราว การเผชิญหน้าระหว่างรุ่นยุติลงเนื่องจากเงื่อนไขกระตุ้นเฉพาะหน้ายุติลงชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการยุติลงของการชุมนุมรายวันที่ทำให้คนรุ่นผู้ใหญ่ไม่อาจจะเห็นด้วยหรือไม่กับการชุมนุมก็ยอมไม่ได้ที่ถูกละเลยในครอบครัวจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมทางการเมืองที่ดูเหมือนจะมีอันตราย และการยุติการใช้ประเด็นเรื่อง “รุ่น” เป็นประเด็นในการระดมการสนับสนุนและสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง และ

ทำลายความชอบธรรมของฝ่ายตรงข้ามอย่างชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษนิยม พรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้า และ ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในทางตรงกันข้าม ทุกฝ่ายต่างพยายามปรับภาพลักษณ์ใหม่ให้เป็นมิตร และให้ความสำคัญกับฐานสนับสนุนจากรุ่นอื่นๆ มากขึ้น นอกจากนี้ การที่คนรุ่นอายุมากที่เป็นฝ่าย อนุรักษนิยมหันไปเลือกพรรคก้าวไกลก็เป็นเพียงการร่วมมือระยะสั้นเพื่อป้องกันไม่ให้พรรคไทยรักไทย กลับมามีอำนาจอีกครั้ง

### **การยุติลงของการชุมนุมรายวัน**

ช่วงที่การชุมนุมบนท้องถนนเติบโตและขยายตัว เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงเนื่องจากคนทุกรุ่น ต่างเข้าไปเกาะเกี่ยวตัวเองกับความขัดแย้งในทั้ง 2 ระดับ ทั้งในระดับชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษนิยมสูงวัยกับ แกนนำพรรคการเมืองและขบวนการทางสังคมของคนรุ่นใหม่ และในระดับภายในครอบครัว ดังนั้น การ แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมืองของแต่ละรุ่น ตลอดจนการถกเถียงและการปะทะกันระหว่างรุ่นจึงเกิดขึ้นใน ทุกพื้นที่ทั้งบนท้องถนน บัตรเลือกตั้ง รัฐสภา พื้นที่สื่อไม่ว่าจะเป็นกระแสหลักหรือกระแสรอง ผลทำให้การ เผชิญหน้าของสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องหลบเลี่ยงได้ยาก และไม่มีพื้นที่เหลือพอสำหรับการ ประนีประนอม

เมื่อการชุมนุมยุติลงในปี 2564 เงื่อนไขเฉพาะหน้าที่ทำให้ความแตกต่างและขัดแย้งระหว่างรุ่น กลายเป็นการปะทะจึงหายไปด้วย เบื้องต้นเมื่อลูกหลานในบ้านไม่ต้องไปชุมนุมทางการเมืองและการ เผชิญหน้าระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่รัฐยุติลง ตามด้วยคดีความต่างๆ ที่คนรุ่นใหม่หลายคนถูกฟ้องร้อง ในช่วงการชุมนุมเริ่มถูกยกฟ้อง การปะทะอย่างหนักหน่วงระหว่างมวลชนคนรุ่นใหม่และมวลชนฝ่าย อนุรักษนิยมและกลไกของรัฐก็เบาบางลง ทั้งหมดทำให้ความกังวลใจและความกลัวต่อความปลอดภัยของ ผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นปีกอนุรักษนิยมหรือเสรีนิยมลดลงตามไปด้วย ในช่วงเวลานี้ การเผชิญหน้าในการ หยุด ห้าม หรือขัดขวางการแสดงออกทางการเมืองที่มีกับลูกหลานในบ้านจึงลงน้อยลง จนกลายเป็นเงื่อนไข เบื้องต้นที่ทำให้ความสัมพันธ์แบบเป็นมิตรซึ่งเป็นชุดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแบบพึ่งพาอาศัยต่อกัน กลับมา สถานการณ์นี้เองเป็นจุดสำคัญของการเริ่มต้นสมานฉันท์และประสานรอยร้าวที่เคยมีก่อนหน้านั้น

หลังการชุมนุมยุติลง เรายังได้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงออกทางการเมืองของ คนรุ่นใหม่ในระยะยาวจากการชุมนุมประท้วงไปสู่การเมืองในรัฐสภา การผลักดันนโยบายสาธารณะ และ กิจกรรมทางการเมืองที่ดูเหมือนไม่ใช่การเมือง สิ่งนี้ยังทำให้การเผชิญหน้ากันภายใต้เงื่อนไขการชุมนุม

ประท้วงไม่กลับมาในระยะสั้น และเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวพัฒนาชุดความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกันได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาทั้งเชิงโครงสร้างในครอบครัวและปัญหาต่างๆ ที่คนรุ่นใหม่เคยเรียกร้องยังคงดำเนินต่อไป แม้การชุมนุมจะยุติลง แต่คนรุ่นใหม่ยังคงผลักดันประเด็นทางการเมืองและสังคมของพวกเขาต่อไปในรูปแบบอื่นๆ ที่อาจกลับมากลายเป็นประเด็นความขัดแย้งได้ในอนาคต

แกนนำ: ยุติการชุมนุม แต่เน้นการเมืองสภา นโยบาย และกิจกรรมการเมืองที่ไม่เป็นการเมือง

หลังการปะทะระหว่างผู้ชุมนุมทะเลาะแก๊สและเจ้าหน้าที่รัฐยาวนานกว่า 3 เดือนในช่วงปลายปี 2564 การชุมนุมของคนรุ่นใหม่ก็ยุติลง จากการสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำการเคลื่อนไหวและผู้สนับสนุนที่ค่อนข้างตื่นตัวพบว่า แม้การชุมนุมจะยุติลง แต่กิจกรรมทางการเมืองยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพียงแต่เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการชุมนุมใหญ่ สู่กิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ คนรุ่นใหม่ในครอบครัวจึงเริ่มคลายความกังวลต่อการกลับไปชุมนุมของสมาชิกในครอบครัว ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใหม่ๆ ดูเหมือนจะอันตรายน้อยลง

เหตุผลหลักที่แกนนำถอยจากการจัดการชุมนุมประท้วงทางการเมืองมีอยู่ด้วยการหลายประการ แกนนำจำนวนมากอ่อนล้าและเหนื่อยอ่อนจากการชุมนุมมายาวนานเกือบ 2 ปี A28 และ A29 นักกิจกรรมซึ่งทำงานกับองค์กรรูปแบบอื่นๆ นอกจากการจัดชุมนุมตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “มีอบมันถอยลง ตัวพวกผมเองไม่ได้รู้สึก burn out อะไรเพราะมีกิจกรรมทำอยู่แล้ว แต่นักกิจกรรมคนอื่นๆ เราเห็นชัดว่าเขาเหนื่อยและเริ่มเบื่อ พวกผมเลยพยายามไป recruit นักกิจกรรมที่โตขึ้นมาจากมีอบให้มาเคลื่อนไหวทำอะไรต่อในองค์กรแบบอื่นๆ”

นอกจากนี้ บทเรียนและการประเมินสถานการณ์ทางการเมืองยังบอกพวกเขาว่า การประท้วงในจังหวัดทางการเมืองที่ยังไม่สงบไม่มีประสิทธิภาพและไม่คุ้มค่า ทั้งในการระดมมวลชนและในการกดดันฝ่ายอนุรักษ์นิยม เช่นที่ A37 และ A38 กล่าวไว้ว่า “หลังมีอบถดถอย เราก็ประเมินกันอยู่ห่างๆ จะจัดมีอบอะไรกันยังไงต่อดี คนในกลุ่ม Organize ก็ค่อยๆ ลดลงเหมือนกัน หลัง 64 ช่วงที่จัดมีอบลดยกระทางไล่ประท้วง ที่สุราษฎร์ธานีชัดเจนนเลย ว่าคนน้อย มีแค่พวกเรา organizer ประมาณ 4-5 คน แต่ตำรวจที่มาสังเกตรณีนี้อีก 20 เหตุผลที่จัดในครั้งนี้ก็เพราะอยากให้มวลชนเห็นว่ามันยังมีอะไรเคลื่อนไหว”

แกนนำการเคลื่อนไหวจำนวนมากมีความเข้าใจในกระแสการเคลื่อนไหวเป็นอย่างดี พวกเขาเข้าใจว่าการเคลื่อนไหวมีจุดสูงสุดและจุดต่ำสุด ทำให้การเปลี่ยนแปลงไปทำงานรูปแบบอื่นๆ เป็นสิ่งที่ปกติและต้องทำอยู่แล้ว ไม่ได้ผิดหวังอะไร<sup>1</sup> A32 กล่าวไว้ว่า “ไม่รู้สิคิดว่าเราแพ้แล้ว เราเข้าใจกระแสของมีอบมันมีพุ่ง

พรวด ในฐานะนักกิจกรรมเข้าใจการขึ้นลงของมีอบ" เช่นเดียวกันกับ A06 ที่หันไปทำงานในระบบการเมืองทางการเมืองมหาวิทยาลัยและการเมืองระดับชาติ “หลังทะเลอุกภัยจบ ผมไม่เคยหมดหวัง รู้สึกว่าบริบทการต่อสู้ต้องเปลี่ยนแปลงไป คือต้องหันเหไปสู่การเมืองเลือกตั้ง ผมเริ่มหยุดการทำมีอบตั้งแต่ต้นปี 64 แล้ว หันมาทำงานองค์กรในมหาวิทยาลัยกับเริ่มทำงานทางความคิดกับ Common School คณะก้าวหน้า”

ที่สำคัญแกนนำหลักจำนวนมากถูก คุกคาม ดำเนินคดี คุมขัง หรือถูกควบคุมโดยรัฐผ่านช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมบ้าน การติดกัก EM ทำให้ไม่สามารถจัดการชุมนุมทางการเมืองได้ (ตารางที่ 6T-01) ผู้ให้สัมภาษณ์อย่าง A12 ก็เป็นหนึ่งในนั้น “หลังจากโดนคดีคาร์มีอบ หนักๆ เริ่มๆ ลดบทบาทลง ย้ายมาทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย เลยต้องมาโฟกัสกับการทำงานหาเงินจริงจัง คู่ไปกับการต่อสู้คดี ที่ทำได้ตอนนี้ก็คือติดตามการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ ช่วยไลค์ช่วยแชร์ มีน้อยมากที่ไปร่วมเป็นเบื้องหลัง เป็นประเด็นที่ตัวเองสนใจจริงๆ คือ งานไพรด์ที่กรุงเทพฯ”

ตารางที่ 6T-01: ตัวอย่างแกนนำที่ถูกดำเนินคดี

รายชื่อแกนนำ	จำนวนคดีและตัวอย่างคดีที่ถูกฟ้อง	ที่มาข้อมูล <sup>2</sup>
อานนท์ น้าภา (ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน)	อย่างน้อย 20 คดี (14 คดีเป็นคดีตาม ม.112)	(ประชาไท, 2566d)
พิธีรัฐ ชีวารักษ์ (เพนกวิน, แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม)	เฉพาะคดีตาม ม.112 อย่างน้อย 24 คดี	(ประชาไท, 2566d)
ปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล (รุ้ง, แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม)	เฉพาะคดีตาม ม.112 อย่างน้อย 9 คดี	(Chetpayark, 2564)
ทัตเทพ เรื่องประไพกิจเสรี (ฟอร์ด, เยาวชนปลดแอก)	อย่างน้อย 7 คดี เช่น ม.116 และม.112	(BBC Thai, 2563b; ไทยรัฐ, 2563a)

ภาคภูมิใจ สิงห์พรม (เจมส์, เยาวชนปลด แอก)	อย่างน้อย 7 คดี เช่น ม.116 และม.112	(BBC Thai, 2563b; ไทยรัฐ, 2563a)
จุฑาทิพย์ ศิริขันธ์ (อ้าว, แนวร่วม ธรรมศาสตร์และการ ชุมนุม)	ไม่รู้จำนวนแน่ชัด ตัวอย่างคดีเช่น พรก. ฉุกเฉิน ม.116 และม.112	(112story, n.d.)
ตะวัน ต้วตูลานนท์ (ทะลุวัง)	อย่างน้อย 5 คดี เช่น ม.116 ม.112 และ ขัดขวางเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติตามหน้าที่	(ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิ มนุษยชน, 2565)
บั้ง เนติพร (ทะลุวัง)	อย่างน้อย 3 คดี (2 คดีเป็นคดีตาม ม.112)	(Sanook, 2566a)
หยก (ทะลุวัง)	อย่างน้อย 2 คดี เช่น ม.112 และคดีละเมิด อำนาจศาล	(ทศพล ชัยสัมฤทธิ์ผล, 2566b; มติชน, 2567)
จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา (ไผ่, ดาวดิน)	อย่างน้อย 12 คดี เช่น ม.112 พรก.ฉุกเฉิน และพรบ.ชุมนุมสาธารณะ	(PPTV, 2563; THE STANDARD, 2563)
ภาณุพงษ์ จาดนอก (ไมค์, คณะราษฎร 2563)	เฉพาะคดีตาม ม.112 อย่างน้อย 9 คดี	(ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิ มนุษยชน, 2564b)
ไชยอมร แก้ววิบูลย์ พันธ์ (แอมมี, คณะราษฎร 2563)	อย่างน้อย 3 คดี เช่น ม.112 ร่วมกันวางเพลิง เผารั้วพื้ของผู้อื่น และพรบ.คอมพิวเตอร์	(ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิ มนุษยชน, 2564a)
เบนจา อะปัญญา (แนวร่วมธรรมศาสตร์ และการชุมนุม)	เฉพาะคดีตาม ม.112 อย่างน้อย 8 คดี	(ไทยรัฐ, 2566e)
ธนายุทธ ณ อยุธยา (บ๊อค, ทะลุแก๊ส)	อย่างน้อย 2 คดี คือ ม.116 และมีวัตถุระเบิด ไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย	(THE STANDARD, 2566b)
A12 (กลุ่มเด็ก PRED, สงขลา)	1 คดี พรก.ฉุกเฉิน	ผู้ให้สัมภาษณ์; 4 กรกฎาคม 2566, กรุงเทพฯ



A16 (กลุ่มเยาวชนอุดร-พรรคปฏิวัติมอดินแดง)	อย่างน้อย 1 คดี เช่น พรก.ฉุกเฉิน	ผู้ให้สัมภาษณ์; 11 กรกฎาคม 2566, ขอนแก่น
A21 (แกนนำนักเรียนในขอนแก่น-พรรคปฏิวัติมอดินแดง)	อย่างน้อย 2 คดี เช่น พรบ.ชุมนุม	ผู้ให้สัมภาษณ์; 11 กรกฎาคม 2566, ขอนแก่น
A24 (เสรีมวลชน มมส.)	อย่างน้อย 1 คดี ได้แก่ ม.112	ผู้ให้สัมภาษณ์; 13 กรกฎาคม 2566, มหาสารคาม
A25 (เสรีมวลชน มมส.)	อย่างน้อย 2 คดี เช่น ม.112 และพรก.ฉุกเฉิน	ผู้ให้สัมภาษณ์; 13 กรกฎาคม 2566, มหาสารคาม
A26 (แนวร่วมนิสิต มมส. เพื่อประชาธิปไตย)	อย่างน้อย 1 คดี ได้แก่ พรบ.ธง	ผู้ให้สัมภาษณ์; 13 กรกฎาคม 2566, มหาสารคาม
A32 (ลำพูนปลดแอก)	1 คดี หมิ่นศาล	ผู้ให้สัมภาษณ์; 19 กรกฎาคม 2566, เชียงใหม่
A33 (นักกิจกรรมเคลื่อนไหวหลายกลุ่ม เช่น ทะลุแก๊ส ทะลุฟ้า)	7 คดี (พรก.ฉุกเฉินทั้งหมด)	ผู้ให้สัมภาษณ์; 19 กรกฎาคม 2566, เชียงใหม่
A42 (แกนนำจัดม็อบในพัทลุง)	2 คดี (พรก.ฉุกเฉินคาร์ม็อบและ ม.112)	ผู้ให้สัมภาษณ์; 29 กรกฎาคม 2566, พัทลุง
A76 (พัทลุงปลดแอก)	อย่างน้อย 2 คดี (ม.116 และ ม.112)	ผู้ให้สัมภาษณ์; 29 กรกฎาคม 2566, พัทลุง

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจากรายงานข่าวและข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์โดยคณะผู้วิจัย

ผลที่ตามมาคือแกนนำหันไปริเริ่มและผลักดันกิจกรรมทางการเมืองในช่องทางและรูปแบบอื่นๆ ที่เน้นการรณรงค์และเปลี่ยนแปลงในระยะยาว<sup>3</sup> เช่น

การทำงานกับพรรคการเมืองและงานในรัฐสภา: หลังจากการชุมนุมจบลง นักกิจกรรมการเคลื่อนไหวจำนวนมากเลือกทำงานกับพรรคการเมืองและทำงานในสภา แกนนำส่วนหนึ่งเข้าไปร่วมงานใน

ตำแหน่งต่างๆ กับพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคก้าวไกล เช่น ผู้ช่วย สส.เขต<sup>4</sup> ผู้ช่วย สส.บัญชีรายชื่อ และการทำงานกับพรรคส่วนกลาง<sup>5</sup> ผู้ช่วยหาเสียง<sup>6</sup> เจ้าหน้าที่ประจำของพรรคส่วนกลาง<sup>7</sup> อาสาสมัครในงานด้านต่างๆ<sup>8</sup> และผู้สมัคร สส.เขตของพรรค<sup>9</sup>

การทำงานด้านการผลักดันกฎหมายและนโยบาย: เมื่อการประชุมบนท้องถนนถดถอยลงไป สมาชิกและองค์กรการเคลื่อนไหวหลายกลุ่มก็ปรับเปลี่ยนกิจกรรมของตัวเองมาสู่การผลักดันกฎหมายหรือนโยบาย เช่น กลุ่มนักเรียนเลว โดย A04 กล่าวว่า “ในมุมมองของนักเรียนเลว แก่นและข้อเรียกร้องยังเหมือนเดิม แต่วิธีการค่อนข้างเปลี่ยนไปมาก เราไม่ได้จัดการชุมนุมแล้วแต่หันไปทำงานผลักดัน พรบ.การศึกษา ทำคู่มือเอาตัวรอด และเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารให้ soft ลง”

การหันกลับไปทำกิจกรรมในสถานศึกษา ทำงานรณรงค์ประเด็นทางการเมืองในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย:<sup>10</sup> เช่น A32 นักกิจกรรมนักเรียนและแกนนำการเคลื่อนไหวกลุ่มลำพูนปลดแอก เมื่อมาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ตั้งเป้าหมายรื้อฟื้นกิจกรรมในชมรมประชาธิปไตย ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นชมรมที่เคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมมายาวนานช่วงก่อนหน้านี้ “หลังจากเราโลดแล่นในวงการนักกิจกรรมมา 2-3 ปี ก็รู้ว่าชมรมประชาธิปไตยในมอ แต่รู้ว่าแทบไม่มีสมาชิกเลยเพราะเรียนออนไลน์ เราก็เลยอยากเข้าไปทำ แม้จะตั้งต้นจากศูนย์ใหม่ก็ตาม อยากผลักดันกิจกรรมในมอต่อ ทั้งประเด็นจากองค์กรนักกิจกรรมในกทม.และทำประเด็นในมอด้วย (เช่น พื้นที่สูบบุหรี่ แคมเปญต้านการขออนุญาตชุมนุมของมอ) ตั้งเป้าหมายเครือข่ายชมรมประชาธิปไตย มช. อยากให้มีคนของทุกคณะมาร่วมในชมรม แต่ตอนนี้ยังไม่ถึงเป้า มีอยู่ประมาณ 20 คน ซึ่งคนพวกนี้ active อยู่แล้ว เช่น สนใจอนาธิปไตย (ก็ co กับทะเลก๊ัส) ประเด็นชาติพันธุ์ (ก็ไปบางกลอย) ประเด็นแรงงาน (ก็เป็นคนของสหภาพแรงงานเชียงใหม่) จะมีคนที่ moderate ไม่ได้สนใจประเด็นอะไรเป็นพิเศษที่จะมาช่วยเคลื่อนไหวประเด็นในมอ”

การสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ที่เน้นการสร้างคนรุ่นใหม่ที่ตื่นตัวทางการเมือง:<sup>11</sup> นักกิจกรรมบางส่วนยังพยายามสรรหาแกนนำและสร้างคนรุ่นใหม่ที่เป็นรุ่นน้องของพวกเขาเองให้มีความตื่นตัวทางการเมืองต่อไป พวกเขาพยายามหาพื้นที่ช่องทางในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่แม้จะไม่เกี่ยวกับการเมืองโดยตรงรองรับรุ่นน้องรุ่นใหม่ๆ เช่น A06 กล่าวว่า “ผมมาทำองค์กรนักศึกษาในมหาวิทยาลัยนี้ ก็พยายามแบ่งการทำงานออกเป็นหลายๆ ส่วน ตั้งแต่การจัดกิจกรรมนักศึกษาและการเมืองในมหาวิทยาลัย งานทางความคิด และงานที่จัดมอบโดยเฉพาะ เพราะอยากให้คนหลากหลายมาร่วมกันได้ มีพื้นที่ให้พวกเขา ไม่ได้จำกัดเฉพาะนักกิจกรรมการเคลื่อนไหว เข้าใจว่าทุกคนมีความถนัดแตกต่างกันไป”

การหันไปทำงานกับประเด็นเกี่ยวข้องกับปัญหาในพื้นที่ท้องถิ่นของตนเอง: นักกิจกรรมบางส่วน ซึ่งเคยทำงานประเด็นเฉพาะในพื้นที่กับชาวบ้าน ก็ทำงานเคลื่อนไหวประเด็นเหล่านั้นต่อไป เช่น A30 “หลังมีอบจบ ผมไปช่วยทำประเด็นโรงไฟฟ้าชยะกับชาวบ้านในลำพูนต่อ หลักๆ คือไปช่วยจัดการด้านโซเซียลทำโปสเตอร์ช่วยแชร์” เช่นเดียวกับ A22 “หลังจบการชุมนุม ผมไปทำงานลงพื้นที่กับกลุ่มดาวดินต่อ ก็ถือว่ายังได้ทำอะไรคล้ายๆ เดิม คือ จัดมีอบในประเด็นเฉพาะ เช่น มีอบโรงงานน้ำตาล มีอบต่อต้านประวัตรที่ลงมาดูงานเรื่องน้ำในจังหวัดขอนแก่น มีที่เพิ่มมากขึ้นหน่อยคือการศึกษาดูงาน นำร่องๆ รุ่นใหม่ไปดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน”

การเปิดพื้นที่กิจกรรมใหม่ๆ ที่ดูไม่เป็นการเมืองแต่เป็นการเมือง: เช่น A02 อดีตแกนนำการเคลื่อนไหวด้วยศิลปะในรูปแบบต่างๆ ช่วงการชุมนุม ผันตนเองไปสู่การเป็นผู้ผลิตเหล่าพื้นที่บ้านเพื่อยกระดับการรณรงค์ “สุราปลดแอก” แบบเน้นการปฏิบัติจริง โดยยึดโยงรากเหง้าและประวัติศาสตร์ของบ้านเกิดและต้นตระกูลของเธอในจังหวัดแพร่ที่มีความเกี่ยวข้องกับกบฏเงี้ยว และเริ่มหันมาสนใจการทำเหล่าพื้นที่บ้านที่เป็นวัฒนธรรมที่ตกทอดอย่างยาวนานในชุมชนของเธอ เธอเริ่มผลิตและสร้างแบรนด์เหล่าพื้นที่บ้านของตัวเองในนาม “เหล่ากบฏเงี้ยว หรือ Shan Rebellion”

และหลายคนหันไปประกอบอาชีพใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและสังคม.<sup>12</sup> นักกิจกรรมอีกจำนวนมากต้องหันไปเน้นการหาอาชีพหรือการทำงานเพื่อเลี้ยงดูตนเอง อย่างไรก็ตาม พวกเขาเหล่านั้นไม่ว่าจะได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือสังคมต่อหรือไม่ ต่างก็พยายามเชื่อมโยงตัวเองกับการเมืองหรือหาเวลาว่างไปสนับสนุนการเคลื่อนไหว เช่น A01 นักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวอย่างเข้มข้นในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา และถูกคุกคามจากการเคลื่อนไหวด้วย กล่าวในทำนองที่ว่ายิ่งหลังมีอบจบเห็นคนรอบข้างโดนคดีก็รู้สึกที่ตัวเองไม่สามารถไปทำงานอื่นได้ นอกจากการทำงานอาสาหรืองานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม “หลังจากเรียนจบผมเข้าทำงานที่ศูนย์ทนายเพื่อสิทธิมนุษยชนที่กรุงเทพ ก่อนที่จะลาออกและหันไปทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อช่วยเหลือด้านกฎหมายให้ผู้คนในพื้นที่ภาคใต้ ผมคิดไม่ออกเลยว่าตัวเองจะไปทำอะไรอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องการเมืองสังคมได้” ขณะที่ A12 แกนนำนักเรียน ม.ปลาย ในพื้นที่จังหวัดสงขลาเช่นเดียวกัน เธอไม่มีโอกาสได้ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง แต่ก็พยายามหาช่องทางสนับสนุนขบวนการฯ อยู่ห่างๆ A12 กล่าวว่า “หนูเป็น Hair Stylist กับ Content Creator ให้กับร้านทำผมในกรุงเทพฯ ซึ่งดูไม่เกี่ยวกับการเมืองเลย ก็จริงนะ พยายามคิดว่าเราต้องโฟกัสทำงานหาเงิน เพื่อจะต่อสู้คดีอีก แต่ก็พยายามติดตามข้อมูลข่าวสารบนโลกออนไลน์ และไปช่วยงานในประเด็นที่ตัวเองสนใจอย่าง งาน Pride” ขณะที่บางคนหันไปทำงานสื่อ เช่น A34 กล่าวว่าหลังจากถอย

ห่างออกจากการเคลื่อนไหวไปเป็นผู้ให้คำแนะนำนักกิจกรรมรุ่นใหม่ เขาก็หันมาเริ่มอาชีพใหม่นั้นคือการทำสื่อท้องถิ่น “เราเห็นความสำคัญของสื่อออนไลน์มากขึ้น หลายๆเจ้ากลายเป็นสื่อถึง mainstream แล้วหรือที่ดังๆ จริงในหมู่คนรุ่นใหม่คือประชาไทกับ Voice TV ก็กลายเป็นสื่อหลักของคนรุ่นใหม่ไปจริงๆ เราเลยอยากทำสื่อแบบนี้มาเป็นอีกกระบอกเสียง เลยตั้ง Lanners ขึ้นมา โฟกัสเฉพาะภาคเหนือเราเลย”

หรือกรณีอื่นๆ อย่าง A15 ซึ่งทำงานทางวิชาการจากการเรียนต่อปริญญาเอกและพยายามผลักดันกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเขาแม้จะไม่ใช่แกนนำในการจัดการชุมนุมระหว่างปี 2563-2564 และเพิ่งเริ่มเข้าร่วมการเคลื่อนไหวตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นมาด้วย แต่ก็พยายามสานต่อและทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องแก้ไขปัญหาทางสังคมด้านต่างๆอยู่เรื่อยๆ “เราเข้ามาเรียนปริญญาเอกตอนปี 2565 เลยเริ่มได้ engage กับกลุ่มจัดการประท้วง ไปร่วมเดินขบวนครบรอบเหตุการณ์พฤษภา 2535 ในปี 2565 แต่หลังจากนั้นการชุมนุมมันก็น้อยลงเรื่อยๆ เราก็ไปทำงานอื่นๆ ขับเคลื่อนในระยะยาวแทน ไปเป็นอาสาสมัครทำงานกับพรรคก้าวไกลและจัดทำหลักสูตรเยาวชนก้าวหน้า สร้างเพจที่ทำคอนเทนต์พูดคุย วิเคราะห์ปัญหาสังคมและก็สนใจประเด็นด้านการศึกษาเพราะที่บ้านทำโรงเรียนสอนพิเศษ เราก็อยากเปลี่ยนโรงเรียนของเราให้ทำเพื่อสังคมมากกว่านี้ พยายามหาทุนมาสนับสนุนเด็กๆ ให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษามากขึ้น”

### **การดำรงอยู่ของความตึงเครียดระหว่างรุ่นจากระบบอาวุโสและนโยบายกตกับคนรุ่นใหม่**

แม้ว่าเงื่อนไขเฉพาะหน้ายุติลง แต่ความตึงเครียดระหว่างคนต่างรุ่นในครอบครัวยังคงดำเนินต่อไป เพียงแต่ไม่ได้อยู่ในรูปของการทะเลาะหรือถกเถียงกันในเรื่องเชิงการเมืองในความหมายแคบ การเก็บข้อมูลผ่านกิจกรรมจินตนาการพลเมืองแสดงให้เห็นว่า แม้ทุกครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมจะไม่ได้แสดงออกถึงความขัดแย้งทางความคิดใดๆ ออกมาอย่างชัดเจน แต่ความตึงเครียดในครอบครัวยังดำเนินต่อไปอย่างเงิบๆ เมื่อความคิดเห็นระหว่างคนต่างรุ่นในครอบครัวไม่ลงรอยกัน โดยเฉพาะเมื่อมีคนพูดถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองขึ้น เพียงแต่วิธีการรับมือกับความขัดแย้งไม่ใช่การพูดคุยแลกเปลี่ยนหรือปรับความเข้าใจกัน แต่คือการยุติความขัดแย้งชั่วคราวผ่านการตัดบทสนทนา หรือเลือกจะไม่คุยกันในประเด็นที่อาจเกี่ยวข้องกับการเมืองจริงๆ ตั้งแต่ต้น

ตัวอย่างที่ชัดเจนในกิจกรรม เช่น กลุ่มครอบครัวที่กรุงเทพฯ ถกเถียงกันเล็กน้อยเมื่อสมาชิกรุ่น Z คนหนึ่งเสนอว่า ปัญหาที่ตนอยากให้แก้ไขอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่อง “ความเหลื่อมล้ำ” อย่างไรก็ตาม สมาชิกรุ่น X ของครอบครัวนี้ไม่เห็นด้วย และแย้งทันทีว่าความเหลื่อมล้ำไม่ใช่ปัญหา เขาให้เหตุผลว่าความเหลื่อมล้ำ

เป็นสิ่งที่ต้องมีอยู่แล้วเป็นปกติ แก้ไขไม่ได้ เช่น คนเรามีอาชีพแตกต่างกันก็ต้องมีความเหลื่อมล้ำ ในการทำงาน ลูกน้องต้องเชื่อฟังหัวหน้า หัวหน้าต้องเชื่อฟังคนที่มีอำนาจสูงกว่า จึงจะทำงานกันได้ หลังพูดจบ สมาชิกกลุ่ม X จึงย้อนถามว่า คำว่า “ความเหลื่อมล้ำ” ของรุ่น Z หมายความว่าอะไร สมาชิกกลุ่ม Z จึงตอบกลับไปว่า ตนไม่ยากอธิบาย แต่ถ้าให้ต้องนิยามก็ขออนุญาตความเหลื่อมล้ำตามที่พรรคก้าวไกลนิยาม บทสนทนาเหล่านี้จบลงเมื่อสมาชิกกลุ่ม Z กล่าวตัดบทว่า ตนขอคุยเพียงเท่านี้เพราะกลัวจะเป็นเรื่อง “การเมือง” มากเกินไป จากนั้นจึงเล่นมุกกึ่งประชดประชันด้วยการเสนอปัญหาใหม่ คือการเรียกแมวแล้วแมวไม่ยอมมา หลังจากนั้น กลุ่มนี้จึงไม่ได้คุยเรื่องปัญหาความเหลื่อมล้ำอีก

น่าสนใจว่ากรณีข้างต้นเป็นเพียงกรณีเดียวจากกิจกรรมจินตนาการพลเมือง ที่เราเห็นการโต้แย้งกันทางความคิดทางการเมืองระหว่างรุ่น Z กับรุ่นอื่นๆ ในครอบครัวของตัวเอง และเป็นหนึ่งในสามครอบครัวเท่านั้นที่คนรุ่น Z มีบทบาทแข็งขันในกิจกรรมกลุ่มกับครอบครัวตัวเอง บัจฉัยที่อาจพออธิบายสถานการณ์นี้ได้ น่าจะมีด้วยกันสองประการ หนึ่ง คือบรรยากาศภายในครอบครัวที่ค่อนข้างดูเปิดกว้างทางความคิด จากการสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารภายในกลุ่ม คณะผู้วิจัยพบว่า ครอบครัวที่รุ่น Z มีบทบาทในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันมาก มักเป็นครอบครัวที่บรรยากาศการพูดคุยค่อนข้างเปิดกว้าง มีการเล่นมุกตลกระหว่างกัน และไม่ได้มีคนรุ่นไหนกำกับบทสนทนาเป็นหลัก แม้กระทั่งในครอบครัวที่รุ่น Boomer และ X จะดูมีความคิดในเชิงอนุรักษ์นิยมมากกว่าอย่างชัดเจน แต่ถ้าบรรยากาศการพูดคุยเป็นไปอย่างเป็นกันเอง สนุกสนาน มีการถามความคิดเห็นของกันและกัน ก็มีแนวโน้มที่คนรุ่น Z จะมีบทบาทมากกว่าครอบครัวอื่นๆ อีกบัจฉัยหนึ่งที่อาจเกี่ยวข้อง คือรุ่น Z ในครอบครัวเหล่านี้อยู่ในวัยทำงาน ยิ่งไปกว่านั้น เราพบว่า ในครอบครัวที่รุ่น Z มีบทบาทสูงสุดและถกเถียงกับรุ่นอื่นในครอบครัวได้ รุ่น Z คนนั้นรับช่วงต่อธุรกิจจากที่บ้าน หรือในแง่หนึ่งก็คือสามารถหารายได้ด้วยตัวเองได้ และเป็นรุ่น Z ที่มีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดด้วย (50,001 บาทขึ้นไป)

ตรงกันข้าม บทบาทที่น้อยกว่าโดยเปรียบของคนรุ่น Z ในครอบครัวอื่นๆ อาจสะท้อนลักษณะโดยรวมของคนรุ่นนี้ ซึ่งส่วนใหญ่ที่ยังคงอยู่ในวัยเรียน ทำให้มีแนวโน้มต้องฟังฟังครอบครัวในทางเศรษฐกิจอยู่มาก ส่งผลทำให้อำนาจต่อรองระหว่างคนกลุ่มนี้กับคนรุ่นอื่นๆ ในครอบครัวน้อยลง การเสนอความคิดเห็นและเผชิญหน้าตรงๆ ผ่านการถกเถียง จึงอาจไม่ใช่ทางเลือกที่ตึงเครียด น่าสังเกตด้วยว่า ในครอบครัวอื่นๆ คนรุ่นเด็กกว่าไม่ใช่คนที่ยกประเด็นทางการเมืองขึ้นมาในบทสนทนา บทสนทนาเกี่ยวกับการเมืองทั้งหมดมาจากคนรุ่น B, X เป็นหลัก และมีบ้างที่มาจากคนรุ่น Y คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ในสถานการณ์ดังกล่าว คนรุ่นเด็กกว่า โดยเฉพาะรุ่น Z มีแนวโน้มจะเออออตามคนรุ่นโตกว่าและไม่ได้แสดงความคิดเห็นค้านใดๆ ต่างจาก

ในสถานการณ์ที่ความขัดแย้งทางความคิดเกิดกับคนต่างครอบครัว ในกรณีหลัง เราสามารถเห็นการถกเถียงอย่างค่อนข้างออกรสออกชาติได้มากกว่า พูดอีกอย่างหนึ่ง ความเป็นไปได้และระดับของการมีบทสนทนาเชิงลึกระหว่างคนต่างรุ่นในครอบครัวเดียวกัน จึงสัมพันธ์กับบรรยากาศภายในครอบครัวและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนในครอบครัวนั้นๆ เป็นอย่างยิ่ง

### **ไม่เห็นด้วย ไม่ล้ำเส้น แต่ต้องร่วมมือกัน (co-habitation): ผู้ใหญ่นุรักษ์นิยมสุดขีดกับคนรุ่นใหม่**

ในช่วงระหว่างและหลังการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566 เราได้เห็นความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างผู้ใหญ่นุรักษ์นิยมสุดขีดกับคนรุ่นใหม่ทั้งในระดับประเทศและในระดับครอบครัว สิ่งที่ตึงเครียดนั้นไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่เห็นด้วยและปรับแนวคิดทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกันเหมือนกับที่ผู้ใหญ่กลุ่มอื่นๆ ทั้งฝั่งเสื้อแดง กลุ่มที่ไม่ตามการเมือง และกลุ่มอนุรักษนิยมอ่อน แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากศัตรูทางการเมืองไปสู่พันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์และเป็นพันธมิตรชั่วคราวในการเลือกตั้ง และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแบบใหม่คือ “แบบไม่ยอมรับแต่ไม่ล้ำเส้น” ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้อย่างน้อยๆ ก็ถือเป็นการยอมรับสถานะทางความคิดซึ่งกันและกันของสมาชิกต่างวัยในครอบครัว

#### ความจำเป็นต้องร่วมมือในการเลือกตั้ง: เหตุผลจากคนรุ่นใหม่อนุรักษนิยม

จากผลการเก็บข้อมูลและการสำรวจรายละเอียดผลการเลือกตั้งพบว่า กลุ่มอนุรักษนิยมสุดขีดเป็นอีกกลุ่มที่ยอมหันมาลงคะแนนเสียงให้กับพรรคก้าวไกลโดยเฉพาะในการลงคะแนนแบบเขต แต่เมื่อเจาะลึกลงไปเหตุผลของการลงคะแนนกลับพบว่า พวกเขาเลือกด้วยความกระอักกระอ่วน เลือกด้วยความไม่ไว้วางใจพรรคก้าวไกล แต่จำเป็นต้องเลือกเพื่อคานอำนาจกับพรรคเพื่อไทยที่พวกเขาต่อสู้อย่างเอาเป็นเอาตายมาตลอดช่วง 20 ปีก่อนหน้านั้น เนื่องจากพรรคการเมืองที่เคยเป็นเครื่องมือทางการเมืองของพวกเขาทั้งอนุรักษนิยมแบบอ่อนหรือแบบเข้มข้นต่างประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง

**ยังคงไม่ไว้วางใจก้าวไกล:** แตกต่างจากกลุ่มอนุรักษนิยมแบบอ่อนที่หันมาไว้วางใจพรรคก้าวไกลมากขึ้น ผู้ใหญ่กลุ่มอนุรักษนิยมสุดขีดยังคงมองพรรคก้าวไกลด้วยสายตามองที่ไม่ไว้วางใจ ในด้านหนึ่งพวกเขายังเชื่อตามการรายงานและวิเคราะห์ข่าวของสื่ออนุรักษนิยมสุดขีดอย่าง Top News ที่ว่าก้าวไกลยังมีความสัมพันธ์กับพรรคเพื่อไทย หรือมีความเป็นพรรคการเมืองที่เน้นการแสดงหาผลประโยชน์และอำนาจไม่ต่างพรรคเพื่อไทย เพียงแต่ประสบความสำเร็จในการสร้างภาพที่แตกต่างจนคนรุ่นใหม่และผู้ใหญ่บางกลุ่มหลงเชื่อ สำหรับ

พวกเขา ภาพของการขับเคี่ยวหรือขัดแย้งกันระหว่างกัวไวไกลกับเพื่อไทยเป็นเพียงการสร้างภาพของการต่อสู้ระหว่าง สส. ในพรรค แต่ในระดับแกนนำยังคงมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าพรรค 2 คนกับเครือข่ายพรรคเพื่อไทย ธนาธรกับสุริยะ จีรุงรุ่งเรืองกิจ และพิธา ลิ่มเจริญรัตน์ หลานชายของคนสนิทของทักษิณ ชินวัตร อีกด้านหนึ่ง พวกเขารับไม่ได้กับนโยบายทางการเมืองของพรรคกัวไวไกล ที่พวกเขา มองว่าสุดขั้วและเป็นอันตรายต่อสถาบันหลักของชาติที่พวกเขาผูกพันและเคารพนับถือ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ การยกเลิกการเกณฑ์ทหาร การลดขนาดกองทัพ กฎหมายสมรสเท่าเทียม กฎหมายสุราก้าวหน้า ฯลฯ

*ความล้มเหลวของพรรคอนุรักษนิยม:* แต่เหตุผลที่พวกเขาต้องเลือกพรรคกัวไวไกล คือพวกเขาไม่มีทางเลือกอื่น พรรคการเมืองที่เคยเป็นความหวังและเป็นตัวแทนทางการเมืองของพวกเขาไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง และในหลายกรณีมีคุณสมบัติที่พวกเขารับไม่ได้ไม่แตกต่างจากพรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรคอันเก่าแก่ของพรรคอนุรักษนิยมที่เคยมีภาพลักษณ์ “คนดี” ทั้งด้านคุณสมบัติ สส. ที่มีการศึกษาและดูมี “คุณธรรม” มากกว่าพรรคอื่นๆ ในอดีต กลับถูกครอบงำด้วยนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นผู้มีอิทธิพลและสร้างฐานการเมืองจากธุรกิจสีเทาและระบบอุปถัมภ์ จนไม่เหลือภาพความเป็นประชาธิปไตยแบบที่พวกเขาเคยชื่นชม และนับวันจะได้คะแนนเสียงน้อยลงทุกที จาก สส. จำนวน 159 เสียง ในช่วงปี 2554 กลายเป็น 53 เสียงในปี 2562 และ 25 เสียงในปี 2566 ขณะที่พรรคฝั่งอนุรักษนิยมเข้มข้นที่เป็นตัวแทนโดยตรงของชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างพรรคพลังประชารัฐและพรรครวมไทยสร้างชาติ ก็ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากปัญหาความไม่มีประสิทธิภาพด้านนโยบาย การรณรงค์หาเสียง และความแตกแยกภายใน คะแนนเสียงของพรรคเหล่านี้ลดลงจาก 116 เสียง ในปี 2562 เหลือ 76 เสียงในปี 2566 (พรรคพลังประชารัฐ 40 เสียง และพรรครวมไทยสร้างชาติ 36 เสียง) ประเด็นที่พวกเขารับไม่ได้มากที่สุดคือทั้ง 2 พรรคสร้างขึ้นบนฐาน สส. ที่มีคุณสมบัติที่พวกเขาไม่พึงประสงค์ ซึ่งล้วนย้ายมาจากพรรคเพื่อไทย

*ปาร์ตี้ลิสต์อนุรักษนิยม – เขตกัวไวไกล:* ผลที่ตามมาทำให้พฤติกรรมในการเลือกตั้งของผู้ใหญ่อนุรักษนิยมสุดขั้วกลายเป็นการเลือก 2 พรรค 2 ใบ คือ เลือกพรรคพลังประชารัฐหรือรวมไทยสร้างชาติเพื่อยืนยันความคิดทางการเมือง แต่ต้องเลือกกัวไวไกลใน สส.เขต โดยเฉพาะในเขตที่กัวไวไกลมีโอกาสชนะเพื่อไทย เพื่อโต้กลับและป้องปรามการขยายอำนาจของพรรคเพื่อไทย การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวนำไปสู่ชัยชนะของพรรคกัวไวไกล โดยเฉพาะในเขตหัวเมืองใหญ่อย่างเชียงใหม่ ภูเก็ต ฯลฯ และเขตอำเภอเมืองที่เป็นฐานเสียงเดิมของพรรคประชาธิปไตย

ตารางที่ 6T-02: เปรียบเทียบคะแนนเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองหลักการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 และ 2566

พรรค	คะแนนเสียงที่ได้รับในการเลือกตั้ง 2562	คะแนนเสียงที่ได้รับในการเลือกตั้ง 2566
พรรคอนาคตใหม่-ก้าวไกล	6,330,617	14,438,830
พรรคเพื่อไทย	7,881,006	10,962,526
พรรคประชาธิปัตย์	3,959,358	925,349
พรรครวมไทยสร้างชาติ	-	4,766,390
พรรคพลังประชารัฐ	8,441,274	537,632
พรรคภูมิใจไทย	3,734,459	1,138,204

ที่มา: ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและปรับปรุงเป็นตารางคะแนนจาก (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562, 2566)<sup>13</sup>

#### ความจำเป็นต้องร่วมมือในการเลือกตั้ง: เหตุผลจากพรรคก้าวไกลและมวลชนคนรุ่นใหม่

พรรคก้าวไกลและมวลชนคนรุ่นใหม่ตระหนักถึงการขยายฐานมวลชนข้ามรุ่นในฐานะปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชนะการเลือกตั้งได้ แม้จะยังคงมีภาพจำของการเป็นพรรค “คนรุ่นใหม่” แต่วิธีการนำเสนอเปลี่ยนแปลงไป พวกเขาพยายามขยายความหมายของการเป็น “คนรุ่นใหม่” ที่มากกว่าการเป็นคนรุ่นอายุน้อย-วัยรุ่น-เยาวชน ไปสู่การเป็น “คนรุ่นใหม่” ที่มีความคิดแบบเสรีนิยม ต้องการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปการเมืองไทย ซึ่งครอบคลุมการเป็นคนรุ่นอายุใดก็ได้ ขณะเดียวกัน นโยบายหาเสียงของพรรคก้าวไกล ก็แตกต่างจากพรรคอนาคตใหม่ โดยมีนโยบายเรื่องที่ทำให้ความสำคัญกับคนในวงกว้างหรือคนรุ่นอายุอื่น ๆ มากขึ้น ไม่เฉพาะแต่คนรุ่นใหม่ เช่น นโยบายเบี้ยผู้สูงอายุ 3,000 บาท การกระจายอำนาจ-จังหวัดจัดการตนเอง การส่งเสริม SME เกษตรก้าวหน้า เป็นต้น ผลก็คือพรรคก้าวไกลสามารถชนะเลือกตั้งเป็นอันดับที่ 1 ในการเลือกตั้งปี 2566 ได้ สส. มากถึง 151 คน ขณะที่คะแนนเสียงปาร์ตี้ลิสต์ก็มีมากกว่า 14,438,830 คะแนน เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า พรรคก้าวไกลสามารถดึงคะแนนเสียงจากคนรุ่นอื่นนอกจากคนรุ่นใหม่มาได้อย่างล้นหลาม

#### ยอมรับแต่ไม่ยอมตามและไม่ล้ำเส้นในครอบครัว

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่ปกครองรักษานิยมสุดขีดกับคนรุ่นใหม่เสรีนิยมในครอบครัวดำเนินไปในรูปแบบที่ไม่ต่างจากพวกเขา กับพรรคก้าวไกลมากนัก พวกเขาอยู่ร่วมกันแบบรู้ว่าพวกเขาต้องการกันและกัน แต่พวกเขาแตกต่างกัน ไม่มีใครยอมตามใคร และไม่มีใครล้ำเส้นใคร



ไม่มีใครยอมตามใคร: ผู้ใหญ่อนุรักษ์นิยมสุดขีดไม่ได้ยอมรับความคิดของคนรุ่นใหม่ อาจยอมรับในความสามารถของคนรุ่นใหม่มากขึ้นแต่ยังคงไม่เชื่อมั่นในวิจาร์ณญาณและวุฒิภาวะทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ พวกเขายังคงมองว่าคนรุ่นใหม่ไม่รู้ไม่เท่าทันและหลงชื่นชมพรรคก้าวไกลเกินความจริง มองไม่ทะลุความสัมพันธ์ที่มีกับก้าวไกล ไม่ได้คิดอะไรเองได้ ท่องจำมาจากนโยบายพรรคเท่านั้น คนรุ่นใหม่ในครอบครัวสุดโต่งเกินไป ในทางตรงกันข้าม คนรุ่นใหม่ในครอบครัวก็ไม่ได้ยอมรับความคิดของผู้ใหญ่อนุรักษ์นิยมสุดขีด แต่มองด้วยความรู้สึกดูแคลนในหลายครั้งว่าพวกเขาประสบความล้มเหลวในการเมืองเลือกตั้ง มองว่าพรรคการเมืองของพวกเขาล้มเหลว จนท้ายที่สุดต้องมาเลือกพรรคก้าวไกล

ไม่มีใครล้ำเส้นใคร: แต่ความคิดในแง่ลบที่แต่ละฝ่ายมีต่อกันไม่ปะทุออกมาเป็นความขัดแย้งเหมือนในช่วงการชุมนุมประท้วง ทั้ง 2 ฝ่ายเข้าใจและยอมรับสิทธิของกันและกันในการเลือกเชื่อในความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยไม่พยายามโน้มน้าวอีกฝ่ายให้เชื่อแบบฝั่งตนและไม่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกอึดอัดในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว เช่น การหลีกเลี่ยงการพูดถึงประเด็นที่อาจนำไปสู่การถกเถียง แต่เป็นการหลีกเลี่ยงด้วยความเข้าใจว่าอีกฝ่ายคิดอย่างไร เคารพในสิทธิของอีกฝ่าย และไม่ล่วงละเมิดหรือดูถูกอีกฝ่ายแบบที่เคยเกิดขึ้นในช่วงปี 2563-2564

ต้องการกันและกัน: การไม่ทะเลาะหรือไม่เผชิญหน้ากัน เนื่องจากทั้งสองฝ่ายรู้ว่าพวกเขาต้องการกันและกัน ในขณะที่การเมืองและการเลือกตั้ง พรรคก้าวไกลต้องการการสนับสนุนจากคนกลุ่มนี้เพื่อชนะการเลือกตั้ง แม้จะรู้ว่าเป็นเพียงการสนับสนุนชั่วคราว ในขณะที่ฐานมวลชนฝ่ายอนุรักษ์นิยมสุดขีดก็ต้องการใช้พรรคก้าวไกลในการป้องปรามและโต้กลับพรรคเพื่อไทย

ภายในครอบครัวก็เช่นเดียวกัน พวกเขารู้ว่าความสุขในครอบครัวเป็นสิ่งที่พวกเขาต่างต้องการ พวกเขาเรียนรู้ว่าการยอมรับอีกฝ่ายหนึ่งแม้จะไม่เห็นด้วย และให้พื้นที่ทางการเมืองที่เป็นอิสระกับอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นทางออกที่ดีที่สุดในการทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวกลับมาเป็นปกติ และพวกเขายังคงพึ่งพาอาศัยกันได้ ทั้งด้านการเงิน การดูแลช่วยเหลือ การให้ความรัก ฯลฯ ดังที่ A09 กล่าวกับคณะผู้วิจัยว่า เขากับพ่อแม่ยังคงเห็นไม่ตรงกันในหลายเรื่อง แต่ก็ยอมรับในความคิดของกันและกัน “ผมกับพ่อแม่ แม้จะทะเลาะกันอยู่บ้างในช่วงระหว่างและหลังม็อบ 63-64 แต่ก็พยายามแลกเปลี่ยนกันตลอด พ่อก็บอกเข้าใจและบอกชัดเจนว่าตัวเองเชียร์ลุง แต่ยอมรับที่ผมเชียร์อนาคตใหม่/ก้าวไกล พ่อถึงกับยอมมาเลือกก้าวไกลในปาร์ตี้ลิสต์ด้วยซ้ำ เพราะเขาปรึกษาได้มากกว่าธนาธร และมองว่าในตอนนีพิชายังจะดีกว่าทักษิณหรือตู๋ป้อม”

## การสมานฉันท์ระหว่างรุ่น (ถาวร?)

แม้ว่าในด้านหนึ่งการยุติลงของการเผชิญหน้าอาจเกิดขึ้นแบบชั่วคราว แต่จากการเก็บข้อมูลพบว่า ในหลายพื้นที่ ความขัดแย้งระหว่างรุ่นยุติลงและเปลี่ยนแปลงไปสู่การยอมรับและการปรับอำนาจระหว่างกันสู่ความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมและยอมรับกันมากขึ้น โดยกรณีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่สามารถอธิบายได้ผ่านปัจจัยและกระบวนการหลัก 3 ด้าน ดังนี้

### ปัจจัยพื้นฐานเชิงบวกในการสมานฉันท์ความขัดแย้งระหว่างรุ่น

ในขณะที่สื่อนำเสนอภาพความน่ากังวลของความขัดแย้งทางการเมืองภายในครอบครัวในช่วงการชุมนุม ไม่ว่าจะเป็นข่าวการทำร้ายร่างกาย การตัดความสัมพันธ์พ่อแม่ลูก รวมถึงการที่เยาวชนที่เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองตัดสินใจหนีออกจากบ้าน เป็นต้น แต่จากการเก็บข้อมูลพบว่า หลายกรณีความขัดแย้งระหว่างรุ่นคลี่คลายลงจนคนต่างรุ่นสามารถกลับมาสมานฉันท์กันได้เนื่องจากปัจจัยพื้นฐานความขัดแย้งไม่ได้รุนแรงมากตั้งแต่ต้น องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้บาดแผลจากความขัดแย้งได้รับการเยียวยาได้เร็วขึ้นประกอบด้วย ทศนคติพื้นฐานที่สมาชิกในครอบครัวมีต่อกัน ความคิดพื้นฐานที่ใกล้เคียงกันของสมาชิกครอบครัวแต่ละรุ่นต่อปัญหาในสังคมและการเมือง ทศนคติเชิงบวกต่อการชุมนุมและข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ (แม้ว่าอาจจะไม่เห็นด้วยหากลูกหลานของตนเองเข้าร่วม) ระดับความขัดแย้งและความถี่ของความขัดแย้งไม่ได้รุนแรงมากเท่าที่เราคิด และการมีคนในครอบครัวบางรุ่นที่พร้อมช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งรวมถึงพร้อมยอมรับคนรุ่นใหม่

#### ทศนคติในเชิงบวก-ลบที่มีต่อกัน

จากการสำรวจแบบสอบถามหลังการชุมนุมพบว่า คะแนนเจตคติของคนต่างรุ่น ทุกรุ่นต่างมองกันและกันในทางบวก โดยคะแนนเจตคติที่คนแต่ละรุ่นประเมินกันและกันล้วนมีค่าสูงกว่าค่ากลาง (4) ในทุกรุ่น (โปรดดูตารางที่ 6T-03 และภาพที่ 3-06 ประกอบ) ซึ่งชี้ว่าคนแต่ละรุ่นมีเจตคติต่อกันและกันโดยรวมไปในทางบวก

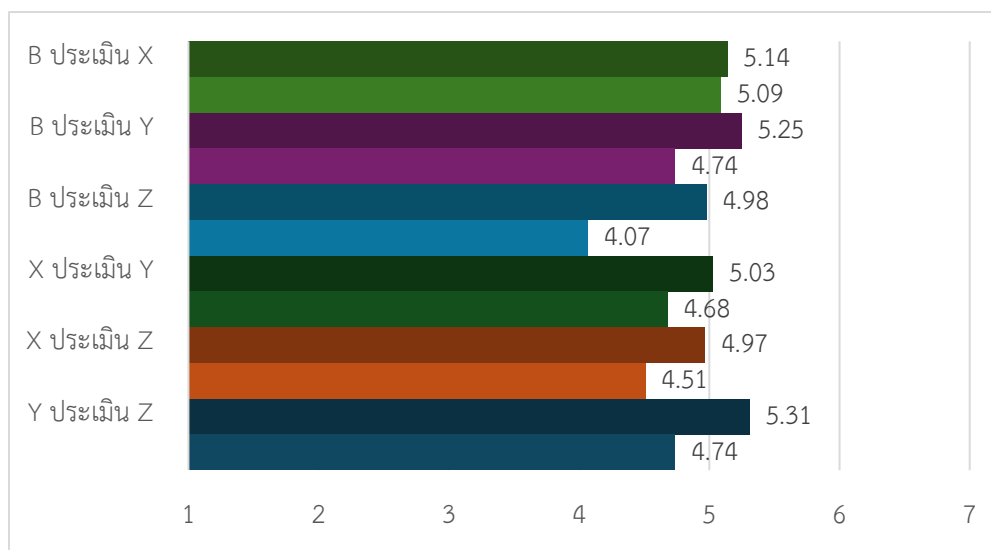
นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะทั้ง 30 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบ “เปิดกว้างรับสิ่งใหม่”, “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม”, และ “ลักษณะทางลบ” นั้น เมื่อวิเคราะห์ลักษณะที่เป็นภาพเหมารวมในแต่ละรุ่น พบว่าลักษณะที่จัดว่าเป็นภาพเหมารวมที่คนรุ่นอื่นมองคนแต่ละรุ่นล้วนมาจากองค์ประกอบ “เปิดกว้างรับสิ่งใหม่” หรือ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” ซึ่งมีแต่คุณลักษณะที่เป็น

ทางบวกหรือเป็นกลางทั้งสิ้น ไม่มีรุ่นใดถูกมองด้วยภาพเหมารวมที่มาจากองค์ประกอบที่สาม ซึ่งเป็นลักษณะทางลบเลย (ได้แก่ หัวรั้นคือดั่ง, ชอบตัดสินผู้อื่น, ชี้น, เอาผลประโยชน์ตนเองเป็นที่ตั้ง, จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย) นั่นสะท้อนว่าแต่ละรุ่นไม่ได้มองกันในเชิงลบเท่าที่เราคิด (โปรดดูตารางที่ 3T-06)

ตารางที่ 6T-03: ข้อคำถามวัดเจตคติต่อคนต่างรุ่น

	โดยรวมแล้วท่านรู้สึกอย่างไรกับคนรุ่น.....ส่วนใหญ่								
1.	เกลียด	1	2	3	4	5	6	7	ชอบ
2.	รังเกียจ	1	2	3	4	5	6	7	ชื่นชม
3.	ลบ	1	2	3	4	5	6	7	บวก

ภาพที่ 3-06: ค่าเฉลี่ยของเจตคติ แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน



ตารางที่ 3T-06: การแบ่งองค์ประกอบของภาพเหมารวม

องค์ประกอบที่ 1 “เปิดกว้างรับสิ่งใหม่”	องค์ประกอบที่ 2 “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม”	องค์ประกอบที่ 3 “ลักษณะทางลบ”
<ul style="list-style-type: none"> <li>● ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม</li> <li>● เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่างๆ ของมนุษย์</li> <li>● ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>● ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>● สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆ</li> <li>● ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> <li>● ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>● ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>● อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล</li> <li>● มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ</li> <li>● รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> <li>● มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ๆ</li> <li>● กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> <li>● เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>● ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>● ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>● เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>● เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>● ห่วงใยผู้อื่น</li> <li>● เกรงใจให้เกียรติคนที่อาวุโสต่ำกว่า</li> <li>● มีความอดทน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● หัวรั้นดื้อดึง</li> <li>● ชอบตัดสินผู้อื่น</li> <li>● ขี้บ่น</li> <li>● เอาผลประโยชน์ตนเองเป็นที่ตั้ง</li> <li>● จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย</li> </ul>

### ความต้องการที่ไม่แตกต่างระหว่างรุ่น

ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายมากมายทั้งการเมืองและมิติอื่นๆ ที่แต่ละรุ่นมี ผลการเก็บข้อมูลพบว่าแท้จริงแล้วแต่ละรุ่นมีความเห็นหลายด้านที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งความเป็นห่วงและความต้องการในการแก้ไขปัญหาบางอย่างที่ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้ความสำคัญกับครอบครัว ปัญหาปากท้อง และปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่ความต้องการทางนโยบายที่ทุกรุ่นเห็นตรงกัน เช่น การยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้เลือกนายก และการยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร ซึ่งจากการสำรวจแบบสอบถาม คนทุกรุ่นให้คะแนนเฉลี่ยไปในทิศทางเห็นด้วย (มากกว่า 4 ขึ้นไป) ยกเว้นคนรุ่น B ที่มีคะแนนเฉลี่ยเรื่องการยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหารน้อยกว่า 4 เล็กน้อยมาก (3.99) (ตารางที่ 6T-04) ทั้งหมดนี้สะท้อนว่าแม้มีความแตกต่างแต่ยังมีหลายประเด็นที่เป็นจุดเชื่อมต่อและประสานความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างรุ่นได้

จากตาราง 6T-04 ซึ่งแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของคนทุกรุ่นต่อประเด็นเรื่องการยกเลิกอำนาจ สว. และการยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหารเป็นไปในทิศทางเห็นด้วยเหมือนกัน

ตาราง 6T-04: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น

ประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	รุ่น											
	B			X			Y			Z		
	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
ให้อิสระทรงผม/เครื่องแบบนักเรียน	307	2.63	2.15	397	2.77	1.96	424	4.03	2.11	298	5.16	1.79
ยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้เลือกนายก	305	4.67	2.35	395	5.08	2.17	423	5.89	1.78	298	6.22	1.39
แก้ไขกฎหมายมาตรา 112	301	3.55	2.48	387	3.93	2.33	419	4.94	2.32	294	5.79	1.99
กฎหมายสมรสเท่าเทียม	304	3.70	2.40	395	4.64	2.19	422	5.49	1.86	299	6.10	1.62
ยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร	306	3.99	2.50	395	4.51	2.33	421	5.51	1.95	298	6.17	1.52
การทำแท้งเสรี	306	1.81	1.63	391	2.50	1.96	416	3.57	2.32	297	4.77	2.31
เปลี่ยนค่านิยมเรื่องศาสนา	306	2.83	2.15	393	3.71	2.30	423	4.44	2.20	298	5.36	2.05
กฎหมายสุราเสรี	305	2.97	2.20	395	3.78	2.27	424	4.72	2.23	299	5.03	1.98
เปลี่ยนค่านิยมเรื่องตั้งเลี้ยงดูพ่อแม่	306	2.80	2.40	394	2.96	2.21	423	3.84	2.25	299	4.65	2.20
ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นในการชุมนุม	307	3.23	2.15	395	4.00	2.17	424	4.72	2.03	299	5.46	1.65

*ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ:* ผลการสำรวจจากแบบสอบถามพบว่า คนทุกรุ่นให้ความสำคัญกับครอบครัวในระดับที่ไม่ต่างกันมากนัก สิ่งนี้เป็นปัจจัยที่ช่วยให้การฟื้นฟูความสัมพันธ์ในครอบครัวเกิดขึ้นได้ ข้อมูลจากกิจกรรมจินตนาการพลเมืองให้ผลที่คล้ายคลึง คือคนทุกรุ่นต่างพูดถึงเรื่องครอบครัวในฐานะองค์ประกอบสำคัญของสังคมที่ดีหรือโลกที่ดีในอนาคต เมื่อเจาะจงลงไปทีละเนื้อหา จะพบว่าภาพลักษณ์ของครอบครัวที่ดีของคนทุกรุ่นมีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก แม้ครอบครัวจะไม่ใช่ประเด็นหลักที่รุ่นใดรุ่นหนึ่งกล่าวถึงเป็นพิเศษ แต่เราอาจพอสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมจากทุกรุ่นและทุกจังหวัดมักนึกภาพอนาคตที่คนในครอบครัวของตนอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้า เรื่องเล่าของแต่ละคนมักเกี่ยวโยงกับการได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปราศจากความขัดแย้งหรือทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว

ความแตกต่างประการเดียวที่เห็นได้ชัดในกรณีนี้ คือการบรรยาย “ครอบครัว” ของกลุ่มรายได้น้อยมักสัมพันธ์กับสภาพความเป็นอยู่ของตนด้วย จินตนาการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของครอบครัวนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันของคนต่างชนชั้นได้เป็นอย่างดี ในขณะที่กลุ่มรายได้ปานกลางและสูงมักเสนอภาพบ้านในอนาคตที่เรียบง่ายแต่ล้ำสมัย เช่น การได้ใช้ชีวิตในแคปซูลส่วนตัวโดยไม่ต้องอยู่ร่วมกับใคร หรือการได้อาศัยร่วมกับลูกหลานในบ้านที่มีเทคโนโลยีและผู้สูงอายุ และภายนอกแวดล้อมด้วยธรรมชาติร่มรื่นเย็นสบาย หรือไม่ก็ขอให้ได้อยู่ในบ้านหลังเดิมที่พวกเขาอาศัยอยู่ในปัจจุบัน กลุ่มครอบครัวรายได้น้อยกลับบรรยายว่าบ้านที่ตนฝันถึงในอีก 50 ปีข้างหน้า คือบ้านหลังใหญ่ที่มีที่จอดรถเพราะอยากมีรถขับ หรือไม่ก็ขอเป็นบ้านปูนทั้งหลัง ไม่ใช่บ้านไม้แบบทุกวันนี้

*ปัญหาปากท้อง รายได้ เศรษฐกิจ:* ปัญหาปากท้องเป็นเรื่องที่ตัดข้ามความเป็นรุ่นและในหลายกรณีตัดข้ามฐานะทางเศรษฐกิจ จากแบบสำรวจพบว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อยไม่ว่าจะเป็นรุ่นใดต่างรู้สึกว่าคุณเองเผชิญปัญหาเดียวกันและต้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากที่สุด และหากดูข้อมูลตัดข้ามครอบครัว กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ไม่ว่าจะเป็นรุ่นใดต่างให้ความสำคัญกับปัญหาปากท้อง หนี้สิน รายได้มากที่สุด

ข้อมูลจากกิจกรรมจินตนาการพลเมืองก็สนับสนุนประเด็นนี้ได้เป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยพบว่า ประเด็นเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่คนในทุกๆ รุ่นเห็นตรงกันว่าเป็นปัญหาหรืออยากแก้ไขให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การให้น้ำหนักกับประเด็นทางเศรษฐกิจดูจะสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นพิเศษ เพราะผู้ร่วมกิจกรรมจากกลุ่มรายได้น้อยคือกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับประเด็นทางเศรษฐกิจและปากท้องมากที่สุดแทบทุกคนพูดถึงปัญหาเรื่องนี้และระบุว่าอยากให้โลกอนาคตไม่มีหนี้ไปอีกต่อไป พวกเขาฝันถึงโลกที่ไม่ต้องทำงานหนักเท่าปัจจุบัน อยากเห็นเทคโนโลยีเข้ามาช่วยผ่อนแรงการทำงาน อยากเห็นความ

เจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ อยากเห็นคุณภาพชีวิตของตนและครอบครัวดีขึ้น มีเงินทองใช้ไม่ขาดสาย มากไปกว่านั้น คณะผู้วิจัยยังพบจุดร่วมที่นำประหลาดใจมากอยู่ประเด็นหนึ่ง คือ ในทุกกลุ่มรุ่นและกลุ่มรายได้ มีอย่างน้อยหนึ่งคนที่พูดถึงเงินหรือระบบเงินตราในแง่ลบ เช่น ไม่อยากให้โลกอนาคตมีเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เพราะมองว่าเงินเป็นสิ่งเลวร้าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ชีวิตของผู้คนยากลำบาก เป็นตัวกลางกั้นขวางความสุขเพราะคนต้องทำงานหาเงินก่อนจึงจะมีความสุขและได้ทำในสิ่งที่อยากทำ หลายคนเชื่อว่าสังคมที่ไร้เงินตราโดยสิ้นเชิงน่าจะเป็นสังคมที่สบายและน่าอยู่กว่าในปัจจุบัน หรือในทางกลับกัน หากยังมีการใช้ระบบเงินตราอยู่ ก็ขอให้มันเป็นโลกที่ทุกคนมีเงินเท่าไรก็ได้ เงินลอยอยู่ในอากาศ และผู้คนไม่จำเป็นต้องทำงานเพียงเพื่อหาเงิน

ภาพที่ 6-01: ผลงาน “สร้างดาวดวงใหม่” ของกลุ่มกรุงเทพฯ



หมายเหตุ: จะสังเกตเห็นสัญลักษณ์แทนเงินตรา (\$) โคนขีดฆ่าทับ ปรากฏอยู่รอบนอกดวงดาว ข้างๆ กันจะมีสัญลักษณ์แทนปีศาจอยู่ด้วย สะท้อนแนวคิดที่ว่า เงินตรานับเป็นหนึ่งในสิ่งชั่วร้ายไม่ต่างจากเชื้อโรค เชื้อไวรัส หรือความรู้สึกแง่ลบอื่นๆ ของมนุษย์ ดาวดวงนี้ไม่ใช่ระบบเงินตรา ผู้คนจึงมีความสุข

ตัวอย่างบทสนทนาที่น่าสนใจเกิดขึ้นในกิจกรรมที่กรุงเทพมหานคร ซึ่ง 3 จาก 4 ครอบครัวยกเว้นในลักษณะเดียวกันว่า ไม่อยากให้โลกอนาคตมีเงินหรือระบบเงินตรา ผู้ร่วมกิจกรรมรุ่น Boomer คนหนึ่งให้เหตุผลว่า ตนมองว่าสังคมที่ใช้เงินตราเป็นตัวขับเคลื่อนคือสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดอาชญากรรมและการแก่งแย่งแข่งขันกันในสังคม ขณะเดียวกันก็นำไปสู่การตัดสินคุณค่าของคนด้วยเงินทอง ตนจึงไม่อยากให้เงินเป็นตัววัดคุณค่าเดียวในสังคม ผู้ร่วมกิจกรรมจากรุ่น X อีกคนเสริมว่า แม้ทุกวันนี้ครอบครัวของตนจะไม่ได้ลำบากอีกต่อไป แต่ถ้าให้เลือกจริงๆ ก็ไม่อยากให้โลกอนาคตใช้เงิน เขาเลยย้อนกลับไปถึงชีวิตในวัยทำงานว่าตนต้องพยายามทำงานเพื่อหาเงินมาดูแลครอบครัวและเอาเงินนั้นมาซื้อความสุข และคิดว่าน่าจะดีกว่าถ้ามนุษย์เราสามารถเข้าถึงความสุขได้เลยโดยไม่ต้องทำงานเพื่อหาเงิน พร้อมทั้งทำว่า “ทุกวันนี้ไม่มีใครทำงานเพราะอยากทำ” ผู้ร่วมกิจกรรมจากรุ่น Z ที่มาจากครอบครัวเดียวกันเสริมว่าตนเองเห็นด้วย โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่าไม่ควรต้องมีตัวกลางระหว่างตัวคนกับความสุข และคนเราควรหาความสุขมาได้ง่ายกว่านี้ สุดท้าย ผู้ร่วมกิจกรรมจากรุ่น Y จากอีกครอบครัวหนึ่ง กล่าวระหว่างแลกเปลี่ยนในกลุ่มของตนว่า เขาไม่อยากให้โลกอนาคตมีระบบเงินตรา เพราะตัวเองรู้สึกเหนื่อยมากที่ต้องทำงานหาเงินเพียงคนเดียว เขาอธิบายว่า เงินเป็นต้นเหตุของความแก่งแย่งทุกอย่างเพราะ “มันพรากความสัมพันธ์ที่ดีของมนุษย์ไป ทำให้ทุกอย่างตีค่าเป็นเงินได้ แม้แต่ชีวิตมนุษย์” น่าสังเกตด้วยว่า ในกิจกรรม “สร้างดาวดวงใหม่” สิ่งแรกและสิ่งเดียวที่เขาวาดคือ รูปสัญลักษณ์ \$ และกากบาททับ

ปัญหาสภาวะแวดล้อมและธรรมชาติ: ข้อมูลจากการจัดกิจกรรมจินตนาการพลเมือง แม้ว่าโดยรวมคนรุ่น X จะเป็นรุ่นที่พูดถึงปัญหาสภาวะแวดล้อมมากที่สุด แต่ประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องที่ทุกรุ่นให้ความสำคัญ ข้อมูลโดยรวมบ่งชี้ว่า คนทุกรุ่นต่างอยากเห็นโลกในอนาคตที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี อากาศปลอดโปร่ง บรรยากาศร่มรื่น มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ เทคโนโลยีก้าวหน้าโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี รายละเอียดจะแตกต่างกันไปตามแต่ประสบการณ์ส่วนบุคคลและเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมดังที่เคยอธิบายไปก่อนหน้านี้ เช่น คนต่างรุ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุตสาหกรรม มักจะมีแนวโน้มมองโรงงานอุตสาหกรรมในแง่ลบ เห็นเป็นภัยคุกคามต่อธรรมชาติและชีวิตมนุษย์ ดังนั้นจึงมักจินตนาการอนาคตที่ปราศจากโรงงานอุตสาหกรรม หรือมีอุตสาหกรรมแต่ใช้พลังงานสะอาด นึกภาพท้องฟ้าสีฟ้าใส ไม่มีหมอกควันและมลพิษ ทำนองเดียวกัน ผู้ได้รับผลกระทบจากฝุ่นควันพิษในปัจจุบัน เช่น ในกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ ก็จะเน้นย้ำถึงประเด็นเรื่องมลพิษในฐานะปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมสำคัญที่ควรเร่งแก้ไข นอกจากนี้ ยังมีประเด็นย่อยที่คนทุกรุ่นมีส่วนร่วมกันอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องโรคระบาด ผู้ร่วมกิจกรรมทุกรุ่นล้วนแต่อยากให้ดาวดวงใหม่ไม่มีโรคระบาดอีกต่อไป หรือไม่ก็ขอให้เทคโนโลยีที่สามารถทำให้โรค



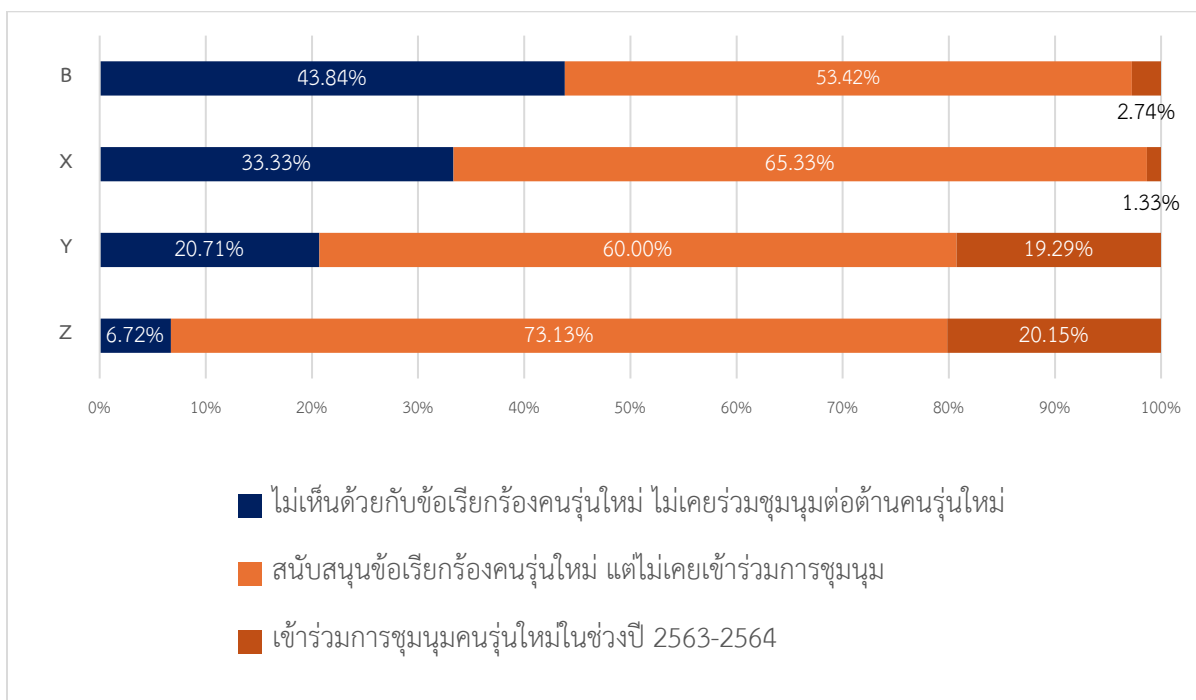
ร้ายต่างๆ ไม่สามารถทำอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ได้ แนวคิดนี้น่าจะเป็นผลโดยตรงจากประสบการณ์ต้องเผชิญกับการระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ประเด็นนี้ได้รับการกล่าวถึงในกิจกรรมทุกครั้ง แต่ไม่ได้นำมาสู่การถกเถียงพูดคุยมากนัก อาจเพราะเป็นประเด็นที่ชัดเจนในตัวเองอยู่แล้วและผู้เข้าร่วมทุกคนเห็นตรงกัน

*ความต้องการทางนโยบาย:* ท่ามกลางความแตกต่างทางการเมืองมากมาย เป็นที่น่าประหลาดใจว่าคนทุกรุ่น แม้แต่กลุ่มที่มีจุดยืนทางการเมืองแตกต่างกัน ต่างก็มีความเห็นร่วมกันในการยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้เลือกนายก การยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร และการผ่านร่างกฎหมายสมรสเท่าเทียม พวกเขาเห็นตรงกันในประเด็นเหล่านี้ เนื่องจากล้วนแต่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการของพวกเขาและลูกหลานโดยตรง แม้ว่าผู้ใหญ่ส่วนใหญ่จะเป็นอนุรักษนิยมด้านสังคม แต่ในด้านการเมืองยังมีจำนวนมากที่ไม่ได้เป็นอนุรักษนิยม ผู้ใหญ่จำนวนมากไม่ได้พอใจอำนาจเลือกนายกของ สว. แสดงว่าพวกเขาไม่ได้เห็นด้วยกับกลไกที่เน้นอำนาจเผด็จการที่กดทับอำนาจการตัดสินใจของผู้คนส่วนใหญ่ แม้ว่าพวกเขาจะสนับสนุนฝ่ายอนุรักษนิยมก็ตาม ดังนั้น การปรับความสัมพันธ์จึงเป็นไปได้มากขึ้นเพราะคนต่างรุ่นมีจุดร่วมกันบางอย่างอยู่ (โปรดดูตารางที่ 6T-04)

#### คนรุ่นใหม่เห็นด้วยกับการชุมนุมและข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่

แม้ว่าในช่วงการชุมนุมผู้ใหญ่ในครอบครัวส่วนใหญ่จะแสดงออกคัดค้านการเข้าร่วมการชุมนุมของลูกหลาน แต่จากการเก็บข้อมูลหลังการชุมนุมพบว่า คนส่วนใหญ่ไม่ว่าวัยใดต่างเห็นด้วยกับข้อเรียกร้องหลายด้านของขบวนการคนรุ่นใหม่ 2563-2564 จากผลแบบสอบถามพบว่า มีเพียงรุ่น B ฝ่ายอนุรักษนิยมเข้มขันเท่านั้นที่ยังยืนยันไม่เห็นด้วย แต่สำหรับรุ่นอื่นๆ รวมไปถึงคนรุ่น B กลุ่มอื่นๆ ซึ่งระบุว่าตนสนใจติดตามและเลือกสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในความขัดแย้งต่างเห็นด้วยกับข้อเรียกร้องและการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ โดยรุ่น B มีผู้เห็นด้วยร้อยละ 56.16 รุ่น X มีผู้เห็นด้วยร้อยละ 66.66 และรุ่น Y มีผู้เห็นด้วยร้อยละ 79.29 ในขณะที่คนรุ่น Z ให้การสนับสนุนเกือบทั้งรุ่นกว่าร้อยละ 93.28 (ภาพที่ 3-13 )

ภาพที่ 3-19: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (เฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าสนใจและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่รวมคนที่ไม่สนใจหรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด)



หมายเหตุ: สัดส่วนการสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น มาจากผู้ที่ระบุว่าตนเลือกข้างทางการเมืองในช่วงเวลานั้น มีผู้ตอบจำนวนมากที่ระบุว่าตนไม่ได้สนใจการเมืองหรือไม่ได้เลือกข้าง ข้อมูลจากผู้ตอบเหล่านั้นจึงไม่ถูกนำเสนอในภาพและตารางข้างต้น

### ความขัดแย้งไม่ได้ดำรงอยู่และเข้มข้นตลอดเวลา

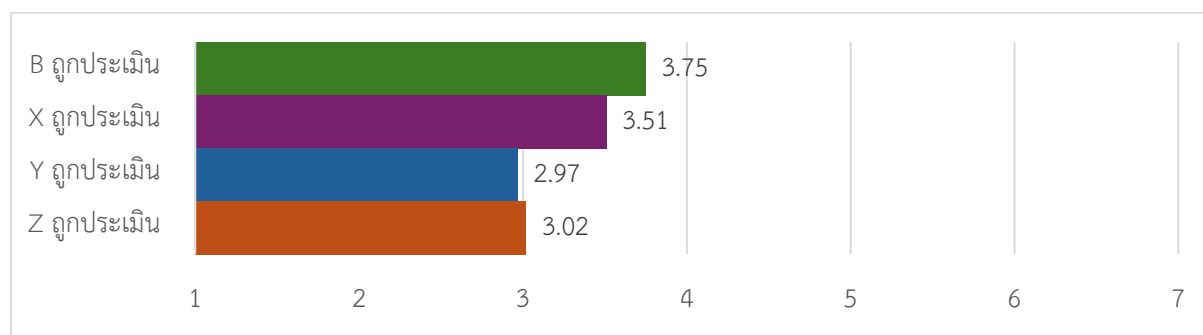
แน่นอนว่าความแตกต่างระหว่างรุ่นมีอยู่จริง แต่ความขัดแย้งระหว่างรุ่นโดยเฉพาะในระดับครอบครัวไม่ได้ดำรงหรือดำเนินไปอย่างเข้มข้นตลอดเวลา และมีกลไกในการเยียวยาความสัมพันธ์อัตโนมัติอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลแบบสอบถามพบว่า ความแตกต่างระหว่างรุ่นมีอยู่จริง แต่ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกัน ที่เป็นฐานของความขัดแย้ง ไม่ได้ดำรงอยู่บนความรู้สึกเชิงลบที่แต่ละรุ่นมีต่อกัน ไม่ได้เหมารวมว่าคนทั้งรุ่นมีลักษณะนิสัยโดยทั่วไปเชิงลบทั้งรุ่น โดยข้อมูลความขัดแย้งระหว่างรุ่น (มิติด้านความรุนแรง) ค่าเฉลี่ยที่กลุ่มตัวอย่างทุกรุ่นรายงานว่ามีความรุนแรงที่ขัดแย้งกับคนรุ่นต่าง ๆ มากเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับรุนแรงน้อยทั้งหมด คือ อยู่ในช่วงไม่เกิน 3 คะแนน จากมาตราที่มีค่า 0 คือไม่เคยมีความขัดแย้งเลย และ 1 คือไม่

รุนแรง ไปจนถึง 7 คือ รุนแรงมาก โดยคนรุ่นอื่น ๆ ระบุว่าตนมีปัญหาเกี่ยวกับคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ ( $M = 2.50$ ,  $SD = 1.77$ ) และรุ่นเอ็กซ์ ( $M = 2.46$ ,  $SD = 1.93$ ) มากกว่าคนรุ่นอื่น แต่ก็อยู่ในระดับไม่ค่อนรุนแรง ส่วนรุ่นวาย ( $M = 2.00$ ,  $SD = 1.69$ ) และซี ( $M = 1.93$ ,  $SD = 1.69$ ) นั้น โดยเฉลี่ยแล้วคนรุ่นอื่นประเมินว่าแทบไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรงเลย

นอกจากค่าเฉลี่ยแล้ว สัดส่วนของคนรุ่นอื่นที่ระบุว่าตนมีปัญหาเกี่ยวกับคนรุ่น B ในระดับ 4 (รุนแรงปานกลาง) ขึ้นไปถึง 7 (รุนแรงมาก) มีร้อยละ 28.25 ซึ่งใกล้เคียงกับรุ่น X (ร้อยละ 27.80) แต่มากกว่ารุ่น Y (ร้อยละ 18.60) และ Z (ร้อยละ 18.58) อย่างชัดเจน และหากจะนับเฉพาะความขัดแย้งที่ระดับรุนแรงค่อนข้างมากถึงรุนแรงมาก คือระดับ 6 ถึง 7 จะพบว่ามีเพียงไม่เกินร้อยละ 10 ในกลุ่ม B และ X และไม่เกินร้อยละ 5 ในกลุ่ม Y และ Z แสดงว่าความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างรุ่นไม่ได้เข้มข้น มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความขัดแย้งที่รุนแรงมาก แต่โดยธรรมชาติของคนเรามักสนใจเหตุการณ์ที่รุนแรงเร้าอารมณ์ รวมทั้งสื่อก็มักนำเสนอเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงเพราะรู้ว่าจะเป็นที่สนใจของผู้ชมทั่วไป จึงอาจเกิดภาพจำรับรู้ถึงความขัดแย้งระหว่างรุ่นในสังคมไทยนั้นมีความรุนแรงมาก แต่ในความเป็นจริง สำหรับคนส่วนใหญ่แล้วไม่ได้เผชิญกับความขัดแย้งที่รุนแรงมาก ซึ่งหมายความว่า การบรรเทาความขัดแย้งอาจมีทางออกที่ไม่ยากเท่าที่เราเคยคิด (โปรดดูภาพที่ 4-01 และตารางที่ 4T-06)

ภาพที่ 4-01: ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน



ตารางที่ 4T-06: สัดส่วนคะแนนความรุนแรงของความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แบ่งตามรุ่นผู้ถูกประเมิน

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	M(SD)	ระดับคะแนนความรุนแรงในความขัดแย้งทางการเมือง (%)							
			0	1	2	3	4	5	6	7
ประเมิน B	322	2.50(1.77)	6.52%	32.30%	19.88%	13.04%	12.42%	8.07%	5.59%	2.17%

ประเมิน X	295	2.46(1.93)	12.20%	29.15%	17.63%	13.22%	9.83%	8.14%	6.44%	3.39%
ประเมิน Y	301	2.00(1.64)	16.94%	31.23%	20.60%	12.62%	10.63%	3.99%	0.66%	3.32%
ประเมิน Z	366	1.93(1.69)	19.67%	31.69%	18.03%	12.02%	10.11%	4.10%	2.73%	1.64%

นอกจากนั้น ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกยังฉายภาพให้เราเห็นว่าระดับความรุนแรงหลังการชุมนุมจบลงไม่ได้รุนแรง เช่น ครอบครัวที่เคยทะเลาะกันอย่างรุนแรง ท้ายที่สุดไม่มีครอบครัวไหนตัดขาดกันจริงๆ<sup>14</sup> การชุมนุมที่จะมีการตัดความสัมพันธ์ ไล่ออกจากบ้าน หรือยุติการสนับสนุนทางการเงินต่างๆ ไม่ได้เป็นมาตรการที่ครอบครัวใช้ในระยะเวลาแต่อย่างใด ดังเช่น A06 กล่าวว่า “ผมเลือกที่จะแตกหัก ปะทะเผชิญหน้าไปเลยกับครอบครัว เพราะเชื่อว่าหลังแตกหักแล้ว ด้วยระยะเวลา สี่ และเมื่อสังคมภายนอกเปลี่ยนไปก็จะเป็นบริบทที่บีบครอบครัวให้รับสิ่งที่ผมทำตาม แต่ก็ต้องยึดมั่นตัวเองไว้ให้ดีนะ เราเผชิญหน้า/แตกหัก แต่ต้องไม่หนีออกจากบ้าน ไม่ทำตามคำขู่อะไรของพ่อแม่ ในช่วงแรกๆก็แม่หนักก็ทะเลาะกันจนแทบไม่คุยกันเลย แต่ในระยะหลังๆก็ดีขึ้น ไปกินข้าวด้วยกัน ความสัมพันธ์ก็เริ่มกลับมาดี”

หลังการทะเลาะครั้งใหญ่ คนต่างรุ่นยังมักมีกระบวนการเยียวยาความขัดแย้งและปรับเข้าหากัน เช่น A04 กล่าวว่าตนทะเลาะและขัดแย้งกับคนในครอบครัวอย่างรุนแรงในช่วงแรกที่เธอเข้าร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มนักเรียนแล้ว อย่างไรก็ตาม เมื่อระยะเวลาผ่านไป ครอบครัวเริ่มทำความเข้าใจและเห็นว่า A04 ยังเป็นลูกคนเดิมที่คุยกันทุกเรื่องได้ ในขณะที่ A04 เองก็พยายามเปิดใจ บอกทุกอย่างกับครอบครัวในเรื่องการไปมีส่วนร่วมทางการเมือง “หลังจากทะเลาะกันครั้งใหญ่ หนูก็เปลี่ยนแปลงตัวเอง จากที่แอบไปมีอบ ก็บอกที่บ้านทุกอย่าง บอกรายละเอียดทุกอย่างว่าจะไปมีอบไหน ขึ้นพูดหรือทำอะไรไหม ถึงกับเปิด find my iphone ให้ที่บ้าน track เลย แม่ก็เริ่มเปิดใจนิดๆ เพราะจากตอนแรกก็รู้สึกกลัวเสียลูกตัวเองให้กับชนนหรือพวกล้มเจ้าไปแล้ว แต่พอมาดูแล้วยังเห็น หนูยังเป็นคนเดิมอยู่ หลังจากนั้นก็ไม่ค่อยทะเลาะอะไรกันแล้วในเรื่องการเมือง มีแต่จะถกเถียงตามปกติ” การถอยคนละก้าวยังเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่บางครอบครัวใช้ในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น A28 ให้สัมภาษณ์ว่าเขาและครอบครัว “คุยการเมือง พ่อแม่เล่าให้ผมฟังมาตั้งแต่เด็ก ๆ แต่เขาก็ไม่สนับสนุนให้ชูประเด็นแหลมคมทะเลาะพาดานอย่างเรื่อง 112 แต่เขาก็ไม่ได้ห้ามตรงๆนะว่าไม่ให้ผมไปชุมนุม เขาสงวนตัวเอง ผมเลยเลือกถอยกับเขาคคนละก้าว มาเป็นอาสาสมัคร We Watch จับตาดูการเลือกตั้ง ซึ่งก็ไม่ได้เกี่ยวกับการชุมนุมโดยตรง ต่างคนเลยต่างสบายใจ” ขณะเดียวกัน A28 เองก็กล่าวว่าเขาและครอบครัวไม่พูดคุยหรือถกเถียงในประเด็นที่แหลมคมอย่างการแก้ไขมาตรา 112 โดยหันไปเน้นสร้างบทสนทนาถกเถียงกันเชิงนโยบายมากกว่า เช่น จุดยืนเรื่องรัฐสวัสดิการ<sup>15</sup>

### รุ่น Y ที่พร้อมช่วยแก้ไขความขัดแย้ง

ข้อมูลจากกิจกรรมจินตนาการพลเมืองแสดงให้เห็นว่า ลักษณะร่วมที่สำคัญอีกประการหนึ่งของรุ่น Y คือเป็นคนกลุ่มเดียวที่ให้ความสำคัญกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างรุ่น ระหว่างกิจกรรมในแต่ละจังหวัด คณะผู้วิจัยพบว่า มีเฉพาะผู้เข้าร่วมในรุ่น Y เท่านั้นที่กล่าวถึงโลกอนาคตโดยเชื่อมโยงกับประเด็นความขัดแย้งระหว่างรุ่น เมื่อถูกขอให้จินตนาการถึงโลกอนาคตในอีกหลายสิบหรือหลายร้อยปีข้างหน้า คนรุ่นนี้ระบุคล้ายกันว่า โลกจะต้องเปลี่ยนไปจากปัจจุบันเป็นอย่างมาก ทำให้ความต้องการของคนรุ่นหลังเปลี่ยนแปลงไปด้วย แม้แต่ละคนจะนำเสนอแนวคิดของตัวเองว่าฝันอยากเห็นสังคมที่ดีในอนาคตหน้าตาเป็นอย่างไร แต่ระหว่างบทสนทนา คนรุ่น Y หลายคนขมวดประเด็นโดยย้ำว่า ไม่ว่าจะอย่างไรเราก็ไม่ควรยึดเอาความปรารถนาของตัวเองเป็นที่ตั้ง ในบทสนทนาช่วงหนึ่งหลังนำเสนอดาวดวงใหม่ของทุกกลุ่มเสร็จ คณะผู้วิจัยโยนคำถามกลับไปในวงสนทนาว่า จะเกิดอะไรขึ้นถ้าคนรุ่นใหม่ในอนาคตไม่เห็นด้วยกับดาวที่เราออกแบบมาแล้วเป็นอย่างดี น่าสังเกตว่าผู้ที่ตอบคำถามข้อนี้เป็นกลุ่มแรกๆ คือ คนรุ่น Y โดยให้ความเห็นไปในทำนองเดียวกันว่า สุดท้ายแล้ว ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนต่างรุ่นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ รุ่น Y คนหนึ่งเสนอว่า การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวเป็นไปได้ยาก เพราะอุปสรรคหลักๆ คือการส่งต่อเจตนารมณ์ของสังคมที่ดีไปหาคนรุ่นใหม่ ถ้าเราไม่ส่งต่อเจตนารมณ์เหล่านี้ไปให้ถึงรุ่นถัดไป เขาก็จะไม่เข้าใจว่าโลกที่เราสร้างสำคัญอย่างไร เพราะคนรุ่นใหม่ย่อมมีความคิดเป็นของตัวเอง ขณะที่ รุ่น Y อีกคนกล่าวว่า ถ้าคนรุ่นใหม่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงจริงๆ ก็ควรต้องยอมปล่อยให้มันเป็นเช่นนั้น และเราไม่ควรจำกัดว่าโลกแบบที่เราต้องการเป็นโลกที่ดีที่สุดเสมอไป

ประเด็นนี้จะสะท้อนว่าคนรุ่น Y กำลังใช้ชีวิตอยู่ในความขัดแย้งระหว่างรุ่นโดยตรง หรืออาจเคยเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างรุ่นกับผู้ใหญ่ที่ไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์ดังกล่าวจึงหล่อหลอมเป็นชุดความคิดที่ว่า ตนเองจะไม่ทำเหมือนที่ผู้ใหญ่ทำ และพร้อมจะให้คนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ต้องการ

แม้มีหลายเรื่องที่พวกเขาไม่เห็นด้วยกับคนรุ่น Z แต่พวกเขาเป็นรุ่นเดียวที่พร้อมรับและให้ความสำคัญกับบทบาทคนรุ่นใหม่ที่อายุน้อยกว่ารุ่นตนเองในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แม้ว่าจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะพบว่า คนรุ่น Y จำนวนหนึ่ง รู้สึกว่าตัวเองมีลักษณะการใช้ชีวิตและความคิดเห็นที่ต่างกับคนรุ่น Z หลายประการ แต่ก็ยังถือว่าเป็นฝ่ายเสรีนิยมที่สนับสนุนข้อเรียกร้องของการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ทุกข้อ เช่น A74 ซึ่งเล่าว่าเธอไม่เคยไปมีอบเลย แต่ไม่ได้เป็นเพราะไม่สนับสนุนข้อเรียกร้อง หากแต่เป็นเรื่องของยุทธวิธีการเคลื่อนไหวที่อาจจะไม่ตรงจริตกับเธอนั่น “เราไม่เคยไปมีอบเลย

แต่ก็เห็นอยู่บ้างในจังหวัดสุรินทร์ ด้วยครอบครัวเราเป็นครอบครัวคนเสื้อแดงมาตั้งแต่แรกมั้ง เลยทำให้เรามีความคิดหลักไปในทางเดียวกับคนรุ่นใหม่ที่จัดมือบ คือไม่ชอบรัฐบาลเผด็จการและการรัฐประหาร เราเห็นด้วยกับข้อเสนอของคนรุ่นใหม่และนักศึกษาทุกข้อ แต่รู้สึกว่าการเสนอประเด็นของมือบไม่เด็ดขาดและเผยแพร่ได้ไม่เต็มที่ด้วย บางคนไปมือบยังไม่รู้ด้วยซ้ำว่าประเด็นหลักคืออะไร แกนนำจะพูดอะไร เราคิดว่ามันเป็นปัญหาของมือบคนรุ่นใหม่ชนิดหนึ่ง”

### **การเปลี่ยนแปลงจากการชุมนุมสู่การเมืองรูปแบบอื่น**

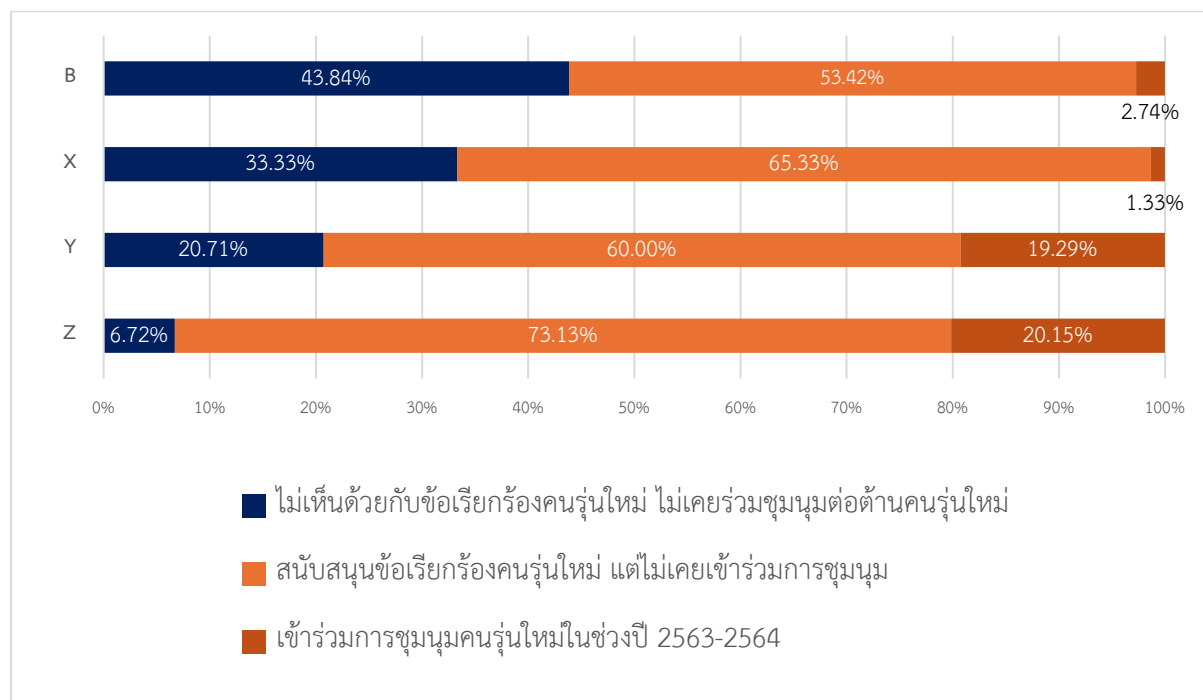
มิใช่เพียงผู้ปกครองที่รู้สึกคลาไคลกังวล แต่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ที่สนับสนุนการณรงค์และประเด็นเรียกร้องของขบวนการคนรุ่นใหม่ก็พอใจกับการยุติลงของการประท้วงและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงออกไปสู่กิจกรรมและการรณรงค์แบบอื่นๆ โดยจากข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกพบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็นนี้ 5 ประการ

#### ผู้สนับสนุนส่วนใหญ่ไม่เคยหรือไม่คิดจะเข้าร่วมการชุมนุม

จากการเก็บข้อมูลพบว่าท่ามกลางผู้คนมากมายที่สนับสนุนการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ คนส่วนใหญ่ไม่เคยไปเข้าร่วมการชุมนุม และไม่คิดว่าจะไปเข้าร่วมการชุมนุมในอนาคต ดังนั้นการยุติลงของการชุมนุมจึงไม่ใช่ปัญหาในการแสดงออกทางการเมืองของผู้สนับสนุนส่วนใหญ่ ดังนั้นการระดมการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมจากคนเหล่านี้ไม่ควรจำกัดอยู่ที่การชุมนุม ถึงมีการชุมนุมในระยะต่อไปก็ไม่ได้หมายความว่าผู้สนับสนุนจะตัดสินใจเข้าร่วมมากกว่าเดิม แนวทางกิจกรรมจึงควรสร้างกิจกรรมที่คนรุ่นใหม่สามารถเข้าร่วมได้ตามเงื่อนไขของพวกเขา ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมการแสดงออกทางการเมืองจากการชุมนุมเป็นรูปแบบอื่นเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับผู้สนับสนุนกลุ่มอื่นๆสามารถเข้าร่วมได้มากขึ้น

จากข้อมูลการสำรวจแบบสอบถามพบว่า คนส่วนใหญ่สนับสนุนข้อเรียกร้องและการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง และอาจไม่ได้สนับสนุนรูปแบบการแสดงออกด้วยการชุมนุม

ภาพที่ 3-19: การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น (เฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าสนใจและสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่รวมคนที่ไม่สนใจหรือไม่สนับสนุนฝ่ายใด)



หมายเหตุ: สัดส่วนการสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น มาจากผู้ที่ระบุว่าตนเลือกข้างทางการเมืองในช่วงเวลานั้น มีผู้ตอบจำนวนมากที่ระบุว่าตนไม่ได้สนใจการเมืองหรือไม่ได้เลือกข้าง ข้อมูลจากผู้ตอบเหล่านั้นจึงไม่ถูกนำเสนอในภาพและตารางข้างต้น

ขณะที่จากการสัมภาษณ์ก็พบข้อมูลลักษณะเดียวกัน คือผู้สนับสนุนการชุมนุมหลายคนไม่เคยและไม่คิดว่าจะไปเข้าร่วมการชุมนุมในระยะต่อไป แต่สนใจสนับสนุนการชุมนุมในรูปแบบอื่นๆ ที่พวกเขาหัดข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีในสวนหลังการเลือกตั้งผู้ว่า กทม. ในปี 2565 แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมเกือบทั้งหมดไม่เคยไปร่วมการเคลื่อนไหวที่นำโดยนักศึกษาชนชั้นกลางเมื่อปี 2563 และยังไม่เชื่อแนวทางการเคลื่อนไหวแบบปะทะทำหายของกลุ่มทะลุแก๊สในปี 2564 อีกด้วย พวกเขาทั้งหมดระบุชัดเจนว่าสนับสนุนชื่อเรียกร้องทุกข้อ แม้แต่ประเด็นการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ของขบวนการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่ปี 2563-2564 เช่น A62 และ A63 นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีในสวน ณ สวนเบญจกิติ กล่าวว่า “พวกเราไม่เคยไปร่วมม็อบ แต่ม็อบของนักศึกษา 2563 เห็นด้วยกับข้อเสนอกทุกข้อนะ มีแต่ม็อบที่ดินแดงที่ถ้าเป็นไปได้ก็จะไม่สนับสนุนเพราะมีความรุนแรง แต่ค่อนข้างเข้าใจความรู้สึกของคนที่ออกมาม็อบดินแดงอยู่ว่าได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจหนัก<sup>16</sup> หลังการเลือกตั้งผู้ว่า กทม. 2565 คนรุ่นใหม่

จำนวนมากหันไปไปสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบอื่นๆซึ่งมีต้นทุนต่ำ ประหยัด และปลอดภัย สำหรับคนธรรมดาอย่างพวกเขามากกว่า เช่น หนึ่งในคู่รัก LGBTQ อย่าง A77 และ A78 เห็นว่ากิจกรรมดนตรีในสวนที่แม้จะดูไม่เป็นการเมืองแต่ก็เป็นสัญญาณเตือนผู้นำที่อยู่ในอำนาจได้ “สิ่งที่ชัชชาติทำ เป็นการส่งสัญญาณ ว่าถ้าประยุทธ์ทำไม่ดีก็ออกไปซะ”<sup>17</sup> กรณี A79 ซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมดนตรีในสวน อายุ 37 ปีอีกท่าน ที่วัดดอนแดงแสดงความเห็นว่า “นี่ไม่ใช่การเมืองโดยตรง แต่เป็นการทำงานให้รัฐบาลระส่ำระสาย ชัยชนะของชัชชาติ ทำให้คนเห็นว่าการเมืองในระบบมันมีความหวัง สิ่งที่ชัชชาติ ทำได้ดีที่สุดตอนนี้ คือ ทำให้เห็นการเปรียบเทียบว่าผู้นำที่มาจากทางเลือกต่างแตกต่างจากผู้นำที่มาจากรัฐประหารอย่างไร”<sup>18</sup> ผู้ให้ข้อมูลอีกท่านอย่าง A80 อายุ 29 ที่วัดดอนเล่าว่า “(ดนตรีในสวน) ไม่เป็นการเมืองขนาดนั้น แต่เกี่ยวข้องกับการเมืองเท่าที่มาเดินก็รู้แหละว่ามีความเป็นการเมือง มันมีพลังงานบางอย่างทางการเมืองอยู่ ก็สนุกดี ไม่แน่ใจว่าชัชชาติตั้งใจทำให้มันเป็นหรือไม่เป็น (การเมือง) แต่ที่แน่ๆ มันทำให้คนกรุงเทพสนุกขึ้น”<sup>19</sup>

#### คนรุ่นใหม่ไม่ชอบกิจกรรมการเมืองแบบเผชิญหน้าและปะทะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าคนรุ่นใหม่ที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ชอบการเมืองแบบสุดขั้ว หรือการชุมนุมที่เน้นการปะทะ เนื่องจากกังวลเรื่องความปลอดภัยและมองว่าส่งผลด้านลบต่อการรณรงค์ทางการเมืองมากกว่าทางบวก เช่น การชุมนุมของกลุ่มทะลุแก๊ส A08 กล่าวกับคณะผู้วิจัยอย่างชัดเจนว่าเขาไม่ชอบการเคลื่อนไหวแบบกลุ่มทะลุแก๊ส “ผมรู้สึกวาทะลุแก๊สใช้ความรุนแรงเป็นวัฒนธรรมอยู่แล้ว ไม่ได้ใช้เหตุผลทางเศรษฐกิจในการเรียกร้องแบบที่อาจารย์มอง เขาพยายามหาข้ออ้างในการใช้มีอบตีกับตำรวจ จากการที่ถูกตำรวจกดปราบจับกุมจากพฤติกรรมเก่าๆ ของเด็กวันซ์/อาชีวะพวกนี้” ในขณะที่ A08 และ A09 ก็เสริมว่าการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มสุดโต่งมากขึ้นทำให้พวกเขาเริ่มกังวล A08 กล่าวว่าทะลุแก๊สเป็นเพียงหนึ่งตัวอย่างของความสุดโต่งของการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่เท่านั้น “การ so proud ก็เป็นการได้หมายจับเยอะๆ ของแกนนำมันอาจจะไม่ได้ผลดีเสมอไป จับ 1 เบ่งบานเป็นแสนมันไม่จริง การคิดแบบนี้มันนำไปสู่การเคลื่อนไหวที่ไม่มีขอบเขตมากขึ้น กลายเป็นกันคนกลางๆ ออกไปขาด unity” เช่นเดียวกับ A09 ซึ่งกล่าวว่าเขาเป็นผู้สนับสนุนการเข้าร่วมการชุมนุมอย่างแข็งขัน แต่ไม่พัฒนาบทบาทตัวเองไปมากกว่านี้เพราะรู้สึกว่าการชุมนุมเริ่มมีความสุดขั้วเกินไป “แนวทางที่ radical มากขึ้นในช่วงหลังทำให้ผมไม่อยากไปทำงานในฐานะอื่นขนาดนั้น เลยทำได้แค่เป็นผู้สนับสนุนเข้าร่วมชุมนุม”

#### คนรุ่นใหม่เชื่อมั่นการต่อสู้ระยะยาว: จบในรุ่นเรา แต่ไม่ใช่จบในมือเรา

คนรุ่นใหม่ที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เชื่อว่าการต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นการต่อสู้และรณรงค์ในระยะยาว ไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ในช่วงการชุมนุม ดังที่ A10 อธิบายทิศทางทางเลือกพรรคการเมือง



ของเขาในการเลือกตั้งปี 2566 ซึ่งเขาให้ความสำคัญกับการมองเกมการเมืองในระยะยาว ทำให้เขาไม่สามารถเลือกพรรคสามัญชนที่ตรงใจมากที่สุดได้ แต่ต้องเลือกพรรคก้าวไกลแทน เพราะเห็นเป็นความเป็นไปได้เดียวที่จะทำให้พื้นที่ทางการเมืองในอนาคตมีความเสรีนิยมเปิดกว้างมากขึ้น “แน่นอนว่าผมรู้สึกว่าคุณนโยบายของพรรคก้าวไกลมันคือการเมืองใหม่ มันเป็นนโยบายที่ยึดโยงกับอุดมการณ์และมีกระดูกสันหลังมากขึ้น แต่ไม่ใช่พรรคที่ถูกใจมากที่สุด ที่ตรงจริตผมคงเป็นพรรคสามัญชน แต่ถ้าเลือกมาตอนนี้ผมว่าผิดเวลาไปหน่อย เพราะเขาไม่มีแววว่าจะชนะได้เลย เลยเลือกก้าวไกล เพราะคิดว่าถ้าการเมืองค่อยๆ เปลี่ยนมากขึ้น ในอนาคตพรรคสามัญชนอาจจะมีที่ยืนมากกว่านี้ได้”

#### การประชุม: เครื่องมือการแสดงความไม่พอใจ ไม่ใช่เครื่องมือการเปลี่ยนแปลง

ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไม่ได้คาดหวังว่าการชุมนุมยุติลง และไม่ได้คาดหวังให้การชุมนุมดำเนินต่อไป พวกเขา มองว่าการชุมนุมเป็นเพียงเครื่องมือแสดงออกถึงความไม่พอใจ แต่ไม่ใช่เครื่องมือการเปลี่ยนแปลง เช่น A39 ซึ่งมองว่าการทำงานเผยแพร่ความคิดทางการเมืองประกอบด้วยถึงจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงได้ “ผมไม่คิดว่าเราจะชนะได้ด้วยมือ มีมือเป็นแค่เครื่องมือแสดงความอัดอั้นตันใจเท่านั้น ความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ต้องทำงานทางความคิดสำคัญที่สุด ถ้ามีมือไม่ใช่สิ่งที่คนส่วนใหญ่ชอบ เราก็ต้องเปลี่ยนแปลงเครื่องมือ เปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้มันเปิดรับคนในวงกว้างให้ได้มากขึ้น”

#### ผู้สนับสนุนชอบกิจกรรมการเมืองที่ไม่เป็นการเมือง

ผู้ให้ข้อมูลคนรุ่นใหม่ที่ไม่ใช่แกนนำให้สัมภาษณ์ว่า พวกเขาพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่ดูเหมือนไม่เป็นการเมือง เนื่องจาก ไม่เหน็ดเหนื่อย ไม่อันตราย สามารถพาคนรุ่นอื่นๆ ทั้งที่สนใจการเมืองและไม่สนใจการเมืองมาเข้าร่วมได้ จากการเก็บข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีในสวนหลังการเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพฯ ในช่วงปี 2565 พบว่า กิจกรรมดนตรีในสวน ถือเป็นกิจกรรมที่มีความเป็นการเมืองน้อยกว่า แต่สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่ดีในตัวทางการเมืองมาได้มาก ดังจะเห็นว่าผู้เข้าร่วมฟังดนตรีในสวนจำนวนมากเป็นผู้สนับสนุนพรรคฝ่ายเสรีนิยม และรวมถึงผู้ไม่สนใจทางการเมืองและและมีบางส่วนสนับสนุนฝ่ายอนุรักษ์นิยมด้วยซ้ำ ผู้สนับสนุนฝ่ายเสรีนิยมจำนวนมากเห็นด้วยกับข้อเสนอต่างๆ ในการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่แทบทั้งสิ้น<sup>20</sup> พวกเขา มองว่า แม้นดนตรีในสวนจะมีนัยทางการเมืองน้อย หรือบางกรณีกล่าวว่าแทบไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองเลย<sup>21</sup> แต่กิจกรรมดังกล่าวเป็นตัวแทนที่ทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในระบบก็สามารถเกิดขึ้นได้จริง ดังเช่น A85 ซึ่งกล่าวว่าเขาชอบกิจกรรมที่ไม่ใช่การประชุมแบบนี้ “ผมมาดนตรีในสวนก็มาแสดงพลังทางการเมืองนะ เป็นฝั่งประชาธิปไตยชัดเจน แต่ส่วนตัวชอบดนตรีในสวนมากกว่า มีอบมัน

เครียดและเหนื่อย คนจะคำนวณมากขึ้นในการไปมีอบ รอดูจังหวะ” นอกจากนี้ จากการสังเกตการณ์ของ คณะผู้วิจัยในพื้นที่ กิจกรรมดนตรีในสวนยังเป็นกิจกรรมที่สามารถทำกันได้ทั้งครอบครัวด้วย

### **คนรุ่นใหม่อยากยอมรับความสามารถ ความรู้ และจุดยืนด้านการเมืองของคนรุ่นใหม่**

แม้ว่าในด้านหนึ่งการชุมนุมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่น แต่การชุมนุมดังกล่าวก็ทำให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้และตระหนักถึงความรู้ความสามารถทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ จนทำให้ผู้ใหญ่ส่วนหนึ่งเริ่มยอมรับและเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อพวกเขาในที่สุด เงื่อนไขนี้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระบวนการฟื้นฟูความสัมพันธ์เกิดขึ้นได้

#### ที่มาของการยอมรับคนรุ่นใหม่

จากการเก็บข้อมูลพบว่า หลังการชุมนุม คนรุ่นใหม่ยุคนี้มีทัศนคติที่ดีและชื่นชมในความสามารถของคนรุ่นใหม่ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ

หนึ่ง ความเห็นอกเห็นใจ ตลอดการรณรงค์ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ เนื้อหาที่เกี่ยวกับความอึดอัดคับข้องใจของคนรุ่นใหม่ ทำให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้ถึงความยากลำบากของชีวิตคนรุ่นใหม่ท่ามกลางโลกและประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ชีวิตของคนรุ่นนี้ยากกว่าคนรุ่นก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นเร็วกว่ารายได้ ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ลดลงของประเทศไทย ความท้าทายจากทุนผูกขาดและธุรกิจออนไลน์ การแข่งขันที่ดุเดือดของตลาดแรงงาน และอื่นๆ ทั้งหมดนี้ทำให้คนรุ่นใหม่มีความเห็นอกเห็นใจคนรุ่นใหม่มากขึ้น และเข้าใจว่าเพราะเหตุใดพวกเขาจึงไม่พอใจต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม จนต้องลุกขึ้นแสดงออกและมีส่วนร่วมทางการเมือง

สอง ความสามารถในการสร้างสรรค์รูปแบบการรณรงค์ทางการเมืองที่แหวกแนว น่าสนใจ มากกว่าที่คนรุ่นผู้ใหญ่เคยทำ

สาม ประเด็นข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ ในหลายส่วนไม่ได้มีความแตกต่างจากสิ่งที่คนรุ่นมีอายุที่ต้นตัวทางการเมืองเคยร่วมกันเรียกร้อง หลายคนหันมาตระหนักว่าสิ่งที่พวกเขาเรียกร้องคือสิ่งเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการต่อต้านเผด็จการรัฐสภา ปัญหาคอร์รัปชันในโครงสร้างรัฐ การต่อต้านทุนผูกขาด การต่อต้านนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ใช้ระบบอุปถัมภ์ในการต่อสู้ทางการเมือง ฯลฯ

สี่ คนรุ่นใหม่ไม่ได้ถูกหลอกโดยนักการเมือง พรรคการเมือง และแกนนำการชุมนุม ผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงความคิดต่อคนรุ่นใหม่ จากก่อนหน้านี้ที่คนรุ่นอายุมากมีมุมมองว่าคนอายุน้อยเป็นรุ่นที่เพิกเฉย ไม่มีความรู้ ไม่เท่าทันการเมือง ถูกล้างสมองหรือถูกชักใยแกนนำการชุมนุม รวมทั้งการมีพรรคการเมืองอยู่เบื้องหลังการชุมนุม ไปสู่การยอมรับว่าคนรุ่นใหม่มีวุฒิภาวะทางการเมือง มีความสามารถในการวิเคราะห์การเมือง มีความคิดเห็นของตัวเอง และมีความเป็นอิสระจากการครอบงำของทั้งพรรคและแกนนำมวลชน เนื่องจากคนรุ่นอายุมากได้รู้จักลูกหลานของเขามากขึ้นในช่วงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นอิสระจากพรรคการเมือง ได้รับรู้ถึงการตั้งคำถามกับพรรคการเมืองทุกพรรคแม้แต่พรรคที่ตัวคนรุ่นใหม่เองสนับสนุน ตลอดจนการเคลื่อนไหวที่เป็นเอกเทศจากแกนนำการชุมนุม แม้ในช่วงแกนนำถูกจับหรือไม่ได้เข้าไปจัดการชุมนุมโดยตรง

ห้า คนรุ่นใหม่มีความสามารถด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่เรื่องการเมืองมากกว่าคนรุ่นพวกเขาหลายเท่า โดยเฉพาะความสามารถในการปรับตัวกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

และ หก แม้ไม่ยอมรับแต่ยอมรับจำนวนต่อตรรกะและความคิดของคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็ด้านเศรษฐกิจการเมืองหรือสังคม พวกเขาไม่สามารถหักล้างหรือเอาชนะในการถกเถียงกับคนรุ่นใหม่ในสิ่งที่พวกเขาเห็นไม่ตรงกัน

### จากการยอมรับสู่ความชื่นชม

จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา คนรุ่นผู้ใหญ่จึงลดการวิพากษ์วิจารณ์คนรุ่นใหม่ ทั้งในแง่ความตั้งใจ ความสามารถ และวิจาร์ณญาณ แบบที่เคยทำในช่วงก่อนและระหว่างการประชุมทางการเมือง ในทางตรงกันข้าม คนรุ่นอายุมากเริ่มหันมาชื่นชมและเคารพ (respect) คนรุ่นใหม่ทั้งในแง่ปัจเจกและขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของพวกเขาในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็

หนึ่ง การเปลี่ยนแปลงสถานภาพของคนรุ่นใหม่ในครอบครัว เมื่อคนรุ่นผู้ใหญ่ยอมรับคนรุ่นใหม่มากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลหลายคนสะท้อนภาพการปรับสถานะของพวกเขาในโครงสร้างลำดับชั้นในครอบครัว จากเดิมที่ถูกปฏิบัติเป็น “เด็ก” ผู้มาทีหลัง หรือผู้อ่อนประสพการณ์ กลายเป็นสมาชิกมีสถานะเท่าเทียมกับคนอื่นๆ โดยเฉพาะในด้านการเมือง ความคิดเห็น จุดยืน และการแสดงออกของพวกเขา ไม่ถูกตัดสินในเชิงลบโดยผู้ใหญ่ (negative judgment) แต่ได้รับการยอมรับ

สอง บทบาทหน้าที่ใหม่ของคนรุ่นใหม่ในครอบครัว เมื่อคนรุ่นใหม่อายุมากในครอบครัวยอมรับว่า คนรุ่นใหม่มีความรู้และความสามารถทางการเมืองมากกว่าคนรุ่นใหม่อายุมาก ในหลายกรณีคนรุ่นใหม่จึงได้รับหน้าที่ และได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกในครอบครัวให้เป็นแหล่งข้อมูลทางการเมือง และที่ปรึกษาเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมที่เป็นที่ถกเถียงในวงกว้าง

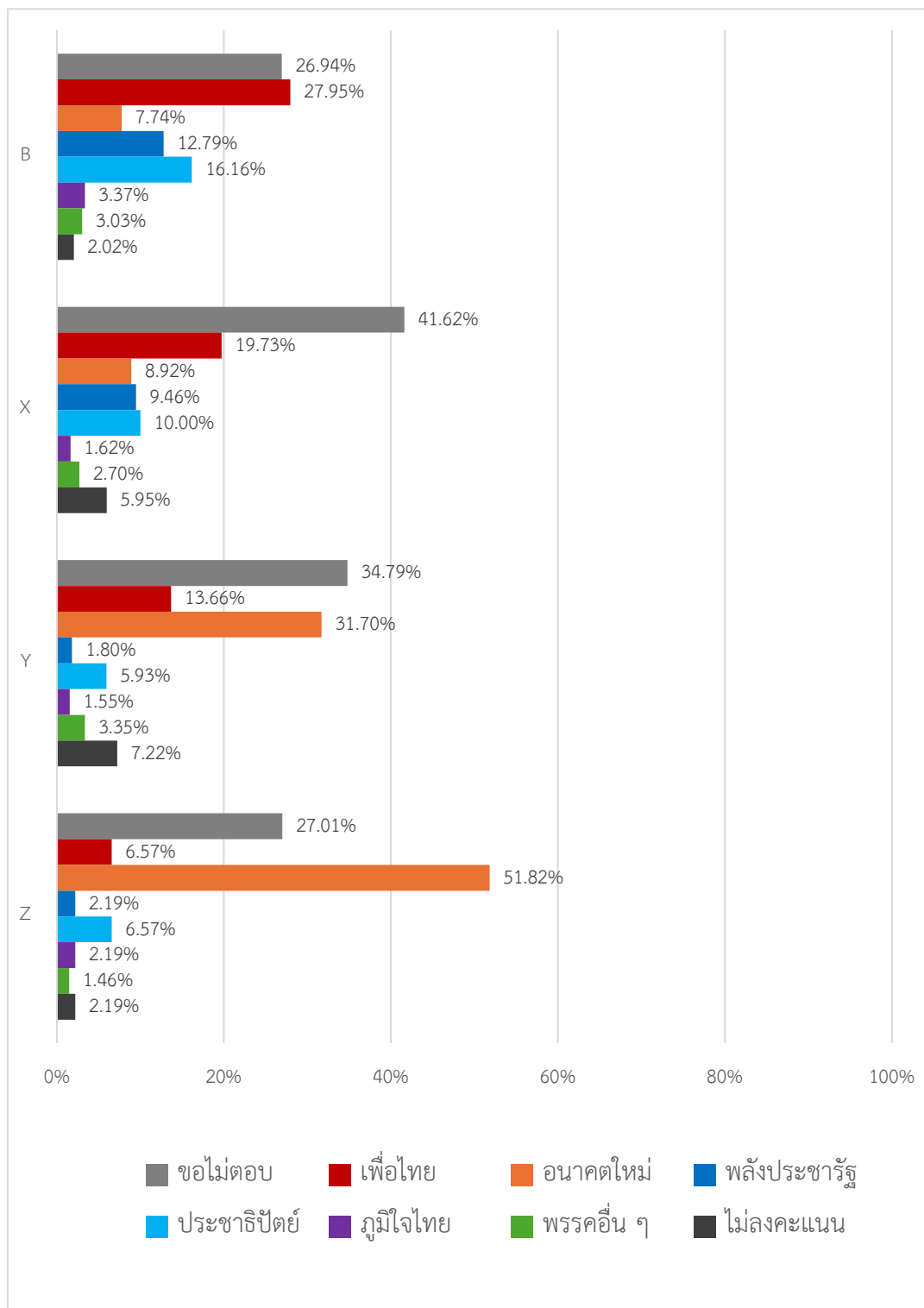
#### คนรุ่นใหม่อายุมากกับการชื่นชมคนรุ่นใหม่และพรรคก้าวไกล

จากผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2567 พรรคก้าวไกลชนะซึ่งเป็นพรรคที่เคยมีฐานเสียงหลักเป็นคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้งครั้งก่อนหน้านั้นอย่างถล่มทลายมาเป็นอันดับหนึ่ง แต่คะแนนเสียงที่ได้รับกลับมากกว่าจำนวนกลุ่มเป้าหมายคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกที่มีแนวโน้มจะไม่เคยมีสังกัดพรรคใดมากกว่า นั่นหมายความว่าคะแนนเสียงที่พรรคก้าวไกลได้ไปไกลกว่าคนรุ่นใหม่ที่เคยเน้นหาเสียงเอาไว้

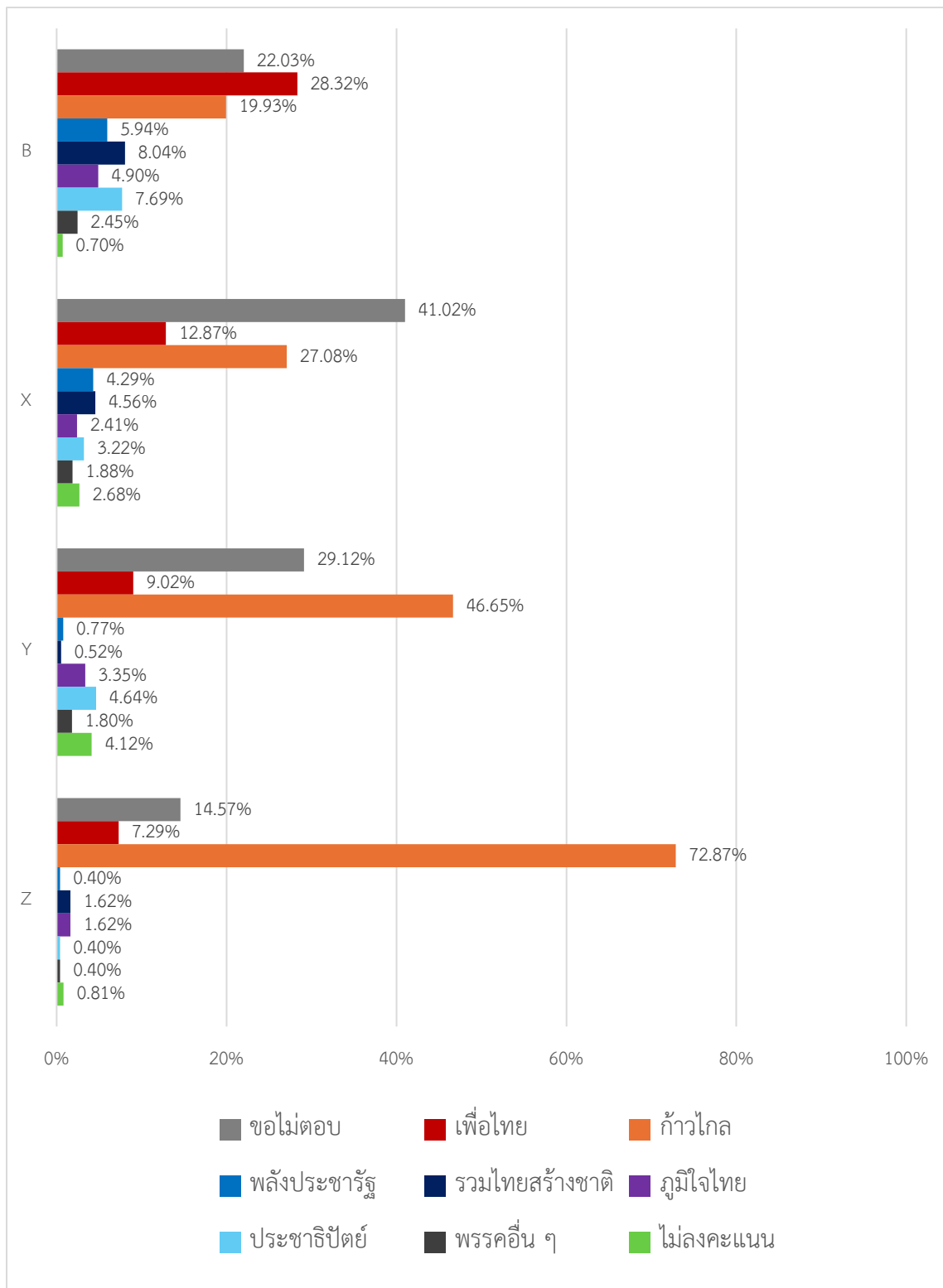
หากเอาคะแนนผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งปี 2562 จำนวน 7,339,772 เสียง หรือ ร้อยละ 14.27 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งปี 2566 จำนวน 4,012,803 เสียง หรือ ร้อยละ 7.67 จะได้ 11,352,575 เสียง หรือ ร้อยละ 21.49 ซึ่งทั้งหมดก็ยังน้อยกว่าจำนวนคะแนนเสียงที่พรรคได้รับในปี 2566 จำนวน 14,438,851 เสียง หรือ ร้อยละ 36.54 ของคะแนนเสียงทั้งหมด และได้ สส.จำนวน 151 คนจาก 500 คน

จากข้อมูลแบบสอบถามพบว่า ในช่วงการเลือกตั้งปี 2562 คะแนนเสียงของพรรคอนาคตใหม่กระจุกตัวอยู่ที่คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะ Z และบางส่วนของ Y ในขณะที่ปี 2566 แม้ว่าคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะยังอยู่ที่คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะ Z และ Y แต่คะแนนเสียงในรุ่นอื่นๆ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (โปรดดูภาพที่ 3-11 3-12 และ 3-13)

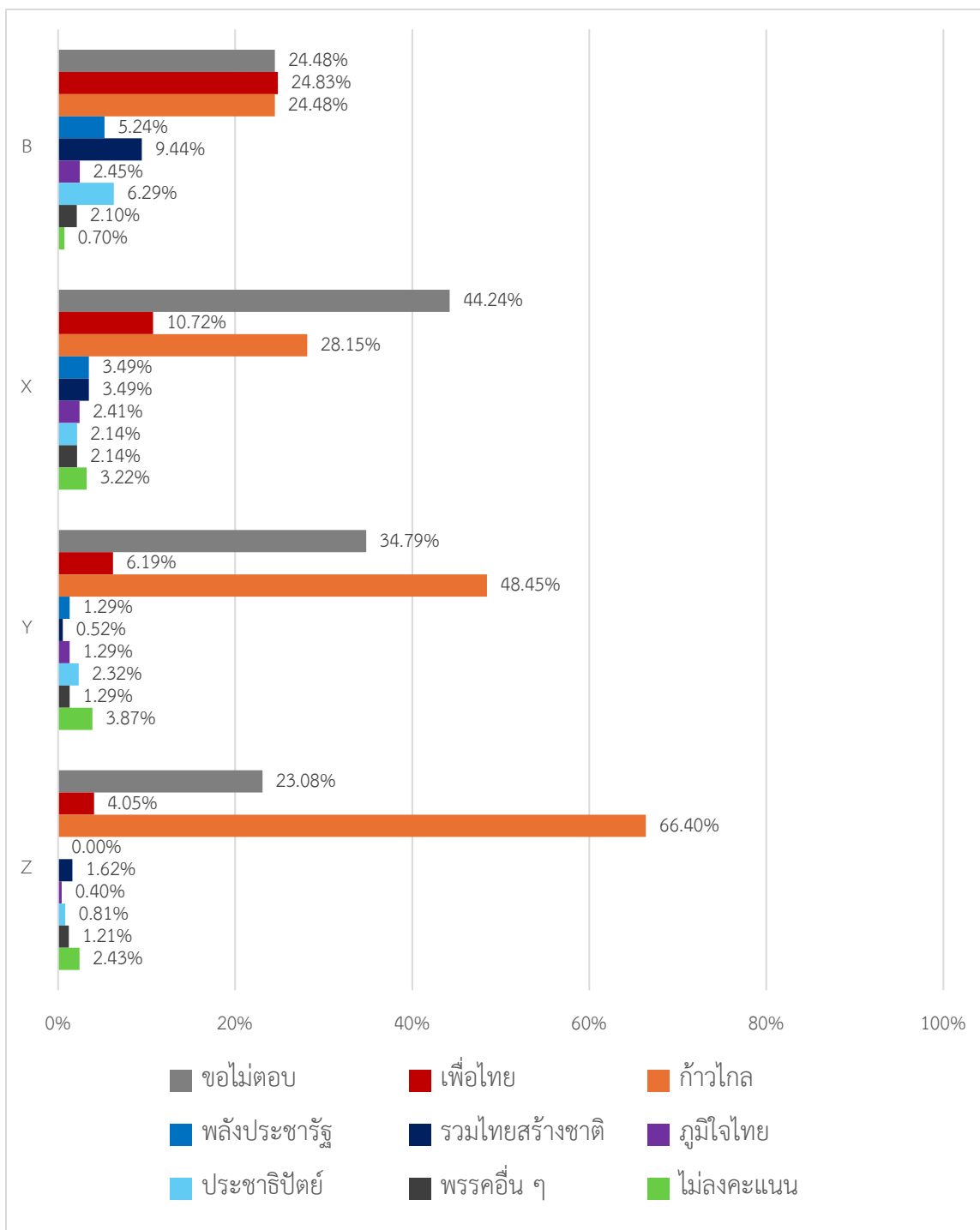
ภาพที่ 3-11: สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2562



ภาพที่ 3-12: สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.เขต)



ภาพที่ 3-13: สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์)



ทิศทางการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนรุ่นใหม่ จากปี 2562 กับ 2566 ทำให้เห็นว่าคนรุ่นอื่นๆ โดยเฉพาะปีอนุรักษ์นิยมอ่อนและผู้เคยลงคะแนนเสียงให้พรรคเพื่อไทย ทั้งที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ ต่างหันมาเลือกพรรคก้าวไกล ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป ผลลัพธ์ทั้งหมดทำให้การเผชิญหน้าทางการเมืองระหว่างคนต่างรุ่นในครอบครัวลดน้อยลงและความรู้สึกเป็นพันธมิตรทางการเมืองระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นใหม่กับสมาชิกรุ่นอื่นๆ ในครอบครัวที่เป็นเสื้อแดง อนุรักษ์นิยมแบบอ่อน หรืออนุรักษ์นิยมเข้มข้น

### คนรุ่นใหม่กับผู้ใหญ่เสื้อแดง

สมาชิกกลุ่มผู้ใหญ่หลายคนในครอบครัวที่เคยเป็นคนเสื้อแดงและฐานเสียงสนับสนุนพรรคเพื่อไทยหันไปเลือกพรรคก้าวไกลในช่วงการเลือกตั้งปี 2566 ด้วยเหตุผลที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหนึ่ง ความผิดหวังกับพรรคเพื่อไทยตลอดช่วงการชุมนุมอันเข้มข้นของคนเสื้อแดง เนื่องจากพรรคฯ มีท่าทีถอยห่างจากผู้ชุมนุม และในหลายกรณียังดูเหมือนจะละทิ้งคนเสื้อแดงด้วย สอง ในช่วงการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ คนเสื้อแดงต่างเห็นด้วยและให้การสนับสนุนคนรุ่นใหม่ หลายกรณีทั้งสองฝ่ายยังทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ยังเห็นด้วยกับบทบาทและท่าทีของพรรคก้าวไกลต่อการสนับสนุนมวลชนฝั่งประชาธิปไตยอย่างตรงไปตรงมา สาม ผิดหวังกับการหาเสียงที่ไม่ชัดเจนของเพื่อไทยในกรณีหันไปจับมือกับพลังอนุรักษ์นิยม หลังการเลือกตั้งปี 2566 ในขณะที่พรรคก้าวไกลมีจุดยืนที่ชัดเจนว่า “มีเราไม่มีลุง”

ผลทำให้คนเสื้อแดงกลุ่มนี้หันมาเลือกพรรคก้าวไกล บางกรณีในบัตรเลือกตั้งทั้ง 2 ใบ ในบางกรณียอมแบ่งเสียงบัตรเลือกตั้ง 1 ใบโดยเฉพาะ สส.เขต ให้กับพรรคก้าวไกล ในขณะที่ยังคงเลือกพรรคเพื่อไทยในบัตรเลือกตั้งสส.บัญชีรายชื่อ ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นใหม่ในครอบครัวที่เป็นเสื้อแดงซึ่งแต่เดิมอาจมีรอยร้าวในประเด็นการไม่เห็นด้วยกับการที่ลูกหลานในเข้าร่วมการชุมนุมกลายเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นพันธมิตรทางการเมืองกันมากขึ้น ในหลายกรณีที่สมาชิกผู้ใหญ่เพื่อไทยหันมาเลือกหรือยอมแบ่งคะแนนกับพรรคก้าวไกลเนื่องจากยอมตามลูกหลานที่พยายามทำหน้าที่ “หัวคะแนนธรรมชาติ” ให้กับพรรค ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก คนรุ่นใหม่มีความภาคภูมิใจว่าเขามีบทบาทและได้รับการยอมรับจากคนรุ่นอายุมากในด้านความคิดทางการเมือง



### คนรุ่นใหม่กับผู้ใหญ่ผู้ไม่สนใจการเมือง

ผู้ใหญ่ในครอบครัวที่ก่อนหน้านี้เคยเป็นกลุ่มที่ได้ชื่อว่าเพิกเฉยไม่สนใจการเมือง (apoliticism) และส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทางเลือกตั้งแบบเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา (swing voter) ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ<sup>22</sup> ส่วนใหญ่หันมาเลือกพรรคก้าวไกล ด้วยเหตุผล 2 ประการ หนึ่ง พรรคก้าวไกลประสบความสำเร็จในการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคให้สังคมในวงกว้างยอมรับว่าเป็นพรรคที่ “ดี” ทางการเมือง ไม่ว่าจะป็นสมาชิกพรรคเป็นคนรุ่นใหม่มีความรู้ความสามารถ ปราศจากการคอร์รัปชัน เน้นการรณรงค์ทางการเมืองแบบไม่ซื้อเสียงและใช้เส้นสายในระบบอุปถัมภ์ และเน้นการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างแบบถอนรากถอนโคน และไม่ประนีประนอมกับระบบราชการที่คดโกง กลุ่มอิทธิพล และกลุ่มทุนผูกขาด และ สอง ความสำเร็จของ “ห้วคะแนนธรรมชาติ” ของพรรคก้าวไกล ซึ่งคือคนรุ่นใหม่ในครอบครัว ในการโน้มน้าวให้สมาชิกอายุมากขึ้นไปลงคะแนนเสียงให้กับพรรคก้าวไกล หรือการเลือกตามลูกตามหลาน

การยอมลงคะแนนเสียงให้กับพรรคก้าวไกล กลายเป็นสะพานเชื่อมระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ในครอบครัวให้หันหน้าเข้ามาพูดคุยกันมากขึ้น คนรุ่นใหม่มีความมั่นใจและไว้วางใจเชื่อใจคนรุ่นผู้ใหญ่มากขึ้น ให้ความเคารพและยอมรับความคิดเห็นทางการเมืองของพวกเขา และเนื่องจากผู้ใหญ่กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่สนใจติดตามการเมือง ลูกหลานจึงกลายเป็นแหล่งข้อมูลทางการเมือง การให้ข้อมูลทางการเมืองของลูกหลานกลายเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์สำคัญที่ช่วยสมานรอยร้าวที่เคยมีในช่วงการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ในอดีต

### คนรุ่นใหม่กับผู้ใหญ่เหลือใจอ่อน

ผู้ใหญ่ในครอบครัวที่เคยเป็นผู้สนับสนุนขบวนการเสื้อเหลืองภายใต้แนวคิดอนุรักษนิยมแบบไม่เข้มข้นจำนวนมากหันมาเลือกพรรคก้าวไกล การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงปรากฏการณ์การข้ามขั้วทางการเมืองในการเลือกตั้งเท่านั้น แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่ทำให้เกิดการสมานฉันท์ข้ามขั้วภายในครอบครัวอีกด้วย

*ผิดหวังรัฐประหารสู่ทางเลือกใหม่:* ผู้ใหญ่กลุ่มนี้มีจุดเริ่มต้นในการเข้าร่วมหรือสนับสนุนขบวนการเสื้อเหลืองหรือขบวนการต่อต้านทักษิณผ่านประเด็นด้านศีลธรรม (moralist issue) พวกเขาต่อต้านทักษิณพรรคไทยรักไทยและเพื่อไทยในปัจจุบันจากประเด็นด้านปัญหาคอร์รัปชัน การใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของพรรคที่ชนะการเลือกตั้งอันดับหนึ่งกีดกันและทำลายคู่ต่อสู้ทางการเมือง การทุจริตเชิงนโยบายของกลุ่มทุนที่เชื่อมโยงกับพรรค การเลือกตั้งที่เน้นเส้นสายห้วคะแนนแบบอุปถัมภ์และการซื้อเสียง และนโยบายสาธารณะที่เน้นการเอาใจคนระดับล่างส่วนใหญ่ในสังคมโดยไม่เคารพวินัยการเงินการคลัง ฯลฯ แต่เนื่องจาก

เป็นเสียงส่วนน้อยในการแข่งขันทางการเมืองแบบเลือกตั้ง พวกเขาจึงเชื่อว่าไม่สามารถเอาชนะและควบคุมพรรคเพื่อไทยได้ภายใต้การเลือกตั้ง สิ่งที่ผู้ใหญ่กลุ่มนี้เลือก คือการหันไปสนับสนุนและร่วมมือกับชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมและรูปแบบการแข่งขันทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย โดยหวังว่าจะสามารถจำกัดและกำจัดการอำนาจของทักษิณและพรรคเพื่อไทยได้ ทั้งที่ในเบื้องต้น ผู้ใหญ่กลุ่มนี้ไม่ได้ยอมรับหรือเชื่อมั่นในแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยมแบบสุดขั้ว ทั้งกษัตริย์นิยม ชาตินิยมสุดขั้ว ศาสนานิยม ฯลฯ และมีความเชื่อหลายอย่างที่เป็นเสรีนิยม แต่พวกเขามองว่าตัวเองไม่มีทางเลือกมากนักในการเอาชนะในระยะสั้น ในช่วงต้นพวกเขามองว่าฝั่งทหาร สถาบันกษัตริย์ และระบบราชการ ดูเหมือนจะเลวร้ายน้อยกว่า เมื่อเทียบกับรัฐบาลทักษิณที่ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการเมืองรัฐสภา

ตลอด 8 ปีของรัฐบาลรัฐประหาร ผู้ใหญ่กลุ่มนี้เริ่มหันมาไม่พอใจกับการทำงานและการใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลทหาร สถาบันพระมหากษัตริย์ และระบบราชการ นอกจากจะไม่เห็นการจัดการกับอำนาจทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยและนักการเมืองไม่มีคุณภาพของรัฐบาลทักษิณแล้ว ทั้งหมดยังมีปัญหาไม่ต่างจากระบบทักษิณ ทั้งในแง่ปัญหาคอร์รัปชัน ประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน ระบบอุปถัมภ์ การซื้อเสียงและการใช้เครือข่ายหัวคะแนนและเจ้าพ่อท้องถิ่น ความสามารถด้านการกระตุ้นและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ นอกนั้นการรับรู้ข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ยิ่งทำให้พวกเขาเห็นถึงปัญหาและผลที่ตามมาของการสนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณและสนับสนุนการรัฐประหารในปี 2557

แม้ว่าพวกเขาจะไม่กล้าแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาในการต่อต้านรัฐบาลทหารและพรรคการเมืองฝ่ายอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว แต่สิ่งที่พวกเขาแสดงออกคือการหันไปเลือกพรรคก้าวไกล ในการเลือกตั้งปี 2566 สำหรับผู้ใหญ่กลุ่มนี้แม้ว่าไม่ต้องการเลือกพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยม แต่เขายอมรับไม่ได้ที่จะเลือกพรรคเพื่อไทย ดังนั้นทางเลือกเดียวที่พวกเขามีคือ “พรรคก้าวไกล” สำหรับพวกเขา การเลือกพรรคก้าวไกลประกอบด้วยเหตุผลหลายประการ หนึ่ง เป็นการสั่งสอนรัฐบาลและพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยมสุดขั้วว่าเราไม่พอใจการทำงานตลอด 8 ปีในการยึดอำนาจและเป็นรัฐบาลของชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษ์นิยม สอง แสดงออกถึงความไม่พอใจกับพรรคอนุรักษ์นิยมแบบอ่อน ที่เคลื่อนตัวจากพรรคอนุรักษ์นิยมแบบอ่อนไปเป็นพรรคอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว และ สาม พรรคก้าวไกลเป็นความหวังเดียวในการเอาชนะพรรคเพื่อไทย และผลักดันความต้องการแบบศีลธรรมนิยมของพวกเขาให้เป็นจริงได้

จากไม่ไว้วางใจสู่การยอมรับ: ในช่วงต้นผู้ใหญ่กลุ่มนี้ไม่ไว้วางใจพรรคอนาคตใหม่ ด้านหนึ่งพวกเขา มองอนาคตใหม่ว่าเป็นพรรคอะไหล่หรือสาขาของพรรคเพื่อไทยในช่วงการเลือกตั้ง 2562 ภายใต้เงื่อนไขรัฐธรรมนูญ 2550 ที่พยายามลดอำนาจพรรคการเมืองขนาดใหญ่ รวมทั้งภาพลักษณ์ของหัวหน้าพรรค อนาคตใหม่อย่างธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับอดีตนักการเมืองเพื่อไทยที่เปลี่ยน ขั้วไปมาตลอดเวลา และภาพลักษณ์ความเป็นนักธุรกิจรุ่นใหม่ที่เหมือนกับทักษิณในช่วงต้น ในอีกด้านหนึ่ง พวกเขา มองพรรคเข้ามาล้างสมองและใช้ลูกหลานในครอบครัวให้เป็นฐานเสียงของพรรค

แต่หลังจากได้เห็นการทำงานของพรรคอนาคตใหม่และต่อมาเป็นพรรคก้าวไกลทั้งในการผลักดัน กฎหมาย การทำงานอภิปรายในสภา และการทำงานร่วมกับมวลชนคนรุ่นใหม่ ทำให้พวกเขาเริ่มเห็นว่า พรรคก้าวไกลแตกต่างจากพรรคเพื่อไทย และมีความมุ่งมั่นในการผลักดันการปฏิรูปการเมืองไทย ไม่ว่าจะ เป็นการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลที่ถึงลูกถึงคนและลึกซึ้งซึ่งแบบที่ไม่เคยเห็นพรรคใดเคยทำได้มาก่อน ความ พยายามอย่างต่อเนื่องในการผลักดันร่างกฎหมายที่เป็นประโยชน์กับสังคม ทลายทุนผูกขาด และส่งเสริม สิทธิของประชาชน และการทำงานร่วมกับคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องในการทำงานนอกสภา การโจมตีพรรค และนักการเมืองของพรรคเพื่อไทยในหลากหลายกรณี

ในช่วงการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ผู้ใหญ่กลุ่มนี้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้นว่าพรรคไม่สามารถครอบงำคน รุ่นใหม่ได้แบบที่พวกเขาเคยคิด ในทางตรงกันข้าม คนรุ่นใหม่มีอิทธิพลกดดันพรรคและกำหนดทิศทางของ พรรคไม่น้อยไปกว่าหัวหน้าและ สส. ในพรรค ทั้งในระดับแกนนำของการชุมนุม และมวลชนคนรุ่นใหม่ทั่วไป ที่สามารถกดดันพรรคได้ผ่านโลกออนไลน์ เช่น ในช่วงที่พรรคมีท่าทีจะจับมือกับพรรคกล้า ซึ่งมีสมาชิกหลัก คือ กรณ์ จาติกวณิช อดีตนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ คนรุ่นใหม่ที่สนับสนุนพรรคจำนวนมากแสดง ความเห็นคัดค้านพรรคผ่านโลกออนไลน์ จนท้ายที่สุดพรรคต้องยอมถอยจากความพยายามดังกล่าว ทั้งหมดทำให้คนรุ่นใหม่ที่เป็นอนุรักษนิยมอ่อนๆ เริ่มหันมาไว้วางใจพรรค และยอมรับว่าพรรคไม่ได้เป็นพรรค พวกของทักษิณและไม่ได้ครอบงำลูกหลานของพวกเขาเพื่ออำนาจและผลประโยชน์ของพรรค

การจับมือกับคนรุ่นใหม่ในเลือกตั้งผู้ว่า กทม. 2565: การผสมพลังครั้งแรกระหว่างคนรุ่นใหม่กับ ผู้ใหญ่ที่เป็นอนุรักษนิยมแบบอ่อนปรากฏให้เห็นครั้งแรกในช่วงการเลือกตั้งผู้ว่า กทม. ในปี 2565 โดยพวกเขา ต่างทุ่มเสียงให้กับนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ซึ่งเคยเป็นอดีตนักการเมืองและผู้เคยได้รับเลือกเสนอชื่อเป็น นายกรัฐมนตรีของพรรคเพื่อไทย แม้ว่าชัชชาติจะสมัครในนามผู้สมัครอิสระ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า เขาได้รับ

การสนับสนุนและมีสายสัมพันธ์กับพรรคเพื่อไทย อย่างน้อยก็โดยการไม่ส่งผู้สมัครของพรรคมาแย่งคะแนนเสียง

ในการเลือกตั้งครั้งนั้น ชัชชาติได้รับคะแนนเสียงถึงร้อยละ 51 หรือกว่า 1,386,215 เสียง ในขณะที่ตัวแทนของพรรคก้าวไกล และประชาธิปัตย์ ได้คะแนนเสียงเพียง ร้อยละ 9.49 และ 9.52 หรือ 253,938 เสียง และ 254,723 เสียง และผู้สมัครฝ่ายอนุรักษนิยมสุดขั้ว 2 คน ได้คะแนนเพียงคนละ 8.61 และ 8.02 หรือ 230,534 เสียง และ 214,825 เสียง เท่านั้น

ตารางที่ 6T-05: ผลการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปี 2565

ลำดับ	ชื่อ	สังกัด	คะแนนเสียงที่ได้รับ
1	ชัชชาติ สิทธิพันธุ์	อิสระ (อดีตสมาชิก, อดีตรัฐมนตรีและอดีตนายกเทศมนตรีจากรัฐมนตรีจากพรรคเพื่อไทย)	1,375,978
2	สุชัยวีร์ สุวรรณสวัสดิ์	พรรคประชาธิปัตย์	252,922
3	วิโรจน์ ลักขณาอดิศร	พรรคก้าวไกล	252,233
4	สกลธี ภัททิยกุล	อิสระ (อดีตสมาชิกพรรคพลังประชาชนและแกนนำปปส.)	228,834
5	อัศวิน ขวัญเมือง	อิสระ (อดีตผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสมัยคสช.)	213,413

ที่มา: (BBC Thai, 2565a)<sup>23</sup>

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ผู้ใหญ่ฝ่ายอนุรักษนิยมอ่อนๆ และมวลชนคนรุ่นใหม่ต่างเทคะแนนเสียงให้กับนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ทั้งที่หากเป็นตามรูปแบบการเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป กลุ่มแรกควรเลือกตัวแทนจากพรรคประชาธิปัตย์ ส่วนกลุ่มหลังควรเลือกตัวแทนจากพรรคก้าวไกล แต่ทั้ง 2 กลุ่มเลือกตัวแทนอิสระอย่างนายชัชชาติเหมือนกัน ด้านหนึ่งต้องยอมรับว่านายชัชชาติประสบความสำเร็จในการปรับภาพลักษณ์ใหม่ให้มีระยะห่างจากพรรคเพื่อไทย และมีความเข้าใจดีต่อภาพลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษนิยมอ่อนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองที่มีการศึกษาสูง มีความรู้ความสามารถ ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับ

นักการเมืองแบบนักเลือกตั้งที่เน้นหาเสียงผ่านห้วคะแนน และที่สำคัญไม่มีความสขุขัวในประเด็นที่แหลมคม โดยเฉพาะประเด็นปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์

ในขณะที่คนรุ่นใหม่ตัดสินใจเลือกนายชัชชาติด้วยเหตุผลด้านยุทธศาสตร์ความเป็นไปได้ในการชนะพลังอนุรักษ์นิยม โดยเฉพาะความกังวลว่าเสียงของฝั่งประชาธิปไตยหักล้างกันเองจนทำให้ตัวแทนฝ่ายอนุรักษ์นิยมสามารถรวมเสียงกันได้มากกว่า เงื่อนไขดังกล่าวทำให้หลายคนตัดสินใจเลือกนายชัชชาติที่อย่างน้อยมีฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยเป็นทุนเดิม และหากเพิ่มเติมเสียงของคนรุ่นใหม่ที่เคยเลือกพรรคก้าวไกลเข้าไปน่าจะสมารถชนะตัวแทนของฝั่งอนุรักษ์นิยมได้ ในอีกด้านหนึ่ง หลายคนตัดสินใจเลือกพรรคเพื่อไทยเพราะมองว่าตัวแทนของพรรคก้าวไกลมีความสุดโต่งมากเกินไป โดยเฉพาะการเน้นหาเสียงที่เชื่อมโยงกับประเด็นปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ในขณะที่พวกเขา มองว่าการเลือกตั้งผู้ว่า กทม. แตกต่างจากการเลือกตั้งระดับชาติ ผู้ว่า กทม. มีหน้าที่ทำงานบริหารซึ่งต้องอาศัยการประนีประนอมและประสานงานกับกลไกของรัฐมากกว่าการฟุ้งชน ทั้งหมดทำให้คนรุ่นใหม่ที่เคยเลือกก้าวไกลในการเลือกตั้งทั่วไปหันมาเลือกนายชัชชาติในการเลือกตั้งผู้ว่า กทม.

ชัยชนะของผู้ว่าชัชชาติเป็นจุดเริ่มต้นในการหันหน้าเข้าหากันของคนระหว่างรุ่น ที่มีใช้เพียงในระดับการเมืองเลือกตั้งเท่านั้น แต่เป็นการเปิดพื้นที่สนทนา การแลกเปลี่ยนข้อมูล และแบ่งปันความรู้สึกต่างๆ ที่ตัวแทนที่พวกเขาต่างเลือกตรงกันได้รับชัยชนะ การมีความหวังร่วมกันของคนหลายวัยในครอบครัว และสร้างโอกาสใหม่ๆ ในการติดตามความเป็นไปได้ของความปรารถนาทางการเมืองที่พวกเขามีร่วมกัน ดังจะเห็นว่าเด็กรุ่นใหม่ที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวก็เลือกสนับสนุนชัชชาติ มองชัชชาติเป็นสัญลักษณ์แห่งความหวังและการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองทางการเมืองที่เกิดขึ้นจริงได้<sup>24</sup> ขณะที่ผู้ใหญ่ฝ่ายอนุรักษ์นิยมเข้มขันซึ่งเคยไปร่วมการเคลื่อนไหว กปปส. รวมถึงเลือกตั้ง สก. ของพรรคประชาธิปัตย์ก็หันมาเลือกชัชชาติเช่นกัน<sup>25</sup> นอกจากนี้ ในหมู่ผู้ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองต่ำหรือไม่สนใจการเมืองเลย ทั้งรุ่นใหม่และรุ่นผู้ใหญ่ ก็สนับสนุนชัชชาติเช่นเดียวกัน<sup>26</sup>

*การจับมือกับคนรุ่นใหม่ในเลือกตั้งทั่วไปปี 2566*: ชัยชนะของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้งปี 2566 ถือได้ว่าเป็นทั้งการรวมพลังของคนหลายรุ่นในเมืองระดับชาติและการสมานฉันท์ความขัดแย้งทางการเมืองครั้งสำคัญของสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวซึ่งตกค้างมาจากช่วงการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ปี 2563-2564

ในด้านการเมืองระดับชาติ การต่อสู้ทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งดูเหมือนจะไม่ใช้ระหว่างพรรคการเมืองปีกอำนาจนิยมกับฝั่งประชาธิปไตยอีกต่อไป แต่ความเข้มข้นระหว่างพรรคปีกฝั่งประชาธิปไตยดูเหมือนจะทวีความเข้มข้นมากขึ้นระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคก้าวไกล และนั่นทำให้ความแตกต่างระหว่างเพื่อไทยและก้าวไกลชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ ในสายตาผู้ใหญ่ที่เป็นอนุรักษ์นิยมแบบอ่อน รวมทั้งความชัดเจนถึงบทบาทของก้าวไกลในฐานะพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงของการเมืองไทยก็มีมากขึ้นทุกที หลายคนให้ข้อมูลว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มแกนนำขบวนการทางสังคมและพรรคการเมืองต่อต้านทักษิณที่พวกเขาเคยสนับสนุน โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ที่พวกเขาเคยสนับสนุนมาโดยตลอดและในขณะนั้นกำลังถูกรอบงำโดยกลุ่มนักการเมืองที่มีภาพลักษณ์เป็นเจ้าของท้องถิ่นมากกว่าชนชั้นกลางผู้มีการศึกษาและคุณธรรมแบบในอดีต พรรคก้าวไกลมีคุณสมบัติที่ดีกว่ามาก ทั้งภาพลักษณ์ที่ดีของนักการเมืองภายในพรรค ความต้องการในแก้ไขปัญหาที่โครงสร้าง นโยบายทางเลือกที่ดูก้าวหน้า เป็นรูปธรรม และเป็นไปได้จริง

ในระดับครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่าเหลืออ่อนกับคนรุ่นใหม่ไม่ได้เป็นไปเพราะฝ่ายใดยอมตามฝ่ายใด ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ใหญ่มองว่าการเลือกพรรคก้าวไกลไม่ใช่เพราะตามลูกตามหลาน หรือได้รับอิทธิพลจากหวัคະແນธรรมชาติในครอบครัวเท่านั้น แต่เลือกเพราะเขาคิดได้ตรงตรงจากประสบการณ์และวิจรรณญาณทางการเมืองของพวกเขาเอง ดังนั้น การหันมาเลือกพรรคก้าวไกลของคนกลุ่มนี้จึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่คนรุ่นใหม่มีต่อสมาชิกในครอบครัวที่เป็นอนุรักษ์นิยมอย่างมาก ในแง่หนึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้คนรุ่นใหม่ยอมรับผู้ใหญ่มากขึ้นว่าสามารถเปลี่ยนแปลงได้หากมีเหตุผลที่พวกเขายอมรับ ในอีกแง่หนึ่ง คนรุ่นใหม่ก็เชื่อว่านี่คือความสำเร็จของพวกเขาในการสร้างพรรคการเมืองที่ดีจนท้ายที่สุดผู้ใหญ่ที่เป็นอนุรักษ์นิยมก็ยังยอมรับ

## บทสรุปส่งท้าย

การยุติลงของการชุมนุมอย่างกว้างขวางหลังปี 2563-2564 ทำให้การปะทะขัดแย้งระหว่างรุ่นลดระดับความรุนแรงหรือยุติลงชั่วคราว สมาชิกต่างรุ่นทั้งคนรุ่นใหม่อนุรักษนิยมและคนรุ่นใหม่เสรีนิยม ในระดับครอบครัวและระดับมวลชน หันมาร่วมมือทางยุทธศาสตร์กันในการเลือกตั้งปี 2566 ทำให้ประเด็นเรื่องรุ่นถูกลดอิทธิพลในการระดมการสนับสนุนทางการเมืองลงไป อย่างไรก็ตาม โครงสร้างทางสังคมที่ผู้อาวุโสมีอำนาจมากกว่าคนรุ่นอายุน้อยก็ยังคงดำรงอยู่ แต่การสมานฉันท์กันระหว่างรุ่นชั่วคราวก็ทำให้เกิดการ

พัฒนาปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างรุ่นให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น คนรุ่นใหม่อยู่อนุรักษ์นิยมยอมรับคนรุ่นใหม่จากความสามารถในการระดมการสนับสนุนทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ทั้งการชุมนุมบนท้องถนนและการเมืองรัฐสภา รวมถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงภายในระบบอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมผ่านชัยชนะของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้งปี 2566 ทั้งหมดนี้ทำให้คนรุ่นใหม่เริ่มเปลี่ยนแปลงความคิดที่มีต่อคนรุ่นใหม่ ไม่มองว่าพวกเขาเป็นเหยื่อหรือตัวหมากที่ถูกหลอกโดยพรรคการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว นั่นทำให้คนรุ่นใหม่เริ่มหันกลับไปปรับความเข้าใจกับคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะภายในครอบครัว มีการพัฒนากรอบกติกาในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะชีวิตทางการเมือง พยายามยอมรับความเห็นที่แตกต่าง แม้จะไม่ยอมปรับเปลี่ยนตาม แต่ก็ไม่ล้ำเส้นกันภายในครอบครัว

<sup>1</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A16 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A17 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A18 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A21 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A32 19 กรกฎาคม 2566 เชียงใหม่; <sup>2</sup>ประชาไท. (2566d, พฤศจิกายน 16). “อานนท์” ถอนประกันทุกคดีที่เหลือ ยืนยันไม่ใช้การรับผิด มองการต่อสู้ทางการเมืองไม่ผิดแต่แรก. *ประชาไท*. <https://prachatai.com/journal/2023/11/106835>; Chetpayark, K. (2564, ธันวาคม 31). ปี 2564 มี 366 วัน แกนนำราษฎร ผู้ต้องหา ม.112 อยู่ในเรือนจำ กันไปแล้วกี่วันบ้าง? *ประชาไท*. [https://thematter.co/quick-bite/ratsadon-activists-in-jail-2021/164109#google\\_vignette](https://thematter.co/quick-bite/ratsadon-activists-in-jail-2021/164109#google_vignette); BBC Thai. (2563b, พฤศจิกายน 30). ม. 112: อานนท์ เพนกวิน รุ่ง ไม้ศักดิ์ หมอลำเบงกัด โดนแจ้งข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ. *BBC Thai*. <https://www.bbc.com/thai/thailand-55127112>; ไทยรัฐ. (2563a, สิงหาคม 26). ศาลปล่อยตัว “ฟอร์ด-เจมส์” หลังโดน 7 ข้อหา พร้อมสั่งห้ามทำผิดอีก. *ไทยรัฐ*. <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1918701; 112story>. (n.d.). *112 เท่าที่เล่าได้ - จุฑาทิพย์ ศิริขันธ์*. 112story. <https://112story.com/people/027>; ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565, มีนาคม 7). ดร.จับ “ตะวัน” ไลฟ์สดก่อนมีเสด็จ คุณตัวแจ้ง ม.112 อ้างกล่าว “ด้อยค่า” กษัตริย์ ชั่วแจ้งเพิ่มอีกคดี กรณีทำโพลความเดือดร้อนจากขบวนเสด็จ. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. <https://tlhr2014.com/archives/41057>; Sanook. (2566a, กันยายน 5). *ประวัติ “บั้งทะเลลวง” นักเคลื่อนไหวทางการเมืองผู้เติบโตในบ้านนักกฎหมาย*. Sanook. <https://www.sanook.com/news/9001402/>; ทศพล ชัยสัมฤทธิ์ผล. (2566b, มิถุนายน 14). “หยก” ผู้ต้องหา ม.112 วัย 15 ปี ถูกไล่ออก โรงเรียนชี้แจง เพราะไม่มีสถานะนักเรียน-ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ. *BBC Thai*. <https://www.bbc.com/thai/articles/cjqzqlq2g0nno>; มติชน. (2567, กุมภาพันธ์ 8). หิว หยก ดำเนินคดี ฐานละเมิดอำนาจศาล หลังเรียกร้องปล่อยตัว บั้ง ทะเลลวง. *มติชน*. [https://www.matichon.co.th/politics/news\\_4415958](https://www.matichon.co.th/politics/news_4415958); PPTV. (2563, ตุลาคม 14). “ไผ่ ดาวดิน” อ่วม โดนแจ้ง 12 ข้อหา - ดร.ยังไม่ให้ประกันตัว. *PPTV*.

<https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/134885>; ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564a, มีนาคม 3). จับกุม “แอมมี่” แจ้ง ม.112-เผด็จการ-พ.ร.บ.คอมฯ ก่อนไม่ให้ประกันตัว กรณีเฝ้ารูป ร.10. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. <https://tlhr2014.com/archives/26516>; ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564b, กันยายน 23). *ไม้ศักดิ์*

ถูกขังอีก! หลังอัยการยื่นฟ้องคดี 112 กรณีโพสต์ ‘ราษฎรสาส์น’ ถึงกษัตริย์ และศาลไม่ให้ประกัน. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. <https://tlhr2014.com/archives/35553>; ไทยรัฐ. (2566e, ตุลาคม 30). ศาลสั่งคุก 3 ปี “เบนจา อะปัญญา” คดี ม.112 - พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ปรับ 8 พัน. ไทยรัฐ. <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/2736622>; THE STANDARD. (2566b, กันยายน 23). ศาลพิพากษาจำคุก 5 ปี บิ๊ก ธนายุทธ ศิลปินเรปเปอร์จากชุมชนคลองเตย ครอบครองวัตถุระเบิด ก่อนรับสารภาพลดเหลือ 2 ปี 6 เดือน ไม่รอลงอาญา. THE STANDARD. <https://thestandard.co/book-thanayut-5-years-imprisonment/>

<sup>3</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A15 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A21 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น

<sup>4</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A16 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A17 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น

<sup>5</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

<sup>6</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A05 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A22 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A76 29 กรกฎาคม 2566 พัทลุง

<sup>7</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A13 8 กรกฎาคม 2566 กรุงเทพฯ; A14 8 กรกฎาคม 2566 กรุงเทพฯ

<sup>8</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A15 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A34 20 กรกฎาคม 2566 เชียงใหม่; A41 27 กรกฎาคม 2566 กระบี่

<sup>9</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A39 26 กรกฎาคม 2566 กระบี่; A42 29 กรกฎาคม 2566 พัทลุง

<sup>10</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A21 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A32 19 กรกฎาคม 2566 เชียงใหม่; A42 29 กรกฎาคม 2566 พัทลุง; A45 19 กรกฎาคม 2566 เชียงใหม่; A46 19 กรกฎาคม 2566 เชียงใหม่

<sup>11</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A04 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A10 10 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A15 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A23 13 กรกฎาคม 2566 มหาสารคาม; A28 13 กรกฎาคม 2566 มหาสารคาม; A29 13 กรกฎาคม 2566 มหาสารคาม; A32 19 กรกฎาคม 2566 เชียงใหม่; A33 19 กรกฎาคม 2566 เชียงใหม่

<sup>12</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A01 6 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A04 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A23 13 กรกฎาคม 2566 มหาสารคาม; A34 20 กรกฎาคม 2566 เชียงใหม่; A43 29 กรกฎาคม 2566 สงขลา; A12 4 กรกฎาคม 2566 กรุงเทพฯ; A18 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น; A25 13 กรกฎาคม 2566 มหาสารคาม

<sup>13</sup> สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562.

<https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/611542>; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/618191>

<sup>14</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A04 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A06 8 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ (ออนไลน์); A17 11 กรกฎาคม 2566 ขอนแก่น

<sup>15</sup>ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A28 13 กรกฎาคม 2566 มหาสารคาม; A29 13 กรกฎาคม 2566 มหาสารคาม

<sup>16</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A62 24 มิถุนายน 2566, กรุงเทพฯ; A63, 24 มิถุนายน 2566, กรุงเทพฯ



<sup>17</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A77 , ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มิถุนายน 2566, กรุงเทพฯ; A78, 26 มิถุนายน 2566, กรุงเทพฯ

<sup>18</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A79 26 มิถุนายน 2566, กรุงเทพฯ

<sup>19</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A8026 มิถุนายน 2566, กรุงเทพฯ

<sup>20</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A58 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A59 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A62 24 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A63 24 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A77 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A78 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ;

<sup>21</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A60 24 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A61 24 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A79 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A80 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ

<sup>22</sup> คณะผู้วิจัยมีสมมุติฐานว่าคนส่วนใหญ่ในประเทศ ผู้สนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มข้นอยู่แล้ว สอดคล้องไปกับสถิติในระดับโลก คือ ดังจะเห็นว่าจากข้อมูลการสำรวจในสหภาพยุโรป ในปี 2015 ซึ่งให้ผู้ตอบแบบสำรวจระบุว่าตนเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ (active citizen) ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ นอกเหนือจากการโหวตเลือกตั้งด้วยหรือไม่ นั้น พบว่าโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 11.5 ระบุว่าตนเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ โดยสัดส่วนที่มากสุดในประเทศฝรั่งเศสก็มีเพียงร้อยละ 24.6 ที่ระบุว่าตนเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้เช่นกัน <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170914-1>

ขณะที่ผลสำรวจจาก Pew Research Center ในปี 2018 ในประเด็นดังกล่าว ก็พบผลที่คล้ายกัน จากการสำรวจแบบสอบถามใน 14 ประเทศ ซึ่งให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าตนเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองรูปแบบต่างๆหรือไม่ นอกเหนือจากการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนว่าตนเคยไปร่วมมากที่สุด โดยมีค่ามัธยฐานอยู่ที่ร้อยละ 77 แล้ว กิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ เช่น การร่วมแคมเปญ/การปราศรัยของพรรคการเมือง (ร้อยละ 33) การเข้าไปสมัครเป็นอาสาสมัครประจำองค์กรทางการเมืองต่างๆ (ร้อยละ 27) การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองบนโลกออนไลน์ (ร้อยละ 17) การเข้าร่วมการประท้วง (ร้อยละ 14) การบริจาคเงินให้กับพรรคการเมือง (ร้อยละ 12) โดยที่เมื่อถามต่อว่าผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าตนจะเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองดังที่กล่าวไปในอนาคตหรือไม่ แนวโน้มของผู้คนที่ตอบว่าไม่มีมากขึ้นเรื่อยๆ ในกิจกรรมแต่ละประเภท <https://www.pewresearch.org/global/2018/10/17/international-political-engagement/>

<sup>23</sup> BBC Thai. (2565a, พฤษภาคม 22). เลือกตั้งผู้ว่า กทม. : ซัชชาติ สิทธิพันธุ์ ทำสถิติใหม่ ชนะท่วมท้นเป็นผู้ว่าฯ คนที่ 17. *BBC Thai*. <https://www.bbc.com/thai/live/thailand-61477389>

<sup>24</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A77 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ; A78 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ

<sup>25</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A86 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ

<sup>26</sup> ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A80 26 มิถุนายน 2566 กรุงเทพฯ

## บทที่ 7

### บทสรุป: การเมืองเรื่อง “รุ่น”

ในขณะที่ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงการเติบโตของพรรคการเมืองที่มีภาพเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่อย่างพรรคอนาคตใหม่และก้าวไกล และการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในช่วงปี 2563-2564 มักได้รับการอธิบายผ่านประเด็นด้าน “ความขัดแย้งระหว่างรุ่น” แต่หลังการชุมนุมยุติลงในปี 2564 การเผชิญหน้าระหว่างคนรุ่นดูเหมือนจะเบาบางลง มีหน้าซ้ำในช่วงการเลือกตั้งปี 2566 ผู้ใหญ่และผู้สูงวัยจำนวนมากยังหันไปเลือกลงคะแนนเสียงให้กับพรรคก้าวไกล คำถามที่สำคัญที่ตามมาคือ “รุ่น” ยังสามารถอธิบายความขัดแย้งในสังคมไทยได้จริงหรือไม่ เหตุใดความขัดแย้งที่ก่อนหน้านี้เคยถูกอธิบายด้วยความขัดแย้งระหว่างรุ่นจึงคลี่คลายได้อย่างง่ายดาย หรือความขัดแย้งก่อนหน้านี้ไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างรุ่น

เพื่อหาคำตอบสำคัญดังกล่าว งานวิจัยชิ้นนี้พยายามค่อยๆ ค้นหาคำตอบว่าคนแต่ละรุ่นในสังคมไทยมีความแตกต่างกันจริงหรือไม่ อย่างไร และถ้าจริง ความแตกต่างเหล่านี้พัฒนาไปสู่ความขัดแย้ง เผชิญหน้า และปะทะกันได้อย่างไร และเพื่อทำความเข้าใจว่าเหตุใดความขัดแย้งระหว่างรุ่นจึงดูเบาบางลงหลังการชุมนุมยุติลง

งานชิ้นนี้เริ่มต้นด้วยการพยายามทำความเข้าใจการทำงานของความขัดแย้งระหว่างรุ่นในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง ว่าในทางปฏิบัติความขัดแย้งดำเนินไปอย่างไร ในระดับใด ในมิติใด งานวิจัยชิ้นนี้เชื่อว่าความเข้าใจดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นในการทำความเข้าใจกระบวนการคลี่คลายตัวของความขัดแย้ง จากนั้นจึงพยายามค้นหาคำตอบว่าความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นเบาบางลงจริงหรือไม่ การสมานฉันท์ระหว่างรุ่นเกิดขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างไร

ในการหาคำตอบให้กับชุดคำถามเหล่านี้ งานวิจัยชิ้นนี้เลือกเก็บข้อมูลผ่านวิธีวิจัยแบบผสม (mixed methods) ผสมผสานเครื่องมือที่หลากหลายทั้งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ (qualitative and quantitative research methods) ไม่ว่าจะเป็นศึกษากรณีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นในประเทศและช่วงเวลาอื่นๆ งานชิ้นนี้ใช้การสำรวจ (survey) ผ่านแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการภายใต้แนวคิด “จินตนาการพลเมือง” (civic imagination) ในการเก็บข้อมูลงานชิ้นนี้เลือกเน้นศึกษาความขัดแย้งในระดับครอบครัว

ในการตอบคำถามเรื่องความแตกต่างระหว่างรุ่น งานวิจัยชิ้นนี้นำข้อมูลมาทดสอบว่าการแบ่งรุ่นผ่านกรอบช่วงอายุแบบตะวันตก B-X-Y-Z สามารถทำให้เราเห็นความแตกต่างทางความคิดระหว่างรุ่นได้หรือไม่ โดยเลือกวัดความแตกต่างผ่านกรอบหลากหลายแบบ เช่น ความแตกต่างระหว่างทัศนคติทางสังคม "ยึดมั่นขนบธรรมเนียม" กับ "เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง" แนวคิดระหว่างอนุรักษนิยมและเสรีนิยม ฯลฯ จากนั้นจึงนำกรอบคิดเรื่อง "อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)" และ "ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)" มาใช้ในการวิเคราะห์หาที่มา ความหลากหลาย ความสับสนไหล และพลวัตของความเป็นรุ่นของไทย

นอกจากนั้น ในการทำความเข้าใจที่มาและการคลี่คลายตัวของความขัดแย้ง งานชิ้นนี้นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ผ่านปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น 10 มิติ เพื่อให้ได้คำตอบว่าความแตกต่างระหว่างรุ่นของไทยเปลี่ยนผ่านไปสู่ความขัดแย้งและคลี่คลายตัวลงได้อย่างไร ไม่ว่าจะเป็นหนึ่ง กระบวนการทางปัญญาที่บิดเบือน (Social-cognitive Bias) และการใช้ภาพเหมารวม (Stereotype) สอง ความขัดแย้งที่มาจากกรณีการณ์ทางการเมือง ค่านิยม และจริยธรรมที่แตกต่างกัน สาม ความขัดแย้งที่เกิดจากการรับรู้ภัยคุกคามจากต่างรุ่น (Intergroup Threat Theory) สี่ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นในครอบครัว ห้า กรอบโครงสร้างหน้าที่ (structural function model) หก ตัวแบบทางประวัติศาสตร์ (historical model) เจ็ด การขยายตัวอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษา (the rapid expansion of the young educated population) แปด ระบอบประชาธิปไตยซึ่งกดขี่ข่มเหงและยังยึดกุมอำนาจไว้อย่างมั่นคง (the suppressive and robust gerontocratic regime) เก้า มวลชนคนสูงวัยอนุรักษนิยมที่มีผู้จัดตั้งเป็นอย่างดี (The outnumbered, well-organized, conservative gerontocratic mass) และ สิบ พรรคการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวของคนหนุ่มสาวเอง (youth political party and movement organization)

## “รุ่น” ทางการเมือง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ งานวิจัยชิ้นนี้ค้นพบว่า “รุ่น” ยังคงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจความขัดแย้งทางการเมืองไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา “ความแตกต่างทางการเมืองระหว่างรุ่นตามช่วงอายุ” ดำรงอยู่จริง โดยคนอายุมากกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความเป็นอนุรักษนิยมมากกว่าคนรุ่นอายุน้อย แต่ปัจจัยเรื่องช่วงอายุมิได้เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดคุณลักษณะทางการเมืองของแต่ละรุ่น แต่ “อิทธิพลกลุ่มรุ่นเดียวกัน (Cohort effect)” ที่ผ่านเงื่อนไขประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกันของแต่ละรุ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดคุณลักษณะของแต่ละรุ่น

งานชิ้นนี้พบว่า “รุ่น” ทางการเมืองของไทยสามารถแบ่งได้ 4 รุ่น ตามช่วงอายุและบริบททางการเมืองเมืองดังนี้ หนึ่ง รุ่นสงครามเย็น: อนุรักษ์นิยม Boomer ในเศรษฐกิจการเมืองสงครามเย็น สอง รุ่นประชาธิปไตยครึ่งใบ: รุ่นใหม่เอียงอนุรักษ์นิยม X ในประชาธิปไตยครึ่งใบ-พองสบู่-ต้มยำกุ้ง สาม รุ่นการเมืองเหลืองแดง: รุ่นใหม่เอียงเสรีนิยม Y ในทักษิณ-ทักษิณอมิก-ความขัดแย้งเหลืองแดง และ สี่ รุ่นโบว์ขาว: รุ่นเสรีนิยม Z ในเผด็จการ คสช.-โลกพลิกผันทุกมิติ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าในภาพรวมคนส่วนใหญ่ในแต่ละช่วงอายุจะมีคุณลักษณะทางการเมืองตามลักษณะรุ่น แต่ในแต่ละช่วงอายุก็ประกอบไปด้วยผู้คนจำนวนหนึ่งที่ไม่ใช่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มีความหลากหลาย มีคุณลักษณะที่สลับไหล และมีพลวัตการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับ “ผลจากช่วงเวลาหรือเหตุการณ์พิเศษ (Period effect)”

### จากความแตกต่างระหว่างรุ่นสู่ความขัดแย้ง

นอกจากความแตกต่างระหว่างรุ่นทางการเมืองแล้ว งานชิ้นนี้ยังพบว่าความแตกต่างทางความคิดค่อยๆ กลายเป็นความตึงเครียด การเผชิญหน้า และความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นในที่สุด ด้วยปัจจัยหลักๆ 2 ด้าน ได้แก่ หนึ่ง ปัจจัยเชิงโครงสร้างทางสังคมแบบ “ระบบอาวุโส” และ สอง ปัจจัยที่กระตุ้นและผลักดันโดยชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมอาวุโส พรรคการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยของคนรุ่นใหม่ และแกนนำมวลชนคนรุ่นใหม่ ที่เน้นการนำประเด็นเรื่อง “รุ่น” มาใช้ในการระดมการสนับสนุนลดทอนความชอบธรรม และต่อสู้ทางการเมืองกับฝ่ายตรงข้าม

แม้ว่าในอดีตเชิงโครงสร้างทางสังคมที่แบบเน้นระบบอาวุโสจะเป็นระบบที่ช่วยให้สังคมที่เปลี่ยนแปลงช้าสามารถอยู่รอดและรักษาเสถียรภาพทางสังคมไว้ได้ แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นปัจจุบัน ผู้มีอายุมากกว่าไม่ได้ถูกมองว่าควรเป็นผู้ที่กุมความถูกต้องหนึ่งเดียวของสังคมอีกต่อไป ระบบดังกล่าวจึงกลายเป็นระบบที่กีดกันคนอายุน้อยให้อำนาจกับคนที่มีอายุมากกว่า (age segregation) จนทำให้เกิดความตึงเครียด และท้ายที่สุดกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างกลายเป็นความไม่พอใจ อึดอัดใจ หรือแม้กระทั่งความรู้สึกถูกคุกคาม ระหว่างรุ่นในที่สุด

ท่ามกลางความตึงเครียดระหว่างรุ่นที่ได้รับการสะสมผ่านโครงสร้างทางสังคมแบบลำดับชั้นทางอายุ การเลือกนำประเด็นเรื่อง “รุ่น” มาใช้ในฐานะประเด็นทางการเมืองโดยทั้ง ชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมสูงวัย พรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้า และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ทำให้ความไม่พอใจระหว่างกันเปลี่ยนแปลงสู่การต่อสู้ระหว่างรุ่น

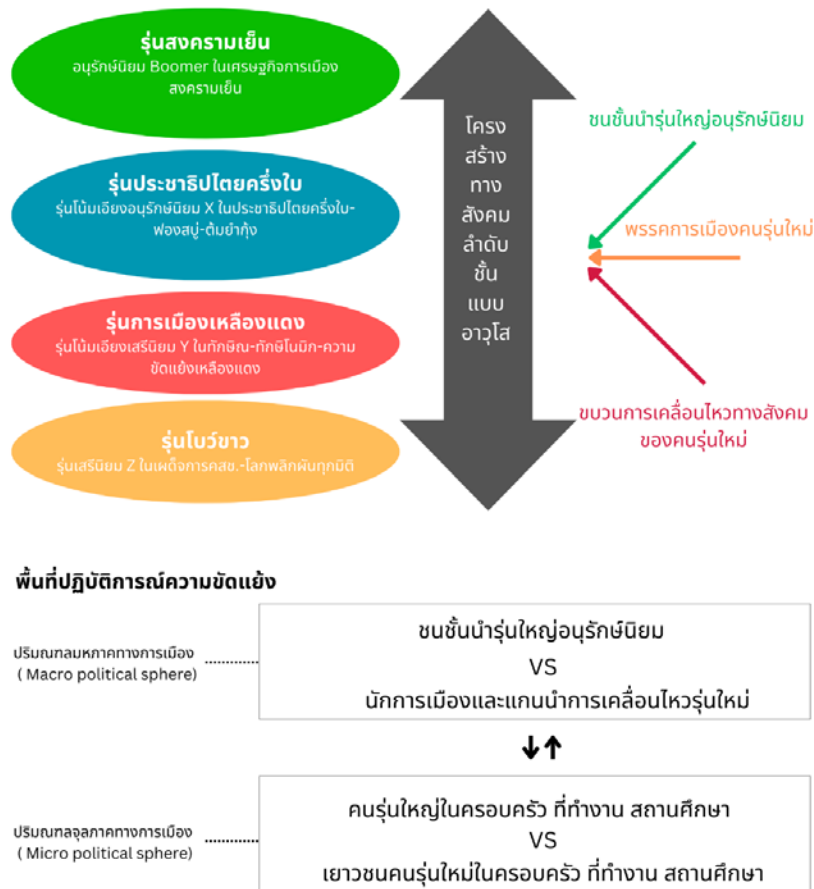
ในขณะที่พรรคการเมืองคนรุ่นใหม่อย่างอนาคตใหม่และก้าวไกล และขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ que เริ่มตั้นนับตั้งแต่หลังการรัฐประหาร เน้นการชูประเด็น “คนรุ่นใหม่” ในการระดมการสนับสนุนจากคนอายุน้อยที่ไม่เคยได้รับความสนใจจากพลังทางการเมืองของผู้ใหญ่ในช่วงก่อนหน้านั้น ทั้งผ่านนโยบายและรูปแบบการหาเสียง ชนชั้นนำและมวลชนฝั่งอนุรักษนิยม ทั้งชนชั้นนำจารีตและรัฐบาลทหารที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย ก็เลือกใช้ประเด็น “รุ่น” ในการโจมตีพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม โดยเน้นสร้างภาพพรรคการเมืองและขบวนการคนรุ่นใหม่ว่าผู้ชักใยอยู่เบื้องหลังการตื่นตัวของคนรุ่นอายุน้อย และประณามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นอายุน้อยว่าถูกหลอกโดยพลังทางการเมืองเหล่านั้น หรือในหลายกรณีมีการสร้างภาพให้คนรุ่นใหม่กลายเป็นปีศาจที่ต้องการทำลายความมั่นคงและสถาบันอนุรักษนิยมของประเทศ ทั้งหมดเป็นการดึงให้คนธรรมดาในหลากหลายรุ่นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองในระดับประเทศ

### **การทำงานของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration political conflict)**

ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีลักษณะเป็น “ความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น (double layers of the intergeneration conflict)” คือ ความขัดแย้งที่ปฏิบัติการใน 2 ระดับในเวลาเดียวกัน ทั้งในระดับมหภาคที่มีการเผชิญหน้าและต่อสู้กันของมวลชนคนรุ่นใหม่และชนชั้นนำรุ่นสูงวัย (young mass and old elite) และในระดับจุลภาคการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน (different age cohorts) ในพื้นที่และมิติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับครอบครัว สถานศึกษา และที่ทำงาน คนในรุ่นต่างๆ โดยเฉพาะการปะทะกันระหว่างคนรุ่น B และ X ซึ่งเป็นรุ่นที่ตื่นตัวทางการเมืองมากที่สุดแต่มีจุดยืนทางการเมืองคนละขั้ว ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอนุรักษนิยม-เสรีนิยม ปฏิรูป-ปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ ความขัดแย้งในครอบครัวในช่วงที่การชุมนุมเป็นเงื่อนไขเฉพาะหน้าที่ทำให้คนรุ่นต่างๆ ต้องเผชิญหน้ากันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่คนรุ่นใหม่ต้องการแสดงออกและมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ผู้ปกครองก็ยอมไม่ได้ที่จะให้ลูกหลานของพวกเขาออกไปเสี่ยงอันตรายในการเข้าร่วมการชุมนุม ขณะเดียวกัน การแสดงออกทางการเมืองในพื้นที่อนุรักษนิยมอย่างโรงเรียนก็ทำให้ครูและนักเรียนต้องปะทะและต่อสู้กัน

นอกจากนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ยังพบว่า ความล้มเหลวในการป้องปรามความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นจากการยึดมั่นในโลกคนละใบ ความพยายามในการหันหน้าเข้าหากันที่ไม่เพียงพอของคนหลากหลายรุ่น การปล่อยให้คนรุ่น X ทำหน้าที่แก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเพียงลำพัง รวมถึงการเลือกที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งมากกว่าแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งปรากฏชัดเจนในระดับครอบครัว

ภาพที่ 5-E1: แผนภาพกรอบคิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นแบบสองชั้น



**การคลี่คลายตัวของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น: ชั่วคราว หรือ ถาวร?**

ในการวิเคราะห์ความการคลี่คลายตัวของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น งานชิ้นนี้พบว่าด้านหนึ่ง ความขัดแย้งทางการเมืองและการปะทะระหว่างรุ่นยุติลงเพียงชั่วคราว เนื่องจากปัจจัยกระตุ้นเฉพาะหน้าอย่างการชุมนุมประท้วง และการใช้ “รุ่น” เป็นเครื่องมือทางการเมืองของชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษนิยม พรรคการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนรุ่นใหม่ลดน้อยลง แต่หันไปใช้แนวทางสมานฉันท์ระหว่างรุ่น อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมว่าปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมที่เป็นต้นตอสำคัญของความขัดแย้งยังไม่ได้รับการแก้ไข ความเหลื่อมล้ำระหว่างรุ่นยังคงมีอยู่ ข้อเรียกร้องของคนรุ่นใหม่ที่มีอำนาจน้อยกว่ายังไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้น การปะทะกันระหว่างรุ่นที่คลี่คลายลง พร้อมกับการสมานฉันท์ทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง จึงเป็นเพียงยุทธศาสตร์ระยะสั้นที่คนรุ่นใหม่อนุรักษนิยมต้องการให้พรรคการเมืองคนรุ่นใหม่ทำหน้าที่เป็นพันธมิตรมุกกลับ เพื่อป้องปรามการกลับมาของพรรคเพื่อไทยในการเลือกตั้ง

ในอีกด้านหนึ่ง งานชิ้นนี้พบว่าหลายกรณีความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นมีทิศทางไปในทางที่ดี ตลอดช่วงการขับเคลื่อนทางการเมืองทั้งในช่วงการเลือกตั้งและการเคลื่อนไหวมวลชน คนรุ่นผู้ใหญ่เริ่มได้เรียนรู้และหันมายอมรับจุดยืน ข้อเรียกร้อง ความรู้ และความสามารถทางการเมืองของคนรุ่นใหม่มากขึ้น และคนต่างรุ่นได้เรียนรู้ว่าแท้จริง ความต้องการของคนทุกรุ่นไม่ได้แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะความต้องการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง การให้ความสำคัญกับครอบครัว ฯลฯ ผลทำให้เกิดการปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างคนแต่ละวัยให้เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่น X และ Y ที่ไม่ใช่อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว กับคนรุ่น Z เสรีนิยม

## บรรณานุกรมเนื้อหา

### ภาษาไทย

- 112story. (n.d.). 112 เท่าที่เล่าได้ - จุฑาทิพย์ ศิริขันธ์. 112story. <https://112story.com/people/027>
- BBC Thai. (2565a, พฤษภาคม 22). เลือกตั้งผู้ว่า กทม. : ชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ทำสถิติใหม่ ชนะท่วมท้น เป็นผู้ว่าฯ คนที่ 17. *BBC Thai*. <https://www.bbc.com/thai/live/thailand-61477389>
- BBC Thai. (2563b, พฤศจิกายน 30). ม. 112: อานนท์ เพนกวิ้น รุ่ง ไมค์ หมอลำแบงค์ โดนแจ้งข้อหา หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ. *BBC Thai*. <https://www.bbc.com/thai/thailand-55127112>
- Chetpayark, K. (2564, ธันวาคม 31). ปี 2564 มี 366 วัน แคนนาราชฎูร ผู้ต้องหา ม.112 อยู่ใน เรือนจำ กันไปแล้วก็วันบ้าง ? *ประชาไท*. [https://thematter.co/quick-bite/ratsadon-activists-in-jail-2021/164109#google\\_vignette](https://thematter.co/quick-bite/ratsadon-activists-in-jail-2021/164109#google_vignette)
- PPTV. (2563, ตุลาคม 14). “ไฟ่ ดาวดิน”อ่วม โดนแจ้ง 12 ข้อหา - ตร.ยังไม่ให้ประกันตัว. *PPTV*. <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/134885>
- Sanook. (2566a, กันยายน 5). ประวัติ “บุง ทะลุวัง” นักเคลื่อนไหวทางการเมืองผู้เติบโตในบ้านนักกฎหมาย. *Sanook*. <https://www.sanook.com/news/9001402/>
- THE STANDARD. (2566b, กันยายน 23). ศาลพิพากษาจำคุก 5 ปี บুদ্ধ ธานายุทธ ศิลปินแร็ปเปอร์จาก ชุมชนคลองเตย ครอบครองวัตถุระเบิด ก่อนรับสารภาพลดเหลือ 2 ปี 6 เดือน ไม่รอลงอาญา. *THE STANDARD*. <https://thestandard.co/book-thanayut-5-years-imprisonment/>
- TDRI. (2022, November 29). ทีดีอาร์ไอ เปิดประเด็น “จัดการความขัดแย้งแห่งช่วงวัย” แก้อาชีพให้ประเทศไทยหนุ่มสาวขึ้น. *TDRI*. [https://tdri.or.th/2022/11/press\\_release-session1-annaulcon2022/](https://tdri.or.th/2022/11/press_release-session1-annaulcon2022/)
- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. กรุงเทพฯ: มติชน
- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2566). *นักเรียนขบถ: ประวัติศาสตร์ขบวนการนักเรียนไทย ฉบับสั้น*. สำนักพิมพ์ นิสิตสามย่าน



คริส เบเกอร์และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2566). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.  
ทศพล ชัยสัมฤทธิ์ผล. (2566b, มิถุนายน 14). “หยก” ผู้ต้องหา ม.112 วัย 15 ปี ถูกไล่ออก โรงเรียน  
ซีแอง เพราะไม่มีสถานะนักเรียน-ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ. *BBC Thai*.

<https://www.bbc.com/thai/articles/cjqzqlq2g0nno>

ไทยรัฐ. (2563a, สิงหาคม 26). ศาลปล่อยตัว “ฟอร์ด-เจมส์” หลังโดน 7 ข้อหา พร้อมสั่งห้ามทำผิดอีก.  
ไทยรัฐ. <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1918701>

ไทยรัฐ. (2566e, ตุลาคม 30). ศาลสั่งคุก 3 ปี “เบนจา อะปัญญา” คดี ม.112 - พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ปรับ 8 พัน.  
ไทยรัฐ. <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/2736622>

นงเยาว์ เนาวรัตน์, พิสิษฐุ์ นาสี, ออมสิน จตุพร, & วสันต์ สรรพสุข. (2565). *เครือข่ายผู้ปฏิบัติการหน้า  
ใหม่ในพื้นที่ความรู้ศึกษาศาสตร์และจิตวิทยาการศึกษาในสังคมไทยสมัยใหม่*.

ประชาไท. (2566d, พฤศจิกายน 16). “อานนท์” ถอนประกันทุกคดีที่เหลือ ยืนยันไม่ใช้การรับผิด มองการ  
ต่อสู้ทางการเมืองไม่ผิดแต่แรก. *ประชาไท*. <https://prachatai.com/journal/2023/11/106835>

พรรณราย โอสถาภิรัตน์, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และทิพย์นภา หวนสุริยา. (2565). *การมีส่วนร่วมของ  
พลเมืองในยุคดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยใน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ:  
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

พีรเดช ชูเกียรติขจร และนลิตรา ไทยประเสริฐ. (2557.) ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่น  
และเอเชียที่มีต่อการเคลื่อนย้ายการลงทุนทางตรงจากประเทศญี่ปุ่นสู่ 4 ประเทศในอาเซียนและ  
3 ประเทศอุตสาหกรรมใหม่. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 18(1), 20-43.  
[https://www.econ.cmu.ac.th/econmag/journals/issue18-1\\_2.pdf](https://www.econ.cmu.ac.th/econmag/journals/issue18-1_2.pdf).

มติชน. (2567, กุมภาพันธ์ 8). หิว หยก ดำเนินคดี ฐานละเมิดอำนาจศาล หลังเรียกร้องปล่อยตัว บัง  
ทะเลว้าง. *มติชน*. [https://www.matichon.co.th/politics/news\\_4415958](https://www.matichon.co.th/politics/news_4415958)

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, ภาคิน นิมมานนรวงศ์ และสรัช สินธุประมา. (2565ก). การสร้างจินตนาการ  
พลเมือง: คู่มือการจัดเวิร์คชอป. ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์).  
[https://kidforkids.org/wp-content/uploads/2022/09/คิดforคิดส์\\_2022\\_คู่มือการสร้าง  
จินตนาการพลเมือง-Manual-for-Workshop.pdf](https://kidforkids.org/wp-content/uploads/2022/09/คิดforคิดส์_2022_คู่มือการสร้าง<br/>จินตนาการพลเมือง-Manual-for-Workshop.pdf)

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, ภาคิน นิมมานนรวงศ์ และสรัช สินธุประมา. (2565ข). โครงการจินตนาการใหม่  
ของเยาวชนไทย. รายงานวิจัย. ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์).  
<https://101pub.org/youth-civic-imagination/>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564a, มีนาคม 3). จับกุม “แอมมี” แจ้ง ม.112-เผด็จการ-พ.ร.บ. คอมาฯ ก่อนไม่ให้ประกันตัว กรณีเผารูป ร.10. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน.  
<https://tlhr2014.com/archives/26516>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564b, กันยายน 23). ไม่ค์ถูกขังอีก! หลังอัยการยื่นฟ้องคดี 112 กรณีโพสต์ ‘ราษฎรสาส์น’ ถึงกษัตริย์ และศาลไม่ให้ประกัน. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน.  
<https://tlhr2014.com/archives/35553>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565, มีนาคม 7). ตร.จับ “ตะวัน” ไลฟ์สดก่อนมีเสด็จ คุณตัวแจ้ง ม. 112อ้างกล่าว “ด้อยค่า” กษัตริย์ ข้ำแจ้งเพิ่มอีกคดี กรณีทำโพลความเดือดร้อนจากขบวนเสด็จ. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. <https://tlhr2014.com/archives/41057>

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/611542>

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/618191>

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2561). การก่อตัวและพัฒนาการกิจกรรมทางการเมืองของเครือข่ายนักเรียน : กลุ่มสมพันธ์ นักเรียนไทยเพื่อการปฏิวัติระบบการศึกษาไทยและกลุ่มการศึกษาเพื่อความเป็นไท [รัฐศาสตรมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุสรณ์ อุณโณ, สามชาย ศรีสันต์, เสาวนีย์ ตรีรัตน์ อเล็กซานเดอร์, อสมมา มังกรชัย, & ชัยพงษ์ สำเนียง. (2566). ใหม้นจบที่รุ่นเรา: ขบวนการเยาวชนไทยในบริบทสังคมและการเมืองร่วมสมัย. สำนักพิมพ์แสงดาว.

อาสา คำภา. (2562). ความเปลี่ยนแปลงของเครือข่ายชนชั้นนำไทย พ.ศ. 2495-2535. เชียงใหม่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

## ภาษาอังกฤษ

- 100 Million Organization (n.d.). "EDUCATION CANNOT WAIT: YOUTH-LED ORGANISATIONS TAKE THE LEAD". <https://www.100million.org/post/education-cannot-wait-youth-led-organisations-take-the-lead>
- Aalen, Lovise. (2020). After the uprising: Including Sudanese youth. Chr. *Michelsen Institute*. <https://www.cmi.no/publications/7420-after-the-uprising-including-sudanese-youth>
- Abeyratne, S. (2004). Economic Roots of Political Conflict: The Case of Sri Lanka. *World Economy*, 27(8), 1295-1314. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2004.00645.x>
- Abrams, P., & Little, A. (1965). The young activist in British politics. *The British Journal of Sociology*, 16(4), 315- 333. <https://www.jstor.org/stable/589159>
- Achenbaum, A. (1993). "(When) did the papacy become a gerontocracy?" In K. Schaie & A. Achenbaum (Eds.), *Societal Impact on Aging: Historical Perspectives* (pp. 81-92). New York: Springer.
- Adams, Richard (April 19, 2018). "Teachers in UK report growing 'vocabulary deficiency'". The Guardian.<https://www.theguardian.com/education/2018/apr/19/teachers-in-uk-report-growing-vocabulary-deficiency>
- Adelantado-Renau, M., Moliner-Urdiales, D., et al. (2019, September 23). Association Between Screen Media Use and Academic Performance Among Children and Adolescents: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 173(11), 1058–1067. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.3176>
- Adelson, J. (1971). The political imagination of the young adolescent. *Daedalus* 100, 1013-50.
- Adelson, J. (1987). Children and other political naifs. In E. Hall (Ed.), *Growing and Changing* (pp. 88-102). New York: Random House.
- Adelson, J., & Hall, E. (1980). Children and other political naifs. *Psychology Today*, 14(6), 56.
- Adelson, J., (1980). *Handbook of Adolescent Psychology (Ed.)*. New York: Wile
- Alexander, S. (2021). Sticky rice in the blood: Isan people's involvement in Thailand's 2020 anti-government protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 219–232. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1882867>

- Aljunied, Khairudin. *Muslim Cosmopolitanism: Southeast Asian Islam in Comparative Perspective*. Edinburgh University Press, 2017. <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1g052cg>; Gabriel A. Almond, R. Scott Appleby and Emmanuel Sivan; *University of Chicago Press, Chicago, 2003*
- Altbach, P. G. (1966). The Transformation of the Indian Student Movement. *Asian Survey*, 6(8), 448–460. <https://doi.org/10.2307/2642471>
- Altbach, P. G. (1974). *Student Politics in America: A Historical Analysis*. New York: McGraw-Hill.
- Altbach, P. G. (1984). Student politics in the Third World. *Asian Journal of Social Science*, 12(2), 1-17.
- Altbach, P. G. (1989). Perspectives on student political activism. *Comparative Education*, 25(1), 97-110.
- Altbach, P. G. (1991). Impact and adjustment: Foreign students in comparative perspective. *Higher education*, 21(3), 305-323.
- Anusorn Unno. (2021). “Thalu Gas”: The Other Version of the “Thai Youth Movement”. *ISEAS Perspective*, 2021(146). <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2021-146-thalu-gas-the-other-version-of-the-thai-youth-movement-by-anusorn-unno/>
- Arendt, H., 1961, *Between Past and Future: Six Exercises in Political Thought*. New York: Viking Press
- Arocena, R., & Sutz, J. (2005). Latin American Universities: From an Original Revolution to an Uncertain Transition. *Higher Education*, 50(4), 573–592. <http://www.jstor.org/stable/25068112>
- Aspinall, E. (2012). Indonesia: Moral Force Politics and the Struggle Against Authoritarianism. In E. ASPINALL & M. L. WEISS (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 153–180). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.11>
- Babatunde, Abosede Omowumi. (2015). Youth uprising and the quest for political reform in Africa. *African Security Review*, 24(2), 107-121. DOI: 10.1080/10246029.2015.1020954

- Baker, Christ and Pasuk Phongpaichit. (2023) *A Contemporary History of Thailand [Prawatsaat Thai Ruam Samai]*. (14th ed). Matichon: Thailand (in Thai)
- Balán, Jorge. (2013). Latin American Higher Education System in A Historical and Comparative Perspective. In Balan, Jorge (Ed.), *Latin America's New Knowledge Economy* (pp.vii-xx). Institute of International Education.  
[https://www.researchgate.net/publication/263581622\\_LATIN\\_AMERICAN\\_HIGHER\\_EDUCATION\\_SYSTEMS\\_IN\\_A\\_HISTORICAL\\_AND\\_COMPARATIVE\\_PERSPECTIVE](https://www.researchgate.net/publication/263581622_LATIN_AMERICAN_HIGHER_EDUCATION_SYSTEMS_IN_A_HISTORICAL_AND_COMPARATIVE_PERSPECTIVE)
- Bangura, I. (2018). Young People and The Search for Inclusion and Political Participation in Guinea. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 8(1), 54-72.  
<https://doi.org/10.2979/africonfpeacrevi.8.1.03>
- Barker, C. (2008). Some reflections on student movements of the 1960s and early 1970s. *Revista Crítica de Ciências Sociais*, 81, 43-91.
- Barnes, S. H., & Kaase, M. (Eds.). (1979). *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Barni, D., Ranieri, S., Scabini, E., & Rosnati, R. (2011). Value transmission in the family: Do adolescents accept the values their parents want to transmit?. *Journal of Moral Education*, 40(1), 105-121. <https://doi.org/10.1080/03057240.2011.553797>
- Bastien, S., & Holmarsdottir, H. B. (Eds.). (2017). *Youth as architects of social change: Global efforts to advance youth-driven innovation*. Springer.
- Bell, Zachary A. (2012, September 20). Did Quebec's Election End the Student Movement?. *The Nation*. <https://www.thenation.com/article/archive/did-quebecs-election-end-student-movement/>
- Bellei, Cristian and Cabalin, Cristian. (2013). Chilean Student Movements: Sustained Struggle to Transform a Market-Oriented Educational System. *Current Issues in Comparative Education*, 15 (2), 108-123.
- Bengtson, V. L., & Black, K. D. (1973). Intergenerational relations and continuities in socialization. In P. B. Baltes & K. W. Schaie (Eds.), *Life-Span Developmental Psychology: Personality and Socialization* (pp. 207-234). New York: Academic.

- Bengtson, V. L., & Cutler, N. E. (1976). Generations and intergenerational relations: Perspectives on age groups and social change.
- Bengtson, V. L., Cutler, N. E., Mangen, D. J., & Marshall, V. W. (1985). Generations, cohorts, and relations between age groups. In R. H. Binstock & E. Shanas (Eds.), *Handbook of Aging and the Social Sciences* (pp. 304-338). New York: Van Nostrand Reinhold.
- Berry, Craig. (2012). The rise of gerontocracy? Addressing the intergenerational democratic deficit. UNSPECIFIED. Intergenerational Foundation.
- Bettelheim, B. (1963). The problem of generations. In E. H. Erikson (Ed.), *Youth: Change* (pp. 64-2).
- Bhambra, G., Demir, I., & Demir, Ipek, Bhambra, G. K. (Eds.). (2009). *1968 in retrospect: History, theory, alterity*. Palgrave Macmillan: New York.
- Bi, X., Yang, Y., Li, H., Wang, M., Zhang, W., & Deater-Deckard, K. (2018). Parenting styles and parent–adolescent relationships: The mediating roles of behavioral autonomy and parental authority. *Frontiers in Psychology*, 9, 2187. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02187>
- Binstock, R. H., & Day, C. L. (1996). Aging and politics. In R. H. Binstock & L. K. George (Eds.), *Handbook of aging and the social sciences*. San Diego, CA: Academic Press.
- Binstock, Robert H., and Christine L. Day. (1996). "Aging and Politics." In *Handbook of Aging and the Social Sciences*, ed. R. H. Binstock and L. K. George. San Diego: Academic Press.
- Birkholz, Sina. (2013). *Confronting Gerontocracy – The Youthful Character of the Egyptian Revolution*. Working Paper No. 9. Center for North African and Middle Eastern Politics, Freie Universität Berlin, Berlin, Germany.
- Björnberg, Å., & Nicholson, N. (2007). The family climate scales: Development of a new measure for use in family business research. *Family Business Review*, 20(3), 229-246. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2007.00098.x>
- Blom, Phillip. (2008). *The Vertigo Years: Europe, 1900–1914*. New York: Basic Books
- Börsch-Supan, A. and Wilke, C.B. (2003) 'The German Public Pension System: How it Was,

How it Will Be,' *NBER Discussion Paper* 10525.

- Boudon, R. (1971). Sources of Student Protest in France. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 395, 139–149. <http://www.jstor.org/stable/1038582>
- Braungart, M. M. (1984). Aging and politics. *Journal of Political and Military Sociology*, 12, 79-98.
- Braungart, M. M., & Braungart, R. G. (1982). The alienation and politics of older, middle-aged, and young adults: An inter- and intra-age group analysis. *Micropolitics*, 2, 219-255.
- Braungart, R. G. (1975). Youth and social movements. In S. E. Dragastin & G. H. Elder, Jr. (Eds.), *Adolescence in the Life Cycle* (pp. 255-289). New York: Wiley.
- Braungart, R. G. (1982). Mini reviews: Political sociology. *Journal of Political & Military Sociology*, 149-155.
- Braungart, R. G. (1984a). Historical and generational patterns of youth movements: a global perspective. *Comparative Social Research*, 7(1), 3-62.
- Braungart, R. G. (1984b). Historical generations and generation units: A global perspective. *J. Polit. Milit. Sociol.* 12, 113-35
- Braungart, R. G. (1984c). Historical generations and youth movements: A theoretical perspective. In R. E. Ratcliff (ed.) *Research in Social Movements, Conflict and Change*, 95-141. Greenwich, Conn.: JAI
- Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1984a). Generational politics. *Micropolitics*, 3, 349-415.
- Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1985a). Conceptual and methodological approaches to studying life course and generational politics. In R. G. Braungart (Ed.), *Research in Political Sociology* (Vol. 1, pp. 269-304). Greenwich, CT: JAI.
- Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1985b). Youth problems and politics in the 1980s: Some multinational comparisons. Presented at Int. Sociol. Assoc. Res. Comm. 34 Conf. on Youth, Primorsko, Bulgaria.
- Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1986). Life-Course and Generational Politics. *Annual Review of Sociology*, 12, 205-231. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2083201>.
- Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1989). Political generations. In R. G. Braungart & M. M. Braungart (Eds.), *Research in Political Sociology, Vol. 4* (pp. 281-319). Greenwich, CT: JAI Press.
- Braungart, R. G., & Braungart, M. M. (1990). Political Generational Themes in the American Student Movements of the 1930s and 1960s. *Journal of Political & Military Sociology*, 18(2), 177–230. <http://www.jstor.org/stable/45293552>
- Breuilly, J. (Ed.). (2013). *The Oxford handbook of the history of nationalism*. OUP Oxford.

- Brotman, H. B. (1977). Voter participation in November, 1976. *Gerontologist*, 17, 157-15.
- Brustein, William I., King, Ryan D. (2004). Anti-Semitism in Europe before the Holocaust. *International Political Science Review*, 25(1), 35-53.  
<https://doi.org/10.1177/0192512104038166>
- Busby, E. (2018, April 19). Children's grades at risk because they have narrow vocabulary, finds report. *Education. The Independent*.  
[.https://www.independent.co.uk/news/education/education-news/child-vocabulary-literacy-reading-word-primary-schools-a8311676.html](https://www.independent.co.uk/news/education/education-news/child-vocabulary-literacy-reading-word-primary-schools-a8311676.html)
- BuzzFeed News. (2019, January 11). How Millennials Became The Burnout Generation. *BuzzFeed News*. <https://www.buzzfeednews.com/article/annehelenpetersen/millennials-burnout-generation-debt-work>
- Bye, V. (2020). Towards the End of Gerontocracy. In: *Cuba, From Fidel to Raúl and Beyond*. Studies of the Americas. Palgrave Macmillan, Cham. [https://doi.org/10.1007/978-3-030-21806-5\\_8](https://doi.org/10.1007/978-3-030-21806-5_8)
- Campbell, A. (1971). Politics through the life cycle. *Gerontologist*, 11(1), 12-17.
- Campbell, A., Converse, P., Miller, W., & Stokes, D. (1960). *The American Voter*. New York: Wiley.
- Campbell, Perry and Howie, Luke. (2018). Performing Dispossession: Young People and the Politics of the Guerrilla Self. In Kelly, P., Campbell, P., Harrison, L., and Hickey, C. (Eds.) *Young People and the Politics of Outrage and Hope* (pp. 60 – 72). Brill. ProQuest Ebook Central.  
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/londonschoolecons/detail.action?docID=560607> 7
- Cary, L. A., Chasteen, A. L., & Cadieux, J. (2013). Does age group identification differentially influence younger and older adults' intergenerational perceptions?. *The International Journal of Aging and Human Development*, 77(4), 331-346. <https://doi.org/10.2190/AG.77.4.d>
- Castilla-Estévez, D., & Blázquez-Rincón, D. (2021). Age and moral foundations: A meta-analytic approach. *The Spanish Journal of Psychology*, 24, e41. <https://doi.org/10.1017/SJP.2021.35>



- CBS News. (2021, January 21). "Meet Generation Z". *CBS News*. Archived from the original on January 21, 2021. <https://www.cbsnews.com/pictures/meet-generation-z/6/>
- Chan, A. (1985). *Children of Mao: Personality development and political activism in the Red Guard generation*. Springer.
- Choudhary, Sujit Kumar. (2009). Higher Education in India: a Socio- Historical Journey from Ancient Period to 2006-07. *Journal of Educational Enquiry* 8(1), 50-72. [https://www.researchgate.net/publication/237369663\\_Higher\\_Education\\_in\\_India\\_a\\_Socio-Historical\\_Journey\\_from\\_Ancient\\_Period\\_to\\_2006-07](https://www.researchgate.net/publication/237369663_Higher_Education_in_India_a_Socio-Historical_Journey_from_Ancient_Period_to_2006-07).
- Christiansen, Samantha., Scarlett, Zachary. (2013). Introduction. In Christiansen, Samantha., Scarlett, Zachary., Dirlik, Arif (Eds.), *The Third World in the Global 1960s* (pp. 1–20). Berghahn Books
- CNN. (2022, September 4). Chile votes to draft new constitution in major victory for protesters. *CNN* <https://edition.cnn.com/2022/09/04/americas/chile-constitution-vote-intl/index.html>
- Cohen, P. (1988). Heroes and Dilettantes: The Action Française, Le Sillon, and the Generation of 1905-14. *French Historical Studies*, 15(4), 673–687. <https://doi.org/10.2307/286551>
- Cole, J., & Durham, D. (Eds.). (2006). *Generations and Globalization: Youth, Age, and Family in the New World Economy*. Indiana University Press.
- Committee on Government Operations, United States Senate. (1969). *Staff Study on Campus Riots and Disorders -October 1967 - May 1969*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
- Cornelis, I., Van Hiel, A., Roets, A., & Kossowska, M. (2009). Age differences in conservatism: Evidence on the mediating effects of personality and cognitive style. *Journal of Personality*, 77(1), 51-88. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00538.x>
- Crittenden, J. (1962). Aging and party affiliation. *Public opinion quarterly*, 26(4), 648-657.
- Cummings, Peter M. M. (2015), Democracy and Student Discontent: Chilean Student Protest in the Post-Pinochet Era, *Journal of Politics in Latin America*, 7(3), 49–84
- Cutler, N. E. (1977). Political socialization research as generational analysis.

- Dalakoglou, D. (2013). The Crisis before "The Crisis": Violence and Urban Neoliberalization in Athens. *Social Justice*, 39(1), 24-42.  
[http://www.jstor.org/stable/41940966?seq=1#page\\_scan\\_tab\\_contents](http://www.jstor.org/stable/41940966?seq=1#page_scan_tab_contents)
- Danigelis, N. L., Hardy, M., & Cutler, S. J. (2007). Population Aging, Intracohort Aging, and Sociopolitical Attitudes. *American Sociological Review*, 72(5), 812–830.  
 doi:10.1177/000312240707200508
- Dannefer, D. (1984). Adult development and social theory: A paradigmatic reappraisal. *American Sociological Review*, 49, 100-116.
- David H. Slater, Robin O'Day, Satsuki Uno, Love Kindstrand and Chiharu Takano. (2015). SEALDs (Students Emergency Action for Liberal Democracy): Research Note on Contemporary Youth Politics in Japan. *The Asia-Pacific Journal*, 13(37), 1-25.  
<https://apjif.org/-David-H--Slater--Robin-O-Day--Satsuki-Uno--Love-Kindstrand--Chiharu-Takano/4375/article.pdf>.
- Davies, J. C. (1977). *Political socialization: From womb to childhood*.
- Davies, P., & Morgan, I. (2012). *From Sit-Ins to SNCC: The Student Civil Rights Movement in the 1960s*. Gainesville: University Press of Florida
- de los Angeles Torres, M., Rizzini, I., & Del Río, N. (2013). *Citizens in the Present: Youth Civic Engagement in the Americas*. University of Illinois Press.  
<http://www.jstor.org/stable/10.5406/j.ctt2tt9qt>
- Della Porta, D., Lavizzari, A. and Reiter, H. (2022). The Spreading of the Black Lives Matter Movement Campaign: The Italian Case in Cross-National Perspective\*. *Sociological Forum*, 37(3), 700- 721. <https://doi.org/10.1111/socf.12818>
- Dennis, James. (2019). *Beyond Slacktivism: Political Participation on Social Media*. Palgrave Macmillan
- Deutsch, K., et al. (1957). *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*. Princeton.
- Dictionary.com. (2021, January 26). "zoomer". *Dictionary.com*.  
<https://web.archive.org/web/20210126150616/https://www.dictionary.com/e/slang/zoomer/>.

- Dinas, E. (2014). Why does the apple fall far from the tree? How early political socialization prompts parent-child dissimilarity. *British Journal of Political Science*, 44(4), 827-852. <https://doi.org/10.1017/S0007123413000033>
- Ditto, P. H., & Koleva, S. P. (2011). Moral empathy gaps and the American culture war. *Emotion Review*, 3(3), 331-332. <https://doi.org/10.1177/1754073911402393>
- Draper, Hal. (1965) *Berkeley: The New Student Revolt*. New York: Grove Press.
- Drury, L., Abrams, D., Swift, H. J., Lamont, R. A., & Gerocova, K. (2017). Can caring create prejudice? An investigation of positive and negative intergenerational contact in care settings and the generalisation of blatant and subtle age prejudice to other older people. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 27(1), 65-82. <https://doi.org/10.1002/casp.2294>
- Dubois, Antonin. (2020). Student organizations in Europe during the nineteenth century. *Encyclopédie d'histoire numérique de l'Europe [online]*, ISSN 2677-6588. <https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/education-teaching-and-professional-training/educational-democratization-and-inequality/student-organizations-in-europe-during-nineteenth-century>
- Duffy, B. (2021). *Generations: Does when you're born shape who you are?*. Atlantic Books
- Duncan, M. (1980). Radical activism and the defense against despair. *Sociological Focus*, 255-263.
- DW. (2019, October 26). Chilean president rocked by biggest protest yet. *DW*. <https://www.dw.com/en/santiago-protests-1-million-people-take-part-in-the-biggest-march-in-chile/a-50996118>
- Eisele, F. R. (1979). Origins of "gerontocracy". *The Gerontologist*, 19(4), 403-7.
- Encyclopædia Britannica. (n.d.). Baby Boomers. In *Encyclopædia Britannica*. Retrieved from <https://www.britannica.com/topic/baby-boomers>
- Engman, A. B. (2022). *Political apathy in Japan: A study on how Japanese political parties address youth* (Master's thesis). Lund University, Centre for East and South-East Asian Studies.

- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton.
- Erikson, E. H. (Ed.). (1963). *Youth: Change and Challenge*. New York: Basic Book.
- Esler, A. (1982). *Generations in History: An Introduction to the Concept*. Williamsburg, Va
- Esler, A. (1984). "The truest community": Social generations as collective mentalities. *J. Polit. Milit. Sociol.* 12, 99-112.
- Esping-Andersen, G., & Sarasa, S. (2002). The generational conflict reconsidered. *Journal of European Social Policy*, 12(1), 5–21. <https://doi.org/10.1177/0952872002012001560>
- Espinoza, O., González, L. E., & McGinn, N. (2016). The student movement in Chile and the neo-liberal agenda in crisis. In *Understanding Southern social movements* (pp. 168-185). Routledge.
- Evens, T. M. S. *Two Kinds of Rationality : Kibbutz Democracy and Generational Conflict*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1995. Print.
- Eyerman, R., & Turner, B. S. (1998). Outline of a Theory of Generations. *European Journal of Social Theory*, 1(1), 91–106. <https://doi.org/10.1177/136843198001001007>
- Featherman, D. L. (1983). Life-span perspectives in social science research. In P. B. Baltes & O. Brim, Jr. (Eds.), *Life-Span Development and Behavior* (Vol. 5, pp. 1-57). New York: Academic.
- Feit, E. (1972). Generational Conflict and African Nationalism in South Africa: The African National Congress, 1949 - 1959. *The International Journal of African Historical Studies*, 5(2), 181–202. <https://doi.org/10.2307/217513>
- Feuchtwanger, E. (2001). *Imperial Germany 1850–1918*. London: Routledge
- Feuer, Lewis S. (1969). *The Conflict of Generations*. New York: Basic Books.
- Finkelstein, L. M., Ryan, K. M., & King, E. B. (2013). What do the young (old) people think of me? Content and accuracy of age-based metastereotypes. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 22(6), 633-657. <https://doi.org/10.1080/1359432X.2012.673279>
- Fisher, P. (2023). The contemporary generations in American politics. *Society*, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s12115-023-00849-6>

- Flacks, R. (1971). *Youth and Social Change*. Chicago: Rand McNally
- Francioli, S. P., Danbold, F., & North, M. S. (2023). Millennials versus Boomers: An asymmetric pattern of realistic and symbolic threats drives intergenerational tensions in the United States. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/01461672231164203>
- Fraser, K. C., Kiritchenko, S., & Nejadgholi, I. (2022, June 20-25). *Extracting age-related stereotypes from social media texts* [Paper presentation]. Proceedings of the Thirteenth Language Resources and Evaluation Conference, Marseille, France. <https://aclanthology.org/2022.lrec-1.341>
- Frey, K. T., & Bisconti, T. L. (2023). "Older, entitled, and extremely out-of-touch": Does "OK, Boomer" signify the emergence of a new older adult stereotype?. *Journal of Applied Gerontology*, 42(6), 1200-1211. <https://doi.org/10.1177/07334648231154044>
- Frey, William H. (2020, January 28). The 2020s can end America's generational divide in politics. *Brookings*. <https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2020/01/28/the-2020s-can-end-americas-generational-divide-in-politics/>
- Friesen, A. (2019). Generational change? The effects of family, age, and time on moral foundations. *The Forum*, 17(1), 121-140. <https://doi.org/10.1515/for-2019-0005>
- Fuks, M., Paulino, R. O., & Casalecchi, G. A. (2018). Socialization and political regimes: The impact of generation on support for democracy in Latin America. *Brazilian Political Science Review*, 12(1). <https://doi.org/10.1590/1981-3821201800010001>
- Gallatin, J. (1980). Political thinking in adolescence. *Handbook of adolescent psychology*, 344-382.
- Gamson, William A. and Sifry, Micah L. (2016). The #Occupy Movement: An Introduction. *The Sociological Quarterly*, 54(2), 159-163. <https://doi.org/10.1111/tsq.12026>
- Gan, Nectar (2021, January 30). "Chinese millennials aren't getting married, and the government is worried". *CNN*. <https://edition.cnn.com/2021/01/29/china/china-millennials-marriage-intl-hnk/index.html>
- Giancola, F. (2006). The generation gap: More myth than reality. *HR.Human Resource*

- Planning*, 29(4), 32-37. Retrieved from <https://www.proquest.com/trade-journals/generation-gap-more-myth-than-reality/docview/224379580/se-2>
- Gill, J., & DeFronzo, J. (2009). A comparative framework for the analysis of international student movements. *Social Movement Studies*, 8(3), 203-224.
- Glenn, N. D. (1974). Aging and Conservatism. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 415(1), 176–186. doi:10.1177/000271627441500113
- Glenn, N. D., & Hefner, T. (1972). Further evidence on aging and party identification. *Public opinion quarterly*, 36(1), 31-47.
- Goerres, A. (2007). *Can we reform the welfare state in times of "Grey" majorities? The myth of an electoral opposition between younger and older voters in Germany*. Max Planck Institute for the Study of Societies Working Paper 07/05.
- Goerres, A., & Vanhuyse, P. (2012). Mapping the field Comparative generational politics and policies in ageing democracies. In *Ageing Populations in Post-Industrial Democracies: Comparative Studies of Policies and Politics*, P. Vanhuyse & A. Goerres (eds.), 1-22. New York: Routledge.
- Goertzel, T. (1972). Generational Conflict and Social Change. *Youth & Society*, 3(3), 327-352. <https://doi.org/10.1177/0044118X7200300304>
- Goldberg, Jeanne. (2020.) Millennials And Post-Millennials – Dawning Of A New Age?. *Skeptical Inquirer*, 44(1). 42–46. Archived from the original on 21 June 2020 <https://archive.ph/20200621133633/https://skepticalinquirer.org/2020/01/european-experts-demand-consistent-proof-of-traditional-chinese-medicine/>
- Gordon, Hava Rachel. (2009). *We Fight To Win: Inequality and the Politics of Youth Activism*. Rutgers University Press: New Jersey.
- Goulet, L. R., & Baltes, P. B. (Eds.). (1970). *Life-Span Developmental Psychology: Research and Theory*. New York: Academic.
- Graham, J., Haidt, J., & Nosek, B. A. (2009). Liberals and conservatives rely on different sets of moral foundations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(5), 1029. <https://doi.org/10.1037/a0015141>
- Graham, J., Haidt, J., Koleva, S., Motyl, M., Iyer, R., Wojcik, S. P., & Ditto, P. H. (2013). Moral foundations theory: The pragmatic validity of moral pluralism. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 47, pp. 55-130). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00002-4>

- Grant, M. J., Ross, A. S., Button, C. M., Hannah, T. E., & Hoskins, R. (2001). Attitudes and stereotypes about attitudes across the lifespan. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 29(8), 749-762. <https://doi.org/10.2224/sbp.2001.29.8.749>
- Greenstein, F. I. (1965). *Children and Politics*. New Haven, CT: Yale Univ. Press.
- Gritten, David. (2022, November 1). Iran protests: University students stage sit-down strikes. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-63477598>
- Grizelj, I. (2019). Engaging the Next Generation: A Field Perspective of Youth Inclusion in Myanmar's Peace Negotiations. *International Negotiation*, 24(1), 164-188. <https://doi.org/10.1163/15718069-24011148>
- Groshek, Jacob., Al-Rawi, Ahmed (2015). Anti-Austerity in the Euro Crisis: Modeling Protest With Online-Mobile-Social Media Usage, Users, and Content. *International Journal of Communication*, 9, 3280-3303. [https://www.researchgate.net/publication/283052197\\_Anti-Austerity\\_in\\_the\\_Euro\\_Crisis\\_Modeling\\_Protest\\_With\\_Online-Mobile-Social\\_Media\\_Usage\\_Users\\_and\\_Content](https://www.researchgate.net/publication/283052197_Anti-Austerity_in_the_Euro_Crisis_Modeling_Protest_With_Online-Mobile-Social_Media_Usage_Users_and_Content)
- Guan, A. C. (2018). *Southeast Asia's Cold War: An Interpretive History*. University of Hawai'i Press.
- Gümüş, P., & Yılmaz, V. (2015). Where did Gezi Come from? Exploring the Links between Youth Political Activism before and during the Gezi Protests. In I. David & K. F. Toktamis (Eds.), *Everywhere Taksim: Sowing the Seeds for a New Turkey at Gezi* (pp. 185-198). Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.1515/9789048526390-013>
- Gunia, Amy. (2019, June 20). A Brief History of Protest in Post-Handover Hong Kong. *Time*. <https://time.com/5606212/hong-kong-history-mass-demonstrations-protest>
- Gusfield, J. (1979). The modernity of social movements: Public roles and private parts. In A. H. Hawley (Ed.), *Societal Growth* (pp. 290-307). New York: Free Press.
- Haidt, J., & Graham, J. (2007). When morality opposes justice: Conservatives have moral intuitions that liberals may not recognize. *Social Justice Research*, 20(1), 98-116. <https://doi.org/10.1007/s11211-007-0034-z>

- Haidt, J., & Joseph, C. (2004). Intuitive ethics: How innately prepared intuitions generate culturally variable virtues. *Daedalus*, 133(4), 55-66. <https://www.jstor.org/stable/20027945>
- Hamilton, R. F., & Wright, J. (1975). *New Directions in Political Sociology*. Indianapolis, IN: Bobbs- Merrill.
- Hart-Brinson, P. (2018). *The Gay Marriage Generation: How the LGBTQ Movement Transformed American Culture*. NYU Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv12pnpt6>
- Hatemi, P. K., & Ojeda, C. (2021). The role of child perception and motivation in political socialization. *British Journal of Political Science*, 51(3), 1097-1118. <https://doi.org/10.1017/S0007123419000516>
- Helve, H., & Wallace, C. (2001). *Youth, Citizenship and Empowerment* (1st ed.). Routledge.
- Herriot, P. (2008). *Religious Fundamentalism: Global, Local and Personal* (1st ed.). Routledge.
- Hess, R. D., & Torney, J. V. (1967). *The Development of Political Attitudes in Children*. Garden City, NY: Doubleday.
- Hillstrom, Laurie Collier. (2018). *Black Lives Matter: From a Moment to a Movement*. ABC-CLIO: California.
- Hilwig, Stuart J. (2009). *Italy and 1968: Youthful Unrest and Democratic Culture*. Palgrave Macmillan
- Hobsbawn, Eric (1996). Chapter Ten: Social Revolution 1945-1990. *In The Age of Extremes: The Short Twentieth Century 1914-1991*. Abacus. ISBN 978-0-349-10671-7.
- Hokkaido University. (n.d.). Discover our history. Retrieved from <https://www.global.hokudai.ac.jp/about/discover-our-history/>
- Holt, Lanier Frush and Sweitzer, Matthew D. (2020) More than a black and white issue: ethnic identity, social dominance orientation, and support for the Black Lives Matter movement. *Self and Identity*, 19(1), 16-31. DOI: 10.1080/15298868.2018.1524788
- Horatanakun, A. (2024). The network origin of Thailand's youth movement. *Democratization*, 31(3), 531–550. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2277293>



- Horovitz, Bruce (4 May 2012). "After Gen X, Millennials, what should next generation be?". *USA Today*. Archived from the original on 20 March 2020
- Howard, P.N. and Hussain, M.M. (2011). The Upheavals in Egypt and Tunisia: The Role of Digital Media. *Journal of Democracy*, 22(3), 35-48. doi:10.1353/jod.2011.0041
- Howe, Neil (2014, October 27,). "Introducing the Homeland Generation (Part 1 of 2)". *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/neilhowe/2014/10/27/introducing-the-homeland-generation-part-1-of-2/?sh=5244af592bd6>
- Howe, Neil and Strauss, William. (1992). The New Generation Gap. *The Atlantic Monthly*, 270(6), 67-89. <https://www.theatlantic.com/past/docs/issues/92dec/9212genx.htm>
- Hudson, R. B., & Binstock, R. H. (1976). Political systems and aging.
- Huntley, R. (2006). *The World According to Y: Inside the New Adult Generation*. Allen Unwin. ISBN 978-1-74114-845-9.
- Inglehart, R. (1977). *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Inglehart, R. (1979). Political action: The impact of values, cognitive level, and social background. In Barnes, S. H., & Kaase, M. (Eds.), *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies* (pp. 343-380). Beverly Hills, Calif: Sage.
- Inglehart, R. (1981). Post-materialism in an environment of insecurity. *American Political Science Review*, 75, 880-900.
- Inglehart, R. (1986). Intergenerational changes in politics and culture: The shift from materialist to postmaterialist value priorities. In Braungart, R. G. (Ed.), *Research in Political Sociology*, Vol. 2 (pp. in press). Greenwich, Conn: JAI
- Israel, J. (1968). Reflections on the Modern Chinese Student Movement. *Daedalus*, 97(1), 229–253. <http://www.jstor.org/stable/20023807>
- James, Helen. (2009). *Governance and Civil Society in Myanmar: Education, Health and Environment*. London: Routledge.
- Jansen, N. (1975). *Generation Theory*. Johannesburg: McGraw-Hill

- Jarausch, K. H. (2012). The Sources of German Student Unrest 1815-1848 [1974]. *Historical Social Research /Historische Sozialforschung*. Supplement, 24, 80–114. <http://www.jstor.org/stable/41637869>
- Jayamaha, J. (2022). The Youth Uprising Movements in Sri Lanka in 2022. *Sprin Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 1(07), 360–366. <https://doi.org/10.55559/sjahss.v1i07.38>
- Jeffrey, C. (2013). Geographies of children and youth III: Alchemists of the revolution? *Progress in Human Geography*, 37(1), 145–152. <https://doi.org/10.1177/0309132511434902>
- Jencks, C., & Riesman, D. (1968). *The Academic Revolution*. Garden City, NY: Doubleday.
- Jennings, M. K., & Niemi, R. G. (1981). *Generations and Politics: A Panel Study of Young Adults and Their Parents*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press
- Jha, A. K., & Turk, V. (2017). *Understanding Generation Alpha*. Hotwire Consulting: UK. Retrieved from <https://www.hotwireglobal.com/generation-alpha>
- Jobard, F. (2009). Rioting as a Political Tool: the 2005 Riots in France. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 48(3), 235-244. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2311.2009.00564.x>
- Johnson, P., Conrad, C., & Thomson, D. (1989). *Workers versus pensioners: Intergenerational justice in an ageing world*. Manchester, UK: Manchester University Press.
- Jones, Landon. (1980). *Great Expectations: America and the Baby Boom Generation*. New York
- Junes, Tom. (2008). A Century of Traditions: The Polish Student Movement, 1815-1918. *Central & Eastern European review*, 2, 13. [https://www.academia.edu/353638/A\\_Century\\_of\\_Traditions\\_The\\_Polish\\_Student\\_Movement\\_1815\\_1918](https://www.academia.edu/353638/A_Century_of_Traditions_The_Polish_Student_Movement_1815_1918)
- Kanokrat Lertchoosakul and Thanapol Kerngpaiboon. (2021). Formation, Development, and Dynamics of the Din Daeng Protests from August to October 2021. [Karn Ko Tua Phattanakarn Lae Ponlawat Karn Chumnum Yaek Din Daeng Rawang Duean Singhakom – Tulakom 2564] *101World*. <https://www.the101.world/wp-content/uploads/2021/10/Preliminary-report-Kanokrat-25102021.pdf> (In Thai)
- Kanokrat Lertchoosakul. (2017). *Rise of the Octobrists in Contemporary Thailand, The: Power and Conflict Among Former Left Wing Student Activists in Thai Politics*. Silkworm: Chiang Mai.

- Kanokrat Lertchoosakul. (2018.) The Rise, Decline and Revival of the Thai Student Movement. [Karn Terb To Kwam Tod Toy Lae Karn Fuen Tua Khong Khabuan Karn Nak Suek Sa Thai] *PSDS Journal of Development Studies, Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University*, 1(1), 130–177. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/gvc-tu/article/view/148887>. (in Thai)
- Kanokrat Lertchoosakul. (2021a). The white ribbon movement: high school students in the 2020 Thai youth protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1883452>.
- Kanokrat Lertchoosakul. (2021b, December 15). Thai Youth Movements in Comparison: White Ribbons in 2020 and Din Daeng in 2021. *New Mandela*. <https://www.newmandala.org/thai-youth-movements-in-comparison-white-ribbons-in-2020-and-din-daeng-in-2021/>.
- Kanokrat Lertchoosakul. (2021c). The Paradox of the Thai Middle Class in Democratisation. *TRaNS: Trans -Regional and -National Studies of Southeast Asia* 9, 65-79.
- Kanokrat Lertchoosakul. (2022a) The rise and dynamics of the 2020 youth movement in Thailand. *Heinrich-Böll-Stiftung*. <https://eu.boell.org/en/young-voices-thai-youth>.
- Kanokrat Lertchoosakul. (2022b) Hybrid Printed-News-Social Media and the Rise of the Thai Youth Movement in the 2020s. [Sue Pha Som Pha San Khong Sue Sing Pim Sam Nak Khao Lae Sue Online Kab Karn Terb To Khong Khabuan Karn Khon Run Mai Thai Nai Todsawat 2560] *Japan Foundation*. <https://asiawa.jpf.go.jp/en/culture/features/f-yomu2-thailand-2/>. (in Thai)
- Kanokrat Lertchoosakul, K. (2022c). The rise and dynamics of the 2020 youth movement in Thailand. [https://eu.boell.org/sites/default/files/2022-02/Thailand%202020%20youth%20movement\\_FINAL.pdf](https://eu.boell.org/sites/default/files/2022-02/Thailand%202020%20youth%20movement_FINAL.pdf)
- Kanokrat Lertchoosakul. (2023). The Rise of the Youth Movement in Thailand: The Double Layers of the Intergenerational Political Clash between the Cold War Boomer's Gerontocratic State and the 'Zoomers.' LSE.
- Kantrowitz, Barbara (11 November 2001). "Generation 9/11". *Newsweek*. <https://www.newsweek.com/generation-9-11-149333>

- Kapur, Nick. (2018). *JAPAN AT THE CROSSROADS: Conflict and Compromise after Anpo*. Harvard University Press.
- Karamichas, John. (2009). The December 2008 Riots in Greece. *Social Movement Studies*, 8(3), 289-293, DOI: 10.1080/14742830903024374
- Kassow, Samuel D. (1989). *Students, Professors, and the State in Tsarist Russia*. Berkeley: University of California Press
- Kaufmann, Eric. (2013). Chapter 7: Sacralization by Stealth? The Religious Consequences of Low Fertility in Europe. In Kaufmann, Eric; Wilcox, W. Bradford (eds.). *Whither the Child? Causes and Consequences of Low Fertility*. Boulder, Colorado, United States: Paradigm Publishers. pp. 135–56. ISBN 978-1-61205-093-5.
- Kelly, P., Campbell, P., Harrison, L., and Hickey, C. (2018). *Young People and the Politics of Outrage and Hope*. Brill. ProQuest Ebook Central.  
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/londonschoolecons/detail.action?docID=5606077>
- Kennedy, Niamh and Nasir, Abdul. (2022, October 30). Violent clashes break out between students and security forces across Iran, rights groups say. *CNN*.  
<https://edition.cnn.com/2022/10/30/middleeast/iran-protests-clashes-sunday-intl/index.html>
- Kerry, N., & Murray, D. R. (2018). Conservative parenting: Investigating the relationships between parenthood, moral judgment, and social conservatism. *Personality and Individual Differences*, 134, 88-96. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.05.045>
- Kerry, N., Al-Shawaf, L., Barbato, M., Batres, C., Blake, K. R., Cha, Y., Chauvin, G. V., Clifton, J. D. W., Fernandez, A. M., Galbarczyk, A., Ghossainy, M. E., Jang, D., Jasienska, G., Karasawa, M., Laustsen, L., Loria, R., Luberti, F., Moran, J., Pavlović, Z., Petersen, M. B., Smith, R. A., Žeželj, I. Murray, D. R. (2022). Experimental and cross-cultural evidence that parenthood and parental care motives increase social conservatism. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 289(1982), 20220978.  
<https://doi.org/10.1098/rspb.2022.0978>
- Khalatian, P. (2023). *Adult age, moral foundations, and moral stereotyping* [Master's Thesis]. Montclair State University. <https://digitalcommons.montclair.edu/etd/1301>

- Kim, C. I. Eugene & Kim, K. (1964). The April 1960 Korean Student Movement. *The Western Political Quarterly*, 17(1), 83–92. <https://doi.org/10.2307/445373>
- Kim, P., & Hutt, E. (2021). K-pop as a Social Movement: Case Study of BTS and Their Fandom ARMY. *Journal of Student Research*, 10(3). <https://doi.org/10.47611/jsrhs.v10i3.1772>
- Klatch, Rebecca E. (1999). *A Generation Divided: The New Left, the New Right, and the 1960s*. Los Angeles: University of California Press, 1999.
- Klimke, Martin., Nolan, Mary. (2018). INTRODUCTION: The globalization of the sixties. In Chen Jian, Martin Klimke, Masha Kirasirova, Mary Nolan, Marilyn Young and Joanna Waley-Cohen (Eds.), *THE ROUTLEDGE HANDBOOK OF THE GLOBAL SIXTIES: Between protest and nation-building* (pp. 1–9). Routledge
- Klineberg, O., Zavalloni, M., Louis-Guerin, C., & BenBrika, J. (1979). *Students, Values, and Politics: A Crosscultural Comparison*. New York: Free Press.
- Klingler-Vidra, R., & Wade, R. (2020). Science and Technology Policies and the Middle-Income Trap: Lessons from Vietnam. *The Journal of Development Studies*, 56(4), 717-731. doi: 10.1080/00220388.2019.1595598.
- Ko Aung Phone Maw. (2021, December 24). Junta hands Yangon University Student Union leader three-year prison sentence. *Progressive Voice*.  
<https://progressivevoicemyanmar.org/2021/12/24/junta-hands-yangon-university-student-union-leader-three-year-prison-sentence/>.
- Koch, A., Imhoff, R., Dotsch, R., Unkelbach, C., & Alves, H. (2016). The ABC of stereotypes about groups: Agency/socioeconomic success, conservative–progressive beliefs, and communion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 110(5), 675-709. <https://doi.org/10.1037/pspa0000046>
- Koff, Harlan and Duprez, Dominique. (2009). The 2005 Riots in France. *The International Impact of Domestic Violence, Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35(5), 713-730, DOI: 10.1080/13691830902826111
- Kyoto University. (n.d.). Chronological Table. Retrieved from <https://www.kyoto-u.ac.jp/en/about/history/chronological-table>
- Kyushu University. (n.d.). History of Kyushu University. Retrieved from <https://www.kyushu->

- u.ac.jp/en/university/information/history/history\_02/
- Labi, Bobby. (1991, September 1). A note on Ted Grant's explanation of Entrism in the 1940s. *Marxists and the British Labour Party*.  
<http://www.marxist.net/openturn/other/script.htm?bl.htm>
- Langa, M. (2017). #Hashtag: An Analysis of the #FeesMustFall Movement at South African Universities. *Centre for the Study of Violence and Reconciliation*.  
<https://www.africaportal.org/publications/hashtag-an-analysis-of-the-feesmustfall-movement-at-south-african-universities/f>
- Lau, Joyce. (2012, July 29). Thousands Protest China's Plans for Hong Kong Schools. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2012/07/30/world/asia/thousands-protest-chinas-curriculum-plans-for-hong-kong-schools.html>
- Lawson, S. (2012). Still Running for Freedom: Barack Obama and the Legacy of the Civil Rights Movement. In Davies and Morgan (Eds.) *From Sit-Ins to SNCC: The Student Civil Rights Movement in the 1960s*. Gainesville: University Press of Florida.
- Lee, F. L. F., Yuen, S., Tang, G., & Cheng, E. W. (2019). Hong Kong's Summer of Uprising: From Anti-Extradition to Anti-Authoritarian Protests. *China Review*, 19(4), 1–32.  
<https://www.jstor.org/stable/26838911>
- Lee, Nam Hee. (2007). The South Korean student movement: Undongkwŏn as a counterpublic sphere. In Charles K. Armstrong, Charles Armstrong (Eds.), *Korean Society Civil Society, Democracy and the State* (pp. 95-120). Routledge
- Leeds-Hurwitz, W. (Ed.). (2005). *From Generation to Generation: Maintaining Cultural Identity Over Time* (Hampton Press Communication Series: Social Approaches to Interaction). Hampton Press.
- Lemercier, Jean-Luc. (2022, July 20). Is there really a generational conflict in Europe?. *Politico*.  
<https://www.politico.eu/sponsored-content/is-there-really-a-generational-conflict-in-europe/>
- Leung, R. (2005, September 4). The Echo Boomers - 60 Minutes. *CBS News*.  
<https://www.cbsnews.com/stories/2004/10/01/60minutes/main646890.shtml>

- Linville, P. W., Fischer, G. W., & Salovey, P. (1989). Perceived distribution of the characteristics of in-group and out-group members: Empirical evidence and a computer simulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, *57*(2), 165-188. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.2.165>
- Lipset, S. M., & Riesman, D. (1975). *Education and Politics at Harvard*. New York: McGraw-Hill.
- Lipset, Seymour M. and Schaflander, Gerald M. (1971). *Passion and Politics: Student Activism in America*. Boston: Little, Brown
- Lipset, Seymour M. and Sheldon S. Wolin. (1965). *The Berkeley Student Revolt* (Eds.) Garden City, NY: Doubleday.
- Loewenberg, P. (1974). A psychohistorical approach: The Nazi generation. In A. Esler (Ed.), *The Conflict of Generations in Modern History* (pp. 82-105). Lexington, MA: D. C. Heath.
- Loewenberg, P. (1983). *Decoding the Past: The Psychohistorical Approach*. New York: Knopf.
- Lorenzo, Zamboni., Joseba Fernández González (2016). Dissenting youth: how student and youth struggles helped shape anti-austerity mobilisations in Southern Europe. *Social Movement Studies*, *16*(1), 64-81. <https://doi.org/10.1080/14742837.2016.1239194>
- Luzzatto, S. (1997). Young Rebels and Revolutionaries, 1789-1917. In G. Schmitt (Ed.), *A History of Young People* (pp. 174-231). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Luzzatto, S. (1998). Youth, Memory and Protest: Thermidor to July. <https://ir.vanderbilt.edu/bitstream/handle/1803/7206/Q4.C8.Luzzatto.pdf?sequence=1>
- Lynd, S. (1969). The New Left. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, *382*, 64–72. <http://www.jstor.org/stable/1037115>
- Lyons, S. T., Schweitzer, L., Urick, M. J., & Kuron, L. (2019). A dynamic social-ecological model of generational identity in the workplace. *Journal of Intergenerational Relationships*, *17*(1), 1-24. <https://doi.org/10.1080/15350770.2018.1500332>
- Lyons, S., & Kuron, L. (2014). Generational differences in the workplace: A review of the evidence and directions for future research. *Journal of organizational behavior*, *35*(S1), S139-S157. <https://doi.org/10.1002/job.1913>

- Lyons, S., Urick, M., Kuron, L., & Schweitzer, L. (2015). Generational differences in the workplace: There is complexity beyond the stereotypes. *Industrial and Organizational Psychology*, 8(3), 346-356. <https://doi.org/10.1017/iop.2015.48>
- Macrotrends. (n.d.). Thailand GDP 1960-2024. *Macrotrends*. Retrieved from [https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/tha/thailand/gdp-gross-domestic-product\(1961-1973\)](https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/tha/thailand/gdp-gross-domestic-product(1961-1973))
- Mannheim, Karl (1952). "The Problem of Generations". In Kecskemeti, Paul (ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works*, Volume 5. New York: Routledge. p. 276–322. <https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>
- Marcus, J., Fritzsche, B. A., Le, H., & Reeves, M. D. (2016). Validation of the work-related age-based stereotypes (WAS) scale. *Journal of Managerial Psychology*, 31(5), 989-1004. <https://doi.org/10.1108/JMP-11-2014-0320>
- Marias, J. (1970). *Generations: A Historical Method*. University, Ala: Univ. Ala Press
- Martin, W. C., Bengtson, V. L., & Acock, A. C. (1974). Alienation and age: A context-specific approach. *Social Forces*, 53, 266-282.
- Matthews, G., & White, B. (Eds.). (2003). *Japan's Changing Generations: Are Japanese Young People Creating a New Society?* New York, London: RoutledgeCurzon.
- McCargo, D. (2021). Disruptors' dilemma? Thailand's 2020 Gen Z protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 175-191. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1876522>
- McCargo, D., & Chattharakul, A. (2020). *Future Forward: The Rise and Fall of a Thai Political Party*. NIAS Press: Copenhagen
- Mccarthy, Michael A. (2012). Occupying Higher Education: The Revival of the Student Movement. *New Labor Forum*, 21(2), 50- 55. [https://www.researchgate.net/publication/254958640\\_Occupying\\_Higher\\_Education\\_The\\_Revival\\_of\\_the\\_Student\\_Movement](https://www.researchgate.net/publication/254958640_Occupying_Higher_Education_The_Revival_of_the_Student_Movement).
- McCrinkle, M., & Wolfinger, E. (2009). *The ABC of XYZ: Understanding the Global Generations* (1st ed., pp. 199-212). Australia. ISBN 978-1-74223-035-1.



- Menand, L., 2021, "It's Time to Stop Talking About 'Generations'", *New Yorker*,  
<https://www.newyorker.com/magazine/2021/10/18/its-time-to-stop-talking-about-generations>.
- Merriam-Webster. (2021, October). Words We're Watching: 'Zoomer'. *Merriam-Webster*.  
 October 2021. <https://www.merriam-webster.com/wordplay/words-were-watching-zoomer-gen-z>
- Metro Focus. (2021, November 19). *Jerome Foster II, the Youngest Ever White House Advisor, Discusses Climate Justice* [Video]. PBS. <https://www.pbs.org/wnet/peril-and-promise/2021/11/jerome-foster-ii-youngest-ever-white-house-advisor/>
- Michael Corsten, "The Time of Generations." *Time & Society* 8 (1999): 249 - 272.
- Milanesio, N. (2005). Gender and Generation: The University Reform Movement in Argentina, 1918. *Journal of Social History*, 39(2), 505–529. <http://www.jstor.org/stable/3790780>
- Milanesio, N. (2005). Gender and Generation: The University Reform Movement in Argentina, 1918. *Journal of Social History*, 39(2), 505–529. <http://www.jstor.org/stable/3790780>
- Milbrath, L. W., & Goel, M. L. (1977). *Political Participation*. Chicago: Rand McNally.
- Milkman, R. (2017). A New Political Generation: Millennials and the Post-2008 Wave of Protest. *American Sociological Review*, 82(1), 1–31. <https://doi.org/10.1177/0003122416681031>
- Miller, Evan Robert. (n.d.). The Dangers of Gerontocratic Rule in Covid-19 Britain. *Deciphergrey*. <https://www.deciphergrey.com/post/the-dangers-of-gerontocratic-rule-in-covid-19-britain>
- Min, W. (2012). Burma: A Historic Force, Forcefully Met. In M. L. WEISS & E. ASPINALL (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 181–204). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.12>
- Mulligan, Casey B., & Sala-i-Martin, X. (1999). *Gerontocracy, retirement, and social security*. NBER working paper series. National Bureau of Economic Research.
- Munger, K., & Plutzer, E. (2023). Generations in contemporary US politics: Statistical aggregations or collective political actors?. *Politics, Groups, and Identities*, 1-22. <https://doi.org/10.1080/21565503.2022.2159452>
- Murray, G., & Mulvaney, M. K. (2012). Parenting styles, socialization, and the transmission of political ideology and partisanship. *Politics & Policy*, 40(6), 1106-1130. <https://doi.org/10.1111/j.1747-1346.2012.00395.x>

- Mushaben, J. M. (1983). The forum: New dimensions of youth protest in Western Europe. *Journal of Political and Military Sociology*, 11, 123-144.
- Mushaben, J. M. (1984). Anti-politics and successor generations: The role of youth in the West and East German peace movements. *Journal of Political and Military Sociology*, 12, 171-190.
- Nagasaki, Hiroshi. (2021) On the Japanese '68. In Gavin Walker (Ed.), *The Red Years Theory, Politics, and Aesthetics in the Japanese '68*. London/ New York: Verso
- Newcomb, T. M. (1943). *Personality and Social Change*. New York: Dryden
- Nordblom, P. (2007). Resistance, Protest, and Demonstrations in Early Nineteenth-Century Europe: The Hambach Festival of 1832. In Matthias Reiss (ed.), *The Street as Stage: Protest Marches and Public Rallies since the Nineteenth Century* (pp. 61-83). Oxford: Oxford University Press
- North, M. S., & Fiske, S. T. (2015). Intergenerational resource tensions in the workplace and beyond: Individual, interpersonal, institutional, international. *Research in Organizational Behavior*, 35, 159-179. <https://doi.org/10.1016/j.riob.2015.10.003>
- Oberschall, A. (1973). *Social conflict and social movements*. Englewood Cliffs., NJ: Prentice-Hall.
- Oinas, E., Onodera, H., & Suurpää, L. (2017). *What politics?: Youth and political engagement in Africa*. Brill.
- Ojeda, C., & Hatemi, P. K. (2015). Accounting for the child in the transmission of party identification. *American Sociological Review*, 80(6), 1150-1174. <https://doi.org/10.1177/0003122415606101>
- Okoli, R. C., Iwuamadi, K. C., and Ugwuozor, S. (2021). Governance, COVID-19 and Youth Uprising in Nigeria: From Peaceful to Violent Engagement. *University of Nigeria Journal of Political Economy*, 11(3), 648-663.  
<https://unjpe.com/index.php/UNJPE/article/view/117>
- Oliver, P., & Johnston, H. (2000). What a good idea! Ideologies and frames in social movement research. *Mobilization: An International Quarterly*, 5(1), 37-54.  
<https://doi.org/10.17813/maiq.5.1.g54k222086346251>

- Olsen, M. E. (2023). *Challenging Power: Youth Activism in the Thai Pro-Democracy Movement (2020-2022)* [Master's Thesis in International Education and Development]. Oslo Metropolitan University.
- Ortega y Gasset, J. (1958). *Man and Crisis* (M. Adams, Trans.). New York.
- Ortega y Gasset, J. (1961). *The Modern Theme*. New York: Harper and Row.
- Ortmann, Stephan. (2015). The Umbrella Movement and Hong Kong's Protracted Democratization Process. *Asian Affairs*, 46(1), 32-50.  
<https://doi.org/10.1080/03068374.2014.994957>
- Owram, Doug (1997). *Born at the Right Time*. Toronto: University of Toronto Press. ISBN 978-0-8020-8086-8
- Pampel, F. C. (1994). Population aging, class context, and age inequality in public spending. *American Journal of Sociology*, 100(1), 153-195.
- Patterson, R. (2019). The Córdoba Reform Movement of 1918 and ecological systems theory. *Texas Education Review*, 7(2), 24-39. <http://dx.doi.org/10.26153/tsw/7053>
- Patton, M. J. (2013). Generation Y in Gezi Park. *Middle East Report*, 268, 30-37.
- Paul, Mason. (2013). *Why It's Still Kicking Off Everywhere*. New York: Verso.
- PBS. (2010, August 25). The Online NewsHour: Generation Next. PBS. Archived from the original on 25 August 2010.  
<https://web.archive.org/web/20100825060002/http://www.pbs.org/newshour/generation-next/index-old.html>
- Pendleton, David., Derbyshire, Peter., and Hodgkinson, Chloe. (2021). *Work-Life Matters: Crafting a New Balance at Work and at Home* (p. 35). Springer Nature, ISBN 9783030777685
- Perera, Ayeshea. (2022, March 29). Sri Lanka: Why is the country in an economic crisis?. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-61028138>
- Peterson, J. C., Smith, K. B., & Hibbing, J. R. (2020). Do people really become more conservative as they age?. *The Journal of Politics*, 82(2), 600-611. <https://doi.org/10.1086/706889>

- Pew Research Center (2014, March 7). Millennials in Adulthood. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.pewsocialtrends.org/2014/03/07/millennials-in-adulthood/>.
- Pew Research Center (2015, September 3). The Whys and Hows of Generations Research. *Pew Research Center*. Retrieved from <http://www.people-press.org/2015/09/03/the-whys-and-hows-of-generations-research/>.
- Pew Research Center. (2010, November 18). The Decline of Marriage and Rise of New Families. *Pew Research Center, Social & Demographic Trends*. Retrieved from <https://www.pewresearch.org/social-trends/2010/11/18/the-decline-of-marriage-and-rise-of-new-families/>
- Pew Research Center. (2012, February 9). Young adults hit hard by the recession. Retrieved from <https://www.pewresearch.org/social-trends/2012/02/09/young-underemployed-and-optimistic/>
- Peyser, E. (2021, March 15). Gerontocracy is hurting American democracy. *New York Magazine*. Retrieved from <https://nymag.com/intelligencer/2021/03/gerontocracy-is-hurting-american-democracy.html>
- Phillipson, C. (1991). Inter-Generational Relations: Conflict or Consensus in the 21st Century. *Policy & Politics*, 19(1), 27-36. <https://doi.org/10.1332/030557391782454368>
- Pickard, S., Bowman, B., & Arya, D. (2020). "We are radical in our kindness": The political socialisation, motivations, demands and protest actions of young environmental activists in Britain. *Youth and Globalization*, 2(2), 251-280. [https://brill.com/view/journals/yogo/2/2/article-p251\\_251.xml?language=en&ebody=abstract%2Fexcerpt](https://brill.com/view/journals/yogo/2/2/article-p251_251.xml?language=en&ebody=abstract%2Fexcerpt)
- Pilati, K., Acconcia, G., Suber, L. D., and Chennaoui, H. (2019) Between organisation and spontaneity of protests: the 2010–2011 Tunisian and Egyptian uprisings. *Social Movement Studies*, 18:4, 463-481, DOI: 10.1080/14742837.2019.1567322
- Pilcher, J. (1994). Mannheim's Sociology of Generations: An Undervalued Legacy. *The British Journal of Sociology*, 45(3), 481–495. <https://doi.org/10.2307/591659>
- Prajak Kongkirati. (2012). Thailand: the Cultural Politics of Student Resistance. In M. L. WEISS & E. ASPINALL (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 229–258). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.14>

- Prensky, Marc. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*. MCB University Press.  
<http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>
- Raymer, M., Reed, M., Spiegel, M., & Purvanova, R. K. (2017). An examination of generational stereotypes as a path towards reverse ageism. *The Psychologist-Manager Journal*, 20(3), 148–175. <https://doi.org/10.1037/mgr0000057>
- Rejai, M., & Phillips, K. (1979). *Leaders of Revolution*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Rintala, M. (1979). *The Constitution of Silence: Essays on Generational Themes*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Rintala, Marvin. (1963). A Generation in Politics: A Definition. *The Review of Politics*, 25(4), 509–522. <http://www.jstor.org/stable/1405847>.
- Rios, K., Sosa, N., & Osborn, H. (2018). An experimental approach to intergroup threat theory: Manipulations, moderators, and consequences of realistic vs. symbolic threat. *European Review of Social Psychology*, 29(1), 212-255. <https://doi.org/10.1080/10463283.2018.1537049>
- Robert, Frédéric. (2016). Legacy and Impact of the American New Left: National and International Influence. *American International Journal of Contemporary Research*, 6(3), 15-24. [http://www.aijcrnet.com/journals/Vol\\_6\\_No\\_3\\_June\\_2016/3.pdf](http://www.aijcrnet.com/journals/Vol_6_No_3_June_2016/3.pdf)
- Roberts, K. (2015). Youth mobilisations and political generations: Young activists in political change movements during and since the twentieth century. *Journal of Youth Studies*, 18(8), 950-966.
- Robertson, P. (1969). Students on the Barricades: Germany and Austria, 1848. *Political Science Quarterly*, 84(2), 367–379. <https://doi.org/10.2307/2147265>
- Robson, D. (2020, June 3). How Covid-19 is changing the world's children. *BBC Future*. Archived from the original on September 10, 2020. <https://www.bbc.com/future/article/20200603-how-covid-19-is-changing-the-worlds-children>

- Rollenhagen, R. E. (1984). Age-related changing levels of voting turnout across time. *Gerontologist*, 24, 205-07.
- Rose, D. (1980). The Movement against War and Fascism, 1933-1939. *Labour History*, 38, 76–90. <https://doi.org/10.2307/27508406>
- SA History Online. (2011, February 17). Nelson Rolihlahla Mandela. <https://www.sahistory.org.za/people/nelson-rolihlahla-mandela>
- SA History Online. (2011, February 17). Robert Sobukwe. <https://www.sahistory.org.za/people/robert-sobukwe>
- SA History Online. (2011, February 17). Stephen Bantu Biko. <https://www.sahistory.org.za/people/stephen-bantu-biko>
- SA History Online. (2011, March 30). National Union of South African Students (NUSAS). <https://www.sahistory.org.za/article/national-union-south-african-students-nusas>
- Salih, Kamal Eldin Osman. (2013). The Roots and Causes of the 2011 Arab Uprisings. *Arab Studies Quarterly*, 35(2), 184–206. <https://doi.org/10.13169/arabstudquar.35.2.0184>
- Saturday evening post. "Did Winston Churchill Really Say That? – Answers." *Saturday evening post*. <https://www.saturdayeveningpost.com/did-winston-churchill-really-say-that-answers/>
- Schmidt, V. A. (2002). Does discourse matter in the politics of welfare state adjustment? *Comparative Political Studies*, 35(2), 168-193.
- Schraer, R. (2019, February 11). Is young people's mental health getting worse? *Health*. BBC. <https://www.bbc.com/news/health-47133338>
- Sciubba, Jennifer Dabbs. (2008). *The politics of population aging in Germany, Italy, and Japan*. [PHD Dissertation, University of Maryland]. Proquest. <https://www.proquest.com/openview/45b6022eec62f705df54a0d2284e141c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
- Scruggs, X., & Schrod, P. (2021). The frequency and comfort of political conversations with parents as mediators of family communication patterns and relational quality in parent–child relationships. *Journal of Family Communication*, 21(1), 17-33. <https://doi.org/10.1080/15267431.2020.1860053>

- Seidman, Michael M. (2004). *The Imaginary Revolution: Parisian Students and Workers in 1968*. New York, London: Berghahn Book.
- Shapira, Ian (6 July 2008). "What Comes Next After Generation X?". *The Washington Post*. pp. C01. Retrieved 19 July 2008. <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/07/05/AR2008070501599.html>
- Shelley, Cain. (2021, August 31). Ten years on: What's stopping England's youth from rioting again?. *LSE*. <https://blogs.lse.ac.uk/government/2021/08/31/ten-years-on-whats-stopping-englands-youth-from-rioting-again/>
- Shin, G.-W. (1996). South Korean Anti-Americanism: A Comparative Perspective. *Asian Survey*, 36(8), 787–803. <https://doi.org/10.2307/2645439>
- Sika, Nadine. (2012). Youth Political Engagement in Egypt: From Abstention to Uprising. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 39(2), 181-199. DOI: 10.1080/13530194.2012.709700
- Sliwa, J. (2018, August 20). Teens Today Spend More Time on Digital Media, Less Time Reading. *American Psychological Association*. Archived from the original on November 1, 2020. <https://www.apa.org/news/press/releases/2018/08/teenagers-read-book>
- Slobodian, Quinn. (2012). *Foreign Front: Third World Politics in Sixties West Germany*. Duke University Press Books
- Smelser, Neil J. (1963). *Theory of Collective Behavior*. New York: Free Press.
- Smelser, Neil J. (1968). *Essays in Sociological Explanation*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Smith, H. D. (1970). The Origins of Student Radicalism in Japan. *Journal of Contemporary History*, 5(1), 87-103. <http://www.jstor.org/stable/259982>
- Soloman, Paul (31 May 2018). Why the new global wealth of educated women spurs backlash. *PBS Newshour*. <https://www.pbs.org/newshour/show/why-the-new-global-wealth-of-educated-women-spurs-backlash>
- Solomon, Deborah Baxt. (2009). Imperial Lessons: Discourses of Domination and Dissent in the 1929 Kwangju Student Protests. [Doctoral Dissertation, The University of Michigan]. University of Michigan Library. <https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/64746>

- Sombatpoonsiri, J., & Kri-aksorn, T. (2021). Taking back civic space: Nonviolent protests and pushbacks against autocratic restrictions in Thailand. *Protest*, 1(1), 80-108.
- Somma, Nicolás M. (2012). The Chilean student movement of 2011-2012: challenging the marketization of education. *Interface: a journal for and about social movements*, 4(2), 296 – 309.
- Sotiris, P. (2010). Rebels with a Cause: The December 2008 Greek Youth Movement as the Condensation of Deeper Social and Political Contradictions. *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(1), 203-209. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2010.00949.x>
- Spronk, R. (2014). "I am African, iko nini", *African Diaspora*, 7(2), 205-233. doi: <https://doi.org/10.1163/18725465-00702005>
- Sripokangkul, S., Draper, J., Crumpton, C. D., & Muangming, A. (2019). Understanding the Social Environment Determinants of Student Movements: A Consideration of Student Activism in Thailand and the Thai "Social Cage." *International Journal of Asia Pacific Studies*, 15(1), 59–96. <https://doi.org/10.21315/ijaps2019.15.1.3>
- Sripokangkul, S., Draper, J., Crumpton, C. D., & Muangming, A. (2019). Understanding the social environment determinants of student movements: A consideration of student activism in Thailand and the Thai "social cage". *International Journal of Asia Pacific Studies*, 15(1), 59-96.
- Stacey, B. (1977). *Political Socialization in Western Society: An Analysis from a Life-Span Perspective*. New York: St. Martin's.
- Stavrides, S. (2010). The December 2008 Youth Uprising in Athens: Spatial Justice in an Emergent "City Of Thresholds". *JSSJ Organization*. <https://www.jssj.org/article/la-revolte-de-la-jeunesse-athenienne-de-decembre-2008-la-justice-spatiale-dans-une-ville-des-carrefours-emergente/?lang=en>
- Stein, Joel. (2013, May 20). "Millennials: The Me Me Me Generation". *Time*. <https://time.com/247/millennials-the-me-me-me-generation/>



- Steinhoff P. G. (2012). Japan: Student Activism in an Emerging Democracy. In M. L. WEISS & E. ASPINALL (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 57–78). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.7>
- Stephan, W. G., Ybarra, O., & Morrison, K. R. (2009). Intergroup threat theory. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 43–59). Psychology Press.
- Strauss, William. and Howe, Neil. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069* (1 ed). New York. ISBN 978-0-688-08133-1. OCLC 22306142
- Strauss, William. and Howe, Neil. (1997). *Fourth Turning: An American Prophecy* (1 ed). New York. ISBN 978-0-553-06682-1.
- Strauss, William. and Howe, Neil. (2000). *Millennials Rising: The Next Great Generation*. Cartoons by R.J. Matson. New York: Vintage Original. p. 370. ISBN 978-0-375-70719-3. ISBN 978-0-688-08133-1.
- Stutje, K. (2013). Indonesian Identities Abroad: International Engagement of Colonial Students in the Netherlands, 1908-1931. *BMGN - Low Countries Historical Review*, 128(1), 151–172. <https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.8359>
- Sukarieh, M., & Tannock, S. (2016). On the political economy of youth: A comment. *Journal of youth studies*, 19(9), 1281-1289.
- Sun, J., & Cheng, D. (2018). *China's Generation Gap* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315626758>
- Sunada, I. (1969). The Thought and Behavior of Zengakuren: Trends in the Japanese Student Movement. *Asian Survey*, 9(6), 457–474. <https://doi.org/10.2307/2642436>
- Szabo, S. F. (1983). *The Successor Generation: International Perspectives of Postwar Europeans*. Woburn, Mass.: Butterworths.

- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations*. (pp. 33-37) Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Tajfel, H., Billig, M., Bundy, R. P., & Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 1(2), 149–177. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420010202>
- Takahashi, Toshie T. (2016, May 10). Japanese Youth and Mobile Media. *Rikkyo University*. <https://www.academia.edu/350038>
- Taylor, Keeanga-Yamahtta. (2016). *From #BlackLivesMatter to Black Liberation*. Chicago: Haymarket Books
- Taylor, V., & Whittier, N. E. (1992). Collective Identity in Social Movement Communities: Lesbian Feminist Mobilization. In Jo Freeman and Victoria Johnson (Eds). *Waves of Protest: Social Movements Since the Sixties*. Rowman & Littlefield.
- TEDx Talks, 2023. “How labels like Boomer, Millennial, or Gen Z mislead us | Bobby Duffy | TEDxNewcastle “, *YouTube*, <https://www.youtube.com/watch?v=6kLvu78gsu8>.
- Thanapornsanguth, S., & Anamwathana, P. (2022). Youth participation during Thailand’s 2020-2021 political turmoil. *Asia Pacific Journal of Education*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/02188791.2022.2037513>
- The Data Team. (2019, February 27). Generation Z is stressed, depressed and exam-obsessed. *The Economist*. ISSN 0013-0613. Archived from the original on March 28, 2019. <https://www.economist.com/graphic-detail/2019/02/27/generation-z-is-stressed-depressed-and-exam-obsessed>.
- Third, A., et al., 2011, *Intergenerational Attitudes towards Social Networking and Cybersafety: A Living Lab*, Cooperative Research Centre for Young People, Technology and Wellbeing. Melbourne.
- Thomas, L. (2019, December 3). Education levels stagnating despite higher spending: OECD survey. *World News. Reuters*. <https://www.reuters.com/article/us-oecd-education/education-levels-stagnating-despite-higher-spending-oecd-survey-idUSKBN1Y70Q8>

- Thompson, E. P. (1970). *Warwick University Ltd: Industry, Management & the Universities*. Russell Press: London
- Thorson, K., Driscoll, K., Ekdale, B., Edgerly, S., Thompson, L. G., Schrock, A., ... & Wells, C. (2013). YouTube, Twitter and the Occupy movement: Connecting content and circulation practices. *Information, Communication & Society*, 16(3), 421-451. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.756051>
- Tilly, C. (1975). Revolutions and collective violence. In F. I. Greenstein & N. W. Polsby (Eds.), *Handbook of Political Science, Vol. 3* (pp. 483-555). Reading, MA: Addison-Wesley.
- Tobize, Anick. (2008, August 16). Generational Differences in the Workplace. *Research and Training Center on Community Living at the University of Minnesota*. [http://rtc.umn.edu/docs/2\\_18\\_Gen\\_diff\\_workplace.pdf](http://rtc.umn.edu/docs/2_18_Gen_diff_workplace.pdf).
- Tohoku University. (n.d.). History. Retrieved from <https://www.tohoku.ac.jp/en/about/history.html>.
- Tootell, H., Freeman, M., & Freeman, A. (2014). Generation alpha at the intersection of technology, play and motivation. In *2014 47th Hawaii International Conference on System Sciences* (pp. 82-90). IEEE.
- Tshepo Madlingozi. (2007). Post-Apartheid Social Movements and the Quest for the Elusive "New" South Africa. *Journal of Law and Society*, 34(1), 77–98. <http://www.jstor.org/stable/4129582>
- Tsurumi, K. (1970). Some Comments on the Japanese Student Movement in the Sixties. *Journal of Contemporary History*, 5(1), 104–112. <http://www.jstor.org/stable/259983>
- Turner, Anthony. (2015). Generation Z: Technology And Social Interest. *Journal of Individual Psychology*, 71(2), 103–113. doi:10.1353/jip.2015.0021.S2CID146564218.
- Turner, J. C., & Oakes, P. J. (1989). Self-categorization theory and social influence. In P. B. Paulhus (Ed.), *The psychology of group influence* (pp. 233–275). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Turns, Anna. (2019, June 28). Meet generation Greta: young climate activists around the world. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/environment/2019/jun/28/generation-greta-young-climate-activists-around-world>
- Twenge, J., 2023, *The Real Differences between Gen Z, Millennials, Gen X, Boomers and Silents- and What They Mean for America's Future*. New York: Atria Books.
- Twinge, Jean (2014, September 30). "Generation Me – Revised and Updated: Why Today's Young Americans Are More Confident, Assertive, Entitled – and More Miserable Than

Ever Before". ISBN 978-1-4767-5556-4: "College students think they're so special – Study finds alarming rise in narcissism, self-centeredness in 'Generation Me'". *NBC News*. 27 February 2007.

University of Tokyo. (n.d.). Chronology. from <https://www.utokyo.ac.jp/en/about/chronology.html>

Urick, M. J. (2012). Exploring generational identity: A multiparadigm approach. *Journal of Business Diversity*, 12(3), 103-115.

Urick, M. J. (2014). The presentation of self: Dramaturgical theory and generations in organizations. *Journal of Intergenerational Relationships*, 12(4), 398-412. <https://doi.org/10.1080/15350770.2014.961829>

Urick, M. J., & Hollensbe, E. C. (2014). Toward an identity-based perspective of generations. In E. Parry (Ed.), *Generational diversity at work: New research perspectives* (pp. 114-128). Routledge.

Urick, M. J., Hollensbe, E. C., & Fairhurst, G. T. (2017). Differences in understanding generation in the workforce. *Journal of Intergenerational Relationships*, 15(3), 221-240. <https://doi.org/10.1080/15350770.2017.1329583>

Urick, M. J., Hollensbe, E. C., Masterson, S. S., & Lyons, S. T. (2017). Understanding and managing intergenerational conflict: An examination of influences and strategies. *Work, Aging and Retirement*, 3(2), 166-185. <https://doi.org/10.1093/workar/waw009>

Utter, G. H. (2011). *Youth and Political Participation: A Reference Handbook: A Reference Handbook*. ABC-CLIO.

Valerie M. Grubb. (2017). *Clash of the Generations Managing: The New Workplace Reality*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

Van Bavel, J., & Reher, D. S. (2013). The Baby Boom and Its Causes: What We Know and What We Need to Know. *Population and Development Review*, 39(2), 264–265. [doi:10.1111/j.1728-4457.2013.00591.x](https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2013.00591.x).

Van Rossem, A. H. (2019). Generations as social categories: An exploratory cognitive study of generational identity and generational stereotypes in a multigenerational

- workforce. *Journal of Organizational Behavior*, 40(4), 434-455. <https://doi.org/10.1002/job.2341>
- Vatikiotis, Pantelis. (2011). Networking activism: implications for Greece. *Estudos em Comunicação*, 10, 169-185.
- Vincent, J. A. (2005). Understanding generations: Political economy and culture in an ageing society. *British Journal of Sociology*, 56(4), 579-599. doi: 10.1111/j.1468-4446.2005.00084.x. PMID: 16309437.
- Voulelis, Nicolas. (2008). Features and Causes of the Protests in Greece. Friedrich Ebert Stiftung. <https://library.fes.de/pdf-files/id/05988.pdf>
- Waiwitlikhit, P. (2020). The Next Generation?: a Comparison between Thailand's 1973 Protests and Thailand's 2020 Protests. *International Journal of Humanities and Social Science*, 10(12). <https://doi.org/10.30845/ijhss.v10n12p3>
- Wall, Melissa and Zahed, Sahar El (2011). The Arab Spring| "I'll Be Waiting for You Guys": A YouTube Call to Action in the Egyptian Revolution. *International Journal of Communication*. 5, 1333-1343.
- Wardany, Y. (2012). The Mubarak Regime's Failed Youth Policies and the January Uprising. *IDS Bulletin*, 43, 37-46. <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00288.x>
- Webler, W.-D. (1980). The Sixties and the Seventies: Aspects of Student Activism in West Germany. *Higher Education*, 9(2), 155–168. <http://www.jstor.org/stable/3446350>
- Weeks, K. P., Weeks, M., & Long, N. (2017). Generational perceptions at work: In-group favoritism and out-group stereotypes. *Equality, Diversity and Inclusion*, 36(1), 33-53. <https://doi.org/10.1108/EDI-07-2016-0062>
- Weiss, M. L. (2012). Malaysia: More Transformed Than Transformational. In M. L. Weiss & E. Aspinall (Eds.), *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness* (pp. 205–228). University of Minnesota Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctttv18p.13>.
- Westad, Arne. (2018). Preface. In Chen Jian, Martin Klimke, Masha Kirasirova, Mary Nolan, Marilyn Young and Joanna Waley-Cohen (Eds.), *the Routledge Handbook of the Global Sixties: Between protest and nation-building* (pp. xx- xxiii). Routledge

- Whelehan, N. (2014). Youth, Generations, and Collective Action in Nineteenth-Century Ireland and Italy. *Comparative Studies in Society and History*, 56(4), 934–966.  
<http://www.jstor.org/stable/43908320>
- Wihtol de Wenden, C. (2006). Urban Riots in France. *SAIS Review of International Affairs*, 26(2), 47-53. doi:10.1353/sais.2006.0032.
- Wilkinson, Tom. “Student Politics in British India and Beyond: The Rise and Fragmentation of the All India Student Federation (AISF), 1936–1950”, *South Asia Multidisciplinary Academic Journal*. <http://journals.openedition.org/samaj/6488> DOI: <https://doi.org/10.4000/samaj.6488>
- Wolf, Linda (2001). *Global Uprising: Confronting the Tyrannies of the 21st Century: Stories from a New Generation of Activists*. New Society Publ.
- World Wide Learn (n.d.). A brief history of higher education.  
<https://www.worldwidelearn.com/articles/history-higher-education/>
- Yankelovich, D. (1974). *The New Morality: A Profile of American Youth in the 70's*. New York: McGraw-Hill.
- Yavari, Esaias. (2022). Iran: youth uprising continues and strike wave begins. *Marxist*.
- Yonhap News. (2019, November 3). Gwangju commemorates 90th anniv. of students' anti-Japanese independence movement. *Yonhap News*.  
<https://en.yna.co.kr/view/AEN20191103002500325>
- Your Therapy Source. (2019, April 18). How Technology Affects the Attention Span of Children.  
<https://www.yourtherapysource.com/blog1/2019/04/18/how-technology-affects-the-attention-span-of-children-2/>

### บรรณานุกรมสัมภาษณ์

A01, ชาย อายุ 25 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภูมิภาคอำเภอจังหวัดสงขลา, ผู้ให้สัมภาษณ์ 6 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A02, หญิง อายุ 25 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภูมิภาคอำเภอจังหวัดแพร่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 6 มกราคม 2567, แพร่ฯ (ออนไลน์)

A03, หญิง อายุ 24 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภูมิภาคกรุงเทพมหานคร, ผู้ให้สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A04, หญิง อายุ 20 ปี อดีตนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภูมิภาคอำเภอจังหวัดชลบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A05, หญิง อายุ 35 ปี ภูมิภาคอำเภอจังหวัดอุบลราชธานี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A06, ชาย อายุ 25 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิภาคอำเภอจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2566, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A07, หญิง อายุ 23 ปี นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภูมิภาคอำเภอจังหวัดราชบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A08, ชาย อายุ 32 ปี ภูมิภาคกรุงเทพมหานคร, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A09, ชาย อายุ 26 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภูมิภาคอำเภอจังหวัดระนอง, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A10, ชาย อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภูมิภาคกรุงเทพมหานคร, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A11, ชาย อายุ 18 ปี อดีตนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบนนทบุรี ภูมิภาคกรุงเทพมหานคร, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ (ออนไลน์)

A12, หญิง อายุ 19 ปี อดีตนักเรียนในพื้นที่สงขลา ภูมิภาคอำเภอสงขลา, ผู้ให้สัมภาษณ์ 4 กุมภาพันธ์ 2567, กรุงเทพฯ

A13, หญิง อายุ 25 ปี อดีตนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2567, กรุงเทพฯ

A14, หญิง อายุ 25 ปี อดีตนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2567, กรุงเทพฯ

A15, ชาย อายุ 28 ปี นักศึกษาปริญญาเอก มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A16, ชาย อายุ 21 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดอุดรธานี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A17, ชาย อายุ 22 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A18, ชาย อายุ 22 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดกาฬสินธุ์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A19, ชาย อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดศรีสะเกษ, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A20, ชาย อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A21, ชาย อายุ 21 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A22, ชาย อายุ 22 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A23, ชาย อายุ 32 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนาจังหวัดหนองคาย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2567, มหาสารคาม

A24, ชาย อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนาจังหวัดเพชรบุรี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2567, มหาสารคาม



A25, ชาย อายุ 22 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนาจังหวัดกาฬสินธุ์, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2567, มหาสารคาม

A26, ชาย อายุ 21 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนาจังหวัดสุรินทร์ ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2567, มหาสารคาม

A27, ชาย อายุ 18 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนาจังหวัดชัยภูมิ, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2567, มหาสารคาม

A28, ชาย อายุ 22 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนาจังหวัดมหาสารคาม,  
ผู้ให้สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2567, มหาสารคาม

A29, ชาย อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภูมิลำเนาจังหวัดนครราชสีมา, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2567, มหาสารคาม

A30, ชาย อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภูมิลำเนาจังหวัดกาฬสินธุ์และเชียงใหม่,  
ผู้ให้สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A31, หญิง อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A32, หญิง อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภูมิลำเนาจังหวัดลำพูน, ผู้ให้สัมภาษณ์  
19 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A33, ชาย อายุ 21 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ภูมิลำเนาจังหวัดพัทลุง, ผู้ให้สัมภาษณ์ 19  
กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A34, ชาย อายุ 29 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภูมิลำเนาจังหวัดกำแพงเพชร, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 20 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A35, ชาย อายุ 16 ปี นักเรียนโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ภูมิลำเนาจังหวัดเชียงใหม่, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A36, ชาย อายุ 18 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดลำพูน, ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A37, หญิง อายุ 26 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดกระบี่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 กุมภาพันธ์ 2567, กระบี่

A38, ชาย อายุ 38 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 กุมภาพันธ์ 2567, กระบี่

A39, ชาย ภูมิลำเนาจังหวัดกระบี่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 กุมภาพันธ์ 2567, กระบี่

A40, หญิง ภูมิลำเนาจังหวัดกระบี่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 กุมภาพันธ์ 2567, กระบี่

A41, ชาย อายุ 23 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ภูมิลำเนาจังหวัดกระบี่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2567, กระบี่

A42, ชาย อายุ 26 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (หาดใหญ่) ภูมิลำเนาจังหวัดพัทลุง, ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 กุมภาพันธ์ 2567, พัทลุง

A43, หญิง อายุ 25 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (หาดใหญ่) ภูมิลำเนาจังหวัดสงขลา, ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 กุมภาพันธ์ 2567, สงขลา

A44, ชาย อายุ 29 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภูมิลำเนากรุงเทพฯ, ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A45, ชาย อายุ 23 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภูมิลำเนาเชียงใหม่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A46, ชาย อายุ 23 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภูมิลำเนาเชียงใหม่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2567, เชียงใหม่

A47, หญิง อายุ 32 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A48, ผู้มีความหลากหลายทางเพศ อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, ภูมิลำเนาจังหวัดร้อยเอ็ด, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A49, หญิง อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดนครราชสีมา, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A50, ชาย อายุ 22 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A51, หญิง อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดสกลนคร, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A52, หญิง อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567,  
ขอนแก่น

A53, หญิง อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดอุดรธานี, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A54, หญิง อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2567,  
เชียงใหม่

A55, หญิง อายุ 19 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2567,  
เชียงใหม่

A56, หญิง อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2567,  
เชียงใหม่

A57, หญิง อายุ 21 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภูมิลำเนาจังหวัดหนองบัวลำภู, ผู้ให้  
สัมภาษณ์ 11 กุมภาพันธ์ 2567, ขอนแก่น

A58, ชาย อายุ 22 ปี นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567,  
กรุงเทพฯ

A59, ชาย อายุ 22 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม  
2567, กรุงเทพฯ

A60, หญิง อายุ 21 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดปัตตานี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ

A61, หญิง อายุ 21 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดปัตตานี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ

A62, หญิง อายุ 22 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม  
2567, กรุงเทพฯ

A63, หญิง อายุ 22 ปี อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม  
2567, กรุงเทพฯ

- A64, หญิง อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A65, หญิง อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A66, ชาย อายุ 17 ปี นักเรียนโรงเรียนเทพศิรินทร์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A67, ชาย อายุ 17 ปี นักเรียนโรงเรียนสารสาสน์ บางบอน, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A68, หญิง อายุ 17 ปี นักเรียนโรงเรียนสารสาสน์ บางบอน, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A69, ชาย อายุ 16 ปี นักเรียนโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A70, ชาย อายุ 16 ปี นักเรียนโรงเรียนเซนต์คาเบรียล, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A71, ชาย อายุ 15 ปี นักเรียนโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A72, หญิง อายุ 16 ปี นักเรียนโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A73, หญิง อายุ 16 ปี นักเรียนโรงเรียนเซนต์คาเบรียล, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A74, หญิง อายุ 25 ปี อดีตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในสุรินทร์ ภูมิลำเนาจังหวัดสุรินทร์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A75, ชาย อายุ 77 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดเชียงใหม่, ผู้ให้สัมภาษณ์ 1 ตุลาคม 2566, เชียงใหม่
- A76, ชาย อายุ 20 ปี นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ภูมิลำเนาจังหวัดพัทลุง, ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 กุมภาพันธ์ 2567, พัทลุง

- A77, หญิง อายุ 18 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A78, ผู้มีความหลากหลายทางเพศ อายุ 23 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A79, หญิง อายุ 37 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A80, ชาย อายุ 29 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567, กรุงเทพฯ
- A81, หญิง อายุ 15 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2566, กรุงเทพฯ
- A82, หญิง อดีตนักศึกษาามหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 กันยายน 2563, กรุงเทพฯ
- A83, ชาย อายุ 76 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 12 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น
- A84, ชาย อายุ 47 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 12 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น
- A85, ชาย อายุ 18 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ
- A86, ชาย อายุ 45 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ
- A87, หญิง อายุ 18 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ
- A88, หญิง อายุ 18 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2567 กรุงเทพฯ
- A89, ชาย อายุ 65 ปี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 12 กุมภาพันธ์ 2567 ขอนแก่น

ภาคผนวก  
เนื้อหา

**ภาคผนวกในบทที่ 1 บทนำ**

**ภาคผนวก 1A-01 ชุดคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก**

ชุดคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก 5 ชุดคำถาม

ชุดที่หนึ่ง: ข้อมูลพื้นฐาน

- สถานภาพทางเพศ
- ระดับการศึกษา
- สถานะด้านเศรษฐกิจ

ชุดที่สอง: การมีส่วนร่วมทางการเมือง

- ระดับความสนใจทางการเมือง ระดับความเข้มข้นและรูปแบบในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ความคิดเห็นที่มีต่อการชุมนุมในแต่ละช่วง
- เหตุผลของการเข้าร่วมการชุมนุมและการเป็นแกนนำในกิจกรรมและการชุมนุมทางการเมือง
  - ความไม่พอใจต่อผู้ใหญ่ ในรัฐบาล หรือครอบครัว
  - ระบอบเผด็จการ
  - การขยายตัวของความรู้ผ่านโลกออนไลน์
  - ระบบการศึกษา
  - ปัญหาการว่างงาน และการจ้างงาน
  - การกีดกันคนรุ่นใหม่ออกจากระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
  - วิฤติการณ์เศรษฐกิจ
  - โรคระบาด โควิด 19
  - ปัญหาคอร์รัปชัน
  - ปัญหาการเลือกปฏิบัติในสังคม
  - ความรุนแรงของรัฐ
  - การก่อตัวของพรรคการเมืองคนรุ่นใหม่

ชุดที่ สาม: ความเห็นต่อนิยามและความแตกต่างระหว่างรุ่น
- คำอธิบาย นิยาม ตัวชี้วัด คุณลักษณะ และความแตกต่างระหว่าง “รุ่น” ที่เหมาะสมกับสังคมไทย ที่ไปไกลกว่าการนิยามและการแบ่งโดย “อายุ” “พัฒนาการช่วงวัย” ไปยังความซับซ้อนของบริบทที่หลากหลายของสังคมไทยทั้งมิติทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี
  - ท่านมีความเข้าใจคำนิยามและการแบ่งเรื่องรุ่นที่สังคมรับรู้และนิยมใช้ เป็นอย่างไร
  - ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับคำนิยามและการแบ่งเรื่องรุ่นที่สังคมรับรู้และนิยมใช้ เพราะเหตุใด และคิดว่าควรปรับปรุงอย่างไร
- ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นทางการเมืองและสังคมของท่าน
  - เพื่อนในรุ่นเดียวกัน
  - ชีวิตในโรงเรียน
  - ครอบครัว โดยเฉพาะผู้ใหญ่ในครอบครัว
  - ประสบการณ์และความทรงจำในการเข้าร่วมทางการเมือง
  - จุดยืนทางการเมืองที่มีมาตลอด
  - เงื่อนไขการทำงานและสภาวะทางเศรษฐกิจ
  - ภาวะการเกษียณอายุ
  - เหตุการณ์และภาวะการณ์บางอย่างในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต
    - การเมือง เช่น 14/6 ตุลาคม พุทธศักราช 2535 ขบวนการสมัชชาคนจน  
ความสำเร็จของพรรคและนโยบายของพรรคไทยรักไทย การเติบโตของขบวนการ

ต่อต้านทักษิณ (เสื้อเหลืองและกปปส.) ขบวนการคนเสื้อแดง การรัฐประหาร เหตุการณ์พฤษภา 2553

- เศรษฐกิจ เช่น เศรษฐกิจบูม ช่วง 2530 วิกฤติการณ์ต้มยำกุ้ง 2540 เศรษฐกิจชะลอตัวในช่วง 2560 วิกฤติการณ์เศรษฐกิจช่วงโควิด 19
  - การเมืองระหว่างประเทศ เช่น สงครามเย็น การปราบปรามคอมมิวนิสต์ สงครามปาเลสไตน์ สงครามอ่าวเปอร์เซีย เหตุการณ์ผู้ก่อการร้าย 9/11 สงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกา รัฐประหารในพม่า สงครามยูเครน
  - นวัตกรรมใหม่ เช่น การขยายตัวของโทรทัศน์ การมีโทรศัพท์มือถือรุ่นแรก เพจเจอร์ แบลคเบอร์รี่ อินเทอร์เน็ต
- เป้าหมายในชีวิตของท่านในแต่ละช่วงวัยแตกต่างกันหรือไม่
    - การมีชีวิตทั่วไป
    - ความฝันถึงสังคมที่ท่านอยากเห็น
  - ท่านมีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างกับคนรุ่นอายุเดียวกันหรือไม่อย่างไร ในประเด็นอะไรบ้างที่น่าสนใจ
  - ท่านเชื่อหรือไม่ว่าท่านสามารถเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ และถ้าท่านต้องทำท่านจะทำอย่างไร
  - ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นทางการเมืองและสังคมของท่าน
    - เพื่อนในรุ่นเดียวกัน

*ชุดที่สี่: ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น*

- ความขัดแย้งทางการเมืองไทยระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนกลุ่มอื่นๆในสังคม ความขัดแย้งระหว่าง “รุ่น” ในระดับครอบครัว
  - สำหรับท่านครอบครัวมีความสำคัญกับชีวิตท่านอย่างไรบ้าง
    - ให้การสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น การเลี้ยงดู การเงิน การแนะแนวการดำรงชีวิต พื้นที่อบอุ่นปลอดภัยยามที่ท่านต้องการ
    - ครอบครัวมีบทบาทหรือไม่ อย่างไร ต่อความคิดในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของท่าน
    - ครอบครัวมีบทบาทสำคัญหรือไม่ อย่างไร เมื่อท่านมีความขัดแย้ง ทั้งกับตนเอง คนรอบข้าง สถาบันทางสังคม และคนอื่นๆในครอบครัว



- อธิบายความสัมพันธ์ในครอบครัว ในช่วงการชุมนุมทางการเมือง หรือก่อนการเข้าร่วมการชุมนุม รวมทั้งความแตกต่างระหว่างรุ่นในครอบครัวและเครือข่ายว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งในมิติด้าน
  - ความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น (hierarchy)
  - ความเป็นประชาธิปไตยในครอบครัว
  - สถานะและการพึ่งพิงกันและกันทางเศรษฐกิจในครอบครัว
  - ไลฟ์สไตล์
  - ความคิดเห็นทางการเมือง
  - ความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เช่น ศาสนา ความหลากหลายทางเพศ การเมืองระหว่างประเทศ แรงงานข้ามชาติ การอยู่ก่อนแต่ง การเสพสิ่งเสพติด
- อธิบายความเปลี่ยนแปลงและความไม่เปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ในครอบครัว ความแตกต่างระหว่างรุ่นในครอบครัวและเครือข่ายว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เมื่อเริ่มมีการชุมนุมทางการเมือง/การเข้าร่วมการชุมนุม และในแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่
- ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อความสัมพันธ์ การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ หรือความขัดแย้งในครอบครัวหรือไม่
  - ความขัดแย้งสื่อเหลืองสื่อแดง
  - การรัฐประหาร
  - การก่อตัวของพรรคการเมืองคนรุ่นใหม่
  - โรคระบาดโควิด 19
- เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ เช่น โรงเรียน กลุ่มศาสนา และที่ทำงาน ความสัมพันธ์และความขัดแย้งเป็นไปในลักษณะเดียวกันหรือไม่
- ท่านมีความขัดแย้งในประเด็นที่มีกับคนในครอบครัว กับเพื่อนหรือคนในอายุรุ่นเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

ชุดที่ห้า: ทางออกและทางแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรุ่น

- ประสพการณ์ทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว รวมทั้งข้อเสนอแนะและความเห็นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมไทย โดยเน้นที่ระดับครอบครัว

- เคยลองพยายามหาทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ความไม่ลงรอย หรือลดช่องว่างระหว่างรุ่นต่างๆในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร ประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวหรือไม่อย่างไร
- เคยได้ฟังประสบการณ์ความสำเร็จหรือล้มเหลวอื่นๆ ของเพื่อนหรือคนรอบข้างที่พยายามแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรุ่นในครอบครัวหรือไม่อย่างไร

**ภาคผนวกที่ 1A-02 รายละเอียดการจัดกิจกรรมและข้อมูลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมจินตนาการพลเมือง**

รายละเอียดการจัดกิจกรรม

เวลา	กิจกรรม	รูปแบบ	รายละเอียดสำคัญ	บทบาทของทีมงาน	อุปกรณ์
8:30-9:00	ลงทะเบียน	-	ลงทะเบียน ขอเอกสารการเงินและสำเนาบัตรประชาชน ผู้เข้าร่วมเพื่อเบิกค่าตอบแทน	1. รับลงทะเบียน 2. แจกป้ายชื่อ	โต๊ะลงทะเบียน เอกสาร ลงทะเบียน ป้ายชื่อ
9:01-9:10	แนะนำกิจกรรม	-	ภาคินแนะนำภาพรวมของกิจกรรม	1. พาครอบครัวเดียวกันไปนั่ง ใกล้ๆ กัน	PPT คอมพิวเตอร์ จอฉาย ไมโครโฟน (แล้วแต่สถานที่)
9:11-9:41	Infinite Hope	คำถามนำ	เดี่ยว	1. จดประเด็น	
9:42-9:47		ให้โจทย์ นำเข้า กิจกรรม หลัก	กลุ่มตาม ครอบครัว	500 ปีข้างหน้า มนุษย์ทุกคนสามารถย้ายไปอยู่บนดาว ดวงใหม่ได้ ท่านคือผู้ที่ถูกเลือกให้ออกแบบดาวดวง ใหม่ ท่านอยากให้สิ่งต่อไปนี้เป็นอย่างไร	

9:48-10.13	ให้โจทย์ นำเข้า กิจกรรม หลัก	เดี่ยว	เปิดประเด็นสนทนาที่ละหัวข้อ ให้แต่ละคนวาดหรือเขียนคำตอบลงในกระดาษ A4 ขอตัวแทนครอบครัวละคนแชร์ ทีมงานนำ A4 ไปแปะตามมุมต่างๆ  ตัวอย่างประเด็นสนทนา เช่น อะไรที่ถ้ามี แล้วเรามีความสุข; อะไรที่ไม่มี แล้วเรามีความสุข; อะไรที่ถ้ามี แล้วเราไม่มีความสุข; อะไรที่ไม่มี แล้วเราไม่มีความสุข	1. แจกกระดาษ A4 2. จดประเด็น 3. นำ A4 ไปแปะตามมุมต่างๆ ของห้อง	กระดาษ A4 (เรียงเลขตามผู้เข้าร่วม), กระดาษฟลิปชาร์ต, ปากกา, ดินสอสี, กาวติดนํ้ามัน สำหรับติดผลงาน (แล้วแต่สถานที่), PPT คอมพิวเตอร์ จอฉาย ไมโครโฟน (แล้วแต่สถานที่)
10:14-10:54	ออกแบบดาว	กลุ่มตามครอบครัว	แต่ละครอบครัวช่วยกันข้อปั้งไอเดียเอามาออกแบบดาวของตัวเอง	1. จดประเด็น 2. อธิบายหรือทวนโจทย์ถ้าจำเป็น	
10:55-11:20	นำเสนอ	กลุ่มตามครอบครัว	นำเสนอกลุ่มละ 5 นาที แต่ละครอบครัวนำเสนอดาวของตัวเอง และเชิญชวนให้คนอื่นมาอยู่ที่ดาวของเรา	1. นำกระดาษฟลิปชาร์ตแปะรอบห้อง 2. จดประเด็น	
11:21-11:26	เลือกดาวที่ชอบ	เดี่ยว	แต่ละคนเลือกดาวที่ตัวเองชอบเพื่อเปิดบทสนทนาเชิงคุณค่า และสังเกตความเหมือน-ความต่างระหว่างคนต่างวัย/ในครอบครัวเดียวกัน		
11:26-12:00	พูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็น	กลุ่มใหม่ที่เลือก	ทำไมเราถึงคิดว่าดาวดวงนี้น่าอยู่ที่สุด เพราะอะไร ถ้ามคำถามชวนคิดอื่นๆ เช่น ถ้าให้เลือกย้ายไปอยู่จริงๆ อยากไปไหม คิดว่าเราที่ตอนนี้ยังไม่มีแต่อยากให้มี คิดว่าเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน	1. จดประเด็น	

12:00-13:00	อาหารกลางวัน				
13:01-13:11	คำถามนำ	กลุ่มตาม ครอบครัว	ลองคิดถึงตัวเองในช่วงวัย 18 ปี (อายุของคนที่ยุ น้อยที่สุด) ตอนนั้นกำลังทำอะไรอยู่ นึกถึงของที่มี ความหมายต่อเรามากๆ ในตอนนั้น สิ่งนั้นคืออะไร ให้ วาดภาพและเล่าเรื่องของสิ่งนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคน อื่นๆ ฟัง	1. พาครอบครัวเดียวกันไปนั่ง ใกล้ๆ กัน 2. จดประเด็น	
13:12-13:32	วาดรูปและ พูดคุย	กลุ่มตาม ครอบครัว	สมาชิกแต่ละคนวาดภาพและเล่าเรื่องวัตถุแห่งความ ทรงจำของตัวเองให้คนอื่น ๆ ฟัง	1. อธิบายหรือทวนโจทย์ 2. จดประเด็นพูดคุย	
13:33-13:53	ออกแบบฮี โร่	กลุ่มตาม ครอบครัว	ให้ทุกคนสลับกันออกแบบสมาชิกในครอบครัวเราเป็น ซูเปอร์ฮีโร่ที่มีพลังวิเศษจากวัตถุแห่งความทรงจำของ แต่ละคน พร้อมตั้งชื่อและระบุพลังวิเศษ และแนะนำตัว กันและกัน	1. อธิบายหรือทวนโจทย์ 2. จดประเด็น *อาจต้องช่วยเขียนในกรณีที จำเป็น	กระดาศ, ดินสอสี
13:54-14:44	สร้างเรื่อง เล่าใหม่	กลุ่มตาม ครอบครัว	ให้แต่ละกลุ่มแต่งเรื่องเล่าเกี่ยวกับการใช้พลังเหล่านั้น เพื่อสร้างประเทศไทยในอีก 150 ปีข้างหน้า ให้เป็น อย่างที่พวกเราอยากเห็น ควรเป็นเรื่องที่สั้นกระชับ และสามารถเล่าให้จบได้ในเวลา 5 นาที	1. เปิดประเด็นพูดคุย 2. อธิบายหรือทวนโจทย์ 3. จดประเด็น 4. แปะ	โพสต์อิท, กระดาศฟลิปชาร์ต, ปากกา, ดินสอสี, กาวดินน้ำมัน สำหรับติดผลงาน (แล้วแต่ สถานที่)
14:45-15:10	เล่าเรื่อง	กลุ่มตาม ครอบครัว	เล่าเรื่องกลุ่มละ 5 นาที	1. นำกระดาศฟลิปชาร์ตแปะ รอบห้อง 2. จดประเด็น	

15:11-15:16	เลือกเรื่องที่ ชอบ	เดี่ยว	แต่ละคนเลือกเรื่องที่ตัวเองชอบหรืออยากให้เกิดขึ้นจริง มากที่สุด	1. จดประเด็น	
15:17-15:37	พูดคุย แลกเปลี่ยน ความเห็น	กลุ่มใหม่ ตามที่ เลือก	ทำไมแต่ละคนจึงชอบหรืออยากให้เกิดขึ้นจริง มากที่สุด ถ้ามคำถามชวนคิดอื่นๆ เช่น คิดว่าความ เปลี่ยนแปลงในเรื่องเกิดขึ้นได้เพราะอะไร		
15:38-16:00	สรุป กิจกรรม	เดี่ยว	กิจกรรมในวันนี้เห็นอะไรน่าประทับใจในตัวคนคนต่าง รุ่นบ้าง ประทับใจอะไรในสมาชิกครอบครัวของตัวเอง บ้าง	1. นำเสนอความเห็น 2. จดประเด็น	PPT คอมพิวเตอร์ จอฉาย ไมโครโฟน (แล้วแต่สถานที่)

รายชื่อผู้เข้าร่วมจริง

ชื่อ	ครอบครัว	อายุ	เพศ	รุ่น	อาชีพ	การศึกษา	รายได้ต่อเดือน
BK01-1	กรุงเทพฯ 1	28	ชาย	Y	รับจ้างทั่วไป	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15,001-30,000 บาท
BK01-2	กรุงเทพฯ 1	67	หญิง	Baby Boomer	เกษียณ (ว่างงาน)	มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช. (ป.7)	ไม่มีรายได้
BK01-3	กรุงเทพฯ 1	68	ชาย	Baby Boomer	เกษียณ (ว่างงาน)	มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช. (ป.7)	ไม่มีรายได้
BK03-1	กรุงเทพฯ 3	39	หญิง	Y	รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ปริญญาโท	15,001-30,000 บาท
BK03-2	กรุงเทพฯ 3	43	ชาย	X	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	50,001 บาทขึ้นไป

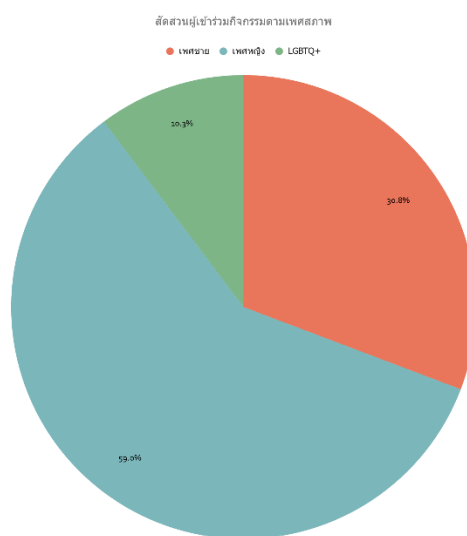
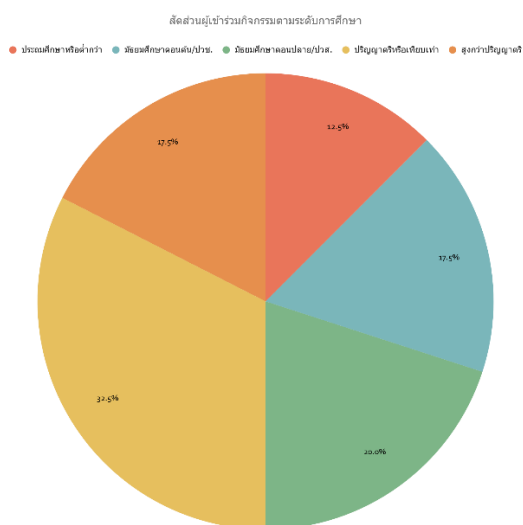
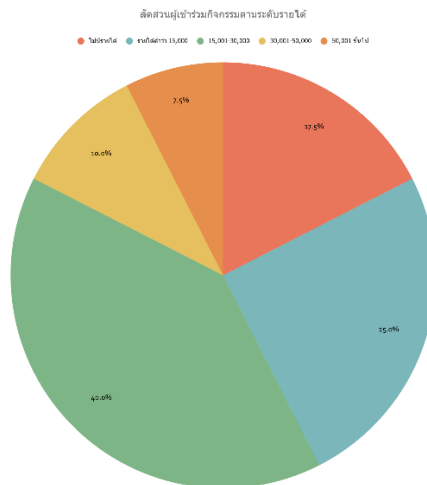
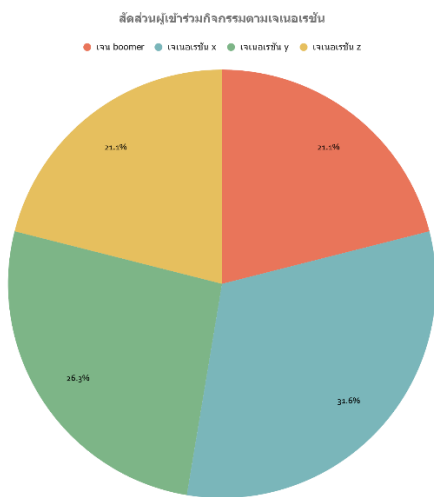
<b>BK03-3</b>	กรุงเทพฯ 3	14	หญิง	Z	นักเรียน/นักศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	ไม่มีรายได้
<b>BK03-4</b>	กรุงเทพฯ 4	68	ชาย	Baby Boomer	ข้าราชการบำนาญ	ปริญญาโท	15,001-30,000 บาท
<b>BK04-1</b>	กรุงเทพฯ 4	53	หญิง	X	รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ (Freelance จิตวิทยา)	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15,001-30,000 บาท
<b>BK04-2</b>	กรุงเทพฯ 4	32	หญิง	Y	รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15,001-30,000 บาท
<b>BK04-3</b>	กรุงเทพฯ 4	25	ชาย	Z	รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15,001-30,000 บาท
<b>BK08-1</b>	กรุงเทพฯ 8	34	หญิง	Y	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15,001-30,000 บาท
<b>BK08-2</b>	กรุงเทพฯ 8	58	ชาย	X	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	30,001-50,000 บาท
<b>BK08-3</b>	กรุงเทพฯ 8	60	หญิง	Baby Boomer	พนักงานบริษัทเอกชน/ หน่วยงานเอกชน	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	50,001 บาทขึ้นไป
<b>BK08-4</b>	กรุงเทพฯ 8	23	ชาย	Z	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	50,001 บาทขึ้นไป
<b>KK01-1</b>	ขอนแก่น 1	71	ผู้มีความ หลากหลาย ทางเพศ	Baby Boomer	ธุรกิจส่วนตัว	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>KK01-2</b>	ขอนแก่น 1	52	หญิง	X	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15,001-30,000 บาท
<b>KK01-3</b>	ขอนแก่น 1	18	ชาย	Z	นักเรียน/นักศึกษา	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	ไม่มีรายได้
<b>KK03-1</b>	ขอนแก่น 3	22	หญิง	Z	ธุรกิจส่วนตัว	มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>KK03-2</b>	ขอนแก่น 3	26	ชาย	Z	รับจ้างทั่วไป	มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท

<b>KK03-3</b>	ขอนแก่น 3	47	ชาย	X	รับจ้างทั่วไป	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>KK03-4</b>	ขอนแก่น 3	45	หญิง	X	รับจ้างทั่วไป	มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>KK04-1</b>	ขอนแก่น 4	32	หญิง	Y	รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>KK04-2</b>	ขอนแก่น 4	54	หญิง	X	ธุรกิจส่วนตัว (ค้าขาย)	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>CM02-1</b>	เชียงใหม่ 2	77	หญิง	Baby Boomer	เกษียณ (ว่างงาน)	มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>CM02-2</b>	เชียงใหม่ 2	47	หญิง	X	รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ปริญญาโท	15,001-30,000 บาท
<b>CM02-3</b>	เชียงใหม่ 2	40	ผู้มีความ หลากหลาย ทางเพศ	Y	รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15,001-30,000 บาท
<b>CM03-1</b>	เชียงใหม่ 3	56	หญิง	X	แม่บ้าน	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	ไม่มีรายได้
<b>CM03-2</b>	เชียงใหม่ 3	30	หญิง	Y	รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ปริญญาโท	15,001-30,000 บาท
<b>CM04-1</b>	เชียงใหม่ 4	34	หญิง	Y	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาเอก	30,001-50,000 บาท
<b>CM04-2</b>	เชียงใหม่ 4	63	หญิง	Baby Boomer	เกษียณ (ว่างงาน)	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	ไม่มีรายได้
<b>SK03-1</b>	สงขลา 3	79	หญิง	Baby Boomer	ข้าราชการบำนาญ	ปริญญาโท	15,001-30,000 บาท
<b>SK03-2</b>	สงขลา 3	49	หญิง	X	แม่บ้าน	ปริญญาโท	15,001-30,000 บาท
<b>SK04-1</b>	สงขลา 4	54	หญิง	X	เกษตรกร	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>SK04-2</b>	สงขลา 4	62	ชาย	Baby Boomer	ข้าราชการบำนาญ	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส. (อนุ)	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท



<b>SK04-3</b>	สงขลา 4	33	ชาย	<b>Y</b>	ธุรกิจส่วนตัว (รับซื้อน้ำ ยาง)	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	30,001-50,000 บาท
<b>SK04-4</b>	สงขลา 4	11	หญิง	Alpha	นักเรียน/นักศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	ไม่มีรายได้
<b>SK05-1</b>	สงขลา 5	49	หญิง	<b>X</b>	เกษตรกร	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท
<b>SK05-2</b>	สงขลา 5	17	หญิง	<b>Z</b>	นักเรียน/นักศึกษา สอน มัธยม	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท

สัดส่วนผู้เข้าร่วมกิจกรรมจินตนาการพลเมืองตามรุ่นและสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม



บทวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากข้อมูลการสนทนากลุ่มระหว่างการทำกิจกรรมของผู้เข้าร่วม

ประเด็นที่พบบ่อยเมื่อคิดถึงโลกอนาคต (ร้อยละตามเจเนอเรชั่น)								
เจเนอเรชั่น	ธรรมะ/ ศาสนา/ ความ เชื่อ	ธรรมชาติ/ สภาพแวดล้อม	เทคโนโลยี/ ความก้าวหน้า	เศรษฐกิจ/ การเงิน/ ปากท้อง	สภาพ สังคม	ครอบครัว	การเมือง	คุณค่า/ วัฒนธรรม
บูมเมอร์ (9-1)	50%	88%	38%	50%	75%	50%	50%	75%
X (12-2)	40%	80%	70%	60%	100%	70%	50%	30%
Y (9-1)	38%	88%	100%	38%	88%	50%	25%	75%
Z (8-2)	0%	67%	83%	67%	83%	50%	50%	17%

ประเด็นที่พบบ่อยเมื่อคิดถึงโลกอนาคต (ครั้งตามรายได้)								
รายได้	ธรรมะ/ ศาสนา/ ความ เชื่อ	ธรรมชาติ/ สภาพแวดล้อม	เทคโนโลยี/ ความก้าวหน้า	เศรษฐกิจ/ การเงิน/ ปากท้อง	สภาพ สังคม	ครอบครัว	การเมือง	คุณค่า/ วัฒนธรรม
ไม่มีรายได้ (7-1)*	50%	67%	50%	33%	100%	33%	50%	50%
ต่ำกว่าหรือ เท่ากับ 15,000 บาท (12-4)	13%	63%	63%	100%	100%	88%	63%	25%
15,001-30,000 บาท (13)	46%	92%	85%	38%	85%	54%	38%	54%
30,001-50,000 บาท (3-1)	0%	100%	50%	50%	100%	50%	50%	100%
50,001 บาท ขึ้นไป (3)	33%	100%	100%	33%	33%	67%	0%	67%

ประเด็นที่แต่ละกลุ่มพูดถึงมากที่สุด

\*กลุ่มไม่มีรายได้จากเงินบุมเมอร์มาจากครอบครัวที่ฐานะปานกลางขึ้น กล่าวคือไม่มีรายได้เนื่องจากเป็นแม่บ้าน (สามีทำงาน) หรือเป็นข้าราชการเกษียณอายุ และมีรายได้จากลูกๆ ขณะที่ไม่มีรายได้จากเงิน Z คือเด็กนักเรียนที่มีรายได้จากครอบครัว

คำถาม: แต่ละเงินพูดถึงแต่ละหัวข้อเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

#### 1. ศาสนา

บุมเมอร์และ X มองศาสนาว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ มีบทบาทควบคุมมนุษย์ ยึดเหนี่ยวและกำกับจิตใจเมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้า เห็นศาสนาพุทธเท่านั้น

Y พูดต่างกัน คือโลกอนาคตต้องเปิดกว้างทางศาสนา รองรับกับทุกความเชื่อ

#### 2. ธรรมชาติ

ไม่ได้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นภาพของธรรมชาติของบุมเมอร์และ X ที่โยงกับชีวิตวัยเด็กของตนในชนบท

คนต่างรุ่นที่อาศัยในพื้นที่อุตสาหกรรมมองอุตสาหกรรมในแง่ลบ ในฐานะภัยคุกคามธรรมชาติ สร้างมลพิษ ทำลายสุขภาพคน โรคระบาดเป็นประเด็นร่วมข้ามรุ่น

#### 3. เทคโนโลยี

แทบทุกคนมองเทคโนโลยีในแง่บวก เข้ามาช่วยแก้ปัญหาในชีวิต ลดภาระการทำงานที่ตนไม่อยากทำ ทั้งงานบ้านและงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ

มีเพียงบุมเมอร์ 1 คน และเงิน X 1 คนที่มองเทคโนโลยีในแง่ลบมาก อธิบายโดยเชื่อมโยงกับศาสนาว่าทำให้เกิดกิเลสและความวุ่นวายในสังคม จุดร่วมเบื้องต้นคือทั้งสองคนเน้นบทบาทของพุทธศาสนาในโลกอนาคต

#### 4. เศรษฐกิจ

แทบทุกคนพูดถึงเงินในแง่ลบ ไม่อยากให้มีเงิน มองว่าเงินเป็นสิ่งชั่วร้าย ชีวิตต้องดิ้นรนหาเงิน ตัดสินกันด้วยเงิน อยากมีเงินมากๆ มีเท่าไรก็ได้ หรือไม่ก็ฝันถึงโลกที่ไม่ใช้เงิน

กลุ่มครอบครัวรายได้ต่ำหรือทุกคนพูดถึงเงินว่าเป็นปัญหา อยากให้โลกในอนาคตไม่มีหนี้สิน ไม่ต้องทำงานหนัก พูดถึงความเจริญทางเศรษฐกิจและ/หรือโลกที่ทุกคนเท่าเทียมกัน หรือกระทั่งเหมือนกัน

## 5. สภาพสังคม

ประเด็นเรื่องสภาพสังคมสัมพันธ์กับประสบการณ์ของแต่ละคน จุบรวมภายในรุ่นที่พอเห็นได้ เช่น บুমเมอร์มักกล่าวว่าสภาพสังคมในวัยเด็กของตนดีกว่าปัจจุบัน คนรักเกื้อกูลกันมากกว่า สามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กว่า

ประเด็นร่วมสมัย เช่น ชีวิตแบบปัจเจก การต่อต้านการบูลลี่ ความสัมพันธ์แบบ toxic โรคซึมเศร้า เป็นประเด็นที่เจน Y และ Z พูดถึงเยอะกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

## 6. ครอบครัว

อยากเห็นครอบครัวอยู่พร้อมหน้าในอนาคตเป็นประเด็นที่ตัดข้ามเจเนอเรชัน ครอบครัวรายได้น้อยมีแนวโน้มจะพูดถึงครอบครัวโดยบรรยายถึงสภาพที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าปัจจุบันมากกว่า

## 7. การเมือง

บুমเมอร์ทั้งหมดพูดถึงการมีผู้นำที่ดี เป็นคนดี ไม่มีการคอร์รัปชัน

เจน X พูดถึงการเมืองที่ชาวสะอาด ไม่มีคอร์รัปชัน เล่นพวกพ้อง สงครามการเมือง ความขัดแย้งทางการเมือง อย่างไรก็ตาม X จากกลุ่มรายได้น้อยพูดถึงเรื่องความเท่าเทียมขึ้นมาด้วย

เจน Y พูดคล้าย ๆ X ว่าไม่อยากให้มีความขัดแย้งทางการเมือง และมีความเท่าเทียม

เจน Z พูดถึงความเท่าเทียมชัดเจน ไม่อยากให้ความเหลื่อมล้ำทางสังคมการเมือง ต่อต้านรัฐบาลเดิม พูดถึงนโยบายพรรคก้าวไกล

## 8. คุณค่า/วัฒนธรรม

บুমเมอร์และเจน X ส่วนใหญ่โยนไปหาคุณค่าในอดีต วัฒนธรรมดั้งเดิม ชีวิตในวัยเยาว์ พุทธศาสนา ชีวิตในสมัยอยุธยา ว่าเป็นคุณค่าที่ดีที่ควรรักษาไว้ แต่ไม่ใช่ทุกคนที่เห็นด้วย

เจน Y และ Z พูดถึงคุณค่าร่วมสมัย เช่น ความเป็นมนุษย์ สุขภาพกายสุขภาพจิต empathy

เจน Y หลายคนพูดถึงประเด็นนี้มองว่า ไม่ว่าจะอย่างไรโลกในอนาคตต้องเกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่นอย่างเลี่ยงไม่ได้ แต่สุดท้ายถ้าคนรุ่นหลังต้องการสิ่งอื่นที่แตกต่างออกไป เราก็จำเป็นต้องยอมให้โลกเปลี่ยนแปลง

คำถาม: ความขัดแย้งระหว่างรุ่น/ข้ามรุ่น ปรากฏระหว่างกิจกรรมบ้างหรือไม่

1. การเปรียบเทียบระหว่างรุ่นเกิดเฉพาะเมื่อมีการแบ่งกลุ่มให้ทำกิจกรรมตามรุ่นของตัวเอง แม้ว่าจะไม่บอกเหตุผลของการจับกลุ่ม แต่ตัวกิจกรรมจะทำให้แต่ละคนเห็นถึงความแตกต่างได้ชัดเจน

2. ความไม่ลงรอยระหว่างรุ่นปรากฏบ้างเมื่อแบ่งกลุ่มครอบครัวแต่ละรุ่น เช่น บุมเมอร์ มักมองว่าปัญหาที่ยากแก้ไม่มีทางแก้ได้ แต่เจน Y และเจน X บางคนเห็นต่างและคิดว่าควรแก้

ข้อสังเกต

- เมื่อความขัดแย้งเกิดในครอบครัวเดียวกัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะตบตบสนทนา เปลี่ยนเรื่อง
- เมื่อความขัดแย้งเกิดระหว่างครอบครัว สมาชิกของแต่ละครอบครัวจะช่วยกันเปลี่ยนเรื่อง เช่น กรณีบุมเมอร์และ X ถกเถียงกันเรื่องว่าประเทศจีนดีหรือไม่ เป็นลูกๆ ของแต่ละครอบครัวที่เข้ามาแทรก

3. ความไม่ลงรอยภายในรุ่นเดียวกันปรากฏให้เห็นบ้างในครอบครัวเดียวกัน โดยวิธีคลี่คลายความขัดแย้งเมื่อเจนเด็กเห็นไม่ตรงกัน คือการหาเสียงสนับสนุนจากผู้ใหญ่

ข้อมูลเนื้อหาการสนทนากลุ่มระหว่างการทำกิจกรรมของผู้เข้าร่วม: Theme โลกที่ยากเห็น สามารถดูเพิ่มเติมได้ที่

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1rr0ixG1OKbQVy6ZITBRLCxIEVAJHVLUTLgtrsYRs5wk/edit?usp=sharing>

**ภาคผนวกที่ 1A-03 รายละเอียดพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ : การสัมภาษณ์เชิงลึก  
และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการจินตนาการพลเมือง**

จังหวัด	งานวิจัยที่ใช้พื้นที่เก็บข้อมูล	ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP Per Capita) (บาทต่อปี)	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)	สัดส่วนผู้มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (%)
<b>ภาคเหนือ</b>					
เชียงใหม่ (จังหวัดใหญ่)	การสัมภาษณ์เชิงลึกและกิจกรรมจินตนาการพลเมือง	133,306	1,789,385	83.19	5.43
เฉลี่ยพื้นที่ภาคเหนือ (GRP Per Capita)		111,018			
แพร่ (จังหวัดเล็ก)	การสัมภาษณ์เชิงลึก (ออนไลน์: ภูมิสำเนาของผู้ให้ข้อมูล)	82,755	434,580	66.46	9.79
<b>ภาคกลาง</b>					
กรุงเทพฯ (จังหวัดใหญ่)	การสัมภาษณ์เชิงลึกและกิจกรรมจินตนาการพลเมือง	438,760 (กรุงเทพฯและปริมณฑล)	5,527,994	3,524	0.57
เฉลี่ยพื้นที่ภาคกลาง (GRP Per Capita)		301,349			
สมุทรสาคร (จังหวัดเล็ก)	การสัมภาษณ์เชิงลึก	391,442	586,789	672.69	5.16
ราชบุรี (จังหวัดเล็ก)	การสัมภาษณ์เชิงลึก (ออนไลน์: ภูมิสำเนาของผู้ให้ข้อมูล)	221,383	868,281	167.09	4.80

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
ขอนแก่น (จังหวัดใหญ่)	การสัมภาษณ์ เชิงลึกและ กิจกรรม จินตนาการ พลเมือง	124,489	1,790,863	164.51	0.58
เฉลี่ยพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (GRP Per Capita)		90,998			
อุบลราชธานี (จังหวัดเล็ก)	การสัมภาษณ์ เชิงลึก (ออนไลน์: ภูมิลำเนาของ ผู้ให้ข้อมูล)	78,275	1,868,519	118.68	15.15
มหาสารคาม (จังหวัดเล็ก)	การสัมภาษณ์ เชิงลึก	85,228	948,310	179.21	2.24
ภาคใต้					
สงขลา (ใหญ่)	การสัมภาษณ์ เชิงลึกและ กิจกรรม จินตนาการ พลเมือง	145,123	1,431,536	193.61	5.97
เฉลี่ยพื้นที่ภาคใต้ (GRP Per Capita)		131,807			
กระบี่ (กลาง- เล็ก)	การสัมภาษณ์ เชิงลึก	168,552	479,351	101.81	8.06
พัทลุง (เล็ก)	การสัมภาษณ์ เชิงลึก	81,529	522, 541 คน	152.59	12.12
ทั้งประเทศ		231,986	66,171,439		



## ภาคผนวกที่ 1A-04 รายละเอียดแบบสอบถามในการสำรวจ

แบบสอบถามชุดที่ 1

รหัสแบบสอบถาม \_\_\_\_\_ - \_\_\_\_\_ - \_\_\_\_\_

Target: B, X, Y หรือ Z\*

\*ในการทำแบบสอบถามจริง ผู้ตอบแบบสอบถามจะได้แบบสอบถามที่มี Target รุ่นเดียว เช่น Target B ซึ่งหมายถึงผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องประเมินคนในรุ่นที่เป็น Target นั้นๆ และผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเป็นคนในรุ่นที่ไม่ใช่รุ่นเดียวกับ Target รุ่นที่ต้องประเมิน

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง

คิดใหม่การเมืองเรื่อง 'รุ่น' : กรณีศึกษาความขัดแย้งในครอบครัวไทย

(Rethinking Politics of Generation: Cases of Political Conflict in Thai family)

ชื่อผู้วิจัยหลัก ผศ.ดร.กนกรัตน์ เลิศชูสกุล

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานที่ติดต่อผู้วิจัย

(ที่ทำงาน) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนอังรีดูนังต์ เขตปทุมวัน

กรุงเทพมหานคร 10330

(ที่บ้าน) 222/62 ซ. อัสวภิเชษฐ์ 7, ถนน สวนผัก 43, ต.ลี้ซัน นิคมพลี กรุงเทพมหานคร 10170

โทรศัพท์ (ที่ทำงาน) 02 2187232

โทรศัพท์มือถือ 08 77259717 อีเมล

kanokrat.L@chula.ac.th

หรือติดต่อผู้วิจัยร่วม ผศ.ดร.ทิพย์นภา หวนสุริยา อาจารย์ประจำคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย โทรศัพท์มือถือ 092 254 4266

1. ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ท่านสามารถสอบถามได้ หากถ้อยความใดไม่ชัดเจน หรือขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

2. โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นด้วยเหตุผล 3 ประการ อันได้แก่ **ประการที่หนึ่ง** ต้องการทำความเข้าใจความเป็น "รุ่น" ในสังคมไทย ว่ามีนิยาม ช่วงอายุ และชุดประสบการณ์ที่สร้างความเป็นรุ่นแตกต่างไปจากนิยามความเป็นรุ่นของโลกตะวันตกหรือไม่ อย่างไร **ประการที่สอง** เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองไทยในช่วง ปีพ.ศ. 2563 – 2564 ที่ผ่านมามีลักษณะที่ซับซ้อนและมีความขัดแย้งของคนต่างรุ่นกัน คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าแนวคิดการแบ่งคนเป็นรุ่นต่างๆนี้ มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงของการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ไทย ปีพ.ศ. 2563 – 2564 หรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยเน้นไปที่ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวและ **ประการที่สาม** ต้องการสำรวจแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของคนรุ่นต่าง ๆ ในครอบครัว ว่าแต่ละครอบครัวมีวิธีการจัดการและแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง รวมถึงคณะผู้วิจัยอยากทดลองนำเสนอนวัตกรรมที่อาจจะช่วยเข้ามาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวเพิ่มอีกทางหนึ่งด้วย

โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัยในครั้งนี้คือ หนึ่ง การทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องรุ่นซึ่งพัฒนาขึ้นมาบนบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย สอง บทวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในช่วงปีพ.ศ.2563 – 2564 ซึ่งถูกอธิบายด้วยปัจจัยที่มากกว่าความแตกต่างระหว่างรุ่นตามนิยามโลกตะวันตก และ สาม แนวทางการแก้ไขปัญหาความความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว โดยคณะผู้วิจัยคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์กับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและสังคมไทย ในการทำความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยในมุมมองใหม่ โดยที่ไม่ถูกจำกัดให้อยู่เฉพาะในกรอบความขัดแย้งระหว่างรุ่นแต่เพียงอย่างเดียว

โครงการวิจัยนี้มีระยะเวลาในการทำการวิจัยทั้งสิ้น 1 ปี ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2566 - สิงหาคม 2567

3. ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจาก ท่านและสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของท่านอาจมีความเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างหลากหลาย และสามารถแบ่งปันเรื่องราวความขัดแย้งหรือวิธีแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยของโครงการ

4. หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว คณะผู้วิจัยจะขอให้ท่านตอบแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 20 - 25 นาที

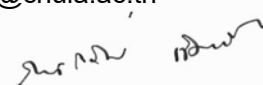
5. ในการตอบแบบสอบถาม ไม่มีการร้องขอให้ท่านกรอกข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลที่ระบุตัวตนได้ทั้งสิ้น

6. ท่านอาจรู้สึกอึดอัด หรืออาจรู้สึกไม่สบายใจอยู่บ้างกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

7. การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ท่านจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ โดยจะได้รับตอบแทนเป็นเงินจำนวน 50 บาท เพื่อขอบคุณที่สละเวลาร่วมตอบแบบสอบถาม

8. หากท่านมีข้อสงสัยใด ๆ โปรดสอบถามเพิ่มเติม โดยติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยพิจารณาว่ายังสมัครใจจะมีส่วนร่วมในงานวิจัยต่อไปหรือไม่

9. หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และ ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 0 2218 3210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th



(ผศ.ดร. กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

ผู้วิจัยหลัก

## ส่วนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวท่าน

1.1 จังหวัดที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบัน : .....(จากจังหวัดอื่นก็ได้)

1.2 อำเภอที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบัน : .....(จากอำเภออื่นก็ได้)

1.3 ท่านเกิดและเติบโตที่จังหวัดใด : .....

1.4 ท่านนับถือศาสนาอะไร :

- |  |  |  |
|--|--|--|
| <input type="checkbox"/> 1. ไม่นับถือศาสนา | <input type="checkbox"/> 2. พุทธ             | <input type="checkbox"/> 3. อิสลาม         |
| <input type="checkbox"/> 4. คริสต์         | <input type="checkbox"/> 5. อื่น ๆ ระบุ..... | <input type="checkbox"/> 6. ไม่ต้องการระบุ |

1.5 ปีเกิดของท่าน : พ.ศ. ....

1.6 อายุของท่าน : ..... ปี

1.7 เพศของท่าน :

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> 1. ชาย                     | <input type="checkbox"/> 2. หญิง           |
| <input type="checkbox"/> 3. ผู้มีความหลากหลายทางเพศ | <input type="checkbox"/> 4. ไม่ต้องการระบุ |

1.8 อาชีพปัจจุบัน :

- |  |  |
|--|--|
| <input type="checkbox"/> 1. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ | <input type="checkbox"/> 2. พนักงานบริษัทเอกชน/หน่วยงานเอกชน |
| <input type="checkbox"/> 3. ธุรกิจส่วนตัว                | <input type="checkbox"/> 4. รับจ้างทั่วไป                    |
| <input type="checkbox"/> 5. นักเรียน/นักศึกษา            | <input type="checkbox"/> 6. อื่น ๆ โปรดระบุ.....             |

1.9 ระดับการศึกษาสูงสุดหรือระดับการศึกษาในปัจจุบัน:

- |  |  |
|--|--|
| <input type="checkbox"/> 1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า  | <input type="checkbox"/> 2. มัธยมศึกษาตอนต้น |
| <input type="checkbox"/> 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. | <input type="checkbox"/> 4. อนุปริญญา/ปวส.   |
| <input type="checkbox"/> 5.ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า  | <input type="checkbox"/> 6. ปริญญาโท         |
| <input type="checkbox"/> 7. ปริญญาเอก              |  |

1.10 รายได้ส่วนตัวของท่านต่อเดือน (หรือเงินใช้จ่ายรายเดือนที่ได้รับจากครอบครัว/  
ผู้สนับสนุน):

- |   |   |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> 1. ต่ำกว่าเดือนละ 15,000 บาท | <input type="checkbox"/> 2. เดือนละ 15,001-30,000 บาท |
| <input type="checkbox"/> 3. เดือนละ 30,001-50,000 บาท | <input type="checkbox"/> 4. เดือนละ 50,001-70,000 บาท |
| <input type="checkbox"/> 5. เดือนละ 70,001-90,000 บาท | <input type="checkbox"/> 6. เดือนละ 90,000 บาทขึ้นไป  |

1.11 หากท่านทำงานและมีรายได้ ท่านต้องให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ใครบ้าง

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ หากไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้ของตนเอง ไม่ต้องตอบข้อนี้)

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> 1.ไม่ต้องสนับสนุนทางการเงินแก่คนอื่น | <input type="checkbox"/> 2.ลูก             |
| <input type="checkbox"/> 3.คู่สมรส/คู่รัก/แฟน                 | <input type="checkbox"/> 4.พ่อแม่          |
| <input type="checkbox"/> 4.ปู่ย่า/ตายาย                       | <input type="checkbox"/> 5.อื่น ๆ โปรดระบุ |

.....

1.12 หากท่านไม่ได้ทำงานหรือไม่มีรายได้ ท่านได้รับการสนับสนุนทางการเงิน/ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จากใคร

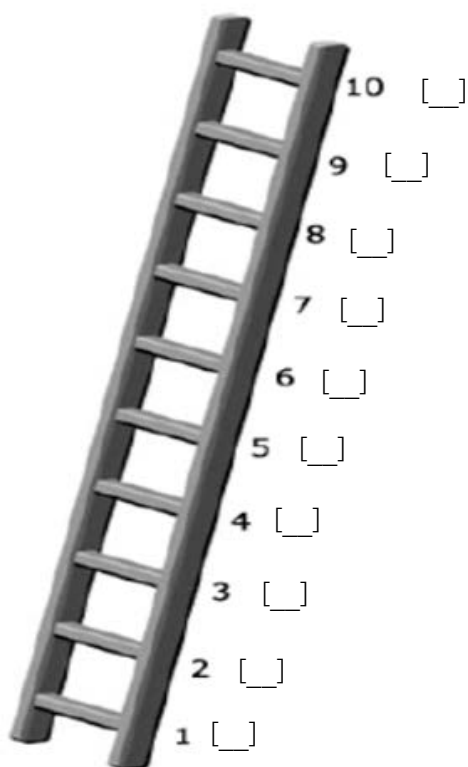
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ หากทำงานและมีรายได้ ไม่ต้องตอบข้อนี้)

- |  |   |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> 1.ลูก                   | <input type="checkbox"/> 2.คู่สมรส/คู่รัก/แฟน |
| <input type="checkbox"/> 3.พ่อแม่                | <input type="checkbox"/> 4.ปู่ย่า/ตายาย       |
| <input type="checkbox"/> 5.อื่น ๆ โปรดระบุ ..... |   |

### 1.13 การรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของตนเอง

ในสังคมของเรา มีกลุ่มที่มีแนวโน้มจะเป็นชนชั้นบนสุด (10) และกลุ่มที่มีแนวโน้มจะเป็นชนชั้นล่าง (1) ที่ชั้นบนสุดของบันไดคือคนที่มีเงินมากที่สุด มีการศึกษามากที่สุด และมีหน้าที่การงานดีที่สุดในที่ชั้นล่างสุด คือคนที่ฐานะแย่ที่สุด คนที่มีเงินน้อยที่สุด มีการศึกษาน้อยที่สุด งานที่แย่ที่สุด หรือไม่มีงานทำ

ด้านล่างนี้เป็นบันไดที่เรียงลำดับจากบนสุดไปล่างสุด โปรดระบุว่าครอบครัวของท่านอยู่ตรงไหนบนมาตรวัดนี้ (โปรดทำเครื่องหมาย / ที่ตัวเลขข้างบันได ตามความรู้สึกหรือการรับรู้ของท่าน)



## ส่วนที่ 2 : การรับรู้และความคิดเห็นของท่าน

### 2.1 การรับรู้ตนเอง:

โปรดประเมินว่าคุณลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้ตรงกับ **ตัวท่าน** มากน้อยเพียงใด โปรดตอบโดยให้คะแนน ตั้งแต่ 1-7

โดย 1 หมายถึง **ไม่ตรงกับตัวท่านอย่างยิ่ง** และ 7 หมายถึง **ตรงกับตัวท่านอย่างยิ่ง**

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ <b>ตรงกับตัวท่าน</b> มากน้อยเพียงใด	ไม่ตรงอย่างยิ่ง <-----> ตรงอย่างยิ่ง						
		1	2	3	4	5	6	7
1.	ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)	1	2	3	4	5	6	7
2.	ให้ความสำคัญกับครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
3.	รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)	1	2	3	4	5	6	7
4.	ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	1	2	3	4	5	6	7
5.	เคารพกฎระเบียบของสังคม	1	2	3	4	5	6	7
6.	เลื่อมใสในศาสนา	1	2	3	4	5	6	7
7.	ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม	1	2	3	4	5	6	7
8.	เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่าง ๆ ของมนุษย์	1	2	3	4	5	6	7
9.	ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	1	2	3	4	5	6	7
10.	ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง	1	2	3	4	5	6	7
11.	ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	1	2	3	4	5	6	7
12.	สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	1	2	3	4	5	6	7
13.	ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	1	2	3	4	5	6	7
14.	หัวรั้น ดื้อดึง	1	2	3	4	5	6	7
15.	ห่วงใยดูแลผู้อื่น	1	2	3	4	5	6	7
16.	เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	1	2	3	4	5	6	7
17.	ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม	1	2	3	4	5	6	7
18.	ชอบตัดสินผู้อื่น	1	2	3	4	5	6	7
19.	ขี้บ่น	1	2	3	4	5	6	7
20.	ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต	1	2	3	4	5	6	7
21.	เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	1	2	3	4	5	6	7
22.	อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	1	2	3	4	5	6	7
23.	มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	1	2	3	4	5	6	7

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ ตรงกับตัวท่าน มากน้อยเพียงใด	ไม่ตรงอย่างยิ่ง <-----> ตรงอย่างยิ่ง						
24.	มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	1	2	3	4	5	6	7
25.	จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	1	2	3	4	5	6	7
26.	รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ	1	2	3	4	5	6	7
27.	มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	1	2	3	4	5	6	7
28.	มีความอดทน	1	2	3	4	5	6	7
29.	กล้าพูดกล้าแสดงออก	1	2	3	4	5	6	7
30.	เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	1	2	3	4	5	6	7

## 2.2 การรับรู้ตนเองเทียบกับคนในรุ่นของท่าน

2.2.1 สังคมไทยประกอบไปด้วยคนจากหลากหลายช่วงวัยและหลากหลายรุ่น ซึ่งคนในสังคมปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น “รุ่น” หรือ “เจเนอเรชั่น” ต่าง ๆ ได้ตามปีเกิด หากพิจารณาจากปีเกิดของท่าน ท่านอยู่ในรุ่นใด

โปรดทำเครื่องหมาย / ในวงเล็บหน้ารุ่นตามปีเกิดของท่าน


1. **รุ่นเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomers)** คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1946-1964  
หรือ พ.ศ. 2489-2507 **ปัจจุบันมีอายุ 59-77 ปี**
2. **รุ่นเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (Generation X)** คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1965-1980  
หรือ พ.ศ. 2508-2523 **ปัจจุบันมีอายุ 43-58 ปี**
3. **รุ่นเจเนอเรชั่นวายหรือมิลเลนเนียลส์ (Generation Y หรือ Millennials)** คือ กลุ่มคนที่เกิด  
ในช่วง ค.ศ. 1981-1996 หรือ พ.ศ. 2524-2539 **ปัจจุบันมีอายุ 27-42 ปี**
4. **รุ่นเจเนอเรชั่นซี (Generation Z)** คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1997-2012  
หรือ พ.ศ. 2540-2555 **ปัจจุบันมีอายุ 11-26 ปี**

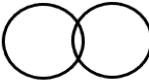
2.2.2 ในส่วนนี้ เราอยากทราบว่าท่านรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่านมากเพียงใด

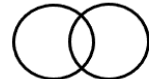
โดย 1 หมายถึง “ฉันไม่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของฉันเลย” และ

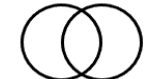
7 หมายถึง “ฉันรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของฉันโดยสมบูรณ์”

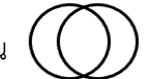
โปรดทำเครื่องหมาย / ในวงเล็บหน้าภาพที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน

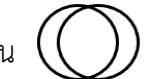
[ ] ตัวท่าน  รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน  
1


[ ] ตัวท่าน  รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน  
2

[ ] ตัวท่าน  รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน  
3

[ ] ตัวท่าน  รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน  
4

[ ] ตัวท่าน  รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน  
5

[ ] ตัวท่าน  รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน  
6

[ ] ตัวท่าน  รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน  
7

2.2.3 หากท่านเลือกภาพที่ 1, 2, 3, หรือ 4 สะท้อนว่าท่านไม่ได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่านมากนัก โปรดระบุว่าท่านมีลักษณะใดที่แตกต่างจากคนในรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่านมากที่สุด 3 ข้อ

ข้อที่ 1.....

ข้อที่ 2.....

ข้อที่ 3.....



### 2.3 ความเห็นของท่านต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในปัจจุบัน

โปรดประเมินว่าท่านเห็นด้วยกับประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

โปรดตอบโดยให้คะแนนตั้งแต่ 1-7 โดย 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 7 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อ	ตัวท่านเองเห็นด้วยกับประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด	ไม่เห็นด้วย <-----> เห็นด้วย						
		อย่างยิ่ง						อย่างยิ่ง
1.	ให้อิสระแก่นักเรียนเรื่องทรงผมและเครื่องแบบ จะไว้ผมทรงใดก็ได้ จะแต่งเครื่องแบบก็ได้หรือไม่แต่งเครื่องแบบก็ได้	1	2	3	4	5	6	7
2.	การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ยกเลิกอำนาจ ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งโดย คสช. ไม่ให้มีอำนาจให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรีที่มาจากรอคที่ ได้รับเลือกตั้ง	1	2	3	4	5	6	7
3.	การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (ให้สำนักพระราชวังมีสิทธิแจ้งความกล่าวโทษเพียงผู้เดียว ลดโทษหรือยกเว้นความผิดกรณีวิจารณ์โดยสุจริตหรือการพูดความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ)	1	2	3	4	5	6	7
4.	การแก้ไขกฎหมายให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) แต่งงานกันได้และมีสิทธิเท่าเทียมชายหญิงทั่วไป	1	2	3	4	5	6	7
5.	ยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร เปลี่ยนเป็นระบบรับสมัครตามความสมัครใจ	1	2	3	4	5	6	7
6.	การเปิดให้สามารถทำแท้งได้โดยเสรี	1	2	3	4	5	6	7
7.	เปลี่ยนค่านิยมเรื่องการนับถือศาสนา ไม่ควรคาดหวังว่าต้องนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง จะไม่นับถือศาสนาก็ได้	1	2	3	4	5	6	7
8.	แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสุราโดยปลดล็อกข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ผลิตและจำหน่ายสุรารายย่อยเกิดได้อย่างเสรีมากขึ้น	1	2	3	4	5	6	7
9.	เปลี่ยนค่านิยมที่ว่าลูกต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า ควรให้เป็นไปตามความสมัครใจของลูกว่าอยากทำหรือไม่ ไม่ควรคาดหวังหรือตั้งเป็นบรรทัดฐานว่าต้องทำ	1	2	3	4	5	6	7
10.	พ่อแม่ให้เสรีภาพแก่เด็กและวัยรุ่นสามารถแสดงออกทางการเมืองผ่านการร่วมชุมนุมต่าง ๆ ได้	1	2	3	4	5	6	7

2.4 จากรายการข้อ 2.3 ข้างต้น ประเด็นที่ท่านสนใจหรือกังวลมากที่สุดคือประเด็นใด โปรดเลือก 3 อันดับแรกโดยเขียนเลขข้อลงในช่องว่างตามลำดับ

อันดับที่ 1 ข้อที่..... อันดับที่ 2 ข้อที่.....อันดับที่ 3 ข้อที่.....

### ส่วนที่ 3 : การรับรู้คนรุ่นอื่นหรือเจเนอเรชันอื่น

#### 3.1 การรับรู้ลักษณะคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ (เกิดปี พ.ศ. 2489-2507 ปัจจุบันมีอายุ 59-77 ปี)

โปรดประเมินว่าคุณลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้ตรงกับ คนในรุ่นเบบี้บูมเมอร์ส่วนใหญ่ มากน้อยเพียงใด โดย 1 หมายถึง ไม่ตรง กับคนในรุ่นเบบี้บูมเมอร์อย่างยิ่ง 7 หมายถึง ตรง กับคนในรุ่นเบบี้บูมเมอร์อย่างยิ่ง

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ ตรงกับคนในรุ่นเบบี้บูมเมอร์ส่วนใหญ่ มากน้อยเพียงใด	ไม่ตรงอย่างยิ่ง <- - - - - > ตรงอย่าง ยิ่ง						
		1	2	3	4	5	6	7
1.	ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)	1	2	3	4	5	6	7
2.	ให้ความสำคัญกับครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
3.	รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)	1	2	3	4	5	6	7
4.	ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	1	2	3	4	5	6	7
5.	เคารพกฎระเบียบของสังคม	1	2	3	4	5	6	7
6.	เลื่อมใสในศาสนา	1	2	3	4	5	6	7
7.	ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม	1	2	3	4	5	6	7
8.	เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่าง ๆ ของมนุษย์	1	2	3	4	5	6	7
9.	ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	1	2	3	4	5	6	7
10.	ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง	1	2	3	4	5	6	7
11.	ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	1	2	3	4	5	6	7
12.	สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	1	2	3	4	5	6	7
13.	ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	1	2	3	4	5	6	7
14.	หัวรั้น ดื้อดึง	1	2	3	4	5	6	7
15.	ห่วงใยดูแลผู้อื่น	1	2	3	4	5	6	7
16.	เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	1	2	3	4	5	6	7
17.	ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม	1	2	3	4	5	6	7
18.	ชอบตัดสินผู้อื่น	1	2	3	4	5	6	7
19.	ขี้บ่น	1	2	3	4	5	6	7
20.	ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต	1	2	3	4	5	6	7
21.	เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	1	2	3	4	5	6	7
22.	อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	1	2	3	4	5	6	7
23.	มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	1	2	3	4	5	6	7

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ ตรงกับคนในรุ่นเบบี้บูมเมอร์ส่วนใหญ่ มากน้อยเพียงใด	ไม่ตรงอย่างยิ่ง <-----> ตรงอย่าง ยิ่ง						
24.	มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	1	2	3	4	5	6	7
25.	จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	1	2	3	4	5	6	7
26.	รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ	1	2	3	4	5	6	7
27.	มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	1	2	3	4	5	6	7
28.	มีความอดทน	1	2	3	4	5	6	7
29.	กล้าพูดกล้าแสดงออก	1	2	3	4	5	6	7
30.	เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	1	2	3	4	5	6	7

**3.2** ท่านคิดว่า *คนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ส่วนใหญ่ (เกิด พ.ศ. 2489-2507 ปัจจุบันอายุ 59-77 ปี)* เห็นด้วยกับประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โปรดให้คะแนนตั้งแต่ 1-7 โดย 1 หมายถึง *ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง* และ 7 หมายถึง *เห็นด้วยอย่างยิ่ง*

ข้อ	คนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด	ไม่เห็นด้วย <-----> เห็น ด้วย						
		อย่างยิ่ง	อย่างยิ่ง					
1.	ให้อิสระแก่นักเรียนเรื่องทรงผมและเครื่องแบบ จะไว้ผมทรงใดก็ได้ จะแต่งเครื่องแบบก็ได้หรือไม่แต่งเครื่องแบบก็ได้	1	2	3	4	5	6	7
2.	การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ยกเลิกอำนาจ ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งโดย คสช. ไม่ให้มีอำนาจให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรีที่มาจากรอคที่ ได้รับเลือกตั้ง	1	2	3	4	5	6	7
3.	การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (ให้สำนักพระราชวังมีสิทธิแจ้งความกล่าวโทษเพียงผู้เดียว ลดโทษหรือยกเว้นความผิดกรณีวิจารณ์โดยสุจริตหรือการพูดความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ)	1	2	3	4	5	6	7
4.	การแก้ไขกฎหมายให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) แต่งงานกันได้และมีสิทธิเท่าเทียมชายหญิงทั่วไป	1	2	3	4	5	6	7
5.	ยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร เปลี่ยนเป็นระบบรับสมัครตามความสมัครใจ	1	2	3	4	5	6	7
6.	การเปิดให้สามารถทำแท้งได้โดยเสรี	1	2	3	4	5	6	7



### 3.4 การรับรู้การคุกคามจากคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ (เกิด พ.ศ. 2489-2507 ปัจจุบันอายุ 59-77 ปี)

ข้อ	ท่านเห็นด้วยมากเพียงใดกับข้อความต่อไปนี้ คนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ส่วนใหญ่...	ไม่เห็นด้วย <-----> เห็น							
		อย่างยิ่ง			ด้วย				อย่างยิ่ง
1.	.....มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าที่สมควรจะได้รับ	1	2	3	4	5	6	7	
2.	.....ขัดขวางไม่ให้คนรุ่นฉันเข้าถึงทรัพยากรและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ	1	2	3	4	5	6	7	
3.	.....ตั้งตวงผลประโยชน์จากประเทศมากกว่าที่ทำประโยชน์ให้ประเทศ	1	2	3	4	5	6	7	
4.	.....ทำให้คนรุ่นฉันรู้สึกกลัวและไม่ปลอดภัยทางจิตใจ	1	2	3	4	5	6	7	
5.	.....ทำให้คนรุ่นฉันรู้สึกกลัวและไม่ปลอดภัยทางกายภาพ	1	2	3	4	5	6	7	
6.	.....มีมาตรฐานทางจริยธรรมที่แตกต่างจากคนรุ่นฉัน	1	2	3	4	5	6	7	
7.	.....ยึดถือหลักหรือปรัชญาการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากคนรุ่นฉัน	1	2	3	4	5	6	7	
8.	.....พยายามยึดยึดค่านิยมของตนให้กับคนรุ่นฉัน	1	2	3	4	5	6	7	
9.	.....ดูถูกหรือย่ำยีสิ่งที่คนรุ่นฉันเคารพนับถือหรือให้คุณค่า	1	2	3	4	5	6	7	

### 3.5 ท่านเคยมีความขัดแย้งกับคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ทั่วไป (เกิด พ.ศ. 2489-2507 ปัจจุบันอายุ 59-77 ปี) ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้บ่อยเพียงใดและรุนแรงเพียงใด

\*\*\*\*\*โปรดประเมินทั้งความบ่อยและความรุนแรงของความขัดแย้งทั้ง 3 ด้าน\*\*\*\*\*

	ประเด็นความขัดแย้ง	ไม่เคยเลย <-----> บ่อย							ไม่รุนแรง <-----> รุนแรงมาก							
		มาก														
1	การเรียน/การทำงาน	1	2	3	4	5	6	7	ไม่เคย	1	2	3	4	5	6	7
2	รสนิยมการใช้ชีวิต กิจกรรม การใช้เวลาว่าง	1	2	3	4	5	6	7	ไม่เคย	1	2	3	4	5	6	7
3	ประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	1	2	3	4	5	6	7	ไม่เคย	1	2	3	4	5	6	7

### 3.6 โดยรวมแล้วท่านรู้สึกอย่างไรกับคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ส่วนใหญ่ (เกิด พ.ศ. 2489-2507 ปัจจุบันอายุ 59-77 ปี)

1.	เกลียด	1	2	3	4	5	6	7	ชอบ
2.	รังเกียจ	1	2	3	4	5	6	7	ชื่นชม
3.	ลบ	1	2	3	4	5	6	7	บวก

#### ส่วนที่ 4 : บรรยากาศในครอบครัว

##### 4.1 ในครอบครัวของท่านมีคนรุ่นต่าง ๆ ต่อไปนี้หรือไม่ ก็คน (ไม่รวมตัวท่านเอง)

1. รุ่นเบบี้บูมเมอร์ (เกิดช่วง พ.ศ. 2489-2507 ปัจจุบันอายุ 59-77 ปี)  ไม่มี  มี  
จำนวน .....คน
2. รุ่นเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (เกิดช่วง พ.ศ. 2508-2523 ปัจจุบันอายุ 43-58 ปี)  ไม่มี  มี  
จำนวน .....คน
3. รุ่นเจเนอเรชั่นวาย (เกิดช่วง พ.ศ. 2524-2539 ปัจจุบันอายุ 27-42 ปี)  ไม่มี  มี  
จำนวน .....คน
4. รุ่นเจเนอเรชั่นซี (เกิดช่วง พ.ศ. 2540-2555 ปัจจุบันอายุ 11-26 ปี)  ไม่มี  มี  
จำนวน .....คน

##### 4.2 ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่กับใคร (กรณีพักสองที่ เช่น บ้านกับหอพัก ให้เลือกที่พักส่วนใหญ่ใน 1 สัปดาห์)

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> 1. อยู่คนเดียว   | <input type="checkbox"/> 2. อยู่กับเพื่อน                                |
| <input type="checkbox"/> 3. อยู่กับแฟน/คนรัก/คู่สมรส  | <input type="checkbox"/> 4. อยู่กับลูก (ตนเอง+ลูก)                       |
| <input type="checkbox"/> 5. อยู่กับครอบครัวเดี่ยว (ตนเอง+คู่รัก+ลูก)                                      | <input type="checkbox"/> 6. อยู่กับครอบครัวเดี่ยว (ตนเอง+พ่อและ/หรือแม่) |
| <input type="checkbox"/> 7. อยู่กับครอบครัว (ตนเอง+ญาติผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่พ่อแม่)                            |  |
| <input type="checkbox"/> 8. อยู่กับครอบครัวขยาย (มีคน 3 รุ่นขึ้นไปอยู่ด้วยกัน เช่น ปู่ย่า + พ่อแม่ + ลูก) |  |

##### 4.3 บรรยากาศในครอบครัวของท่าน

ข้อ	โปรดประเมินว่าข้อความต่อไปนี้ตรงกับครอบครัวของท่านเพียงใด	ไม่ตรง <-----> ตรง						
		อย่างยิ่ง						อย่างยิ่ง
1.	คนอายุน้อยเชื่อฟังคนอายุมาก	1	2	3	4	5	6	7
2.	คนอายุมากเป็นผู้ตั้งกฎเกณฑ์ในครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
3.	คนอายุมากสนับสนุนเต็มที่ให้คนอายุน้อยประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย	1	2	3	4	5	6	7
4.	คนอายุมากใส่ใจและตอบสนองต่อความต้องการของคนอายุน้อยเป็นอย่างดี	1	2	3	4	5	6	7
5.	คนในครอบครัวมีความสนใจและรสนิยมคล้าย ๆ กัน	1	2	3	4	5	6	7
6.	คนในครอบครัวมีมุมมอง ทักษะคติและความเชื่อคล้าย ๆ กัน	1	2	3	4	5	6	7
7.	เรามีความสุขที่ได้อยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7

ข้อ	โปรดประเมินว่าข้อความต่อไปนี้ตรงกับครอบครัวของท่านเพียงใด	ไม่ตรง <-----> ตรง อย่างยิ่ง	อย่างยิ่ง
8	เรารู้สึกอบอุ่นปลอดภัยเมื่ออยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว	1	2 3 4 5 6 7
9	เราใช้เวลาและรับฟังกันและกันในครอบครัว	1	2 3 4 5 6 7
10	เราคุยกันตรง ๆ ในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้าย	1	2 3 4 5 6 7
11	เรามีความยืดหยุ่นและพร้อมจะปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา	1	2 3 4 5 6 7
12	เราร่วมกันหาทางแก้ปัญหาในทางบวก	1	2 3 4 5 6 7

**4.4 ในครอบครัวของท่านมีความขัดแย้งระหว่างรุ่นในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้บ่อยเพียงใดและรุนแรงเพียงใด**

\*\*\*\*\*โปรดประเมินทั้งความบ่อยและความรุนแรงของความขัดแย้งทั้ง 3 ด้าน\*\*\*\*\*

	ประเด็นความขัดแย้ง	ไม่เคยเลย <-----> บ่อย มาก	ไม่รุนแรง <-----> รุนแรง มาก
1	การเรียน/การทำงาน	1 2 3 4 5 6 7	ไม่เคย 1 2 3 4 5 6 7
2	รสนิยมการใช้ชีวิต กิจกรรม การใช้เวลาว่าง	1 2 3 4 5 6 7	ไม่เคย 1 2 3 4 5 6 7
3	ประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	1 2 3 4 5 6 7	ไม่เคย 1 2 3 4 5 6 7

**4.5 โดยรวมแล้วท่านพึงพอใจกับความสัมพันธ์ที่ท่านมีต่อคนในครอบครัวของท่านมากน้อยเพียงใด**

ไม่พึงพอใจเลย 1 2 3 4 5 6 7 พึงพอใจมากที่สุด



## ส่วนที่ 5 : การมีส่วนร่วมทางการเมือง

### 5.1 ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในปี 2562 หรือไม่

- ยังไม่มีสิทธิเลือกตั้งในปี 2562       ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง       ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

### 5.2 หากท่านไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งปี 2562 ท่านเลือกพรรคการเมืองใด (หากไม่ได้ใช้สิทธิให้ข้ามข้อนี้ไป)

- 1.ขอไม่ตอบคำถามนี้       2.พรรคพลังประชาชน       3.พรรคประชาธิปัตย์  
 4.พรรคอนาคตใหม่       5.พรรคเพื่อไทย       6.พรรคภูมิใจไทย  
 7.พรรคเสรีรวมไทย       8.พรรคเศรษฐกิจใหม่       9.พรรคประชาชาติ  
 10.ชาติไทยพัฒนา       11.พรรคการเมืองอื่นๆ โปรดระบุ .....

- 12.ไม่ประสงค์ลงคะแนนให้พรรคใด

### 5.3 ก่อนการชุมนุมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 ท่านมีความสนใจทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

- 1.ไม่สนใจ       2.สนใจและติดตามการเมือง แต่ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายใด  
 3.สนใจและติดตามการเมือง สนับสนุนฝ่ายต่อต้านทักษิณ แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุม  
 4.เข้าร่วมการชุมนุมขบวนการต่อต้านทักษิณ  
 5.สนใจและติดตามการเมือง สนับสนุนฝ่ายเสื้อแดง แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุม  
 6.เข้าร่วมการชุมนุมเสื้อแดง

### 5.4 ท่านมีความเห็นหรือมีส่วนร่วมอย่างไรในการชุมนุมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564

- 1.ไม่สนใจ       2.สนใจและติดตาม แต่ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายใด  
 3.สนใจและติดตามการเมือง ไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องคนรุ่นใหม่ แต่ไม่เคยร่วมชุมนุมต่อต้านคนรุ่นใหม่  
 4.สนใจและติดตามการเมือง สนับสนุนข้อเรียกร้องคนรุ่นใหม่ แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุม  
 5.เข้าร่วมการชุมนุมคนรุ่นใหม่ในช่วงปี 2563-2564

### 5.5 ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในปี 2566 หรือไม่

- ยังไม่มีสิทธิเลือกตั้งในปี 2566       ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง       ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

### 5.6 หากท่านไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งปี 2566 ท่านเลือกพรรคการเมืองใด (หากไม่ได้ใช้สิทธิให้ข้ามข้อนี้ไป)

#### 5.6.1 สส.เขต

- 1.ขอไม่ตอบคำถามนี้       2.พรรคพลังประชาชน       3.พรรคประชาธิปัตย์

- |  |  |   |
|--|--|---|
| <input type="checkbox"/> 4.พรรคก้าวไกล                       | <input type="checkbox"/> 5.พรรคเพื่อไทย  | <input type="checkbox"/> 6.พรรคภูมิใจไทย    |
| <input type="checkbox"/> 7.พรรคเสรีรวมไทย                    | <input type="checkbox"/> 8.พรรคประชาชาติ | <input type="checkbox"/> 9.พรรคเศรษฐกิจใหม่ |
| <input type="checkbox"/> 10.รวมไทยสร้างชาติ                  | <input type="checkbox"/> 11.ไทยสร้างไทย  | <input type="checkbox"/> 12.ชาติไทยพัฒนา    |
| <input type="checkbox"/> 13.พรรคการเมืองอื่นๆ โปรดระบุ ..... |  |   |
| <input type="checkbox"/> 14.ไม่ประสงค์ลงคะแนนให้พรรคใด       |  |   |

#### 5.6.2 สส.ปาร์ตี้ลิสต์

- |  |   |   |
|--|---|---|
| <input type="checkbox"/> 1.ขอไม่ตอบคำถามนี้                  | <input type="checkbox"/> 2.พรรคพลังประชารัฐ | <input type="checkbox"/> 3.พรรคประชาธิปัตย์ |
| <input type="checkbox"/> 4.พรรคก้าวไกล                       | <input type="checkbox"/> 5.พรรคเพื่อไทย     | <input type="checkbox"/> 6.พรรคภูมิใจไทย    |
| <input type="checkbox"/> 7.พรรคเสรีรวมไทย                    | <input type="checkbox"/> 8.พรรคประชาชาติ    | <input type="checkbox"/> 9.พรรคเศรษฐกิจใหม่ |
| <input type="checkbox"/> 10.รวมไทยสร้างชาติ                  | <input type="checkbox"/> 11.ไทยสร้างไทย     | <input type="checkbox"/> 12.ชาติไทยพัฒนา    |
| <input type="checkbox"/> 13.พรรคการเมืองอื่นๆ โปรดระบุ ..... |   |   |
| <input type="checkbox"/> 14.ไม่ประสงค์ลงคะแนนให้พรรคใด       |   |   |

แบบสอบถามชุดที่ 2

รหัสแบบสอบถาม \_\_\_\_\_ - F \_\_\_\_\_ - \_\_\_\_\_

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง

**คิดใหม่การเมืองเรื่อง ‘รุ่น’ : กรณีศึกษาความขัดแย้งในครอบครัวไทย**

(Rethinking Politics of Generation: Cases of Political Conflict in Thai family)

**ชื่อผู้วิจัยหลัก** ผศ.ดร.กนกรัตน์ เลิศชูสกุล

**ตำแหน่ง** อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**สถานที่ติดต่อผู้วิจัย**

(ที่ทำงาน) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนอังรีดูนังต์ เขตปทุมวัน

กรุงเทพมหานคร 10330

(ที่บ้าน) 222/62 ซ. อัสวภิเชษฐ์ 7, ถนน สวนผัก 43, ตลิ่งชัน นิคมพลี กรุงเทพมหานคร 10170

**โทรศัพท์** (ที่ทำงาน) 02 2187232 **โทรศัพท์มือถือ** 08 77259717 **อีเมล** kanokrat.L@chula.ac.th

**หรือติดต่อผู้วิจัยร่วม** ผศ.ดร.ทิพย์นภา หวนสุริยา อาจารย์ประจำคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย **โทรศัพท์มือถือ** 092 254 4266

1. ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ท่านสามารถสอบถามได้ หากถ้อยความใดไม่ชัดเจน หรือขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

2. โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นด้วยเหตุผล 3 ประการ อันได้แก่ **ประการที่หนึ่ง** ต้องการทำความเข้าใจความเป็น “รุ่น” ในสังคมไทย ว่ามีนิยาม ช่วงอายุ และชุดประสบการณ์ที่สร้างความเป็นรุ่นแตกต่างกันไปจากนิยามความเป็นรุ่นของโลกตะวันตกหรือไม่ อย่างไร **ประการที่สอง** เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองไทยในช่วง ปีพ.ศ. 2563 – 2564 ที่ผ่านมามีถูกอธิบายว่าเป็นความขัดแย้งของคนต่างรุ่นกัน คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าแนวคิดการแบ่งคนเป็นรุ่นต่าง ๆ นี้ มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงของการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ไทย ปีพ.ศ. 2563 – 2564 หรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยเน้นไปที่ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวและ **ประการที่สาม** ต้องการสำรวจแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของคนรุ่นต่าง ๆ ในครอบครัว ว่าแต่ละครอบครัวมีวิธีจัดการและแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง รวมถึงคณะผู้วิจัยอยากทดลองนำเสนอนวัตกรรมที่อาจจะช่วยเข้ามาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวเพิ่มอีกทางหนึ่งด้วย

โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัยในครั้งนี้คือ หนึ่ง การทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องรุ่นซึ่งพัฒนาขึ้นมาบนบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย สอง บทวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในช่วงปีพ.ศ.2563 – 2564 ซึ่งถูกอธิบายด้วยปัจจัยที่มากไปกว่าความแตกต่างระหว่างรุ่นตามนิยามโลกตะวันตก และ สาม แนวทางการแก้ไขปัญหาความความขัดแย้งทางการเมืองในครอบครัว โดยคณะผู้วิจัยคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์กับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและสังคมไทย ในการทำความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยในมุมมองใหม่ โดยที่ไม่ถูกจำกัดให้อยู่เฉพาะในกรอบความขัดแย้งระหว่างรุ่นแต่เพียงอย่างเดียว

โครงการวิจัยนี้มีระยะเวลาในการทำการวิจัยทั้งสิ้น 1 ปี ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2566 - สิงหาคม 2567

3. ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจาก ท่านและสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของท่านอาจมีความเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างหลากหลาย และสามารถแบ่งปันเรื่องราวความขัดแย้งหรือวิธีแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยของโครงการ

4. หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว คณะผู้วิจัยจะขอให้ท่านตอบแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 20 - 25 นาที

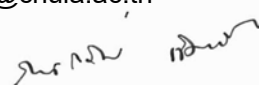
5. ในการตอบแบบสอบถาม ไม่มีการร้องขอให้ท่านกรอกข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลที่ระบุตัวตนได้ทั้งสิ้น

6. ท่านอาจรู้สึกอึดอัด หรืออาจรู้สึกไม่สบายใจอยู่บ้างกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

7. การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ท่านจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ โดยจะได้รับตอบแทนเป็นเงินจำนวน 50 บาท เพื่อขอบคุณที่สละเวลาร่วมตอบแบบสอบถาม

8. หากท่านมีข้อสงสัยใด ๆ โปรดสอบถามเพิ่มเติม โดยติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยพิจารณาว่ายังสมัครใจจะมีส่วนร่วมในงานวิจัยต่อไปหรือไม่

9. หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการพิจารณจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 0 2218 3210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th



(ผศ.ดร. กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

ผู้วิจัยหลัก

### ส่วนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวท่าน

1.1. จังหวัดที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบัน : .....(จากจังหวัดอื่นก็ได้)

1.2. อำเภอที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบัน : .....(จากอำเภออื่นก็ได้)

1.3. ท่านเกิดและเติบโตที่จังหวัดใด : .....

1.4. ท่านนับถือศาสนาอะไร :

1. ไม่นับถือศาสนา                       2. พุทธ                       3. อิสลาม  
 4. คริสต์                       5. อื่น ๆ ระบุ.....  6. ไม่ต้องการระบุ

1.5 ปีเกิดของท่าน : พ.ศ. ....

1.6 อายุของท่าน : ..... ปี

1.7 เพศของท่าน :

1. ชาย     2. หญิง  
 3. ผู้มีความหลากหลายทางเพศ                       4. ไม่ต้องการระบุ

1.8 อาชีพปัจจุบัน :

1. รัฐบาล/พนักงานรัฐวิสาหกิจ                       2. พนักงานบริษัทเอกชน/หน่วยงานเอกชน  
 3. ธุรกิจส่วนตัว                       4. รับจ้างทั่วไป  
 5. นักเรียน/นักศึกษา                       6. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

1.9 ระดับการศึกษาสูงสุดหรือระดับการศึกษาในปัจจุบัน:

1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า                       2. มัธยมศึกษาตอนต้น  
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.                       4. อนุปริญญา/ปวส.  
 5. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า                       6. ปริญญาโท  
 7. ปริญญาเอก

1.10 รายได้ส่วนตัวของท่านต่อเดือน (หรือเงินใช้จ่ายรายเดือนที่ได้รับจากครอบครัว/  
ผู้สนับสนุน):

1. ต่ำกว่าเดือนละ 15,000 บาท                       2. เดือนละ 15,001-30,000 บาท  
 3. เดือนละ 30,001-50,000 บาท                       4. เดือนละ 50,001-70,000 บาท  
 5. เดือนละ 70,001-90,000 บาท                       6. เดือนละ 90,000 บาทขึ้นไป

### 1.11 หากท่านทำงานและมีรายได้ ท่านต้องให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ใครบ้าง

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ หากไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้ของตนเอง ไม่ต้องตอบข้อนี้)

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> 1.ไม่ต้องสนับสนุนทางการเงินแก่คนอื่น | <input type="checkbox"/> 2.ลูก             |
| <input type="checkbox"/> 3.คู่สมรส/คู่รัก/แฟน                 | <input type="checkbox"/> 4.พ่อแม่          |
| <input type="checkbox"/> 5.ปู่ย่า/ตายาย                       | <input type="checkbox"/> 6.อื่น ๆ โปรดระบุ |

### 1.12 หากท่านไม่ได้ทำงานหรือไม่มีรายได้ ท่านได้รับการสนับสนุนทางการเงิน/ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จากใคร

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ หากทำงานและมีรายได้ ไม่ต้องตอบข้อนี้)

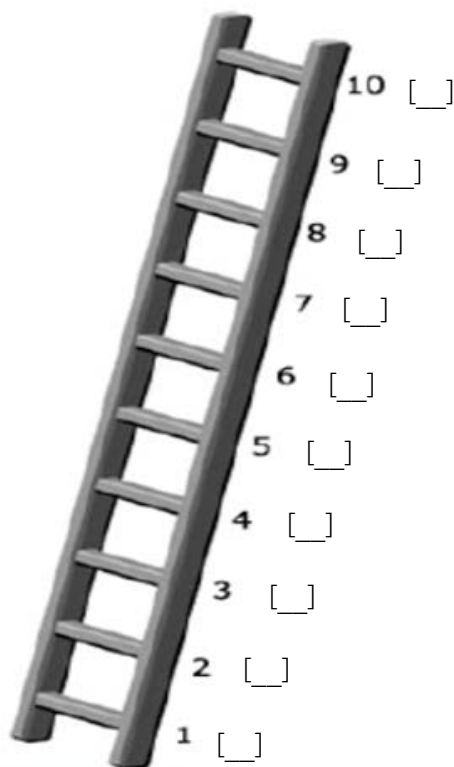
- |  |   |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> 1.ลูก                   | <input type="checkbox"/> 2.คู่สมรส/คู่รัก/แฟน |
| <input type="checkbox"/> 3.พ่อแม่                | <input type="checkbox"/> 4.ปู่ย่า/ตายาย       |
| <input type="checkbox"/> 5.อื่น ๆ โปรดระบุ ..... |   |

### 1.13 การรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของตนเอง

ในสังคมของเรา มีกลุ่มที่มีแนวโน้มจะเป็นชนชั้นบนสุด (10) และกลุ่มที่มีแนวโน้มจะเป็นชนชั้นล่าง (1) ที่ชั้นบนสุดของบันไดคือคนที่มีเงินมากที่สุด มีการศึกษามากที่สุด และมีหน้าที่การงานดีที่สุดในที่ชั้นล่างสุด คือคนที่ฐานะแย่ที่สุด คนที่มีเงินน้อยที่สุด มีการศึกษาน้อยที่สุด งานที่แย่ที่สุด หรือไม่มีงานทำ

ด้านล่างนี้คือบันไดที่เรียงลำดับจากบนสุดไปล่างสุด โปรดระบุว่าคุณหรือครอบครัวของท่านอยู่ตรงไหนบนมาตรวัดนี้

(โปรดทำเครื่องหมาย / ที่ตัวเลขข้างบันได ตามความรู้สึกหรือการรับรู้ของท่าน)



## ส่วนที่ 2 : การรับรู้และความคิดเห็นของท่าน

**2.1 การรับรู้ตนเอง:** โปรดประเมินว่าคุณลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้ตรงกับ *ตัวท่าน* มากน้อยเพียงใด

โปรดตอบโดยให้คะแนนตั้งแต่ 1-7

โดย 1 หมายถึง *ไม่ตรงกับตัวท่านอย่างยิ่ง* และ 7 หมายถึง *ตรงกับตัวท่านอย่างยิ่ง*

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ <i>ตรงกับตัวท่าน</i> มากน้อยเพียงใด	ไม่ตรงอย่างยิ่ง <-----> ตรงอย่างยิ่ง						
1.	ชาตินิยม (ภาคีและภูมิใจในชาติของตน)	1	2	3	4	5	6	7
2.	ให้ความสำคัญกับครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
3.	รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)	1	2	3	4	5	6	7
4.	ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	1	2	3	4	5	6	7
5.	เคารพกฎระเบียบของสังคม	1	2	3	4	5	6	7
6.	เลื่อมใสในศาสนา	1	2	3	4	5	6	7
7.	ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม	1	2	3	4	5	6	7
8.	เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่าง ๆ ของมนุษย์	1	2	3	4	5	6	7
9.	ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	1	2	3	4	5	6	7
10.	ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง	1	2	3	4	5	6	7
11.	ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	1	2	3	4	5	6	7
12.	สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	1	2	3	4	5	6	7
13.	ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	1	2	3	4	5	6	7
14.	หัวรั้น ดื้อดึง	1	2	3	4	5	6	7
15.	ห่วงใยดูแลผู้อื่น	1	2	3	4	5	6	7
16.	เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	1	2	3	4	5	6	7
17.	ตั้งรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้างที่ฝังรากในสังคม	1	2	3	4	5	6	7
18.	ชอบตัดสินผู้อื่น	1	2	3	4	5	6	7
19.	ขี้อิจฉา	1	2	3	4	5	6	7
20.	ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต	1	2	3	4	5	6	7
21.	เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	1	2	3	4	5	6	7
22.	อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	1	2	3	4	5	6	7
23.	มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	1	2	3	4	5	6	7
24.	มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	1	2	3	4	5	6	7

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ ตรงกับตัวท่าน มากน้อยเพียงใด	ไม่ตรงอย่างยิ่ง <-----> ตรงอย่างยิ่ง						
25.	จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	1	2	3	4	5	6	7
26.	รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ	1	2	3	4	5	6	7
27.	มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	1	2	3	4	5	6	7
28.	มีความอดทน	1	2	3	4	5	6	7
29.	กล้าพูดกล้าแสดงออก	1	2	3	4	5	6	7
30.	เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	1	2	3	4	5	6	7

## 2.2 การรับรู้ตนเองเทียบกับคนในรุ่นของท่าน

2.2.1 สังคมไทยประกอบไปด้วยคนจากหลากหลายช่วงวัยและหลากหลายรุ่น ซึ่งคนในสังคมปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น “รุ่น” หรือ “เจเนอเรชัน” ต่าง ๆ ได้ตามปีเกิด หากพิจารณาจากปีเกิดของท่าน ท่านอยู่ในรุ่นใด

โปรดทำเครื่องหมาย / ในวงเล็บหน้ารุ่นตามปีเกิดของท่าน

1. **รุ่นเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomers)** คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1946-1964  
หรือ พ.ศ. 2489-2507 **ปัจจุบันมีอายุ 59-77 ปี**


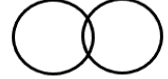
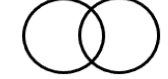




2. **รุ่นเจเนอเรชันเอ็กซ์ (Generation X)** คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1965-1980  
หรือ พ.ศ. 2508-2523 **ปัจจุบันมีอายุ 43-58 ปี**

3. **รุ่นเจเนอเรชันวายหรือมิลเลนเนียลส์ (Generation Y หรือ Millennials)** คือ กลุ่มคนที่เกิด  
ในช่วง ค.ศ. 1981-1996 หรือ พ.ศ. 2524-2539 **ปัจจุบันมีอายุ 27-42 ปี**

4. **รุ่นเจเนอเรชันซี (Generation Z)** คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1997-2012  
หรือ พ.ศ. 2540-2555 **ปัจจุบันมีอายุ 11-26 ปี**



2.2.2 ในส่วนนี้ เราอยากทราบว่าท่านรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่านมากเพียงใด โดย 1 หมายถึง “ฉันไม่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของฉันเลย” และ 7 หมายถึง “ฉันรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของฉันโดยสมบูรณ์” โปรดทำเครื่องหมาย / ในวงเล็บ หน้าภาพที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน

<input type="checkbox"/>	ตัวท่าน		รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน
		1	
<input type="checkbox"/>	ตัวท่าน		รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน
		2	
<input type="checkbox"/>	ตัวท่าน		รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน
		3	
<input type="checkbox"/>	ตัวท่าน		รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน
		4	
<input type="checkbox"/>	ตัวท่าน		รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน
		5	
<input type="checkbox"/>	ตัวท่าน		รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน
		6	
<input type="checkbox"/>	ตัวท่าน		รุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่าน
		7	

2.2.3 หากท่านเลือกภาพที่ 1, 2, 3, หรือ 4 สะท้อนว่าท่านไม่ได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่านมากนัก โปรดระบุว่าท่านมีลักษณะใดที่แตกต่างจากคนในรุ่นหรือเจเนอเรชั่นของท่านมากที่สุด 3 ข้อ

ข้อที่ 1.....

ข้อที่ 2.....

ข้อที่ 3.....

## 2.3 ความเห็นของท่านต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในปัจจุบัน

โปรดประเมินว่าท่านเห็นด้วยกับประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด  
โปรดตอบโดยให้คะแนนตั้งแต่ 1-7 โดย 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 7 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อ	ตัวท่านเองเห็นด้วยกับประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด	ไม่เห็นด้วย <-----> เห็น	
		อย่างยิ่ง	อย่างยิ่ง
1.	ให้อิสระแก่นักเรียนเรื่องทรงผมและเครื่องแบบ จะไว้ผมทรงใดก็ได้ จะแต่งเครื่องแบบก็ได้หรือไม่แต่งเครื่องแบบก็ได้	1	2 3 4 5 6 7
2.	การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ยกเลิกอำนาจ ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งโดย คสช. ไม่ให้มีอำนาจให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรีนอกจากพรรคที่ได้รับเลือกตั้ง	1	2 3 4 5 6 7
3.	การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (ให้สำนักพระราชวังมีสิทธิแจ้งความกล่าวโทษเพียงผู้เดียว ลดโทษหรือยกเว้นความผิดกรณีวิจารณ์โดยสุจริตหรือการพูดความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ)	1	2 3 4 5 6 7  หากไม่ต้องการให้แก้ไขตัว กฎหมาย แต่ต้องการให้ยกเลิกกฎหมายนี้ โปรดทำเครื่องหมายที่ช่องนี้ <input type="checkbox"/>
4.	การแก้ไขกฎหมายให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) แต่งงานกันได้และมีสิทธิเท่าเทียมชายหญิงทั่วไป	1	2 3 4 5 6 7
5.	ยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร เปลี่ยนเป็นระบบรับสมัครตามความสมัครใจ	1	2 3 4 5 6 7
6.	การเปิดให้สามารถทำแท้งได้โดยเสรี	1	2 3 4 5 6 7
7.	เปลี่ยนค่านิยมเรื่องการนับถือศาสนา ไม่ควรคาดหวังว่าต้องนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง จะไม่นับถือศาสนาก็ได้	1	2 3 4 5 6 7
8.	แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสุราโดยปลดล็อกข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ผลิตและจำหน่ายสุรารายย่อยเกิดได้อย่างเสรีมากขึ้น	1	2 3 4 5 6 7
9.	เปลี่ยนค่านิยมที่ว่าลูกต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า ควรให้เป็นไปตามความสมัครใจของลูกว่าอยากทำหรือไม่ ไม่ควรคาดหวังหรือตั้งเป็นบรรทัดฐานว่าต้องทำ	1	2 3 4 5 6 7
10.	พ่อแม่ให้เสรีภาพแก่เด็กและวัยรุ่นสามารถแสดงออกทางการเมืองผ่านการร่วมชุมนุมต่าง ๆ ได้	1	2 3 4 5 6 7

2.4 จากรายการข้อ 2.3 ข้างต้น ประเด็นที่ท่านสนใจหรือกังวลมากที่สุดคือประเด็นใด โปรดเลือก 3 อันดับแรกโดยเขียนเลขข้อลงในช่องว่างตามลำดับ

อันดับที่ 1 ข้อที่..... อันดับที่ 2 ข้อที่.....อันดับที่ 3 ข้อที่.....

### ส่วนที่ 3 : การรับรู้คนรุ่นอื่นหรือเจเนอเรชั่นอื่นในครอบครัวของท่าน

#### 3.1 ในครอบครัวของท่านมีคนรุ่นต่าง ๆ ต่อไปนี้กี่คน (ไม่รวมตัวท่านเอง)

1. รุ่นเบบี้บูมเมอร์ (เกิดช่วง พ.ศ. 2489-2507 ปัจจุบันอายุ 59-77 ปี)  ไม่มี  มี  
จำนวน .....คน
2. รุ่นเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (เกิดช่วง พ.ศ. 2508-2523 ปัจจุบันอายุ 43-58 ปี)  ไม่มี  มี  
จำนวน .....คน
3. รุ่นเจเนอเรชั่นวาย (เกิดช่วง พ.ศ. 2524-2539 ปัจจุบันอายุ 27-42 ปี)  ไม่มี  มี  
จำนวน .....คน
4. รุ่นเจเนอเรชั่นซี (เกิดช่วง พ.ศ. 2540-2555 ปัจจุบันอายุ 11-26 ปี)  ไม่มี  มี  
จำนวน .....คน

#### 3.2 ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่กับใคร (กรณีพักสองที่ เช่น บ้านกับหอพัก ให้เลือกที่พักส่วนใหญ่ใน 1 สัปดาห์)

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> 1. อยู่คนเดียว   | <input type="checkbox"/> 2. อยู่กับเพื่อน                                |
| <input type="checkbox"/> 3. อยู่กับแฟน/คนรัก/คู่สมรส  | <input type="checkbox"/> 4. อยู่กับลูก (ตนเอง+ลูก)                       |
| <input type="checkbox"/> 5. อยู่กับครอบครัวเดี่ยว (ตนเอง+คู่รัก+ลูก)                                      | <input type="checkbox"/> 6. อยู่กับครอบครัวเดี่ยว (ตนเอง+พ่อและ/หรือแม่) |
| <input type="checkbox"/> 7. อยู่กับครอบครัว (ตนเอง+ญาติผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่พ่อแม่)                            |  |
| <input type="checkbox"/> 8. อยู่กับครอบครัวขยาย (มีคน 3 รุ่นขึ้นไปอยู่ด้วยกัน เช่น ปู่ย่า + พ่อแม่ + ลูก) |  |
| <input type="checkbox"/> 9. อื่น ๆ โปรดระบุ .....   |  |

ต่อไปนี้จะขอให้ท่านประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ ของสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่เข้าร่วมงานวิจัยนี้เช่นเดียวกับตัวท่าน

เพื่อตรวจสอบว่าท่านเข้าใจคำชี้แจงอย่างถูกต้อง โปรดระบุความสัมพันธ์ที่ท่านมีต่อสมาชิกต่างรุ่นที่ท่านจะต้องประเมินในช่องว่างด้านล่าง

สมาชิกคนดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับท่านเป็น .....

3.3 โปรดประเมินว่าคุณลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้ตรงกับ**สมาชิกครอบครัวคนดังกล่าว**มากน้อยเพียงใด โดยให้คะแนนตั้งแต่ 1-7 โดย 1 หมายถึง ไม่ตรงอย่างยิ่ง และ 7 หมายถึง ตรงอย่างยิ่ง

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ ตรงกับสมาชิกคนดังกล่าวมาก น้อยเพียงใด	ไม่ตรงอย่างยิ่ง <-----> ตรงอย่างยิ่ง						
1.	ชาตินิยม (ภาคีและภูมิใจในชาติของตน)	1	2	3	4	5	6	7
2.	ให้ความสำคัญกับครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
3.	รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)	1	2	3	4	5	6	7
4.	ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	1	2	3	4	5	6	7
5.	เคารพกฎระเบียบของสังคม	1	2	3	4	5	6	7
6.	เลื่อมใสในศาสนา	1	2	3	4	5	6	7
7.	ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม	1	2	3	4	5	6	7
8.	เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่าง ๆ ของมนุษย์	1	2	3	4	5	6	7
9.	ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	1	2	3	4	5	6	7
10.	ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง	1	2	3	4	5	6	7
11.	ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	1	2	3	4	5	6	7
12.	สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	1	2	3	4	5	6	7
13.	ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	1	2	3	4	5	6	7
14.	หัวรั้น ดื้อดึง	1	2	3	4	5	6	7
15.	หวังใยดูแลผู้อื่น	1	2	3	4	5	6	7
16.	เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	1	2	3	4	5	6	7
17.	ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้างที่ฝังรากในสังคม	1	2	3	4	5	6	7
18.	ชอบตัดสินผู้อื่น	1	2	3	4	5	6	7
19.	ขี้อิจฉา	1	2	3	4	5	6	7
20.	ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต	1	2	3	4	5	6	7
21.	เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	1	2	3	4	5	6	7
22.	อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	1	2	3	4	5	6	7
23.	มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	1	2	3	4	5	6	7
24.	มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	1	2	3	4	5	6	7
25.	จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	1	2	3	4	5	6	7
26.	รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ	1	2	3	4	5	6	7
27.	มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	1	2	3	4	5	6	7

ข้อ	ลักษณะต่อไปนี้ ตรงกับสมาชิกคนดังกล่าวมาก น้อยเพียงใด	ไม่ตรงอย่างยิ่ง <-----> ตรงอย่างยิ่ง						
28.	มีความอดทน	1	2	3	4	5	6	7
29.	กล้าพูดกล้าแสดงออก	1	2	3	4	5	6	7
30.	เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	1	2	3	4	5	6	7

3.4 โปรดพิจารณาปีเกิดของสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าว และระบุว่าเขาถูกจัดอยู่ในรุ่นใด  
โปรดทำเครื่องหมาย / ในวงเล็บหน้ารุ่นตามปีเกิดของท่าน


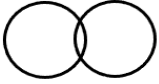
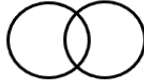
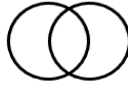
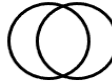


1. รุ่นเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomers) คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1946-1964  
หรือ พ.ศ. 2489-2507 ปัจจุบันมีอายุ 59-77 ปี
2. รุ่นเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (Generation X) คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1965-1980  
หรือ พ.ศ. 2508-2523 ปัจจุบันมีอายุ 43-58 ปี
3. รุ่นเจเนอเรชั่นวายหรือมิลเลนเนียลส์ (Generation Y หรือ Millennials) คือ กลุ่ม  
คนที่เกิด  
ในช่วง ค.ศ. 1981-1996 หรือ พ.ศ. 2524-2539 ปัจจุบันมีอายุ 27-42 ปี
4. รุ่นเจเนอเรชั่นซี (Generation Z) คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1997-2012  
หรือ พ.ศ. 2540-2555 ปัจจุบันมีอายุ 11-26 ปี

3.5 ท่านคิดว่าสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าวมีลักษณะเหมือนคนทั่วไปในรุ่นเดียวกับเขา มาก  
น้อยเพียงใด

โดย 1 หมายถึง “ไม่มีลักษณะที่เหมือนกับคนในรุ่นนั้นเลย”

และ 7 หมายถึง “มีลักษณะที่เหมือนคนรุ่นนั้นโดยสมบูรณ์”

โปรดทำเครื่องหมาย / ในวงเล็บหน้าภาพที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน

- สมาชิกครอบครัวของท่าน  คนในรุ่นนั้นโดยทั่วไป  
1
- สมาชิกครอบครัวของท่าน  คนในรุ่นนั้นโดยทั่วไป  
2
- สมาชิกครอบครัวของท่าน  คนในรุ่นนั้นโดยทั่วไป  
3
- สมาชิกครอบครัวของท่าน  คนในรุ่นนั้นโดยทั่วไป  
4
- สมาชิกครอบครัวของท่าน  คนในรุ่นนั้นโดยทั่วไป  
5
- สมาชิกครอบครัวของท่าน  คนในรุ่นนั้นโดยทั่วไป  
6
- สมาชิกครอบครัวของท่าน  คนในรุ่นนั้นโดยทั่วไป  
7





3.7 จากรายการข้างต้น ท่านคิดว่าสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าว สนใจหรือกังวลประเด็นใดมากที่สุด โปรดจัดอันดับ 3 อันดับแรกโดยเขียนเลขข้อลงในช่องว่างแต่ละอันดับตามลำดับ  
 อันดับที่ 1 ข้อที่..... อันดับที่ 2 ข้อที่.....อันดับที่ 3 ข้อที่.....

3.8 โดยทั่วไปที่ผ่านมาท่านเคยมีความขัดแย้งกับสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าว ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ บ่อยเพียงใด และรุนแรงเพียงใด

	ประเด็นความขัดแย้ง	ไม่เคยเลย <-----> บ่อย มาก	ไม่รุนแรง <-----> รุนแรงมาก
1	การเรียนรู้/การทำงาน	1 2 3 4 5 6 7	ไม่เคย 1 2 3 4 5 6 7
2	รสนิยมการใช้ชีวิต กิจกรรม การใช้เวลาร่วม	1 2 3 4 5 6 7	ไม่เคย 1 2 3 4 5 6 7
3	ประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	1 2 3 4 5 6 7	ไม่เคย 1 2 3 4 5 6 7

3.9 ที่ผ่านมา หากท่านเผชิญความขัดแย้งกับสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าวในเรื่องต่าง ๆ โปรดระบุ  
ว่าอะไรขึ้นบ้างขณะที่ท่านทั้งสองเกิดความขัดแย้งกัน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ หากไม่มีความ  
ขัดแย้งให้ข้ามข้อนี้ไป)

เมื่อมีความขัดแย้งกันในเรื่องต่าง ๆ สมาชิกครอบครัวคนดังกล่าว มักทำอะไรบ้าง
<input type="checkbox"/> แสดงอารมณ์โกรธต่อท่านอย่างชัดเจน
<input type="checkbox"/> พยายามทำให้ท่านคิดและเชื่อเหมือนเขา
<input type="checkbox"/> พยายามประนีประนอมกับท่าน พบกันครึ่งทาง
<input type="checkbox"/> พยายามพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจหรือหาทางออกร่วมกัน
<input type="checkbox"/> โกรธและทำตัวเย็นชากับท่าน เช่น ไม่พูดคุยกับท่าน
<input type="checkbox"/> พยายามเปลี่ยนเรื่องคุยเพื่อเลี่ยงความขัดแย้ง
<input type="checkbox"/> ยอมตามท่านโดยไม่ได้เถียง
<input type="checkbox"/> ใช้ความรุนแรงทางกายกับท่าน
<input type="checkbox"/> ใช้คำพูดทำร้ายจิตใจท่าน
<input type="checkbox"/> ชมชู้ท่านให้กลัว
<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ

เมื่อมีความขัดแย้งกันในเรื่องต่าง ๆ ตัวท่านมักทำอะไรบ้าง
<input type="checkbox"/> ท่านแสดงอารมณ์โกรธต่ออีกฝ่ายอย่างชัดเจน
<input type="checkbox"/> ท่านพยายามทำให้อีกฝ่ายคิดและเชื่อเหมือนตนเอง
<input type="checkbox"/> ท่านพยายามประนีประนอมกับอีกฝ่าย พบกันครึ่งทาง
<input type="checkbox"/> ท่านพยายามพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจหรือหาทางออกร่วมกัน
<input type="checkbox"/> ท่านโกรธและทำตัวเย็นชากับอีกฝ่าย เช่น ไม่พูดคุยด้วย
<input type="checkbox"/> ท่านพยายามเปลี่ยนเรื่องคุยเพื่อเลี่ยงความขัดแย้ง
<input type="checkbox"/> ท่านยอมตามอีกฝ่ายโดยไม่ได้เถียง
<input type="checkbox"/> ท่านใช้ความรุนแรงทางกายกับอีกฝ่าย
<input type="checkbox"/> ท่านใช้คำพูดทำร้ายจิตใจอีกฝ่าย
<input type="checkbox"/> ท่านชมชู้อีกฝ่ายให้กลัว
<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ

3.10 ท่านพึงพอใจกับความสัมพันธ์ที่ท่านมีต่อสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

ไม่พึงพอใจเลย    1    2    3    4    5    6    7    พึงพอใจมากที่สุด

## ส่วนที่ 4 : บรรยากาศในครอบครัว

### 4.1 บรรยากาศในครอบครัวของท่าน

ข้อ	โปรดประเมินว่าข้อความต่อไปนี้ตรงกับครอบครัวของท่านเพียงใด	ไม่ตรง <-----> ตรง						
		อย่างยิ่ง						อย่างยิ่ง
1.	คนอายุน้อยเชื่อฟังคนอายุมาก	1	2	3	4	5	6	7
2.	คนอายุมากเป็นผู้ตั้งกฎเกณฑ์ในครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
3.	คนอายุมากสนับสนุนเต็มที่ให้คนอายุน้อยประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย	1	2	3	4	5	6	7
4.	คนอายุมากใส่ใจและตอบสนองต่อความต้องการของคนอายุน้อยเป็นอย่างดี	1	2	3	4	5	6	7
5.	คนในครอบครัวมีความสนใจและรสนิยมคล้าย ๆ กัน	1	2	3	4	5	6	7
6.	คนในครอบครัวมีมุมมอง ทศนคติและความเชื่อคล้าย ๆ กัน	1	2	3	4	5	6	7
7.	เรามีความสุขที่ได้อยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
8.	เรารู้สึกอบอุ่นปลอดภัยเมื่ออยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
9.	เราใช้เวลาและรับฟังกันและกันในครอบครัว	1	2	3	4	5	6	7
10.	เราคุยกันตรง ๆ ในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้าย	1	2	3	4	5	6	7
11.	เรามีความยืดหยุ่นและพร้อมจะปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา	1	2	3	4	5	6	7
12.	เราช่วยกันหาทางแก้ปัญหาในทางบวก	1	2	3	4	5	6	7

### 4.2 โดยรวมแล้วท่านพึงพอใจกับความสัมพันธ์ที่ท่านมีต่อคนในครอบครัวของท่านมากน้อยเพียงใด

ไม่พึงพอใจเลย    1    2    3    4    5    6    7    พึงพอใจมากที่สุด

\*\*\*\*\* (โปรดดูหน้าต่อไป) \*\*\*\*\*

## ส่วนที่ 5 : การรับรู้คนต่างรุ่นในสังคมทั่วไป

สมาชิกครอบครัวคนดังกล่าว ถูกจัดอยู่ในรุ่นใด

1. รุ่นเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomers) คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1946-1964 หรือ พ.ศ. 2489-2507 **ปัจจุบันมีอายุ 59-77 ปี**
2. รุ่นเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (Generation X) คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1965-1980 หรือ พ.ศ. 2508-2523 **ปัจจุบันมีอายุ 43-58 ปี**
3. รุ่นเจเนอเรชั่นวายหรือมิลเลนเนียลส์ (Generation Y หรือ Millennials) คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1981-1996 หรือ พ.ศ. 2524-2539 **ปัจจุบันมีอายุ 27-42 ปี**
4. รุ่นเจเนอเรชั่นซี (Generation Z) คือ กลุ่มคนที่เกิดในช่วง ค.ศ. 1997-2012 หรือ พ.ศ. 2540-2555 **ปัจจุบันมีอายุ 11-26 ปี**

ในส่วนนี้ โปรดพิจารณาคนทั่วไปที่อยู่ในรุ่นเดียวกับสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าวและตอบคำถามด้านล่าง โดยเราต้องการให้ท่านนึกถึงคนทั่วไปในสังคมที่อยู่ในรุ่นนั้น ๆ ไม่ได้นึกถึงแต่เพียงคนในครอบครัวของท่าน

**ตัวอย่างเช่น** หากสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าว ถูกจัดอยู่ในรุ่นเจเนอเรชั่นซี (Generation Z) ขอให้ท่านนึกถึงคนรุ่นเจเนอเรชั่นซีโดยทั่วไปในการตอบคำถามด้านล่าง

### 5.1 การรับรู้ผลกระทบจากคนต่างรุ่น

ข้อ	ท่านเห็นด้วยมากเพียงใดกับข้อความต่อไปนี้ คนในรุ่นดังกล่าวส่วนใหญ่...	ไม่เห็นด้วย <-----> เห็นด้วย						
		อย่างยิ่ง						อย่างยิ่ง
1.	.....มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าที่สมควรจะได้รับ	1	2	3	4	5	6	7
2.	.....ขัดขวางไม่ให้คนรุ่นฉันเข้าถึงทรัพยากรและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ	1	2	3	4	5	6	7
3.	.....ตักตวงผลประโยชน์จากประเทศมากกว่าที่ทำประโยชน์ให้ประเทศ	1	2	3	4	5	6	7
4.	.....ทำให้คนรุ่นฉันรู้สึกกลัวและไม่ปลอดภัยทางจิตใจ	1	2	3	4	5	6	7
5.	.....ทำให้คนรุ่นฉันรู้สึกกลัวและไม่ปลอดภัยทางกายภาพ	1	2	3	4	5	6	7
6.	.....มีมาตรฐานทางจริยธรรมที่แตกต่างจากคนรุ่นฉัน	1	2	3	4	5	6	7
7.	.....ยึดถือหลักหรือปรัชญาการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากคนรุ่นฉัน	1	2	3	4	5	6	7
8.	.....พยายามยึดเหนี่ยวค่านิยมของตนให้กับคนรุ่นฉัน	1	2	3	4	5	6	7
9.	.....ดูถูกหรือเหยียดสิ่งที่คนรุ่นฉันเคารพนับถือหรือให้คุณค่า	1	2	3	4	5	6	7

5.2 โดยรวมแล้วทำหนังสืออย่างไรกับคนทั่วไปที่อยู่ในรุ่นเดียวกับสมาชิกครอบครัวคนดังกล่าว

1.	เกลียด	1	2	3	4	5	6	7	ชอบ
2.	รังเกียจ	1	2	3	4	5	6	7	ชื่นชม
3.	ลบ	1	2	3	4	5	6	7	บวก

## ส่วนที่ 6 : การมีส่วนร่วมทางการเมือง

### 6.1 ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในปี 2562 หรือไม่

- ยังไม่มีสิทธิเลือกตั้งในปี 2562       ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง       ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

### 6.2 หากท่านไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งปี 2562 ท่านเลือกพรรคการเมืองใด (หากไม่ได้ใช้สิทธิให้ข้ามข้อนี้ไป)

- 1.ขอไม่ตอบคำถามนี้       2.พรรคพลังประชาชน       3.พรรคประชาธิปัตย์  
 4.พรรคอนาคตใหม่       5.พรรคเพื่อไทย       6.พรรคภูมิใจไทย  
 7.พรรคเสรีรวมไทย       8.พรรคเศรษฐกิจใหม่       9.พรรคประชาชาติ  
 10.ชาติไทยพัฒนา       11.พรรคการเมืองอื่นๆ โปรดระบุ .....

12.ไม่ประสงค์ลงคะแนนให้พรรคใด

### 6.3 ก่อนการชุมนุมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564 ท่านมีความสนใจทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

- 1.ไม่สนใจ       2.สนใจและติดตามการเมือง แต่ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายใด  
 3.สนใจและติดตามการเมือง สนับสนุนฝ่ายต่อต้านทักษิณ แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุม  
 4.เข้าร่วมการชุมนุมขบวนการต่อต้านทักษิณ  
 5.สนใจและติดตามการเมือง สนับสนุนฝ่ายเสื้อแดง แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุม  
 6.เข้าร่วมการชุมนุมเสื้อแดง

### 6.4 ท่านมีความเห็นหรือมีส่วนร่วมอย่างไรในการชุมนุมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในปี 2563-2564

- 1.ไม่สนใจ       2.สนใจและติดตาม แต่ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายใด  
 3.สนใจและติดตามการเมือง ไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องคนรุ่นใหม่ แต่ไม่เคยร่วมชุมนุมต่อต้านคนรุ่นใหม่  
 4.สนใจและติดตามการเมือง สนับสนุนข้อเรียกร้องคนรุ่นใหม่ แต่ไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุม  
 5.เข้าร่วมการชุมนุมคนรุ่นใหม่ในช่วงปี 2563-2564

### 6.5 ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในปี 2566 หรือไม่

- ยังไม่มีสิทธิเลือกตั้งในปี 2566       ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง       ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

### 6.6 หากท่านไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งปี 2566 ท่านเลือกพรรคการเมืองใด (หากไม่ได้ใช้สิทธิให้ข้ามข้อนี้ไป)

#### 6.6.1 สส.เขต

- 1.ขอไม่ตอบคำถามนี้       2.พรรคพลังประชาชน       3.พรรคประชาธิปัตย์

- 4.พรรคก้าวไกล                       5.พรรคเพื่อไทย                       6.พรรคภูมิใจไทย  
 7.พรรคเสรีรวมไทย                       8.พรรคประชาชาติ                       9.พรรคเศรษฐกิจใหม่  
 10.รวมไทยสร้างชาติ                       11.ไทยสร้างไทย                       12.ชาติไทยพัฒนา  
 13.พรรคการเมืองอื่นๆ โปรดระบุ .....  
 14.ไม่ประสงค์ลงคะแนนให้พรรคใด

#### 6.6.2 สส.ปาร์ตี้ลิสต์

- 1.ขอไม่ตอบคำถามนี้                       2.พรรคพลังประชารัฐ                       3.พรรคประชาธิปัตย์  
 4.พรรคก้าวไกล                       5.พรรคเพื่อไทย                       6.พรรคภูมิใจไทย  
 7.พรรคเสรีรวมไทย                       8.พรรคประชาชาติ                       9.พรรคเศรษฐกิจใหม่  
 10.รวมไทยสร้างชาติ                       11.ไทยสร้างไทย                       12.ชาติไทยพัฒนา  
 13.พรรคการเมืองอื่นๆ โปรดระบุ .....  
 14.ไม่ประสงค์ลงคะแนนให้พรรคใด

**ภาคผนวก 1A-05: ข้อมูลรายละเอียดในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ**

การสำรวจแบบสอบถาม ชุดที่ 1

จังหวัด/อำเภอ เป้าหมาย	ผลิตภัณฑ์ จังหวัดต่อ หัว (GPP Per Capita) (บาทต่อ คน)	สัดส่วนเทศบาล รูปแบบต่าง ๆ : องค์การบริหาร ส่วนตำบล	จำนวน ประชากร (คน)	ความหนาแน่น ของประชากร (คน/ตร.กม.)	สัดส่วนผู้มีรายได้น้อย กว่าเส้นความยากจน ระดับจังหวัด (%)
<b>ภาคเหนือ</b>					
เชียงใหม่ (จังหวัด ใหญ่)	133,306	24 : 75	1,789,385	83.19	5.43
อำเภอเมือง เชียงใหม่ (พื้นที่ เมือง)		10 : 1	226,855	1488.94	
อำเภอแม่ริม (พื้นที่ ชนบท)		5 : 5	94,291	212.54	
อำเภอหางดง (พื้นที่ชนบท)		10 : 2	91,988	331.92	
อำเภอสันป่าตอง (พื้นที่ชนบท)		6 : 6	74,247	416.67	
เฉลี่ยพื้นที่ภาคเหนือ	111,018				
สุโขทัย (จังหวัดเล็ก)	80,170	21 : 69	585,352	88.74	15.28
อำเภอเมืองสุโขทัย (พื้นที่เมือง)		4 : 8	102,359	176.03	
อ.ศรีสำโรง (พื้นที่ ชนบท)		1 : 12	68,574	121.21	
อ.สวรรคโลก (พื้นที่ ชนบท)		4 : 8	81,081	138.32	
<b>ภาคกลาง</b>					
กรุงเทพฯ	438,760 (กรุงเทพฯ)		5,527,994	3,524	0.57



	และ ปริมาตร)				
เฉลี่ยภาคกลาง	301,349				
นครปฐม (จังหวัด เล็ก)	297,901	26 : 90	922,171	425.30	2.68
อำเภอเมืองนครปฐม (พื้นที่เมือง)		9 : 19	278,988	668.33	
อำเภอพุทธมณฑล (พื้นที่เมือง)		2 : 2	44,014	841.57	
สระแก้ว (จังหวัด เล็ก)	73,744	17 : 49	561,992	78.11	12.02
อำเภอเมืองสระแก้ว (พื้นที่เมือง)		3 : 8	111,468 (1,832 ตร. กม.)	60.84	
อำเภอเขาฉกรรจ์ (พื้นที่ชนบท)		1 : 4	55,899 (774.33 ตร.กม.)	72.19	
อำเภอวังน้ำเย็น (พื้นที่ชนบท)		1 : 3	61,245 (324.62 ตร.กม.)	188.67	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
ขอนแก่น (จังหวัด ใหญ่)	124,489	84 : 140	1,790,863	164.51	0.58
อำเภอเมือง ขอนแก่น (พื้นที่ เมือง)		13 : 6	415,429	435.74	
อำเภอบ้านฝาง (พื้นที่ชนบท)		6 : 3	54,933	164.48	
อำเภอพระยืน (พื้นที่ชนบท)		4 : 2	34,686	201.69	
อำเภอหนองเรือ (พื้นที่ชนบท)		8 : 5	92,652	137.50	
เฉลี่ยพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	90,998				

ยโสธร (จังหวัดเล็ก)	70,327	24 : 63	533,394	128.17	2.57
อำเภอเมืองยโสธร (พื้นที่เมือง)		4 : 12	127,560	220.61	
อำเภอป่าดิว (พื้นที่ชนบท)		1 : 5	35,043	113.78	
อำเภอกำเขื่อนแก้ว (พื้นที่ชนบท)		2 : 12	65,703	102.92	
<b>ภาคใต้</b>					
สงขลา (จังหวัดใหญ่)	145,123	48 : 92	1,431,536	193.61	5.97
อำเภอหาดใหญ่ (พื้นที่เมือง)		10 : 5	404,004	473.74	
อำเภอรัตนภูมิ (พื้นที่ชนบท)		4 : 3	75,709	127.93	
เฉลี่ยพื้นที่ภาคใต้	131,807				
พังงา (จังหวัดเล็ก)	194,282	15 : 36	268,016	64.26	4.47
อำเภอเมืองพังงา (พื้นที่เมือง)		2 : 6	41,538	75.59	
อำเภอกระบุรี (พื้นที่ชนบท)		1 : 4	28,007	35.14	
สตูล (จังหวัดเล็ก)	113,481	6 : 34	324,835	131.03	9.83
อำเภอเมืองสตูล (พื้นที่เมือง)		4 : 10	115,377	131.08	
อำเภอควนโดน (พื้นที่ชนบท)		1 : 4	27,233	136.85	

การสำรวจแบบสอบถาม ชุดที่ 2

จังหวัด	ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP Per Capita)	จำนวนประชากร	ความหนาแน่นของประชากร	สัดส่วนผู้มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน
<b>ภาคเหนือ</b>				

เชียงใหม่ (จังหวัดใหญ่)	133,306	1,789,385	83.19	5.43
เฉลี่ยพื้นที่ภาคเหนือ	111,018			
พิษณุโลก (จังหวัดเล็ก)	113,013	847,384	78.35	0.64
ภาคกลาง				
กรุงเทพมหานคร (จังหวัดใหญ่)	438,760 (กรุงเทพฯ และปริมณฑล)	5,527,994	3,524	0.57
เฉลี่ยพื้นที่ภาคกลาง	301,349			
นครปฐม (จังหวัดเล็ก)	297,901	922,171	425.30	2.68
สุพรรณบุรี (จังหวัดเล็ก)	107,792	835,360	155.91	10.48
ราชบุรี (จังหวัดเล็ก)	221,383	868,281	167.09	4.80
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
อุบลราชธานี (จังหวัดเล็ก)	78,275	1,868,519	118.68	15.15
เฉลี่ยพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	90,998			
ศรีสะเกษ (จังหวัดเล็ก)	83,332	1,457,556	164.88	18.10
มหาสารคาม (จังหวัดเล็ก)	85,228	948,310	179.21	2.24
ภาคใต้				
สงขลา (จังหวัดใหญ่)	145,123	1,431,536	193.61	5.97
เฉลี่ยพื้นที่ภาคใต้	131,807			
นครศรีธรรมราช (จังหวัดเล็ก)	122,494	1,549,344	155.83	13.16

**ภาคผนวก 1A-06 สมมุติฐานสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละพื้นที่ โดยคณะผู้วิจัย**

พื้นที่	กลุ่มอายุ/กลุ่มรุ่น	กลุ่มตามฐานรายได้	กลุ่มตามฐานอาชีพ	กลุ่มตามฐานการศึกษา
ตลาด	กลุ่มอายุระหว่าง 42 – 77 ปี (รุ่น X และ Baby Boomer)	กลุ่มรายได้ตั้งแต่ต่ำกว่า 15,000 บาท ถึง กลุ่มรายได้ 30,000 – 50,000 บาท	ทุกกลุ่มอาชีพ	ทุกกลุ่มระดับการศึกษา
หมู่บ้านที่ไม่มีรั้วปิดกั้นในเขตชนบท	ทุกกลุ่มอายุ/กลุ่มรุ่น	กลุ่มรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท และกลุ่มรายได้ 15,001 – 30,000 บาท	กลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป และกลุ่มอื่นๆ (เช่น ผู้ไม่มีรายได้ ผู้เกษียณอายุ)	กลุ่มประถมศึกษาหรือต่ำกว่า กลุ่มมัธยมศึกษา (ตอนต้นและตอนปลาย)
หมู่บ้านในเขตเมือง	ทุกกลุ่มอายุ/กลุ่มรุ่น	กลุ่มรายได้ 15,001 – 90,000 บาท	กลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน กลุ่มธุรกิจส่วนตัว กลุ่มรับจ้างทั่วไป กลุ่มราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ และกลุ่มอื่นๆ	ทุกกลุ่มระดับการศึกษา
สถานที่ราชการ	กลุ่มอายุระหว่าง 27 – 59 ปี (รุ่น Y และ X)	กลุ่มรายได้ 15,001 – 70,000 บาท	กลุ่มราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ	กลุ่มการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
ห้างสรรพสินค้า	ทุกกลุ่มอายุ	ทุกกลุ่มรายได้	ทุกกลุ่มอาชีพ	ทุกกลุ่มระดับการศึกษา
สถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา	กลุ่มอายุระหว่าง 18 – 27 ปี (รุ่น Z)	ทุกกลุ่มรายได้	กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา	กลุ่มการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

หมายเหตุ: การเก็บข้อมูลในพื้นที่ต่างๆเหล่านี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่คณะผู้วิจัยตั้ง

สมมุติฐานไว้เท่านั้น เป็นเพียงการคาดการณ์เบื้องต้นของคณะผู้วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลให้มีความหลากหลาย

## ภาคผนวกที่ 1A-07 หนังสือรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในคนฯ



คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชูตที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารจามจุรี 1 ชั้น 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์: 02-218-3210 Email: curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 013/67

### ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 660372 คิดใหม่การเมืองเรื่อง 'รุ่น' :กรณีศึกษาความขัดแย้งในครอบครัวไทย

ผู้วิจัยหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. กนกรัตน์ เลิศชูสกุล

หน่วยงาน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชูตที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยยึดหลัก ของ Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines และ The international conference on harmonization Good clinical practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลน้อย ตรีรัตน์)

ประธานคณะกรรมการ

ลงนาม

(อาจารย์ ดร. คยามล เจริญรัตน์)

กรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการพิจารณาทบทวน: แบบลดขั้นตอน

วันที่รับรอง: 1 มกราคม 2567

วันหมดอายุ: 31 ธันวาคม 2567

### เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

1. เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
2. ประวัติผู้วิจัย (CV)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

### เงื่อนไข

1. ผู้วิจัยทราบว่าเป็นการวิจัยจริยธรรม หากดำเนินการก็ข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ให้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลข้อมูลของคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณารับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-13) และเหตุผลต่อคณะกรรมการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งเหตุผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานในการปิดโครงการ
8. โครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติโครงการโดยการพิจารณาทบทวนแบบยกเว้น (Exemption review) ปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อ 1,6 และ 7 เท่านั้น



เลขที่โครงการวิจัย 660372  
วันที่รับรอง 01 ม.ค. 2567  
วันที่หมดอายุ 31 ธ.ค. 2567

Digital Certificate

## ภาคผนวกในบทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม กรอบคิด และทฤษฎี

### ภาคผนวก 2A-01: รายชื่อและรายละเอียดขบวนการเคลื่อนไหวคนรุ่นใหม่ทั่วโลกตั้งแต่ทศวรรษที่ 2000 เป็นต้นมา

ลำดับที่	ปี	ประเทศ	ชื่อขบวนการเคลื่อนไหว/การเคลื่อนไหว	รายละเอียดอย่างย่อ
1	2001	อาร์เจนตินา	การจลาจลในอาร์เจนตินา ปี 2001	ความวุ่นวายและการจลาจลที่เกิดขึ้นในอาร์เจนตินาในปี 2001 เป็นผลมาจากคำสั่งของรัฐบาลที่จำกัดไม่ให้ประชาชนถอนเงินสดจากธนาคาร ภายหลังจากปราบปรามการจลาจลและการประท้วงโดยตำรวจและหน่วยงานความมั่นคง มีผู้เข้าร่วมประท้วงเสียชีวิตกว่า 39 คน ผู้เข้าร่วมประท้วงมาจากหลากหลายกลุ่ม แต่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่
2	2006	ชิลี	การปฏิวัติเพนกวิน (Penguin Revolution)	การปฏิวัติเพนกวิน มีชื่อที่มาจากชุดนักเรียนที่เป็นสีดำและขาวของนักเรียนชิลีซึ่งเป็นกลุ่มผู้ประท้วงหลัก การเคลื่อนไหวประท้วงใหญ่ภายใต้การปฏิวัติเพนกวิน เป็นการประท้วงต่อต้านการทำให้ระบบการศึกษาเป็นสินค้าในท้องตลาดหรือตกอยู่ในอำนาจของเอกชนมากเกินไป ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าวเป็นมรดกตกทอดของเผด็จการ Augusto Pinochet การเคลื่อนไหวประท้วงดังกล่าวกินเวลากว่า 2 เดือนตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงมิถุนายน ปี 2006 นักเรียนมัธยมศึกษากว่า 790,000 เข้าร่วมการเคลื่อนไหวประท้วงทั่วประเทศในเดือนพฤษภาคม ถือเป็นการประท้วงที่ใหญ่ที่สุดซึ่งนำโดยนักเรียน

				นักศึกษาในรอบ 3 ทศวรรษ ภายใต้การสนับสนุนของสมาคมผู้ประกอบการและครูทั่วประเทศ
3	2006	สก๊อตแลนด์	การจลาจลในกรุงดัลลิน	การจลาจลในกรุงดัลลิน ปี 2006 เป็นสถานการณ์ที่ขยายตัวมาจากการประท้วงเคลื่อนไหวของฝ่ายการเมืองในไอร์แลนด์ที่สนับสนุนให้ไอร์แลนด์เข้าร่วมสหภาพกับสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์เหนือ (Unionist) โดยการประท้วงยกระดับเป็นการจลาจลเมื่อคนรุ่นใหม่ท้องถิ่นเข้าร่วมกับฝ่ายสนับสนุนสาธารณรัฐ (Republican) ซึ่งเข้าปะทะกับฝ่ายสหภาพ
4	2005 - 2006	ฝรั่งเศส	การประท้วงใหญ่ของคนรุ่นใหม่ในฝรั่งเศส	การประท้วงของคนรุ่นใหม่ในฝรั่งเศส กินระยะเวลาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเมษายนปี 2006 โดยมีต้นเหตุมาจากการที่รัฐบาลฝรั่งเศสปรับมาตรการควบคุมและรักษาสิทธิแรงงานเอื้อต่อนายทุนมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อเยาวชนคนรุ่นใหม่ฝรั่งเศสที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมาก
5	2008	กรีซ	การลุกฮือเคลื่อนไหวของเยาวชนเอเธนส์ปี 2008	การเคลื่อนไหวและการจลาจลในเอเธนส์ ปี 2008 มีต้นเหตุมาจากการที่นักเรียนอย่าง Alexandros Grigoropoulos ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจวิสามัญนำไปสู่การประท้วงใหญ่และยกระดับสู่การจลาจลเนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่พอใจที่ตำรวจทำเกินกว่าเหตุวิสามัญประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน โดยไม่มีเหตุอันควร อย่างไรก็ตาม การวิสามัญเยาวชนเป็นเพียงหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดการประท้วงและการจลาจลใหญ่นี้ โดยการจลาจลนี้เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาทาง

				เศรษฐกิจที่รุ่มร่ากริบและทั่วโลกในขณะนั้น ด้วย ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานในหมู่คนรุ่นใหม่และทัศนคติของคนรุ่นใหม่ต่อกลไกของรัฐที่ไม่ดี ถูกมองว่าเป็นสถาบันที่ไร้ประสิทธิภาพและมีการทุจริตสูง
6	2011	สหรัฐฯ	การบุกยึดวอลล์สตรีท (Occupy Wall Street)	การบุกยึดวอลล์สตรีท (Occupy Wall Street) เป็นแคมเปญในการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เน้นแนวทางแบบประชาธิปไตยฝ่ายซ้าย โดยเป็นการเคลื่อนไหวต่อต้านความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและอิทธิพลของทุนใหญ่และเงินต่อการเมืองอเมริกัน ซึ่งในเวลาต่อมาเป็นแรงบันดาลใจก่อให้เกิดขบวนการบุกยึด (Occupy movement) ในประเทศตะวันตกหลายประเทศ
7	2011	สหราชอาณาจักร	การจลาจลในกรุงลอนดอน	การจลาจลในกรุงลอนดอนปี 2011 เป็นชุดการจลาจลที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 6 – 11 สิงหาคม ปี 2011 โดยผู้เข้าร่วมการจลาจลหลายพันคนก่อนการจลาจลในเมืองใหญ่หลายเมือง โดยเฉพาะกรุงลอนดอน การจลาจลในครั้งนี้มีสาเหตุมาจากความตึงเครียดระหว่างเชื้อชาติสีผิว ชนชั้นและผลจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำซึ่งประเทศจำนวนมากรวมถึงอังกฤษเผชิญมาตั้งแต่ปี 2008
8	2011	ตูนิเซีย	การปฏิวัติตูนิเซีย หรือ การปฏิวัติดอกมะลิ (The Tunisian Revolution or the Jasmine Revolution)	การประท้วงครั้งใหญ่ของคนรุ่นใหม่ตูนิเซีย ชูประเด็นต่อต้านการทุจริต ความยากจน การกดขี่เสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเสรีภาพสื่อ โดยการประท้วงครั้งนี้ประสบความสำเร็จในการโค่นล้มเผด็จการ Zine al-Abidine Ben Ali ในปี 2011 เป็นหนึ่งในเหตุการณ์สำคัญซึ่งสร้างแรงบันดาลใจและ



				ก่อให้เกิดคลื่นการเคลื่อนไหว “อาหรับสปริง” ไปด้วยตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ
9	2011	อียิปต์	การปฏิวัติอียิปต์ หรือการปฏิวัติวันที่ 25 มกราคม	คลื่นการประท้วงใหญ่ทั่วประเทศอียิปต์ มีสาเหตุมาจากการใช้กำลังตำรวจปราบปรามและกดขี่ประชาชนอย่างหนักในช่วงท้ายวาระการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดี Hosni Mubarak การประท้วงใหญ่นี้มีผู้เข้าร่วมหลายล้านคนจากคนทุกกลุ่ม ซึ่งเรียกร้องให้ ประธานาธิบดี Hosni Mubarak ลงจากตำแหน่ง
10	2011	ลิเบีย	การปฏิวัติลิเบียในปี 2011	ผู้ประท้วงหลายหมื่นคนรวมตัวกันกลางเมือง Benghazi เพื่อเคลื่อนไหวต่อต้านผู้นำเผด็จการอย่าง Muammar Gaddafi และท้ายที่สุดสามารถโค่นล้มเขาออกจากตำแหน่งได้
11	2011	เยเมน	การลุกฮือในเยเมน ปี 2011 - 2012	การลุกฮือในเยเมนนี้เป็นส่วนหนึ่งของคลื่นการประท้วงอาหรับสปริงซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากการเคลื่อนไหวปฏิวัติในตูนิเซีย ในช่วงแรก การประท้วงมุ่งเป้าประเด็นปัญหาการว่างงาน ปัญหาทางเศรษฐกิจและการทุจริตของรัฐบาล ก่อนที่จะยกระดับสู่ข้อเรียกร้องในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเยเมน
12	2011	ซีเรีย	การปฏิวัติซีเรียที่นำภาคภูมิใจ (Syrian Revolution of Dignity)	การปฏิวัติในซีเรียเป็นส่วนหนึ่งของคลื่นการประท้วงอาหรับสปริงเช่นเดียวกัน การลุกฮือเคลื่อนไหวในซีเรียเรียกร้องให้มีการปฏิรูปประเทศให้มีความเป็น

				ประชาธิปไตยมากขึ้น และต่อต้านระบอบเผด็จการของ Bashar al-Assad การเคลื่อนไหวดังกล่าวพัฒนามาจากการประท้วงเล็กต้นเดือนมกราคมปี 2011 สู่อำนาจประท้วงใหญ่ในเดือนมีนาคม ผู้ประท้วงปะทะกับกองกำลังตำรวจและทหาร ทำยี่ที่สุดเกิดเป็นการปราบปรามและจับกุมอย่างกว้างขวาง มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวมกันหลายพันคน
13	2011	บาหลีเรน	การลุกฮือในบาหลีเรนปี 2011	การลุกฮือเคลื่อนไหวในบาหลีเรนเป็นการประท้วงที่นำโดยชาวบาหลีเรนที่นับถือนิกายซ็อะห์เป็นหลัก และฝ่ายนิกายซุนนีห์ส่วนน้อย การเคลื่อนไหวได้รับแรงบันดาลใจจากการเคลื่อนไหวในตูนิเซีย อียิปต์และคลื่นการเคลื่อนไหวทั่วไปในอาหรับสปริง
14	2011	โมร็อกโค	การประท้วงในโมร็อกโคปี 2011 - 2012	การประท้วงในโมร็อกโคเป็นส่วนหนึ่งของคลื่นการเคลื่อนไหวอาหรับสปริง พวกเขาเรียกร้องให้มีการปฏิรูประบบการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาการลู่แก่อำนาจและใช้ความรุนแรงของกองกำลังตำรวจ การทุจริตเลือกตั้ง การเซ็นเซอร์ทางการเมืองและอัตราการว่างงานที่สูง
15	2011	อิรัก	การประท้วงในอิรักปี 2011	การประท้วงในอิรัก หนึ่งในคลื่นการประท้วงอาหรับสปริง ผู้เข้าร่วมการชุมนุมเรียกร้องให้มีการปฏิรูปกองทัพให้มีประสิทธิภาพ การปราบปรามการทุจริตและบริการสาธารณะที่ดีกว่าเดิม

16	2011	แอลจีเรีย	การประท้วงในแอลจีเรียปี 2011-2012	เป็นการประท้วงภายใต้คลื่นการประท้วงใหญ่อาหรับสปริงเช่นเดียวกัน โดยผู้เข้าร่วมการประท้วงชูประเด็นอัตราว่างงานที่สูง ที่อยู่อาศัยของประชาชนไม่เพียงพอ ราคาอาหารที่สูงมากขึ้น การทุจริต และการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน
17	2011	เลบานอน	การประท้วงในเลบานอนปี 2011 หรือการลุกฮือแห่งความภาคภูมิใจ (Uprising of Dignity)	ผู้เข้าร่วมการประท้วงชาวเลบานอนซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากคลื่นการเคลื่อนไหวอาหรับสปริง เรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมือง โดยเฉพาะการล้มระบอบการเมืองที่เอาศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง (confessionalism)
18	2011	จอร์แดน	กาประท้วงในจอร์แดนปี 2011-2012	ชุดการประท้วงในจอร์แดน ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับประเทศอื่นๆ ในคลื่นอาหรับสปริง เริ่มต้นด้วยการประท้วงรัฐบาลให้แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างการว่างงาน อัตราเงินเฟ้อและการทุจริต ควบคู่ไปกับการเรียกร้องให้ประเทศอยู่ภายใต้ระบอบราชาธิปไตยใต้รัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงและการปฏิรูประบบเลือกตั้ง การประท้วงในจอร์แดนจบลงที่การเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีหลายกระทรวงและการแก้ไขปฏิรูปรัฐธรรมนูญ
19	2011	คูเวต	การประท้วงในคูเวต	การประท้วงเริ่มต้นจากกลุ่มไร้รัฐอย่างชาว Bedoon ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่คลื่นการประท้วงตลอดปี และนำไปสู่การลาออกของคณะรัฐมนตรีรัฐบาลคูเวตยุคชุด

20	2011	อิสราเอล	การประท้วงเพื่อความยุติธรรมทางสังคมของชาวอิสราเอล (Israeli social justice protests )	การประท้วงเคลื่อนไหวนี้สามารถระดมผู้คนได้หลายแสนคน ตัดข้ามภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา พวกเขาเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาค่าครองชีพสูง และระบบบริการสาธารณะอย่างระบบสาธารณสุขและการศึกษาที่ย่ำแย่
21	2011 - 2013	ชิลี	เหมันต์แห่งชิลี (Chilean Winter)	การประท้วงในครั้งนี้เป็นการประท้วงระลอกต่อมาซึ่งเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาระบบการศึกษาในชิลี โดยในครั้งนี้ นักศึกษาเป็นกลุ่มหลักในการนำการเคลื่อนไหว เรียกร้องให้มีการวางกรอบนโยบายการศึกษาใหม่ รวมถึงการมีส่วนร่วมในระบบการศึกษาและการยุติของการค้ากำไรเกินควรในระบบอุดมศึกษา
22	2011 - 2012	สเปน	การเคลื่อนไหว 15-M หรือ the Indignados Movement	การเคลื่อนไหวในสเปนระลอกนี้ เป็นส่วนหนึ่งของคลื่นการเคลื่อนไหวต่อต้านนโยบายรัดเข็มขัด ตัดสวัสดิการทางสังคมในยุโรปและสเปน การเคลื่อนไหวเริ่มต้นขึ้นในช่วงการเลือกตั้งท้องถิ่นและภูมิภาคในปี 2011 – 2012 โดยในเวลาต่อมาได้มีการพัฒนาเครือข่ายการเคลื่อนไหวไปสู่การจัดตั้งองค์กรอย่าง Real Democracy NOW และ Youth Without a Future.
23	2012	แคนาดา	การประท้วงของนักศึกษาควิเบก หรือ เมเปิ้ลสปริง	การประท้วงภายใต้สหภาพนักศึกษาควิเบก ชูประเด็นต่อต้านข้อเสนอของรัฐบาล Jean Charest ที่ต้องการให้มีการเพิ่มอัตราค่าเทอมในมหาวิทยาลัย โดยในช่วงสูงสุดมีนักศึกษาทั่วประเทศเข้าร่วมมากกว่า 250,000 คน

24	2013	ตุรกี	การประท้วง ณ สวน Gezi (Gezi Park Protest)	คลื่นการเคลื่อนไหวซึ่งเริ่มต้นด้วยการต่อต้านแผนการพัฒนาสวน Taksim Gezi ในกรุงอิสตันบูล การประท้วงปะทุขึ้นเนื่องจากการใช้ความรุนแรงกดปราบการนั่งประท้วงในสวน ทำยที่สุดนำมาสู่การประท้วงไปทั่วประเทศตุรกี และยกระดับข้อเรียกร้องที่หลากหลายกว่าเดิม ตั้งแต่เสรีภาพสื่อ เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการรวมตัว และการประท้วงรัฐบาลพรรค AKP ซึ่งพยายามบริหารประเทศโดยออกห่างหลัก แยกการเมืองออกจากศาสนามากขึ้น
25	2013	สหรัฐฯ	Black Lives Matter (BLM)	ขบวนการ Black Lives Matter (BLM) เป็นขบวนการทางการเมืองและสังคมที่กระจายตัว จัดองค์กรไปทั่วยุโรป โดยชูประเด็นการต่อต้านการเหยียดสีผิว การเลือกปฏิบัติ และความไม่เท่าเทียมกันทางเชื้อชาติซึ่งคนผิวดำต้องเผชิญ การเคลื่อนไหวของขบวนการ Black Lives Matter (BLM) เริ่มต้นขึ้นหลังมีการวิสามัญ Trayvon Martin, Michael Brown, Eric Garner, และ Rekia Boyd โดยประเด็นแรกเริ่มมาจากการใช้กำลังที่เกิดกว่าเหตุของตำรวจและการมุ่งใช้ความรุนแรงต่อคนผิวดำเป็นพิเศษ
26	2013 -	ยูเครน	การลุกฮือขึ้น ณ จตุรัสไมเดน (Maidan Uprising)	การประท้วงปะทุขึ้นภายหลังจากประธานาธิบดีโปแลนด์อย่าง Viktor Yanukovich ตัดสินใจที่จะไม่ลงนามในข้อตกลงทางเศรษฐกิจระหว่างสหภาพยุโรปกับยูเครน และหันไปเชื่อมสัมพันธ์กับรัสเซียและสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย ข้อเรียกร้องของผู้ประท้วงยกระดับขึ้นสู่การเรียกร้องให้ Yanukovich

	2014			ลาออก ประกอบกับการทุจริตในรัฐบาลอย่างกว้างขวาง การลู่แก่อำนาจ การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการครอบงำการเมืองในหมู่ชนชั้นนำกลุ่มน้อย โดยการปราบปรามผู้ประท้วงอย่างรุนแรงในวันที่ 30 พฤษภาคม นำไปสู่การประท้วงเคลื่อนไหวที่โค่นล้มรัฐบาล Yanukovich ได้ในปี 2014
27	2014	ฮ่องกง	ขบวนการร่ม (The Umbrella Movement)	ขบวนการร่ม (The Umbrella Movement) เป็นขบวนการทางการเมืองในฮ่องกง โดยได้ชื่อมาจากการใช้ร่มของผู้ชุมนุมป้องกันการสลายการชุมนุมด้วยสปรayingพริกไทยโดยกองกำลังตำรวจระหว่างการประท้วงกว่า 69 วัน ผู้ประท้วงส่วนใหญ่เรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองและการเลือกตั้งผู้บริหารเขตการปกครองพิเศษฮ่องกงที่โปร่งใส ไร้การแทรกแซงจากรัฐบาลจีน
28	2014 - 2015	ไต้หวัน	ขบวนการนักศึกษาทานตะวัน (Sunflower Student Movements)	ขบวนการนักศึกษาทานตะวัน (Sunflower Student Movements) เป็นขบวนการเคลื่อนไหวที่ถูกผลักดันโดยกลุ่มนักศึกษาและพลเมืองเพื่อต่อต้านข้อตกลงการค้าข้ามช่องแคบ (the Cross-Strait Service Trade Agreement; CSSTA) ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้รัฐบาลพรรคกั๋วหมินตาง ในการพิจารณาของสภานิติบัญญัติซึ่งไม่ผ่านการพิจารณารายมาตรา
29	2015 -	แอฟริกาใต้	#FeesMustFall (#FMF)	#FeesMustFall เป็นขบวนการเคลื่อนไหวประท้วงของนักศึกษาซึ่งต่อต้านการขึ้นค่าเทอมมหาวิทยาลัยและเรียกร้องให้มีการเพิ่มงบประมาณให้มหาวิทยาลัยต่างๆ โดยมีจุดเริ่มต้นที่มหาวิทยาลัย Witwatersrand และมหาวิทยาลัย Cape

	2016			Town ก่อนจะขยายไปทั่วประเทศ การประท้วงอย่างสันติซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนมากได้ยกระดับสู่การประท้วงที่เน้นใช้ความรุนแรง อย่างไรก็ตาม ท้ายที่สุด รัฐบาลแอฟริกาใต้ตัดสินใจไม่เพิ่มค่าเทอมมหาวิทยาลัยในปีนั้น
30	2017	อินเดีย	การประท้วงเพื่อสนับสนุนกีฬา Jallikattu	การประท้วงที่ไร้ผู้นำและไม่ได้โยงเข้ากับความเป็นการเมืองอย่างการประท้วงเพื่อสนับสนุนกีฬาของชาวทมิฬอย่าง Jallikattu ซึ่งถูกศาลสูงสุดของอินเดียแบนการเล่น ยกกระดับขึ้นเป็นการประท้วงทั่วประเทศ Tamil Nadu และบางส่วนของอินเดียและต่างประเทศ โดยการแบนกีฬาดังกล่าวเป็นความขัดแย้งกันระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสัตว์ (People for the Ethical Treatment of Animals) ซึ่งเห็นว่ากีฬาดังกล่าวทารุณกรรมสัตว์
31	2019	ซูดาน	การประท้วงของชาวซูดานระหว่างปี 2019-2022	ระหว่างการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย ผู้ประท้วงจำนวนมากที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวต่อต้านการเสนอชื่อประธานศาลสูงสุดซึ่งเคยเป็นผู้นำในกองกำลัง Rapid Support Forces (RSF) ที่เข้มงวดประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังต่อต้านการทำเหมืองทองคำที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายของสารพิษ รวมถึงการต่อต้านผู้ว่าการรัฐในรัฐ el-Gadarif.
32	2020	ไทย	การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ไทยในปี 2563-2564	การยุบพรรคอนาคตใหม่ เป็นฟางเส้นสุดท้ายที่ทำให้การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่กระจายตัวไปทั่วประเทศ และการยกระดับประเด็นการเคลื่อนไหวจากการ

	- 2021			เรียกร้องเพื่อพรรคการเมืองของคนรุ่นตัวเอง สู่การยุบสภา การหยุดคุกคามประชาชน การแก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่และทำดีที่สุดคือการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์
33	2021	พม่า	การปฏิวัติในฤดูใบไม้ผลิ หรือการเคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหารของประชาชนพม่า (Spring Revolution or Myanmar protests)	การประท้วงปะทุขึ้นเพื่อต่อต้านการรัฐประหารโดยนายพลมิน อ่อง หล่ายในเดือนกุมภาพันธ์ปี 2021 การเคลื่อนไหวกระจายตัวไปทั่วประเทศแม้จะมีการกดปราบอย่างเข้มข้นโดยรัฐบาลทหาร โดยมีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 2,000 คน ถูกจับกุม 14,000 คน และต้องพลัดถิ่นฐานกว่า 700,000 คน
34	2021	กรีซ	การประท้วงของชาวกรีกในปี 2021	การประท้วงปะทุขึ้นจากการผ่านร่างกฎหมายที่ยอมให้ตำรวจเข้าสู่สถานศึกษาได้ โดยการประท้วงยกระดับขึ้นเมื่อ Dimitris Koufontinas นักโทษการเมืองอดอาหารประท้วง และเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาการใช้กำลังเกินกว่าเหตุของตำรวจต่อนักโทษ
35	2022	ศรีลังกา	การประท้วงในศรีลังกาปี 2022	การประท้วงทั่วประเทศเกิดขึ้นหลังการบริหารที่ย่ำแย่ของรัฐบาลตระกูลราชบัณฑิลา ซึ่งทำให้เกิดอัตราเงินเฟ้อสูง การจ่ายพลังงานไฟฟ้าที่ไม่เพียงพอและการขาดแคลนเชื้อเพลิง รวมถึงสินค้าจำเป็น ทำที่สุดผู้ประท้วงสามารถโค่นล้มรัฐบาล Gotabaya Rajapaksa ลงได้
36	2022	Iran	การประท้วงเพื่อ Mahsa Amini	ความไม่สงบและการประท้วงปะทุขึ้นทั่วประเทศอิหร่าน เมื่อ Mahsa Amini เสียชีวิตภายใต้การถูกขังของตำรวจศีลธรรมหลังจากเธอไม่คลุมฮิญาบ



				อย่างถูกต้อง โดยการประท้วงกระจายไปทั่วประเทศ กลายมาเป็นการประท้วง ทำหายครั้งสำคัญต่อรัฐบาลอิหร่านตั้งแต่มีการปฏิวัติอิหร่านเกิดขึ้นในปี 1979
37	2022	ไนจีเรีย	การประท้วงของนักศึกษาไนจีเรีย	นักศึกษาไนจีเรียลุกฮือขึ้นประท้วงมาตรการป้องกันโควิด 19 ของรัฐบาล ซึ่ง ออกคำสั่งปิดสถานศึกษามากกว่า 7 เดือน ส่งผลให้นักศึกษากว่า 2.5 ล้านคน ไม่พอใจ

**ภาคผนวก 2A-02: ตัวอย่างขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นใหม่**

ลำดับ	ปี	ประเทศ	ชื่อขบวนการเคลื่อนไหว	รายละเอียดอย่างย่อ
1	2004	สหรัฐฯและ แคนาดา	Power Shift Network	Power Shift Network เป็นองค์กรการเคลื่อนไหวจัดการชุมนุม โดยเป็น เครือข่ายขององค์กรการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมและความยุติธรรมของ สังคมซึ่งนำโดยเยาวชนในพื้นที่อเมริกาเหนือ ซึ่งสร้างแนวร่วมการ เคลื่อนไหวของเยาวชนเพื่ออากาศสะอาดและแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลง ของสภาพอากาศ
2	2005	เครือข่ายการ เคลื่อนไหวระดับ โลก (มากกว่า 100 ประเทศ)	Youth Climate Movement (YouNGO) or International Youth Climate Movement (IYCM)	Youth Climate Movement มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริม และระดมการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาสภาพ ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง
3	2007	เยอรมนี	Plant-for-the-Planet	Plant-for-the-Planet เป็นองค์กรการเคลื่อนไหวซึ่งมุ่งสร้างจิตสำนึกให้รับรู้ ถึงปัญหาภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงและปัญหาความยุติธรรมในหลากหลายด้าน โดยมี Felix Finkbeiner เด็กชายวัย 9 ขวบเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดในการก่อตั้ง นับแต่การก่อตั้งในปี 2007 องค์กรดังกล่าวพัฒนาไปเป็นองค์กรแนวร่วมข้าม ชาติ

4	2008	อินเดีย	The Indian Youth Climate Network	The Indian Youth Climate Network ถูกก่อตั้งขึ้นในฐานะแนวร่วมและองค์กรการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะ เพื่อลงมือแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง
5	2017 - presents	สหรัฐฯ	Sunrise Movement	Sunrise Movement เป็นเครือข่ายการเคลื่อนไหวทางการเมืองและองค์กรทางการเมืองอเมริกัน โดยมุ่งเป้าแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศ ระหว่างการเลือกตั้งกลางเทอมสหรัฐฯในปี 2018 ผู้สมัครสส.ซึ่งองค์กรสนับสนุนได้รับการเลือกตั้งกว่า 20 คน
6	2018 - 2019	มาเลเซีย	Klima Action Malaysia or Climate Action Malaysia	Ili Nadiah Dzulfakar นักศึกษาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเป็นผู้ก่อตั้งองค์กร Climate Action Malaysia ในมาเลเซีย โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนชนกลุ่มน้อยพื้นถิ่นในการต่อสู้กับทุนใหญ่ที่เข้ามาหาผลประโยชน์ในพื้นที่ป่า
7	2018	สวีเดน	School Strike for Climate, Fridays for Future	องค์กรการเคลื่อนไหวข้ามชาติ School Strike for Climate, Fridays for Future ซึ่งเริ่มต้นแคมเปญมาจาก by Greta Thunberg ในสวีเดนก่อนจะยกระดับเป็นการเคลื่อนไหวที่มีเยาวชนสนับสนุนทั่วโลก ทำการประท้วงเรียกร้องให้ผู้นำโลกลงมือแก้ไขปัญหาภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนแปลงผ่านพลังงานฟอสซิลสู่พลังงานทางเลือกอย่างจริงจัง

8	2015	กาตาร์	Arab Youth Climate Movements Qatar (AYCMQ)	Arab Youth Climate Movements Qatar หนึ่งในองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลมากที่สุดในกาตาร์ มุ่งสร้างจิตสำนึกเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและการคิดนโยบายแก้ไขปัญหาสภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง
9	2017	สหรัฐฯ	Zero Hour	Zero Hour เป็นเครือข่ายแนวร่วมระดับชาติของสหรัฐฯซึ่งสนใจการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและสภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงผ่านเครื่องมือเทคโนโลยี
10	2018	สหราชอาณาจักร	Extinction Rebellion (XR)	Extinction Rebellion (XR) ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีฐานอยู่ในสหราชอาณาจักร เน้นใช้กลยุทธ์การเคลื่อนไหวอารยขัดขืนที่ไม่มีความรุนแรงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลเล็งการดำเนินนโยบายที่สร้างผลกระทบทางลบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม
11	2018	พม่า	Climate Strike Myanmar	Climate Strike Myanmar เป็นเครือข่ายการเคลื่อนไหวของนักศึกษาชาวพม่า สนับสนุนการเคลื่อนไหวระดับโลกของแคมเปญ Fridays for Future
12	2019	ฟิลิปปินส์	Youth 4 Climate Philippines	Youth 4 Climate Philippines เครือข่ายการเคลื่อนไหวระดับชาติของเยาวชนฟิลิปปินส์ ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมในประเทศและสร้างแคมเปญต่อต้านอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ

13	2019 - 2021	Global Youth	School Strike for Climate movement (related to Greta-led movements since 2018)	แคมเปญการเคลื่อนไหวระดับโลกที่มีเยาวชนเข้าร่วมทั่วโลกมากกว่า 1 ล้านคน ใน 125 ประเทศ มีการจัดกิจกรรมกว่า 2,200 กิจกรรมในวันที่ 15 มีนาคมปี 2019 โดยในปี 2020 มีการจัดการประท้วงด้านสิ่งแวดล้อมที่ใหญ่ที่สุด มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละประเทศทั่วโลกรวมกันกว่า 2 ล้านคนทั่วโลก
14	2020	Asia	Asian Environmental Youth Network (AEYM)	ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมที่เน้นการเสวนาออนไลน์ในหมู่เยาวชนในประเทศเอเชียเป็นหลัก
15	2022	Taiwan	Taiwan Youth Climate Coalition	เป็นขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นใหม่ขบวนการแรกในไต้หวัน มีจุดมุ่งหมายเน้นสร้างความร่วมมือในหมู่เยาวชนไต้หวัน เพื่อแบ่งปันข้อมูล การหารือกร่วมจัดกิจกรรมและการสร้างความเปลี่ยนแปลงผ่านแคมเปญต่างๆ

# ภาคผนวก

## ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ภาคผนวก: "ข้อมูลจากการสำรวจในการวิจัยเชิงปริมาณ ครั้งที่ 1 และ 2"

ภาคผนวก 8.1 ข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์จากการสำรวจครั้งที่ 1

ตารางที่ 8.1A การกระจายของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามภูมิภาค จังหวัด พื้นที่ในการเก็บข้อมูล และกลุ่มรุ่น

ภูมิภาค	จำนวน	จังหวัด	จำนวน	เขต	รุ่น			
					B	X	Y	Z
ภาคกลาง	408	กรุงเทพ	216	ในเมือง	22	34	45	47
				นอกเมือง	15	19	21	13
		นครปฐม	77	ในเมือง/	72	5	-	-
				นอกเมือง				
		สระแก้ว	93	ในเมือง	4	15	21	15
				นอกเมือง	4	12	21	3
ภาคเหนือ	304	เชียงใหม่	153	ในเมือง	5	18	24	25
				นอกเมือง	17	21	23	20
		สุโขทัย	140	ในเมือง	12	23	17	21
				นอกเมือง	9	21	23	14
		ขอนแก่น	140	ในเมือง	10	20	22	20
				นอกเมือง	10	21	22	15
ภาคอีสาน	307	ยโสธร	137	ในเมือง	20	21	20	11
				นอกเมือง	11	23	21	10
		พิจิตร	154	ในเมือง	11	22	24	15
				นอกเมือง	15	24	25	18
		สงขลา	151	ในเมือง	9	26	21	23
				นอกเมือง	15	23	26	8
สตูล	167	ในเมือง	22	24	28	8		
		นอกเมือง	24	25	21	15		
รวม			1,428	307	397	425	299	

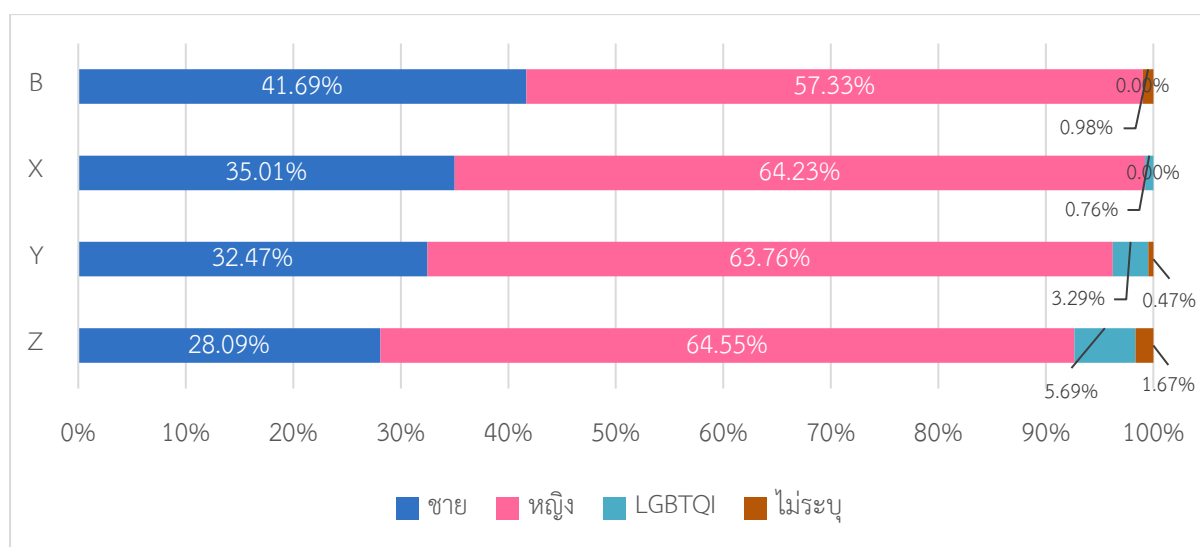
**ตารางที่ 8.1B ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของอายุกลุ่มตัวอย่าง แต่ละรุ่น**

รุ่น	จำนวน	อายุเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
		เบี่ยงเบนมาตรฐาน	อายุต่ำสุด	อายุสูงสุด
B	307	66.12(5.74)	59	89
X	397	49.34(4.80)	43	58
Y	425	34.08(4.83)	27	42
Z	299	21.68(2.81)	18	26

**ตารางที่ 8.1C จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และเพศ (Gender)**

รุ่น	เพศ				รวม
	ชาย	หญิง	LGBTQI	ไม่ระบุ	
B	128	176	-	3	307
X	139	255	3	-	397
Y	138	271	14	2	425
Z	84	198	17	5	299
รวม	489	895	34	10	1,428

**ภาพที่ 8.1D สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และ เพศ (Gender)**

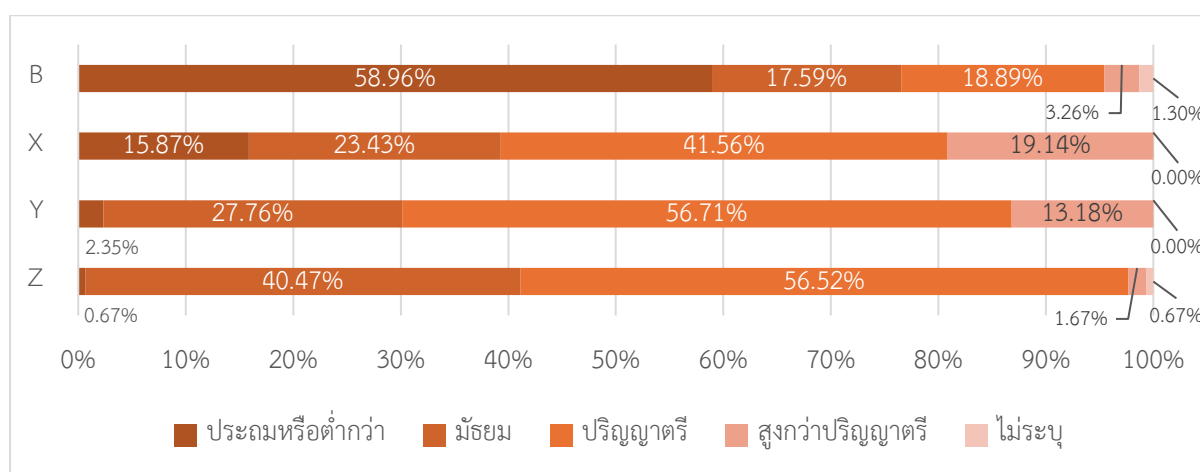




**ตารางที่ 8.1E จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และระดับการศึกษา**

รุ่น	ระดับการศึกษา					รวม
	ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญา ตรี	ไม่ระบุ	
B	181	54	58	10	4	307
X	63	93	165	76	-	397
Y	10	118	241	56	-	425
Z	2	121	169	5	2	299
รวม	258	386	633	147	6	1,428

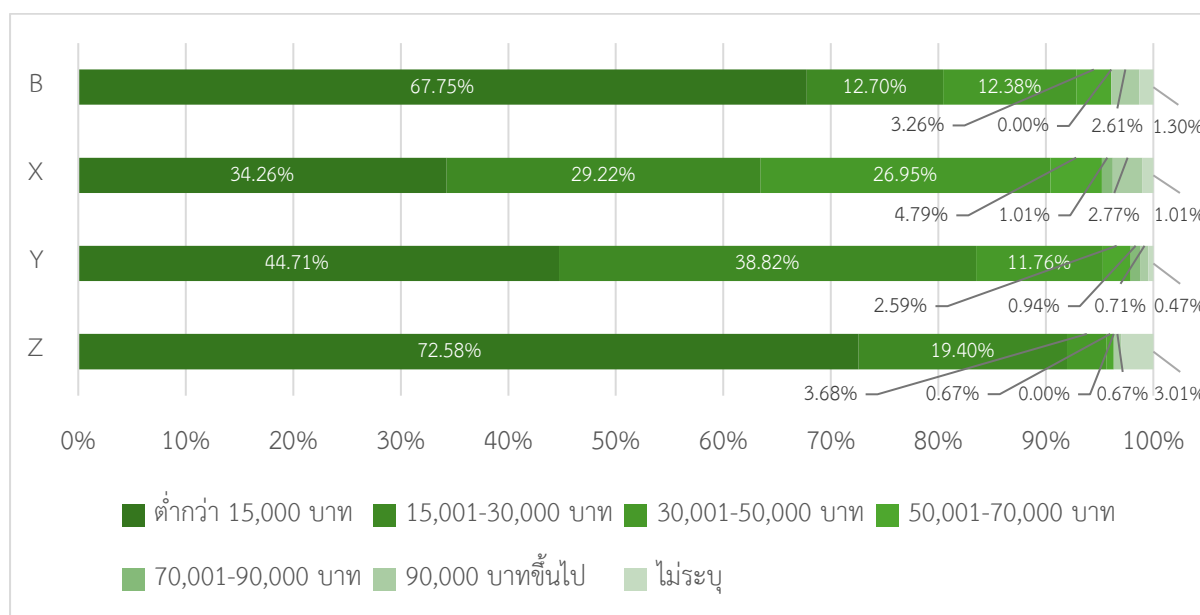
**ภาพที่ 8.1F สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และระดับการศึกษา**



**ตารางที่ 8.1G จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และช่วงรายได้ (ต่อเดือน)**

รุ่น	ช่วงรายได้ (ต่อเดือน)							รวม
	ต่ำกว่า 15,000 บาท	15,001- 30,000 บาท	30,001- 50,000 บาท	50,001- 70,000 บาท	70,001- 90,000 บาท	90,000 บาทขึ้นไป	ไม่ระบุ	
B	208	39	38	10	-	8	4	307
X	136	116	107	19	4	11	4	397
Y	190	165	50	11	4	3	2	425
Z	217	58	11	2	-	2	9	299
รวม	751	378	206	42	8	24	19	1,428

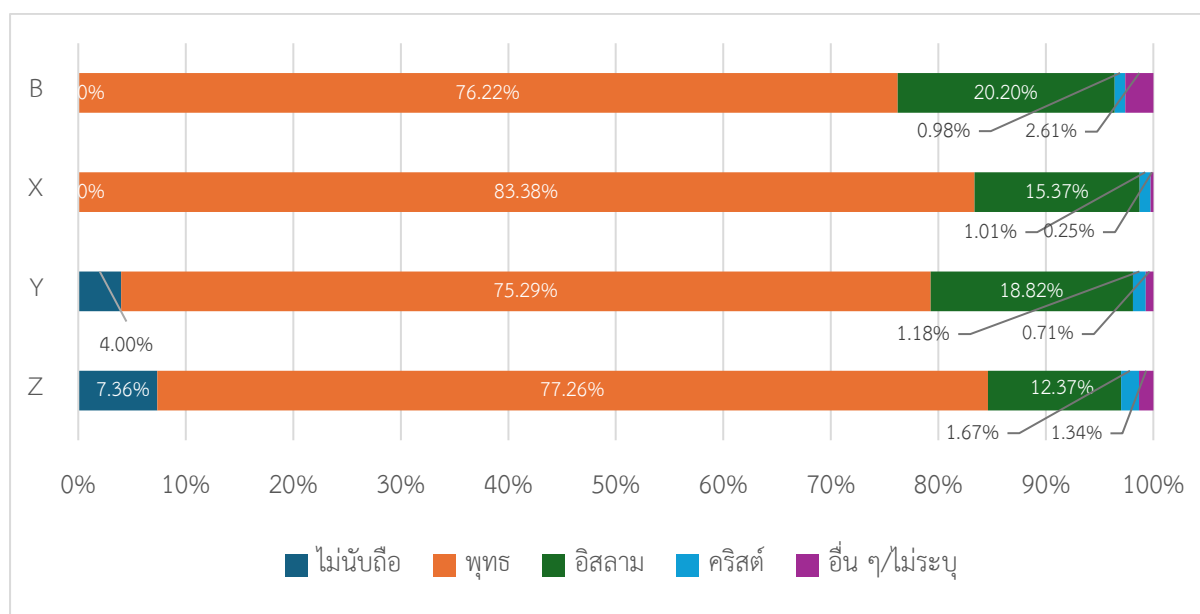
**ภาพที่ 8.1H สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และช่วงรายได้ (ต่อเดือน)**



**ตารางที่ 8.11 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และศาสนา**

รุ่น	ศาสนา					รวม
	ไม่นับถือ	พุทธ	อิสลาม	คริสต์	อื่น ๆ/ไม่ระบุ	
B	-	234	62	3	8	307
X	-	331	61	4	1	397
Y	17	320	80	5	3	425
Z	22	231	37	5	4	299
รวม	39	1,116	240	17	16	1,428

**ภาพที่ 8.1J จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และศาสนา**

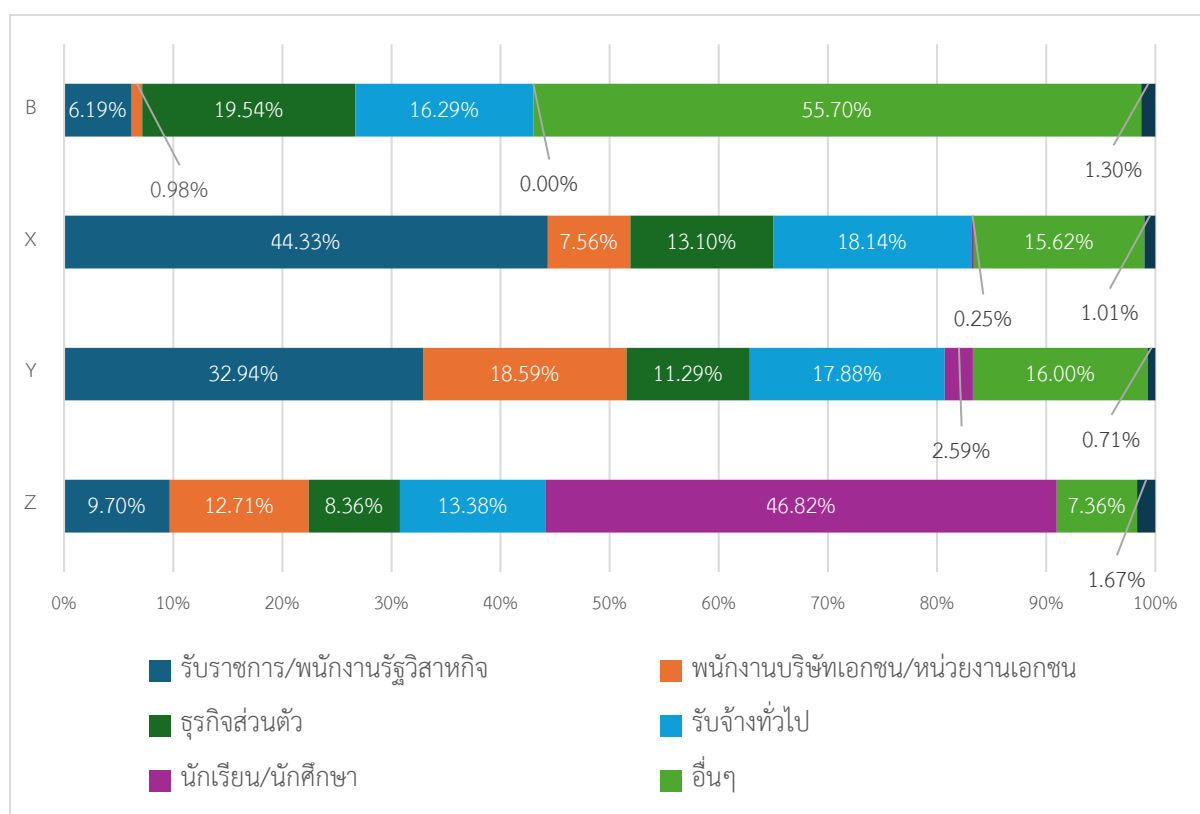


**ตารางที่ 8.1K จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และอาชีพ**

รุ่น	อาชีพ							รวม
	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน บริษัทเอกชน/ หน่วยงาน เอกชน	ธุรกิจ ส่วนตัว	รับจ้าง ทั่วไป	นักเรียน/ นักศึกษา	อื่นๆ	ไม่ ระบุ	
B	19	3	60	50	-	171	4	307
X	176	30	52	72	1	62	4	397
Y	140	79	48	76	11	68	3	425
Z	29	38	25	40	140	22	5	299
รวม	364	150	185	238	152	323	16	1,428

หมายเหตุ: คนรุ่น B ที่เลือกข้อ “อื่น ๆ” ระบุอาชีพของตน เช่น เกษียณอายุ หรือเกษียณราชการ เป็นต้น

**ภาพที่ 8.1L จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มรุ่น (Generation) และอาชีพ**



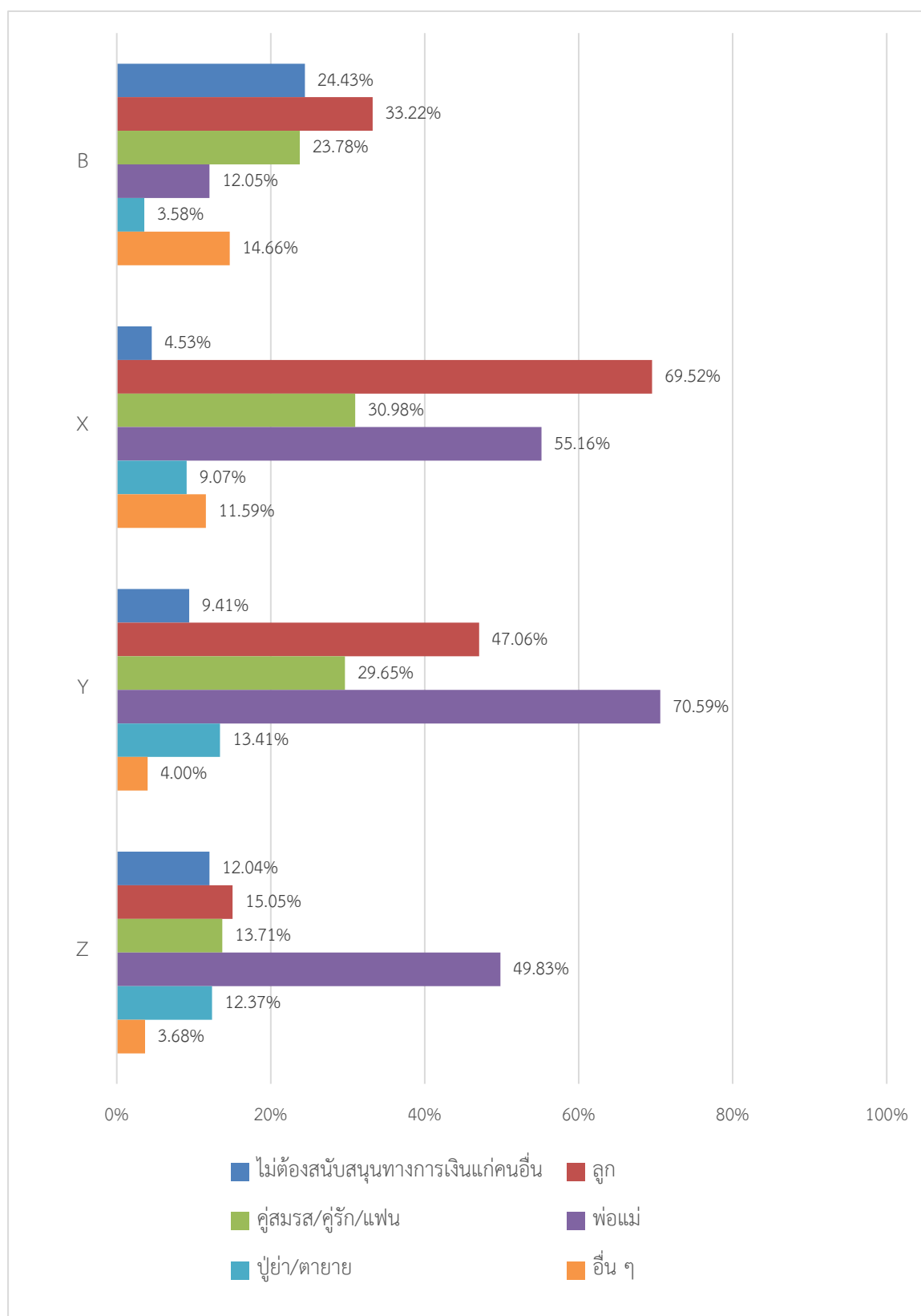
**ตารางที่ 8.1M การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้อื่นของคนแต่ละรุ่น (Generation)**

รุ่น	ต้องให้การสนับสนุนทางการเงินกับ...					
	ไม่ต้อง สนับสนุน ทางการเงิน แก่คนอื่น	ลูก	คู่สมรส/คู่รัก/ แฟน	พ่อแม่	ปู่ย่า/ตายาย	อื่น ๆ
B	75	102	73	37	11	45
X	18	276	123	219	36	46
Y	40	200	126	300	57	17
Z	36	45	41	149	37	11

**ตารางที่ 8.1N การได้รับสนับสนุนทางการเงินจากผู้อื่นของคนแต่ละรุ่น (Generation)**

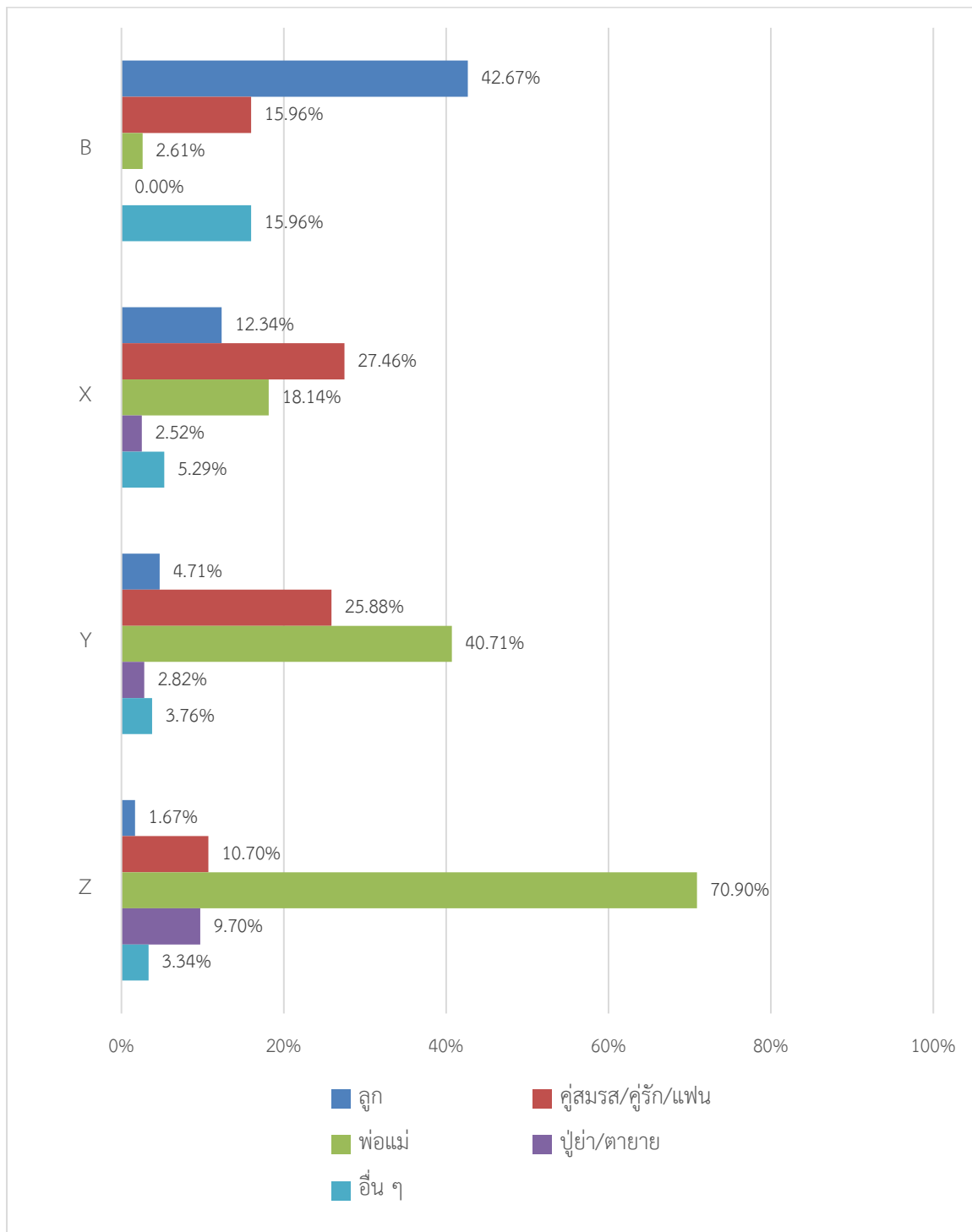
รุ่น	ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจาก...				
	ลูก	คู่สมรส/ คู่รัก/แฟน	พ่อแม่	ปู่ย่า/ตายาย	อื่น ๆ
B	131	49	8	0	49
X	49	109	72	10	21
Y	20	110	173	12	16
Z	5	32	212	29	10

ภาพที่ 8.10 แสดงสัดส่วนการสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้อื่นของคนแต่ละรุ่น (Generation)



หมายเหตุ: คนรุ่น B และ X ที่เลือกข้อ “อื่น ๆ” ระบุว่าให้การสนับสนุนทางการเงินแก่หลานเป็นส่วนใหญ่

**ภาพที่ 8.1P แสดงสัดส่วนการได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากผู้อื่นของคนแต่ละรุ่น (Generation)**

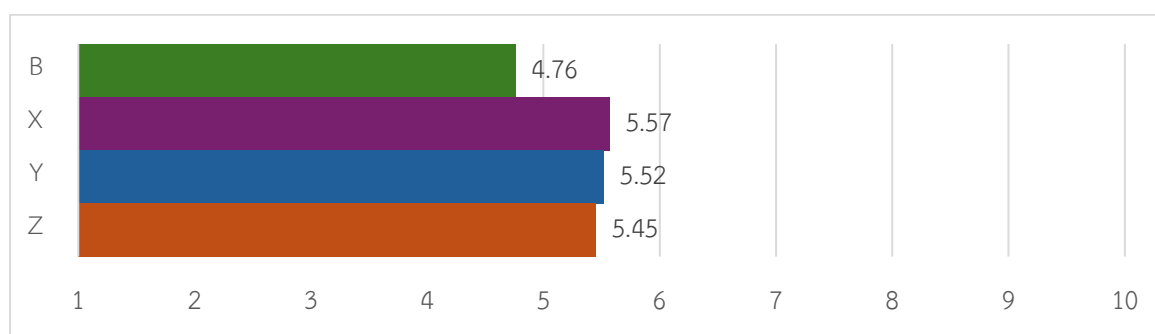


หมายเหตุ: คนรุ่น B ที่เลือกข้อ “อื่น ๆ” ระบุว่าได้รับการสนับสนุนจากเบี่ยผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่

**ตารางที่ 8.1Q ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของตนเอง (Subjective Socioeconomic Status) แบ่งตามรุ่น**

รุ่น	N	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว
B	302	4.76 (1.57)
X	381	5.57 (1.68)
Y	413	5.52 (1.47)
Z	292	5.45 (1.49)
รวม	1,388	5.35 (1.59)

**ภาพที่ 8.1R ค่าเฉลี่ยของการรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของตนเอง (Subjective Socioeconomic Status) แบ่งตามรุ่น**





**ภาคผนวก 8.2 ลักษณะของคนรุ่น B, X, Y, และ Z จากการสำรวจครั้งที่ 1**

**ตารางที่ 8.2A ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยของคุณลักษณะ 30 ข้อที่คนรุ่นอื่นประเมินคนรุ่น B**

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ภาพเหมารวมของคน รุ่น B
ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจใน ชาติของตน)	352	6.14	1.24	0.93	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับครอบครัว	352	6.34	1.07	0.79	ผ่าน
รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้อง ตนเอง)	353	5.76	1.30	1.03	ผ่าน
ถือเรื่องกาลเทศะและ พิธีรีตอง	352	6.09	1.32	0.97	ผ่าน
เคารพกฎระเบียบของสังคม	351	5.69	1.37	1.09	ผ่าน
เลื่อมใสในศาสนา	351	6.03	1.46	1.03	ผ่าน
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ ในสังคม	353	4.70	1.75	1.45	ไม่ผ่าน
เข้าใจและยอมรับความ หลากหลายด้านต่าง ๆ ของ มนุษย์	351	4.33	1.83	1.56	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	353	4.45	1.82	1.54	ไม่ผ่าน
ประนีประนอม ยอมรับความเห็น ที่แตกต่าง	350	4.53	1.78	1.50	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	351	4.54	1.75	1.48	ไม่ผ่าน
สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	352	4.03	1.96	1.64	ไม่ผ่าน
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	351	4.04	1.82	1.52	ไม่ผ่าน
หัวรั้น ดื้อดึง	348	4.41	2.03	1.76	ไม่ผ่าน
ห่วงใยดูแลผู้อื่น	353	5.62	1.26	1.05	ผ่าน
เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะ หรืออาวุโสต่ำกว่า	349	5.12	1.74	1.44	ไม่ผ่าน
ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิง โครงสร้างที่ฝังรากในสังคม	352	4.44	1.75	1.47	ไม่ผ่าน
ชอบตัดสินผู้อื่น	353	4.59	1.96	1.67	ไม่ผ่าน

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ภาพเหมารวมของคน รุ่น B
ขี้ป่น	351	5.09	1.97	1.65	ไม่ผ่าน
ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่อง สุขภาพจิต	353	4.36	1.61	1.33	ไม่ผ่าน
เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	351	4.30	1.84	1.52	ไม่ผ่าน
อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ ทันสมัยและเป็นสากล	352	3.88	1.79	1.47	ไม่ผ่าน
มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	352	4.85	1.68	1.38	ไม่ผ่าน
มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	353	3.93	1.64	1.31	ไม่ผ่าน
จิตใจเปราะบาง มีปัญหา สุขภาพจิตง่าย	353	4.36	1.78	1.46	ไม่ผ่าน
รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและ วิเคราะห์ก่อนเชื่อ	353	4.05	1.81	1.47	ไม่ผ่าน
มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ รูปแบบใหม่ ๆ	353	3.52	1.88	1.61	ไม่ผ่าน
มีความอดทน	351	5.33	1.63	1.36	ไม่ผ่าน
กล้าพูดกล้าแสดงออก	351	4.74	1.54	1.23	ไม่ผ่าน
เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยม ต่างชาติ	352	3.77	1.76	1.45	ไม่ผ่าน

หมายเหตุ: ลักษณะที่เป็นภาพเหมารวมจะต้องผ่านเกณฑ์ 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1.) จะต้องมียุทธศาสตร์ (M) ต่ำกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 และ 2.) จะต้องมียุทธศาสตร์เบี่ยงเบนเฉลี่ย (AD) ต่ำกว่า 1.17

**ตารางที่ 8.2B ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยของคุณลักษณะ 30 ข้อที่คนรุ่น B ประเมินตนเอง**

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ลักษณะที่คนรุ่น B มอง ตนเองเหมือน ๆ กัน
ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจใน ชาติของตน)	306	6.22	1.18	0.94	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับครอบครัว	306	6.55	0.89	0.65	ผ่าน
รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้อง ตนเอง)	306	5.06	1.64	1.32	ไม่ผ่าน
ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	306	5.22	1.78	1.44	ไม่ผ่าน
เคารพกฎระเบียบของสังคม	304	6.08	1.16	0.91	ผ่าน
เลื่อมใสในศาสนา	307	6.21	1.38	1.02	ผ่าน
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ ในสังคม	306	4.84	1.75	1.36	ไม่ผ่าน
เข้าใจและยอมรับความ หลากหลายด้านต่าง ๆ ของ มนุษย์	305	5.68	1.30	1.05	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับความเท่า เทียม	307	5.63	1.45	1.17	ผ่าน
ประนีประนอม ยอมรับ ความเห็นที่แตกต่าง	307	5.71	1.26	1.04	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	307	5.81	1.29	1.03	ผ่าน
สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	307	5.09	1.87	1.50	ไม่ผ่าน
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลง ได้ดี	305	5.60	1.35	1.11	ผ่าน
หัวรั้น ดื้อดึง	305	3.50	1.93	1.67	ไม่ผ่าน
ห่วงใยดูแลผู้อื่น	306	5.99	1.18	0.89	ผ่าน
เกรงใจและให้เกียรติคนที่ สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	305	5.89	1.21	0.96	ผ่าน
ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิง โครงสร้างที่ฝังรากในสังคม	301	5.17	1.65	1.31	ไม่ผ่าน
ชอบตัดสินผู้อื่น	306	2.88	1.78	1.53	ไม่ผ่าน

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ลักษณะที่คนรุ่น B มอง ตนเองเหมือน ๆ กัน
ซีป่น	303	3.91	2.02	1.72	ไม่ผ่าน
ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่อง สุขภาพจิต	304	5.33	1.62	1.28	ไม่ผ่าน
เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	306	3.37	1.93	1.67	ไม่ผ่าน
อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ ทันสมัยและเป็นสากล	305	4.79	1.74	1.39	ไม่ผ่าน
<b>มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</b>	<b>306</b>	<b>5.72</b>	<b>1.37</b>	<b>1.12</b>	<b>ผ่าน</b>
มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	303	4.22	1.78	1.46	ไม่ผ่าน
จิตใจเปราะบาง มีปัญหา สุขภาพจิตง่าย	305	3.40	2.02	1.76	ไม่ผ่าน
รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและ วิเคราะห์ก่อนเชื่อ	307	5.58	1.48	1.18	ไม่ผ่าน
มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ รูปแบบใหม่ ๆ	304	3.62	1.94	1.69	ไม่ผ่าน
<b>มีความอดทน</b>	<b>304</b>	<b>6.13</b>	<b>1.15</b>	<b>0.91</b>	<b>ผ่าน</b>
กล้าพูดกล้าแสดงออก	306	5.41	1.52	1.26	ไม่ผ่าน
เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยม ต่างชาติ	305	4.09	1.85	1.49	ไม่ผ่าน

หมายเหตุ: ลักษณะที่ “คนในรุ่นเดียวกันมองตนเองเหมือน ๆ กัน” จะต้องผ่านเกณฑ์ 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1.) จะต้องมียค่าเฉลี่ย (M) ต่ำกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 และ 2.) จะต้องมียค่าส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ย (AD) ต่ำกว่า 1.17

**ตารางที่ 8.2C ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยของคุณลักษณะ 30 ข้อที่คนรุ่นอื่นประเมินคนรุ่น X**

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ภาพเหมารวมของคน รุ่น X
ชาตินิยม (ภาคีและภูมิใจในชาติ ของตน)	322	5.78	1.50	1.20	ไม่ผ่าน
<b>ให้ความสำคัญกับครอบครัว</b>	<b>322</b>	<b>6.24</b>	<b>1.19</b>	<b>0.86</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้อง ตนเอง)</b>	<b>321</b>	<b>5.47</b>	<b>1.43</b>	<b>1.17</b>	<b>ผ่าน</b>
ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	320	5.68	1.49	1.20	ไม่ผ่าน
เคารพกฎระเบียบของสังคม	322	5.57	1.45	1.21	ไม่ผ่าน
<b>เลื่อมใสในศาสนา</b>	<b>318</b>	<b>5.82</b>	<b>1.50</b>	<b>1.16</b>	<b>ผ่าน</b>
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ ในสังคม	321	4.60	1.77	1.47	ไม่ผ่าน
เข้าใจและยอมรับความ หลากหลายด้านต่าง ๆ ของ มนุษย์	322	4.58	1.77	1.48	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	318	4.71	1.77	1.47	ไม่ผ่าน
ประนีประนอม ยอมรับความเห็น ที่แตกต่าง	321	4.69	1.68	1.37	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	322	4.77	1.74	1.45	ไม่ผ่าน
สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	321	4.46	1.85	1.54	ไม่ผ่าน
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	321	4.51	1.74	1.44	ไม่ผ่าน
หัวรั้น ดื้อดึง	319	4.27	1.86	1.54	ไม่ผ่าน
<b>ห่วงใยดูแลผู้อื่น</b>	<b>319</b>	<b>5.46</b>	<b>1.42</b>	<b>1.17</b>	<b>ผ่าน</b>
เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะ หรืออาวุโสต่ำกว่า	322	5.15	1.59	1.29	ไม่ผ่าน
ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิง โครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม	319	4.58	1.67	1.36	ไม่ผ่าน
ชอบตัดสินผู้อื่น	320	4.42	1.97	1.67	ไม่ผ่าน
ขี้นั่น	321	4.83	2.03	1.73	ไม่ผ่าน
ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่อง สุขภาพจิต	319	4.36	1.68	1.36	ไม่ผ่าน

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ภาพเหมารวมของคน รุ่น X
เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	321	4.35	1.82	1.49	ไม่ผ่าน
อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	320	4.09	1.84	1.51	ไม่ผ่าน
มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	318	4.70	1.67	1.37	ไม่ผ่าน
มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	322	3.97	1.76	1.44	ไม่ผ่าน
จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	322	4.07	1.75	1.39	ไม่ผ่าน
รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ	320	4.21	1.72	1.41	ไม่ผ่าน
มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	320	3.97	1.70	1.37	ไม่ผ่าน
มีความอดทน	322	5.28	1.52	1.26	ไม่ผ่าน
กล้าพูดกล้าแสดงออก	321	4.90	1.57	1.29	ไม่ผ่าน
เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	322	4.02	1.77	1.40	ไม่ผ่าน

หมายเหตุ: ลักษณะที่เป็นภาพเหมารวมจะต้องผ่านเกณฑ์ 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1.) จะต้องมียุทธศาสตร์ (M) ต่ำกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 และ 2.) จะต้องมียุทธศาสตร์เบี่ยงเบนเฉลี่ย (AD) ต่ำกว่า 1.17

**ตารางที่ 8.2D ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยของคุณลักษณะ 30 ข้อที่คนรุ่น X ประสบตนเอง**

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ลักษณะที่คนรุ่น X มอง ตนเองเหมือน ๆ กัน
ชาตินิยม (ภาคีและภูมิใจใน ชาติของตน)	395	6.18	1.19	0.94	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับครอบครัว	396	6.68	0.79	0.52	ผ่าน
รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้อง ตนเอง)	392	4.99	1.47	1.09	ไม่ผ่าน
ถือเรื่องกาละเทศะและ พิธีรีตอง	395	5.48	1.35	1.05	ผ่าน
เคารพกฎระเบียบของสังคม	393	6.17	1.00	0.78	ผ่าน
เลื่อมใสในศาสนา	394	6.16	1.18	0.88	ผ่าน
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่ เป็นอยู่ในสังคม	392	5.11	1.32	0.99	ผ่าน
เข้าใจและยอมรับความ หลากหลายด้านต่าง ๆ ของ มนุษย์	393	5.88	1.04	0.82	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับความเท่า เทียม	397	6.07	1.07	0.81	ผ่าน
ประนีประนอม ยอมรับ ความเห็นที่แตกต่าง	397	5.98	1.05	0.75	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	395	6.19	0.93	0.73	ผ่าน
สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	394	6.00	1.14	0.82	ผ่าน
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลง ได้ดี	395	5.86	1.07	0.83	ผ่าน
หัวรั้น ดื้อดึง	395	3.65	1.77	1.47	ไม่ผ่าน
ห่วงใยดูแลผู้อื่น	396	5.97	1.10	0.78	ผ่าน
เกรงใจและให้เกียรติคนที่ สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	397	6.01	1.14	0.79	ผ่าน
ตีความเรื่องความไม่ยุติธรรมเชิง โครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม	391	5.56	1.30	1.02	ผ่าน

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ลักษณะที่คนรุ่น X มอง ตนเองเหมือน ๆ กัน
ชอบตัดสินผู้อื่น	395	2.96	1.59	1.31	ไม่ผ่าน
ขี้บ่น	393	3.71	1.73	1.45	ไม่ผ่าน
<b>ตระหนักรู้และให้ความสำคัญ เรื่องสุขภาพจิต</b>	<b>397</b>	<b>5.34</b>	<b>1.42</b>	<b>1.12</b>	<b>ผ่าน</b>
เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	393	2.74	1.61	1.36	ไม่ผ่าน
อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	393	5.17	1.51	1.21	ไม่ผ่าน
<b>มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</b>	<b>395</b>	<b>5.31</b>	<b>1.30</b>	<b>1.02</b>	<b>ผ่าน</b>
มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	396	4.85	1.39	1.06	ไม่ผ่าน
จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	396	3.34	1.88	1.64	ไม่ผ่าน
<b>รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</b>	<b>396</b>	<b>5.55</b>	<b>1.27</b>	<b>1.01</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ</b>	<b>395</b>	<b>5.05</b>	<b>1.40</b>	<b>1.04</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>มีความอดทน</b>	<b>396</b>	<b>5.96</b>	<b>1.08</b>	<b>0.82</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>กล้าพูดกล้าแสดงออก</b>	<b>397</b>	<b>5.37</b>	<b>1.29</b>	<b>1.03</b>	<b>ผ่าน</b>
เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	397	4.76	1.61	1.29	ไม่ผ่าน

หมายเหตุ: ลักษณะที่ “คนในรุ่นเดียวกันมองตนเองเหมือน ๆ กัน” จะต้องผ่านเกณฑ์ 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1.) จะต้องมียค่าเฉลี่ย (M) ต่ำกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 และ 2.) จะต้องมียค่าส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ย (AD) ต่ำกว่า 1.17



**ตารางที่ 8.2E ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยของคุณลักษณะ 30 ข้อที่คนรุ่นอื่นประเมินคนรุ่น Y**

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็นภาพเหมารวมของคนรุ่น Y
ชาตินิยม (ภาคีและภูมิใจในชาติของตน)	369	5.03	1.68	1.36	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับครอบครัว	369	5.71	1.42	1.18	ไม่ผ่าน
รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)	362	5.12	1.57	1.25	ไม่ผ่าน
ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	366	4.67	1.72	1.42	ไม่ผ่าน
เคารพกฎระเบียบของสังคม	367	5.12	1.55	1.26	ไม่ผ่าน
เลื่อมใสในศาสนา	368	4.96	1.77	1.47	ไม่ผ่าน
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม	368	4.84	1.56	1.27	ไม่ผ่าน
เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่าง ๆ ของมนุษย์	369	5.12	1.48	1.20	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	368	5.21	1.56	1.27	ไม่ผ่าน
ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง	368	4.88	1.57	1.25	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	369	5.37	1.42	1.18	ไม่ผ่าน
สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	367	5.53	1.46	1.19	ไม่ผ่าน
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	367	5.28	1.51	1.24	ไม่ผ่าน
หัวรั้น ดื้อดึง	368	4.52	1.98	1.67	ไม่ผ่าน
ห่วงใยดูแลผู้อื่น	366	5.22	1.53	1.24	ไม่ผ่าน
เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	367	5.05	1.64	1.32	ไม่ผ่าน
ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม	366	4.99	1.46	1.16	ไม่ผ่าน
ชอบตัดสินผู้อื่น	365	3.92	1.89	1.54	ไม่ผ่าน
ขี้นิน	365	4.11	1.98	1.67	ไม่ผ่าน
ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต	368	4.77	1.63	1.32	ไม่ผ่าน

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ภาพเหมารวมของคน รุ่น Y
เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	366	4.15	1.91	1.60	ไม่ผ่าน
อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	367	5.24	1.56	1.27	ไม่ผ่าน
มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	367	4.98	1.57	1.22	ไม่ผ่าน
มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	366	4.98	1.55	1.22	ไม่ผ่าน
จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	366	4.15	1.87	1.56	ไม่ผ่าน
รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ	367	4.95	1.62	1.28	ไม่ผ่าน
มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	365	5.47	1.57	1.28	ไม่ผ่าน
มีความอดทน	368	4.87	1.72	1.39	ไม่ผ่าน
<b>กล้าพูดกล้าแสดงออก</b>	<b>367</b>	<b>5.50</b>	<b>1.41</b>	<b>1.15</b>	<b>ผ่าน</b>
เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	368	5.16	1.71	1.41	ไม่ผ่าน

หมายเหตุ: ลักษณะที่เป็นภาพเหมารวมจะต้องผ่านเกณฑ์ 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1.) จะต้องมียุทธศาสตร์ (M) ต่ำกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 และ 2.) จะต้องมียุทธศาสตร์เบี่ยงเบนเฉลี่ย (AD) ต่ำกว่า 1.17

**ตารางที่ 8.2F ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยของคุณลักษณะ 30 ข้อที่คนรุ่น Y ประเมินตนเอง**

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ลักษณะที่คนรุ่น Y มอง ตนเองเหมือน ๆ กัน
ชาตินิยม (ภาคีและภูมิใจในชาติ ของตน)	334	5.03	1.69	1.38	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับครอบครัว	334	5.63	1.45	1.22	ไม่ผ่าน
รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้อง ตนเอง)	328	5.12	1.57	1.25	ไม่ผ่าน
ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	331	4.60	1.73	1.43	ไม่ผ่าน
เคารพกฎระเบียบของสังคม	332	5.11	1.60	1.30	ไม่ผ่าน
เลื่อมใสในศาสนา	333	4.92	1.77	1.47	ไม่ผ่าน
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ ในสังคม	333	4.83	1.57	1.28	ไม่ผ่าน
เข้าใจและยอมรับความ หลากหลายด้านต่าง ๆ ของ มนุษย์	334	5.13	1.47	1.19	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	333	5.24	1.53	1.25	ไม่ผ่าน
ประนีประนอม ยอมรับความเห็น ที่แตกต่าง	333	4.86	1.56	1.24	ไม่ผ่าน
<b>ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</b>	<b>334</b>	<b>5.40</b>	<b>1.40</b>	<b>1.16</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ</b>	<b>332</b>	<b>5.58</b>	<b>1.43</b>	<b>1.16</b>	<b>ผ่าน</b>
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	332	5.36	1.46	1.19	ไม่ผ่าน
หัวรั้น ดื้อดึง	333	4.57	1.96	1.65	ไม่ผ่าน
ห่วงใยดูแลผู้อื่น	331	5.17	1.54	1.25	ไม่ผ่าน
เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะ หรืออาวุโสต่ำกว่า	333	5.01	1.64	1.31	ไม่ผ่าน
<b>ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิง โครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</b>	<b>331</b>	<b>5.05</b>	<b>1.45</b>	<b>1.16</b>	<b>ผ่าน</b>
ชอบตัดสินผู้อื่น	331	3.88	1.89	1.54	ไม่ผ่าน
ขี้นั่น	330	4.05	1.97	1.65	ไม่ผ่าน
ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่อง สุขภาพจิต	333	4.80	1.61	1.31	ไม่ผ่าน

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ลักษณะที่คนรุ่น Y มอง ตนเองเหมือน ๆ กัน
เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	331	4.16	1.93	1.62	ไม่ผ่าน
อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	333	5.29	1.56	1.27	ไม่ผ่าน
มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	332	4.96	1.60	1.25	ไม่ผ่าน
มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	331	5.03	1.57	1.23	ไม่ผ่าน
จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	331	4.17	1.90	1.59	ไม่ผ่าน
รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ	332	4.98	1.60	1.25	ไม่ผ่าน
มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	330	5.58	1.51	1.22	ไม่ผ่าน
มีความอดทน	333	4.86	1.74	1.40	ไม่ผ่าน
<b>กล้าพูดกล้าแสดงออก</b>	<b>332</b>	<b>5.54</b>	<b>1.37</b>	<b>1.13</b>	<b>ผ่าน</b>
เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	333	5.20	1.73	1.42	ไม่ผ่าน

หมายเหตุ: ลักษณะที่ “คนในรุ่นเดียวกันมองตนเองเหมือน ๆ กัน” จะต้องผ่านเกณฑ์ 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1.) จะต้องมียค่าเฉลี่ย (M) ต่ำกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 และ 2.) จะต้องมียค่าส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ย (AD) ต่ำกว่า 1.17

**ตารางที่ 8.2G ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยของคุณลักษณะ 30 ข้อที่คนรุ่นอื่นประเมินคนรุ่น Z**

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ภาพเหมารวมของคน รุ่น Z
ชาตินิยม (ภาคีและภูมิใจในชาติ ของตน)	399	4.51	1.83	1.54	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับครอบครัว	398	4.65	1.67	1.39	ไม่ผ่าน
รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้อง ตนเอง)	398	5.32	1.54	1.27	ไม่ผ่าน
ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	399	3.72	1.77	1.49	ไม่ผ่าน
เคารพกฎระเบียบของสังคม	397	4.35	1.69	1.39	ไม่ผ่าน
เลื่อมใสในศาสนา	399	4.22	1.83	1.49	ไม่ผ่าน
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ ในสังคม	398	5.01	1.59	1.27	ไม่ผ่าน
เข้าใจและยอมรับความ หลากหลายด้านต่าง ๆ ของ มนุษย์	397	5.12	1.49	1.21	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	398	5.40	1.55	1.28	ไม่ผ่าน
ประนีประนอม ยอมรับความเห็น ที่แตกต่าง	399	4.62	1.70	1.41	ไม่ผ่าน
<b>ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</b>	<b>398</b>	<b>5.85</b>	<b>1.29</b>	<b>1.06</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ</b>	<b>399</b>	<b>6.04</b>	<b>1.14</b>	<b>0.88</b>	<b>ผ่าน</b>
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	399	5.42	1.53	1.27	ไม่ผ่าน
หัวรั้น ดื้อดึง	397	5.12	1.94	1.62	ไม่ผ่าน
ห่วงใยดูแลผู้อื่น	398	4.66	1.60	1.31	ไม่ผ่าน
เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะ หรืออาวุโสต่ำกว่า	396	4.46	1.78	1.49	ไม่ผ่าน
ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิง โครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม	395	4.99	1.57	1.25	ไม่ผ่าน
ชอบตัดสินผู้อื่น	398	4.29	1.79	1.47	ไม่ผ่าน
ขี้ป่น	399	4.08	1.90	1.58	ไม่ผ่าน

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ภาพเหมารวมของคน รุ่น Z
ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่อง สุขภาพจิต	398	4.52	1.73	1.42	ไม่ผ่าน
เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ ตั้ง	398	4.50	1.83	1.52	ไม่ผ่าน
<b>อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ ทันสมัยและเป็นสากล</b>	<b>396</b>	<b>5.82</b>	<b>1.37</b>	<b>1.07</b>	<b>ผ่าน</b>
มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	394	4.41	1.82	1.52	ไม่ผ่าน
มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	394	5.34	1.54	1.25	ไม่ผ่าน
จิตใจเปราะบาง มีปัญหา สุขภาพจิตง่าย	396	4.74	1.83	1.53	ไม่ผ่าน
รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและ วิเคราะห์ก่อนเชื่อ	395	4.66	1.70	1.38	ไม่ผ่าน
<b>มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและ สื่อรูปแบบใหม่ ๆ</b>	<b>395</b>	<b>6.11</b>	<b>1.15</b>	<b>0.92</b>	<b>ผ่าน</b>
มีความอดทน	399	4.11	1.85	1.52	ไม่ผ่าน
<b>กล้าพูดกล้าแสดงออก</b>	<b>396</b>	<b>5.86</b>	<b>1.17</b>	<b>0.94</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยม ต่างชาติ</b>	<b>398</b>	<b>5.87</b>	<b>1.42</b>	<b>1.08</b>	<b>ผ่าน</b>

หมายเหตุ: ลักษณะที่เป็นภาพเหมารวมจะต้องผ่านเกณฑ์ 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1.) จะต้องมียค่าเฉลี่ย (M) ต่ำกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 และ 2.) จะต้องมียค่าส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ย (AD) ต่ำกว่า 1.17

**ตารางที่ 8.2H ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยของคุณลักษณะ 30 ข้อที่คนรุ่น Z ประเมินตนเอง**

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ลักษณะที่คนรุ่น Z มอง ตนเองเหมือน ๆ กัน
ชาตินิยม (ภาคภูมิใจและภูมิใจในชาติ ของตน)	299	4.38	1.86	1.57	ไม่ผ่าน
ให้ความสำคัญกับครอบครัว	299	6.42	0.89	0.70	ผ่าน
รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้อง ตนเอง)	298	5.24	1.37	1.10	ผ่าน
ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	299	4.81	1.56	1.22	ไม่ผ่าน
เคารพกฎระเบียบของสังคม	299	5.56	1.16	0.93	ผ่าน
เลือกใสในศาสนา	297	4.41	1.93	1.64	ไม่ผ่าน
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่ เป็นอยู่ในสังคม	299	5.25	1.31	1.06	ผ่าน
เข้าใจและยอมรับความ หลากหลายด้านต่าง ๆ ของ มนุษย์	299	6.18	0.98	0.78	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับความเท่า เทียม	298	6.44	0.89	0.71	ผ่าน
ประนีประนอม ยอมรับ ความเห็นที่แตกต่าง	299	6.02	0.99	0.71	ผ่าน
ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	298	6.38	0.90	0.74	ผ่าน
สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	299	6.31	0.96	0.77	ผ่าน
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลง ได้ดี	298	5.80	1.11	0.89	ผ่าน
หัวรั้น ดื้อดึง	298	4.07	1.86	1.57	ไม่ผ่าน
ห่วงใยดูแลผู้อื่น	299	5.91	1.02	0.76	ผ่าน
เกรงใจและให้เกียรติคนที่ สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	299	5.97	1.15	0.88	ผ่าน
ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิง โครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม	297	5.47	1.26	1.02	ผ่าน
ชอบตัดสินผู้อื่น	297	2.87	1.58	1.29	ไม่ผ่าน

ลักษณะ	N	M	SD	AD	การผ่านเกณฑ์เป็น ลักษณะที่คนรุ่น Z มอง ตนเองเหมือน ๆ กัน
ซีป่น	297	4.04	1.77	1.43	ไม่ผ่าน
<b>ตระหนักรู้และให้ความสำคัญ เรื่องสุขภาพจิต</b>	<b>297</b>	<b>5.59</b>	<b>1.27</b>	<b>1.06</b>	<b>ผ่าน</b>
เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	297	3.18	1.68	1.42	ไม่ผ่าน
<b>อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ ทันสมัยและเป็นสากล</b>	<b>298</b>	<b>5.71</b>	<b>1.36</b>	<b>1.10</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</b>	<b>298</b>	<b>5.06</b>	<b>1.25</b>	<b>0.97</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>มีความคิดสร้างสรรค์/นอก กรอบ</b>	<b>298</b>	<b>5.24</b>	<b>1.24</b>	<b>1.03</b>	<b>ผ่าน</b>
จิตใจเปราะบาง มีปัญหา สุขภาพจิตง่าย	297	3.51	1.83	1.57	ไม่ผ่าน
<b>รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและ วิเคราะห์ก่อนเชื่อ</b>	<b>297</b>	<b>5.54</b>	<b>1.22</b>	<b>1.02</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและ สื่อรูปแบบใหม่ ๆ</b>	<b>299</b>	<b>5.74</b>	<b>1.13</b>	<b>0.91</b>	<b>ผ่าน</b>
<b>มีความอดทน</b>	<b>299</b>	<b>5.63</b>	<b>1.19</b>	<b>1.00</b>	<b>ผ่าน</b>
กล้าพูดกล้าแสดงออก	299	4.91	1.48	1.20	ไม่ผ่าน
<b>เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยม ต่างชาติ</b>	<b>299</b>	<b>5.93</b>	<b>1.10</b>	<b>0.87</b>	<b>ผ่าน</b>

หมายเหตุ: ลักษณะที่ “คนในรุ่นเดียวกันมองตนเองเหมือน ๆ กัน” จะต้องผ่านเกณฑ์ 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1.) จะต้องมียค่าเฉลี่ย (M) ต่ำกว่า 3 หรือสูงกว่า 5 และ 2.) จะต้องมียค่าส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ย (AD) ต่ำกว่า 1.17



**ตารางที่ 8.21 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของภาพลักษณ์ 30 ข้อ**

ลักษณะ	Factor			Uniqueness
	1	2	3	
สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ	<b>0.84</b>	-0.21	-0.11	0.26
มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ	<b>0.79</b>	-0.37	-0.04	0.3
ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ	<b>0.79</b>	-0.03	-0.04	0.37
อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล	<b>0.76</b>	-0.28	0.12	0.4
ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม	<b>0.74</b>	0.09	-0.1	0.39
ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี	<b>0.74</b>	0.01	-0.15	0.4
เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่าง ๆ ของมนุษย์	<b>0.73</b>	0.16	-0.09	0.4
เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ	<b>0.72</b>	-0.34	0.1	0.42
มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ	<b>0.71</b>	-0.15	0.11	0.5
ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม	<b>0.62</b>	0.24	0.06	0.52
รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ	<b>0.62</b>	0.16	-0.14	0.53
ประนีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง	<b>0.59</b>	<b>0.38</b>	-0.14	0.4
กล้าพูดกล้าแสดงออก	<b>0.5</b>	-0.08	0.12	0.75
ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต	<b>0.48</b>	0.26	0.03	0.68
ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม	<b>0.46</b>	0.17	0.2	0.73
ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง	-0.25	<b>0.82</b>	0.12	0.32
ให้ความสำคัญกับครอบครัว	-0.11	<b>0.8</b>	-0.02	0.37
เลื่อมใสในศาสนา	-0.18	<b>0.77</b>	0.05	0.41
เคารพกฎระเบียบของสังคม	0.06	<b>0.75</b>	-0.07	0.41
ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)	-0.13	<b>0.71</b>	0.05	0.51
ห่วงใยดูแลผู้อื่น	0.09	<b>0.64</b>	-0.05	0.55
มีความอดทน	0.09	<b>0.63</b>	-0.14	0.54
เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า	0.2	<b>0.56</b>	-0.11	0.59
มีประสบการณ์และเข้าใจโลก	<b>0.4</b>	<b>0.43</b>	0.02	0.62
ชอบตัดสินผู้อื่น	-0.1	0.02	<b>0.77</b>	0.38
ขี้ป่น	-0.18	0.25	<b>0.69</b>	0.44

เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง	-0.02	-0.08	<b>0.65</b>	0.56
หัวรั้น ดื้อดึง	0.16	-0.15	<b>0.59</b>	0.61
จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย	0.15	-0.14	<b>0.54</b>	0.67
รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)	-0.02	<b>0.29</b>	<b>0.3</b>	0.84

หมายเหตุ: ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้คะแนนจากการประเมินคนต่างรุ่น และใช้วิธีสกัดองค์ประกอบแบบ Principal axis factoring และการหมุนแกนแบบ promax

**ตารางที่ 8.2J ลักษณะ 30 ข้อ แบ่งตามองค์ประกอบ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง”, “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” และลักษณะทางลบ**

องค์ประกอบ	ลักษณะ
<p>องค์ประกอบ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” (มีค่านำหน้าองค์ประกอบสูงกว่า .3 ในองค์ประกอบที่ 1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• สนใจเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ</li> <li>• มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อรูปแบบใหม่ ๆ</li> <li>• ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ</li> <li>• อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยและเป็นสากล</li> <li>• ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม</li> <li>• ปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงได้ดี</li> <li>• เข้าใจและยอมรับความหลากหลายด้านต่าง ๆ ของมนุษย์</li> <li>• เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างชาติ</li> <li>• มีความคิดสร้างสรรค์/นอกกรอบ</li> <li>• ตื่นรู้เรื่องความไม่ยุติธรรมเชิงโครงสร้าง/ที่ฝังรากในสังคม</li> <li>• รับข้อมูลข่าวสารรอบด้านและวิเคราะห์ก่อนเชื่อ</li> <li>• กล้าพูดกล้าแสดงออก</li> <li>• ตระหนักรู้และให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจิต</li> <li>• ตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ในสังคม</li> </ul>
<p>องค์ประกอบ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” (มีค่านำหน้าองค์ประกอบสูงกว่า .3 ในองค์ประกอบที่ 2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ถือเรื่องกาลเทศะและพิธีรีตอง</li> <li>• ให้ความสำคัญกับครอบครัว</li> <li>• เลื่อมใสในศาสนา</li> <li>• เคารพกฎระเบียบของสังคม</li> <li>• ชาตินิยม (ภักดีและภูมิใจในชาติของตน)</li> <li>• ห่วงใยดูแลผู้อื่น</li> <li>• มีความอดทน</li> <li>• เกรงใจและให้เกียรติคนที่สถานะหรืออาวุโสต่ำกว่า</li> </ul>
<p>องค์ประกอบ “ลักษณะทางลบ” (มีค่านำหน้าองค์ประกอบสูงกว่า .3 ในองค์ประกอบที่ 3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ชอบตัดสินผู้อื่น</li> <li>• ขี้นิน</li> </ul>

---

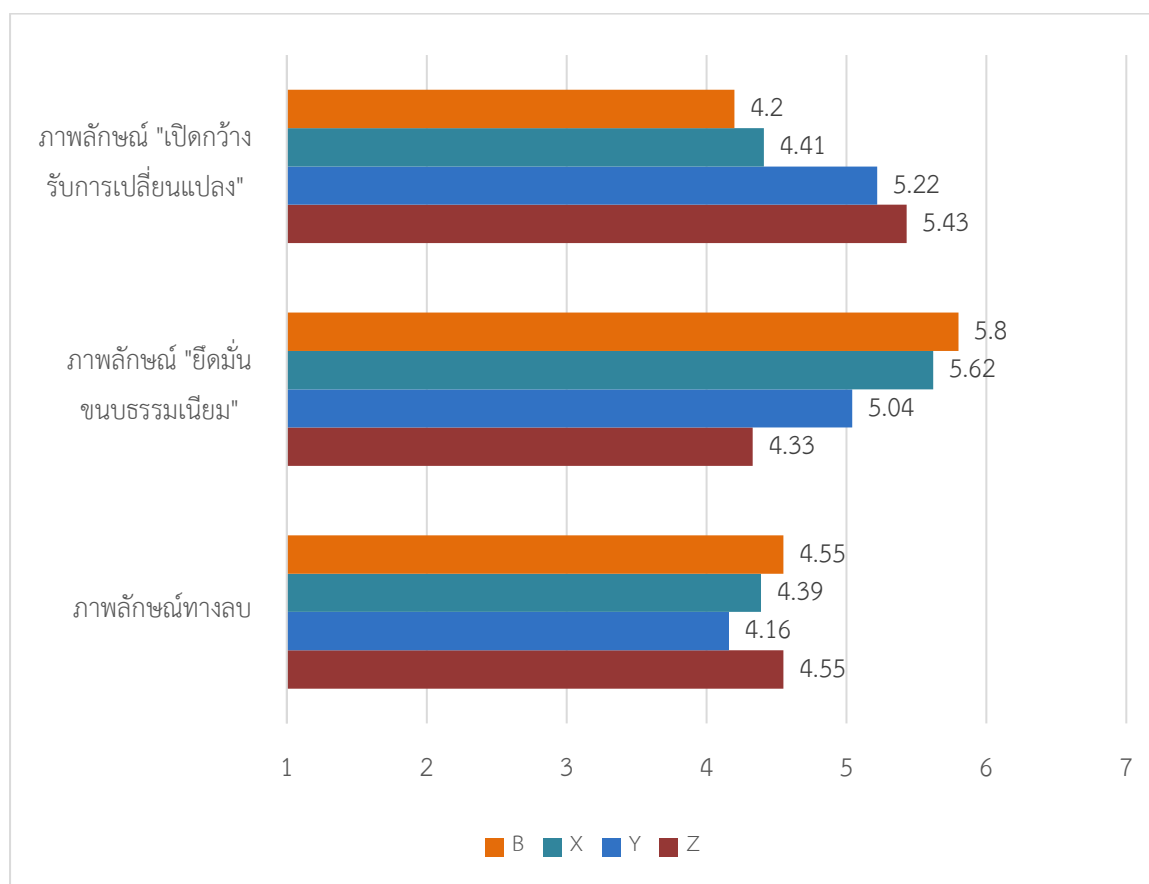
	<ul style="list-style-type: none"><li>• เอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง</li><li>• หัวรั้น ตื้อดิ่ง</li><li>• จิตใจเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิตง่าย</li></ul>
ไม่ถูกจัดในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงกว่า .3 ในหลาย องค์ประกอบ)	<ul style="list-style-type: none"><li>• ประณีประนอม ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง</li><li>• รักพวกพ้อง (เข้าข้างพวกพ้องตนเอง)</li><li>• มีประสบการณ์และเข้าใจโลก</li></ul>

---

**ตารางที่ 8.2K ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ภาพลักษณ์ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” และภาพลักษณ์ทางลบ ของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ที่ได้รับการประเมินจากคนรุ่นอื่น**

ประเภทของภาพลักษณ์	N				M (SD)			
	B	X	Y	Z	B	X	Y	Z
ภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง”	354	324	336	401	4.2 (1.28)	4.41 (1.24)	5.22 (0.97)	5.43 (0.78)
ภาพลักษณ์ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม”	354	324	336	401	5.8 (0.86)	5.62 (0.99)	5.04 (1.18)	4.33 (1.33)
ภาพลักษณ์ทางลบ	354	324	336	401	4.55 (1.41)	4.39 (1.39)	4.16 (1.49)	4.55 (1.28)

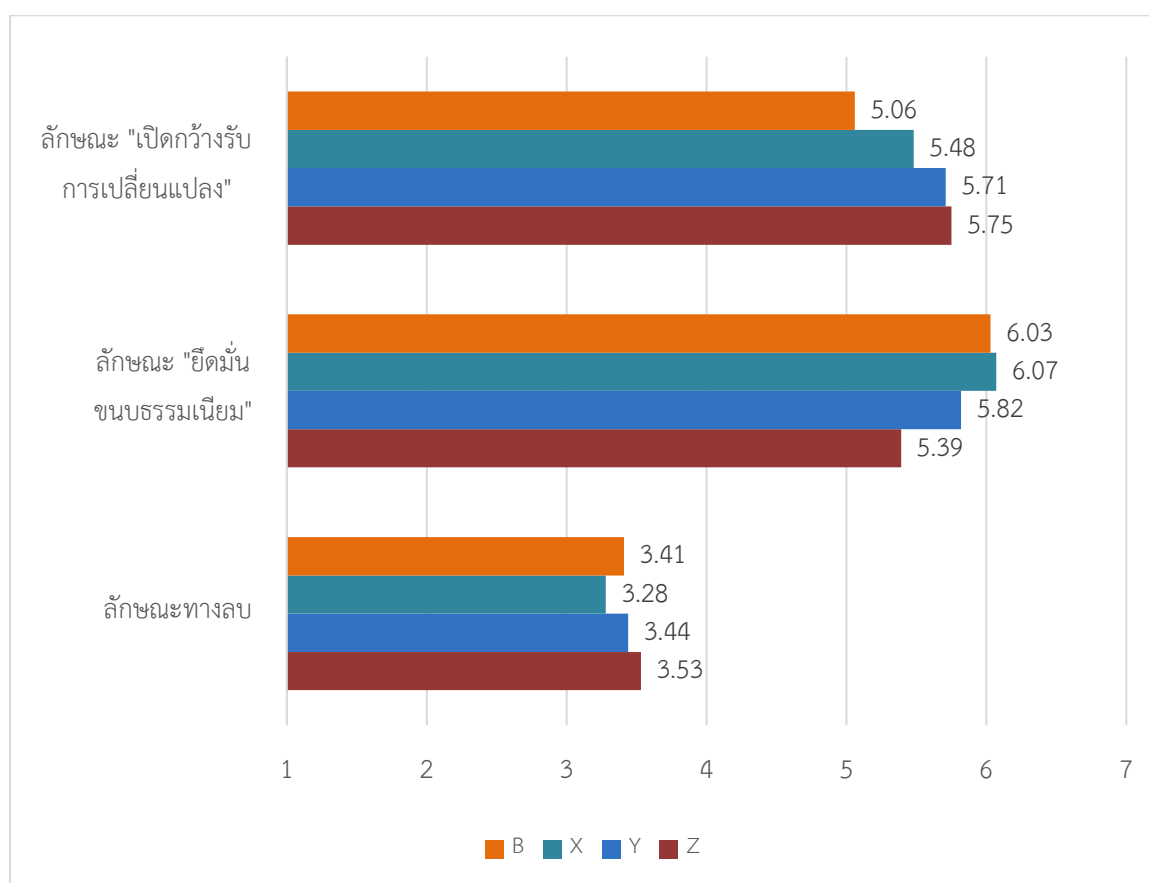
**ภาพที่ 8.2L ค่าเฉลี่ยของภาพลักษณ์ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ภาพลักษณ์ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” และภาพลักษณ์ทางลบ ของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ที่ได้รับการประเมินจากคนรุ่นอื่น**



**ตารางที่ 8.2M ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” และลักษณะทางลบ ที่คนรุ่น B, X, Y, และ Z ประเมินตนเอง**

ประเภทของลักษณะ	N				M (SD)			
	B	X	Y	Z	B	X	Y	Z
ลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง”	307	397	425	299	5.06 (0.95)	5.48 (0.73)	5.71 (0.68)	5.75 (0.69)
ลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม”	307	397	425	299	6.03 (0.71)	6.07 (0.7)	5.82 (0.76)	5.39 (0.89)
ลักษณะทางลบ	307	397	425	299	3.41 (1.35)	3.28 (1.2)	3.44 (1.23)	3.53 (1.13)

**ภาพที่ 8.2N ค่าเฉลี่ยของลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง” ลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม” และลักษณะทางลบ ที่คนรุ่น B, X, Y, และ Z ประเมินตนเอง**

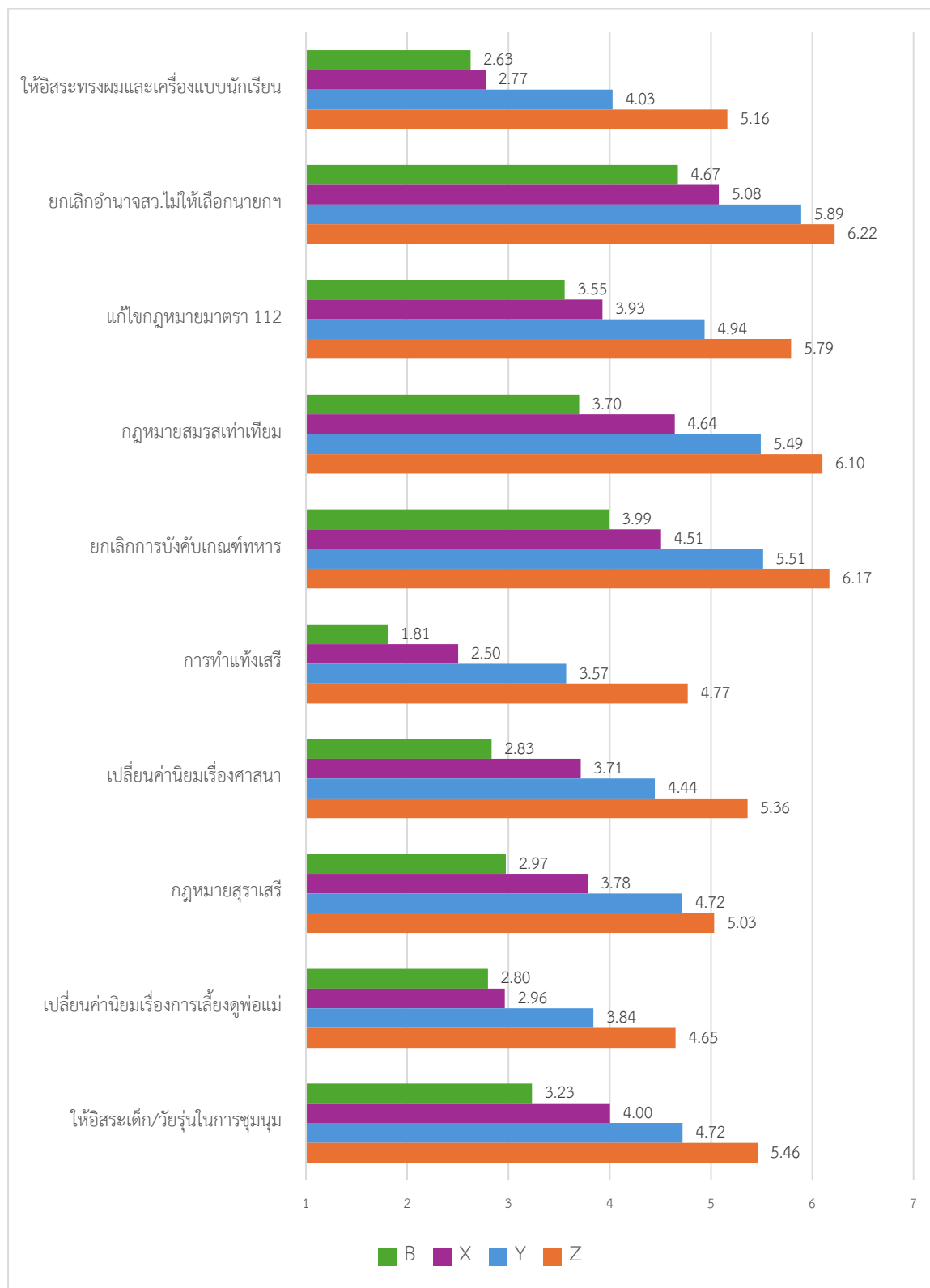


**ภาคผนวก 8.3 ความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองจากการสำรวจ ครั้งที่ 1**

**ตารางที่ 8.3A ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น**

ประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	รุ่น											
	B			X			Y			Z		
	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
ให้อิสระทรงผม/ เครื่องแบบนักเรียน	307	2.63	2.15	397	2.77	1.96	424	4.03	2.11	298	5.16	1.79
ยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้เลือกนายก	305	4.67	2.35	395	5.08	2.17	423	5.89	1.78	298	6.22	1.39
แก้ไขกฎหมายมาตรา 112	301	3.55	2.48	387	3.93	2.33	419	4.94	2.32	294	5.79	1.99
กฎหมายสมรสเท่า เทียม	304	3.70	2.40	395	4.64	2.19	422	5.49	1.86	299	6.10	1.62
ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร	306	3.99	2.50	395	4.51	2.33	421	5.51	1.95	298	6.17	1.52
การทำแท้งเสรี	306	1.81	1.63	391	2.50	1.96	416	3.57	2.32	297	4.77	2.31
เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา	306	2.83	2.15	393	3.71	2.30	423	4.44	2.20	298	5.36	2.05
กฎหมายสุราเสรี	305	2.97	2.20	395	3.78	2.27	424	4.72	2.23	299	5.03	1.98
เปลี่ยนค่านิยมเรื่องต้อง เลี้ยงดูพ่อแม่	306	2.80	2.40	394	2.96	2.21	423	3.84	2.25	299	4.65	2.20
ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม	307	3.23	2.15	395	4.00	2.17	424	4.72	2.03	299	5.46	1.65

**ภาพที่ 8.3B ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง  
ของคนแต่ละรุ่น**



หมายเหตุ: คะแนนที่สูงสะท้อนถึงความเห็นด้วยต่อข้อกระทงดังกล่าว ข้อ “แก้ไขกฎหมายมาตรา 112” มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-8 โดยคะแนนระดับที่ 8 แปลงมาจากคำตอบที่ว่า “ไม่ต้องการให้แก้ไขกฎหมาย”



มาตรา 112 แต่ต้องการให้ยกเลิกกฎหมายนี้เลย ส่วนข้อกระทงอื่น ๆ มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-7 และข้อกระทงแบบเต็มในแบบสอบถาม มีดังนี้

ข้อ	ตัวทำเองเห็นด้วยกับประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
1.	ให้อิสระแก่นักเรียนเรื่องทรงผมและเครื่องแบบ จะไว้ผมทรงใดก็ได้ จะแต่งเครื่องแบบก็ได้หรือไม่แต่งเครื่องแบบก็ได้
2.	การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ยกเลิกอำนาจ ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งโดย คสช. ไม่ให้มีอำนาจให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรีที่มาจากพรรคที่ได้รับเลือกตั้ง
3.	การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (ให้สำนักพระราชวังมีสิทธิแจ้งความกล่าวโทษเพียงผู้เดียว ลดโทษหรือยกเว้นความผิดกรณีวิจารณ์โดยสุจริตหรือการพูดความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ)
4.	การแก้ไขกฎหมายให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) แต่งงานกันได้และมีสิทธิเท่าเทียมชายหญิงทั่วไป
5.	ยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร เปลี่ยนเป็นระบบรับสมัครตามความสมัครใจ
6.	การเปิดให้สามารถทำแท้งได้โดยเสรี
7.	เปลี่ยนค่านิยมเรื่องการนับถือศาสนา ไม่ควรคาดหวังว่าต้องนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง จะไม่นับถือศาสนาก็ได้
8.	แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสุราโดยปลดล็อกข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ผลิตและจำหน่ายสุรารายย่อยเกิดได้อย่างเสรีมากขึ้น
9.	เปลี่ยนค่านิยมที่ว่าลูกต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า ควรให้เป็นไปตามความสมัครใจของลูกกว่าอยากทำหรือไม่ ไม่ควรคาดหวังหรือตั้งเป็นบรรทัดฐานว่าต้องทำ
10.	พ่อแม่ให้เสรีภาพแก่เด็กและวัยรุ่นสามารถแสดงออกทางการเมืองผ่านการร่วมชุมนุมต่าง ๆ ได้

### ตารางที่ 8.3C การจัดลำดับการให้ความสำคัญประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของคนแต่ละรุ่น

ผู้ตอบแบบสอบถามจากแต่ละรุ่นเลือกประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ตนนั้น “สนใจหรือกังวลมากที่สุด” จำนวน 1-3 ประเด็นจากรายการที่ผู้วิจัยกำหนดให้ทั้งหมด 10 ประเด็น เปอร์เซ็นในวงเล็บแสดงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุว่าประเด็นนั้น ๆ เป็น 1 ใน 3 ประเด็นที่ตนสนใจหรือกังวลมากที่สุด เรียงลำดับจากประเด็นที่ถูกระบุถึงมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด

อันดับ	รุ่น B (N = 261)	รุ่น X (N = 340)	รุ่น Y (N = 399)	รุ่น Z (N = 277)
1	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง การเลี้ยงดูพ่อแม่ (46.74%)	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (47.35%)	ยกเลิกอำนาจสว.ไม่ให้ เลือกนายกฯ (55.14%)	ยกเลิกอำนาจสว.ไม่ให้ เลือกนายกฯ (53.79%)
2	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (41.00%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง การเลี้ยงดูพ่อแม่ (44.12%)	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (48.87%)	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 (45.49%)
3	การทำแท้งเสรี (33.33%)	ยกเลิกอำนาจสว.ไม่ให้ เลือกนายกฯ (37.94%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง การเลี้ยงดูพ่อแม่ (31.33%)	กฎหมายสมรสเท่า เทียม (37.91%)
4	ยกเลิกอำนาจสว.ไม่ให้ เลือกนายกฯ (32.57%)	การทำแท้งเสรี (30.29%)	ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร (29.82%)	ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร (33.21%)
5	ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร (26.44%)	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม (27.94%)	การทำแท้งเสรี (29.82%)	ให้อิสระทรงผมและ เครื่องแบบนักเรียน (24.19%)
6	ให้อิสระทรงผมและ เครื่องแบบนักเรียน (21.84%)	ยกเลิกการบังคับ เกณฑ์ทหาร (27.06%)	ให้อิสระทรงผมและ เครื่องแบบนักเรียน (25.06%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง การเลี้ยงดูพ่อแม่ (31.05%)
7	กฎหมายสมรสเท่า เทียม(20.69%)	ให้อิสระทรงผมและ เครื่องแบบนักเรียน (26.76%)	กฎหมายสมรสเท่า เทียม (24.56%)	การทำแท้งเสรี (28.52%)
8	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม (19.92%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา(20.00%)	กฎหมายสุราเสรี (19.80%)	กฎหมายสุราเสรี (19.13%)
9	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา(19.16%)	กฎหมายสุราเสรี (17.35%)	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม (17.54%)	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นใน การชุมนุม (15.52%)

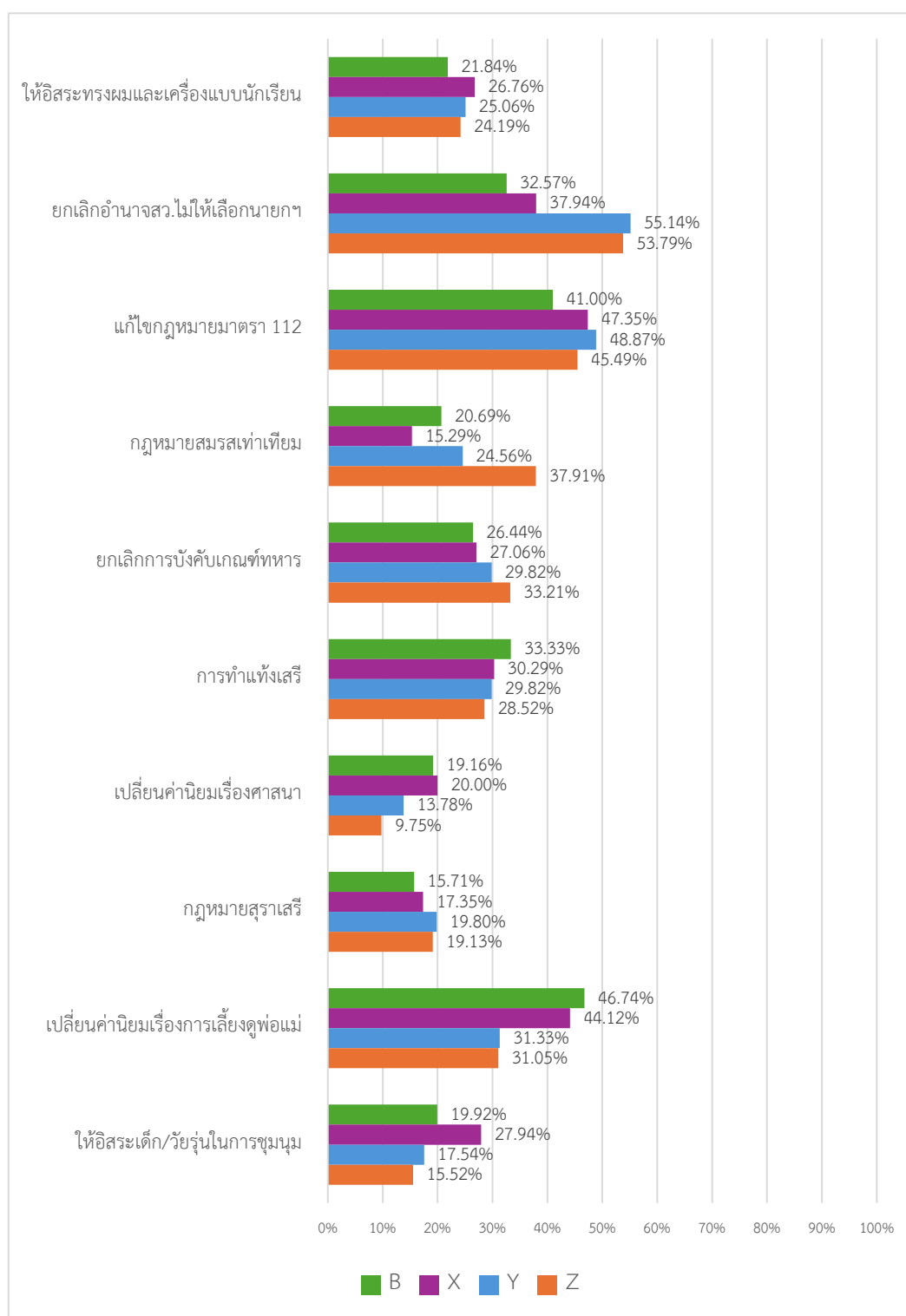
---

10	กฎหมายสุราเสรี (15.71%)	กฎหมายสมรสเท่า เทียม(15.29%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา (13.78%)	เปลี่ยนค่านิยมเรื่อง ศาสนา(9.75%)
----	----------------------------	---------------------------------	--	--------------------------------------

---

### ภาพที่ 8.3D การจัดลำดับการให้ความสำคัญประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น

ผู้ตอบแบบสอบถามจากแต่ละรุ่นเลือกประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ตนนั้น “สนใจหรือกังวลมากที่สุด” จำนวน 1-3 ประเด็นจากรายการที่ผู้วิจัยกำหนดให้ทั้งหมด 10 ประเด็น เปอร์เซ็น



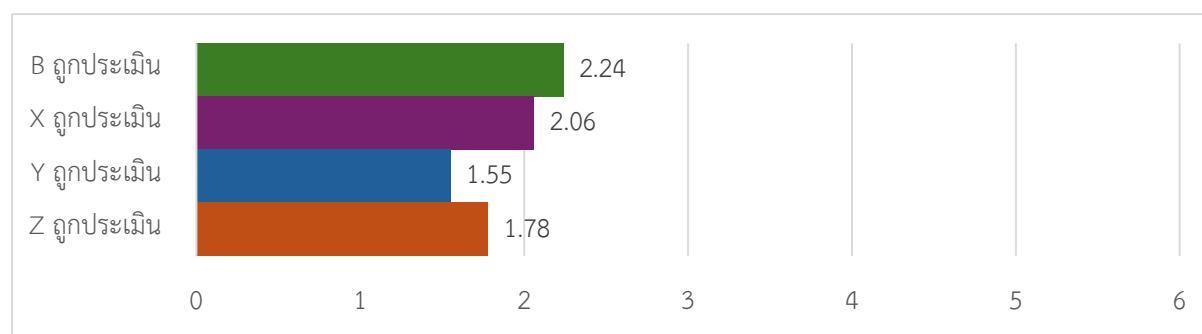
ในภาพแสดงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุว่าประเด็นนั้น ๆ เป็น 1 ใน 3 ประเด็นที่ตนสนใจหรือกังวลมากที่สุด

**ตารางที่ 8.3E ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	M(SD)
ประเมิน B	356	2.24(1.43)
ประเมิน X	325	2.06(1.42)
ประเมิน Y	339	1.55(1.04)
ประเมิน Z	402	1.78(1.13)

หมายเหตุ: การรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน ได้มาจากการนำคะแนนความเห็นฯ ของตนเองในแต่ละข้อลบด้วยคะแนนความเห็นฯ ที่ผู้ตอบคาดเดาคณอีกรุ่น ผู้วิจัยนำส่วนต่างของทั้ง 10 ข้อมาปรับให้เป็นค่าสัมบูรณ์ บวกรวมกันและหารด้วย 10 เป็นคะแนนการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นฯ ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน

**ภาพที่ 8.3F ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

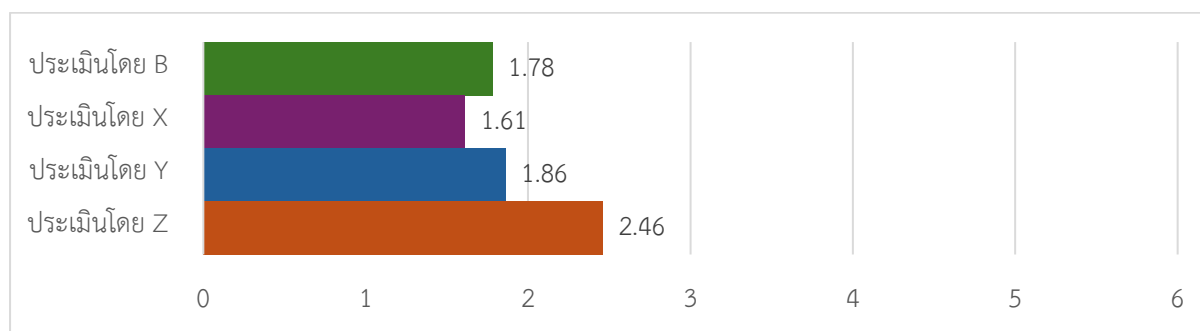


**ตารางที่ 8.3G ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน	N	M(SD)
ประเมินโดย B	306	1.78(1.08)
ประเมินโดย X	395	1.61(1.06)
ประเมินโดย Y	423	1.86(1.30)
ประเมินโดย Z	298	2.46(1.53)

หมายเหตุ: การรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน ได้มาจากการนำคะแนนความเห็นฯ ของตนเองในแต่ละข้อลบด้วยคะแนนความเห็นฯ ที่ผู้ตอบคาดเดาคนอีกรุ่น ผู้วิจัยนำส่วนต่างของทั้ง 10 ข้อมาปรับให้เป็นค่าสัมบูรณ์ บวกรวมกันและหารด้วย 10 เป็นคะแนนการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นฯ ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน

**ภาพที่ 8.3H ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

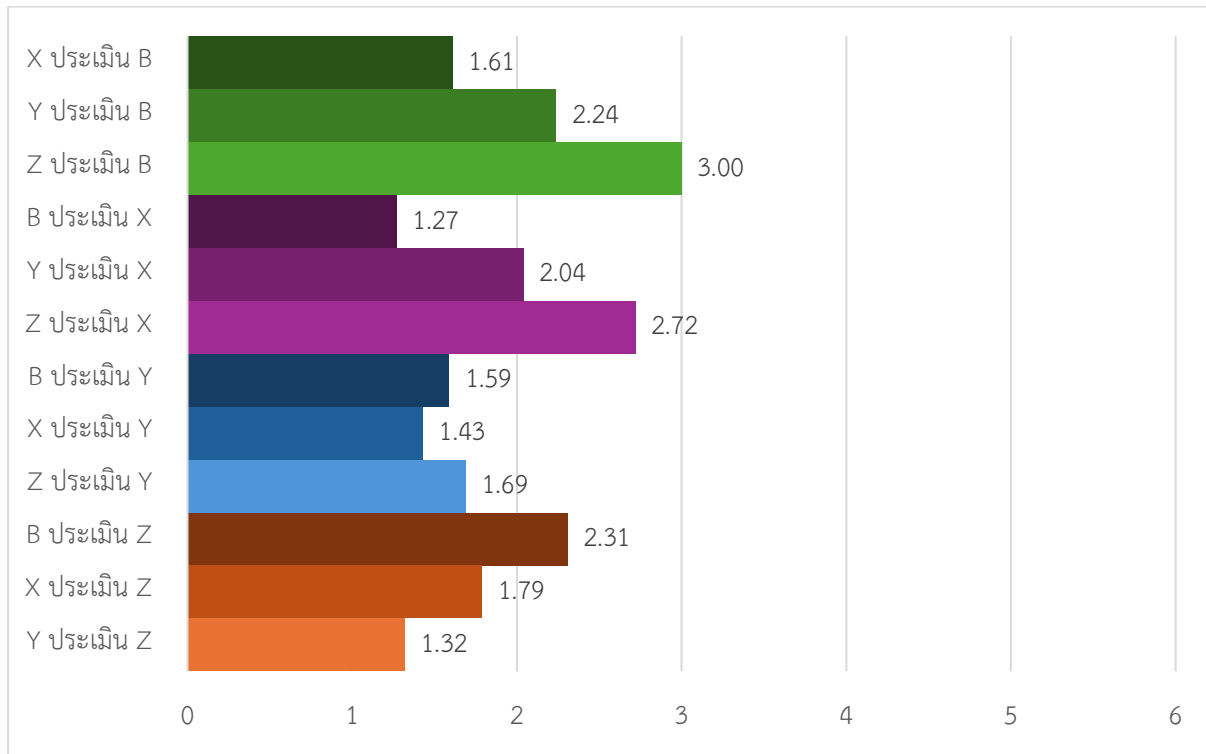


**ตารางที่ 8.31 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน	N	M(SD)
X ประเมิน B	117	1.61(1.00)
Y ประเมิน B	141	2.24(1.37)
Z ประเมิน B	97	3.00(1.58)
B ประเมิน X	79	1.27(0.83)
Y ประเมิน X	143	2.04(1.36)
Z ประเมิน X	101	2.72(1.55)
B ประเมิน Y	109	1.59(1.02)
X ประเมิน Y	130	1.43(0.97)
Z ประเมิน Y	98	1.69(1.13)
B ประเมิน Z	117	2.31(1.06)
X ประเมิน Z	146	1.79(1.17)
Y ประเมิน Z	137	1.32(0.93)

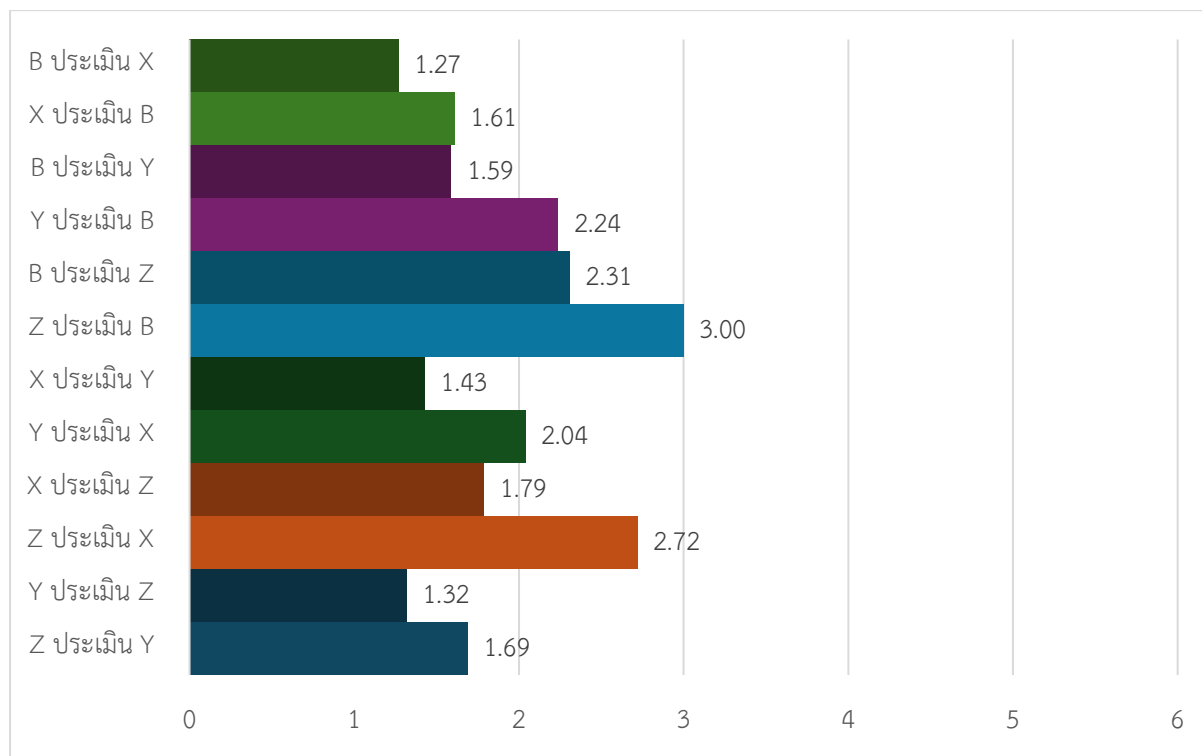
หมายเหตุ: การรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน ได้มาจากการนำคะแนนความเห็นฯ ของตนเองในแต่ละข้อลบด้วยคะแนนความเห็นฯ ที่ผู้ตอบคาดเดาคคนอีกรุ่น ผู้วิจัยนำส่วนต่างของทั้ง 10 ข้อมาปรับให้เป็นค่าสัมบูรณ์ บวกรวมกันและหารด้วย 10 เป็นคะแนนการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นฯ ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน

**ภาพที่ 8.3J ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**





**ภาพที่ 8.3K ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน (เรียงลำดับคู่รุ่นใหม่)**



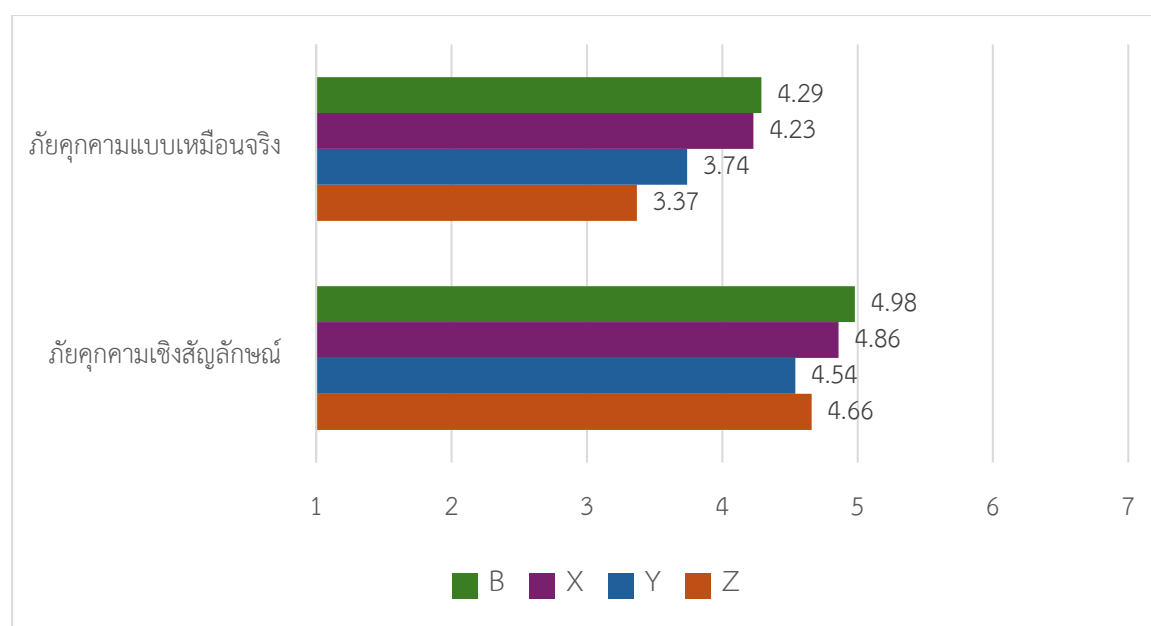
## ภาคผนวก 8.4 การรับรู้ภัยคุกคามจากคนต่างรุ่น และเจตคติต่อคนต่างรุ่นจากการสำรวจครั้งที่ 1

ตารางที่ 8.4A ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ภัยคุกคาม (ตามทฤษฎีดั้งเดิม) แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน

รุ่นผู้ถูกประเมิน	ภัยคุกคามแบบเหมือนจริง		ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์	
	จริง (Realistic Threats)		สัญลักษณ์ (Symbolic Threats)	
	N	M (SD)	N	M (SD)
ประเมิน B	352	4.29 (1.59)	352	4.98 (1.56)
ประเมิน X	325	4.23 (1.57)	325	4.86 (1.60)
ประเมิน Y	335	3.74 (1.50)	335	4.54 (1.60)
ประเมิน Z	396	3.37 (1.55)	396	4.66 (1.61)

หมายเหตุ: ค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามแบบเหมือนจริง” คำนวณจากข้อคำถามที่ 1, 2, และ 3 (คำถามเกี่ยวกับการอิทธิพลทางเศรษฐกิจ) และค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์” คำนวณจากข้อที่ 6 และ 7 (คำถามเกี่ยวกับความแตกต่างทางค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติการใช้ชีวิต) ของมาตรการรับรู้การคุกคามจากคนต่างรุ่นในแบบสอบถาม

ภาพที่ 8.4B ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ภัยคุกคาม (ตามทฤษฎีดั้งเดิม) แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน

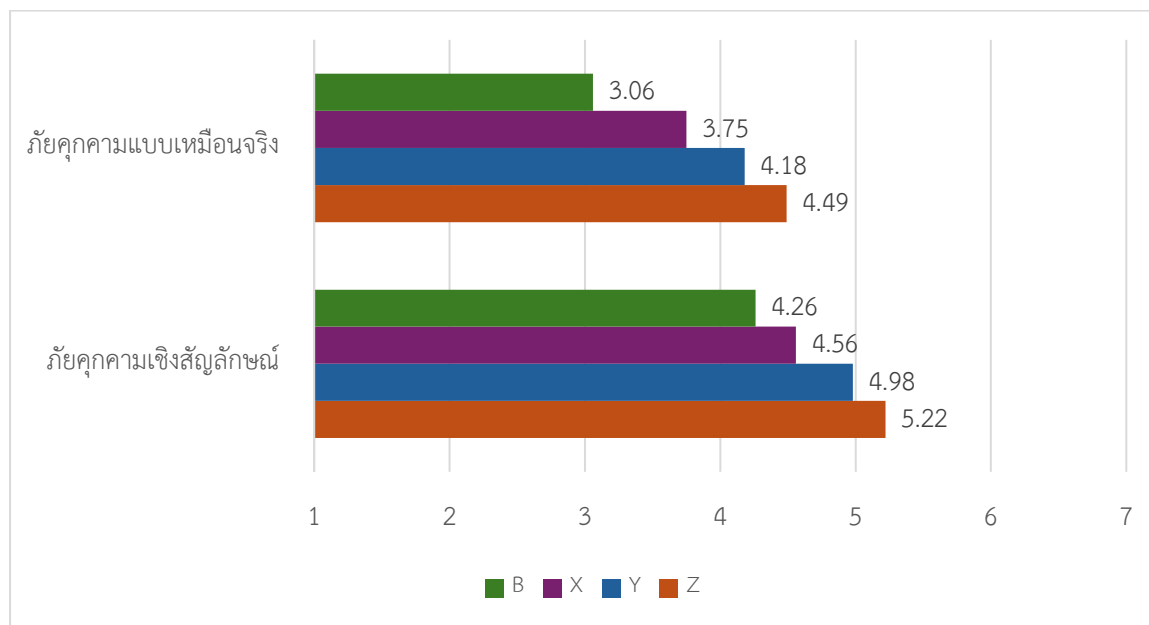


**ตารางที่ 8.4C ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ภัยคุกคาม (ตามทฤษฎีตั้งเดิม) แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน	ภัยคุกคามแบบเหมือนจริง (Realistic Threats)		ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Threats)	
	N	M (SD)	N	M (SD)
	ประเมินโดย B	305	3.06(1.50)	305
ประเมินโดย X	390	3.75(1.47)	390	4.56(1.63)
ประเมินโดย Y	418	4.18(1.62)	418	4.98(1.43)
ประเมินโดย Z	295	4.49(1.46)	295	5.22(1.45)

หมายเหตุ: ค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามแบบเหมือนจริง” คำนวณจากข้อคำถามที่ 1, 2, และ 3 (คำถามเกี่ยวกับการอิทธิพลทางเศรษฐกิจ) และค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์” คำนวณจากข้อที่ 6 และ 7 (คำถามเกี่ยวกับความแตกต่างทางค่านิยม ความเชื่อ ปรัชญาการใช้ชีวิต) ของมาตรการรับรู้การคุกคามจากคนต่างรุ่นในแบบสอบถาม

**ภาพที่ 8.4D ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ภัยคุกคาม (ตามทฤษฎีตั้งเดิม) แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

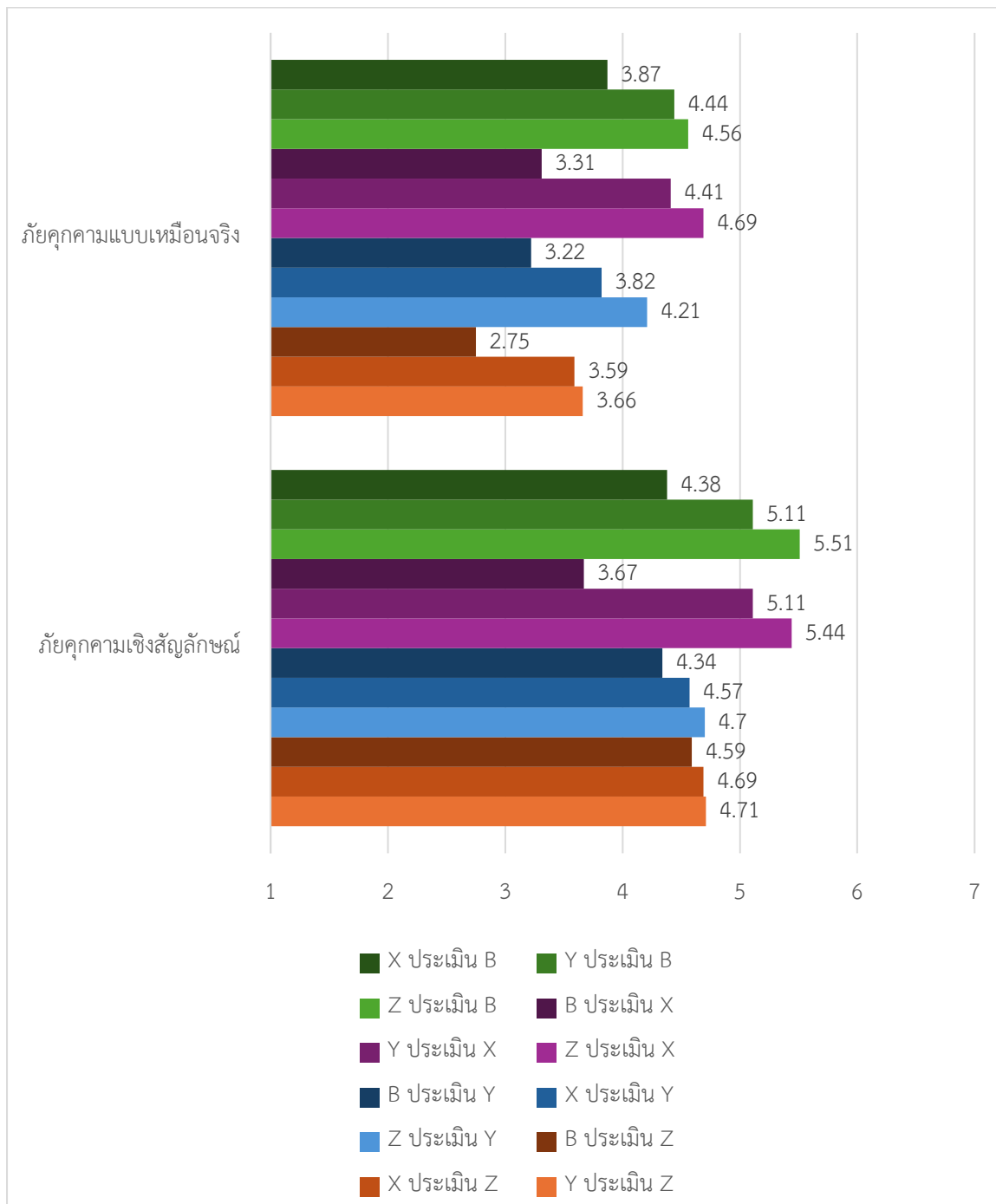


**ตารางที่ 8.4E ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ภัยคุกคาม (ตามทฤษฎีดั้งเดิม) แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน และรุ่นที่ถูก ประเมิน	ภัยคุกคามแบบเหมือน จริง (Realistic Threats)		ภัยคุกคามเชิง สัญลักษณ์ (Symbolic Threats)	
	N	M (SD)	N	M (SD)
	X ประเมิน B	117	3.87(1.52)	117
Y ประเมิน B	139	4.44(1.65)	139	5.11(1.38)
Z ประเมิน B	96	4.56(1.52)	96	5.51(1.53)
B ประเมิน X	80	3.31(1.62)	80	3.67(1.76)
Y ประเมิน X	144	4.41(1.45)	144	5.11(1.37)
Z ประเมิน X	101	4.69(1.42)	101	5.44(1.29)
B ประเมิน Y	108	3.22(1.48)	108	4.34(1.71)
X ประเมิน Y	129	3.82(1.44)	129	4.57(1.65)
Z ประเมิน Y	98	4.21(1.42)	98	4.70(1.40)
B ประเมิน Z	117	2.75(1.37)	117	4.59(1.68)
X ประเมิน Z	144	3.59(1.46)	144	4.69(1.65)
Y ประเมิน Z	135	3.66(1.65)	135	4.71(1.52)

หมายเหตุ: ค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามแบบเหมือนจริง” คำนวณจากข้อคำถามที่ 1, 2, และ 3 (คำถามเกี่ยวกับการอิทธิพลทางเศรษฐกิจ) และค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์” คำนวณจากข้อที่ 6 และ 7 (คำถามเกี่ยวกับความแตกต่างทางค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติการใช้ชีวิต) ของมาตรการรับรู้การคุกคามจากคนต่างรุ่นในแบบสอบถาม

ภาพที่ 8.4F ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ภัยคุกคาม (ตามทฤษฎีดั้งเดิม) แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน

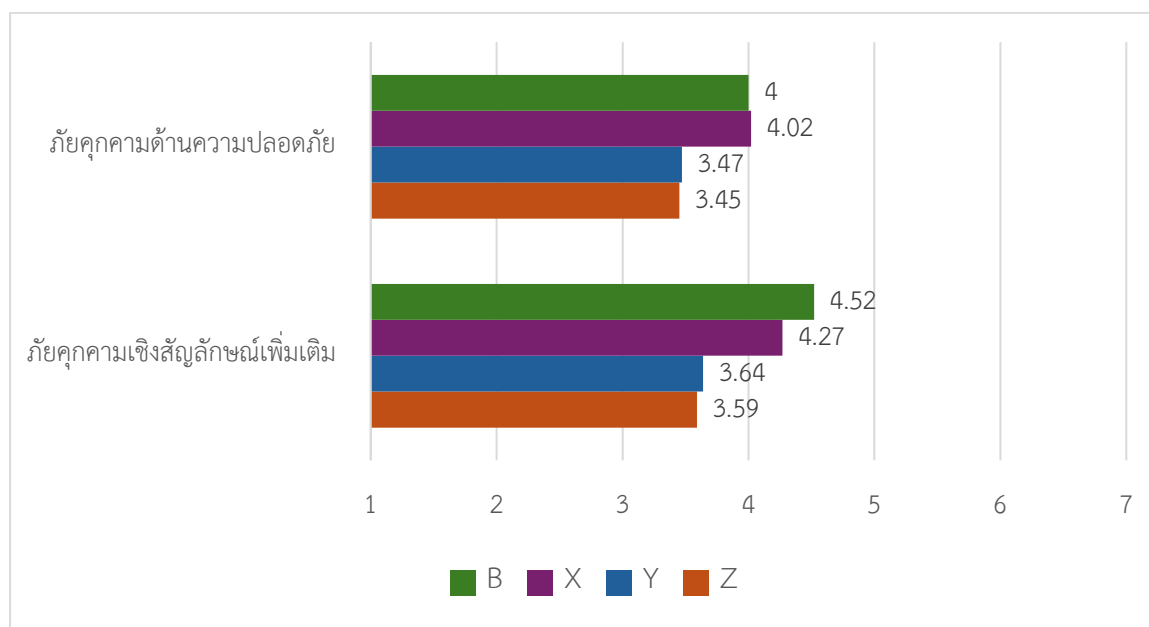


**ตารางที่ 8.4G ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้คุณภาพ (ข้อที่เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ถูกประเมิน	รับรู้คุณภาพด้านความปลอดภัย		รับรู้คุณภาพเชิงสัญลักษณ์เพิ่มเติม	
	N	M (SD)	N	M (SD)
ประเมิน B	352	4.00(1.73)	351	4.52(1.77)
ประเมิน X	325	4.02(1.89)	325	4.27(1.94)
ประเมิน Y	334	3.47(1.82)	335	3.64(1.83)
ประเมิน Z	396	3.45(1.88)	396	3.59(1.88)

หมายเหตุ: ค่าสถิติต่าง ๆ ของ “รับรู้คุณภาพด้านความปลอดภัย” คำนวณจากข้อคำถามที่ 4 และ 5 (คำถามเกี่ยวกับความรู้สึกไม่ปลอดภัยในด้านกายภาพและจิตใจ) และค่าสถิติต่าง ๆ ของ “รับรู้คุณภาพเชิงสัญลักษณ์เพิ่มเติม” คำนวณจากข้อที่ 8 และ 9 (คำถามเกี่ยวกับการยึดเยียดความเชื่อ ดูถูกสิ่งที่ให้ความสำคัญ) จากมาตรการรับรู้การคุกคามจากคนต่างรุ่นในแบบสอบถาม

**ภาพที่ 8.4H ค่าเฉลี่ยของการรับรู้คุณภาพ (ข้อที่เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

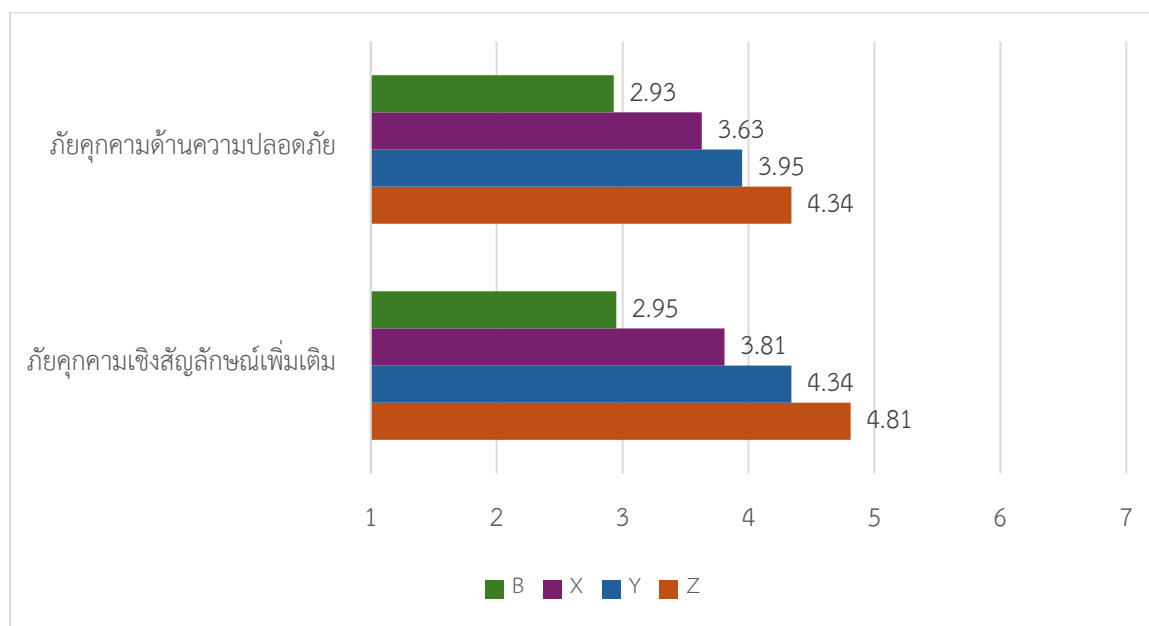


**ตารางที่ 8.4I ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้คุณภาพ (ข้อที่เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน	ภัยคุกคามด้านความปลอดภัย		ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์เพิ่มเติม	
	N	M (SD)	N	M (SD)
ประเมินโดย B	305	2.93(1.85)	305	2.95(1.79)
ประเมินโดย X	389	3.63(1.77)	390	3.81(1.81)
ประเมินโดย Y	418	3.95(1.81)	417	4.34(1.75)
ประเมินโดย Z	295	4.34(1.72)	295	4.81(1.79)

หมายเหตุ: ค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามด้านความปลอดภัย” คำนวณจากข้อคำถามที่ 4 และ 5 (คำถามเกี่ยวกับความรู้สึกไม่ปลอดภัยในด้านกายภาพและจิตใจ) และค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์เพิ่มเติม” คำนวณจากข้อที่ 8 และ 9 (คำถามเกี่ยวกับการยึดเยียดความเชื่อ ดูถูกสิ่งที่ให้ความสำคัญ) จากมาตรการรับรู้การคุกคามจากคนต่างรุ่นในแบบสอบถาม

**ภาพที่ 8.4J ค่าเฉลี่ยของการรับรู้คุณภาพ (ข้อที่เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**



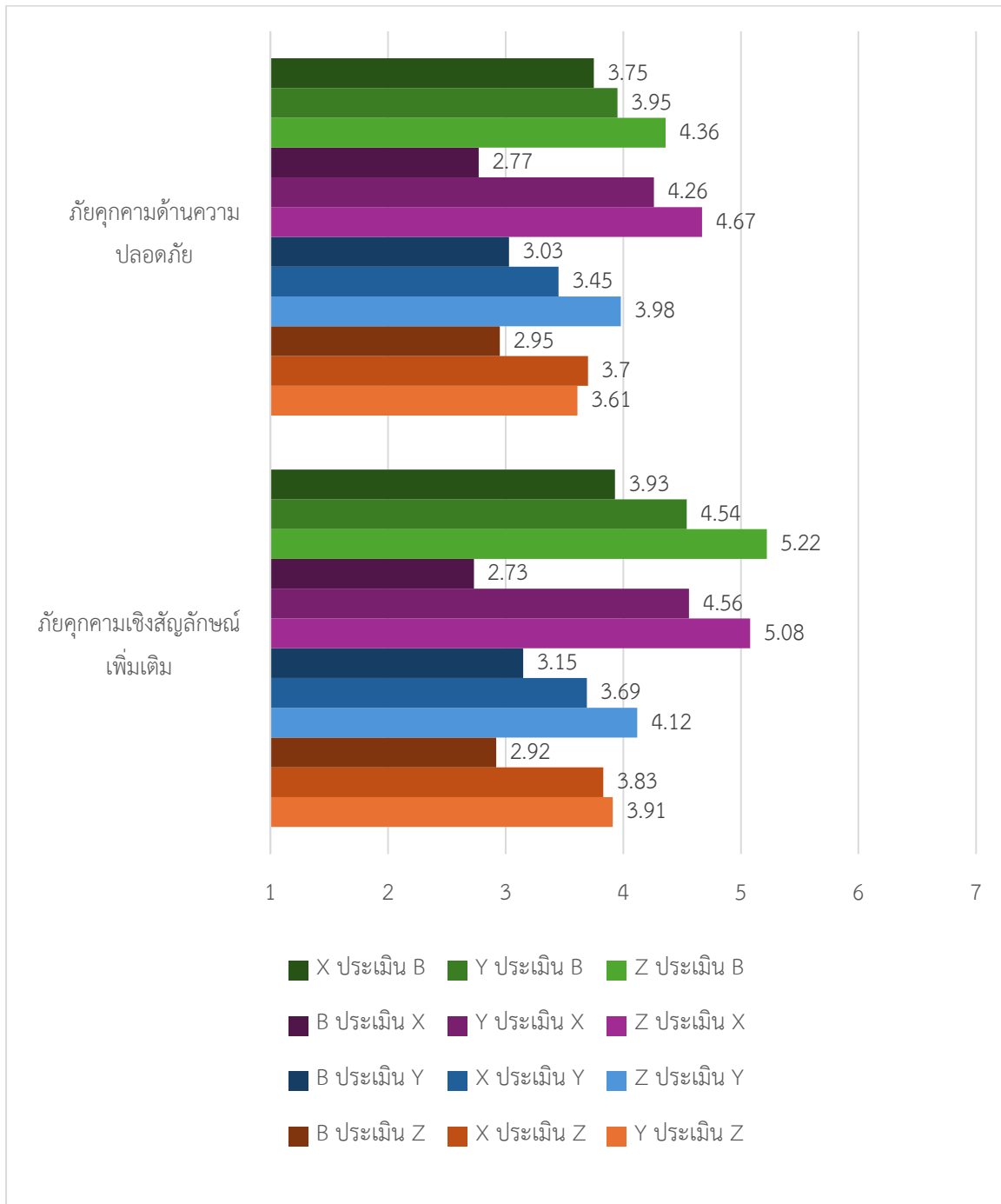
**ตารางที่ 8.4K ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ภัยคุกคาม (ข้อที่เพิ่มเติม โดยผู้วิจัย) แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน	ภัยคุกคามด้านความปลอดภัย		ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์เพิ่มเติม	
	N	M (SD)	N	M (SD)
B ประเมินโดย X	117	3.75(1.64)	117	3.93(1.75)
B ประเมินโดย Y	139	3.95(1.80)	138	4.54(1.62)
B ประเมินโดย Z	96	4.36(1.68)	96	5.22(1.74)
X ประเมินโดย B	80	2.77(1.84)	80	2.73(1.9)
X ประเมินโดย Y	144	4.26(1.72)	144	4.56(1.65)
X ประเมินโดย Z	101	4.67(1.72)	101	5.08(1.65)
Y ประเมินโดย B	108	3.03(1.88)	108	3.15(1.8)
Y ประเมินโดย X	128	3.45(1.76)	129	3.69(1.79)
Y ประเมินโดย Z	98	3.98(1.7)	98	4.12(1.79)
Z ประเมินโดย B	117	2.95(1.85)	117	2.92(1.7)
Z ประเมินโดย X	144	3.70(1.87)	144	3.83(1.88)
Z ประเมินโดย Y	135	3.61(1.86)	135	3.91(1.89)

หมายเหตุ: ค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามด้านความปลอดภัย” คำนวณจากข้อคำถามที่ 4 และ 5 (คำถามเกี่ยวกับความรู้สึกไม่ปลอดภัยในด้านกายภาพและจิตใจ) และค่าสถิติต่าง ๆ ของ “ภัยคุกคามเชิงสัญลักษณ์เพิ่มเติม” คำนวณจากข้อที่ 8 และ 9 (คำถามเกี่ยวกับการยึดเยียดความเชื่อ ดูถูกสิ่งที่ให้ความสำคัญ) จากมาตรการรับรู้การคุกคามจากคนต่างรุ่นในแบบสอบถาม



ภาพที่ 8.4L ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ภัยคุกคาม (ข้อที่เพิ่มเติมโดยผู้วิจัย) แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน และรุ่นที่ถูกประเมิน

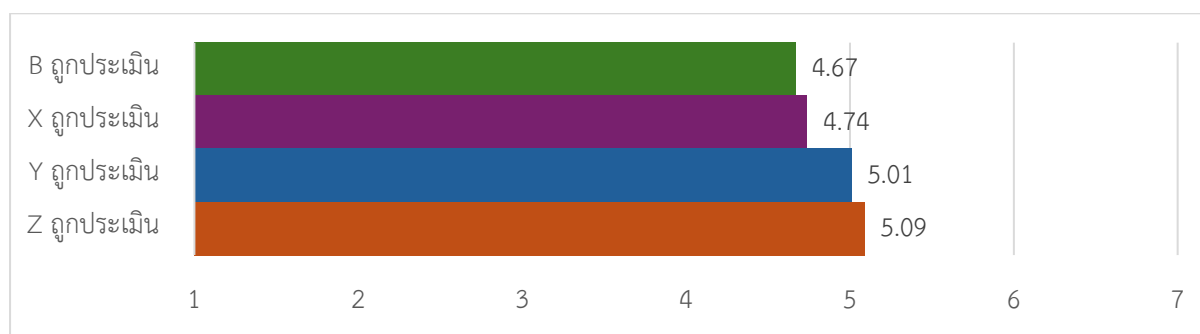


**ตารางที่ 8.4M ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติ แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ถูกประเมิน	คะแนนเจตคติ	
	N	M (SD)
ประเมิน B	350	4.67(1.39)
ประเมิน X	320	4.74(1.28)
ประเมิน Y	331	5.01(1.29)
ประเมิน Z	394	5.09(1.26)

หมายเหตุ: คะแนนที่สูงสะท้อนถึงเจตคติทางบวก

**ภาพที่ 8.4N ค่าเฉลี่ยของเจตคติ แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

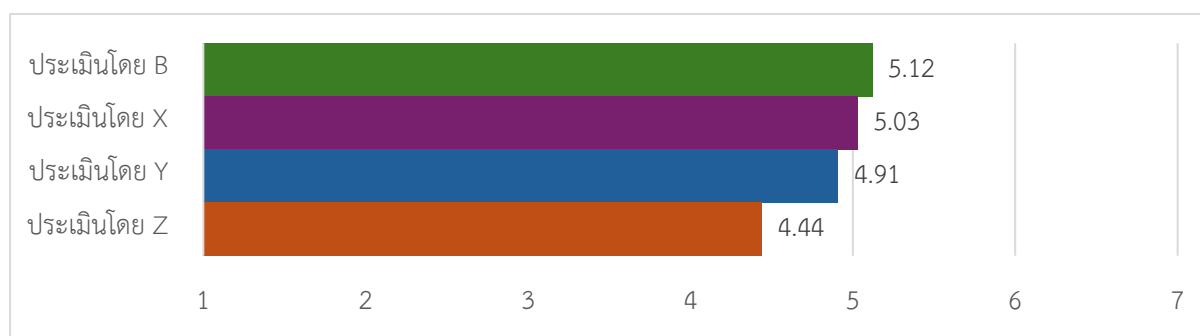


**ตารางที่ 8.4O ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติ แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน	คะแนนเจตคติ	
	N	M (SD)
ประเมินโดย B	304	5.12(1.24)
ประเมินโดย X	384	5.03(1.32)
ประเมินโดย Y	412	4.91(1.36)
ประเมินโดย Z	295	4.44(1.22)

หมายเหตุ: คะแนนที่สูงสะท้อนถึงเจตคติทางบวก

**ภาพที่ 8.4P ค่าเฉลี่ยของเจตคติ แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**



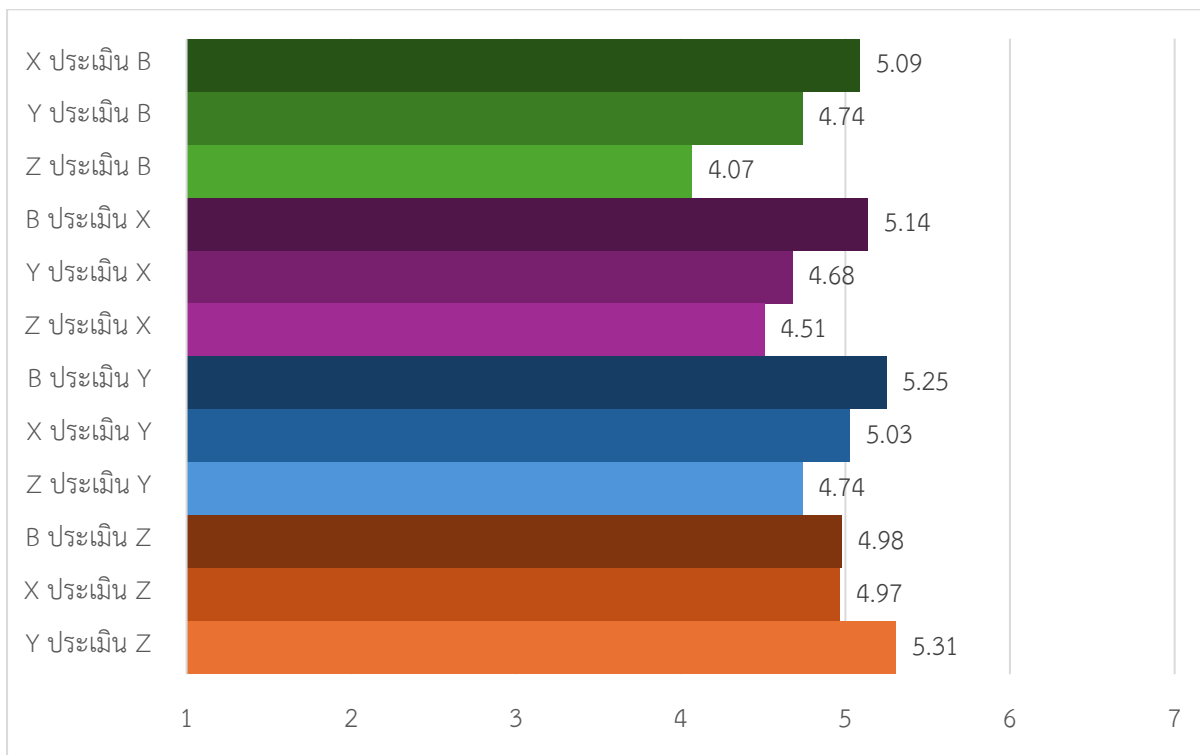
**ตารางที่ 8.4Q ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติ แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน	คะแนนเจตคติ	
	N	M (SD)
B ประเมินโดย X	117	5.09(1.41)
B ประเมินโดย Y	136	4.74(1.37)
B ประเมินโดย Z	97	4.07(1.17)
X ประเมินโดย B	80	5.14(1.28)
X ประเมินโดย Y	140	4.68(1.32)
X ประเมินโดย Z	100	4.51(1.17)
Y ประเมินโดย B	107	5.25(1.26)
Y ประเมินโดย X	126	5.03(1.32)
Y ประเมินโดย Z	98	4.74(1.24)
Z ประเมินโดย B	117	4.98(1.20)

Z ประเมินโดย	141	4.97(1.25)
X		
Z ประเมินโดย	136	5.31(1.31)
Y		

หมายเหตุ: คะแนนที่สูงสะท้อนถึงเจตคติทางบวก

**ภาพที่ 8.4R ค่าเฉลี่ยของเจตคติ แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

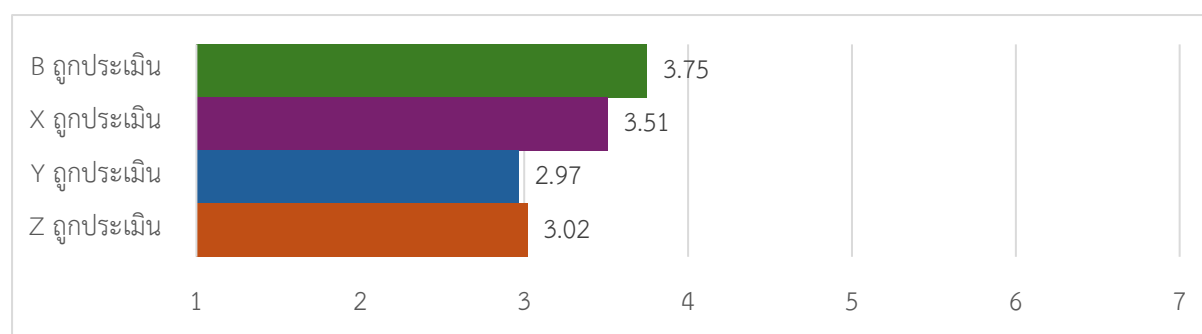


### ภาคผนวก 8.5 ความขัดแย้งระหว่างรุ่นจากการสำรวจครั้งที่ 1

#### ตารางที่ 8.5A ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน

รุ่นผู้ถูกประเมิน	ความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	
	N	M (SD)
ประเมิน B	343	3.75 (1.90)
ประเมิน X	317	3.51 (2.09)
ประเมิน Y	325	2.97 (1.87)
ประเมิน Z	388	3.02 (1.88)

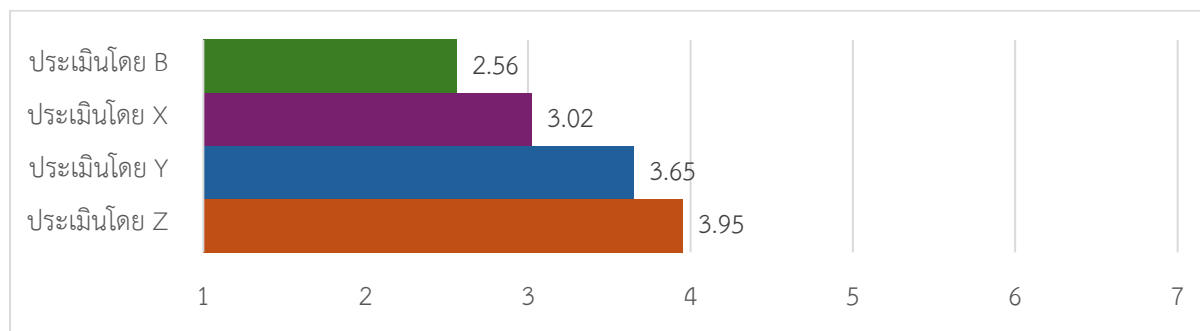
#### ภาพที่ 8.5B ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน



#### ตารางที่ 8.5C ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน

รุ่นผู้ประเมิน	ความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	
	N	M (SD)
ประเมินโดย B	302	2.56 (1.79)
ประเมินโดย X	374	3.02 (1.78)
ประเมินโดย Y	407	3.65 (1.90)
ประเมินโดย Z	290	3.95 (2.11)

**ภาพที่ 8.5D ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**



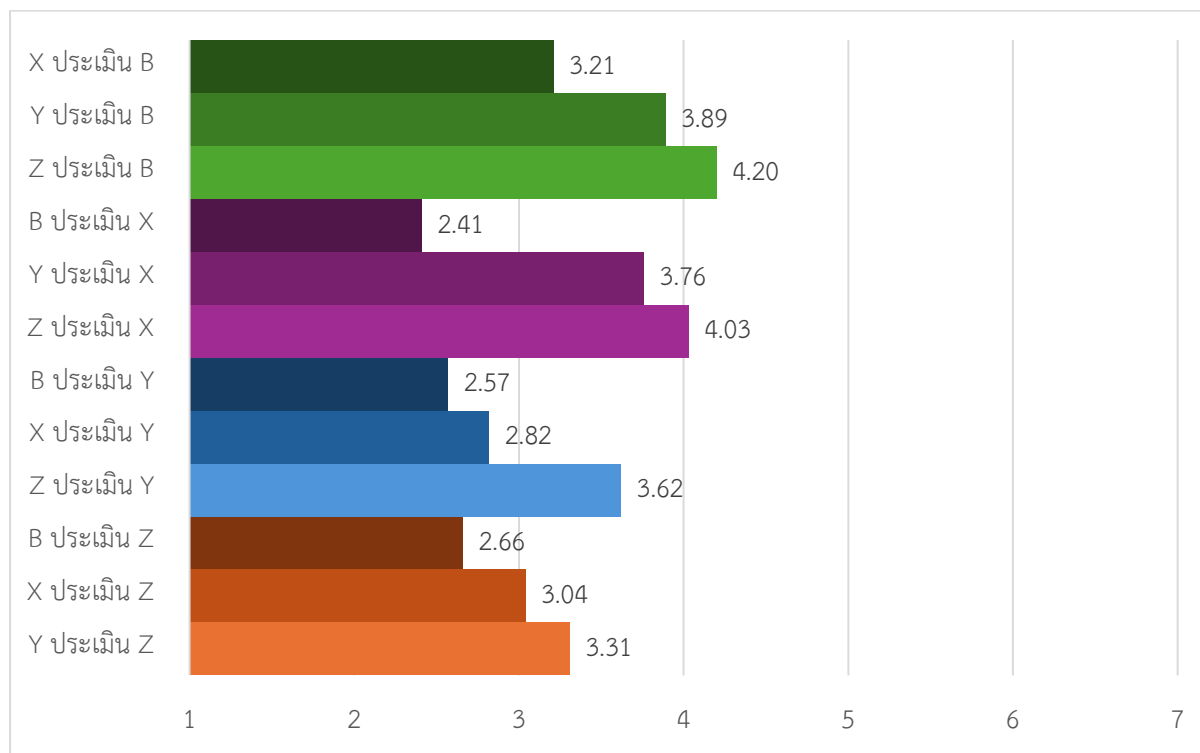
**ตารางที่ 8.5E ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน และรุ่นที่ถูก ประเมิน	ความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง	
	N	M (SD)
B ประเมินโดย X	114	3.21 (1.81)
B ประเมินโดย Y	133	3.89 (1.81)
B ประเมินโดย Z	96	4.20 (2.00)
X ประเมินโดย B	80	2.41 (1.78)
X ประเมินโดย Y	139	3.76 (1.93)
X ประเมินโดย Z	98	4.03 (2.22)
Y ประเมินโดย B	107	2.57 (1.60)
Y ประเมินโดย X	122	2.82 (1.78)
Y ประเมินโดย Z	96	3.62 (2.09)

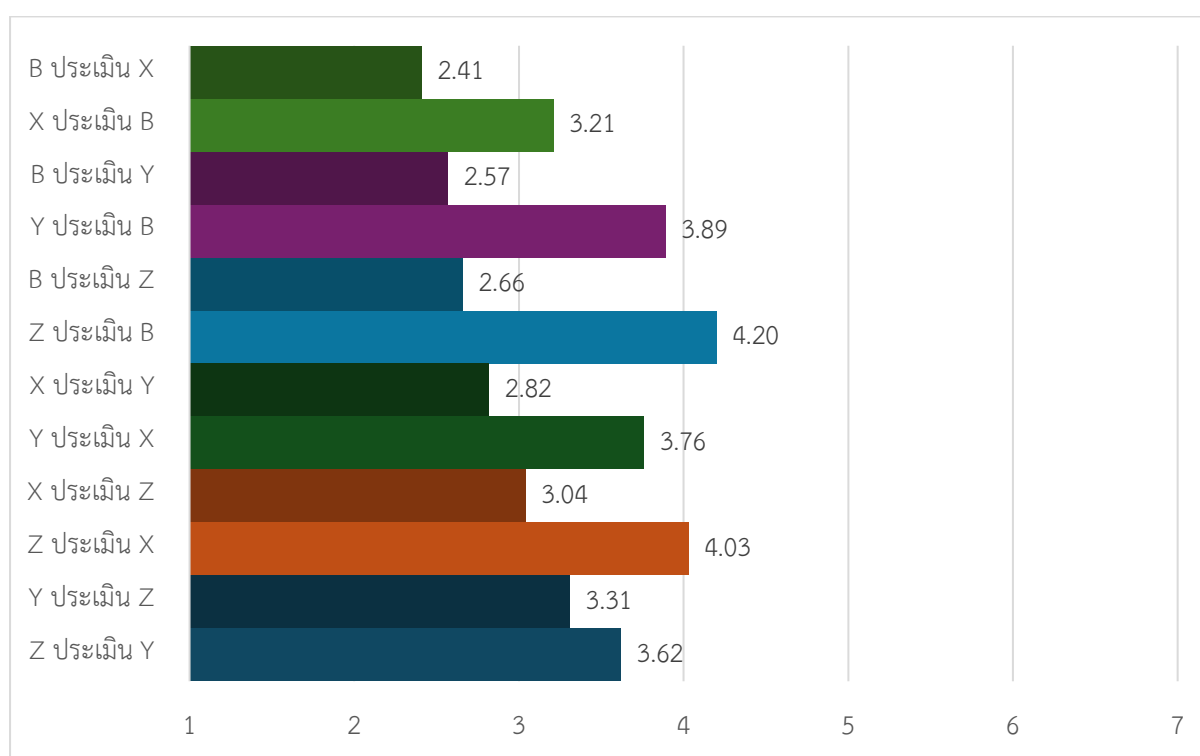
Z ประเมินโดย B	115	2.66 (1.96)
Z ประเมินโดย X	138	3.04 (1.74)
Z ประเมินโดย Y	135	3.31 (1.92)

---

**ภาพที่ 8.5F ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**



**ภาพที่ 8.5G ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน (เรียงคู่รุ่นใหม่)**





**ตารางที่ 8.5H สัดส่วนคะแนนความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	ระดับคะแนนความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง							
		1	2	3	4	5	6	7	
ประเมิน B	343	จำนวน	59	46	44	70	54	37	33
		% ตามแถว	17.20%	13.41%	12.83%	20.41%	15.74%	10.79%	9.62%
ประเมิน X	317	จำนวน	78	52	36	42	38	34	37
		% ตามแถว	24.61%	16.40%	11.36%	13.25%	11.99%	10.73%	11.67%
ประเมิน Y	325	จำนวน	102	53	48	57	27	15	23
		% ตามแถว	31.38%	16.31%	14.77%	17.54%	8.31%	4.62%	7.08%
ประเมิน Z	388	จำนวน	129	55	38	77	43	26	20
		% ตามแถว	33.25%	14.18%	9.79%	19.85%	11.08%	6.70%	5.15%

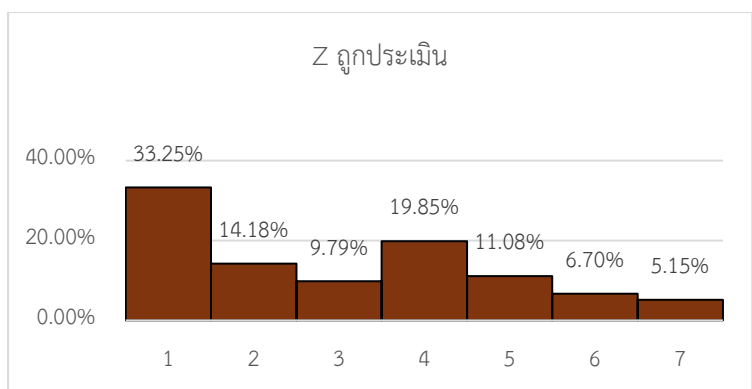
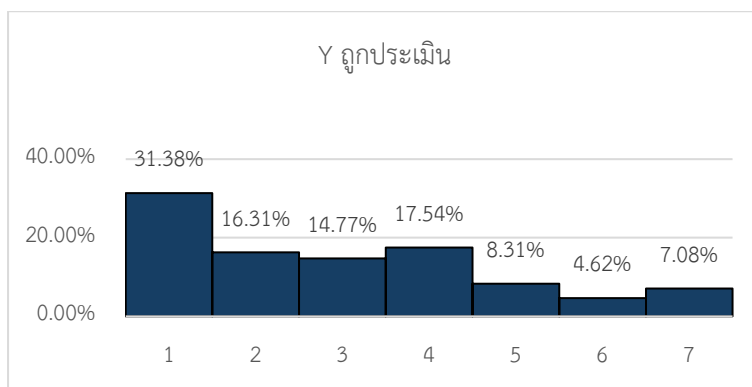
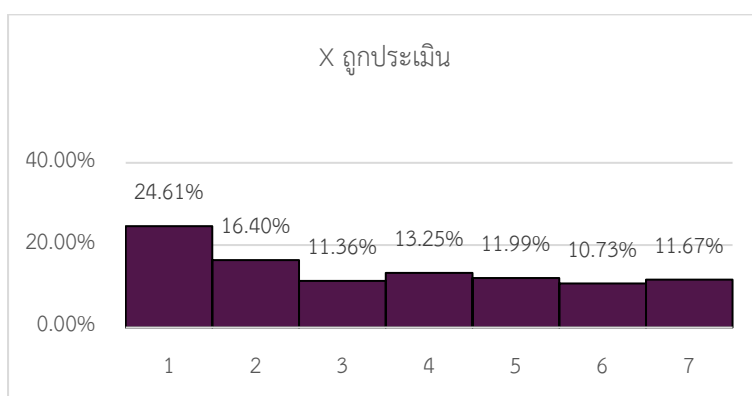
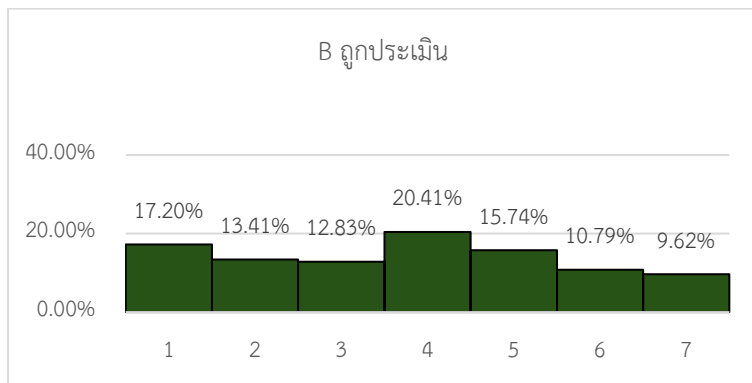


**ตารางที่ 8.5J สัดส่วนคะแนนความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

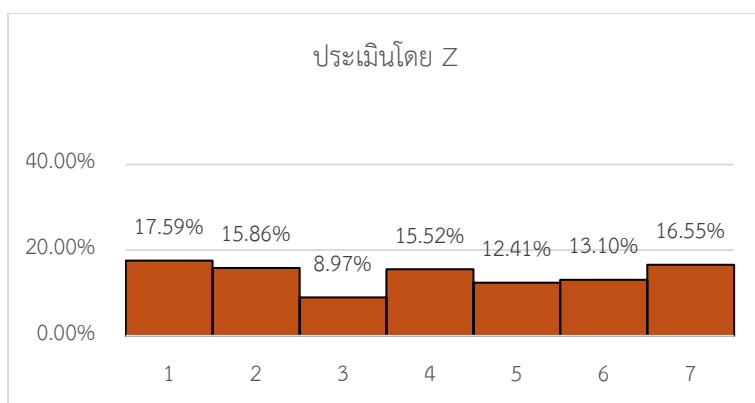
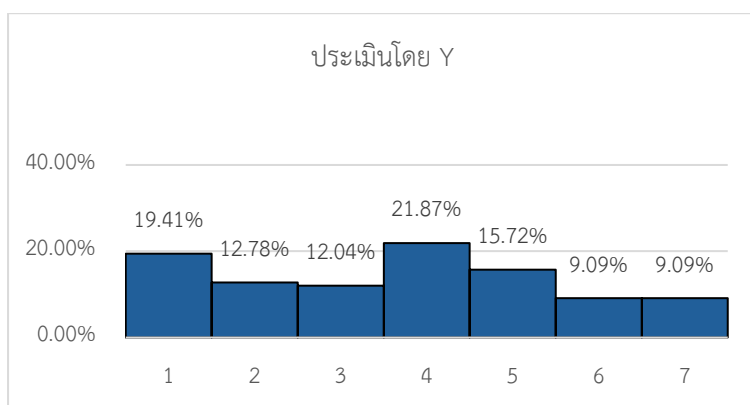
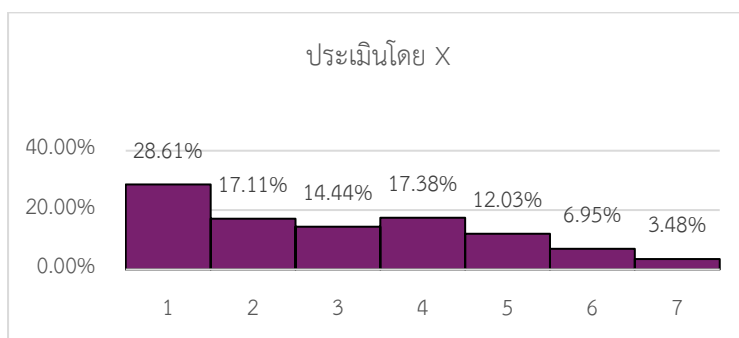
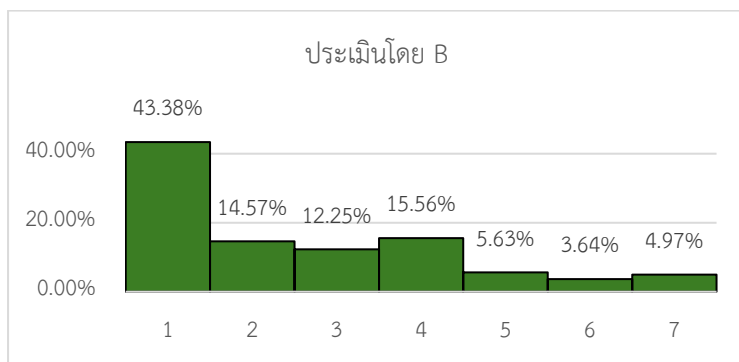
รุ่น	N	ระดับคะแนนความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม							
		การเมือง							
		1	2	3	4	5	6	7	
B ประเมิน โดย X	114	จำนวน	28	19	16	23	13	10	5
		% ตาม แถว	24.56%	16.67%	14.04%	20.18%	11.40%	8.77%	4.39%
B ประเมิน โดย Y	133	จำนวน	19	13	20	31	25	12	13
		% ตาม แถว	14.29%	9.77%	15.04%	23.31%	18.80%	9.02%	9.77%
B ประเมิน โดย Z	96	จำนวน	12	14	8	16	16	15	15
		% ตาม แถว	12.50%	14.58%	8.33%	16.67%	16.67%	15.63%	15.63%
X ประเมิน โดย B	80	จำนวน	37	15	10	4	7	4	3
		% ตาม แถว	46.25%	18.75%	12.50%	5.00%	8.75%	5.00%	3.75%
X ประเมิน โดย Y	139	จำนวน	23	21	18	26	20	17	14
		% ตาม แถว	16.55%	15.11%	12.95%	18.71%	14.39%	12.23%	10.07%
X ประเมิน โดย Z	98	จำนวน	18	16	8	12	11	13	20
		% ตาม แถว	18.37%	16.33%	8.16%	12.24%	11.22%	13.27%	20.41%
Y ประเมิน โดย B	107	จำนวน	40	15	23	19	4	2	4
		% ตาม แถว	37.38%	14.02%	21.50%	17.76%	3.74%	1.87%	3.74%
Y ประเมิน โดย X	122	จำนวน	41	22	15	21	14	3	6
		% ตาม แถว	33.61%	18.03%	12.30%	17.21%	11.48%	2.46%	4.92%
Y ประเมิน โดย Z	96	จำนวน	21	16	10	17	9	10	13
		% ตาม แถว	21.88%	16.67%	10.42%	17.71%	9.38%	10.42%	13.54%
	115	จำนวน	54	14	4	24	6	5	8

Z		% ตาม							
ประเมิน		แถว							
โดย B			46.96%	12.17%	3.48%	20.87%	5.22%	4.35%	6.96%
Z		จำนวน	38	23	23	21	18	13	2
ประเมิน	138	% ตาม							
โดย X		แถว	27.54%	16.67%	16.67%	15.22%	13.04%	9.42%	1.45%
Z		จำนวน	37	18	11	32	19	8	10
ประเมิน	135	% ตาม							
โดย Y		แถว	27.41%	13.33%	8.15%	23.70%	14.07%	5.93%	7.41%

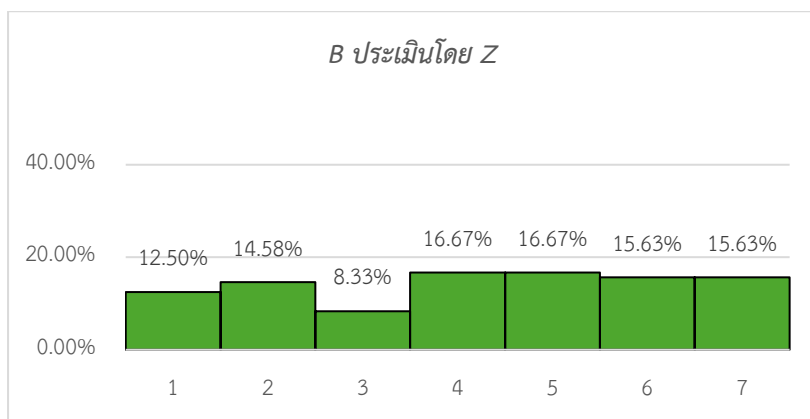
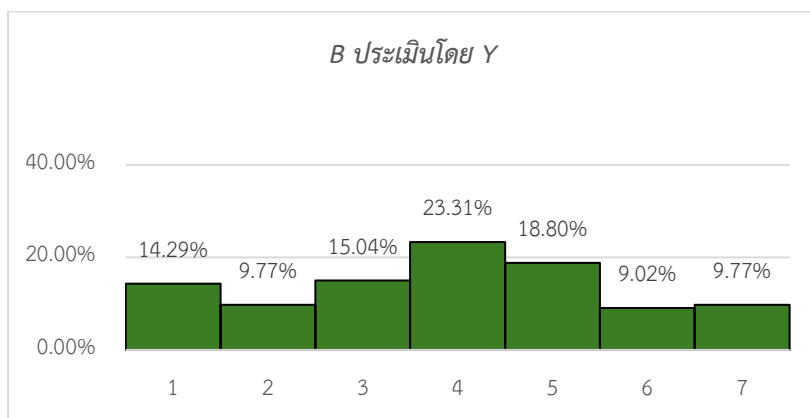
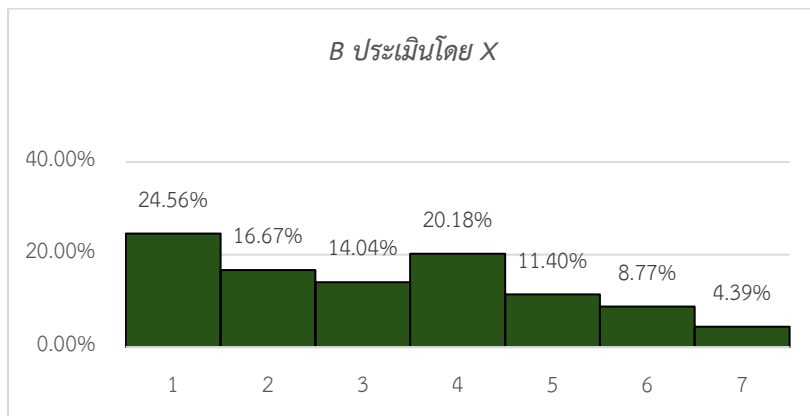
**ภาพที่ 8.5K สัดส่วนคะแนนความถี่ความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่น  
ที่ถูกประเมิน**

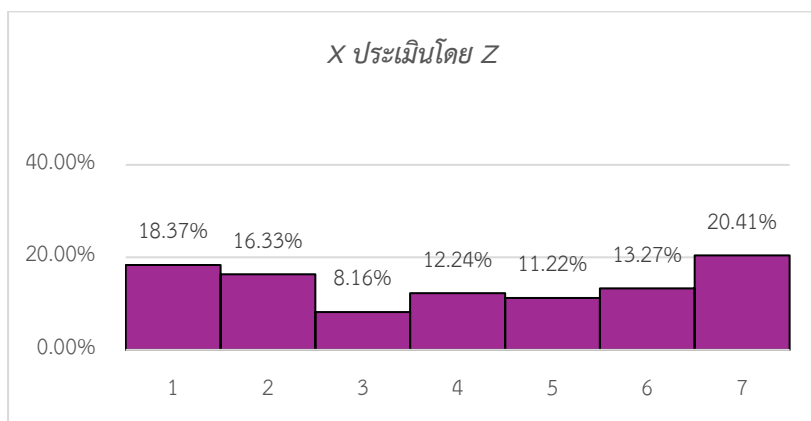
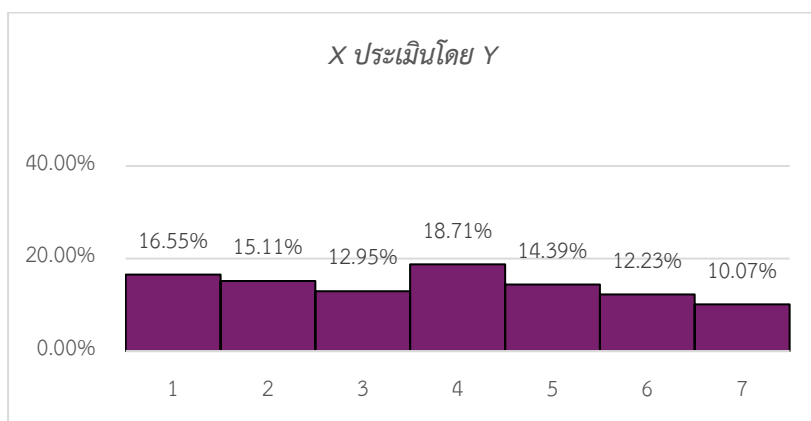
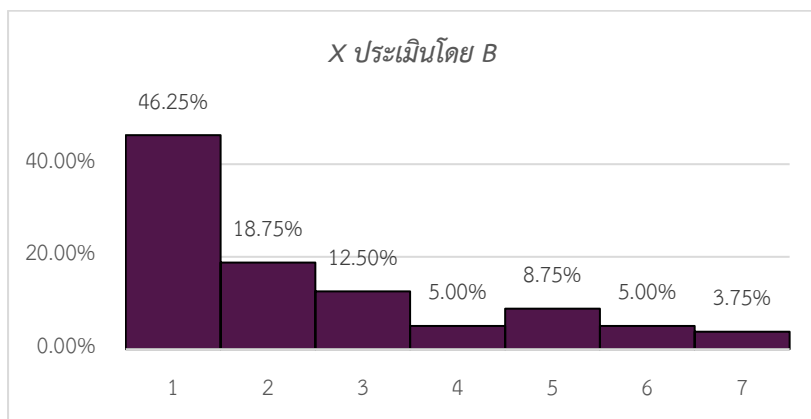


**ภาพที่ 8.5L สัดส่วนคะแนนความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

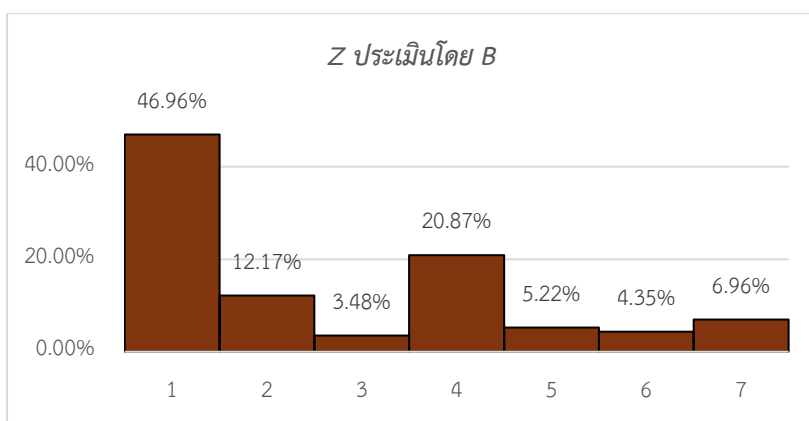
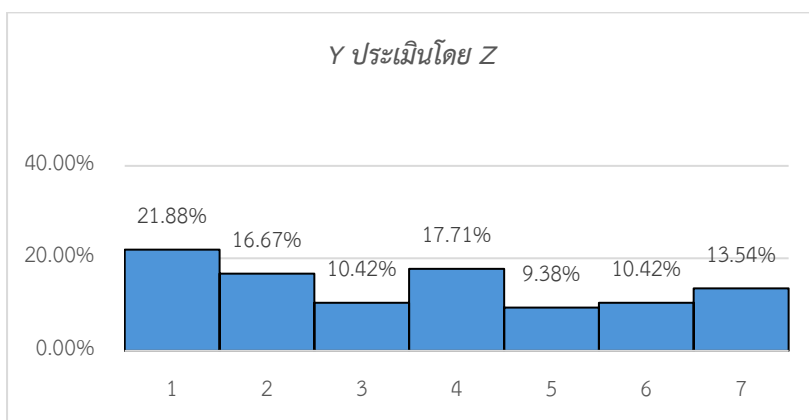
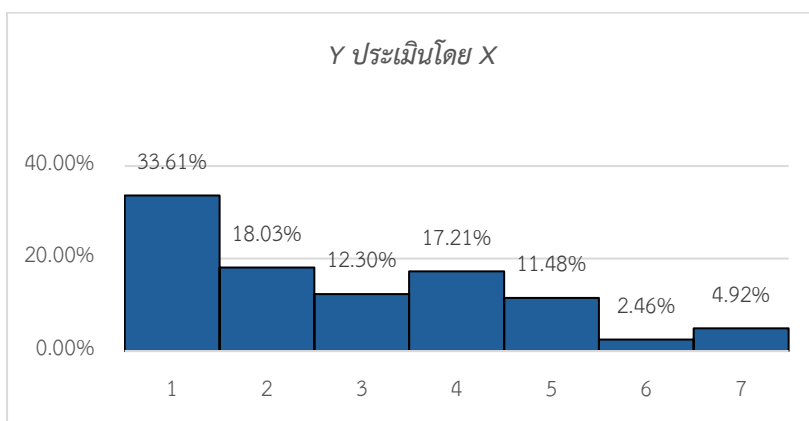
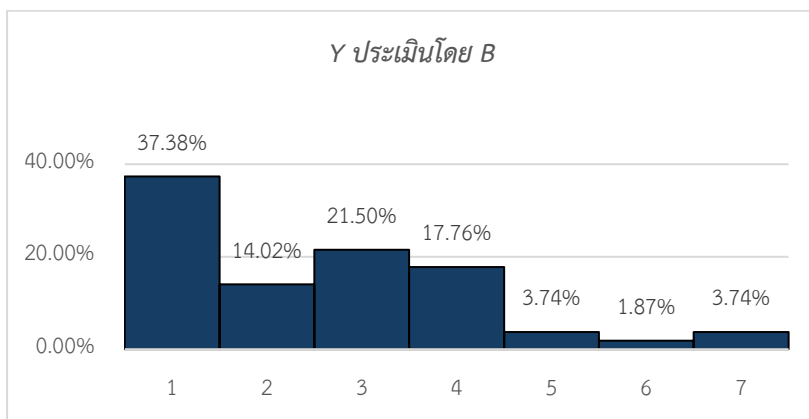


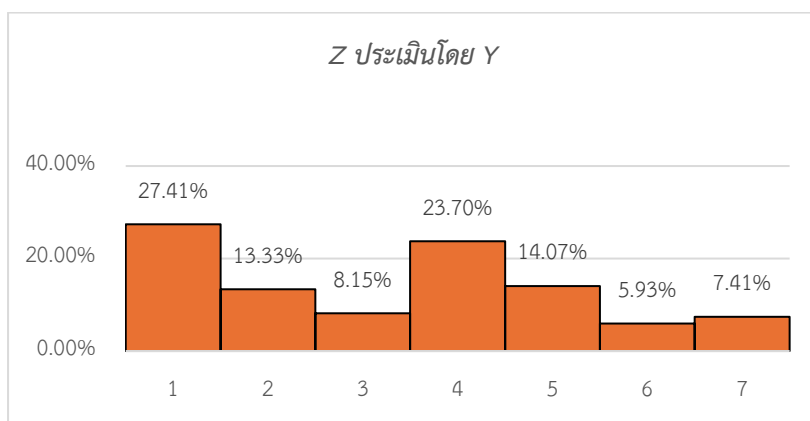
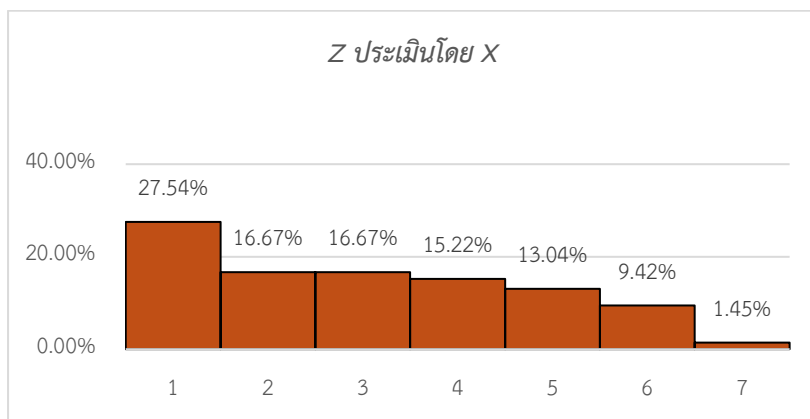
**ภาพที่ 8.5M สัดส่วนคะแนนของความคิดเห็นที่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**









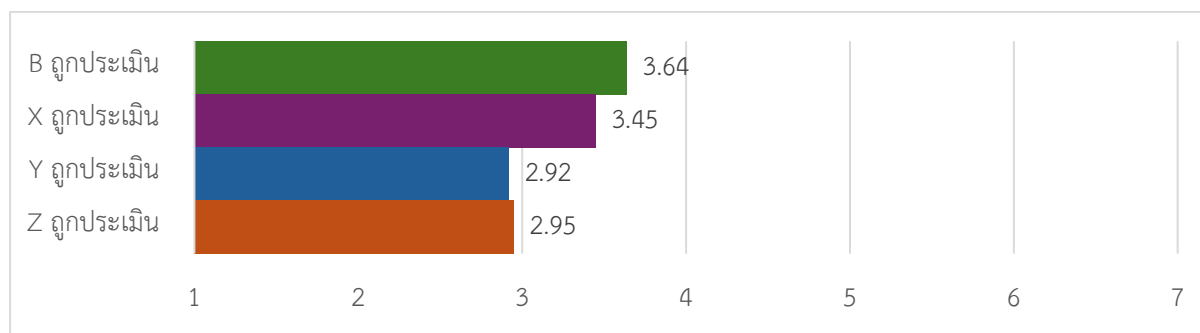


**ตารางที่ 8.5N ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ถูกประเมิน	ความถี่ความขัดแย้งโดยรวม	
	N	M (SD)
ประเมิน B	345	3.64 (1.60)
ประเมิน X	322	3.45 (1.81)
ประเมิน Y	328	2.92 (1.59)
ประเมิน Z	395	2.95 (1.64)

หมายเหตุ: ความถี่ความขัดแย้งโดยรวมของแต่ละคน ได้จากการเฉลี่ยความถี่ความขัดแย้งด้านการเรียน การทำงาน ด้านรสนิยมการใช้เวลาว่าง และด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

**ภาพที่ 8.5O ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

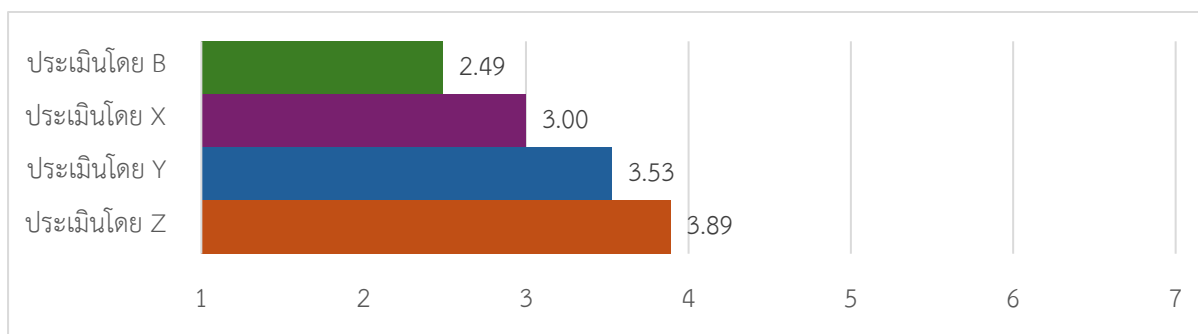


**ตารางที่ 8.5P ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน	ความถี่ความขัดแย้งโดยรวม	
	N	M (SD)
ประเมินโดย B	305	2.49 (1.51)
ประเมินโดย X	379	3.00 (1.58)
ประเมินโดย Y	413	3.53 (1.65)
ประเมินโดย Z	293	3.89 (1.69)

หมายเหตุ: ความถี่ความขัดแย้งโดยรวมของแต่ละคน ได้จากการเฉลี่ยความถี่ความขัดแย้งด้านการเรียน การทำงาน ด้านรสนิยมการใช้เวลาว่าง และด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

**ภาพที่ 8.5Q ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

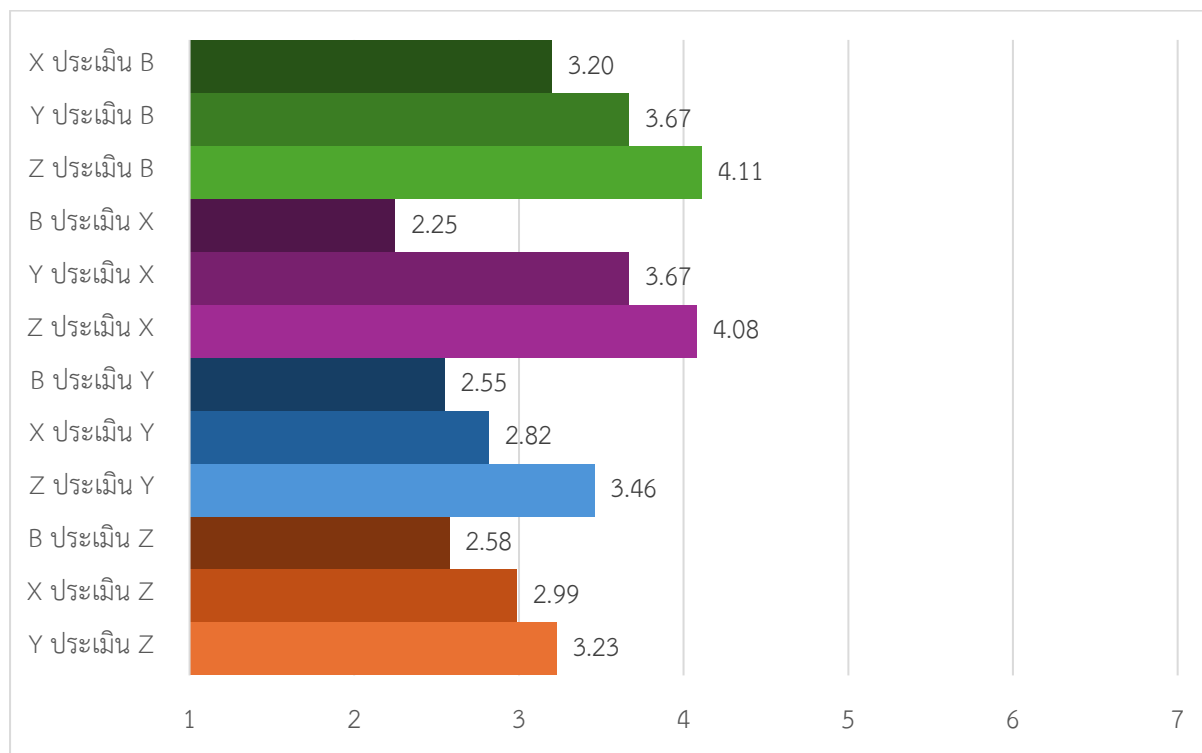


**ตารางที่ 8.5R ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

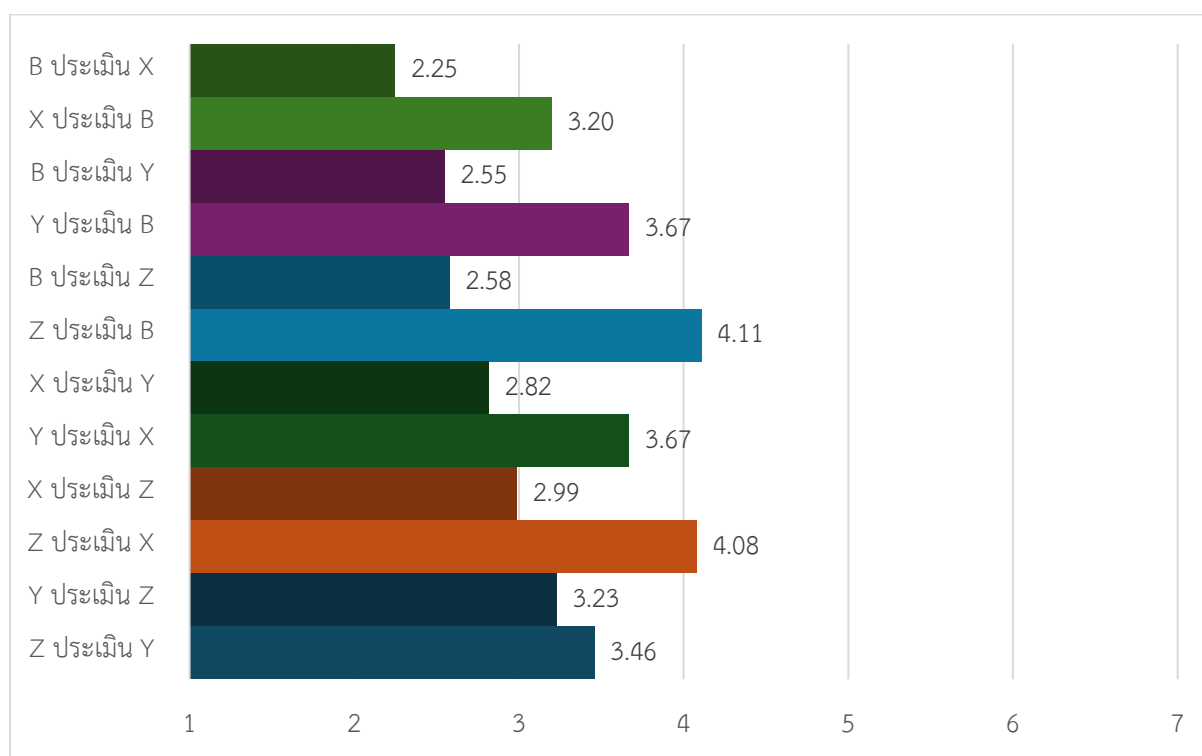
รุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน	ความถี่ความขัดแย้งโดยรวม	
	N	M(SD)
B ประเมินโดย X	114	3.20(1.56)
B ประเมินโดย Y	135	3.67(1.49)
B ประเมินโดย Z	96	4.11(1.66)
X ประเมินโดย B	80	2.25(1.42)
X ประเมินโดย Y	142	3.67(1.74)
X ประเมินโดย Z	100	4.08(1.75)
Y ประเมินโดย B	108	2.55(1.48)
Y ประเมินโดย X	123	2.82(1.59)
Y ประเมินโดย Z	97	3.46(1.59)
Z ประเมินโดย B	117	2.58(1.61)
Z ประเมินโดย X	142	2.99(1.58)
Z ประเมินโดย Y	136	3.23(1.68)

หมายเหตุ: ความถี่ความขัดแย้งโดยรวมของแต่ละคน ได้จากการเฉลี่ยความถี่ความขัดแย้งด้านการเรียน การทำงาน ด้านรสนิยมการใช้เวลาว่าง และด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

**ภาพที่ 8.5S ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**



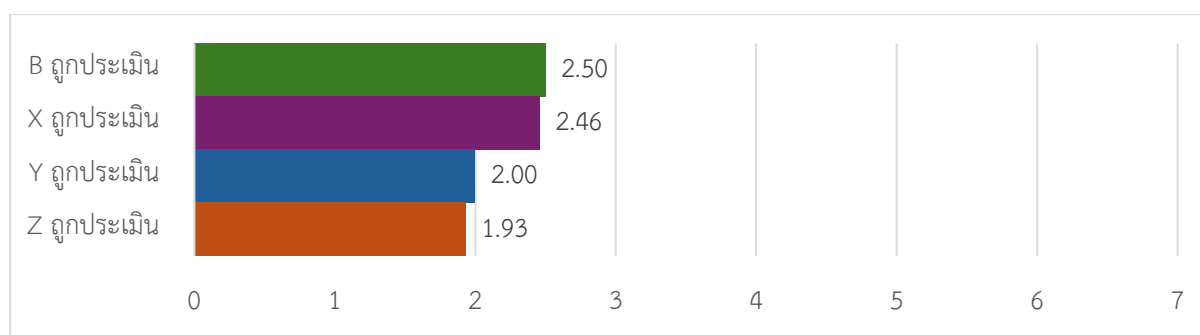
**ภาพที่ 8.5T ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม แบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน (เรียงลำดับคู่รุ่นใหม่)**



**ตารางที่ 8.5U ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรุนแรงในความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังกม การเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	M(SD)
ประเมิน B	322	2.50(1.77)
ประเมิน X	295	2.46(1.93)
ประเมิน Y	301	2.00(1.69)
ประเมิน Z	366	1.93(1.69)

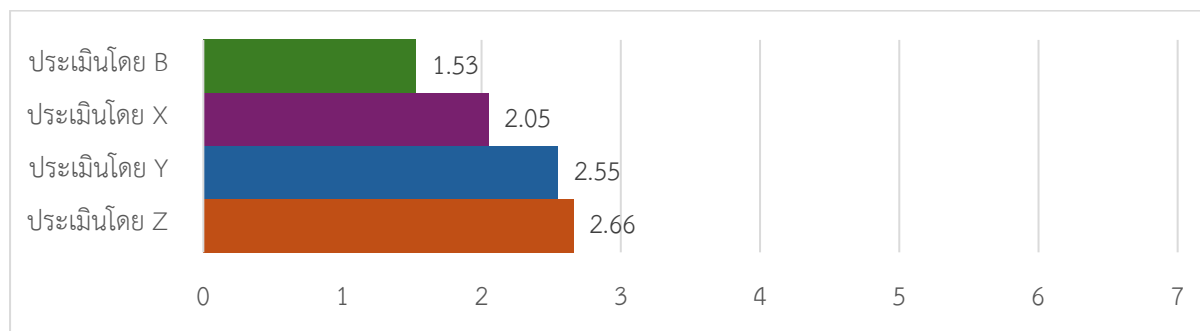
**ภาพที่ 8.5V ค่าเฉลี่ยของความรุนแรงในความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังกม การเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**



**ตารางที่ 8.5W ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรุนแรงในความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังกม การเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

รุ่นผู้ประเมิน	N	M(SD)
ประเมินโดย B	283	1.53(1.46)
ประเมินโดย X	351	2.05(1.60)
ประเมินโดย Y	380	2.55(1.85)
ประเมินโดย Z	270	2.66(1.97)

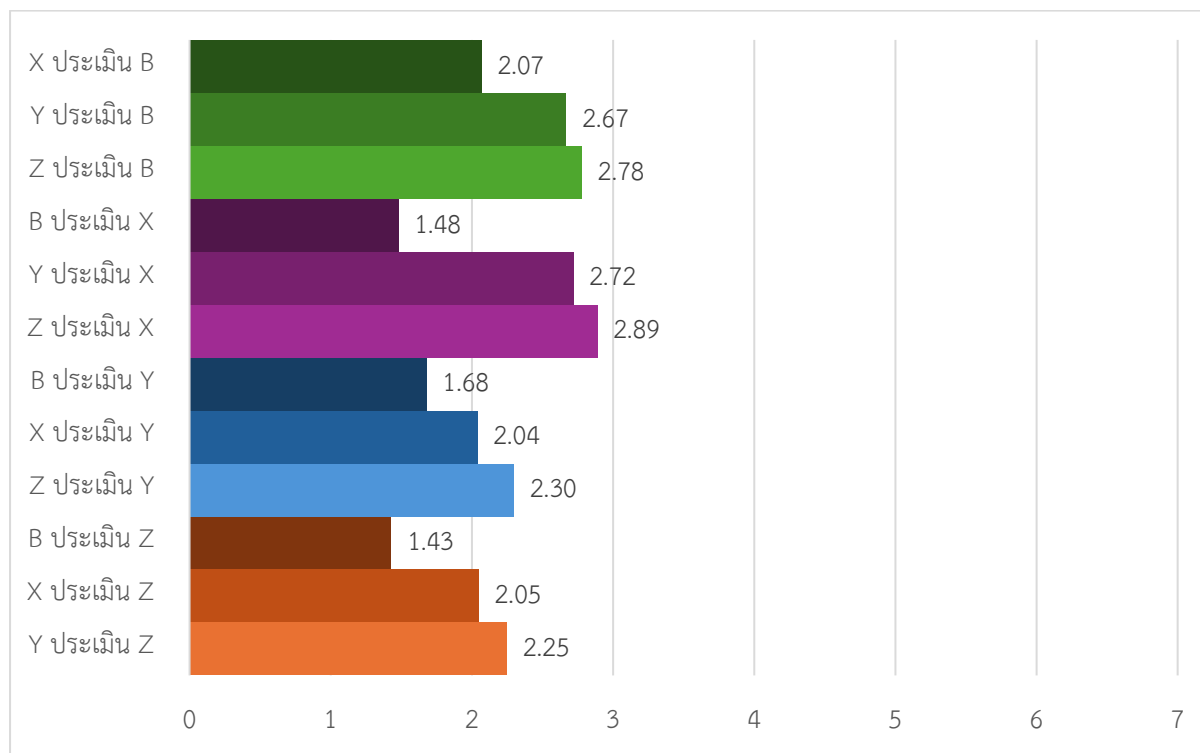
**ภาพที่ 8.5Y ค่าเฉลี่ยของความรุนแรงในความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**



**ตารางที่ 8.5Z ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรุนแรงในความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน	N	M(SD)
B ประเมินโดย X	107	2.07(1.52)
B ประเมินโดย Y	127	2.67(1.91)
B ประเมินโดย Z	88	2.78(1.76)
X ประเมินโดย B	73	1.48(1.48)
X ประเมินโดย Y	130	2.72(1.77)
X ประเมินโดย Z	92	2.89(2.19)
Y ประเมินโดย B	97	1.68(1.45)
Y ประเมินโดย X	114	2.04(1.67)
Y ประเมินโดย Z	90	2.30(1.90)
Z ประเมินโดย B	113	1.43(1.46)
Z ประเมินโดย X	130	2.05(1.61)
Z ประเมินโดย Y	123	2.25(1.86)

**ภาพที่ 8.5AA ค่าเฉลี่ยของความรุนแรงในความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมินและรุ่นที่ถูกประเมิน**



**ตารางที่ 8.5AB สัดส่วนคะแนนความรุนแรงในความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	ระดับคะแนนความรุนแรงในความขัดแย้งทางการเมือง (คน)							
		0	1	2	3	4	5	6	7
ประเมิน B	322	21	104	64	42	40	26	18	7
ประเมิน X	295	36	86	52	39	29	24	19	10
ประเมิน Y	301	51	94	62	38	32	12	2	10
ประเมิน Z	366	72	116	66	44	37	15	10	6

รุ่นผู้ถูกประเมิน	N	ระดับคะแนนความรุนแรงในความขัดแย้งทางการเมือง (%)							
		0	1	2	3	4	5	6	7
ประเมิน B	322	6.52%	32.30%	19.88%	13.04%	12.42%	8.07%	5.59%	2.17%
ประเมิน X	295	12.20%	29.15%	17.63%	13.22%	9.83%	8.14%	6.44%	3.39%
ประเมิน Y	301	16.94%	31.23%	20.60%	12.62%	10.63%	3.99%	0.66%	3.32%
ประเมิน Z	366	19.67%	31.69%	18.03%	12.02%	10.11%	4.10%	2.73%	1.64%



**ตารางที่ 8.5AC สัดส่วนคะแนนความรุนแรงในความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ  
สังคม การเมืองแบ่งตามรุ่นผู้ประเมิน**

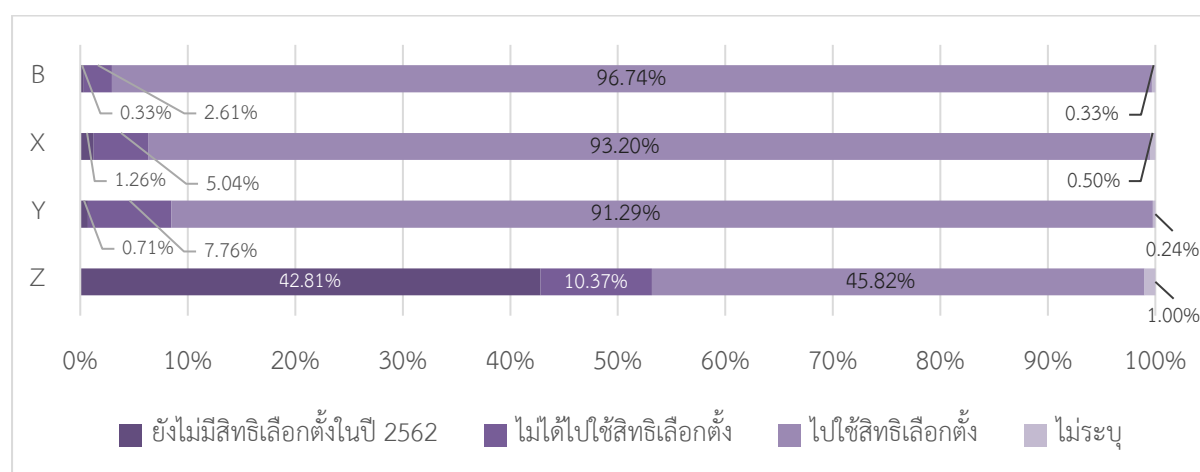
รุ่นผู้ประเมิน	N	ระดับคะแนนความรุนแรงในความขัดแย้งทางการเมือง (คน)							
		0	1	2	3	4	5	6	7
ประเมินโดย B	283	84	80	51	36	21	8	2	1
ประเมินโดย X	351	39	132	73	37	36	22	8	4
ประเมินโดย Y	380	37	107	70	48	56	29	22	11
ประเมินโดย Z	270	20	81	50	42	25	18	17	17
รุ่นผู้ประเมิน	N	ระดับคะแนนความรุนแรงในความขัดแย้งทางการเมือง (%)							
		0	1	2	3	4	5	6	7
ประเมินโดย B	283	29.68%	28.27%	18.02%	12.72%	7.42%	2.83%	0.71%	0.35%
ประเมินโดย X	351	11.11%	37.61%	20.80%	10.54%	10.26%	6.27%	2.28%	1.14%
ประเมินโดย Y	380	9.74%	28.16%	18.42%	12.63%	14.74%	7.63%	5.79%	2.89%
ประเมินโดย Z	270	7.41%	30.00%	18.52%	15.56%	9.26%	6.67%	6.30%	6.30%

## ภาคผนวก 8.6 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนแต่ละรุ่นจากการสำรวจครั้งที่ 1

### ตารางที่ 8.6A จำนวนผู้ที่ใช้สิทธิเลือกตั้งในปี 2562 แบ่งตามกลุ่มรุ่น

รุ่น	การไปใช้สิทธิเลือกตั้งในปี 2562				รวม
	ยังไม่มีสิทธิเลือกตั้งในปี 2562	ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	ไม่ระบุ	
B	1	8	297	1	307
X	5	20	370	2	397
Y	3	33	388	1	425
Z	128	31	137	3	299
รวม	137	92	1,192	7	1,428

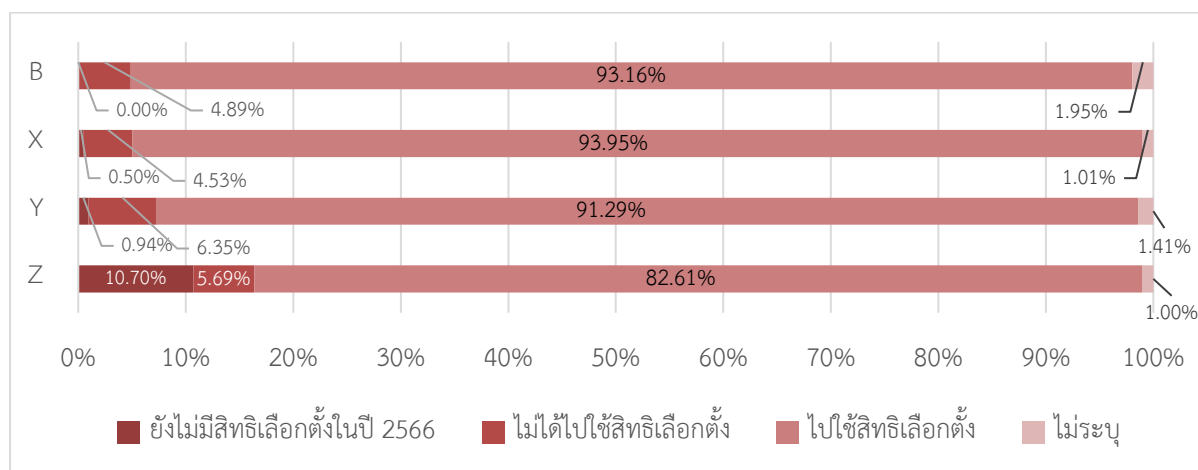
### ภาพที่ 8.6B สัดส่วนการไปเลือกตั้งในปี 2562 ของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามกลุ่มรุ่น



**ตารางที่ 8.6C จำนวนผู้ที่ไปเลือกตั้งในปี 2566 แบ่งตามกลุ่มรุ่น**

รุ่น	การไปใช้สิทธิเลือกตั้งในปี 2566				รวม
	ยังไม่มีสิทธิเลือกตั้งในปี 2566	ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	ไม่ระบุ	
B	-	15	286	6	307
X	2	18	373	4	397
Y	4	27	388	6	425
Z	32	17	247	3	299
รวม	38	77	1,294	19	1,428

**ภาพที่ 8.6D สัดส่วนการไปเลือกตั้งในปี 2566 ของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามกลุ่มรุ่น**



**ตารางที่ 8.6E จำนวนคนแต่ละรุ่นที่เลือกพรรคการเมืองต่าง ๆ ในปี 2562**

รุ่น	พรรคการเมือง								รวม
	ขอไม่ตอบ	เพื่อไทย	อนาคต	พลัง	ประชาธิปไตย	ภูมิใจไทย	พรรคอื่น	ไม่	
B	80	83	23	38	48	10	9	6	297
X	154	73	33	35	37	6	10	22	370
Y	135	53	123	7	23	6	13	28	388
Z	37	9	71	3	9	3	2	3	137
รวม	406	218	250	83	117	25	34	59	1,192

หมายเหตุ: ข้อมูลในตารางมาจากคนที่ระบุว่าได้ไปเลือกตั้งเท่านั้น ไม่รวมคนที่ระบุว่าไม่มีสิทธิหรือไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

**ตารางที่ 8.6F จำนวนคนแต่ละรุ่นที่เลือกพรรคการเมืองต่าง ๆ ในปี 2566 (สส.เขต)**

รุ่น	พรรคการเมือง									รวม
	ขอไม่ตอบ	เพื่อไทย	ก้าวไกล	พลัง	รวมไทย	สร้างชาติ	ภูมิใจไทย	ประชาธิปไตย	พรรคอื่น	
B	63	81	57	17	23	14	22	7	2	286
X	153	48	101	16	17	9	12	7	10	373
Y	113	35	181	3	2	13	18	7	16	388
Z	36	18	180	1	4	4	1	1	2	247
รวม	365	182	519	37	46	40	53	22	30	1,294

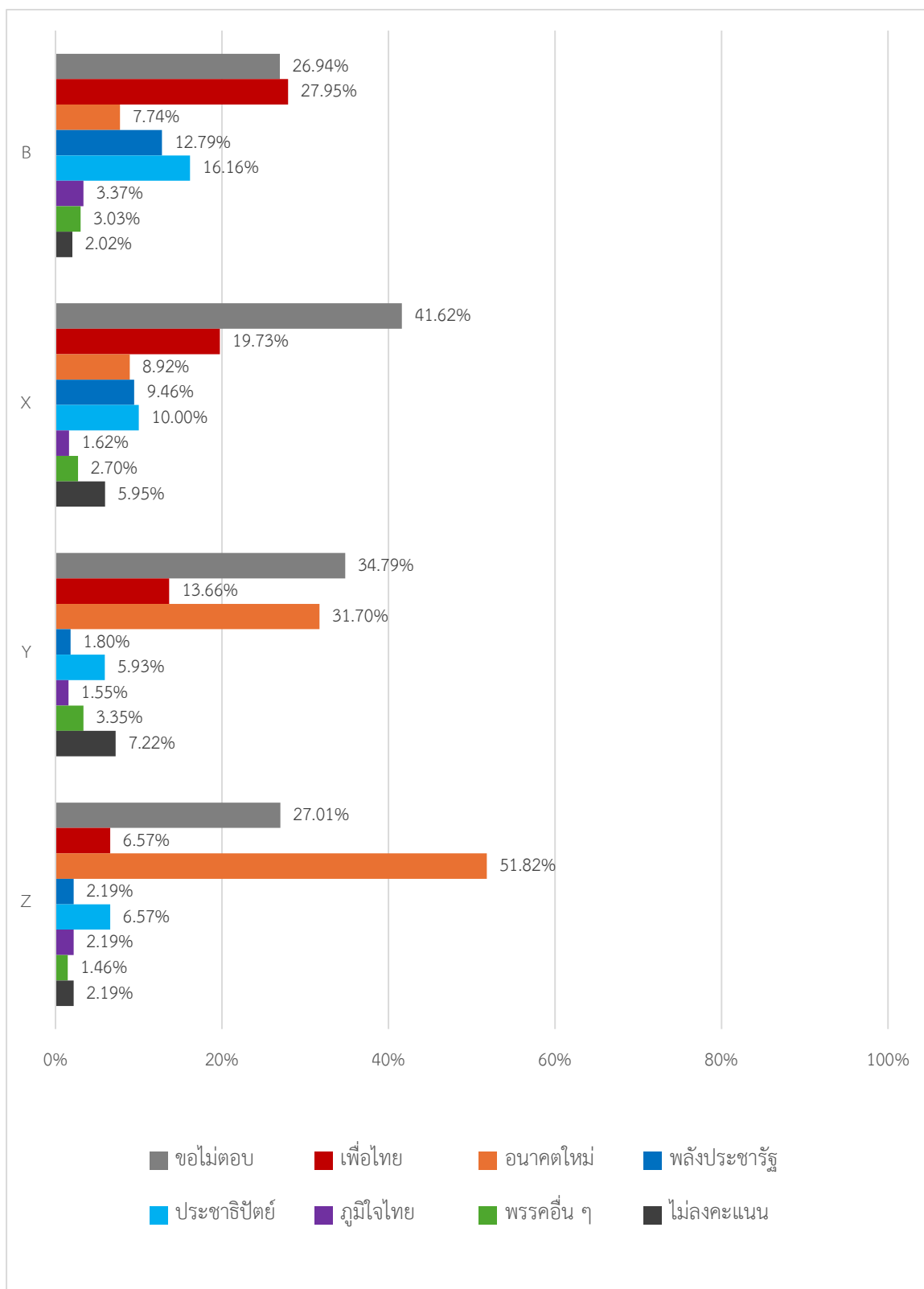
หมายเหตุ: ข้อมูลในตารางมาจากคนที่ระบุว่าได้ไปเลือกตั้งเท่านั้น ไม่รวมคนที่ระบุว่าไม่มีสิทธิหรือไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

**ตารางที่ 8.6G จำนวนคนแต่ละรุ่นที่เลือกพรรคการเมืองต่าง ๆ ในปี 2566 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์)**

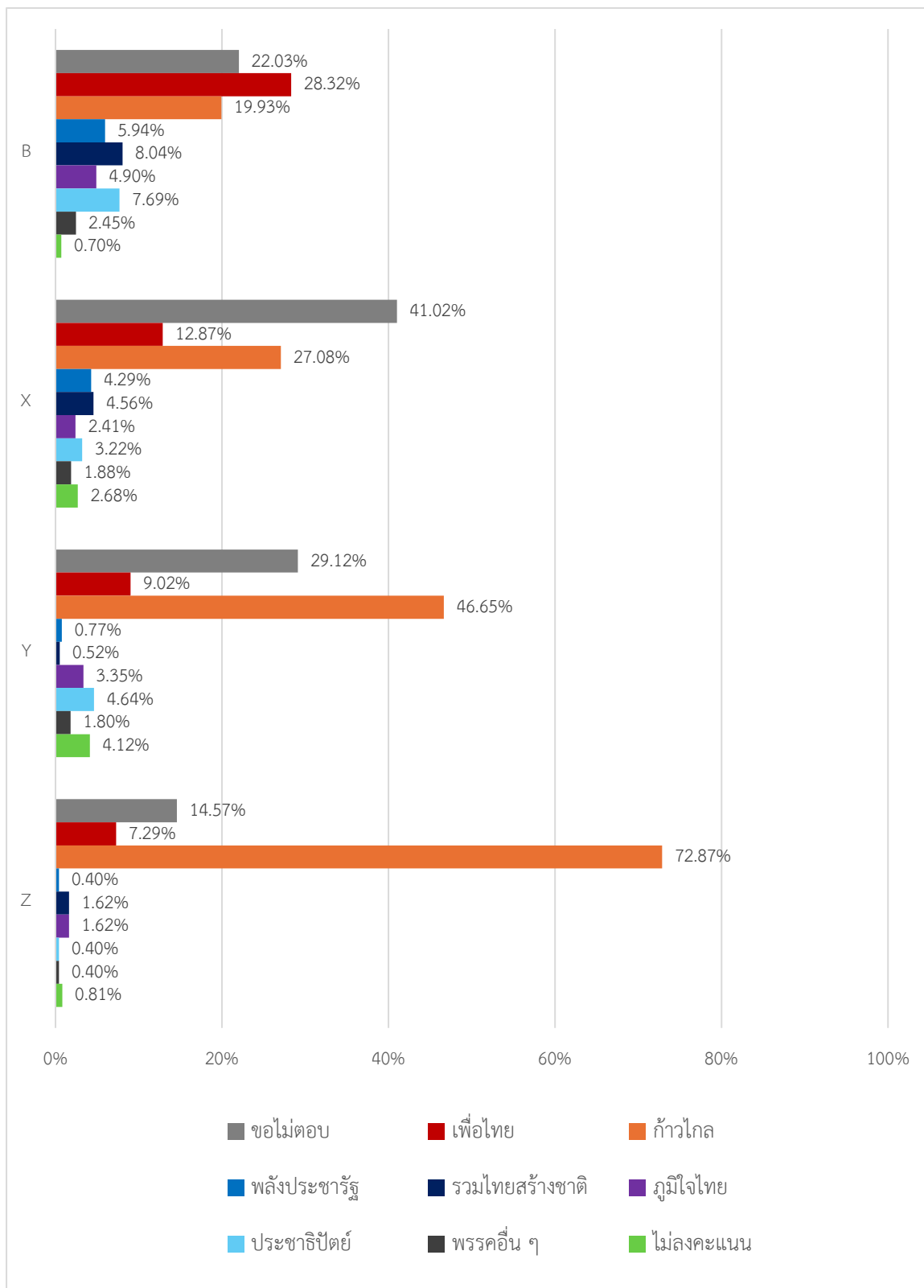
รุ่น	พรรคการเมือง									รวม
	ขอไม่ตอบ	เพื่อไทย	ก้าวไกล	พลังประชาชน	รวมไทยสร้างชาติ	ภูมิใจไทย	ประชาธิปัตย์	พรรคอื่น	ไม่	
B	70	71	70	15	27	7	18	6	2	286
X	165	40	105	13	13	9	8	8	12	373
Y	135	24	188	5	2	5	9	5	15	388
Z	57	10	164	0	4	1	2	3	6	247
รวม	427	145	527	33	46	22	37	22	35	1,294

หมายเหตุ: ข้อมูลในตารางมาจากคนที่ระบุว่าได้ไปเลือกตั้งเท่านั้น ไม่รวมคนที่ระบุว่าไม่มีสิทธิหรือไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

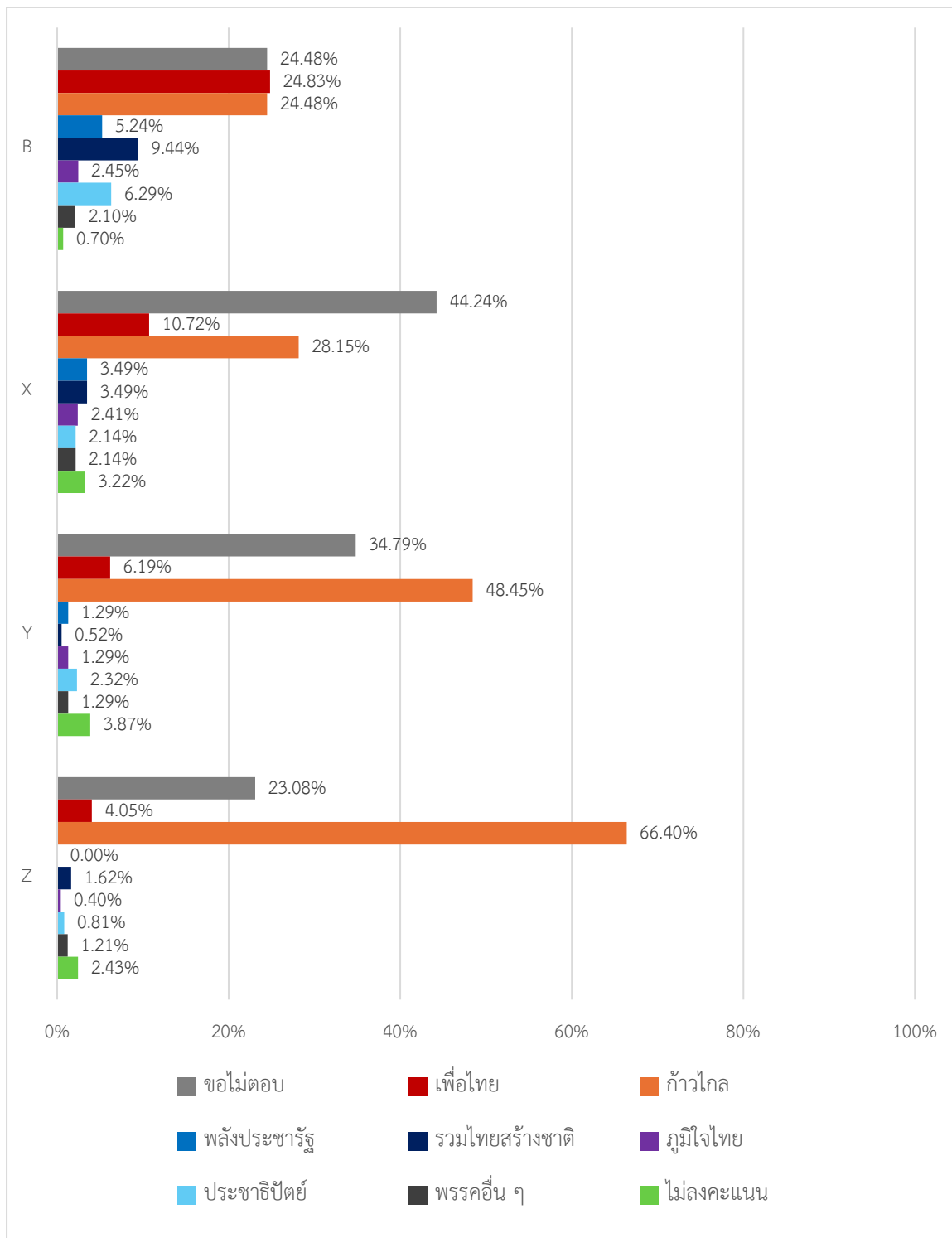
ภาพที่ 8.6H สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2562



ภาพที่ 8.6I สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.เขต)



ภาพที่ 8.6J สัดส่วนพรรคการเมืองที่คนแต่ละรุ่นเลือกในปี 2566 (สส.ปาร์ตี้ลิสต์)

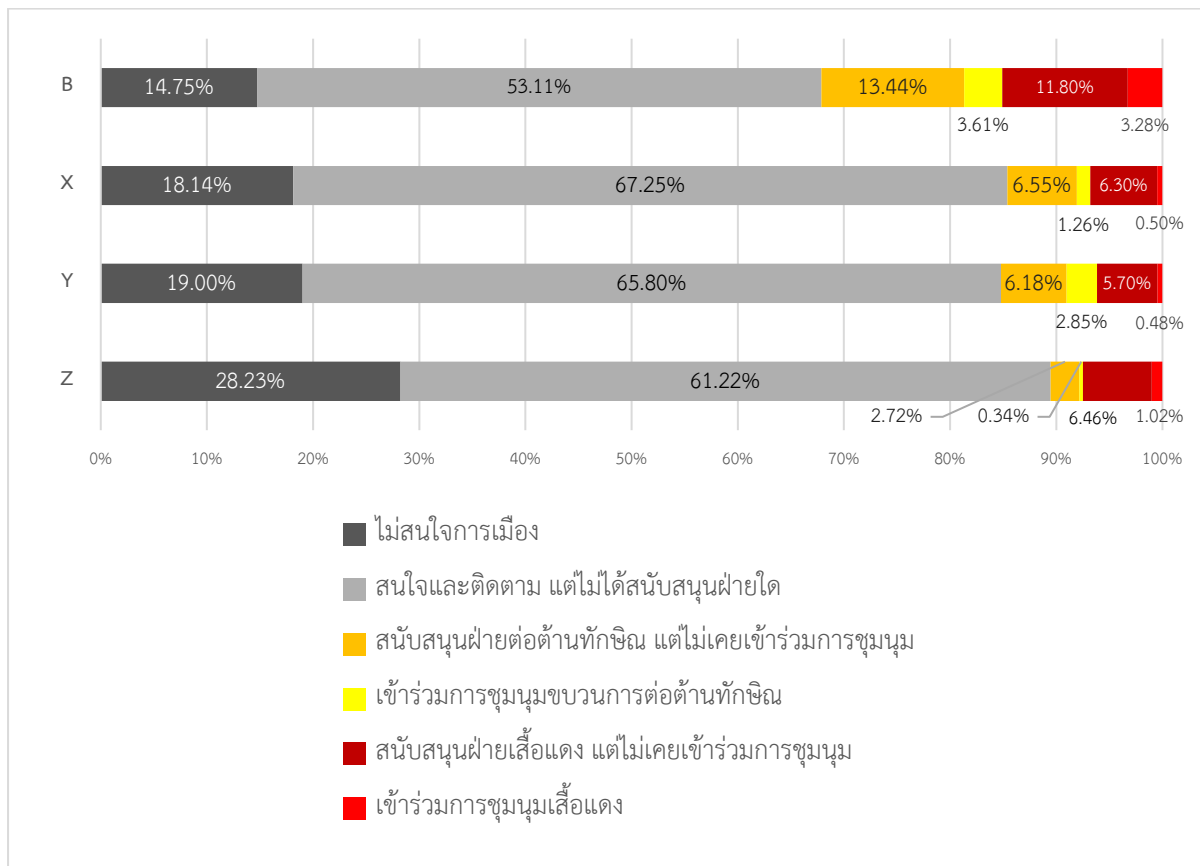




**ตารางที่ 8.6K การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น**

รุ่น	การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้ง ก่อนช่วงปี 2563-2564						รวม
	ไม่สนใจการเมือง	สนใจและติดตาม แต่ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายใด	สนับสนุนฝ่ายต่อต้านทักษิณ แต่ไม่เคยเข้า	เข้าร่วมการชุมนุมขบวนการต่อต้าน	สนับสนุนฝ่ายเสื้อแดง แต่ไม่เคยเข้าร่วมการ	เข้าร่วมการชุมนุมเสื้อ	
B	45	162	41	11	36	10	305
X	72	267	26	5	25	2	397
Y	80	277	26	12	24	2	421
Z	83	180	8	1	19	3	294
รวม	280	886	101	29	104	17	1,417

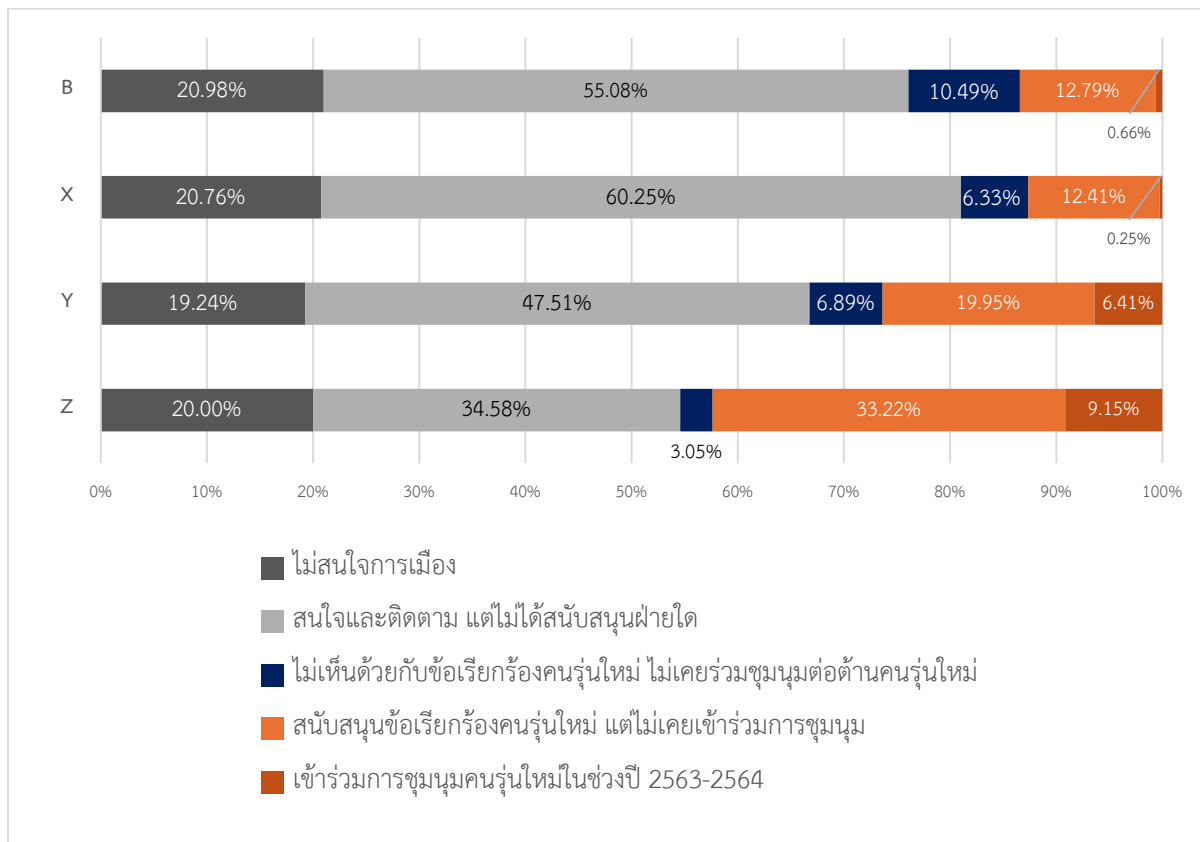
**ภาพที่ 8.6L การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งก่อนช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น**



**ตารางที่ 8.6M การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น**

การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้ง ช่วงปี 2563-2564						
รุ่น	ไม่สนใจการเมือง	สนใจและติดตาม แต่ ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายใด	ไม่เห็นด้วยกับข้อ เรียกร้องจากรุ่นใหม่	สนับสนุนจากรุ่นใหม่ แต่ ไม่ได้เข้าร่วมการ	เข้าร่วมการชุมนุมคน รุ่นใหม่ในต่างจังหวัด	รวม
B	64	168	32	39	2	305
X	82	238	25	49	1	395
Y	81	200	29	84	27	421
Z	59	102	9	98	27	295
รวม	286	708	95	270	57	1,416

**ภาพที่ 8.6N การสนับสนุนฝ่ายทางการเมืองในความขัดแย้งช่วงปี 2563-2564 ของคนแต่ละรุ่น**



**ภาคผนวก 8.7 ข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์จากการสำรวจครั้งที่ 2**

**ตารางที่ 8.7A พื้นที่การเก็บข้อมูลในการสำรวจชุดที่ 2 และลักษณะผู้ต่างรุ่นในครอบครัวเดียวกัน**

ลักษณะคู่ (ตามการแบ่ง รุ่นแบบ ตะวันตก)	ภูมิภาค					รวม
	กรุงเทพฯ	ภาค กลาง	ภาคเหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้	
B-X	0	1	1	1	0	3
B-Y	1	1	6	6	5	19
B-Z	9	8	5	12	3	37
X-Y	1	1	4	5	3	14
X-Z	47	36	33	25	8	149
Y-Z	5	14	13	9	3	44
รวม	63	61	62	58	22	266

**ตารางที่ 8.7B อายุและการแบ่งรุ่นแบบตะวันตกของกลุ่มตัวอย่าง**

รุ่นในครอบครัว	อายุ			รุ่น				รวม
	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ค่าสูงสุด	B	X	Y	Z	
	ค่าต่ำสุด	ค่าต่ำสุด						
รุ่นอายุน้อย	22.34 (5.01)	18	46	-	3	33	230	266
รุ่นอายุมาก	51.66 (9.49)	28	79	59	163	44	-	266
รวม	37.02 (16.52)			59	166	77	230	532

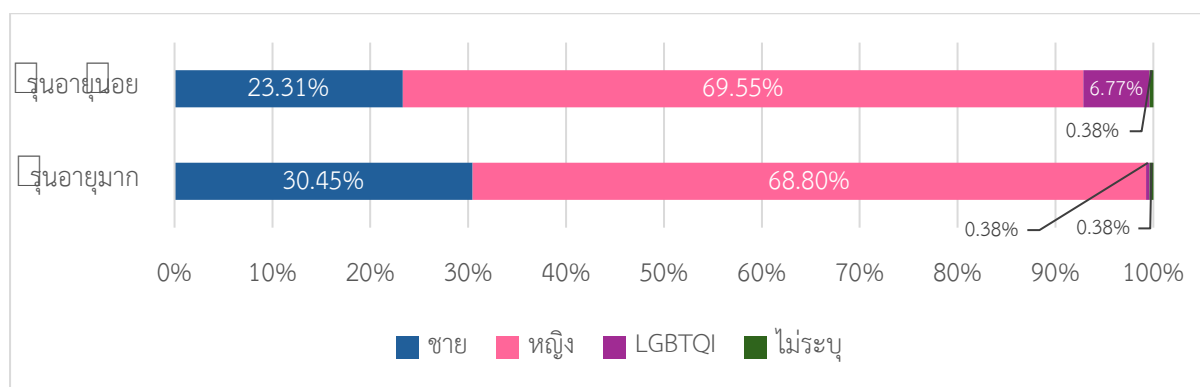
**ตารางที่ 8.7C รูปแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง**

	พ่อหรือแม่ กับลูก	ปู่ย่าตาหรือ ยาย กับ หลาน	พี่กับ น้อง	ลุงป้าหน้าอา กับหลาน	แม่ยาย กับลูกเขย	ไม่ระบุ	รวม
จำนวน	216	13	14	17	1	5	266
% ตาม แถว	81.20%	4.89%	5.26%	6.39%	0.38%	1.88%	100%

**ตารางที่ 8.7D จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและเพศ**

รุ่น	เพศ				รวม
	ชาย	หญิง	LGBTQI	ไม่ระบุ	
รุ่นอายุน้อย	62	185	18	1	266
รุ่นอายุมาก	81	183	1	1	266
รวม	143	368	19	2	532

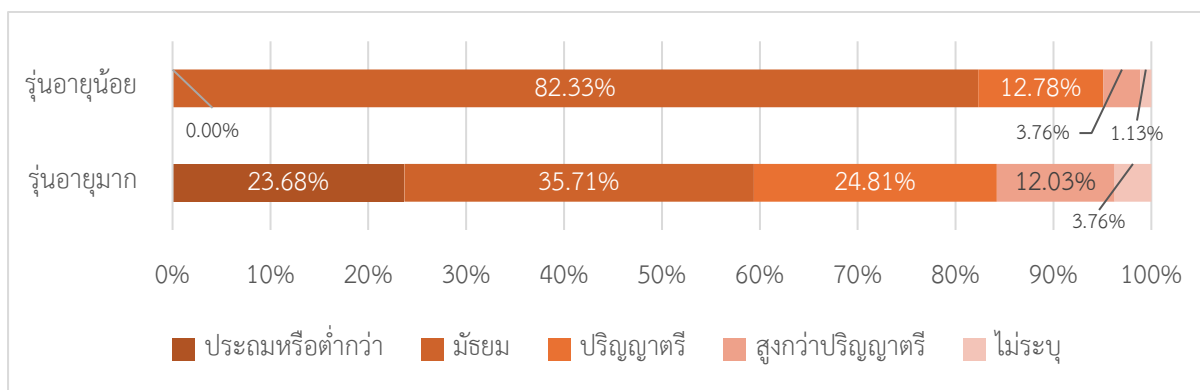
**ภาพที่ 8.7E สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและเพศ**



**ตารางที่ 8.7F จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและระดับการศึกษา**

รุ่น	ระดับการศึกษา					รวม
	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี	ไม่ระบุ	
รุ่นอายุน้อย	-	219	34	10	3	266
รุ่นอายุมาก	63	95	66	32	10	266
รวม	63	314	100	42	13	532

ภาพที่ 8.7G สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและระดับการศึกษา

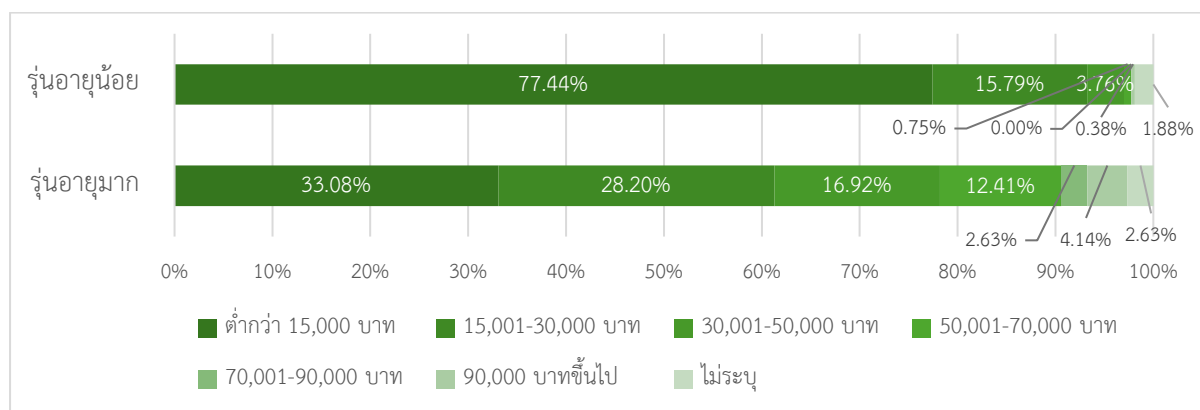




**ตารางที่ 8.7H จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและช่วงรายได้ (ต่อเดือน)**

รุ่น	ช่วงรายได้ (ต่อเดือน)							รวม
	ต่ำกว่า 15,000 บาท	15,001- 30,000 บาท	30,001- 50,000 บาท	50,001- 70,000 บาท	70,001- 90,000 บาท	90,000 บาทขึ้นไป	ไม่ระบุ	
	รุ่นอายุน้อย	206	42	10	2	-	1	
รุ่นอายุมาก	88	75	45	33	7	11	7	266
รวม	294	117	55	35	7	12	12	532

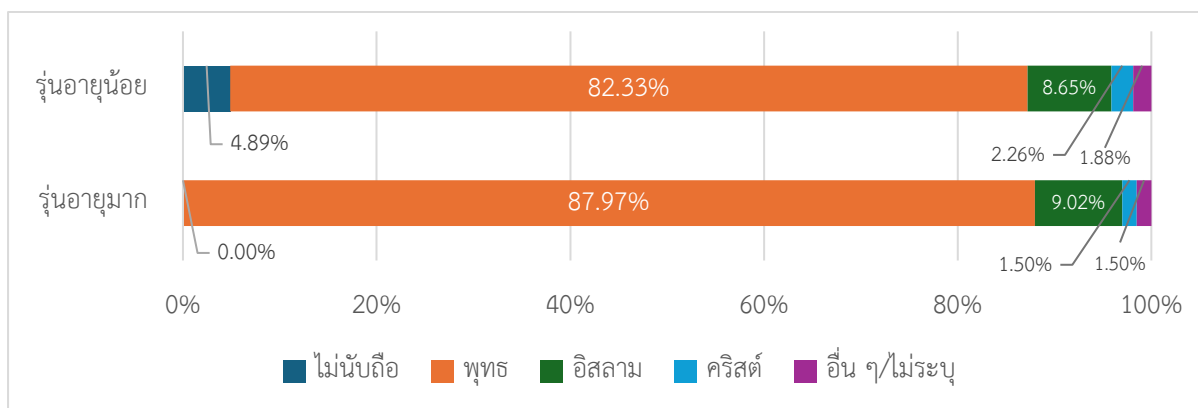
**ภาพที่ 8.7I สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและช่วงรายได้ (ต่อเดือน)**



**ตารางที่ 8.7J จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและศาสนา**

รุ่น	ศาสนา					รวม
	ไม่นับถือ	พุทธ	อิสลาม	คริสต์	อื่น ๆ/ไม่ระบุ	
รุ่นอายุน้อย	13	219	23	6	5	266
รุ่นอายุมาก	-	234	24	4	4	266
รวม	13	453	47	10	9	532

ภาพที่ 8.7K จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและศาสนา

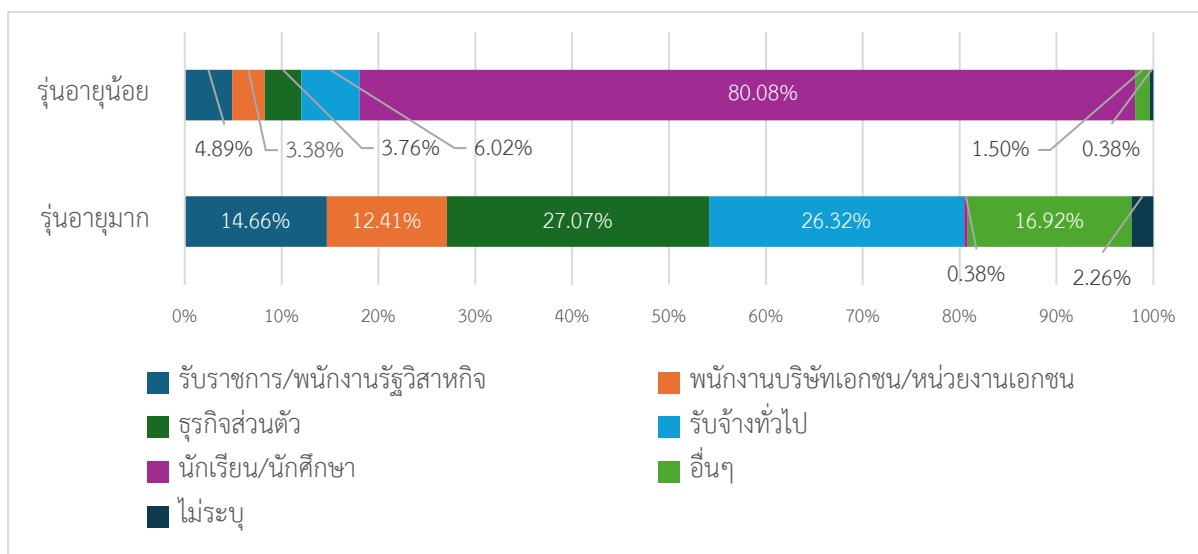


ตารางที่ 8.7L จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและอาชีพ

รุ่น	อาชีพ							รวม
	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน บริษัทเอกชน/ หน่วยงาน เอกชน	ธุรกิจ ส่วนตัว	รับจ้าง ทั่วไป	นักเรียน/ นักศึกษา	อื่น ๆ	ไม่ ระบุ	
รุ่นอายุ น้อย	13	9	10	16	213	4	1	266
รุ่นอายุ มาก	39	33	72	70	1	45	6	266
รวม	52	42	82	86	214	49	7	532

หมายเหตุ: คนรุ่นอายุมากส่วนใหญ่ที่เลือกข้อ “อื่น ๆ” ระบุอาชีพของตนว่าเป็นเกษตรกร

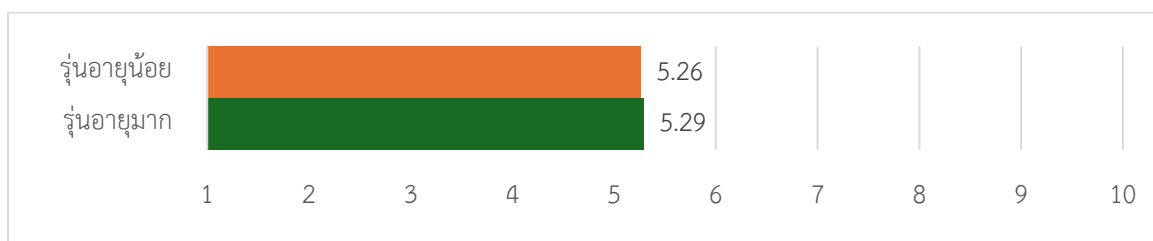
ภาพที่ 8.7M จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามรุ่นและอาชีพ



ตารางที่ 8.7N ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของตนเอง (Subjective Socioeconomic Status) ประเมินโดยคนทั้ง 2 รุ่น

รุ่น	N	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว
รุ่นอายุน้อย	262	5.26 (1.29)
รุ่นอายุมาก	264	5.29 (1.42)
รวม	1,388	5.28 (1.35)

ภาพที่ 8.7O ค่าเฉลี่ยของการรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของตนเอง (Subjective Socioeconomic Status) แบ่งตามรุ่น



**ภาคผนวก 8.8 ความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง บรรยายภาคใน  
ครอบครัว และความถี่ของความขัดแย้งจากการสำรวจครั้งที่ 2**

**ตารางที่ 8.8A ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทาง  
สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคน 2 รุ่น**

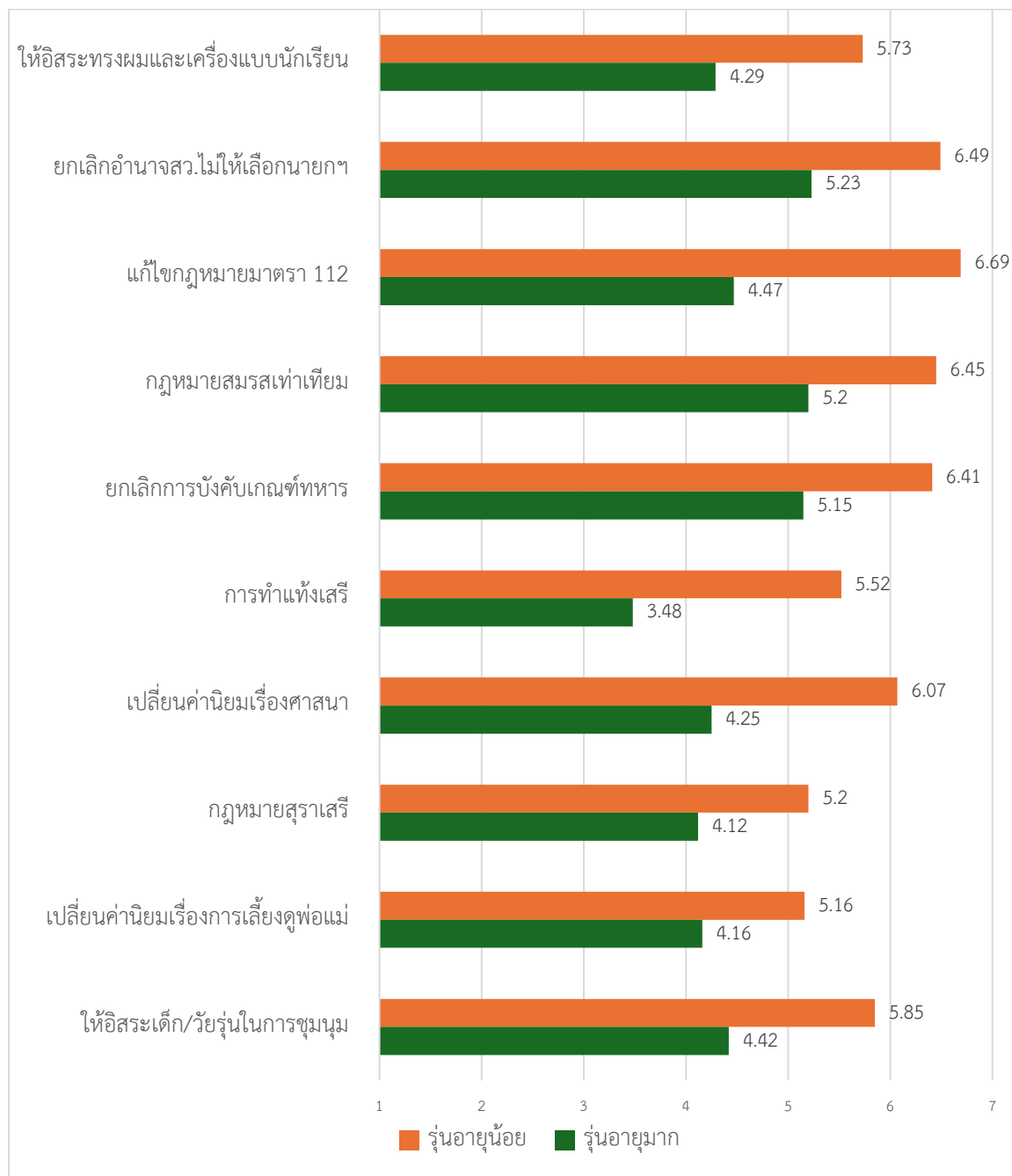
	ประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	รุ่นอายุน้อย			รุ่นอายุมาก		
		N	M	SD	N	M	SD
1.	ให้อิสระทรงผม/ เครื่องแบบนักเรียน	265	5.73	1.53	264	4.29	1.97
2.	ยกเลิกอำนาจ สว. ไม่ให้ เลือกนายก	264	6.49	1.14	262	5.23	1.93
3.	แก้ไขกฎหมายมาตรา 112	263	6.69	1.42	255	4.47	2.25
4.	กฎหมายสมรสเท่าเทียม	266	6.45	1.19	264	5.2	1.86
5.	ยกเลิกการบังคับเกณฑ์ ทหาร	266	6.41	1.25	265	5.15	1.98
6.	การทำแท้งเสรี	266	5.52	1.91	262	3.48	2.15
7.	เปลี่ยนค่านิยมเรื่องศาสนา	265	6.07	1.58	264	4.25	2.18
8.	กฎหมายสุราเสรี	266	5.2	1.92	265	4.12	2.12
9.	เปลี่ยนค่านิยมเรื่องต้อง เลี้ยงดูพ่อแม่	263	5.16	1.92	262	4.16	2.2
10.	ให้อิสระเด็ก/วัยรุ่นในการ ชุมนุม	265	5.85	1.43	261	4.42	1.93

หมายเหตุ: คะแนนที่สูงสะท้อนถึงความเห็นด้วยต่อข้อกระทงดังกล่าว ข้อ “แก้ไขกฎหมายมาตรา 112” มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-8 โดยคะแนนระดับที่ 8 แปลงมาจากคำตอบที่ว่า ไม่ต้องการให้แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 แต่ต้องการให้ยกเลิกกฎหมายนี้เลย ส่วนข้อกระทงอื่น ๆ มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-7 และข้อกระทงแบบเต็มในแบบสอบถาม มีดังนี้

ข้อ	ตัวทำนองเห็นด้วยกับประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
1.	ให้อิสระแก่นักเรียนเรื่องทรงผมและเครื่องแบบ จะไว้ผมทรงใดก็ได้ จะแต่งเครื่องแบบก็ได้หรือไม่แต่งเครื่องแบบก็ได้
2.	การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ยกเลิกอำนาจ ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งโดย คสช. ไม่ให้มีอำนาจให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรีที่มาจากพรรคที่ได้รับเลือกตั้ง

ข้อ	ตัวท่านเองเห็นด้วยกับประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
3.	การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (ให้สำนักพระราชวังมีสิทธิแจ้งความกล่าวโทษเพียงผู้เดียว ลดโทษหรือยกเว้นความผิดกรณีวิจารณ์โดยสุจริตหรือการพูดความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ)
4.	การแก้ไขกฎหมายให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) แต่งงานกันได้และมีสิทธิเท่าเทียมชายหญิงทั่วไป
5.	ยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร เปลี่ยนเป็นระบบรับสมัครตามความสมัครใจ
6.	การเปิดให้สามารถทำแท้งได้โดยเสรี
7.	เปลี่ยนค่านิยมเรื่องการนับถือศาสนา ไม่ควรคาดหวังว่าต้องนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง จะไม่นับถือศาสนาก็ได้
8.	แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสุราโดยปลดล็อกข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ผลิตและจำหน่ายสุรารายย่อยเกิดได้อย่างเสรีมากขึ้น
9.	เปลี่ยนค่านิยมที่ว่าลูกต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า ควรให้เป็นไปตามความสมัครใจของลูกว่าอยากทำหรือไม่ ไม่ควรคาดหวังหรือตั้งเป็นบรรทัดฐานว่าต้องทำ
10.	พ่อแม่ให้เสรีภาพแก่เด็กและวัยรุ่นสามารถแสดงออกทางการเมืองผ่านการร่วมชุมนุมต่าง ๆ ได้

**ภาพที่ 8.8B ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง  
ของคน 2 รุ่น**

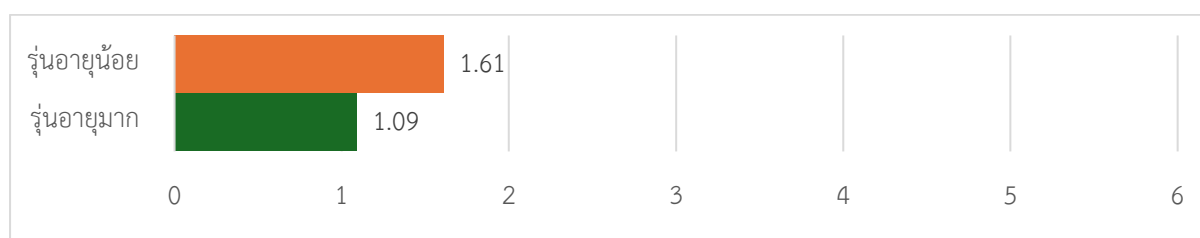


**ตารางที่ 8.8C ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ประเมินโดยคนทั้ง 2 รุ่น**

รุ่นผู้ประเมิน	N	M(SD)
รุ่นอายุน้อย	265	1.61 (1.13)
รุ่นอายุมาก	265	1.09 (0.97)

หมายเหตุ: การรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน ได้มาจากการนำคะแนนความเห็นฯ ของตนเองในแต่ละข้อลบด้วยคะแนนความเห็นฯ ที่ผู้ตอบคาดเดาสมาชิกครอบครัวอีกรุ่น ผู้วิจัยนำส่วนต่างของทั้ง 10 ข้อมาปรับให้เป็นค่าสัมบูรณ์ บวกรวมกันและหารด้วย 10 เป็นคะแนนการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นฯ ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน

**ภาพที่ 8.8D ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความแตกต่างในด้านความเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนแต่ละรุ่น แบ่งตามรุ่นที่ถูกประเมิน**



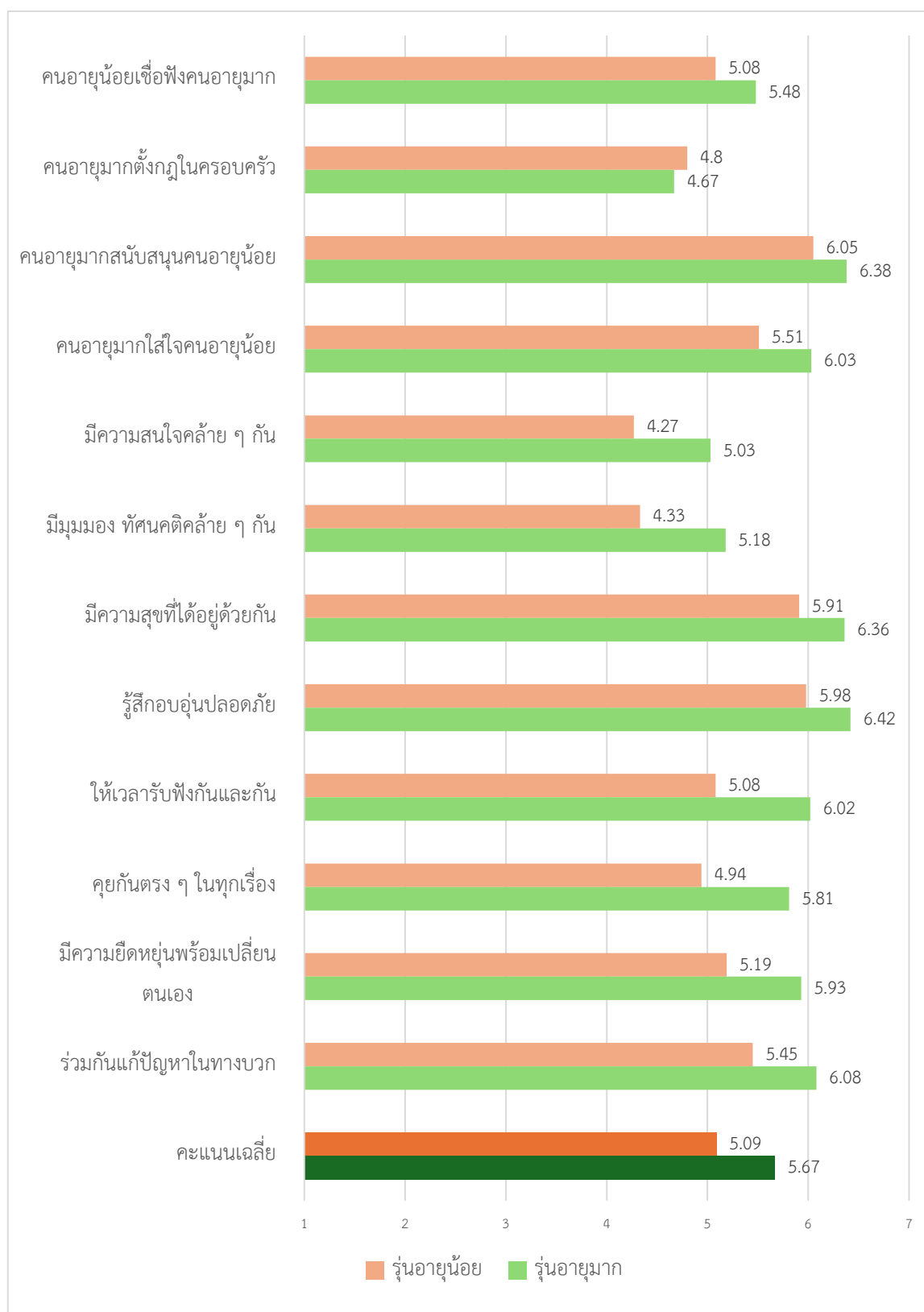
**ตารางที่ 8.8E คะแนนบรรยากาศในครอบครัวที่ประเมินโดยคนทั้ง 2 รุ่น**

ข้อความคำถามในมาตราบรรยากาศในครอบครัว	รุ่นอายุน้อย			รุ่นอายุมาก		
	N	M	SD	N	M	SD
1. คนอายุน้อยเชื่อฟังคนอายุมาก	264	5.08	1.45	265	5.48	1.43
2. คนอายุมากเป็นผู้ตั้งกฎเกณฑ์ในครอบครัว	263	4.8	1.75	265	4.67	1.85
3. คนอายุมากสนับสนุนเต็มที่ให้คนอายุน้อยประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย	264	6.05	1.29	265	6.38	1.06
4. คนอายุมากใส่ใจและตอบสนองต่อความต้องการของคนอายุน้อยเป็นอย่างดี	264	5.51	1.46	265	6.03	1.2
5. คนในครอบครัวมีความสนใจและระสนิยมคล้าย ๆ กัน	263	4.27	1.59	264	5.03	1.49
6. คนในครอบครัวมีมุมมอง ทักษะคิดและความเชื่อคล้าย ๆ กัน	264	4.33	1.63	265	5.18	1.45
7. เรามีความสุขที่ได้อยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว	264	5.91	1.34	264	6.36	1.08
8. เรารู้สึกอบอุ่นปลอดภัยเมื่ออยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว	264	5.98	1.36	264	6.42	1.07
9. เราใช้เวลาและรับฟังกันและกันในครอบครัว	264	5.08	1.7	264	6.02	1.27
10. เราคุยกันตรง ๆ ในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้าย	264	4.94	1.8	264	5.81	1.43
11. เรามีความยืดหยุ่นและพร้อมจะปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา	264	5.19	1.55	264	5.93	1.3
12. เราย่วมกันหาทางแก้ปัญหาในทางบวก	264	5.45	1.44	264	6.08	1.2
<b>คะแนนเฉลี่ย</b>	<b>264</b>	<b>5.09</b>	<b>1.04</b>	<b>265</b>	<b>5.67</b>	<b>0.89</b>

หมายเหตุ: คะแนนเฉลี่ยของมาตราบรรยากาศในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน ได้จากการกลับคะแนนในข้อ 2 “คนอายุมากเป็นผู้ตั้งกฎเกณฑ์ในครอบครัว” ก่อนจะนำค่าที่ได้ไปบวกกับคะแนนจากข้อที่เหลือและหารด้วย 12 ผู้วิจัยตัดสินใจที่จะกลับคะแนนของข้อ 2 เพราะคะแนนความพึงพอใจในความสัมพันธ์ที่มีต่อครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับคะแนนของข้อนี้, Pearson's  $r(523) = -0.11$ ,  $p = .015$  ในขณะที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับข้ออื่น ๆ,  $.17 < r_s < .59$ ,  $p_s < .001$



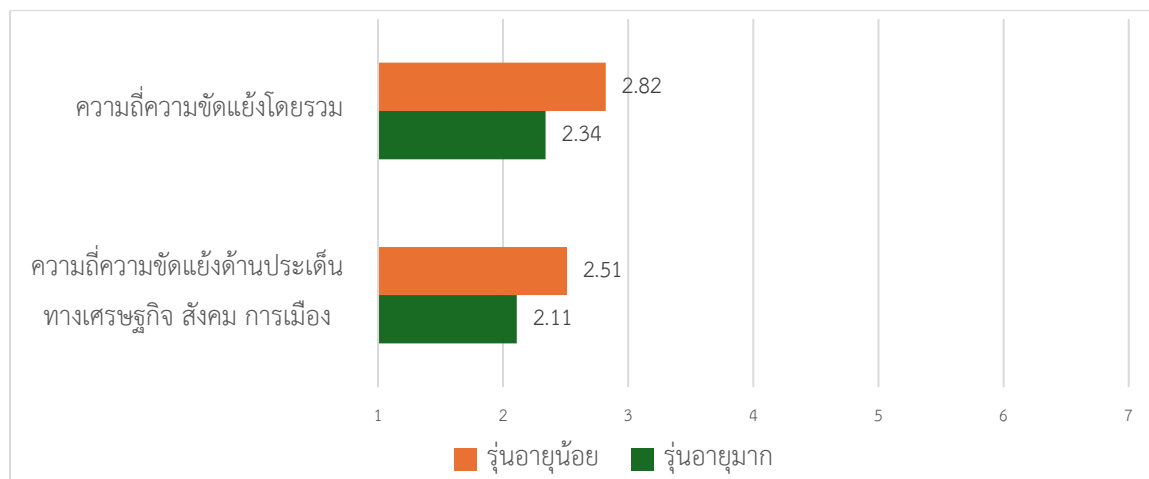
ภาพที่ 8.8F ค่าเฉลี่ยของคะแนนบรรยากาศในครอบครัวของคน 2 รุ่น



**ตารางที่ 8.8G ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม และ ความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของคน 2 รุ่น**

รุ่นผู้ประเมิน	ความถี่ความขัดแย้ง โดยรวม		ความถี่ความขัดแย้ง ด้านประเด็นทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง	
	N	M (SD)	N	M (SD)
รุ่นอายุน้อย	263	2.82(1.43)	260	2.51(1.65)
รุ่นอายุมาก	264	2.34(1.34)	263	2.11(1.46)

**ภาพที่ 8.8H ค่าเฉลี่ยของความถี่ความขัดแย้งโดยรวม และความถี่ความขัดแย้งด้านประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของคน 2 รุ่น**

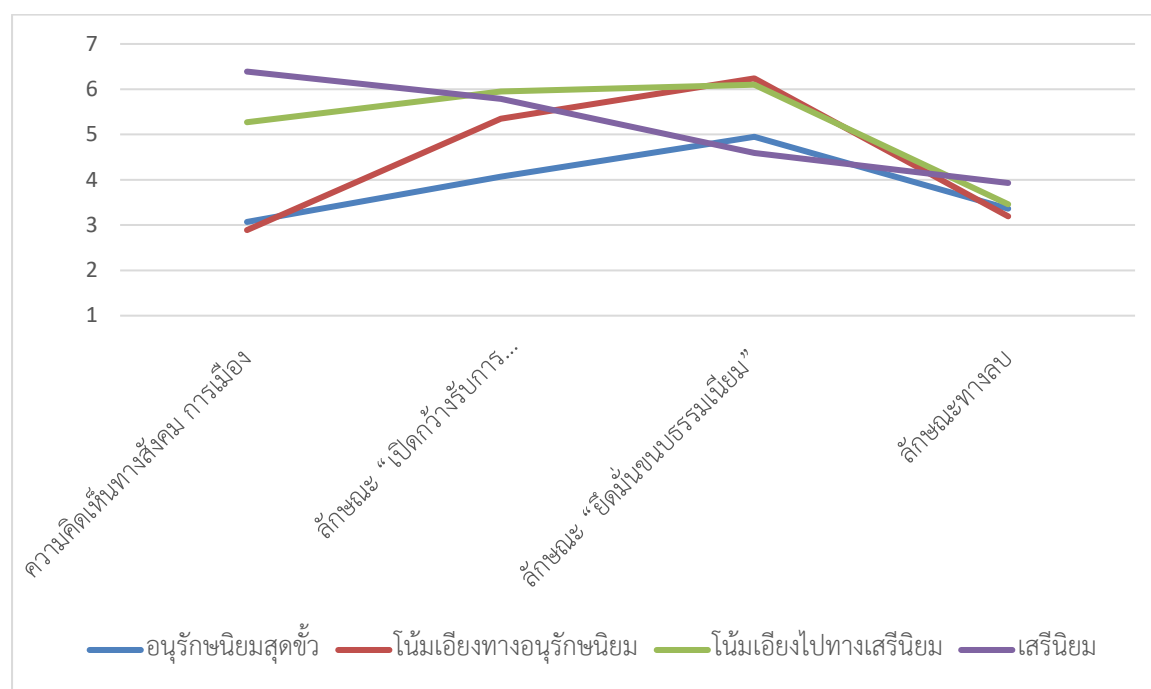


### ภาคผนวก 8.9 ผลการแบ่งกลุ่มรุ่นใหม่ จาก Latent Profile Analysis

ตารางที่ 8.9A ค่าเฉลี่ย และ (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ของลักษณะและความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มรุ่นทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม

ชื่อกลุ่ม	ความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	ลักษณะ “เปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง”	ลักษณะ “ยึดมั่นขนบธรรมเนียม”	ลักษณะทางลบ
อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	3.07 (1.03)	4.07 (0.64)	4.95 (0.73)	3.36 (1.09)
โน้มน้ำแข็งทางอนุรักษ์นิยม	2.89 (0.86)	5.35 (0.63)	6.24 (0.47)	3.19 (1.25)
โน้มน้ำแข็งไปทางเสรีนิยม	5.27 (0.81)	5.95 (0.52)	6.1 (0.51)	3.46 (1.24)
เสรีนิยม	6.39 (0.6)	5.79 (0.65)	4.59 (0.58)	3.93 (1.03)

ภาพที่ 8.9B ค่าเฉลี่ยของลักษณะและความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มรุ่นทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม



**ตารางที่ 8.9C อายุเฉลี่ยและสัดส่วนของคนรุ่น B, X, Y, และ Z ภายในกลุ่มโปรไฟล์ทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม**

(1)


ชื่อกลุ่ม (% ตามแถว)	อายุเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แต่ละกลุ่มโปรไฟล์มีคนกลุ่มอายุต่าง ๆ อย่างละกี่ %				รวม
		จำนวนและ % ที่เป็นคนรุ่น B	จำนวนและ % ที่เป็นคนรุ่น X	จำนวนและ % ที่เป็นคนรุ่น Y	จำนวนและ % ที่เป็นคนรุ่น Z	
อนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	50.82(17.90)	<b>63 (46%)</b>	28 (21%)	29 (21%)	16 (12%)	<b>136</b>
โน้มเอียงทางอนุรักษ์นิยม	49.91(14.52)	<b>180 (33%)</b>	<b>206 (37%)</b>	<b>123 (22%)</b>	43 (8%)	<b>552</b>
โน้มเอียงไปทางเสรีนิยม	38.37(14.12)	59 (11%)	<b>151 (27%)</b>	<b>213 (39%)</b>	<b>130 (24%)</b>	<b>553</b>
เสรีนิยม	27.74(10.71)	5 (3%)	12 (6%)	60 (32%)	<b>110 (59%)</b>	<b>187</b>


ชื่อกลุ่ม (% ตามคอลัมน์)	คนรุ่นอายุต่าง ๆ ที่ถูกจัดเข้ากลุ่มโปรไฟล์แต่ละกลุ่มคิดเป็นกี่ % ของคนรุ่นอายุนั้น ๆ ทั้งหมด			
	คนรุ่น B	คนรุ่น X	คนรุ่น Y	คนรุ่น Z
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว	63 (21%)	28 (7%)	29 (7%)	16 (5%)
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มโน้มเอียงทางอนุรักษ์นิยม	<b>180 (59%)</b>	<b>206 (52%)</b>	123 (29%)	43 (14%)
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม	59 (19%)	151 (38%)	<b>213 (50%)</b>	<b>130 (43%)</b>
จำนวนและ % ที่จัดเป็น กลุ่มเสรีนิยม	5 (2%)	12 (3%)	60 (14%)	110 (37%)
รวม	<b>307</b>	<b>397</b>	<b>425</b>	<b>299</b>





## ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์)


ศูนย์วิจัยและสื่อสารความรู้เพื่อตอบโจทย์อนาคต มุ่งวิเคราะห์ ออกแบบ เผยแพร่ความรู้ และขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านเด็ก เยาวชน ครอบครัว และการเรียนรู้ เพื่อเป็นฐานสนับสนุนทางวิชาการให้กับสำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว สสส. และภาคีเครือข่าย

 [www.kidforkids.org](http://www.kidforkids.org)

 คิด for คิดส์

 @101\_PUB

 @101\_pub

 [contact.101pub@gmail.com](mailto:contact.101pub@gmail.com)